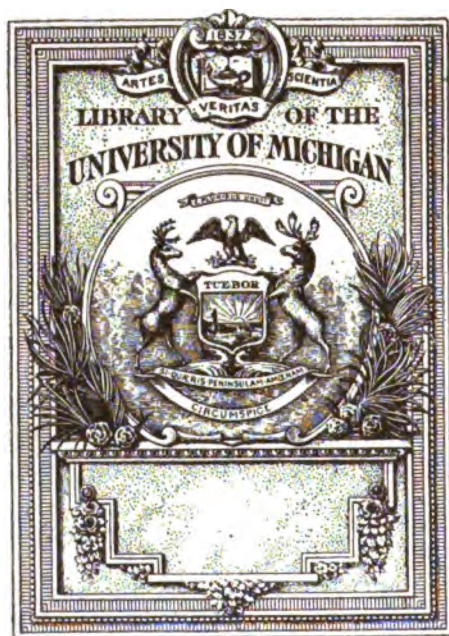

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

NIEUWE

NEDERLANDSCHE

JAERBOEKEN, van het Koningrijk der Nederlanden

OF VERVOLG DER

MERKWAERDIGSTE

GESCHIEDENISSEN,

DIE VOORGEVALLEN ZYN IN DE

VEREENIGDE PROVINCIEN,

DE

GENERALITEITS LANDEN,

EN DE

VOLKPLANTINGEN VAN DEN STAET.

TWAELFDE DEEL.

MDCCLXXVII.

Te AMSTELDAM,

By DE ERVEN VAN F. HOUTTUYN.

Te LEIDEN,

By P. VAN DER EYK en D. VYGH.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

JANUARY.

MDCCLXXVII.

Lyst der Geborenen of Gedoopten, Getrouwde Paeren en Overledenen, in 't nu afgelopen jaer 1776. in eenige Steden en Plaetsen der Vereenigde Nederlanden.

HAERLEM. Het getal der geborenen is in 't afgelopen jaer geweest 402 Zoonen en 361 Dochteren, te zamen 763 kinderen, onder welken 10 paeren tweelingen, en tweemalen drielingen; en 15 Zoonen en 23 Dochters, dood ter werreld gekomen. In de Hervormde Kerk zyn 373 kinderen gedoopt, en 4 bejaerde menschen, en getrouwd 130 paeren; en op het Stadhuis 71 paeren. De *overledenen beloopen het getal* van 289 *Mannen*, 348 *Vrouwen* en 372 kinderen, te zamen 1009 menschen, en dus 54 meerder dan in 't voorgaende jaer 1775.

LEIDEN. In deze Stad zyn in den jare 1776 geboren 1171 kinderen; van dewelken 52 dood ter werreld zyn gekomen, en nog 20 ongedoopt overleden, zonder dat 'er aentekening der sexe van dezelven is gehouden. Wyders zyn in de byzondere Gemeenten ingelyfd 1099 kinderen, onder welke waren elf paeren Tweelingen, en tweemael *Drielingen*: namenlyk, in de Hervormde Gemeenten 435 Zoons en 429 Dochters,

ters, te zamen uitmaekende 864 kinderen: in de Roomſch-Catholyke Gemeente 131 Zoons en 99 Dochters, te zamen beloopende op 230 kinderen: en in de Joodſche Gemeente 5 kinderen, als 3 Zoons en 2 Dochters.

Ook zyn in dit jaer binnen deze Stad overleden 1032 menſchen: namenlyk, bejaerde perſoonen van de Mannelyke ſexe 193, en van de Vrouwelyke ſexe 285, te zamen 478 perſoonen: en kinderen van de Mannelyke ſexe 194, en van de Vrouwelyke ſexe 191, te zamen 385 kinderen: waer by dan nog komen 20 kinderen, ongedoopt overleden, zonder dat 'er aentekening van de ſexe is gehouden; nog één kind, zonder naem of ſexe onder de overledenen aengetekend; en dan nog 52 kinderen, dewelke dood geboren zyn, van welken het onderſcheid der ſexe insgelyks niet is aengetekend: makende dus in 't geheel 935 dooden, binnen deze Stad begraven; waer by nog gevoegd moeten worden 94 Lyken van bejaerde perſoonen; te weeten 41 van de Mannelyke ſexe, en 53 van de Vrouwelyke ſexe; en dan nog twee Lyken van kinderen; dus in 't geheel 96 Lyken, buiten deze Stad gevoerd en begraven. Onder de buiten de Stad gevoerde en begraven Lyken waren drie bejaerde Vrouwsperſoonen van de Joodſche Natie.

Verders zyn alhier in Ondertrouw opgenomen, in 't Kerkenboek 264 en in 't Raedhuisboek 71, te zamen 335 paeren; en in den Echt vereenigd in de publieke Kerken 246 en op 't Raedhuis 62, te zamen 308 paeren. Onder deze laeſtgemelden was één paer van de Joodſche Natie.

'S GRAVENHAGE. Geduerende het afgelopen jaer 1776 zyn alhier overleden 1116 menſchen, namenlyk: Van

Van de geboorte tot den ouderd. van 5 jaren		357
Van 5 tot 10 jaren	. . .	41
Van 10 tot 15 ——	. . .	23
Van 15 tot 20 ——	. . .	13
Van 20 tot 25 ——	. . .	29
Van 25 tot 30 ——	. . .	32
Van 30 tot 35 ——	. . .	35
Van 35 tot 40 ——	. . .	27
Van 40 tot 45 ——	. . .	36
Van 45 tot 50 ——	. . .	34
Van 50 tot 55 ——	. . .	46
Van 55 tot 60 ——	. . .	51
Van 60 tot 65 ——	. . .	65
Van 65 tot 70 ——	. . .	69
Vau 70 tot 75 ——	. . .	73
Van 75 tot 80 ——	. . .	69
Van 80 tot 85 ——	. . .	54
Van 85 tot 90 ——	. . .	28
Van 90 tot 95 ——	. . .	14
Van 95 tot 100 ——	. . .	8
Van 102 jaren	. . . .	2
Het getal der zulken, welker ouderd. onbekend is		10
	te zamen	1116

AMSTELDAM. Het getal der overledenen in het jongstgeëindigd jaer bedraegt 8982, en dus 1087 meerder dan in 't naestvoorgaend jaer 1775, wanneer het getal maer beliep 7895. Dat der getrouwden in de Hervormde Kerke is 1476, en in de Lutherfche Kerken 288 paeren, en welkers huwelykstrouw van het Stadhuis is afgekondigd, 1073. en die op het Stadhuis getrouwd zyn 661 paeren. In de Gereformeerde en Lutherfche Kerken zyn gedoopt 2265 Jongens en 2165 Meisjes, waer onder begrepen zyn 43 paeren tweelingen, tweemalen drielingen, en 6 bejaerde perfoonen; dus te zamen 4430.

Rotterdam. De Lyst der dooden in het afgelopen jaer vervat 326 mannen, 476 vrouwen en 1346 kinderen beneden de 18 jaren, en dus te zamen 2148 menschen Namenlyk:

Ouderdom der gestorven.				Aen de Kinderziekte.
Beneden het jaer			537	127
Van 1	tot 2		184	115
— 2	- 3		187	149
— 3	- 4		162	142
— 4	- 5		91	83
— 5	- 10		148	128
— 10	- 18		37	17
— 18	- 25		56	12
— 25	- 30		31	4
— 30	- 35		40	2
— 35	- 40		49	1
— 40	- 45		54	1
— 45	- 50		56	1
— 50	- 55		61	1
— 55	- 60		56	
— 60	- 65		62	783
— 65	- 70		75	
— 70	- 75		80	
— 75	- 80		87	
— 80	- 85		55	
— 85	- 90		26	
— 90	- 95		10	
— 98	- -		1	
Onbekende Personen welkers jaren niet zyn opgegeven			3	
			2184	

In Ondertrouw zyn opgenomen 600 paeren.

Voorts zyn geduerende het voorleden jaer in de Nederduitsche, Walsche, Engelsche, Schotsche, Luthersche, Remonstrantsche en Roomsche Kerken gedoopt,

doopt, 769 Jongens en 786 Meisjes, te zamen 1555.

Wyders zyn in het afgelopen jaer binnen deze Stad 183 persoonen, zo kinderen als volwassenen, de Kinderpokjes ingeënt, zonder dat 'er van dit getal één eenige onder of aen de gevolgen der inentinge gestorven is. Men verzekert ook op het allerernstigste, dat de Epidemie der Kinderziekte reeds in Herfstmaend van het jaer 1775, in deze Stad begonnen is, en dat de eerste inenting niet voor het laetst van de Wintermaend in dat zelfde jaer gedaen is.

Schiedam In het afgelopen jaer 1776, is het getal der dooden in deze Stad geweest 199 persoonen, 50 Mans en daer onder een Drenkeling, 57 Vrouwen, 44 Zoons, 25 Dochters en 23 ongedoopte kinderen: zynde 37 minder geweest dan in het vorige jaer, toen de gestorvenen waren 236.

In de Nederduitsche Hervormde Gemeente zyn gedoopt 149 kinderen, 78 Zoons en 71 Dochters. waer onder tweemael tweelingen, eens 2 Dochters en eens één Zoon met ééne Dochter; dus 42 minder *dan in het voorleden jaer*, wanneer de gedoopten een getal van 191 kinderen uitmaekten.

Nog zyn in de Walsche Kerk 4 kinderen gedoopt, alle Zoons; gelyk ook by de Lutherschen 2 Zoons, en in de beide Roomsch-Katholyke Kerken 52, te weeten 29 Zoons en 23 Dochters, even gelyk aen het getal des voorgaenden jaers, toen het was 32 Zoons en 20 Dochters.

Het blykt uit deze opgave, dat de geborenen zyn 207, en dus 8 meerder bedragen dan de gestorvenen.

Ook zyn in dit zelfde jaer 49 in de Hervormde Kerk en 13 paeren op het Raedhuis getrouwd, te zamen 61 paeren.

Deventer. Het getal der Bruidegoms is in 't afgelopen jaer 1776 74 paeren; der geborenen 325 kinderen, en dus 125 meer dan het getal der dooden, het welk maer 200 beloopt.

Groningen. In het voorgaende jaer 1776, zyn in deze Stad overleden 856 persoonen, zynde 69 meer dan in het jaer 1775. Het getal der gedoopten is 544 kinderen, en dat der getrouwde 263 paeren.

In dit afgelopen jaer 1776. zyn ook eenige menschen van ongemeene ouderdom overleden. Want behalven dat uit de Lyst, hier boven onder het artikel van 's Gravenhage blykt, dat 106 Luiden boven de 80 jaren zyn overleden; zo is in Louwmaend in gem. Hofplaetse eene *Christina van der Hil* in den ouderdom van 102 jaren; en te Zutphen in 't Gasthuis eene *Jenneke Maghborgh*, Wed. *Faal*, in Sprokkelmaend, in de ongemeen hooge ouderd. van 113 jaren en 7 maenden overleden, zynde altyd fris en gezond geweest, en hebbende eerst één jaer voor haere dood haer gezigt verloren. In Overyssel storf in dezelfde maend in de Boerschap *Lonneker* op de Boerenplaets *Wysker*, eene Boerin, in de ouderdom van 109 jaren. Te Dordrecht eenen *Jean Antoine Pellitier*, oud 101 jaren; zynde nog 14 dagen voor zyn dood bezig geweest met zyne gewoone lessen in de Wiskunde te geven. Hy was geboren te Dyon in Bourgondie den 24 van Sprokkelmaend 1675. Hy hadt zyn gezigt zo scherp en sterk, dat hy nimmer nodig heeft gehad zig van eene bril te bedienen. In deze zelfde Stad overleedt in Grasmaend *Andries Wynen*, oud over de honderd jaren; zederd het jaer 1697. was hy in den dienst der Staten geweest, en nu gegageert sergeant.

Te

Te *Coesveld* overleedt op den laetsten van Slachtmaend in den ouderdom van 106 jaren *Hendrik Wilhem Luninck*, Regent in het Proveniershuis, genaemd de H. Geest, en Oud Burgemeester dezer Stad, hebbende tot zyne dood toe zyn verstand behouden. Op den 26 van Oegstmaend overleedt onder de Heerlykheid Nieuw Vosmaer, by het Eiland van Tholen, *Cornelia Valences*, oud 104 jaren, hebbende tot het eind van haer leven dagelyks voor het loon van 8 stuivers daegs in 't veld gewerkt. Eindelyk is te *Snelderwaerder*, niet ver van Oudewater, op den 10 van Wintermaend gestorven zekere *Anna Corneliſſe Groenendal*, Wed. van Jan Tomaſſe van Zeyst, in den ouderdom van 107 jaren; zy was driemael gehuwd geweest, dog haere twee kinderen, die zy uit het tweede bed hadt, waren reeds overleden. Tot haere dood toe genoot zy haer vol verstand.

Met een woord merken wy nog aen, dat het getal der Gestorvenen in de Hollandsche Steden doorgaens dit jaer zeer verre het voorgaende jaer overtreft, als by voorbeeld te Haerlem 54 meer dan in 1775, maer voornamenlyk te Amsteldam, alwaer in 't jaer 1774 het getal der gestorvene was 6649, en dat van 't jaer 1775: uit hoofde der menigvuldige koortsen 7895, maer het is in geene vergelyking van dit laetste jaer 1776, geduerende welk, zo als gezegd is, 8982 zyn overleden, dat is 1087 meer dan in 't jaer 1775, en 2333 meerder dan in 't jaer 1774. Aenmerkelyk is ook het verschil te Rotterdam, daer in dit laetste jaer 661, dat is omtrend een derde meer dooden zyn dan in 't jaer 1775, wanneer het getal al vry groot was, en dat van 1774 met byna 200 dooden overtrof. Ja gelyk uit de Lyst van Rotterdam blykt, is het getal dier geene, die

aen de kinderziekte zyn gestorven 783. In Amsteldam heeft ook deze besmetting zo sterk gewoed, dat dezelve somtyds by de drie honderd menschen, zonder de Joden te reekenen, in eene maend heeft in 't graf gerukt. Het welk van dit gevolg is geweest, dat veelen, hier door verschrikt, gemeend hebben hunne toevlugt tot het behulpmiddel van de inenting te moeten nemen, welke dan ook nooit te voren in ons Land zo algemeen is geoeffend geworden. Het is van ons oogmerk gantsch vreemd, om over de voor- of nadeelen van deze uitvinding ons uit te laten. Wy zullen slegts eene invallende gedagten met een enkel woord mededeelen, namenlyk, of die vreezelyke besmetting der kinderziekte, byzonderlyk in volkryke steden, niet wordt vermeerderd, en voortgezet, met de besmette lyken, die de slagtoffers dezer afschuwelyke ziekte zyn, binnen de mueren, en in 't midden der Stad te bewaeren, ja in die gebouwen op te stapelen, alwaer de groote menigte verpligt is tot Godsdienstoeffening zaem te komen. Althands of het niet waerschynelyk zy, dat dit ruim zo veel tot het voortdueren der epidemie moet toebrengen, dan, wel de inentinge. Wat hier van zy, men heeft reeds lang in verscheidene Landen de gedagten gevestigd, om eene gewoonte uit te roeijen, die uit bygelovige beginzels gesproten, niet dan de allernadeligste gevolgen kan hebben. Dit misbruik is in 't laetst van Herfstmaend 1776 met levendige kleuren afgeschets door den Hoogleeraer *Kluit* te Middelburg, in eene redenvoering *over de zeer bygelovige en schadelyke gewoonte van in kerken en steden te begraven.* Deze redenvoering is door den opsteller zelven in een Nederduitsch gewaed gestoken, en wy durven ze aen beminnaeren van nuttige Geleerdheid veilig ter lezinge aenpryzen.

HOL-

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

De Algemeene Staten dezer vereenigde Geweſten hebben volgends jaerlykſche gewoonte wederom op den 16 dezer Louwmaend, goedgevonden eenen algemeenen Dank- Vaſt en Bededag uit te ſchryven, tegens den 19 van de volgende Sprokkelmaend. In de uitſchryving brief drukken hunne Hoog Mogende zig uit in deze bewoordingen. 's GRAVENHAGE.

EDELE MOG. HEEREN!

Geduurende *den loop van* het Jaar, het welk komt te eindigen, heeft God Almagtig Ons op nieuw doen ondervinden, dat Zyne Goedertierenheden van deze Republiek nog niet geweken, maar altoos dezelve zyn. *Uitſchryving van den dank- vaſt en bededag.*

Hy heeft Ons by het genot van alle de Voordeelen, die den Overvloed, de Vreede, de Burgerlyke en Godsdienſtige Vryheid, aan een Volk, levende onder de magt van billyke Wetten, aan welker Gezag, *zo wel de geen, die regeeren*, als die geregeerd worden, onderworpen zyn, kunnen toebrengen, tot hier toe bewaard. Niets van het geen de Voorſpoed van een Staat kan uitmaken en bevestigen, ſchynt dus te hebben ontbroken. Wanneer Wy echter overwegen de weinige indrukken, welke de byzondere en vermenigvuldige Gunſtbewyzen van de Goddelyke Voorzienigheid op de Inwooneren des Lands in 't gemeen maken, de ongevoeligheid, waar mede Zyne weldaden, bedreigingen, en zelfs oordeelen, worden opgemerkt, en de wyze, waar op daar aan beantwoord is geworden, kunnen Wy niet zonder ſchroom en bekommering Onze oogen veſtigen op de onvermydelyke gevolgen, die een gedrag, zo weinig overeenkom-

ſtig

'S GRAVENHAGE.

Uitschryving van den dank- vast en bededag.

ftig met Onze pligt en Onze waare belangen, moet na zig fleepen.

Indien de ondervinding van alle Eeuwen, de reeden en de Goddelyke Openbaring zig niet vereenigden om Onze vreeze te wettigen, zouden de gevaren, waar aan de gelegenheid zelfs dezer Landen Ons geduurig bloot ftelt, genoegzaam zyn om die in Ons op te wekken.

Die Gevaaren vernieuwen van Jaar tot Jaar, en zyn Wy die tot dus verre niet ontkomen, als door een zigtbaare befcherming van Hem, die de gantfche natuur onder Zyn gebied heeft? Zo men dit ooit heeft moeten erkennen en gevoelen, is het ongetwyffelt tegenwoordig, daar Wy door den geweldigen Storm op nieuws onlangs voorgevallen, wederom zo veele ongelukkige Menfchen in zommige Provincien over deszelfs droevige uitwerkzels hooren zugten. De Hand des Allerhoogften heeft zig nogmaals ten Onzen voordeele uitgeftrekt, en Ons tot nog toe behouden, maar behoeft maar een oogenblik het ontzaglyk Element, waar van Wy omringt zyn, los te laaten, en wel haaft zal het zelve een werktuig worden tot Onzen ondergang, in plaats van zo als het door den Goddelyken Zegen tot hier toe geweeft is, het middel te zyn van Onze Voorfpoed en Veiligheid. Het is nog tyd om zulke rampfpoedige vooruitzigten af te weeren, en het is meer dan tyd om eindelyk uit eene niet min dwaaze als ftrafwaardige zorgloosheid opgewekt te worden, en Gods Regtvaardigheid te verbidden en tot Genade te bewegen, door eene opregte wederkeering tot den Heere. Om deeze redenen hebben Wy goedgevonden uit te fchryven een Algemeenen Dank-, Vaft- en Bededag, over alle de Geunieerde Provincien, geaffocieerde Landfchappen, Steden en Leden van dien, tegens Woensdag, die wezen zal den 19 February eerftkomende, om ten zelven dage in alle de Kerken deezer Landen God Almagtig aan te bidden en groot te maken, het gebied van Zyne Aanbiddelyke Voorzienigheid te erkennen, en Ons en Ons Land aan zyne

's GRAVENHAGE. *Uitſchryving van den dank- vaſt- en bededag.*

ne Almagtige Beſcherminge op te dragen, en met dankbaare monden en herten te pryzen de Wonderen van Zyne goedheid, en te bidden om de aanhoudenheid van dezelve, en te ſmeeken dat Hy Ons in Genade wil aanzien, en van Ons afweeren alle onheilen en zwaarigheden, waar mede Wy gedreigd worden, en byzonder, dat Hy Ons Land wil bewaaren voor felle Stormwinden en hooge Watervloeden, en dat Hy eindelyk eens wil doen ophouden de verniclende Sterfte onder het Rund-Vee: en om voorts met een waaragtig berouw en leedwezen belydenis en afſtand doende van Onze Zonden en Overtredingen, derzelver vergeving af te bidden, te gelyk met de verbetering en bekeering van een zondig Land.

In het byzonder zyn Wy verpligt by deeze gelegenheid den Goddelyken Zeegen af te ſmeeken over de Perſoonen en Regeering van de Hooge Overigheid des Lands; dat God alle haare Onderneemingen en Raadſlagen wil voorſpoedig maken, ter handhaving van den Vrede, bevordering van den Koophandel, aanmoediging van Deugd, voortſetting van nuttige Konſten en Weetenſchappen, en vermeerdering van het Geluk en den Welſtand van het Volk

Wy moeten ook bidden om de dierbaarſte Zeegeningen over den Perſoon van Onzen geliefden Erf-Stadhouder, *zyne Koninglyke Gemalin* en *drie Vorſtelyke Spruiten*: dat God Haar in zyne genadige beſcherming wil neemen: dat Haare dagen lang, roemrugtig en gelukkig mogen weezen: dat Land en Kerk onder de beſcherminge van zyne Hoogheid lange mogen bloeijen, en een luiſterryke nakomelingſchap van zyne Hoogheid, zyn onſterffelyken Naam mag overbrengen tot het laatſte der tyden, en altoos uitleeveren Edelmoedige Voorſtanders en Beſchermers van de Vryheid deezer Landen.

Eindelyk zal het Onze pligt zyn, Onze gebeden op te offeren voor den welſtand der Proteſtantſche Kerken in alle Plaatſen, en byzonder voor die zig

in

'S GRAVENHAGE.

Uitschryving van den dank- vast- en bededag.

in deeze Geunieerde Provincien bevinden, ten einde de arbeid van derzelver Leeraaren meer en meer vrugtbaar moge weezen, tot bevordering van Godsvrugt en Waarheid, Liefde en Eendragt, en alle die Deugden die Ons hoop kunnen geeven de bescherming des Allerhoogsten over deeze Republiek te genieten tot in het laatste Nageslagt.

Alles tot grootmaaking van des Heeren Allerheiligsten Naam Voortplanting en Aanwas van de Ware Christelyke Gereformeerde Religie, Conservatie van Onze duurgekogte Vryheid, en Onzer allen Zielen Zaligheid, enz.

Hunne Edele Groot Mogende de Heeren Staten dezer Provincie, hebben tegens het omloopen en neering zoeken van Ketelaers, Hekelmakers of Koperwerkers, eene publicatie doen afkondige, van den 17 dezer Louwmaend, en aldus ingerigt:

De Staaten van Holland en Westvriesland, allen den geenen die dezen zien of hooren lezen, salut; doen te weten: Dat Wy op de aan ons gedaane klagten van de Hoofdlieden van het St. Elois of Koperslagers- en Smede-Gilde in 's Gravenhage hebben goedgevonden, by renovatie van Ons Placaat van den 22 July 1644, als nog te statueren, dat voortaan geen Ketelaars, Hekelmakers, of Koperwerkers, of eenige andere dergelyke, die hun met den Ambachte en Koopmanschappen van Ketelerye of Hekelerye generen, binnen de Provincie van Holland en Westvriesland, het zy op het platte Land of binnen de Steden zullen mogen loopen of verkeeren, om eenige Neringen te zoeken, of haar Ambacht te exerceeren, het zy met Kisten, Zakken, Korven, of anderzints, ten ware dat die geene, die hen alzoo willen geneeren, Burgers en Gildebroeders van de gezworen Gildens in eenige besloten Steden, den Haag daar onder begreepen, waren, en daar van Certificatie of ander wette-

telyk bescheid by hun hadden, zonder daar mede te mogen volstaan dat eenige zyn Burgers van Steden en nogtans geen Gildebroeders, of dat het hen zal verschoonen dat zy daar toe eenig verlof van de Magistraten van de Steden zouden mogen hebben.

'S GRAVENHAGE.

Publicatie tegen 't loopen van Ketelaers en Koperwerkers.

Dat ook niemand, van het voorsz. Gilde wezende, eenige Knegts zal mogen gebruiken, dan die mede in het Gilde zyn, om op het platte Land te loopen, en daar van mede by haar hebben de voorsz. wettelyke Certificatie, alles op de verbeurte telken reize van de Ketelen, Hekelen en Waren, die by dezelve Ketelaars, Hekelmakers en Koperwerkers bevonden zullen worden, en daarenboven vyf en twintig Caroly Guldens voor de eerstemaal, en van vyftig Guldens voor de tweedemaal, met arbitrale correctie, te appliceren de voorsz. boeten aan den Officier en den Aanbrenger, yder voor de helft, enz.

Ook hebben hun Ed. Groot Mogende de Staten van Holland en Westvriesland de Extraordinaris Consenten, voor dezen jare, op den voet van het afgelopen jaer bepaeld, met dit onderscheid nogtans, dat de waerde der Actien in de Oost-Indische Maetschappye, in plaets van op vier honderd *guldens van elke honderd guldens, zo als tot hier* toe is geschied, niet hooger dan op drie honderd guldens, na den voet van het tegenwoordig Divi dent, gerekend zal worden.

AMSTELDAM.

De Maroccaensche Keizer heeft wederom het genoegen gehad, dat door zyne Zeeroovers twee Hollandsche schepen zyn genomen; dog dit genoegen heeft hem omtrent zyne gansche

AM-STEL-DAM. sche Zeemagt gekoſt. De twee Koopvaerders *Cornelis Hiddes* en *Eiſe Eiſen de Jongen*, zeilden in gezelſchap tot dat zy den 3 van Wintermaend laetſtleden, op de breèdte van 36 gr. 28 min. waren gekomen, hebbende Kaep St. Vincent N. N. ten W. van zig, omtrent 11 mylen. Toen van elkanderen ſcheidende ſtelden zy hunne cours N. N. ten Weſten half weſt, wanneer zy een driemaſt ſchip in 't Weſt en Weſt-Zuid-Weſt van zig zagen, die by de wind na hen toekwam. Nademiddag ten 4 uren was dit ſchip reets by hen, terwyl zy meenden dat het een Spanjaerd was. Dog zo dra hy zo na was dat hy reeds hen beſchieten kon, hyſte hy een roode vlag op, ſchoot met ſcherp en riep om de Sloep uit te zetten en by hem aen Boord te komen, gelyk Kaptein *Eiſen* eerſt en vervolgens *Hiddes* ook deeden, denkende nog dat het een ſchip van Algiers zoude zyn. Maer deze gewaende vriend aen boord van gem. Hollandſche ſchepen komende, nam den Schipper de paſſen af, en gaf hen te kennen, dat zy goede pryzen waren. Hy was de Admirael van Marocco, commandeerende een Fregat van 36 ſtukken en 4 draeibaſſen, en bemand met 200 mannen, en zeilde met de genomene pryzen by de wind op om de Zuid. Des nagts liep de wind naer het Zuidweſten en Weſt; toen ſtelden zy hunne cours Zuidooſt op, tot dat zy op Saturdag den 7 van Wintermaend, met den dagenraed de Moorſche Kuſt ontdekten, en des avonds op de Reede van la Rache ten anker kwamen. Den 8 van gemelde maend 's morgens zag men twee ſchepen uit het Ooſten naderen, waer op de Admirael zyn Sloep by onze ſchepen

ſchepen zondt, om beter op de Reede te laveren, alzo de wind uit de wal was. Dog de wind uit Zee lopende, kwam een Hollandſch Fregat uit Zee op onze ſchepen af, 't welk de Moren niet zo dra ontwaerden, of zy zetteden het terſtond met beide de Hollandſche ſchepen op 't ſtrand; dog door de hooge branding kon men niet aen land komen voor den 11 van gemelde maend, wanneer al de gevangene ſchip-ſchiplieden ten getale van 23, in een gevangenhuis zyn gezet. Dog de ſchepen zelve zyn eindelyk in ſtukken geſlagen, en maer een klein gedeelte van de genomen lading geborgen. Zelf is ook het Oorlogs-Fregat van den Moorſchen Admirael *aen den grond valt* geraekt en aen ſtukken geſtoten, zynde het zelfde Fregat, het welk het ſchip van Kaptein Meyer hadt veroverd. Hoewel dan de Hollandſche Oorlogſchepen, gevoerd wordende door de Bevelhebberen *Dedel* en *Bentinck* niet in ſtaet waren de Hollandſche ſchepen te ontzetten, alzo de vyand op het ſtrand was gelopen, zo hebben zy egter het genoegen gehad van 's vyands Fregat *op 't ſtrand te jagen*, en daer *door te doen in ſtukken ſtoten*, even gelyk de genomen Hollandſche ſchepen, van welken de vyand dus, als mede van het grootſte gedeelte der ladinge, weinig genot heeft gehad. Nog een ander Maroccaenſch Fregat tragtte in Mamora binnen te loopen, dog onderging het zelfde noodlot, zo dat voor het grootſte gedeelte de Zeemagt van Marocco hier door verdelgd is.

AMSTELDAM.

ALKMAER.

ALKMAER. Van deze Stad is ons iets berigt, het geen niet dagelyks voorvalt. Eene *Martje Quast*, Huisvrouw van *Klaes Manbans*, was den 8 dezer Louwmaend van vier welgeschapen kinderen in het Kraembedde bevallen, zynde twee Zoontjes en twee Dochtertjes, waer van de drie eerste levendig, en de laetste, die de zwaerste van de vier was, dood ter werreld gekomen is. Zy hadden alle de lengte van ruim anderhalf voet. De drie eersten hebben nog eenige dagen geleeft, maer zyn vervolgens alle kort na elkanderen gestorven; terwyl de Kraemvrouw naer omstandigheid zig zeer welvarende bevondt.

UTRECHT.

UTRECHT.

Omtrend den impost op de Styfzel en Hairpoeder die van buiten de Provincie wordt ingevoerd, is door de Staten van den Lande van Utrecht, op den 29 dezer Louwmaend, de volgende Ordonnantie gemaekt en gedaen afkondigen:

Ordonn. op den impost op de styfzel en hairpoeder. De Staten van den Lande van Utrecht, genegen zynde de Trafieken en Fabrieken binnen deze Provincie, zo veel doenlyk, te beneficeren, en dienvolgens hebbende verleend exclusief Octroy, tot het wederoprechten van eene Styfzelmakerye binnen dezelve; dan in ervaringe gekomen zynde, dat de Styfzel, uit deze Provincie in sommige andere Plaatsen ingevoerd wordende, op het inkomen is belast; hebben goedgevonden tot beneficie van de voor-

voornoemde Styfzelmakerye te statueren, als volgt: UTRECHT. *Ordonn. op den impost op de styfzel en hair-poeder.*

Art. I.

Dat geen Styfzel, 't zy ongemalen of gemalen, en Hair-Poeder, den Impost subject, van buiten in deze Provincie zal mogen ingevoerd worden in minder quantiteit, dan van 25 ponden teffens, en dat van dezelve Styfzel en Hair-Poeder, alzo ingevoerd om binnen de Provincie gelost en geconsumeerd te worden, betaald zal worden ses Gulden van ieder honderd ponden, minder of meerder quantiteit naar advenant.

II. Dat echter deze belastinge geen plaats zal hebben, dan alleenlyk ten reguarde van de Styfzel en Poeder, in deze Provincie ingevoerd wordende uit de Landen en Plaatsen, buiten het Ressort van de Generaliteit der Vereenigde Nederlanden gelegen, mitsgaders uit zodanige Landen en Plaatsen, alwaar de Styfzel, uit deze Provincie ingevoerd wordende, op het inkomen met eenigen Impost belast is, en dat ten opzichte van de laatstgemelde deze Impost terstond zal komen te cesseeren, zo wanneer de Impost, aldaar op de Utrechtsche Styfzel gelegd, zal zyn opgeheven, en zo lange de Utrechtsche Styfzel daar van zal zyn en blyven geëximeerd.

III. Dat de Styfzel en Poeder, in deze Provincie ingevoerd wordende uit zodanige Landen en Plaatzen, *binnen het Ressort van de Generaliteit gelegen*, alwaar de Utrechtsche Styfzel en Poeder thans niet is belast, of by vervolg van de belastinge, daar op gelegd, zal worden geëximeerd, om van gelyken vrydom alhier te jouisseren, in gene mindere quantiteit, dan van twee honderd ponden teffens zal mogen worden ingevoerd, en dat dezelve zal moeten zyn ingepakt of geëmbaleerd in zodanige fustage en embalage, als gebruikelyk is in de Styfzelmakerye, waar uit dezelve zal worden afgeleverd, mitsgaders gemerkt met het gewoone Merk van dien Fabrikeur, die dezelve aflevert, en daar boven voorzien met eene Certificatie van gemelden Fabrikeur, inhoudende, dat

U-TRECHT.

Ordonn. op den impost op de styfzel en bairpoeder.

de voornoemde quantiteit van gemale of ongemale Styfzel, alzo gemerkt, door hem is gefabriceerd en afgeleverd aan of ten behoeve van den genen, die dezelve in deze Provincie begeert in te slaan, met specificque uitdrukking van den naam en woonplaats van den laatstgenoemden, alles op verbeurte van de contrarie dezes ingevoerde Styfzel, en daar boven eene boete van 300 Guldens, te betalen de eene helfte by den Schipper of Voerman, die eenige Styfzel in mindere quantiteit, of niet behoorlyk, als voorschreven, gemerkt, of ook onvoorzien van de geordonneerde Certificatie, zal hebben ingevoerd, en de wederhelft by den geenen, die dezelve zal komen in te slaan of bevonden worden aan de contraventie van het geordonneerde in dezen te hebben deel gehad.

IV. Dat niemand eenige ongemale of gemale Styfzel of Poeder van buiten deze Provincie zal mogen invoeren met Schepen, Schuiten, Wagens, Karren of andersins, om binnen deze Provincie gelost en geconsumeerd te worden, ten zy hy dezelve aanstonds by het aan- of inkomen dezer Provincie kome aan te geven aan den Collecteur, daar toe gesteld of noch aan te stellen, en by afwezen van denzelven, aan den Schout, Secretaris of Bode van het eerste aan te doene Gerecht of Dorp dezer Provincie, en daar van ligten een Billet, behoorlyk getekend, inhoudende de quantiteit en qualiteit van de Styfzel, en het Merk van fustage of embalage, waar in dezelve is gepakt, gelyk mede van de Stad, Plaats en Persoon binnen deze Provincie, waar heen, en aan welke dezelve verder zal worden gebragt: Alles op gelyke verbeurte en boete, als hier voor is gestatueerd. Dat van het bovenstaande zullen bevryd zyn alzulke Schippers, Voer- of Karrelieden, schoon binnen de Stad of Steden dezer Provincie lossende, welke onderwegen geen last breeken, mits zich exactelyk regulerende naar het gene in het 5de Artikel wordt geordonneerd.

V. Dat de voorsz. Schippers en Voerlieden, als

als voorsz. eenige Styfzel of Poeder invoerende in de Steden en Vryheden derzelver of ten platten Lande dezer Provincie, dezelve niet zullen mogen lossen, reppen, roeren of hunnen last breken, alvorens zylieden in de Steden aan het Comtoir van het middel op het Gemaal, en ten platten Lande, aan den Collecteur aldaar gesteld, of by afwezen van denzelven, aan den Schout, Secretaris of Gerechtsbode zullen hebben vertoond het Billet, op de eerste plaats by het inkomen in deze Provincie geligt, zo veel betreft de Schippers en Voerlieden, welke onderwegen eenigen Last komen te breeken, en voorts zo veel dezelven en allen anderen aangaat, alvorens invoege voorsz. te hebben aangebragt en opgegeven de juiste quantiteit van de Styfzel of Poeder, die zy in- of opgeladen hebben, met de benaminge van de personen, aan welke zy die bestellen zullen, en daar van betalen den verschuldigden Impost, waar jegens aan hen zal moeten worden ter hand gesteld een gequiteerd Billet, inhoudende de quantiteit van Styfzel en van de somme, voor den Impost betaald, ten einde de verschotene penningen nevens hun vragtloon weder te ontvangen: En zo veel betreft de Styfzel, welke ingevolge het derde Artikel dezer Ordonantie van den Impost geëximeerd blyft, zullen de Schippers en Voerlieden evengelyken aanbreng en opgave moeten doen, mitsgaders daar by vertoonen de Certificatie, by het zelve Artikel geordonneerd, omme, dezelve gezien en voldoende bevonden wordende, daar van, en wel van ieder partye afzonderlyk, een Billet van Vrydom te ontvangen, voor welk Billet betaald zal worden eene stuiver: Alles op gelyke boete en verbeurte. Zullende, om alle twyffeling in dezen voortekomen, geene andere vaten, fustage of embalage met Styfzel of Poeder gehouden worden binnen deze Provincie gefabriceerd en afgeleverd te zyn, dan welke gemerkt zullen wezen met het wapen der Stad Utrecht.

U-TRECHT. *Ordonn. op den impost op de styfzel en hair-poeder.*

VI. Doch zal van deze belastingen zyn geëximeerd

U-TRECHT. *Ordonn. op den impost op de styfzel en hair-poeder.*

meerd de vreemde Styfzel en Poeder, waar ook gefabriceerd, welke door de Stad en Steden dezer Provincie direct wordt gevoerd ofte binnen dezelve gelost, om verder buiten de Provincie te worden verzonden, mits hy het inkomen aan het Comtoir van het Gemaal in de respective Steden werden aangegeven; En dat in het laatste geval, alvorens zodanige Styfzel of Poeder werde ontboden ofte aangevoerd door die genen, welke dezelve komt te ontbieden, ofte verwachtende is, aan het Comtoir van het Gemaal daar van kennisse werde gegeven met expressie van de quantiteit en qualiteit, en voorts, by de aankomst van voorsz. waaren, nader aanbreng aan het gemelde Comtoir gedaan, als wanneer de voorn. Personen, aan wie dezelve Styfzel of Poeder geadresseerd is, daarmede zullen worden gedebiteerd, tot dat by hun lieden geëxhibeert zal zyn een behoorlyke blyk, dat de voorsz. Styfzel of Poeder wederom buiten deze Provincie verzonden zy, van welke verzending niet te min alvorens kennisse ten Comtoire van het Gemaal zal moeten worden gegeven. Alles op gelyke boete en verbeurte, als by het derde Artikel dezer Ordonnantie is gestatueerd.

VII. En zal niemand der genen, die tot den ontvang van dezen Impost hier voor zyn gequaliceerd, daar over mogen composeeren, accorderen of iemand daar van eximeren, 't zy geheelyk, 't zy ten deele; maar zullen dezelve gehouden zyn van een iegelyk den vollen verschuldigden Impost te vorderen en ontvangen, zonder iets daar van te restitueren, onder wat pretext het ook zoude mogen zyn, op pœne van nullité en een boete van drie honderd Guldens.

VIII. Wordende niet alleen alle de genen, die tot de Vigilantie jegens de fraudes op 's Lands Middelen zyn gelast en gequalificeerd, by dezen geordonneerd, maar ook de Fabrikeurs van Styfzel en Poeder, binnen deze Provincie gequalificeerd, daar op alle naauwkeurig toezigt te nemen, ten einde deze Impost niet gefraudeerd werde, en ge-

au-

authoriseerd om alle Schepen, Schuiten, Wagens, Karren, Vaartuigen en Rytuigen, waar op eenige suspicie vallen mogt, te visiteren en examineren, zonder eenig belet of tegenzeggen; op gelyke pœne van drie honderd Guldens. U. TRECHT. *Ordonn. op den impost op de stysel en bairpoeder.*

IX. Te appliceren de boven gemelde boeten en verbeurten, een derde ten behoeve van den Aanbrenger, een derde ten behoeve van den Officier, die de calange doen zal, en het overige derde ten behoeve van de Armen der plaatse, alwaar de aanhalinge zal zyn geschied.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendere, zal deze worden gepubliceerd en geaffigeerd naar behoren.

V R I E S L A N D.

L E E U W A R D E N.

De Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie, den tyd van den gewoonen jaerlykschen Landdag bepaeld hebbende op Maendag den 3 van Sprokkelmaend aenstaende, is ten dien einde de volgende brief van uitschryvinge naer de Gerechten in de Grietenyen en Steden afgezonden.

Edele, Veste, Lieve, Bezondere!

Is het eene zekere en onbetwistbare waarheid, dat de zaaken, in hunne geduurzaamheid beschouwd, voornamentlyk de zodanige, dewelke niet alleen eene aangename en verkwikkelyke ondervindinge mede brengen, maar waar uit mede groote en onbedenkelyke voordeelen proflueeren, eene allersterkste begeerte en verlangen in 't gemoed van yder regt geaard Mensch moet verwekken, tot een aanhoudend genot van dezelve, als ook eene vreeze in het zelve baaren om daar van te worden beroofd,

LEEU-WAR-DEN. *Uitschryving van den jaerlykschen Landsdag.*

rooft, en dit voorregt te moeten derven en missen.

Dit meenen Wy juist de gesteldheid te zyn, waar in dit Ons lieve Vaderland zig thans bevind, genietende door de groote en oneindige goedertierentheid des Allerhoogsten de onschatbaare Voorregten by aanhoudentheid, van een aangenaame Vreede, zoete Vryheid, en gezuiverde Godsdienst, de vaste steunzelen van de Republycq, en de zekerste sources en bronwellen, waar uit een onuitsprekelyk getal van aangename voordeelen her voortkomen; daar den Oorlog, Slaverny en Gewetensdwang een menigte van ongemakken en gevolgen na zig sleepen, waar van men zig geen verbeelding kan voorstellen.

Dit is egter niet te min zeeker, dat in den Oorlog de Negotie als 't waare verbannen is, uit oorzake van den natuurlyken afkeer tusschen den Kryg en den Koophandel.

De aangename zamenleving in 't Menschdom, zelfs tusschen goede en naastbestaande en Bloedverwanten verboden.

De nuttige Konsten en Wetenschappen, in plaatze van bloey en aanwas, vinden geene bezigheid.

De eerlyke Neeringen en Hanteeringen ontbreekt het aan Handwerkslieden, en die 'er nog al zyn, sterven byna van honger, ja den Armen en Elendigen heeft niemand die denzelven kan mede deelen en te hulpe koomen; De overheersching en onderdrukking word den ruimen teugel gevierd, en heeft niet anders dan eene akelige en naare Slaverny ten gevolge, in plaatze van eene aangename Vryheid; En den Godsdienst word getekend aan banden van Afgodery en Gewetensdwang, welkers voornaamste dryfveeren zyn eigen belang en zinlykheid.

Zullen Wy dan niet moeten erkennen, dat Wy mogen woonen in een Land waar in het tegengestelde niet alleen plaats heeft, maar ook 't welk door de goede Voorzienigheid Gods gezegend en begunstigd word met al dat geene, het welke tot noodzakelykheid voor de Mensch, ja zelfs tot wel-

zyn,

zyn, vermaak en vergenoeging van dezelve vereischt word en kan ftrekken.

Zulks kan en moet derhalven niet anders verwekken dan eene regtmatige zorge en omzigtigheid, om zoo veel mogelyk alle middelen aan te wenden, welke geschikt zyn tot conservatie deezer groote Voorregten, en afwendinge van Schaden en Onheilen.

De Vreede, dat aangename Geschenk zoeken te bewaren, geen deel neemen in den Oorlog, dan in de dringenfte omftandigheden, en zoo veel mogelyk zig daar buiten te houden, de Vriendschap der Mogentheden te cultiveeren, en geen jalousie aan dezelve te geeven; egter zig te bewaren voor kleinagting, en derhalven in het werk te ftellen, en zig te voorzien van dat geene, waar van men in cas van nood kan bediend worden.

LEEUWARDEN. *Uitschryving van den jaerlykschen Landsdag.*

Ook in deeze tyds omftandigheid, waar in 't Vuur des Oorlogs nog brand, Inlandsche Beroertens en Vyandelykheden heerschen, ja donkere Wolken, die wel eens een Onweersbuy konden voorspellen, nog ommedryven.

Te meer, daar den Republycq den Oorlog nog continueert met den Keizer van Marocco, en waar ontrent zeer cordate maatregulen zyn genomen, om de forces van den Staat daar ontrent in een formidabelder ftaat van tegenweer te ftellen.

By *dit algemeene zal moeten* gevoegd worden, eene nauwkeurige toezigt en behandeling in de particuliere Huishoudinge, om op eene bekwame, evenredige en gemakkelyke wyze, dat geene te kunnen verschaffen, zoo ten algemeenen als byzonderen nutte en welftand wordende vereischt.

Ontrent welk laatfte ook thans eene byzondere attentie word gerequireerd.

Overmits, niet tegenftaande Wy in den voorleden Jaare het fmertelyk gevoel hier van hebben gehad, op nieuws door den laatften ontzaggelyken en geweldigen Storm, groote en importante schaaden en onheilen aan Dycken, Sluizen Havenwerken zyn veroorzaakt, tot welkers reparatien en herftellinge gee-

LEEU-WAR-DEN. geene geringe sommen benodigt zyn, en waar toe zoo spoedig mogelyk ordre zal moeten worden gesteld.

Uitschryving van den jaerlykschen Landsdag. Zynde deeze Onze Provincie, tot roem van Gods oneindige Goedertierentheid, hoewel zwaar geteisterd, en met het water als 't waare op de lippen, en bezogt door verscheidene doorbraken, egter boven andere Provincien verschoond en bevoorregt, en voor eene algemeene Inundatie bewaard gebleven.

Wat dan noodiger voor 's Lands Hooge Magten, en de Regeering van dit Ons lieve Vaderland, dan met communicatie en overleg van den Doorluchtigen Erfstadhouder, hier toe de bekwaamste en geschikste maatregulen te neemen en dadelyk in het werk te stellen.

Een Vorst, wiens waakzaame zorge en bekommernisse, tot het algemeene welzyn niet alleen, maar ook tot deeze Onze, Hoogst deszelfs Vaderlyke en Voorvaderlyke Provincie, in 't gemoed van dezelve ten allen tyden huisvest, en bezield is met zodanige denkbeelden die daar toe kunnen strekken; niet nalatende, de eclatantste en zekertste bewyzen en preuves hier van te geeven in de voorvallende gelegentheden.

Wy hebben by eene gelegentheid als deze meermaalen eenige middelen aan de hand gegeeven, ter bereiking van 't bovengestelde groote einde, dewelke Wy thans, om niet altoos het zelve te zeggen, met een volkomen stilzwygen zullen passeeren.

Voornamelyk ook, vermits de Raad van Staate deezer Vereenigde Nederlanden, de loffelyke en constante gewoonte heeft, dezelve mede in eene Generaale Petitie der Consenten voor de respective Staaten van Oorlog, zoo Ordinaris als Extraordinaris, te comprehenderen, en op de Gemoederen der Bondgenoten op 't ernstigste aan te dringen.

En nademaal Wy onder het gehengen van Gods Goedheid, onder het genot van groote en menigvul-

voldige Zegeningen, met inmengzelen egter, en onder gevoel van zyne slaande Hand, wederom de tyd zien aanbreken, waar in dat geene, het welk tot welzyn, nut en voordeel deezer Provincie kan dienen, volgens een gerecipieerde voet en ordre in de Regeering deezer Landschappe, in eene ernstige overweginge word gebragt en gelegd.

LEEUWARDEN.

Uitschryving van den jaerlykschen Landsdag.

Zoo hebben Wy om allen deezen, en tevens om aan last en pligt te voldoen, goedgevonden den Ordinaris Landsdag voor deezen lopenden Jaare 1777 wederom uit te schryven tegens Maandag die weezen zal den derden February eerstkomende.

Verzoekende en ordonneerende UE. Amptshalven, hier van vroegtydig kennisse te geeven aan de Volmagten van Uwen Bedryve, ten einde zig op voorsz. tyd in de Stad, en ter Vergaderinge mogen laaten præsent vinden, om na aanhoren der Propositie, *op de Generaale* Petitie en Staaten van Oorlog, en andere *Poincten en Petitien*, benevens de andere 's Lands Volmagten, zodanige Resolutien te neemen, consenten te dragen en maetregelen en schikkingen maken en te beramen, als ten nutte en welzyn van den Republycq in het gemeen, en ter behoudenis, groey, bloey en aanwas deezer Provincie in 't byzonder, in deeze tyds omstandigheid nuttig, nodig en raadzaam zullen vinden.

Mede verzoeken en ordonneeren Wy enz. (*)

OVERYSSEL.

ZWOLLE.

De Gedeputeerde Staten hebben by eene Notificatie van den 6 van Sprokkelmaend dezes jaers alle Schouten, Richteren en Secretarissen van de kleine Steden gelast, de uittrekzels uit der-

(*) Zie I. Deel (1766) onzer Nieuwe Nederlandsche Jaerboeken bladz. 44. reg. 22 en volgg. alwaer te vinden is, het geen hier woordelyk volgt, alleenlyk de aenwyzinge van den dag der Stemmingen, die voor dit jaer op den 3 van Sprokkelmaend bepaeld is, veranderd zynde.

ZWOL-LE. derzelver gehoudene Registers en Prothocollen over de aengevinge van den 50ste penning van den 1 van Louwmaend tot den laetsten van Wintermaend van 't afgelopen jaer 1776. aen hunne Ed. Mog., voor of op den 3 van Lentemaend 1777 in te zenden.

Notificatie tot overzending der aengevingen van den 50. penning van 1776. De Gedeputeerden van de Staaten van Overyssel, doen hier mede alle Schouten, Richteren en Secretarien van de kleine Steden dezer Provincie Notificeren, dat zy de Extracten uit derzelver gehoudene Registers en Prothocollen over de aangevinge van den 50sten Penning, uit hoofde van Alienatien en Collaterale Successien, welke vervallen zyn van den 1 Januarius tot den laatsten Dec. 1776 incluis, zullen inzenden aan Haar Ed. Mog. voor of op Maandag den derden Maart deezes Jaars 1777 binnen Deventer, zorge dragende, dat al het geene in den voorleden Jaare 1776 vervallen is, schoon in den beginne des Jaars 1777 eerst mogte zyn aangegeven, daar op wordt gebragt, op dat het geene in het eene Jaar is vervallen, met het ander Jaar, waar in de aangave gedaan is, niet worde geconfundeert, by pœne van vergoedinge der schaade, welke de Provincie daar door zoude mogen komen te lyden. Dezelve Extracten formerende met de vereischte exactitude, zodanig dat daar by komen te specificeren de dag van de gedane aangevinge, ende de dag en tyd wanneer het Sterfval gevallen, of de Verkopingen en andere Alienatien gedaan zyn, met haar eigenhandige ondertekeninge certificerende op den Eed by het aanvaarden van hunne Bedieninge gedaan, „ dat alles daar op gebragt is 't geene aan haar is aangegeven, en dat vorders niet en „ weten dat eenige Posten niet aangegeven, en verzwegen zyn, daar by voegende een Memorie van „ zodanige Posten als tot haar kennis gekomen en „ niet aangegeven mogen zyn geweest," zonder daar van te blyven in gebreke: by een boete van honderd goud-guldens daar op by Notificatie van den 29 May 1731 gestatueerd, enz.

G E-

GENERALITEITS LANDEN.

BREDA.

Wy hebben voormaels gesproken van een gescbil tusschen den Raed der Domeinen van zyne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prinse van Orange en Nassau, Heere en Baron van Breda, en tusschen den Raede en Leenhove van Braband en Lande van Overmaze, over het regt van Overheid en Gezag, het welk het laetstgem. Hof oordeelt; gelyk in gansch Braband, aen deze Republiek onderhoorig, zo ook byzonderlyk in de Baronnie Breda zig over de Politike Officieren toe te komen, en namenlyk ook, dat die Officieren verpligt zyn, om van zware misdaden, die aldaer begaen worden, aen den Raede kennis te geven, en afschriften der ingewonnene berigten, als mede de inventarissen der goederen van de misdadigen over te zenden. Wy hebben gezien, hoe de Domeinraed zig hier tegen verzet heeft, en in eene Deductie, met veele bylagen voorzien, de onafhangelykheid der gen. Baronnie, van den Raede van *Braband*, met veel yver staende gehouden. *Hunne Hoog Mog.* namen een besluit op den 13 van Hooimaend 1773, dat gem. Deductie aen den Raede van Braband zoude gezonden worden, ten einde dit Gerechtshof zyn berigt hier op aen hunne Hoog Mog. zoude doen toekomen. De Raed van Braband dan stelde wederom die Deductie in handen van den Advocaet Fiscael van Braband, Mr. *Johan Frederik van Steeland*, om den Raede van deszelfs schriftelyk belang, consideratien en advis te dienen. Gelyk dan welgem. Advocaet Fiscael niet in gebreken is gebleeven, maer heeft BREDA.

na

BREDA. na verloop van eenigen tyd eene Deductie ingeleverd tot staving van het bovengem. gevoelen, en daer in met nadrukkelyke bewyzen beweerd, dat aen de Raede van Braband de surintendance, de overheid en het gezag over de Politicque Officieren aldaer wel degelyk toekomt, en dat die, even gelyk alle de Officieren der andere Districten van Braband, verpligt zyn, om van begaene zwaere misdaeden aen den Raede van Braband kennis te geven, en de Copien van de informatien en inventaris der goederen van den misdadigen over te zenden. Verders neemt welgem. Fiscael alle de redenen, hier tegen in de Deductie van den Domeinraed ingebragt, stuk voor stuk op, toetst en wederlegt dezelven Dit Geschrift zondt de Raed van Braband aen hunne Hoog Mogende by den volgende brief, gedagtekend den 1 van Slachtmaend des jaers 1775.

HOOG MOG. HEEREN!

De Raed van Braband zendt aen H. H. Mog. de Deductie van den Advoc. Fiscael.

Wanneer wy op den 21 September 1773 ontfangen hebben gehad U Hoog Mog. Resolutie van den 13 July daar bevoorens, genomen op een Missive van de Raaden en Rekenmeesters van Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau van den selven datum, houdende een ampele Deductie, met verscheide Stukken en Documenten gemunieert, tot adstructie van de Rechten en Præeminentien, hooggemelde Heere Prince, als Heer en Baron van Breda, competeerende; en sulks ten fine ons berigt daar op aan U Hoog Mog. te laaten toekomen, hebben wy, in conformité van onse Instructie, deselve gesteld in handen van den Advocaat Fiscaal van Braband, Mr. Johan Frederik van Steeland, omme den Raad daar op te dienen van desselfs schriftelyk belang, consideratien en advis, en nadien den selve die, niet dan na het afloopen der laatst geëxpireerde groote Vacantie, heeft ingeste-

gegeeven gehad, waar van de redenen by hem in het hoofd van desselfs Contra Deductie gemeld worden, soo heeft sulks veroorsaakt, dat wy tot hier hebben gesupersedeert met deese aan U Hoog Mog. te laaten afgaan.

BREDA. *De Raed van Braband zendt aen H. H. Mog. de Deductie van den Advoc. Fiscael.*

Indien nu U Hoog Mog. sullen gelieven te letten, dat het geen het onderwerp van de Deductie der Raaden en Reekenmeesters uitmaakt, regardeert de Regaale Regten, Hooge Geregtigheden en Præëminentien van eene der voornaamste Vasal-Heeren in Braband, Ressort van deesen Staat.

Als hoogstdeselve sullen gelieven te considereeren, dat het van het departement van den Raad niet is aan de Vasal-Heeren in Staats-Braband hunne Regaale Regten, Hooge Geregtigheden, Privilegien en Præëminentien, te betwisten, dat den Raad daar toe niet geërigeert is, dat wy by onse Commissien daar toe niet aangesteld zyn, nog volgens onse Instructie, en den eed, die wy hoofd vóor hoofd by het aanvaarden onser Ampten in U Hoog Mog. Illustre Vergadering hebben afgelegt gehad, verbonden zyn: maar dat sulks het werk is, dat by die Instructie het Officie Fiscaal word aan gedemandeert, en dat het Officie Fiscaal, wanneer het selve vermeend, dat de Vasal Heeren hunne Regalia ten agterdeele van de Hoogheid en Heerlykheid van den *Hertog van Braband, die door U Hoog Mog. word gerepræsenteert, al te verre extendeeren, of sig* verkeerdelyk en incompetenter Regten en Geregtigheden aanmaatigen, waar toe sy niet zyn geregtigt, volgens syne Commissien van Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Braband, onder Eede gehouden en verpligt is het selve aan hun te contesteeren, sig daar tegens te opposeeren, en deselve daar over voor deesen Raade te convenieeren.

Wanneer U Hoog Mog. in opmerkinge sullen gelieven te neemen, dat sulks nietwes vreemds of singulier is, nog dat in Braband alleen plaatse heeft, maar dat overeenkomt met de Principes en lagte Staats-Maximes van ouds, en voor de Unie in alle

BREDA. deese Landen gebruikelyk, en dat in alle de genieerde Provincien van Nederlands Republicq, daar Hoven van Justitie gevonden worden, ook tot den huidigen dage toe stand grypt; als zynde het overbekend, dat de Heeren Staaten der respective Provincien, wanneer deselve over een Point of Pointen, die in thesi tot 's Lands Hooge Geregtigheid betrekkelyk zyn, met iemand, hy zy wie hy zy, die daar toe by Privilegie als andersints pretendeert geregtigt te zyn, in Contest geraaken, sig selfs niet regten, maar gewoon zyn een publicq Persoon, het zy onder de naam van Momboir, het zy onder die van Advocaat Fiscaal of Procureur Generaal, te qualificeeren en te constitueeren, die *tam agendo quam defendendo* hun regt voor een onpartydige Vierschaar waarneemt, maintiheert, defendeert, en over de saak in *quæstie ordinaria Juris Via litem* contesteert; het Proces *pro stylo* instrueert, voldingt, en Sententie afwagt, soo als daar van een reeks van Sententien, by de respective hooge Tribunaalen der bysondere Provincien geweesen, te voorschyn soude kunnen worden gebragt, en, soo als met relatie tot Braband by de Instructie, waar op den Raed besoigneert, door de Hertogen is geordonneert, en aan het Officie Fiscaal en deesen Raade daar by gedemandeert en toegekent, mitsgaders by U Hoog Mog. in evenreedige gevallen ook ten allersterksten is geconfirmeert geworden, gelyk U Hoog Mog. uit de Contra Deductie van den Advocaat Fiscaal bladz. 148. sullen kunnen verneemen, en waartoe wy mitsdien, om hoogst derselver attentie en lectuure geen tweemaal met een en het selve te occupeeren, ons by deesen eerbiedig refereeren.

De Raed van Braband zendt aen H. H. Mog. de Deductie van den Advoc. Fiscael.

Als vervolgens U Hoog Mog., in de laatste plaats, sullen gelieven in het oog te houden, dat het Point of Pointen differentiaal tusschen den Raaden en Rekenmeesters en den Advocaat Fiscaal, een directe en indirecte betrekking hebben op de Souverainiteit en het Souverain Gesag van U Hoog Mog. in Staats-Braband, en gevolgelyk, dat, in geval daar

over

over een verder gereegelt onderſoek ſoude moeten vallen; deeſen Raade, alsdan, in conformité van de voorgemelde van ouds genſeerde, geadopteerde, en by U Hoog Mog. geconfirmeerde Principes en Maximes, de eenige competente Regter in Braband ſoude zyn, voor den welke het ſelve ſoude behooren te worden gedemelleert.

BREDA. De Raad van Braband zendt aan H. H. Mog. de Deductie van den Advoc. Fiſcael.

Dan vertrouwen wy, dat hoogſtdeſelve terſtond ſullen bemerken de redenen waaromme den Raad in geen examen of discuſſie van die Pointen by deeſen kan treeden, en ſig in het geheel of ten deele niet vermag daar over uit te laaten, maar haar in haar geheel volkomen neutraal en onzydig dient te blyven houden, en overſulks ook wel ſullen willen toeſtemmen, dat wy, in die omſtandigheden van ſaaken, niet voorſigtiger hebben kunnen doen, dan aan het grondiger doorſigt, hoogwys beſtier en opperſte geſag van U Hoog Mog. over te laaten, des aangaande te reſolveeren en te verſtaan, ſoo als hoogſtdeſelve voor den Lande oirbaar, voor den Raad heilſaam, en voor de Juſtitie noodſaakelyk ſullen oordeelen; want word de cours der Juſtitie in haare vrye loop geduurig geſtremd, de Raad ſal in het waarneemen haarer Regterlyke functie met een laſtige onſekerheid geſtadig te worſtelen hebben, word de Juſtitie in kleinagting gebragt en niet in reſpect gehouden, krygt de Politie invloed op deſelve, het kan niet faalen, of de band van een vrye Regeering moet los gemaakt, en eene der vaſte Suylen, waar op den Onderdaan ſig billyk verlaat en veilig agt, moet in een wankelbaare ſtaat geraaken.

En wy laaten derhalven alle de raiſonnementen, argumenten, allegatien en interpretatien, ſoo by de Deductie of Memorie der meergem. Raaden en Rekenmeeſters, als by de Contra Deductie van den Advocaat Fiſcaal voorkomende, aan zyn plaats, en in haar waarde of onwaarde, mitsgaders de zorg om die goed te maaken ter verantwoording en voor rekening van de wederzydſche Partyen ten deeſen geheel en al over, en neemen de vryheid de gemelde Contra-Deductie van den Advocaat Fiſcaal

BREDA. Copielyk aan U Hoog Mog. toe te ſenden, ſoo en in diervoegen als wy die ontfangen hebben.

En beſluiten deeſe met ons te refereeren aan het hoogwys oordeel van U Hoog Mog.;

Hoog Mog. Heeren &c.

In 's Gravenhage den eerſten Nov. 1775. enz.

De Deductie, welke by deze Miſſive aen Hunne Hoog Mogende wierdt toegezonden, is een voortreffelyk ſtuk, het welk den Advocaet Fiſcael Steeland gewiſſelyk veel eer aen doet. Na eene inleiding en verontſchuldiging, dat hy geenzints inbreuk op de hooge regten van Breda heeft willen doen, ſtelt de Fiſcael zyn gevoelen voor; als mede het tegenovergeſtelde van den Domeinraed, en tragt het laetſte te wederleggen uit de eigene erkenteniſſe van den Raed; uit de algemeene bewoording der wetten, uit derzelver oudheid; uit het gelykvormig en ſtandvaſtig gedrag zo van alle voorgaende Advocaten Fiſcaels, als van alle de Officieren van de Baronnie Breda: ook uit eene aenſchryving van den Domeinraed op uitdrukkelyk bevel van den Heer en Baron van Breda, aen derzelver Officieren; dan nog uit eenen brief van den tegenwoordigen Stadhouder aen den Officier van Breda, en uit de bevelen van den Raed van Braband tegen de Officieren, die omtrend de verpligting, in geſchil, nalatig geweeſt waren: als mede uit eene plegtige verklaring van den Domeinraed zelven, en een ſchriftelyk getuigenis van den zelfden Raed aen de Algemeene Staten in 't jaer 1707 gedaen, en eindelyk uit de verſcheidene beſluiten door hunne Hoog Mogende op verſcheidene tyden en gelegenheden genomen. Hierop nog hebbende voorgeſteld, dat het geſchil reeds ten voordeele van het

het Officie Fiscael door hunne Hoog Mogende zelven beslisd is, brengt de Advocaet Fiscael *Steeland* de redenen te berde, waerom het zelfs volstrekt onmogelyk is, dat de Advocaet Fiscael door het ondernemen van deszelfs regtsgedingen inbreuk op de hooge regten van den Heer van Breda heeft kunnen doen. Na vervolgends op den eed te hebben aengedrongen, die de Vasallen in Braband en in den Leenhove van Breda verpligt zyn te doen, wederlegt hy de bewyzen, door den Domeinraed uit de oudheid gehaeld, en treedt des aengaende in een bondig onderzoek, by welke gelegenheid hy iets van den oorsprong der Leenen verhandelt, en de oppermagt des Hertogen van Braband over Breda bewyst; en verders de tegenwerpingen van den Domeinraed, stuk voor stuk ter toetse brengt en wederlegt. Daerna bewyst de Advocaet Fiscael de overheid van den Raede van Braband over de Officieren der Stad en Baronnie van Breda uit het II. en CXVIII. Art. van de Instructie van den Raed, en door andere redenen: dat voorts nietige en buiten vorm gehoudene regtsgedingen onderworpen zyn aen beroep voor den Raed van Braband; dat het Officie Fiscael wegens misdaden in de Baronnie gepleegd, in verscheidene gevallen regtsgedingen heeft gevoerd, en verscheidene commissien binnen de Stad Breda waergenomen, zelfs om de Crimineele rollen aldaer te onderzoeken. Verders spoort de Adv. Fiscael alle die hooge regten na, uit welke de Domeinraed de Souverainiteit of 't Oppergezag van den Heer en Baron van Breda tragt te haelen, en stelt die in een dagligt, in het welk hy meent, dat men dezelven beschouwen moet; en betoogt eindelyk, dat in verschillen over de hooge regten van den BREDA.

BREDA. Heer van Breda, de Raed van Braband de eenige bevoegde Regter is. Wy twyffelen geenzints of onze Lezeren zullen dit doorgewrogt en manlyk geschrift met het uiterste genoegen lezen.

EDELE MOGENDE HEEREN!

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Advocaat Fiscaal van Braband heeft de eer gehad, ingevolge U Ed. Mog. Appointement van den 21 Sept. 1773. ten zelven dage te ontfangen de Missive en Resolutie van Hun Hoog Mog. beide van den 13 July daar bevorens, met Copie van een Missive van de Raden en Rekenmeesters der Domeinen van Zyn Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassauw, houdende eene ample Deductie met verscheide Stukken, en Documenten daar by gevoegd tot adstructie van de Rechten en Præëminentien, welke (*naar het begrip van de voornoemde Raden en Rekenmeesters*) aan welgem. zyne Hoogheid, *als Heer en Baron van Breda* zoude competeren;

Waar op Hun Hoog Mog. hebben gerequireert het Berigt van dezen Rade, en alle welke voorsz. Stukken vervolgens door U Ed. Mog. zyn gesteld in handen van den Advocaat Fiscaal van Braband, om te dienen van deszelfs schriftelyk belang, consideratie en advis.

De menigvuldige occupatien, die het Officie Fiscaal zedert voorsz. tyd gehad heeft met criminele zaken, die geen uitstel konden lyden, maar alle acceleratie vorderden, hebben eerst veroorzaakt, dat de Advocaat Fiscaal een geruyme tyd het onderzoek van dit, voor hem zeer onaangenaam werk, heeft moeten agterlaten;

En wanneer hy daar na het zelve by de hand heeft genomen, hebben de aart en natuur der lastige posten van Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal niet toegelaten, dat hy, met postpositie van alle andere zake, by aanhoudentheid in een examen daar van zich heeft kunnen bezich houden, maar is dikwils, by voorkomende gelegentheden genoodzaakt geworden, het zelve voor eenigen tyd

te

te ſtaken, en wederom uit de hand te leggen; BREDA.

En het is mitsdien eensdeels daar aan, en anderdeels aan de diverſe ſuſtenuen, waar mede de Raden en Rekenmeeſters ten deze hebben doen gepaard gaan het eygentlyke differentiale poinćt, dat tuſſchen hun, en het Officie Fiſcaal alleen had behoren te worden gedemeleert, toe te ſchryven, dat de Advocaat Fiſcaal aan de voorſz. Requiſitie van U Ed. Mog. niet eerder heeft kunnen voldoen.

De Adv. Fiſcaal wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Gelyk nu opgemelde Raden en Rekenmeeſters by hunne voorſz. Miſſive vooraf betuygen, en proteſteren, dat zy niet voornemens zyn, om eenigzints te kort te doen aan de ſouverainiteit van Hun Hoog Mog., nog ook aan Hoogſtderzelver ſuperieuren auctoriteit, en Leen-Heerlykheid over de Baronnie van Breda, *qua Feudum oblatum*, terwyl het een en ander zeer wel zoude kunnen zamen gaan, *zo zy voorgeven*, maar dat zy teffens ook vertrouwen, en dat *dit* te deduceren alleen hun oogmerk is, dat uit eene nadere beſchouwinge van de Hooge Rechten, Regalia, en Præëminentien van de Baronie van Breda, en deszelfs Heer, zoo in vroegere als latere tyden, en tot heden toegeconſerveert, onwederſprekelyk zoude moeten volgen:

„ *Dat aan den Raad van Braband geene ſurintendance over, nog eenige correćtie van den Droſſaard, en de verdere Officieren in de Baronie van Breda, en het Reſſort van dien competeert, en dat dezelve niet geoordeelt kunnen worden verpligt te wezen, om van begane ſwaare delićten, aldaar geperpetreert, aan den Rade van Braband kenniſſe te geven, nog Copien der informatien, veel min van den Inventaris der Goederen van een Delinquant over te zenden.*"

Zoo betuigd, en proteſteert de Advocaat Fiſcaal vooraf insgelyks van zyn kant niet alleen by dezen geen voornemen te hebben, om te kort te doen aen de Hooge Rechten, Regalia en Præëminentien van de Baronie van Breda, en deszelfs Heer; maar hy declareert boven dien, zich tot het maintien en voorſtand daar van, eed en amptshalven, even zoo

BREDA. zeer verplicht te rekenen, als de Raden en Rekenmeesters van den Heer en Baron zelfs;

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ja hy durft van de edelmoedige wyze van denken van den Heer en Baron van Breda, die te gelyk het eminente Hoofd van Nederlands vryen staat is, zich gerustelyk beloven, (daar de Advocaat Fiscaal door even geheiligde banden verbonden is alle indragt en inbreuk, die tegens de *souverainiteit* van Hun Hoog Mog., zoo als Hoogstdezelve, als Successeuren van de Hertogen van Braband, die volledig in alle deszelfs deelen, door de glorieuse Wapenen van den Staat, onder het beleid van de Hooge Aanverwanten en Voorzaten van Zyn Doorluchtige Hoogheid, over de gemelde Baronie van Breda verkregen hebben, zoude mogen worden ondernomen, met alle vigeur te moeten tegengaan) wanneer hy Advocaat Fiscaal ten deze in de noodzake is gebragt, om uit de gryse oudheid *ab origine*, zoo veel de duisterheid dier tyden heeft toegelaten, op te delven dat gene, dat de natuur der zake, zoo en in dier voegen als dezelve door de Raaden en Rekenmeesters by hunne voorsz. Deductie is verhandeld geworden, vorderde;

En wanneer hy daar by voegt zodanige reflectien en redenen, als hy meent te kunnen en te moeten employeren, om te doen zien, op welke abusive gronden gemelde Raaden en Rekenmeesters hunne sustenuen, nopens de primitive staat, gesteldheid en feudaliteit der gemelde Baronie bouwen, en hoe allezints verkeert hunne begrippen zyn, opzigtelyk de *gevolgen*, die zy als *onwederspreekelyk* uit Hoogstdeszelfs Hooge Rechten, Regalia en Praeëminentien afleiden;

Dat het zelve by dien weldenkenden Vorst niet zal worden afgekeurd, maar veel eer aan Hoogstdezelve gegronde redenen zal opleveren, om meergemelde Raden in hunne al te groote yver te stuiten en te beteugelen, ten einde de JUSTITIE, die het fundament van de conservatie van een Republicq is, voortaan, even zoo een onbelemmerde loop binnen zyne Doorluchtigste Hoogheids Domei-

meinen en Heerlikheden blyven behouden, als in de andere Quartieren en Districten van Braband, en op dat de Ingezetenen aldaar niet minder, dan de Onderzaten van de andere Quartieren, Steden en Plaatzen van Braband paisibel mogen blyven gauderen van die vryheden en voorregten, die haar by de beswooren Landcharters, solemneel belooft, toegezegd, en by Hun Hoog Mog. geconfirmeerd zyn geworden.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Het eerste dan vervolgens, dat by den aanvang dezer Contra-Deductie præallabel zal worden voorgedragen, word ingerigt, om by avance, en in het generaal weg te neemen alle verkeerde impressien en denkbeelden, die 'er onverhooptelyk tegens het gedrag van den Advocaat Fiscaal zouden mogen wezen ontstaan uit die beschuldiging, die het aan de Raaden en Rekenmeesters van Zyne Hoogheid *behaagd heeft tegens denzelven in te brengen*, ten einde, ware het mogelyk, Hun Hoog Mog. te præoccuperen, met die opinie, als of de Advocaat Fiscaal door de Procedures, tegens den Officier van Breda ondernomen, had gepleegd *eene infractie in de Hooge Regten en Præminentien van Zyne Hoogheid, den Heer en Baron van Breda*:

En daar toe verbeeld zich de Advocaat Fiscaal nietwes anders nodig te hebben, dan het bloot en eenvoudige voorstel van het onderwerp, dat het eigentlyk *poinct van verschil tusschen* deze maar alleen behoorde uit te maken, en in discussie gebragt te zyn; dog dat de gemelde Raden en Rekenmeesters maar schynen gearripieerd te hebben, om in de wereld te brengen een Stuk, waar op, by vervolg blyken zal, dat zy juist geen reden hebben, om zeer te glorieren.

Het eygentlyke poinct van verschil, tusschen de meergemelde Raden en Rekenmeesters ter eenre, en den Advocaat Fiscaal ter andere zyde, bestaat eenvoudig daar in;

„ Dat de Advocaat Fiscaal sustineert, dat de Of-
„ ficieren der voorsz. Baronie, even als alle de
„ Officieren der andere Districten van de Genera-

C 5 „ li-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

„ liteit, ressorterende onder den Raad van Braband, gehouden en verpligt zyn, ingevolge, en ter voldoeninge van de expresse bevelen VAN HUN HOOG MOG., onder anderen vervat in Hoogstderzelver *Placaten van 4 Juny 1657. 6 September 1661. en 28 April 1691.* kennis te geven AAN DEN RAAD VAN BRABAND van Moorden, Doodslagen en Brandstigtingen in hunne Distrikten geperpetreert, met binnen den bepaalden tyd over te zenden Copien der ingewonnen informatien, als mede van de Inventarissen der Goederen van de Delinquanten."

En dat daar tegens de Raden en Rekenmeesters beweren:

„ Dat die Placaten, ten opsigte van voorsz. kennisgeving, *in de Stad en Baronie van Breda* geen werkende kragt hebben, of aldaar van geene applicatie zyn."

Is het nu waarachtig, gelyk het is, en de Raden en Rekenmeesters zelfs advoueren en toestemmen, dat de voorsz. Placaten de overzendinge der Informatien op zekere pœne uitdrukkelyk ordonneeren *aan* ALLE *Politicque Officieren der Distrikten* ONDER DE SOUVERAINITEIT VAN HUN HOOG MOG. *geborende*, en onder de Jurisdictie van dezen Rade ressorterende, zonder eenige de minste uitzondering;

Kan het geen tegenspraak lyden, dat het geen Wetten of Placaten zyn, onlangs geëmaneert, maar die in tegendeel *meer dan honderd jaren* in observantie zyn geweest, en alleen, de navolging van het geen, byna twee hondert jaren te voren, bereids heeft plaats gehad, uitwyzende het 24 Art. van het Placaat van Koning Philips van 22 Juny 1589 (*a*), hebben verlevendigt, of gerenoveert;

Kunnen de Raden en Rekenmeesters geen ignorantie prætenderen, dat het gesustineerde van den Advocaat Fiscaal geen nieuwigheid is, of ietwes, dat voorheen by gene zyner Prædecesseurs gepractiseert is geworden; maar dragen zy integendeel vol-

(*a*) Vid. *Placaatb. van Vlaanderen* II. *Deel*, *pag.* 175.

BREDA.

volkomen kennis, gelyk zy doen, dat ALLE de Advocaaten Fiscaals van Braband, *geen eene uitgesondert*, die zelve sustenue gevoerd en dien conform altyd gevigileert hebben gehad, dat binnen de Stad en Baronie van Breda de voorgemelde Placaten zyn agtervolgd en nagekomen, mitsgaders, dat zy by nalatigheid of versuim tegens de gebrekige Officieren aldaar uit kragte van dezelve hebben geprocedeerd gehad;

Zoo volgt, dat de Advocaat Fiscaal door het doen observeeren van de voorsz. Placaten, en het entameren der Procedures van calange tegens den Officier van Breda en zyne Stedehouder nietwes nieuws heeft gedaan of verrigt, maar *ad exemplum* zyner Prædecesseurs dat gene, waer toe hy R. O., uit kragte dier Wetten, gehouden en verpligt was, heeft gehandelt;

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En by verder wettig gevolg, dat de meergem. Raden en Rekenmeesters zeer verkeerdelyk niet alleen daar over aan den Advocaat Fiscaal tegenwoordig, na verloop van meer dan een Eeuw, nog quæstie gemoveerd, en het maintineeren der hier voren gemelde Placaten binnen de Stad en Baronie van Breda aan hem hebben gedisputeerd gehad, maar dat zy ook zeer onvoorzichtig en onbedagt desselfs doen voor een infractie van de Hooge Regten en *Præëminentien van den Heer en Baron* van Breda hebben *gedecrieerd gehad.*

Het geen nog te meer zal doorstraalen, als gelet word, *voor eerst*, dat de sustenue, die de jegenwoordige Raden en Rekenmeesters thans voeren, niet alleen tegen het begrip hunner Prædecesseurs direct strydig is, maar tegens de uitgedrukte wille en begeerte van Zyne Doorluchtige Hoogheid, den vorigen Heer en Baron van Breda WILLEM CAREL HENDRIK FRISO, glorieuser gedagtenisse, volstrekt in en aanlopende is;

En in de *tweede plaats*, dat geen een Officier der Stad of Baronie van Breda, of hunne Substituten het zelve in twyfel getrokken, maar ter contrarie ALLE (uitgesondert alleen den Stadhouder Mr. Johan

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

han van Goor, welke tusschen het jaar 1688 en 1701 heeft gefungeert, als Stadhouder van den Officier van de Stad Breda, dan welke geweest is een zoo slegt subject, dat hy niet waardig is ter navolging geallegeert te worden (1), hebben zy aan den

(1) R. 1. Alsoo *Mr. Johan van Goor, Stadhouder van het Drossaart en Schoutsampt der Stad en Baronnie van Breda*, eerst beschrevene, ende jegenwoordigh Gedetineerde meermalen op Articulen gehoort synde, den Rade van Brabant bekent heeft, en voorts gemelte Rade soo uit judicicele en publycque Actens, als oock Quitantien, door de eygen handt van hem Beschrevene, en Gedetineerde geschreven, gebleecken is; hoe dat hy Beschrevene en Gedetineerde eenen Leendert Eels, woonende tot Sundert Baronnie van Breda, by Edicte criminelyck hebbende geciteert, ter saecke dat hy een jongh Meysjen genaamt Antonetta Rouland Sibs, met een Mes een dilatie hadde gemaackt, om syn vuyle lust te plegen, ende tegens den voornoemde van Eels Vonnisse van Schepenen van Breda, becomen hebbende, in dato den 23 Febr. 1696, waar by den voorn. van Eels was gecondemneert om strengelyck te werden gegeesselt, ende voor al syn leven gebannen; hy Beschrevene en Gedetineerde, daar over met de Moeder van den voorsz. van Eels, voor een somme van Penningen heeft gecomposeert, en gedult, dat den voorsz. van Eels weder tot Sundert is comen woonen, seggende hy Beschrevene en Gedetineerde tot syne verschoninge, van geen Vonnisse te weten, daar hy nogthans by aanspraacke selfs tot doodstraffe heeft gecontendeert, en soodanige saacken geensints composibel en syn;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde op eygen authoriteyt, als Officier in het jaar 1690, twee Stadsvroetvrouwen, geadsisteert met twee Soldaten van de roode Roede, gesonden heeft ten Huyse van Cornelis Adriaan Gilsemans, wonende onder Ginneken, om desselfs Doghter te visiteeren, of sy Swanger was ofte gebaert hadde, dan niet, gelyck gemelte visitatie oock daar op is geschiet, seggende tot syne defensie, sulckx gedaan te hebben als Officier, op een gerucht datter ginck, dat sy haar Kint zoude verdaan hebben, en dat de voorsz. roode Roede op het versoeck van de Vroetvrouwen door syn ordre waren mede gegaen;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde de voorsz. Cornelis Adriaan Gilsemans, ter saacke dat hy over dit gewelt aan de Persoon van syn Doghter gepleeght, doleerde by Requeste aan

BREDA.

De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeins-raed tegens de hooge regten der Baronie van Breda.

den voorſz. Placaten, met aan dezen Raede telkens aan Haar Hoog Mog. als ſynen Souverain, over het preſenteeren van die Requeſte, criminelyck geactioneert, en ſigh niet ontſien heeft ter dier oorſaake, tegens hem Gilſemans onder anderen te concludeeren, dat aan den Lyve ſoude werden geſtraft, ende deswegen eene ſomme van Penningen getrocken heeft; voor excuſe bybrengende, dat het een vilaine *Requeſte* was, waare by hy Gilſemans hem Beſchrevene en Gedetineerde quam te denigreren, hebbende hem Gilſemans daar van doen recanteren en peniteren, niettegenſtaande by de Requeſte gebleecken is, dat deſelve alleen een rechtmatige claghte was contineerende;

Dat hy Beſchrevene en Gedetineerde den Procureur Leempoel geactioneert, ende tegens denſelven geconcludeert heeft, dat hy als een rebelligh en ſeditieus Procureur ſoude werden ontpoortert, gedepoorteert, en de Vierſchaar ſoude werden ontſeyt, ter ſaacke dat hy, als bedienende eenen *Adriaan Eskens*, ende *Digna Beens* ſyne Huisvrouwe, van hem Gedetineerde geappelleerdeert ende op den Toorn geſtelt, van een Vonnis, daar by de voorn. Eskens ende ſyn Huisvrouwe was geordonneert ten principalen te antwoorden (het welke hy Gedetineerde ſuſtineerde Interlocutoir te ſyn) reformatie ter Griffie tot Breda hadde doen aanteeckenen; tot ſyne defenſie daar by voegende, dat het ſelve ſtrydigh was tegens de Privilegien van de Stadt, als oock tegens ſyn Burgers, ende Procureurs eedt;

Dat hy Beſchrevene en Gedetineerde insgelycx geactioneert heeft *Francois Richout*, *Swager van den voorn. Eskens*, *ende jegens hem geconcludeert*, *dat ſouden werden verclaart* vervallen te ſyn van ſyn Borgerrecht en *Privilegien*, ontpoortert ende de Stad ontſeyt, ter ſaacke dat hy den voornoemde Procureur Leempoel in het aanteeckenen van de *voorſz.* Reformatie hadde geadſiſteert, ſeggende alleen voor ſyn excuſe, het ſelve meer een dreygement te ſyn geweeſt, als om de ſaacke te vervolgen, daar immers in het provoceeren van een interlocutoir Vonnis geene de minſte crimen reſideert, veel min het ſelve ſoo criminelyck kan werden geduyt, ten reguarde van een Procureur, die het ſyn plicht is, op het verſoek van ſyne Meeſters ſulcx te doen, en van een Swager, die in ſoodanige een ſaacke, immers in 't minſte niet hadde connen mitsdoen, behalve dat het aan hem Beſchrevene en Gedetineerde niet en ſtont, maar aan deſen Rade, te oordeelen, of het Vonnis interlocutoir is, dan niet;

Dat

BREDA. kens over te zenden de Copien der ingewonnen in-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde de Doghter van Jan van Loeveren, die in den jaare 1696. sonder hulpe van ymant een onecht Kint hadde gebaart, ende het selve onder het Bedstroo hadde verborgen, het welcke naderhand bevonden wiert bloot en blaauw te syn, door twee Soldaten van de roode Roe eenige dagen hebbende laten bewaren, deselve eygener authoriteit heeft gerelaxeert, ende laten escapperen, sulcx dat hy naderhant genootsaackt synde, deselve Doghter criminelyck by Edicte te Daghvaarden, Vonnis geobtineert heeft, waar by deselve Doghter by contumacie is gecondemneert in een Geesselingh ende Bannissement.

Dat hy Gedetineerde vorders naar dato van het voorsz. Crimineele Vonnis, van de Vader van de voorsz. Doghter by compositie een somme van Penningen voor boete ontfangen heeft, mitsgaders de costen wegens de Crimineele Proceduyren gevallen; sigh nopende de gemelte boete beroepende op het echt Reglement;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaere 1696 geactioneert heeft Jacobus de Bolster, over dat hy de Bolster vercogt hadde voor een somme van twaalf guldens eenige Esse Boomen, staande op het Lant, toebehoorende aan syne minderjarige Kinderen, en daar van hem de toght competeerde, qualificerende het selve een dieverye te syn, en seggende verders tot syne ontlastinge, het selve op de aanclaghte van de Kinderen van hem de Bolster te hebben gedaen. Daar nogtans uit de Acte declaratoir van de gemelte Kinderen het contrarie blyckt, ende de Quitantie van de Compositie Penningen deswegens genooten, naar dato van de voorsz. Acte declaratoir is, en in allen gevallen hem Gedetineerde als Officier, selfs geen civile, men laate staan eenige Crimineele Actie over diergelycke saack was competerende;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1688, Wouter Janssen van Riel, by Sententie van den Raade van Staate gecondemneert synde in een boete van ses hondert guldens, ten behoeve van den Paghter Aernout van Duysel, mitsgaders het sluyten van syne Neringe voor den tyd van twee jaaren, met de costen van den Processe, niettegenstaande deselve boeten met de costen aan den voorsz. Paghter, by den Gecondemneerde in 't geheel waren voldaan, denselven van Riel heeft afgeperst een somme van twee hondert guldens; tot syne defensie allegerende het Placcaat van de gemeene Middelen, waar by den Officier de helft van de boete

informatien, Actens van Schouwinge, en Inventa- BREDA.
te competeert, daar by als hem deswegen al iets compe- *De Adv.*
teerde, het selve van de voorn. Paghter soude hebben *F.scael*
moeten eisschen, ten wiens behoeven de gemelte Senten- *weder-*
tie was leggende; *legt de*

Seggende verders dat hy Gedetineerde de suspensie van *Deductie*
Neeringe by die gemelte Sententie van den Rade van Sta- *van den*
ten geordonneert niet en heeft doen achtervolgen, maar *Domein-*
in tegendeel het doen van de Neeringe heeft geconniveert, *raed we-*
sigh des aangaande op het doen van andere Officieren be- *gens de*
roepende: Even als of het een Officier vry stonde een Con- *hooge*
demnatie van den Raad van Staten, 't sy in 't geheel, ofte *regten*
ten deele by connivent.ie buyten Executie te houden, *der Ba-*

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1695. *ronie*
Pieter Bosch heeft geactioneert, om dat syn Doghter buy- *van Bre-*
ten eght een Kint gebaart hadde, tegens dewelcke hy Ge- *da.*
detineerde op den 5 Augusti des selven jaars van Schepenen van *Breda* een *Vonnisse* becomen hebbende, daar by den gemelten Pieter Bosch en syne gemelte Doghter gecondemneert waren in een boete van vyftigh guldens met de costen, hy Gedetineerde het selve Vonnisse aanstonts hebbende laten insinueeren aan den voorn. Pieter Bosch, om binnen drie dagen te voldoen, den voorsz. Pieter Bosch, sonder eenig verder uytstel op denselven derden dagh van de Insinuatie, synde den 8 Aug. daar aan volgende sonder eenige de minste Sommatie of Renovatie te doen, heeft op den toorn geset, en naar een detentie van ontrent drie en twintig *weeken*, *om dat niets hadde*, *weder* gerelaxeert, sig *wegens* het actionneren beroepende generalyck op het echt reglement, daar de ouders voor de Kinderen moeten instaan, even als of de Ouders uyt het voorsz. Echt Reglement voor haare Kinderen conden aangesprooken worden, 't sy deselve met raet en daat geadsisteert hadden, dan niet, ende nopende het apprehenderen op een decreet van Schepenen; welke decreet van Apprehensie hy Gedetineerde seer onordentelyk en ontydig heeft weten te obtineeren;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1699. Gerrit van Eeten ende Claes van Haren heeft geactioneert en beboet, over dat sy de Stoppelen van het Coorn in 't afmaayen wat te lang hadden gelaten, colorerende het selve een soort van diverye te syn, en boosaardigheyt om een ander schade te doen, om dat den vercooper, die dat lant aan haar vercoft hadde, de helft van den Schooff van dat gewasch,

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

tarisatien der Goederen van de Delinquanten, comple- wasch, op dat vercochte Lant staande, bedongen hadt, daar nogtans aan een Officier deswegen geen de minste Civile, veel min Crimineele actie, als die van dieverye is, can competeren;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1690. eenen Matheus Puts heeft gecalangeert en Criminelyk gedagvaart, ter saake van eene gedaane blasphemie, ende by syne Crimineele aanspraak tegens hem hebbende geconcludeert, dat hy daar over soude werden gestraft, ende gemulcteert, het sy by Lyfstraffe, Bannissement, doorsteeken ende corte van de tongh, als andersints, over de voorsz. blasphemie sonder decreet van den Rechter heeft gecomposeeit gehad;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1693. heeft geactioneert, Jan Adriaanse van Beeck, Brouwer in het Haagje, om dat hy (gelyk hy Gedetineerde sustineerde) als Capiteyn van een Compagnie Boeren niet soude de Wagt waargenomen hebben gehadt, en daarom hy by compositie ontfangen, een somme van seven hondert guldens, sonderende sig op het Placcaat van Haar Ho. Mo. op het houden van de Wacht geëmaneert, en wyders tot syn verschooning dan nog byvoegende, dat hy ook de Magistraats Persoonen hadde geinjurieert, ende dat die boete arbitrair was, daar nogthans het gemelte Placcaat van Haar Ho. Mog. de boetens definieert, ende de hoogste ter dier saake ter somme van hondert gulden begroot, ende uyt de Quitantie, deswegen gegeven, het selve niet can werden gesien,

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1692. de seven Schepenen, en seven Geswoorens van het Haagje geactioneert heeft, ende haar te samen by compositie heeft afgeperst eene somme van seven hondert gulden, ter saake dat sy ten tyde, wanneer by de gemeene lants Vergaderinge van de Baronnie geordonneert was Wagt te houden en een Wagthuys te setten by het Mastbosch, alsdoen aan deselve gemeene Lants Vergaderinge een Requeste hadden gepresenteert, ende daar by versogt, dat yeder in syn quartier mogt waken, paillierende het selve daar mede, dat sy de Wagt niet geobserveert hadden.

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1696. diverse Persoonen, soo Mannen als Vrouwen tot Rysbergen geactioneert heeft, om dat op een Sondag een Tonne

ten, completelyk voldaan; *niet zedert hun Hoog Mo-* nebiers hadde helpen drinken, in 't Huys van eenen Anthony Adriaen Vrients, die deselve Tonne biers ten besten gegeven hadt, om dat sylieden syn hooy hadden helpen inmennen; hebbende hy Gedetineerde daar over afgeperst een somme van vyf honderten vyf Car. guldens, behalven nog van vier Vrouwen, *die* yeder nog vyf en twintig gulden hebben betaelt; qualificeerende hy Gedetineerde het selve te syn een prophanatie van den Sabbath, daar nogtans het Placcaat tegens het prophaneren van den Sabbath geëmaneert, immers niet en disponeert tegens Luyden, die in haar eygenHuys yemant met bier of wyn beschenken;

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1696. eenen Laurens Jan Broeken, Winckelier tot Breda geactioneert heeft, om dat hy op een Sondag avont, naar syn eerste huywelycx proclamatie in syn huys of Logement eenige van syne naaste Vrienden ende Geburen, met een glas wyn hadde beschonken, ende daar voor by Compositie een seekere somme van penningen heeft afgeperst; tot syn ontlastinge zeggende als vooren, het selve een prophanatie van den Sabbat te syn;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1695. sekere Coentje Dircx geactioneert heeft, om dat sy een Kint in onecht hadde gebaart, en haar daar over heeft beboet, niettegenstaande het selve wel seventien jaren was geleden, en dat sulcx lang voor dato, dat hy Gedetineerde tot Stadhouder aengestelt, ende sy Coentje sedert getrouwt was, en uit dat Huwelyk van haar derde Kint in de Kraam lag; tot syne verontschuldiginge allegerende het echt Reglement, ende dat die saaken niet verjaren, als naar dertig jaren;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1694. Cornelis Polack heeft geactioneert, om dat hy syn Kint hebbende laten dopen op een Sondag, aan syn Huys eenige Vrienden hadden getracteert, ende by compositie daar voor een somme van Penningen genooten heeft, zich fonderende op het echt Reglement daar by de Quanselbieren verboden syn, mitsgaders op de Placcaten, nopende het schenden van den Sabbath geëmaneert, daar nogtans het echt Reglement noch het gemelde Placcaat van den Sabbath sulcx verbiet;

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1695. Daniel van Son, Procureur tot Ter Heyde, gecalangeert heeft, wegens het produceren van seeker Biljet van Koebeesten, dat Pieter den Engelse uyt het Pachters boek hadde ge-

BREDA. *Mogende Resolutie van 26 October* 1735, zoo als de trokken, in welk biljet stont *Adriaen* in plaatse van *Adriaenke*, seggende hy Gedetineerde, het selve een falsiteit te zyn, waar over hy Gedetineerde hem van Son afgeperst heeft eene somme van vier hondert guldens; daar noghtans by het Certificaat van Schepenen van de Swaluwe blykt, dat sulcx by een erreur van de voornoemde Engelse was geschiet, om dat in het Pachters boek de naem van Adriaenke niet claer en stont uytgedrukt, ende dat in allen gevalle het voorsz. biljet by den voorn. van Son ten processe alleenlyk was overgelegt, soodanig als het selve by den voornoemde Engelse uyt het gemelte Pagters boek was uytgetrokken, en niet by hem van Son was geschreven.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat hy Beschrevene en Gedetineerde in den jaare 1698. eenen Adriaan Rovers heeft gecalangeert, om dat Martyn Rovers een Doopattestatie hadde uitgegeven sonder Zegel; ende hem daar over geboet, daar nogthans uit de Quitantie van den Collecteur van 't Zegel blykt, deselve saake al te vooren met hem Collecteur van 't Zegel, genaamt Cores, was afgemaakt, sig tot syn defentie op eene preventie alleen beroepende;

Dat hy Beschrevene ende Gedetineerde de boetens, den Armen competerende, meermaale niet en heeft ingevordert, maar deselve by Quitantie gereserveert, ende voor den Armen opengelaten, om in te vorderen, gelyk onder anderen in specie gebleeken is uit de Quitantie, ter saake van compositie gegeven aan Coentje Dircx, als ook uit de Quitantie ter saake voorsz. gegeven aan Lucas van Embden substituyt Vorster Ter Heyden; seggende hy Gedetineerde daar op tot syne verschoninge, dat hy geen Rentmeester van den Armen is, en dat wegens den Armen daar voor apart moet worden gecomposeert;

Dat hy Beschrevene ende Gedetineerde verscheidene Gildens seer exorbitantelyk geactioneert heeft, en groote en swaare somme van Penningen heeft geëxtorqueert, ter saake dat haare jaarlycxe Maaltyden op eenen Sondag comende, deselve op een Sondag hadden gehouden, haarlieden daar over hooft voor hooft, soo wel Mannen als Vrouwen, sonder selfs de Kinderen te sparen, heeft gecalangeert, sonder eenige de minste voorgaande Waarschouwinge, als synde over saaken van die natuyre nooyt te vooren geactioneert geweest, selfs ook niet ten tyde doen de Placcaten, waar op hy Gedetineerde sig dienaangaande funderende is, syn geëmaneert geweest.

Dat

de Raaden en Rekenmeesters het doen voorkomen

Dat hy Beschrevene ende Gedetineerde universelyk in meest alle de boetens exces gepleegt, en om het selve te palieren in syn gegevene Quitantien doorgaens de Costen met de boetens in eene somme heeft gecombineert.

Dat hy Beschrevene ende Gedetineerde ook verscheydene Crimineele Vonnissen niet en heeft ter executie gestelt, ende de geeondemneerde Persoonen geconniveert, ende verschoont.

Dat hy Beschrevene ende Gedetineerde, ook sonder decreet van Schepenen gecomposeert heeft, over saaken die in haare natuyre niet composibel waren, en voorts menigvuldige andere onchristelyke exactien en knevelaryen heeft gepleegt, en sig met het sweet en bloet van onnoosele arme Menschen te onrecht verrykt.

Dat hy Beschrevene ende Gedetineerde sig ook niet en heeft konnen ontschuldigen, van verscheyde corruptien, hem te laste geleyt, uyt al het welke dan manifest is, dat hy Stadhouder Mr. Johan van Goor, Beschrevene ende Gedetineerde, als Officier, door een t'samenknoopinge van exactien, en andere ongerechtigheden zig in zyn Officie grofelyk in zeer veele respecten heeft te buyten gegaan, de naem ende authoriteyt van syn Principael misbruykt, de Wetten, ende salutaire Placcaten verdraayt, de Justitie gestremt, gedwongen en verkracht, ende sulcx Weduwen, Weesen, ende andere goede lieden, onder schyn van recht, onderdrukt ende vervolgt;

Alle het welke synde saaken van een seer quade ende pernitieusen gevolgen, dewelke in een Landt van goede Justitie en Politie niet en kunnen werden getollereert, maar andere ten exempel moeten werden gestraft, ende wel bysonderlyk in een Officier die recht, ende gerechtigheyd behoorde voor te staan, ende te maintineeren, ende alle onrecht te weeren: Soo is 't, dat den voorsz. Raade met rype deliberatie van rade doorgesien ende overwogen hebbende alle het geene ter materie dienende was, ende in desen heeft connen, ende mogen moveren; Doende Recht, denselven Mr. *Johan van Goor, Beschrevene ende Gedetineerde ter sake voorsz. heeft gedeporteert, gelyk hem deporteert mits desen, van zyn Stadhouderschap, van het Drossaart ende Schoutetampt der Stads ende Baronnie Breda;* Verclaart hem voorts onweerdig ende inhabiel om eenige Ampten te bedienen; condemneert hem wyders in eene amende van vier duysent vyf hondert Car. guldens *ten*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. *De Adv. Fiscael weder legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

men (*b*), maar ten minste van het begin af aan, dat by *Placaat van* 6 *September* 1661 nader door Hun Hoog Mog. was geordonneert, het gunt by het *Placaat van* 4 *Juny* 1657 op dit respect was gestatueert, te weeten *van* 6 *December* 1661 *tot den* 15 *October van den jare* 1769 *ingesloten*, en dus *in een tyd van meer dan hondert jaren lang.*

Niet in een enkeld geval, gelyk de Raden en Rekenmeesters waanen, maar ten contrarie in een zeer groot aantal *van verre over de honderd gevallen*, zoo als blyken kan, uit de Memorie door den Griffier van dezen Raad daar van geformeert (2), gevoegt

(*b*) Vide *Memorie der Domain Raad* p. 36.

proffyte van de hooge Overrigheyt, te betalen, in handen van den Rentmeester van de Exploicten van desen Rade; mitsgaders nog in een boete van een duysend vyf hondert guldens, ten behoeve van den Armen tot Breda; condemneert hem verders in de costen en misen van Justitie, ter taxatie, ende moderatie van den gemelten Rade, sullende den Gedetineerde soo lange blyven in detentie ende bewaart worden ter tyd en wylen alle het geene voorsz. is, sal hebben voldaen ende betaalt.

Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Salomon Dierquens, Præses, Maurits Le Leu de Wilhem, Quiryn van Stryen, Cornelis Gerard Fagel, Gaspar van Kinschot, Heere van Kinschot, Willem van Persyn, Johan André vander Meulen, Heere van Niecop, Johan Troye, ende Govert Johan van Slingeland, Raden ordinaris in den voorsz. Raden, den elfden Maart 1701. Ende op den 15 dito, in præsentie van de Beschrevene ende Gedetineerde in de Raadtkamer publicquelycq gepronuntieert.

Accordeert enz. Actum 's Hage den 28 Februarii 1775.
(was getekent) *P. van Spaan.*

(2) A. 1. *Memorie van de Missives gedient hebbende ten geleyde van de Copie der Informatien van Moorden en Doodslagen, als mede der Inventarissen van de Goederen der Delinquanten, aan den Rade en Leenhove van Braband en de Landen van Overmaze, overgezonden, ter voldoeninge van Haar Hoog Mog. respective Placaten*; zedert den 3 Dec. 1661. tot den 29 Augusty 1667.

Den

voegt by het Extract authenticq getrokken uit het Re- **BREDA.**

N°. *De Adv.* 1 *en Fiscael* 2. *wederlegt de* 3. *Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.* 4.

Den 3 *Dec.* 1661, heeft Mr. Gosewinus van van Bernagien, Stadhouder van den Officier *der Stad Breda* by Missive aan gemelde Raad kennis gegeven van twee Doodslagen (diestyds) onlangs onder Etten, ende onder Sundert respectivelyk begaan, en daar by overgezonden de Copie Informatien, &c.

Den 5 *Dec.* 1661, heeft J. Veuling, by Missive als vore kennis gegeven van zeker moordadig feyt onder de Vryheid *Oosterhout*, gepeperpetreert by eene Lysbeth en Jale Cocks, en daar by overgezonden de Copie Informatien, &c.

Den 21 *July* 1662, heeft de voornoemde Stadhouder van Bernagien by Missive als voren kennis gegeven, dat op den 19 Juny bevorens onder *Gilse* was gequest zekere Jan Sanders door Mathys Ambrocius, een Linnewever, welke eenige dagen daar na aan zyn quetzure was overleden, met overzendinge van de Copien der Informatien, &c.

Den 28 *Aug.* 1662, heeft M. Reyns, als waarnemende het Drossaartampt der Stad en Land *van Steenbergen* by Missive als voren kennis gegeven, dat Johan Willemse Bitterhoek op den 14 van dezelve maand had doodgestoken zyn Buurman Lenart Thyssen, byde Inwoonderen van 't Cruysland onder de Jurisdictie van gem. Stad, met overzendinge van de Copien der Informatien, &c. 5.

Den 18 *Oct.* 1662, heeft D. van Hogendorp, als Drossaard *van Steenbergen by Missive als voren kennis gegeven van den Manslag door Pieter Adriaanse aan Marinus Cornelisz.* Engele, beide woonagtig tot Gastel, gepleegt, met overzendinge van de Copien der Informatien, &c. 6.

Den 30 *Oct.* 1662, heeft de voorn. Stadhouder Bernagien by Missive als voren kennis gegeven, van zekere manslag op den 15 bevorens binnen *Breda* door zeker Brabants Edelman Beaumez. genaamt, gedaan aan de Persoon van Elias Bastiaansz. met overzendinge van de Copie der Informatien, &c. 7.

Den 27 *Nov.* 1662, heeft de voorn. Stadhouder Bernagien by Missive als voren kennis gegeven van zekere *manslag* op den 15 bevorens binnen *Breda* door Adriaan Wouters van Broekhoven gepleegt aan zyn Huisvrouws Broeder Jan Claas Slikkers, met overzendinge van de *Copie* der Informatien, &c. 8.

BREDA. Register door de Respective Fiscaals van Braband in

De Adv. Fiscael weder, legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda,

Den 15 *Dec.* 1662, heeft de voorn. Stadhouder Bernagien als voren kennis gegeven van een doodslag in den Persoon van Jan Corneliszn. Buerman, Jonkman onder *Ter Heyde*, Baronie van Breda, geperpetreert door Adriaan Janse Casteleyn, met overzendinge der Copie Informatien, &c. 9.

Den 7 *Jan.* 1663, heeft A. Reulingh als Stadhouder van den Officier van *Oosterhout*, Baronie van Breda als voren kennis gegeven, van een manslag aan een Cornelis Pieter Jansen, Ingezeten aldaar op den 28 December bevorens begaan door Jan Jansz. Tabbert gewezen Collecteur van de Landtol te Oosterhout voornoemt, met overzending der Copie Informatien, &c. 10.

Den 16 *Octob.* 1663, heeft A. Coenen, als Officier van *Oosterhout* voornoemt, als voren kennis gegeven van zeekere doodslag geperpetreert tot *Dorst*, resorteerende onder de Vryheid van Oosterhout voornoemt, door eenen Pieter Cornelis Wouter Canter aan de Persoon van Pr. Cornelis Claas de Boye, met overzendinge der Copie Informatien, &c. 11.

Den 8 *Maart* 1664, heeft Pr. Thomas Claypole, als Schout der Heerlykheid *Dongen*, Baronie van Breda, als voren kennis gegeven van een manslag door eene Gerrit Andries Claassen Jonkman van Oosterhout, op den 16 Feb. bevorens aan eenen Adriaan Koolhoof Adriaanse gepleegt, met overzendinge der Copie Informatien, &c. 12.

Den 12 *Maart* 1664. heeft de voorn. Stadhouder Bernagien als voren kennis gegeven van een manslag begaan onder *Dongen*, aan zekeren Adriaan Roelof Adriaanse door Gerard Andriesen Claase van Oosterhout, met overzendinge van de Copie Informatien, &c. 13.

Den 25 *Maart* 1664, heeft de voorn. Stadhouder Bernagien als voren kennis gegeven van een manslag door Cornelis Lips begaan te *Breda*, aan een Jongman Jan Adriken Goris, met overzendinge der Informatien. 14.

Den 10 *April* 1665, heeft P. D. Snelle als Officier van *Oosterhout* voornoemt, als voren kennis gegeven, dat onder de Jurisdictie aldaar op den 17 Maart bovorens dood was gevonden zekere Hendrik Aalberse, met overzendinge der Informatien. 15.

Den 3 *Nov.* 1665, heeft A. Triglandius als Officier van *Rosendaal* by Missive als voren kennis gegeven, dat 16.

op

in der tyd, zedert het begin van den jaare 1668 op last BREDA.

op den 20 October bevorens aldaar Pieter Arentz. Vermeer met het schieten van een Roer met Ganfenhagel was gequest door Antonie Leenen, en dat dezelve op den 25 daar aan volgende aan de bekome quetsuure was overleden, met overzendinge der Copien van de Informatien, &c.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

17. *Den* 12 *Jan.* 1666, heeft P. Snellen als Officier van *Rosendaal* by Missive als voren kennis gegeven van een manslag door Cornelis Cornelisse Haay, begaan aan de Persoon van Frans Jeronimus Stoffelen, met overzendinge van de Copien der Informatien, &c.

18. *Den* 25 *Maart* 1666, heeft N. Willems als Officier van *Rosendaal* by Missive als voren kennis gegeven van den doodslag door eene Willem Matyse gepleegt aan de Persoon van Pieter Janse van den Bosch, beide Inwoonders aldaar, met overzendinge van de Copien van de Informatien, &c.

19. *Den* 23 *Juny* 1666, heeft C. Bosvelt als Officier van *Rosendaal* by Missive als voren kennisse gegeven van een doodslag op den 11 April bevorens begaan by Peter Rombouts, alias Peer Springer aan den Persoon van Jan Faassen, beide woonende tot Bosteldonk onder de Jurisdictie van Rosendaal voornoemt, met overzendinge der Copien van de Informatien, &c. verzoekende excuus, dat hy niet eerder die Stukken had overgezonden.

20. *Den* 26 *Aug.* 1667, heeft de voorn. G. de Bernagien by Missive als voren kennis gegeven van een manslag begaan binnen *Sprundel* den 26 July bevorens door Adriaan Huyberts. Hagens, aan de Persoon van Marynis Hendrik Moeskens, met overzendinge van Copien der Informatien.

21. *Den* 29 *Aug.* 1667, heeft de voorn. G. van Bernagien by Missive als voren kennis gegeven van den doodslag in de maand October bevorens geperpetreert in den Heerlykheid *Dongen*, aan de Persoon van Jacob Huyb. Mertens, met overzendinge van Copie der ingewonne Informatien, *met ootmoedige bede, dat zoo wel de Fiscaal, als den Rade van Braband gunstelyk aan hem Officier mogte excuseeren, dat hy niet eerder aan het zelve had voldaan, regardnemende eerst op zyne zware Siekte, en namaals op de zeer veele en geduurige occupatien, die de vredehandeling hem had toegebragt.*

BREDA. last van dezen Rade in een Alphabetische order gehouden (3).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Dit

Onder stond,

Ik ondergeschreve Griffier van den Ed. Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze verklare by dezen, dat ik by examinatie der Missives aan welgemelde Rade door de respective Officieren geschreven, en waar by overgezonden zyn de Copien der Informatien, &c. van delicten onder het Ressort van voorsz. Rade geperpetreert en ter Griffie van denzelven Rade berustende, hebbe bevonden de hier voore gemelde origineele Missives en daar by vermelde Informatien en Inventarissen; uitgezondert de geene, welke zyn overgezonden by de Missives hier voore gemeld sub No. 3. 10 en 14, waar van de origineele Missives door my ondergesch. ter Griffie zyn gevonden, dat ik daar uit heb geformeert de vorenstaande Memorie, Accordeert enz. Actum in 's Gravenh. den 11 Maart 1775, was getekent *P. van Spaan.*

(3) A. 2. *Extract uit zeker Boek, geintituleert Register Generaal van de Doodslaagen &c. voorgevallen in Braband, zedert den 7 Maart 1668 gehouden door de respective Procureurs Generaal van Braband in der tyd.*

A. Num.

Gerrit de Vries heeft dood gestooken *Thys Thyssen*, op den 22 Juny 1668 . . . 2

Steven Adriaan Bogarts is op den 1 May 1718 tot Alphen zodanig gequest door *Pieter den Decker*, Ingezeeten van Poppel, Lande van Turnhout, dat hy 2 a 3 dagen daar na daar van is komen te sterven. Notificatie van P. van Bernagie van 28 Sept. 1718. . . 564

Merten Aarts is op den 21 Dec. 1729 tot Alphen zodanig gequetst, dat hy kort daar na daar van gestorven is. De daader onzeeker. Notificatie van den Drossaard d'Averhoult den 14 Maart 1730 . . . 757

Wynant van Son is op den 25 Jan. 1733 dronken zynde, des nagts na elf uyren tot Alphen moorddadig doodgestooken door *Adriaan Jan Dukens.* Notificatie van den Drossart d'Averhoult 10 Febr. 1733 . . 797

Clair of Clara van Dieffen, oud omtrent 9 jaaren, door *Wouter Vromans*, zynde een Jongen van byna 14 jaaren, apparent buyten opzet, dog door het onkundig

of

Dit hebben de Officieren der Stad en Baronnie van BREDA.

of onvoorsigtig behandelen van een gelade Pistool zodanig geschooten en gequetst, dat kort daar aan is komen te sterven. Notificatie van den Stadhouder van den Drossard der Stad en Baronie van Breda R. M. Damisse 26 September 1756 . . 1076

B.

François van Alphen heeft doodgestooken *Pieter Vuyens*, op den 1 April 1668 . . 1

Cornelis Adriaanse heeft *Hendrick Huybert van Hooydonck* doodgestooken den 15 Jan. 1671 . . 33

Philips de Ladder heeft doodgeslagen zyn eygen Huysvrouwe den 20 February 1671 . . 35

De knecht van den Doele heeft doodgeschoten *Jan Corneliffen* op den 4 January 1672 . . 45

Matthys Braatveer, Leydecker, heeft tot Breda doodgestooken den Persoon van *Johannes Kappelaar*, Hospitaalmeester op den 9 July 1705 . . 415

Pieter Bosch en *Anna ter Bosch* zyne Huysvrouw hebben op den 26 January 1707 doodgeschooten met een Pistool den Persoon van *Peter Lips* in de Bergen onder Teteringen Jurisdictie van Breda. Notificatie den 18 February 1707 . . 443

Catharina Boot uit het Haagje Baronie van Breda, word beschuldigt haar Eerstgeboorne Kint te hebben verdaan tot Breda. Notificatie den 24 Aug. 1710 . . 467

Cornelis Crol, Borger binnen Breda, heeft op den 9 Oct. 1713 *Aeltje van Reyen* syne Huysvrouwe aldaar vermoord, is gedetineert geweest, en tegens hem eysch gedaan ter dood. Notificatie van Anthony Pessers, Stadhouder tot Breda den 15 Nov. 1713 . 491

Gerard Sterkens woonagtig tot Halen onder het Graafschap van Hoogstraaten, is op den 19 July 1716 binnen Baarle Nassauw vermoort geworden, de Daader onbekent. Notificatie van Pieter van Bernagie, Stadhouder van het Drossaart en Schoutampt der Stad en Baronie van Breda van dato 10 Augustus 1716 . 522

Adriaan Bogaerts, Ingezeten van Breda, is den 25 Octob. 1716 door *Thomas Boukens*, Voerman en Borger der voorsz. Stad, tot Breda zodanig gequetst, dat hy den 30 October daar van is gestorven. Notificatie P. van Bernagie den 22 Dec. 1716. . . 528

Govert Bastiaanse van der Maade, is op den 8 Maart

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. van Breda niet gedaan *uit onkunde*, *of om dat zy wa-*

De Advocaet Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

1717 buyten den Dorpe van ter Heyde doodgestooken door *Adriaan Peeberg*. Notificatie P. van Bernagie 25 Mey 1717 539

François Wynands is binnen den Dorpe van 't Haagje in de Baronie van Breda op den 25 Aug. door *Jan Adriaan Faasse van Meerle* doodgestoken. Notificatie van P. van Bernagie den 14 December 1718. . . 572

Joris Adriaan Hollanders is op den 8 Sept. 1718 des avonds door *Adriaan Jansze de Coeningh*, binnen den Dorpe van Zundert zoodanig gequetst, dat hy dien avond aan zyne quetsure is overleden. Notificatie van P. van Bergnagie van 20 Dec. 1718. . 575

Bernard Pyper is op den 19 Dec. 1717 des avonds door *Anthony de Martinelli*, Musicant binnen Breda met een Degen in zyn linker Dye gequest, is daar van op den 27 January 1718 gestorven. Notificatie P. van Bernagie 11 January 1719 . . . 578

Margareta van Hasselt heeft in Nov. 1718. tot Zundert haar jonggeboren Kind omgebragt. Notificatie van P. van Bernagie 11 January 1719 . . . 579

Christoffel Witzen, Schoenlapper, is op den 31 Maart 1719 binnen Breda in zyn Aangezigt gequest door een Ruyter in de Compagnie van den Ritmeester van Son aldaar in Guarnisoen leggende en in de wandelinge genaamt *Visser*, en is op den 3 April 1719 overleden, zonder dat die wonde by Stads Doctor P. G. Croyze, en Stads Chirurgyn Ad. van Ghert is geoordeelt lethaal te zyn. Notificatie van P. van Bernagie van 22 April 1719 en dat hy van dat voorval hadde kennisse gegeven aan den Generaal en Commandeur te Villegas, om tegens den Dader te procedeeren. . . . 582

Mathaeus Gregorius Stoot, Scherpregter binnen Breda, is aldaar op den 17 July 1719 doodgestooken door twee Cadets en een Granadier van het Regiment van Collonel Bringuer, binnen Breda in guarnisoen leggende. Notificatie van P. van Bernagie van 25 July 1719. En dat hy de Daders hadde doen indagen &c. 587

Coenraad Vischer, Soldaat onder de Compagnie Switsers van Capiteyn Graffenried, is op den 5 Maart 1720 binnen Breda deerlyk mishandelt door *Jacobus Hoffer* en *Lambreghts Janszen*, door deselve in 't Water gesmeten, is alsoo verdroncken. Notificatie van P. van

Ber-

waren geintimideert, gelyk de Kaden en Reken-mees-Bernagie den 29 Maart 1720 . . . 600

Willemyntje Brons, een Kind oud omtrent feeven maanden is op den 21 Mey 1721 door haar eygen Vader Peter Brons, Borger en Mr. Schoenmaker tot Breda, terwyl het selve Kind in een Kakstoel zat, moorddadig de Strot afgesneeden. Notificatie van P. van Bernagie den 17 Juny 1721 . . . 621

Jan van Dooren, Hospes buyten Breda, is op den 8 Maart 1722. door Jan van Breda in het speelen met de Kegel, met de Bal ongelukkig zodanig op zyn Hooft gequetst, dat hy omtrend na drie dagen van die quetsuure is komen te sterven. Notificatie van P. van Bernagie den 23 Maart 1722 . . 630

Adriaan Pieter Nuyten is op den 3 May 1723 onder den Dorpe van den Haghe door Cornelis Jan Peys met een Mes zodanig gequetst, dat hy op den 6 Mey daar aan volgende daar van gestorven is. Notificatie van P. van Bernagie van 8 Juny 1723 649

Michiel Brems, Jonghman van Breda, is op den 19 Oct. 1724 door Jan Horsten, binnen Breda moorddadig doodgestoken. Notificatie van P. van Bernagie den 8 November 1724 . . . 674

Op den 12 Jan. 1725 is binnen Breda in den Hof van den Heer Johan Riethooven gevonden een vermoort Kind, naar alle apparentie door deszelfs Moeder Catharina Riemslagh. Notificatie van P. van Bernagie den 20 Maart 1725 . . . 680

Cornelis van der Wegen, Borger van Breda, is aldaar op den 13 Febr. 1725 doodgestooken door Josep Schelly, Soldaat in het Regiment van den Generaal Majoor de Villegas. Notificatie van P. van Bernagie, den 20 Maart 1725. 681

Jacobus van Alphen, Beenhouwer van zyn Ambagt is binnen Breda op den 1 Nov. 1726. na alle apparentie door Anthony Boogmans, Soldaat in het Regiment van Thouars, in Guarnisoen leggende tot Geertruydenberg, met een Mes aan zyn regterhand gequetst, en kort daar na gestorven, de Wonde niet doodelyk, maar versuimt. Notificatie van P. van Bernagie, 10 January 1727. 710

Pieter Pieterze de Jong is op den 25 April 1728 op den Teeteringsen Dyk door Frans Beversbergs met een

Mes

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. meesters, zoo onversigtig, als licentieus hebben ge-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Mes doodgestooken. Notificatie van den Drossart d'Averhoult, den 17 Mey 1728 726

Jodocus Heneman, Tavernier in de Herberg de Roscam, even buiten de Boschpoort tot Breda, is tusschen den 11 en 12 Sept. 1728 in zyn Huys des nagts moordadig gequetst door *Johannes Smiths*, geboortig van Ceulen, is van de quetsuure gestorven. Notificatie van den Drossaart d'Averhoult den 24 Sept. 1728. . 734

Hendrik van Dun, is op den 27 Octob. 1732 tot Breda op een moordadige wyse doodgestooken door *Herman Ike*, Opsiender van de Jagt tot Dongen, met deszelfs Hartvanger. Notificatie van den Drossaart d'Averhoult den 5 Dec. 1732 794

Govert Meussen, is op den 24 Jan. 1733 tot Baarle Nassauw moordadig doodgeschooten door den Tollenaar *Pieter de Thoma*. Notificatie van den Drossaart d'Averhoult den 10 Febr. 1733. 796

Maria Matthæus Kaire is op den 2 Maart 1733 op de Heyde onder Sprundel vermoort, zeer apparent door *Jan Peters van Boxel*, die daar over by decreet van Scheepenen van Breda is geapprehendeert, dog niets heeft willen bekennen. Notificatie van den Drossaart d'Averhoult 26 Mey 1733 806

Pieter Maas is op den 2 Maart 1733 binnen Breda met agt quetsuuren doodgestooken door *Paulus van der Muyren*, en is den Daader geapprehendeert. Notificatie van den Drossaart d'Averhoult den 26 Mey 1733. 807

Joseph van Venroy is op den 26 July 1733 tot Castelré ressorte van Baarle Nassauw des nagts na elf uuren door *Anthony van Gastel*, woonagtig onder Minderhout, ressorte van Hoogstraten zoodanig gequetst, dat de darmen uit zyn buyk hongen, en hy daar aan 's morgens ten ses uuren daar aan volgende gestorven is. Notificatie van den Drossart d'Averhoult 10 Aug. 1733. 808

Arnoldus Backers is op den 7 Juny 1734 tot Hulten door *Hendrik Bax* met een Mes soodanig in zyn buyk gequetst, dat dezelve aan die Wonde overleeden is. Notificatie van den Drossart van Breda d'Averhoult 13 October 1734 826

Anthony Hoeymans is op den 2 Mey 1742 door *Hans Willem Neyssens*, Pagter van 's Lands Impost op de Bieren met een Mes soodanig gequetst, dat hy daar van

kort

gepofeerd, *maar ingevolge de duydelyke Placaaten van* — BREDA.

kort daar na geftorven is. Notificatie J. H. Damiffe 16 July 1742. *na dat de Grave van Randwyk Droffart van Breda door den Heer Griffier de Kempenaar uit naame van den Raad gevraagt was, waaromme de informatien van het voorfz. geval niet waaren overgefonden, by occafie dat den voornoemde Hans Willem Neyffens aan haar Hoog Mog. hadde verfogt Brieven van abolitie, en dat den gemelde Droffart daar op favorabel voor eene Remiffie had geadvifeert fonder dat hy de voorfz. informatien bevoorens moet gezien hebben.* 947

De Adv. Fifcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Michiel Anthonisz van der Vorft, is op den 8 Febr. 1744 op Wagenburg onder Ter Heyde doodgeftooken, de Daader onbekend. Notificatie J. H. Damiffe 5 Maart 1744 964

Anthonetta Claasze Kerkhof is op den 4 Aug. 1745 in in een krakeel door haar Man *Lambertus Winkelmans* met een Mes over haar liker Arm gefneeden, is naderhand in een Waterfloot verdronken gevonden, zynde die voorfz. quetfuure geoordeelt doodelyk te zyn, dog foodanig, dat ingevalle hy die voorfz. Anthonetta Claasze Kerkhof by tyds een Chirurgyn was geroepen geweeft, de doodelyke gevolgen door de onderfchepping van de Slagader tak, of het affetten van den Arm hadden konnen voorgekoomen zyn. Notificatie J. H. Damiffe 20 Auguft. 1745. met byvoeginge, dat den Daader *geapprehendeert was.* . . 977

Willem Snel is op den 23 Mey 1751 in het Haagje in de Baronie van Breda in een Gehugt doodgeftooken door *Paulus Jansze.* Notificatie van den Stadhouder Rombout Damiffe den 15 Juny 1751. . . . 1029

Michiel Dox gevangen op de gevange Tooren tot Breda, heeft fig felven aldaar verhangen, en het doode Lighaam is by Vonniffe op een horde gefleept, en op de gewoonelyke geregtsplaatfe in een Mik opgehangen. Notificatie van den Stadhouder Rombout Melchior Damiffe van den 22 December 1752 1043

C.

Peeter van Arendonck, is op den 30 July 1724 tot Chaam door *Jan Aarden* met een Mes vegtende foodanig in de Borft gequeft, dat hy daar van kort daar na

ge-

BREDA. *van hun Hoog Mog.*, *en uit eene overtuyging, dat zy* gestorven is. Notificatie van P. van Bernagie, den 29 Augustus 1724. . . . 669

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

D.

Willem Peter Cox, Inwoonder tot Dongen, is op den 13 Aug. 1719 door *Peeter Peetersze*, in de wandelinge genaamt Packop, meede Inwoonder tot Dongen, aldaar met een swaar Hout soodanig gequetst aan zyn Hoofd, dat hy tusschen den 15 en 16 Aug. voornoemt daar aan is overleden. Notificatie van P. van Bernagie, den 28 Aug. 1719. . . . 592

Huybert Gerrit Raas is op den 10 Maart 1720 tot Dongen moordadig doodgeschooten door *Adam van der Weke*. Notificatie van P. van Bernagie, den 26 April 1720 602

Robbregbt Cornelis Lips is op den 5 Maart 1724 tot Dongen door *Jan Adriaan Franken*, in de wandelinge genaamt *Jan van Aal*, met een Mes soodanig gequetst, dat hy daar van 's nagts tusschen den 5 en 6 Maart voornoemt is gestorven. Notificatie van P. van Bernagie den 23 Maart 1724 . . . 658

Adriaan Jansze de Bruyn is op den 3 July 1732 tot Dongen door *Anthony van der Schilt*, Tollenaar aldaar, des avonds ten 9 uyren doodgestooken, *de Stucken zyn aan den Raad niet overgezonden, om dat den Drossart d'Averhoult van Breda sustineerde, dat de voornoemde Persoonen tot Breda in begteniffe waren geweest en aldaar met een Bannissement gestraft; maar na dat ik gemelde Drossart zyn ongelyk in die sustenue hadde aangetoont, heeft hy my de voorsz. Informatien by Missive van 12 May 1733 overgezonden.* 798

E.

Theunis Maerten Teunen heeft doodgeslagen *Peeter Cornelissen* op den 11 April 1674 . . . 59

Een Jongman is door de Soldaten den 20 Nov. 1674 doodgestooken 66

Ruth Soirland gewoond hebbende te Etten apparent door *A. C. Hopstoken*, mede gewoond hebbende in de Baay aldaar, dog geausugeerd op den 19 Juny 1768 met een Mes gequetst, en de volgende nagt aan die Quetsuure overleden. Notificatie door R. M. Damisse in dato 4 July 1768 . . . 1153

Johanna Janssen Goorden, oud 7 jaaren op den 3 October

zy Eed en Amptsbalven daar toe verpligt, en *by*

ber 1769. door *Wilhelmus Spanjaard*, woonende te Rotterdam, zo 't schynd, ongelukkig op de Jacht, doodgeschooten. De Daader heeft sig geretireerd onder Oostenryks Braband, en is door zyne Hoogheid, NB. in qualiteit als Heer en Baron van Breda gepardonneerd ofte wel aan hem abolitie verleend. Notificatie door den voorsz. Mr. R. M. Damisse in dato 15 October 1769 . . 1161

G.

Cornelis Lenardts van Opstal heeft doorgeslagen *Jan Bartholomeus* op den 21 July 1678. . . 99

De Roomsche Kerkschuur aldaar, zeer apparent door *Adam Schelkekens*, laast gewoond hebbende onder Tilburg (kleyn) aan gemelde Jurisdictie aanpalende tusschen 19 en 20 Juny 1672 in brand gestoken. Notificatie van den Stadhouder Damisse in dato 16 July 1762 1117

Een Kind dat eerst geboren was buyten kennisse begraven, de Vader gecalangeert, de Moeder vlugtig op Paasmaandag 1671 . . . 96

Paulus Anthony per van Gelder heeft een Manslag begaan aan *Adriaan Coninx* 28 Juny 1673. . 51

Maria Hendricks van de Kieboom, door *Leendert Jansz. Voets* beswangert zynde, is door den zelven op den 16 Febr. 1721, op de Weg omtrent den Gehugte van Notzel onder Ginneken moordadig om het leeven gebragt, zynde by haar gevonden een Kind van ses maanden. Notificatie van P. van Bernagie, den 7 Maart 1721. 615

Cornelis van Campen is op den 15 April 1723 des nagts omtrend elf uyren doodgeschooten door *Anthony Jansze van Hooydonck*, in de wandelinge genaamt *Uylenspiegel*, besig synde de Glazen in te slaan, en is doodgevonden met een blood Mes in zyn mond. Notificatie van P. van Bernagie 1 May 1723. . . 647

Gysbrecht Matthys Ceelen is op den 5 Juny 1724 des avonds omtrent half ses uyren op de Steenweg agter den Dorpe van Ginneken, door *Arnoldus Cnollants*, Borger binnen Breda, met een Deegen in Noodweer doodgestooken. Notificatie van P. van Bernagie van dato den 23 Juny 1724 665

Willem de Leeuw is op den 30 July 1731 onder Ginneken

BREDA-ne. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

BREDA. *negligentie van dien Calengabel en corrigibel waren* (c).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(c) *Vid. Bylagen sub* A. *per totum.*

ken door *Mathæus Ballarts* soodanig met een Mes gewond, dat hy kort daar aan van die Quetsuyre overleeden is. Notificatie J. A. d'Averhoult. 19 September 1730 765

Jan Otten, Herbergier onder Ginneken, is op den 24 Juny 1745 in syn Huys tot Ginneken door *Jan Magdalenen* soodanig met een Mes gequetst, dat hy kort daar na overleeden is. Notificatie J. H. Damisse 12 July 1745 975

Anthony van Dyk is op den 30 Nov. 1745 onder de Jurisdictie van Ginneken doodgestooken door *Jan Hoppenbrouwer*. Notificatie J. H. Damisse, 9 Febr. 1746 983

Matthys op den Ende is op den 18 April 1755 doodgeslagen door *Jan Koppens*. Notificatie van den voorsz. Damisse, den 7 Mey 1755 1064

H.

Catharina Boot uit Haagje, word beschuldigt haar eerstgeboore Kind te hebben verdaan. Notificatie 24 Augustus 1710 467

Adriaan Vermeer, Landmeeter aldaar, op den 31 July 1766 door *Adriaan Willem van der Burch*, gepensioneerd Lieutenant ten dienste dezer Landen, op een moordadige wyze doodgestooken. Notificatie R. M. Damisse in qualiteit als Stadhouder van den Hoofdschout der Stad en Baronie van Breda sub dato 4 September 1766 11

Arnoldus Backers is op den 7 Juny 1734 tot Hulten door *Hendrick Bacx* met een Mes soodanig in de Buyk gequetst, dat deselve aan die Wonde overleeden is. Notificatie van den Drossart van Breda d'Averhoult 13 October 1734 . . . 826

Jan Adriaan Luyten is op den 6 Jan. 1736 onder den Gehuchte van groot Overvelt onder het Dorp den Hage in een Schaarbosch, genaamt het Dassenbosch, vermoort gevonden apparent door syn Neef en Erfgenaam *Adriaan Wouter Leyten*, die daar-over geapprehendeert is. Notificatie J. H. Damisse 19 February 1736 849

Daarom *bid* de Stadhouder van den Officier van Breda. **BREDA.**

Bre-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Pieter Adriaan Maas is op den 30 April 1736 onder de Jurisdictie van 't Haagje doodgeschooten; de Dader onbekent. Notificatie van J. H. Damisse 18 Mey 1736. 854

Bastiaan Jacob van Baal is op den 1 July 1736 onder 't Haagje met een Mes doodgestooken door *Andries Cornelis van Oers*. Notificatie van J. H. Damisse. 17 July 1736. 856

Simon Mosselaar, woonende onder de Jurisdictie van den Ouden Bosch is op den 1 Jan. 1737 op de Steenweg van het Haagje door *Adriaan Adriaanse Boomen* met een Mes op eene moordadige wyse soodanig gequetst, dat deselve daarvan gestorven is. Notificatie van J. H. Damisse 12 Febr. 1737 . . 872

O.

Marinus Cornelisse Roeloffs, is op den 11 Octob. 1716 tot Oosterhoud door *Nicolaas Nicolaassen van den Corput*, Inwoonder tot Oosterhout voornoemt onder het worstelen met een Mes gequetst, en daar van gestorven. Notificatie van Simon Adriaan de Vries, Drossart tot Oosterhout in dato 30 April 1717. . 537

Wouter van Erp is op den 10 Dec. 1716 des avonds op 's Heeren Straaten doodgestooken door *Huybert Roelen*, alias *Huybert Lys Claas*. Notificatie van Simon Adriaan de Vries uit Oosterhout den 24 Juny 1717. 542

Jan Willem Snyders is des nagts tusschen den 6 en 7 Sept. 1722 binnen Oosterhout van agteren met een Mes in de rugge gestooken door *Bartholomeus Jansz. Spreeuw*. Notificatie van H. van Gils Adjunct Secretaris tot Oosterhout voor den Schouteth Simon Adriaan de Vries den 6 October 1722. . . 636

Jan Abrahamsz Mahue is op den 21 Sept. 1723 tot Oosterhout doodgestooken door *Wouter* . . . . . woonende in de laatste Stuyver. Notificatie van W. van Ghils, Adjunct Secretaris van wegen S. A. de Vries, in dato den 9 October 1723. . . 653

Een Kind van Mathæus van Houtte is tot Oosterhout op den 29 April 1735 ongelukkig tegens den As van een Kar aan het hoofd gequetst, is daar van gestorven. Notificatie S. A. de Vries 27 May 1735 . . 833

Hendrick de Jongh heeft zig selven en zyn Zoon Steven de Jongh in Dec. binnen Oosterhout door Vergif omgebragt. Notificatie S. A. de Vries 23 Dec. 1737. . 889

E *Frans*

BREDA. Breda by zyn *Missive van* 29 *Aug.* 1667 (4 hier na bl. 66)

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Frans Berens Mulder, Soldaat in het Regiment van den Generaal de La Gadeliere is op den 12 Maart 1743 door *Cornelis de Jongh* binnen Oosterhout met een Bytel op een moordadige en verraderlyke wyse soodanig gewond, dat hy den 13 daar aan volgende overleeden is. Notificatie van S. A. de Vries 27 Maart 1743. 956

Huybert van den Brand op de Heyde met een Mes doodgestooken, meer dan apparent door *Marynis Cools* Zoon &c. van Jacobus Cools, wonende onder Teteringe, Baronie van Breda op 1 Junii. Notificatie van Schouteth H. W. Hallungius in dato 15 Junii 1756. 1073

Theodorus van Niel, Burger en M. Brouwer te Breda met een Snaphaanschoot zodanig door *Jan Mus* (Hospes onder Oosterhout) op den 15 January 1762 gequetst, dat hy kort daar op is overleden. Notificatie van den Officier aldaar Mr. G. W. Hallungius in dato 28 January 1762 1115

P.

Cornelis Lamberts heeft met een Houweel doodgeslagen *Adriaan Deckers* op den 22 Juny 1692 tot Princeland. Notificatie 24 dito 285

Symen Chaarlois is op den 24 April 1741 vermoord door zyn Broeder *Matthys Chaarlois* tot Princeland. Notificatie van D. Dingmans den 5 May 1721. . 618

Thys van Bergen is op den 4 Juny 1743 onder de Jurisdictie van Princeland met een Mes doodgestooken door *Gerrit Rouaan*. Notificatie van S. Dingemans 1 July 1743 957

R.

Lucas de Waal heeft doodgeslagen *Cornelis Pieterse Bax* op den 8 September 1669 . . . 21

Jacob Philipse heeft ter aarde geslagen *Lucas Cornelissen* 21 February 1683. 158

François Smits heeft een Manslag begaan aan *Jan Bols* op den 4 September 1684. 177

Willem Willemsze is op den 6 October 1716 vegtende tot Rosendaal met *David Davitzen Hoove* in 't Water gesmeten en verdronken. Notificatie van P. Harel den 22 October 1716 527

Jan Laureysze Paasse is op den 24 Augusty 1720 door *Pieter Hendricksse Martelman*, in het Quartier van den Vroenhout omtrent de Huyzinge Jan van Lies-

donck

66) *ootmoedig, dat zo wel de Fiscaal, als de Raad van* BREDA.

Bra-

donck Landtman aldaar met een Snaphaan met hagel moordadig geschoten en daar van op den 27 Augustus 1720 gestorven. Notificatie van Willem Adriaan Harel den 11 September 1720 . . 609

Jan Corpenje alias *de Waal* is tot Rosendaal over brandstigtinge geapprehendeert. Notificatie van W. A. Harel 12 December 1720 . . . 612

Jan van Kessel is op den 4 Aug. 1735 tot Eschen op Keysers Braband een half quartier buiten Rosendaal moordadig met een Mes door *Jan de Bruyn* in zyn linker ker zyde gequetst, is daar aan op den 10 Augustus overleden. Notificatie van Carel van Naarssen. 22 Augustus 1735 839

Jan van Kessel is geapprehendeert.

Jan Croon is op den 9 July 1736 binnen Rosendaal door deszelfs Broeder *Adriaan Croon* op een moordadige wyse met een Mes gequetst, is daar van op den 13 July daar aan volgende overleden. Notificatie van C. van Naarssen. 26 July 1736 . . . 857

Jan Pains heeft een Manslag begaan aan Aert Corstiaens den 16 February 1669 10

Hendrick Schouw heeft zyn Suster *Maria Schouw* doodgeschooten. 26 July 1676 . . 77

Pieter Claessen is doodgestooken door *Gillis Schets*, 27 February 1679 114

S.

Pieter Jans Ruyck. Lantman, heeft met een Stok doodgeslagen *Cornelis Domen* op den 21 Juny 1691 . 264

François Janszen van Tvo is op den 10 Septemb. 1724 door *Cornelis van de Keegelaar*, onder de Jurisdictie van Steenbergen doodgestooken. Notificatie van H. Anemaat, Stadhouder van Mr. Diederick Jan van Hogendorp den 20 December 1724 met een excuse dat hy de informatien niet eerder had overgesonden, om dat hy niet geweten hadde daar toe geoblifeert te zyn . 675

Leendert Timmermans is op den 25 May in het oude Land onder Steenbergen moordadig doodgestooken door *Bart Lens*. Notificatie door H. Verryn, Stadhouder van Diederick Jan van Hogendorp, Drossaart van Steenbergen den 26 Juny 1733 . . 804

T.

Anthony van de Clundert is op den 21 December 1749

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

 on-

BREDA. *Braband gunstelyk aan hem mogte excuseren, dat hy niet*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

onder Teteringen met een Blaaspyp soodanig geslagen door *Hermen* . . . . Soldaat onder het Regiment van den Lieutenant Generaal van Leyden, dat hy daar van gestorven is. Notificatie door den Stadhouder van Breda B. W. Damisse den 16 January 1750. . 1017

Z.

Johan van Blødel, Schout en Meyer van Zundert en Rysbergen is op den 7 October 1713 's avonds tusschen 6 en 7 uyren aan zyn Huys tot Zundert aankloppende geschooten, en een quartier daar na van de wonde gestorven. De præsumptive Dader is geweest *Jan Vergouwen*, Zoon van den Vorster Vergouwen. Notificatie den 15 November 1713. door A. Pesser, Stadhouder van Breda. . . . 491

Joris Adriaan Matthyszen is op den 30 Maart 1727 onder de Jurisdictie van Zundert door zyn Oom *Jan Adriaan Matthyszen* zoodanig met een Mes gequetst, dat hy kort daar na van die quetsuyre is overleden Notificatie van d'Averhoult den 28 April 1727. 714

Adriaan Anthonisz. van den Broek is op den 3 May 1729 door *Dries Aarde* met een Mes over den regter Arm gesneeden, en kort daar na gestorven, sonder dat de Wonde, indien dezelve niet versuymt, doodelyk geoordeelt is. Notificatie van den Drossaart van Breda d'Averhoult den 9 May 1729 . . 741

Adriaan Hereygens is op den 23 April 1735 tot Zundert met een Mes doodgestooken door *Klaas Toussaint*. Notificatie J. H. Damisse Stadhouder van den Heer van Catwyck als Drossart van Breda . . . 832

Adriaan Cornelis Maas is op den 2 Maart 1740 binnen Klein Zundert door een Soldaat *Jan Cornelis zen vanden Broek* al dartelende en speelende soodanig met een Degen gequetst, dat hy daar van kort daar aan gestorven is. Notificatie van J. H. Damisse, Stadhouder van den Grave van Randtwyck, Drossart van Breda 22 Maart 1740 . . . 923

Accoadeert enz. Gedaan in 's Hage den 11 Maart 1775.

P. van Spaan.

(4) A. 4. *Myn Heer,*

Of wel ick hadde MOETEN *de bygaande Informatien over de doodslagen deer inne gementioneert al voor eenen ruymen tyd over seynde*, soo hope ick dan noch ende BIDDE *ootmoede-*

niet eerder aan die oversendinge had voldaan, reguard neemende eerst op zyn sware ziekte, en namaals op de zeer vele en langdurige occupatien, die de vredehandeling hem had toegebragt.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En zo veel Missives van de voorsz. Officieren, als 'er voor handen zyn, zoo veel spreekende bewyzen zoude men kunnen opleveren *van hunne erkende verpligtinge.*

Het is ook zeer *notabel*, dat de Officier der Stad Breda, *een der eerste* Officieren van de Generaliteits Landen is geweest, welke na het emaneerèn van dat Placaat van den jaare 1661 (5) die overzendinge aan den Raad van Braband gedaan heeft, en de

aller

delyck, dat sulcx by Uw Ed. als haar Ed. Mog. in den Rade van Braband gunstelyck mach worden geëxcuseert, en reguard genomen synde eerst op myne swaer ende langwylige Sieckte, ende naermaels op de seer veele ende gedurige occupatien die my de vredehandelinge heeft toegebracht, des ick Uw Ed. ONDERDANIGLYK BIDDE *t'myner verscbooninge ten besten te willen duyden ende favorabelyk te schouwen*, blyvende al myn leeven, *Myn Heer*, Uwe Ed. Ootm. Dienaar.

G. van Bernagie 1667.

(Ter syde stond,) Geeldorp is in het begin of wel recht voor de Vredehandelinge op de Straate doodgevonden, maar de Militie heeft haer die sake aengematicht, en ick hebbe diesaangaende geene informatien ende selfs oock niet den naam of woonplaats van den Delinquant konnen becomen. Breda den 29 Aug. 1667, enz.

(5) A. 3. *Edele Mogende Heeren*,

Ingevolge haere Hoog Mog. Placaat van den 6 Septemb. lestleden seynde ick hier nevens de informatien ende acten van Schouwingen van *twee doodslagen onlanghs onder Etten* ende onder *Sundert* respectivelyck begaan, als mede den Inventaris van de seer weynige Goederen van den Delinquant tot Etten, die van Sundert een Beedelaer ende sulcx van geene Goederen versien geweest zynde, waar mede desen eyndende teeckene my die in waarheit ben ende altyt sal trachten te blyven. *Edele Mogende Heeren*, enz.

Breda 3 December 1661.

BREDA. *aller eerste*, na dat de ordres tot het maken van het voorsz. Regîster waren gegeven (*d*).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En dat zulks ook is geweest overeenkomstig de meening, wil, en begeerte van zyne Doorluchtige Hoogheid, den vorigen Heer van Breda, zal mede geen twyveling onderhevig kunnen zyn, als word opgemerkt, dat die Vorst, of schoon jaaren na dato, aan zyn Raden en Rekenmeesters op een ander respect speciaal gelast heeft syne Officieren aan te schryven; „ *dat Zyn Hoogheids particuliere goedvinden was, dat zy en de verdere Bediendens vol„ deeden aan de ordres van Hun Hoog Mog, en* (NB.) „ *daar omtrent het voorbeeld zouden hebben te geven,* „ *zoo als blykt uit eene Copie der gedaane aanschryvin„ ge van* 14 Dec. 1735. ter Griffie van dezen Rade berustende (6)," en die in het vervolg nader van employ zal worden gemaakt;

Ter-

(*d*) *Bylage* A. 2. *litt.* B. *No.* 1. *juncto* A. 5.

(6) B. Copie van de Missive van den Raad van den Heere Prince van Orange, aan desselfs Officieren in de Baronie van Breda.

Edele, Erentfeste, Voorsienige, Discrete, Lieve, Besondere.

Dewyl Haar Hoog Mog. by derzelver Resolutie in dato den 26 Octob. laatstleeden hebben gelieven goed te vinden, dat voortaan alle Officieren, onder het District van de Generaliteit ressorterende, in handen van den Raad van Braband zullen hebben af te leggen den Eed by het 5 Art. van Haar Hoog Mog. Reglement, in dato den 1 April 1660 gemaakt op de Politicque Reformatie in de Meyerye van 's Bosch, en andere Quartiere van gelyke natuur onder de Generaliteit gehoorende, soo hebben Wy U Ed. hier mede op de *speciale ordre en goedvinden van Zyne Hoogheid* wel willen aanschryven, en gelasten, dat aan de voorsz. Haar Hoog Mog. Resolutie *zonder manquement* sult hebben te obtempereren, en besorgen, dat daar aan ook door de verdere Bediendens, in de voorsz. Resolutie gespecificeert, ende onder U E. Ressort gehoorende, werde voldaan. *Zynde het zelfs Zyne Hoogheids particulier goedvinden, dat U Ed. en de verdere Bediendens daar omtrent het voorbeel zullen hebben te geeven.*

Waar mede, *Edele, Erentfeste, Voorsienige, Discrete, Lieve, Bysondere*, zyd God bevolen.

In 's Hage den 14 Dec. 1735. enz.

Terwyl het op dit respect genoeg zy, dat uit de voorsz. aanschryvinge is af te nemen, dat Hoogstgemelde Heer en Baron van Breda, wel verre van te foveren zodanige sustenuen van zyne Domainraad, als dezelve tegenswoordig voert, die onbetamelyk geoordeelt heeft, waar van de tegenwoordige Raden, immers die gene, die voor dezelve de stukken, by hun Memorie gevoegt, opgesogt en versamelt heeft, geen ignorantie kan prætendeeren; want zoo de Griffier der Domainraad, zoo als men niet twyfelt, behoorlyk Notulen houd, moet van gemelde ordres van Zyn Hoogheid, en van voorsz. aanschryvinge, in de Registers van dien Raad, blyken;

Breda. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Dog of wel ooyt aan Hun Hoog Mog., als mede aan Zyn Doorlugtige Hoogheid, den tegenwoordigen Heer en Baron van Breda, daar van kennis gegeven is, twyvelt de Advocaat Fiscaal zeer sterk.

Maar de Advocaat Fiscaal behoeft het hier by niet te laten; daar zyn nog andere bewyzen voorhanden, die het onvoorsigtig en onbetaamlyk gedrag der Raden en Rekenmeesters, opsigtelyk derzelver voorgemelde beschuldiging, klaar aantoonen.

Want de Missive van den Stadhouder van den tegenwoordigen Officier der Stad Breda van dato 16 July 1762 (7) doet zien, dat die zelve Officier, welke

(7) A. 13. *Edele Mogende Heerende,*

Vinde my VERPLIGT U Ed. Mog. te communiceeren, dat tusschen den 19 en 20 Juny laastleden in het Dorp Gilzen, Baronnie van Breda, aan de nieuwe Roomsche Kerk brandt ontstaan zynde, waar door genoegzaam de geheele Kuyp van het voorn. Dorp in de Assche gelegt is, ik in den beginne wel alle Devoiren hebbe aangewent, om de oorzaake daar van te ontdekken, dog dat niet dan eenige dagen daar na de geruchten hebben gewild, dat gem. Brand door eenen Adam Schellekens, Rietdekker van Styl, geboortig van Gilzen voorn., dog laast gewoond hebbende onder kleyn Tilborg, aan voorsz. Jurisdictie aanpalende, zoude zyn gestigt, welker waarschynelykheid my met zulke omstandigheden is voorgekomen, dat daar op aanstonds ordre gestelt hebbe, om hem, onder de Baronnie komende,

BREDA. ke in het voorhanden zynde geval door den Procureur de, provisioneel aan te houden, ten eynde deswegens nader tegens hem te konnen informeren; dan wel haast wierd my berigt, dat gem. Adam Schellekens niet alleen uyt de Baronnie, maar ook zelfs van zyne Woonplaatse zig hadde geabsenteert, en hem in de Langstraat onder Raamsdonk zoude ophouden; welke vlugt hem merkelyk aggraveerende, ik derhalven daar, en alomme elders, na hem hebbe doen rechergeeren, tot dat eyndelyk door een Persoon, tot zyne naspeuring uytgezonden, is ontdekt, dat hy zig onder Turnhout (zynde Oostenryks Brabant) hadde geretireert, alwaar hy op aanwyzinge van denzelve, door den Hooftschout in arrest genomen is;

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ik hebbe my wel aanstonts derwaarts begeven, om den Gearresteerde te reclameren, dog &c.

Zoo vreese ik egter dat 'er nog een geruymen tyd zal moeten verlopen, eer dit poinct omtrent de overgave, aldaar zal wesen afgedaan; ik hebbe derhalven niet langer *konnen, nog durven uytstellen, om de Informatien, voor zoo verre die reeds tot laste van den Gearresteerde badde konnen magtig worden, over te zenden*, en geeve my mitsdien alsnu de eer U Ed. Mog. dezelve by deze Copielyk, sub N. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10 en 11. te communiceeren;

Vertrouwende dat U Ed. Mog. my, om de bovengem. tusschen gekome swarigheden, wel zullen gelieven te excuseeren, dat deze Stukken niet eerder aan U Ed. Mog. hebbe konnen laten afgaan; en dat ook U Ed. Mog. derzelver appuie en intercessie by Haar Hoog Mog. wel zullen gelieven te employeeren, ten eynde eens een vaste voet met het Hof van Brussel werde bepaalt, omtrent het overgeven der Delinquanten, die van het eene Territoir op het andere vlugtende, vervolgt en agterhaalt worden.

Ondertusschen hebbe ik de Eer my in alle onderdanigheid te teykenen, Edele Mog. Heeren! U Ed. Mog. zeer onderdanige en gehoorzaame Dienaar. enz.

Breda 16 July 1762.

(De Superscriptie was)

Ed. Mogende Heeren!

D'Heeren President en Raden van den Edele Souveraine Rade en Leenhove van Brabant en Lande van Overmaze &c. &c. &c.

Breda.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

reur-Generaal is gecalangeert, over dat hy niet tegenstaande de minnelyke interpellatien, tot het oversenden van de Copie Informatien *van gepleegde Brandstigtinge*, in gebreken bleef daar aan te voldoen, in het voorsz. jaar 1762, aan den Raad van Braband niet alleen heeft overgesonden gehad de Informatien *wegens gepleegde Brandstigtinge* in de Baronie van Breda bedreven, en dus præcis in een gelyk geval, als het geval in quæstie, maar op het allersterkste erkent heeft zyn *gehoudentheyd*, en *verpligtinge* tot die oversendinge, en zelfs op eene submisse wyze *excus versoekt* over dat hy niet eerder daar aan had voldaan.

Ja zoo nu en dan de Prædecesseurs van den tegenwoordigen Advocaat Fiscaal van Braband ontdekt hebben gehad, dat de voorsz. Officieren der Stad Breda zulks hadden geneglігeerd, en zy die daar over gecalangeert hebben, is het zelve niet geschied *sub-* en *obreptief*, of op een wyze, die voor de Domainraad verborgen moest blyven; ter contrarie, wanneer in het begin van den jaare 1705 ontdekt was, dat de Officieren van Breda, en die van de Stad Grave en Lande van Cuyk zedert eenige jaaren hier inne nalatig waren geweest, zoo is, op den 29 April van het zelve jaar, door den Advocaat Fiscaal van Braband op ordre van dezen Raad eene aanschryving aan gemelde Officieren gedaan, omme ingevolge de Placaten van Hun Hoog Mog. van 6 Sept. 1661 en 28 April 1691 de informatien aan dezen Raad over te zenden (8).

En

(8) A. 6. Extract uit het Register der Resolutien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze:

Mercurii den 29 *April* 1705.

Ter occasie van het nazien der Registers der Doodslagen, welkers præparatoire Informatie, volgens de Placcaten van haar Hoog Mog. van den 6 Sept. 1661. en van den 28 April 1691, by de respective Officiers, zo van haar Hoog Mog. als der Vasal-Heeren, binnen 14 dagen moeten worden overgezonden aan dezen Rade, op pœne als in dezelve, by dezen

Ra-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En of schoon niet speciaal daar by melding is gemaakt van het Placaat van 4 Juny 1657, zoo is het zelve egter daar onder mede gecomprehendeert geweest, als zynde in dat opzigt van dezelfde aart en natuur, ja *uitdrukkelyk by het Placaat van 28 April* 1691 gerenoveert, gelyk de Raden en Rekenmeesters by hun Deductie ook in diervoegen de zaak hebben beschouwt;

En wel verre, dat de Officiers der Stad en Baronie van Breda, of de Raden en Rekenmeesters in dien tyd hebben bestaan zulke hersfenschimmen voor den dag te brengen, of te sustineren, dat zy niet verpligt waren die ordres te obtempereren, heeft de Officier der Stad Breda aanstonds aan die aanschryving gedefereert, want uit de voorsz. Extract authenticq (e) is te zien, dat hy weinige maanden daar na, te weeten op den 9 July 1705 al heeft overgesonden aan dezen Raad de Informatien van eenen Manslag, binnen Breda voorgevallen;

En op gelyke wyze heeft de Officier der Stad Grave zig daar aan moeten onderwerpen:

Gelyk blykt, dat hy op den 21 July 1706 daar aan heeft voldaan (9).

Op

(e) Vid. *Bylage litt.* A 2. *loco* No. 415.

Raden ondervonden zynde, *dat sedert veele jaaren door de Officieren van de Stad en Baronie van Breda, als mede van de Stad Grave ende Lande van Cuyck egeene Informatien waren overgezonden, ende zulx niet zynde te dulden, ende van zeer quaade consequentie*, was goedgevonden den Heer Advocaat Fiscaal daar op te laten boven komende, ende als doen ook geresolveert, dat hy daarover aan de beyde Officieren zoude schryven, om te vernemen, waar zulks van daan mogt komen ende te adverteeren, *dat zy de Placaten souden hebben te obsrveeren*, is door de Heer Fiscaal een Missive geconcipieert, ende aan den Rade gecommuniceert, die dezelve heeft goedgekeurt, en door den Griffier hem wederom laten behandigen. enz.

(9) A. 8. *Edele Mogende Heeren*,

In voldoeninge van U Ed. Mog. iterative aanschryvens tot het overzenden van de Acte van visitatie, en de preparatoire in-

Op den 10 July 1710 heeft de Raad van Braband ter gelegentheid, dat François Buys aan hun Hoog Mog. had versogt Brieven van Landwinninge over een Manslag, en de Officier van Breda in gebreken was gebleeven de præparatoire informatien over te zenden, desselfs Stadhouder Pessers, toen in 's Gravenhage zynde, in de Vertrekkamer van den Raad laten boven komen en doen aanzeggen, dat zo zulks wederom voorkwam, de Raad aanstonds order zoude geven tot invordering van de boetens, tegens de gebrekigen by de Placaaten van hun Hoog Mog. gestatueert. BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En heeft die Stadhouder daar in gedifficulteert? *geenzints*; hy heeft alleenlyk zig wegens zyne negligentie geëxcuseert, ter zake hy als doen ware absent geweest, en aangenomen, zoo aanstonds hy te Breda zoude gekomen zyn, de Informatien, die van diergelyke zaken mogten belegt wor-

informatie, mitsgaders Inventaris van Goederen ten regarde van de laaste Dootslag in de Lande van Cuyck en Stad Grave gepertpetreert, soo is't, dat de laatste Doodslag tot Grave is geschied in den jaare 1702, door Peter van Kempen, Lindewever, begaan aan zyne Huisvrouwe Anna Mary van Thielgelyk blykt uit d'Acte van visitatie No. 1 hierby gevoegt, uit dewelcke dan ook volgens de practycke van de Grave, nadien de Perpetrant fugityf was, ende waar door het feyt te meer quam te consteren, geen verdere informatie nodig geagt, de ticht is gedaan, ende vorders tegens den Perpetrant en Defaillant geprocedeert is tot condemnatie, omme metten sweerde te werden gestraft, vorders gaat hier by No. 2 den Inventaris van de Goederen, die den voorn. Peter van Kempen en zyn Huysvrouwe heeft bezeeten gehadt; dat is, Ed. Mogende Heeren, 't gene ik voor het tegenwoordige, nademaal my diergelyke noyt is gevergt geweest, kan overzenden, verhoopende hier mede U Ed. Mog. intentie te hebben voldaan, ende myn vorders in U Ed. Mog. gunste gerecommandeert hebbende, bevelen deselve in de protectie Godes en blyve

Edele Mogende Heeren!

Grave den 21 July 1706.

U Ed. Mog. onderdanigste Dienaar,

(was getekend)

W. D. Steenbuis Heumen.

BREDA. worden, over te zenden (10), en dat gemelde Stadhouder Pesser zulks ook heeft nagekomen, is te zien uit het meergemelde Extract authenticq van het Register daar van gehouden (11).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Wan-

(10) A. 9. Extract uit het Register der Resolutien van den Rade en Leenhove van Braband en de Lande van Overmaze.

Lunæ den 7 July 1710.

Ter occasie dat François Buys aan haar Hoog Mog. hadde verzogt Brieven van Landwinninge over een Manslag, als te zien in de dagelykse Notulen van den 26 April en 4 dezer, en dat het Officie van Breda in gebreeke was gebleeven de præparatoire Informatien daar over te zenden. Is goedgevonden den Stadhouder Pessers, jegenwoordig in den Haag zynde, daar op te laten boven komen in de Vertrekkamer, en aan te zeggen, dat dewyle daar dat defect was, ende zulks niet voldaan wierd aan de Placcaten van Haar Hoog Mog., *den Raad niet en zoude konnen afzyn, om zo rasch zulx wederom voorquam, aanstonds ordre te geeven tot invorderinge van de boetens, tegens de gebrekige by Placcate van haar Hoog Mog. gestatueert.*

A. 10. Extract uit het Register enz.

Martis den 8 July 1710.

Op heden is door de Heer van den Honert, daar toe gecommitteert, rapport gedaan van het spreeken van den Stadhouder Pesser, welke Stadhouder *excuse hadde verzogt, ende indien het zelve in dat geval niet en was geschiet, alleen zal wezen om dat hy als doen absent, en in den Haag zal zyn geweest*, ende *verzekerende daar omtrent* VOLGENS ZYN PLIGT, *aan de Placcaten van Haar Hoog Mog. te zullen voldoen en obedieeren, ende zoo rasch tot Breda zal gekomen zyn, aanstonds te zullen overzenden de Informatien, die van diergelyke zaken mogten belegt zyn.* enz.

(11) A. 2. N. 492 en A. 11. *Ed. Mog. Heeren,*

Ick geve my d'eer van U Ed. Mog. hier meede met schuldig respect te laten toecomen de visitatien en informatien genomen omtrent een vermoort gevonden eerstgeboore Kind, mitsgaders de Attestatien tot lasten van desselfs

Wanneer de Advocaat Fiscaal van Braband even als nu, *in den jaare* 1718 den Stadhouder van het officie van Breda over het niet oversenden der præparatoire informatien van eene gedaane Manslag gecalangeert hadde, heeft gemelde Advocaat Fiscaal den 28 Dec. 1718 aan den Raad voorgedragen een Missive, die hy tot rescriptie van gemelde Stadhouder deswegens had ontfangen, behelsende eene bekentenisse van schuld, en dat hy in het toekomende binnen veertien dagen de præparatoire informatien, die hy alsdan hadde, zoude oversenden, en de andere naderhand ten spoedigste, waar mede de Raad contentement genomen heeft, mits dat hy in het toekomende niet manqueerde aan zyn devoir, mitsgaders aan den Advocaat Fiscaal Extract van het voorsz. geresolveerde toegezonden, om te strekken tot desselfs narigtinge (12).

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

En

sels ontmenschte Moeder afgelegt, de Daadster van dit horibel feyt heb ik met permissie van de aangelegen Spaanse Officieren en Regenten op haar Jurisdictie meenen te ligten, dan niet connen attrappeeren, *ick bid dat U Ed. Mog. gelieven gepersuadeert te zyn, dat ick in 't vervolg daar omtrent niet sal negligeeren*, en dat ick met diep respect opregtelyck altyd sal blyven, *Ed. Mog. Heeren*, enz.
Breda 24 Aug. 1710.

(12) A. 12. Extract uit het Register der Resolutien enz.

Mercurii den 28 December 1718.

De Advocaat Fiscaal boven en binnen geadmitteert zynde, heeft aan den Raad voorgedragen, dat hy den Stadhouder van het Officie tot Breda gecalangeert hebbende by Missive over het laat overzenden van preparatoire Informatien over een gedaane manslag daar over een Missive tot rescriptie had ontfangen, die hy voorlas, *behelzende bekentenisse van schult tegens de Placaten van den 6 Sept.* 1661 en 28 *April* 1691, en de *reedenen van execuse daar over*, en 1. door de Practisyns van 't Officie, 2. *dat hy in het toekomende binnen* 14 *dagen die præparatoire Informatien, die hy alsdan heeft, zal overzenden, en de andere naderhand ten spoedigsten, hopende daar mede geëxcuseert te zullen zyn voor het gepasseerde*; waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden daar mede te neemen contentement, *mits dat hy in het toekomende niet en man-*

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductiere over de honderd jaren van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En dat die Officier van Breda ook zyn voorsz. belofte heeft nagekomen, bewyst wederom het voorsz. Extract Auth. uit het meergemelde Regifter (*f*), in welke men nog meldinge vind van twee gelyke gevallen (*g*).

Zonder dat ooyt *gedurende de voorsz. tyd van ver-Deductiere over de honderd jaren* de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid hebben ondernomen om zicht *in dat opzicht* tegens den Advocaat Fiscaal, of de Ordres van dezen Raad te verzetten, veel minder de Officieren te interdiceren aan de voorsz. Placaten te voldoen; immers daar van is aan den Advocaat Fiscaal niets voorgekomen, dan in het tegenwoordige geval in quæstie;

En dat ook het gunt voorsz. voor de Raden en Rekenmeesters verborgen zoude zyn gebleeven, zullen zy niet ligt aan iemand doen geloven;

Maar dat het veel eerder daar aan is toe te schryven, dat zyn Hoogheid, de Heer en Baron van Breda, wierd bediend van Raden, die zoo veel kundigheid bezaten, *dat zy zeer wel wisten, dat haar in qualiteit, als Raad van zyn Hoogheid, omtrent Crimiuele zaken geen judicature was competerende in de Baronie van Breda;*

Zoo als zy door hunne Gecommitteerdens dit voorsz. formeel Declaratoir *op den* 24 *January* 1688 in de Raadkamer van dezen Raad hebben gedaan, en wel ter gelegentheid, dat wanneer de toemalige Raden en Rekenmeesters zich bevorens in den jaare 1686 beswaart hadden geoordeelt over dat U Ed. Mog. een authorisatie de facto aan zekere A. Verdoorn tegens den Officier van Rosendaal hadden verleent, door U Ed. Mog. zoo cordatelyk, als solidelyk aan dezelve onder het oog was gebragt, dat U Ed. Mog. niet anders hadden gedaan, dan het gunt aan

(*f*) *Vid. Bylage* A. 2. No. 578 & 579 & seq.
(*g*) *Vid.* dezelve Byl. No. 798.

manqueere aan zyn devoir, en zal Extract dezes gezonden worden aan den gemelde Advocaat Fiscaal om te strekken tot deffelfs narigtinge. enz.

aan dezelve als Brabamse Raad competeerde; met byvoeginge, dat U Ed. Mog. wel te vreden waren met het geen aan dezelve omtrend de Justitie was gedemandeert, en daarom wenschten, gelyk deze Raad niemand in hun Ampt, wettelyk gedefereerd, kwame te beletten, men haar ook geen verhindering in het geen der selver beroep en Ampt concerneerde, kwamen te doen.

Te meer, daar de Raden en Rekenmeesters voorsz. toen nog onlangs selfs by Missive hadden moeten bekennen, en de waarheid hun had afgeperst, dat den Raad altoos zeer soigneus is, om het Recht van zyn Hoogheid te conserveeren; En niet wonder (zeyden U Ed. Mog.) nademaal wy onzen Eed daar toe hebben afgelegd aan hun Hoog Mog. zelfs van alle de Baanderheeren en Vasallen, by haar regt en privilegien te conserveeren, en helpen beschermen, en dat U Ed. Mog. zelfs jaloers zouden zyn, dat iemand hun daar inne soude vermeenen voort te gaan, hebbende daar van ten allen tyde klaar blykende preuves gegeven; (zo als in het vervolg deses nader sal worden aangetoont);

Het geen toen zoo veel op het gemoed dier Raden en Rekenmeesters heeft uitgewerkt, dat, wanneer die zaak van A. Verdoorn, in conformité der *Sententie* van 5 *Febr.* 1686. voor Wethouderen van Rosendaal ten principale was geinstrueert, en in staat van wyzen gebragt, aan U Ed. Mog. besloten is overgesonden, om gesteld te worden in handen van onpartydige Regtsgeleerdens, ten einde daar inne volgens Recht en Conscientie een Advys by forme van Vonnisse te formeeren, gemelde Raden en Rekenmeesters, by het doen van het hier voore gemelde Declaratoir, te gelyk versogt hebben, *dat zy heden een Dictum in die zaak, niet in qualiteit* ALS RAAD, *maar in qualiteit* ALS NEUTRAALE REGTSGELEERDENS, *mogten formeeren*, het gunt U Edele Mogende uit een puure inschikkelykheid, als waar, door het regt der *Hooge* Overheid, en van deesen Raad niet

BREDA. 1. *De Advocaet Fiscael van den Domeinraed wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

F wierd

BREDA. wierd benadeeld, ook aan deselve hebben toegestaan (13).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Zoo

(13) C. 1. Extract uit de dagelykse Notulen enz.

Jovis den 20 December 1685.

Aelbert Verdoorn versoekt Mandement van Cassatie pœnaal tegens de proceduren Crimineel den 7 dezer tot Rosendaal geentameert, en om de actie hierrauwelyks te institueeren binnen ses weeken, op pœne van silentie. Den Raad inhæreerende alsnog haar Appointemente van den 14 deeser, waar by ordonneert de Suppliant te relaxeeren, en by faute van dien den eersten Deurwaarder daar toe authoriseert, ordonneert Copie deeser Requeste gesteld te werden in handen van den Officier van Rosendaal, om hier tegens te seggen zyn belang, houdende middelerwyle alle Proceduren in staté.

Accordeert enz. 's Hage 7 Maart 1775. *P. v. Spaan.*

C. 2. Extract uit het Register der Communicatoire Sententien enz.

Gezien in den Raade van Braband de Requesten by ofte van wegens Aelbert Verdoorn, wonende te Rosendaal, op den 14 ende 20 Dec. 1685. aan den voorsz. Raade gepresenteert, gezien tot dien de Rescriptie by Adriaan van Seventer, Schouteth der Vryheid Roosendaal voorsz.

Ende de Wethouderen der voorsz. Vryheid haar voor haar Interest voegende daar jegens ingedient, mitsgaders gehoort het Rapport van de Heeren Commissarissen daar vooren Parthyen gecompareert zyn geweest; ende op alles gelet; Den Raad renvoyeert de saake voor Wethouderen van Rosendaal, omme aldaar voorts ten principaalen geinstrueert, en in staat van wysen gebragt te werden, het welk gedaan zynde, ordonneert dezelve Wethouderen het Proces alsoo geinstrueert aan deesen Rade beslooten over te senden, omme by den selven Rade gestelt te werden in handen van onpartydige Regtsgeleerden, die daar toe volgens regt en conscientie een advis by forme van een Vonnisse sullen formeeren, omme als dan het selve by Wethouderen voorsz. geopent, en in conformité van het beslooten Advis sonder verandering gepronuncieert te werden.

Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Pieter de Schilder præses, Johan Wierts, Nicolaas Kan, Anthony van Persyn, Salomon Dierquens, Gerard Tuning, Maurits le Leu de Wilhem, Marinus van Vrybergen, Quiryn van Stryen en Ernst Pie-

Zoo dagten, zoo spraken de Raden en Reken-meesters in den jaare 1688, geheel verschillende

van

Pieter van Meurs, Raden ordinaris in den voorsz. Rade dezen 5 February 1686.

Accordeert enz. Actum 's Hage den 6 Maart. *P. v. Spaan.*

C. 3. Extract uit de daagelykse Notulen enz.

Veneris den 8 Maart 1686.

Den Raad voorgebragt zynde zekere Resolutie by die van Raade en de Rekeninge van Zyn Hoogheid den Heere Prince van Orange, op den 4 dezer genoomen, met behoorlyke Missive eerst op gisteren den 7 dezer overgebragt, heeft na deliberatie goedgevonden en verstaan, alleen tot wegneeminge van eenige abusive en onwaare suppositien en verkeerde ingrediënten, in beide deselvige onder veele aanstootelyke Perioden vervat, die van den gemelde Raade en Reekeninge van Zyne Hoogheid bekent te maaken.

Eerstelyk, dat deezen Raad ten alderuiterste verwondert is, hoe haar Ed. Mog. in haare Notulen hebben konnen doen stellen, dat hy deezen Raade gedisponeert was, op de Requeste van van Doorn, sonder den Schout van Rosendael alvoorens te hebben gehoort. dat haar Ed. Mog. niet kan onbekent zyn, dat de Raadsheer Wierts meede Lith van deezen Raade den voorsz. Schout daar over zelfs in Persoon heeft gehoort, en dat den selven doenmaals aanstonds deezen Raad alhier binnen drie dagen te berigten, sonder dat hy daar na in vry langer tyd (terwyl de voorsz. van Doorn ondertusschen gevangen bleef sitten, ende seer strictelyk door twee à drie Vorsters bewaart wierd) na deezen Raad heeft omgesien.

Ten tweeden, dat het insgelyks, deezen Raad zeer vreemd heeft, dat haar Ed. Mog. in haare Notulen gewag maaken, van dat zy door den zelven Raadsheer Wierts aan dezen Raad hadde doen spreeken, van den voornoemde van Doorn wederom voor vier en twintig uuren gevangen te doen zetten, tot reparatie van een gepretendeert exces by den Deurwaarder gepleegt in het openslaan van de Gyselkamer, daar nogtans de gantse Raad en ieder Lid van dien wel bewust is, haar nooit iets diergelyks selfs van den voornoemde Heere Wierts is voorgekomen geweest, maar alleen als het selve geschied was, en van Doorn quam klagen nevens de overbrenging van de te vooren wederom gesondene Extracten by Zyn Ed.; alder-eerst daar van is gesprooken, en dat het daarom vry wonderlyk is, op sulke notoire onwaare Præsuppositen, zoo scherpe expressien in haare Notulen te stellen, en veel eer gelykent, als

F 2 of

BREDA. De Advis Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. van de denkbeelden der jegenwoordige Raden en Rekenmeesters; 1.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En of haar Ed. Mog. met die ignominieuse maniere van seggen Trophee by Notulen daar af in de haare hadden believen te maaken.

Ende ten derde, dat deeze Raad zig ten vollen verseekert houd, dat, ingeval haar Ed. Mog. niet meer tragten te impieteren op de Jurisdictie en Territoir den Nederregter in haar privative by den Souverain aanbevoolen; als zy bolt gedagt heeft te doen op de Administratie van Zyn Hoogheids Domeinen, het welk haar Ed. Mog. alleen in Braband aanbevoolen is, dan deeze differenten niet zouden voorgevallen zyn, ofte immermeer ontstaan souden, nademaal *zy wel te vreeden zyn, met het geen haar omtrent de Justitie gedemandeert is, en daarom wenschen, gelyk zy niemand in hun Ampt, wettelyk gedefereert, komen te beletten, met haar ook geen verbinderinge in het geen haar Beroep, en Ampt concerneert, quame te doen, te meer, daar haar Edele Mog. nog onlangs selfs by Missive hebben moeten bekennen, en de waarheid haar Edele Mog. heeft afgeperst, dat dezen Raad altoos seer soigneux is, om het Regt van zyn Hoogheid te conserveeren, en niet wonder, nademaal zy haar Eed daar toe hebben afgelegt aan haar HoogMog. zelfs van alle de Baanderheeren en Vasallen by haar Regt en Privilegien te conserveeren, en helpen beschermen en zouden zy zelfs jalours zyn, dat iemand haar daar inne tot maintien van zyn Hoogheids Regt en Jurisdictie zoude vermeene te devanceeren; hebbende daar af, t'allen tyde haarblykelyke preuven gegeeven, niet kunnende bemerken, dat door eenige plausibele reedenen by haar Edele Mog. ter nedergestelt*, de Resolutie van den 19 Febr. laatstleeden by deesen Rade genomen, werd geënerveert, ofte eenigsints gedebiliteert, als zynde onwrikbaar in haar vast fondament, zullende dan meede Extract van deze Resolutie by Missive aan haar Edele Mog. werden toegesonden. Accordeert enz.

C. 4. Extract uit het Regisier der Resolutien enz.

Veneris den 23 January 1688.

Door Commissarissen aan den Raad gerapporteert, *dat door Gecommitteerdens uit den Raad van syn Hoogheid alhier in den Raad Camer verscheenen* ende aan de flincker syde van de Præsidiale Stoel gezeten zynde, was voorgedragen dit navolgende.

Dat

En aan de nagedagtenisse van die mannen zoude men zekerlyk tort doen, wanneer men hen lieden

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

Dat in de saake van Albert Verdoorn tegens den Officier van Rosendaal by dezen Rade op den 5 Febr. 1686 was geslaagen een Appointement, luydende van woorde tot woorde als volght. Den Raad renvoyeert de sake voor Wethouderen van Rosendaal, om aldaar voorts ten Principaalen geinstrueert ende in staat van wyzen gebracht te worden, 't welk gedaan synde, ordonneert dezelve Wethouderen het proces alzo geinstrueert aan dezen Rade besloten over te senden, om by denselven Rade gesteld te worden in handen van Onpartydige Rechtsgeleerden, die daar uyt volgens Recht, ende Conscientie, een Advys by forme van een Vonnisse sullen formeeren, om t'selve als dan by Wethouderen voorsz. geopent, ende in conformité van het beslooten Advys, zonder veranderinge gepronuntieert te worden.

Dat gemelden Raadt van Syn Hoogheyd met dezen Raed oordeelde, dat de partydigheid in dezen so veel doenlyk behoorde te worden vermyt, dog dat tot meerder luyster van Zyn Hoogheyds Jurisdictie in het Crimineel best soude zyn, dat het Proces voor Rosendaal in conformité van het voorsz. Appointement nu geinstrueert synde, in plaats van door dezen Rade in handen van Advocaten gestelt te worden, soude worden geëxamineert, ende daar inne een dictum geformeert, by gemelden Raadt van Zyn Hoogheid, niet in qualiteit als Raadt, MAAR IN QUALITEIT ALS NEUTRALE RECHTSGELEERDEN, *dat voorts het voorsz. meergemelde Appointement in syn andere Leden zoude worden achtervolgt, dat dan eversulx het voorsz. dictum by die van Rosendaal soude werden geopent, ende als wegens den Scheepenstoel gepronuntieert ende voor een Vonnisse van dezelve gehouden,* VERSOEKENDE *sy Gecommitteerden, dat het gene voorsz. is alzo voor aangenaam by dezen Rade mochte worden opgenomen, met bygevoegde Declaratie*, DAT SY ZEER WEL WISTEN, DAT HAAR IN QUALITEIT ALS RAAD VAN ZYNE HOOGHEYD NIETS OMTRENT SODANIGE JUDICATURE WAS COMPETEERENDE.

Waar op gedelibereert zynde, is naar voorgaande omvrage by den Raad geresolveert, ende verstaan, *het voorsz. voorgehoudene haar alsoo wel te laaten gevallen*, ende sal Extract van dese gesonden werden *van den Raad van Zyn gemelde Hoogheyt*, ende ook aan de Magistraat van Rosendaal voorschreve, omme te strekken tot derselver naerichtinge. enz.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

den voor onkundige, of ontrouwe Dienaren van Zyn Hoogheid wilde doen passeren; zy hebben gedurende hunnen dienst te veel contrarie preuves daar van gegeven.

Competeert aan hun lieden nu, volgens dit hun eyge Declaratoir, geen de minste judicature over zaken in cas Crimineel, in de Baronie voorvallende, dan hebben dese tegenwoordige Raden zeer verkeerdelyk zich gearrogeert orders te geven, dat de Informatien van delicten aan haar, in plaatse van U Ed. Mog., strydig de Wetten en het constante gebruik, zouden worden toegezonden.

En begeeren U Ed. Mog. hier omtrend nog een sterker preuve, mede gehaald uit de mond en penne van voorsz. Raden en Rekenmeesters?

U Ed. Mog. herinneren zich maar, dat wanneer in het jaar 1707 de Advocaat Fiscaal van Braband voor dezen Raad had geinstitueerd zekere Crimineele Actie tegens Cornelis Swryters, *Schouteth van Dongen*, gelegen in de Baronie van Breda, die in officio had gepecceerd, waar over in dien tyd door de voorsz. Raden en Rekenmeesters zeer veel bewegingen by Hun Hoog Mog. zyn gemaakt, zy zelfs in zekere gedrukte korte Memorie over die zaak aan Hun Hoog Mog. overgegeven, waar van nog wel een enkel Exemplaar, of de Minute onder hunne Archiven zal zyn te vinden; want ter Griffie van U Ed. Mog. vind men alleen daar van een Extract Auth. (14), hebben gedaan een Declaratoir di-

(14) D. Extract. *Korte Memorie in de saake van de Raden en Meesters van de Rekeninge der Domeinen van Zyne Koningl. Majest. van Groot-Brittagne, glor. gedagtenisse, en by Haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, als Executeurs van den Testamente van Hoogstgedugte Zyne Majestait, en van den Testamente van den Prince Fredrik Hendrik, mede glor. Mem., geauthoriseert aangaande de Hooge en Crimineele Jurisdictien van den Heere en Baron van Breda, tot krenkinge van dewelke eenige procedu-*

direct contrarie aan het gunt zy tegenswoordig voorgeven, waar by zy opentlyk en expresselyk erkend heb-

duuren van den Raade en Leenhove van Braband zyn ondernoomen.

Het is een kennelyke saake, die niet en sal, immers niet kan werden geconteseert, dat &c.

Maar gelyk als dan uit de Missive, by den gemelde Raade van Braband aan Haar Hoog Mog., over deese saake, op den 9 Dec. laatstleeden geschreeven, komt te blyken, dat denselve Raade schynt reflexie te maaken op de qualiteit van den voornoemde Cornelis Swrytert, te weeten dat hy is Schout der Heerlykheid Dongen, en dat het feyt, het welke ten zynen laste werd gedebiteert, door hem soude zyn bedreeven, ten tyde en ter occasie dat hy weegens zyne functie was geoccupeert, soo schynt daar uit vast gestelt te moeten worden, dat tot de voorsz. Proceduuren van den Raade van Braband aanleydinge moet gegeven hebben een begrip, als of den voornoemde Swryters soude hebben gepecceert *in officio*, en dat hy *in officio* hebbende gepecceert, daar over niet aan den Drossaart van de Stad en Baronnie van Breda de calange, nog aan den Præsident en Scheepenen derselver Stad de kennisse en judicaturé; ne maar het eene en het andere privativelyk en alleen aan het Officie Fiscaal van Braband en aan welgemelden Raade soude competeeren: Maar hier tegens, ende tot wegneeminge van het abusive begrip, moet (onder correctie) in agtinge worden genoomen, dat de Heerlykheid Dongen is een particuliere en simpele Heerlykheid, geen hooge of crimineele Jurisdictie *per se* hebbende, ne maar gehoorende en ressorteerende onder de Baronie van Breda, en ten regaarde van het *crimineel*, staande ter calange van den Drossart van de Stad en Baronye, en ter kennisse en judicature van den Præsident en Scheepenen derselver Stad, en sulks dat den voornoemden Cornelis Swryters, maar alleenlyk is een particuliere en *civiele* Schout, dewelke geen de allerminste relatie heeft tot de hooge en crimineele Jurisdictie, nogte ook is een van die Officiers, welke men eygentlyk geeft, en ook toekómt de naam van *Officieren*, uit hoofde van het hooge Officie, *cujus nomine agunt & accusant*,

Nu autem *is wel bekent*, en HET IS OOK REGTENS, *als mede conform aan de respective Instructien van de Hoven, dat de Hoven van Justitie kennisse neemen van delicten, begaan door Officieren van den Prince van den Lande, gelyk als te*

Breda. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA, hebben *de authoriteit van dezen Raad*, *en de surintendance van het Officie Fiscaal van Braband over de* CRIMINELE OFFICIEREN *der Baronie van Breda*; want zy hebben diestyds by gemelde Memorie zich in dezer voegen geëxpliceert:

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat zy de onbevoegtheid van het Officie Fiscaal van Braband, om in die zaak te ageren, diestyds daar op voornamentlyk hebben gefundeert, dat de voornoemde Swryters alleen was een *Civile* Schout, en geen *Criminele* of *Hoge Officier*, (eene distinctie, die mede zeer verkeerdelyk is, gelyk ten voordele van het Officie Fiscaal eenige jaaren daar na by Re- fo-

zien is in Leg. Officialis 4 cod. de offic. Rect. Prov. & in l. hac perpetua 2 cod. ubi quis de curiali &c.

Het welke ook soodanig over een komt met het agtste Articul van de Instructie van den Hove van Holland, ende waar van mede niet bevonden werd te devieeren de Instructie van gemelden Raade van Braband, als wanneer by het vyfde Cappittel, handelende van Officien Fiscaal, door den Hertog, in de benoeminge der Officiers, alleenlyk werden gespecificeert des Hertogs Officier van den ontfange, Pagter van zyne Domeine, ofte zyne Officier van Justicie, en waar toe ook diend de reeden en evidentie van de saak, aangesien in zulken gevalle daar de hooge Officieren komen te pecceeren en mesusen te begaan. NIEMAND BUITEN HET OFFICIE FISCAAL GEVONDEN WORD, *welke* MET EENIGE SCHYN *daar over tegens haar de calange soude konnen ondernemen.*

Maar gelyk als er die reeden niet en is, in het geval, daar een *civile* Schout komt te delinqueeren. Alsoo die boven hem heeft den Officier crimineel van het District, welke hem over zyn begaan Delict, kan en ook moet te regt stellen, soo word dan ook nergens in het regt, of by eenige Ordonnantie gestatueert gevonden, nogte is ook ergens by practycque of usantie ingekroopen, min gerecipieert, dat een particuliere en civile Schout sig selven calangabel maakende, daar over elders als voor den ordinaris crimineelen Regter, onder welke hy woond, delinqueert; en gevonden werdt, werdt beregt en vervolgt.

Nietwes hier tegens doende &c.

Na gedaane Collatie enz.

solutie van Hun Hoog Mog. is gedecideert:) „ *maar* „ *het is bekend, en ook Regtens als mede conform aan* „ *de respective Instructien van de Hove van Justitie* (dit zyn hun eyge woorden) „ dat de Hoven van „ Justitie kennis nemen van delicten begaan door „ de Officieren van de Prince van den Lande, ge„ lyk ook te zien is (zeggen zy zelfs) *in L. Officialis* „ *4. Cod. de Offic. Rect. prov. & in L. hac perpetua 2.* „ *Cod. ubi quis De Curiali* &c. het welk ook zo „ over een komt met het 8 Articul van de In„ structie van den Hove van Holland, en waar me„ de (NB.) *niet bevonden word te devieren de In*„ *structie van gemelde Rade van Braband, als wan*„ *neer by het 5. Capittel, handelende van de Officien Fi*„ *scaal, door den Hertog in de benoeminge der Offi*„ *ciers, allenelyk werden gespecificeert des Hertogs Of*„ *ficiers van den Ontfange, Pagters van zyn Domai*„ *nen of zyn Officiers van Justitie.*

Zy laten het hier nog niet by, maar erkennen verder opentlyk: „ *En waar toe ook dient de Reden,* „ *en de evidentie van de zaak, aangesien in sulke ge*„ *vallen daar Hoge Officieren komen te pecceeren, en* „ *mesuses te begaan* NIEMAND BUYTEN HET OFFICIE „ FISCAAL (van Braband) *gevonden word, welke met* „ *eenige schyn daar over tegens haar de Calange zou*„ *de kunnen ondernomen.*

En ware het nodig, dit ook breedvoeriger te bewysen, zulks zoude aan den Advocaat Fiscaal weinig moeyte kosten; maar dit zynde *een notoire zaak,* die geen adstructie verdiend, passeerende, remarqueert de Advocaat Fiscaal ten desen alleen, dat het gunt de gemelde Raden en Rekenmeesters daar zelfs in dien tyd voor een *bekende, met de beschreeven Regten, en de Instructie van dezen Rade* OVEREENKOMEND REGT, *van het Officie Fiscaal van Braband* aan Hun Hoog Mog. opgegeven hebben, in zoo verre, dat zy 'er byvoegen, *dat dit Regt met geen schyn kan worden tegengesproken,* zy tegenswoordig niet alleen twyfelagtig stellen, maar door de exercitie van het zelve, de Advocaat Fiscaal; jaa U Ed. Mog. tegenswoordig in hunne oogen *een*

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

BREDA. *Infractie in de Hoge Rechten en Praeminentien van Zyne Hoogheid begaan;*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En zy komen zoo verre, dat zy by hunne laatste Deductie de goede nagedagtenisse hunner Prædecesseuren attacqueren, en van onkunde accuseren, en dat zy den Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Brabancl, voor zo verre de Stad en Baronie van Breda betreft, in het geheel de exercitie zyner Ampten betwisten, immers hem in die qualiteit, zoo min als de Wetten, Placaten, en Resolutien van Hun Hoog Mog. willen respecteren, mitsgaders aan den Officier van de Stad Breda de qualiteit *van Fiscaal* over die Baronie eygener auctoriteit adscriberen, en hem en zyn Stadhouder direct contrarie ordres, als die Wetten en Placaten inhouden, geven;

Daar henlieden, immers die de Bylagen der voorsz. hunne Deductie by den anderen vergadert heeft, boven al het reeds gemelde, niet onbekend behoorde te zyn *Hun Hoog Mog. Resolutie van den 21 April* 1715, waar by Hun Hoog Mog. Schout en Scheepenen van Ginneken, gelegen in de Baronie van Breda, hebben gelast, om te vergoeden de schaade, door zekere moedwillige brandstigtinge geleeden, (het zyn de eyge woorden, die Hun Hoog Mog. gebruyken) *in conformité van hun Hoog Mog. voorsz. Placaat van den 4 Juny* 1657. over welker *applicatie* dit tegenwoordig verschil alleen is ontstaan; en Hun Hoog Mog. intentie blykt niet minder duidelyk uit derzelver *Resolutie van 25 Febr.* 1713, 27 *Septemb.* 1714, *en* 20 *October* 1762; waar by men, waare het nodig, nog meerder zoude kunnen voegen.

Hoe kan men nu van den Advocaat Fiscaal overtuygender bewyzen vorderen, dat het gem. Placaat waarlyk in de voorsz. Stad en Baronie van Breda van een byzondere applicatie is, en aldaar zyn Executie en werking moet hebben, dan de *expresse* woorden van den Souverain zelfs.

Zullende de Advocaat Fiscaal in het vervolg de speciale objectien hier tegens gemaakt ten overvloede *funditus* ook rescontreeren, dog zich daar me-

mede op dit respect niet bezig houden, om dat die BREDA-objectien eygentlyk niet concerneren het *Officie Fiscaal*, zo dra vast staat, dat 'er de WET *is*, en dat die nooit is vernietigd door Hun Hoog Mogende.

Derhalven besluyt de Advocaat Fiscaal van Braband uit het *tot* dus verre gededuceerde, dat hy omtrent de exercitie van dit Regt, en de executie van het zo even gemelde Placaat is in een tusſige, vedige en ongeïnterrumpeerde possessie van verre over de honderd jaren, mitsgaders dat hy niets heeft ondernomen, dan het gunt de Raden en Rekenmeesters van alle tyden aan U Ed. Mog. en het Officie Fiscaal van Braband, als *een zeker en ontwyfelbaar Regt* volledig hebben toegekend; en door welke exercitie de Hoge Rechten, Regalia en Præeminentien van de Baronie van Breda en dessels Heer in geene deelen kunnen geoordeeld worden, verkort of eenige attiente daar aan toegebragt te zyn.

De Advo- Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En dat over zulks uit al het geene is vermeld, veilig mag besloten worden, zoo als in den aanvang dezes beryds is aangeduid geworden, dat de Raden en Rekenmeesters voorsz. dit eenvoudig en klaar geval onvoorzigtig, en uit eene al te groote iever maar hebben gecapteert, om gelegentheid te hebben van in de wereld te brengen de voorsz. Deductie en Bylagen, waar mede zy mogelyk al eenige tyd bezwangerd zyn geweest, om alzoo *zekere*, en *volstrekt uitgemaakte zaken*, by die niet genoegsaam waren onderrigt, twyfelagtig te doen voorkomen, en tegen te spreken dat hunne Prædecesseurs geschreven, en zy zelfs tot dien tyd toe gevolgt of aangezien hebben, *overeenkomstig de gezonde reden, onwederspreekelyke maximes en gronden van Regten*.

Intusschen heeft de Advocaat Fiscaal zig niet genoeg kunnen verwonderen, dat daar de Stelder der Memorie en Deductie van de Raden van zyn Hoogheid de voornaame geleerdheid, waar mede hy henlieden heeft doen pronken, uit de respective Memorien, door het huys van Bergen op den Zoom in de jaaren 1719. 1733. 1748 en 1761 aan Hun Hoog Mog. overgegeven, schynt gehaald, en somtyds

die

BREDA. die woordelyk gevolgd te hebben, dezelve niet heeft gelet, welke eene uitslag de sustenuen van het voorsz. huys van Bergen op Zoom, voor al die in den jaare 1730 gevoert, gehad hebben; want dit behoorlyk door hem ondersogt zynde, had hy kunnen ontwaar worden, dat die zelve Raden van het Huys van Bergen, welke in den jaare 1732 de Provisionele Drossaart van het Oostquartier des voorsz. Marquisaats geïnterdiceert hadden, om de Informatien wegens eene begaane manslag aan den Raade van Braband over te senden, en zelve, wanneer gemelde Drossaart deswegens door het Officie Fiscaal geactangeert was, hunne klagten daar over by voorsz. Memorie van den jaare 1733 aan Hun Hoog Mog. ingebragt hadden, naderhand (apparentelyk uit overtuiging van hun ongelyk, en dat de Souverain nimmer zodanige wanbegrippen, als direct strydig aan Hoogstderzelver Wetten, Regt van Souverainiteit, en in dat opzigt nader gedeclareerde intentie (15) gedogen konden,) denzelven

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(15) Vide *Resol. van Hun Hoog Mog. van* 18 *April* 1674, *welke ten deze zeer notabel is, om dat by denelve de voorhanden zynde quæstie, in een parrel geval, in terminis ten voordeele van het Officie Fiscaal is gedecideert, uitwysende* A. 14. D'eerste Presideerende, ende andere Raaden van Braband, den eersten Deurwaarder, hier toe versogt, saluyt, alsoo den Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Braband ons vertoont hebben, dat in ofte omtrent de maandt Augusty van den jaare 1672, seeker Religieus van 't Clooster tot Huybergen, genaamt Pater Tiberius, is vermoord gevonden in seeker speel off thuyn huisje, gelegen in de heyde in een venne, agter het voorsz. Clooster op het Territoir van desen Rade, en onder de Jurisdictie van den Officier George Carelier, Drossard van Wouw &c., ende dat hy Officier het vermoorde lighaam by die van voorsz. Clooster heeft laaten weghalen ende begraven, sonder dat hy 't selve lighaam eenigsints behoorlyk heeft doen schouwen, ofte ook over den selven moort eenige informatien genomen; daar over dat hy Carelier notoir is vervallen in een boete van vyftig Car. guld. uyt kragte van Haar Hoog Mog. Placcaat van den 6 Sept. 1661. *Dat hy Carelier ook wyders heeft genegligeert den voorsz. moort offte doodslag terstond, immers binnen veertien dagen daar na te laten weten*

BREDA. *De Advo. Fiscael, wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

ven Drossaard gelast hebben *de boete* NB. *met de kosten dier procedures aan den Advocaat Fiscaal te be- ta- ten aan desen Rade, deselve Raade niet, oversendende een fine Copye authentycq van de informatien, en Acte van schouwinge als voorsz., den nogtans anders, behoorde, op verbeurte van drie successive boetens, ter sommen van vyftig, van hondert, ende van twee hondert guldens, als hebbende meerder tyd als drie maal veertien dagen in syne negligentie obstinatelyk geperfisteert*, ende is hy Carelier derhalven onweedersprekelyk de voorsz. boetens mede verschuldigt, alle te verdeylen een derde part aan den aanbrenger, ende de twee andere derde parten ten profyt van de Hooge Overheyd volgens de opgemelde Placaten.

Dat dien volgens de gemelde Advocaat Fiscaal hem tot betalinge van de voorsz. boetens wel heeft doen aanmaanen, dog te vergeefs, mits welken alsoo by den selven Placcaten de Vertoonders expresse werden gelast tot invorderinge van voorsz. pœne tegens de gebrekkige Officiers gestatueert, by parate executie te procedeeren, met dat expresse voorregt dat die Officiers in geene oppositie tegens de voorsz. executie sullen mogen ontfangen worden, ten sy deselve de voorsz. pœnen met te costen daar omme gedaan alvoorens hebben genampticeerd, soo keeren de Vertoonders hen aan Ons in den voorsz. Raade, versoekende Onse provisie van executoriaal op den voorsz. Placaten, versoekende ten fine 't selve Placcaat nopende de voorsz respective vier boetens, te saame ter somme van vier hondert Guld met de costen, daar omme gedaan, jegens den voorschr. Carelier ter executie te leggen, soo is: dat wy desen aangesien, u ontbieden en bevelen, (daar toe committerende by deese) dat gy ten versoeken van de voorsz. Vertoonders, sedt en stelt het voorsz. Placcaat van 6 Sept. 1661. ter behoorlyke executie aan den Persoon van voorsz. George Carelier, en dat voor de somme hier boven uitgedrukt, voor soo veel executie daar toe staat, bedwingende daar toe realyck en met feyten den selven, en die geene die daar omme sal of sullen behoren bedwongen te zyn, met ook te betalen de costen, en uwen redelyk salaris van dese uwe execuitie, ende van des te doen wy u volkome magt geven by dese, en in gevalle van oppositie weygeringe of vertrek, eerst procedeert tot nampt. van de voorsz. somme met de costen in gevolge van voorsz. Placcaten ontbieden en beveelen insgelyks by dese alle Officiers, Dienaars van Justitie hunne Steedehouders ende Onderstaten, onder de Jurisdictie van den selve Raade en

res-

BREDA. *taken, mitsgaders als nog de voorsz. oversending der Informatien aan den Rade van Braband te doen*; ge-

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

lyk het zelve ook als toen door gemelde Drossaard geschied (16), en tot heden toe door de respective Officieren ressorteerende, en elk van henlieden, soo het toebehoort, u dit doende gehoorsaam zyn, alle hulpe en bystand doen soo verre gy sulk behoeft; en zy des van u versogt, ende relateerende uw wedervaren.

Gegeven in 's Gravenhage den drie en twintigsten January xvi^e. vier en seventig; enz. Accordeert enz.

A. 15. Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Mercurii den 18 April 1674.

Ontfangen een Missive van de eerste præsideerende, en de andere Raaden van Braband, geschreeven alhier in den Hage den 16 deses, houdende ingevolge, en tot voldoeninge van Haar Hoog Mog. Brief van den 8 Marty lestleden; derselver berigt, ende Advys, op de Requeste van Georde Candelier Drossart van het West Quarder van het Marquizaat van Bergen op den Zoom, clagende over de moeyelykheid, die het Officie Fiscaal hem Drossart was aandoende, ter sake van de moort, aan een soo genaamt Pater Tiberius gepeppetreert.

Waar op gedelibereert zynde, is, in conformité van 't voorsz. Advys, goedgevonden en verstaan, dat in 't versoek by de voorsz. Requeste gedaan niet kan worden getreeden, ende is dienvolgende 't selve afgewesen, en word *den Fiscaal gepermitteert in syne begonne executie voort te gaan.* Ende sal Extract van dese Resolutie gesonden worden aan gemelden Raad van Braband, om te strekken tot derselver narigtinge.

Accordeert enz.

(16) A. 16. *Edele Mogende Heeren,*

Tot voorkominge van verdere Executie, en niet (het zy met ootmoedige reverentie gezegt) om daar door eenige præjuditie aan de Hooge Rechten van den Heer van Bergen te willen toebrengen, vinde ik my, *ingevolge de Ordres van die van den Raade en Rekeningen van den Doorl. Huyse van Bergen, verpligt*, om Uw Ed. Mog. hier neevens gedienstelyk toe te senden de Copien Authenticq van de Acte van Schouwinge, mitsgaders van de verdere bewyzen, deweike in syne geweesene qualiteit, als

Officieren des Marquisaats van Bergen op den Zoom agtervolgt is (17).

BREDA. De Advo. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad uit gans de hooge regten der Baronie van Breda.

Heeft als het Drostampt van het Oostquartier des Marquisaats van Bergen, gedurende de laatste Vacature, provisioneelyk waargenoomen hebbende, hebbe konnen magtig werden, over den Manslag, op den 3 Dec. des jaars 1732. binnen den Dorpe van Oud Gastel, begaan aan den Persoon van Anthoni Gommeren, door sekeren Adriaan . . . . . , geweesen knegt van Hermannus Stilleman, sonder dat daar by hebben konnen voegen, den Inventaris der Goederen van den laatstgemelde, dewyle den selven geen vaste Goederen was bezittende, en dat hy met syne Oproerende de vlugt genomen heeft, *welke oversendinge, door myn niet eerder heeft kunnen gedaan werden, vermits my sulks door die van den hier voorgemelde Raade*, (sonder welkers preallabel advis en goedvinden in myne gemelde qualiteit, volgens luyd van myne Acte van Authorisatie, nietwes hebbe konnen verrigten) *wel expresselyk geinterdiceert geworden is*. Het welke my doet hoopen, dat Uw Ed. Mog. my de oorsaak hier van in myn Particulier niet sullen toeschryven, maar in tegendeel sullen gelieven versekert te syn, dat ik met alle schuldpligtige onderdanigheid, de eer hebbe met het diepste respect te zyn

Ed. Mog. Heeren; Uw Ed. Mog. Onderd. en Gehoorz. Dienaar. (was getekent) *A.W. vander Hulst.*

Accordeert enz.

(17) A. 17. Extract uit zeker Book geintituleert Register Generaal van de Doodslagen, &c. voorgevallen in Braband, zedert den 7 Maart 1668. gehouden door de respective Procureurs Generaal van Braband in der tyd waar in staat, *Folio* 34.

B.

Johanna Meyer, Huysvrouw van *Alexander Roebels*, Stads Vroedvrouw binnen Bergen op den Zoom; is tusschen den 5 en 6 Feb. 1774 met verscheyde wonden vermoord, na alle waarschynelykheid door haar gemelde Man, welke zig dadelyk op de vlugt begeeven heeft. Notificatie van den Lt. Drossard Mr. Jacob Fenwik van der Gon, by Missive van 13 Feb. 1774. No. 1190

G.

Anthony van Gommeren, is op den 23 Dec. 1732 tot Oud Gastel, ten Huyse van Jan Sips, Mr. Timmerman en Herrebergier aldaar, over het Caartspel met *Adriaan* . . . . ;

ge-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Heeft nu het gedrag van den Advocaat Fiscaal in Officio gehouden diergelyke accusatie, als waar mede men by voorsz. Deductie is opgekomen, gemeriteert?

Zoude men niet met veel meerder grond in een begrip kunnen vallen, dat de tegenwoordige Raden, buiten kennis, en tegens de waare intentie van zyn Doorluchtige Hoogheid, door de Officieren van Breda te ordonneeren van niet te voldoen aan de voorsz. Placaten, een toeleg hebben, *om een directe indragt te doen op de Hoge Regten van Souverainiteit en superioriteit*, ten allen tyden eerst door de Hertogen van Braband, en na de Munstersche Vrede in den jaare 1648. gesloten, door Hun Hoog Mog. in naam en van wegen de Bondgenooten, over de Stad en Baronie van Breda geëxerceert.

Jaa, Edele Mog. Heeren! zo dra zyn Hoogheids Raden moeten toestemmen, dat hunne Hoog Mog. zedert het sluiten van gem. Vrede die Souverainiteit tot den huidigen dag hebben geëxerceert; En teffens moeten erkennen, dat het voorsz. Placaat in questie *uit kragte van die Souverainiteit door Hun Hoog Mog.* is geëmaneert, het welk *in confesso* is, dan is met geen mogelykheid *naar waarheid* te stellen, dat U Ed. Mog., of de *Advocaat Fiscaal* door dat Placaat in de Stad en Baronie van Breda te doen houden van een werkende kragt, kunnen begaan *een Infrac-*

tie

geweese Knegt van Anthony Stillemans door den selven *Adriaan* . . . . . soodanig met een blaaspyp op het hoofd geslaagen, dat denselven daags daar na daar aan gestorven is. Notificatie van Mr. *Willem Anthony vander Hulst*, by Vacature het Drossarts Ampt van het Oostquartier van het Marquizaat van Bergen waargenomen hebbende, *sonder datum*, maar ontfangen by den Raad den 3 Nov. 1733, *na dat den voornoemden vander Hulst bevorens onwillig was geweest de voornoemde Informatien over te senden, en uyt krachte van Brieven van parate Executie, door my van den Raad van Braband geobtineert, gesommeert was, &c. om de boete van f 0 - 0 - 0, en de Kosten te voldoen*, DIE HY VOOR HET OVERZENDEN DER INFORMATIEN OOK BETAALT HEEFT. No. 813

Accordeert enz.

tie in de Hoge Regten en Præëminentien van zyn Doorlugtige Hoogheid, als Heer en Baron van Breda. BREDA:

Want U Ed. Mog. en de Advocaat Fiscaal zyn, elk op hun respect, *maar Handhavers en Uitvoerders der Wetten van Hun Hoog Mog.*, en door de *executive magt* te gebruiken, voldoen zy alleen aan hun eed en trouwe, by hunne respective aanstellingen heiliglyk gedaan en beloofd; Zy obtempereeren eenvoudig aan de bevelen van hunne Souverain, onder wiens Sauvegarde zylieden staan, en vervolgens in de uitvoeringe daar van tegens alle overlast gemaintineert en beschermt moeten worden. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Waar uit te gelyk volgt, dat als de Hoge Regten en Præëminentien van zyn Hoogheid daar door infractien hadden geleden, die zouden moeten zyn gedaan *door Hun Hoog Mog. zelfs*, op wiens bevel die Wetten in de Stad en Baronie van Breda, zoo wel als in de andere Districten der Generaliteit *gepubliceert, geaffigeert*, en *door U Edele Mog. en den Advocaat Fiscaal*, meer dan hondert jaren lang, gemaintineert zyn geworden.

Daar uit profiueert nog al verder, dat als Hun Hoog Mog. in die Baronie, als Souverainen, geen *legislative magt* over de Officieren hebben, dat de Raden en Rekenmeesters dan zig aan Hun Hoog Mog. direct hadden moeten addresseren, ten tyde dat die Wetten zyn gemaakt, en intrekking derzelver moeten vragen op zodanige gronden, als zy vermeent hadden, dat daar toe zoude hebben kunnen dienen; doch de Raden in dien tyd, zo wel als de tegenwoordige, zullen zekerlyk beseft hebben, dat zodanig verzoek den Souverain vreemd in de ooren zoude geklonken hebben, en door Hoogstdezelve nimmer aan hun zoude hebben kunnen worden geaccordeert, zonder dat te gelyk Hun Hoog Mog. afstand deeden van de SOUVERAINITEIT *over de Stad en Baronie van Breda*, welke zonder de legislative Magt is een *non ens*.

Hoe tog zouden (het zy met alle verschuldigde eerbied gezegt) Hoogstdezelve volgens derzelver Commissien, welke elk Lid van dien van zyn Ho-

BREDA. ge Committenten heeft, en den Eed, aan dezelve gedaan, *een aas* van het gewigt der *Souverainiteit* over eenig District, zonder speciaal order en commissie der gesamentlyke Bondgenoten, welke die Souverainiteit van hunnen't wegen door Hun Hoog Mog. hebben doen exerceren, immer hebben kunnen afstaan?

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En die Souverainiteit, zoo als dezelve diestyds, immers immediaat na het sluyten der Munstersche Vrede, door Hun Hoog Mog. in derzelver uitgestrektheid is geëxerceerd over de Districten, Steden en Heerlikheden van de Generaliteits Landen, *en dus in het byzonder over de Stad en Baronie van Breda*, hebben alle de respective Heeren *Stadhouders der Unie*, by het aanvaarden van hunne eminente Commissien, *zonder daar van uit te zonderen Breda*, onder solemnele Eede, beloofd te defenderen, bewaren, ende verzekeren; men zie maar met attentie na de respective Instructien, en de Formulieren van den Eed, zoo der Gedeputeerdens ter Vergadering van Hun Hoog Mog. als van de respective Heeren Stadhouders van de Unie, in het Groot Hollands Placaatboek geinsereert; ja de Advocaat Fiscaal houd zig volkomen verzekert, dat Zyn Hoogheid zelfs, uit hoofde van de *Hulde en Manschap*, die Hoogstdezelve heeft gepræsteerd, als Leenman van den Hertog van Braband, in qualiteit van Heer en Baron van Breda, zig daar van nooit zal willen ontrekken;

Want MANSCHAP en HULDE *is een Eed, waar door de Leenbesitter sig verbind den Heer getrouw te zyn, deszelfs voordeel te zoeken, hem ten beste te te raden, te helpen, en by te staan, zyn agterdeel te weren, en te ontdekken, 't geen strekken zoude mogen tot zyn schade*, gelyk *H. de Groot* reeds heeft geleerd (*b*), en ten alderduidelikste is bevestigd in het gewoone Formulier van den Eed, die de Vasallen of Leenhouders in Braband

(*b*) Vid. H. de Groot Inleiding tot de Holl. Regtsgel. II. B. 41. deel, No. 56.

band en in de Leenhove *van Breda* verpligt zyn te doen (18). **BREDA.**

Hoe nu het gedrag van de Raden en Rekenmeesters, bunne suftenuen, by derzelver Missive gevoert, met dit een en ander te compasseren zyn, begrypt de Advocaat Fiscaal niet; want zoo men on-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(18) E. 1. Formulier van eedt voor de Vasallen ofte Leenhouders van Haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden, als representeerende den Hartog onder het Distrift van Braband, ende Lande van Overmaze.

Ick beloove, en sweere Haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden, *synde myne wettige Souveraine Overheid ende Leenheere, als representeerende den Hartog van Braband*, uit hoofde van dit jegenwoordige Leen, of die ik onder haar Hoog Mog Gebied verder besit, of te alsnog zal koomen te besitten, onderdanig, houw ende getrouw sal syn jegens alle der selver Vyanden ofte Wederparthyen, ende dat ik deselve Vyanden ofte Wederparthyen met raad en daad na myn vermogen sal helpen wederstaan, ende afweeren sonder te weesen in raad of daad, waar door Haar Hoog Mog. eenigsints hinder, schaade, of nadeel af komen mogte, nogte ooit iets met raad ofte daad sal tragten, het geene de republicque ofte derselver Ingeseetenen eenig belet, hinder ofte schade soude kunnen toebrengen, *dat ik ook de Souverainiteit, Hoogheid ende Domeinen van Haar Hoog Mog. sal helpen maintineren, behouden en bewaren, alles na myn magt en vermogen*, en wyders Haar Hoog Mog., en der selver regeeringe, alle bystand en behoorlyke dienst doen binnen derselver Landen, daar my sulks geordonneert of bevoolen sal werden, *gelyk een getrouw Vasal, en Leenhouder schuldig is te doen*, dat ik mede secreet sal houden, het geen my by Haar Hoog Mog, ofte van wegens deselve Haar Hoog Mog. belast, ofte bevoolen sal syn, sonder iets te openbaren 't gunt tot nadeel derselven eenigsints soude mogen strecken, ende voorts my soodanig te gedragen, als een getrouw Leenhouder behoord en schuldig is te doen.

Soo waarlyk helpe my God Almachtig.

BREDA. onbewimpelt spreekt, kan men niet ontkennen, dat dezelve daar op direct uitkomen; dat Hun Hoog Mog.

De Adv. Fiscael. wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

E. 2. Extract uit de Costuymen van de Leenregten van Braband, die in het Leenhof van Breda, (soo men verstaat) worden onderhouden.

Consuetudines feudales Curiæ Brabantiæ.

Alsoo syne Excel. Hertoge van Alva, &c.

Memorie voor myn Heere den Stadhoudere van den Leenen des Leenhofs van Breda.

Wat de Stadhoudere schuldig is te doene als 'er een Leen ontfangen word na dode, &c.

In den eersten als die gene, dyen eenich Leen verstorven is, compt voor den Stadhoudere en Mannen van Leenen, soo sal hem die Stadhouder vragen, gy begeert dit Leen 't ontfangen, ende wilt daar af den Heere ende Hof voldoen, ende indien hy 't selve alsoo begeert, soo sal de Stadthoudere hem seggen, *hebdy* eenige Wapenen aan u, die suldy afleggen, ende legh u handen te saemen, ende cusset my aen myn wange, ende dan sal hem die Stadhoudere nemen metter handt en seggen, gy wilt hier seekeren ende geloven in myne handen, *dat gy* DE CO. MAJ. ALS HERTOGE VAN BRABANT ENDE BARON VAN BREDA, UWEN GERECHTE LEENHERE *sult wesen goet ende getrouw, en syn profyt vorderen, syn schade beschermen, ende al te doen dat een* goet getrouwe Leenman synen Leenhere schuldich is te doene, ende dan sal de Stadhoudere seggen, steeckt op u twee vingeren, ende seght myn na, dat ick hier gesekert ende gelooft hebbe, sal ick wel ende wettelyck houden als een goet ende getrouw Leenman synen Leenheere schuldich is te doen, soo waarlyck moet my Godt helpen ende alle syn Heyligen, ende dat gedaan synde sal die Stadthoudere seggen, nu bevele ik u met dat Leen behoudelyck een iegelyck syne rechte ende *voorcommere.*

Wat de Stadhoudere schuldich is te doen als 'er een Leen by Coope of Transport ontfangen wordt, &c.

Als de Verkooper ende Kooper by den Stadthouder comen, soo sal die Stadthoudere seggen, &c.

Dit gedaan zynde, sal die Stadthoudere seggen totten Cooper of Accepteur, ghy begeert dat Leen te ontfangen ende al te doen ende den Heere ende Hof te voldoen, dat een goet getrouw Leenman schuldich is van doen, en seght hy dan ja, soo sal hem die Stadhoudere den Eedt als vooren verhaalt.

Wat

Mog. onwettig die souverainiteit en legislative magt over de Politicque Officieren aldaar zig adscriberen, en de executive magt aan den Raad van Braband, en het Officie Fiscaal niet hebben kunnen demanderen. BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Derhalve zoo U Edele Mog., in plaatze van direct aan den Advocaat Fiscaal te verleenen de executorien in quæstie tot nakominge van Hun Hoog Mog. Placaten, hadden ingeslagen den weg, door de Raden en Rekenmeesters by derzelver *Deductie p. 2. in initio* U Ed. Mog. aangewezen, om zig te addresseren aan Hun Hoog Mog. en te vragen Hoogstderzelver goedvinden en intentie, zoo begrypt de Advocaat Fiscaal niet, waar op anders die vraag zoude hebben moeten uitkomen, dan: *of de voorsz. Placaten, meer dan hondert jaren een ongeinterrumpeerde werking in de Stad en Baronie van Breda gehad hebbende, langer aldaar van applicatie waren?*

Dan de Advocaat Fiscaal verbeeld zig, dat zoodanige vrage met zulk een gepast antwoord zoude zyn bejegend geworden, dat de Raad geen reden zoude gehad hebben, om daar op te glorieren.

En hier mede stapt de Advocaat Fiscaal van, het geen hy *voor eerst* te verhandelen zig had voorgesteld, als nu af, en gaat over ter beschouwinge van de generale grond, waar op de meergemelde Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid zig funderen, hier op uitkomende:

Dat het Land en de Baronie van Breda een groot en voor-

Wat de Stadthoudere schuldich is te doen als een Vrouwe begeert eenich Leen te ontfangen.

Item of een Vrouwe Persoon, &c.

Na gedane collatie, is dese, (voor soo veel het geëxtraheerde aangaat) accordeerende bevonden met seker oud Manuscript, waar onder stond, dat hetselve was geschreven uit een Boek, ter Griffie van Breda berustende, genaamt Buysenboek, den 2 Nov. 1663, aan my ondergesch. Griffier van den Rade en Leenhove van Brabant geëxhibeert.

Na gedaane collatie, enz. Actum 's Hage den 15 Sept. 1775. *P. v. Spaan.*

BREDA. *voornaam gedeelte van het oud Souverain en onafhankelyk Graafschap Stryen is, dat dezelve, na de separatie en verscheide successien, die Baronie altoos is gebleven een vry en onafhankelyke Heerlikheid op zig zelve, separaat van het Hertogdom van Braband bestaande.*

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Advocaat Fiscaal wil voor U Ed. Mog. niet verbergen, dat wanneer hy met attentie gelezen heeft *Hun Hoog Mog. Resolutien van 3 Jan.* 1749. *en 2 July* 1762 (19), hy meer dan eens getwyvelt

(19) F. 1. Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden.

Veneris den 3 January 1749.

Is gehoort het Rapport van de Heeren Tork, en andere haar Hoog Mog. Gedeputeerden tot de buitenlandsche zaaken, hebbende ingevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie commissoriaal van den 26 Nov. laastleeden, met en nevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raad van Staate, geëxamineert een *pro Memoria* door de Commissarissen van Zyne Majesteit den Koning van Vrankryk tot de evacuatie van de Nederlanden aan den Generaal van Burmania te Brussel ter hand gesteld, om te appuyeeren een geschrift van den Lieutenant Collonel de la Roche, en den Raad Adan, beyde gechargeert met de Ordres van Zyne Cheurfurstelyke Doorluchtigheid van de Paltz, tendeerende ten eynde het 6 Articul van het Tractaat van Nymegen en het 7 van het Tractaat van Ryswyk, geconformeert door het definitif Tractaat van Vrede den 18 October laatstleeden te Aken geslooten, haar volle en dadelyke executie mogen gewinnen, en dat dienvolgende de Regten, Vryheden en Prærogativen van de Stad en het Marquizaat van Bergen op Zoom herstelt mogen werden op den voet van de constitutie van een vry Leen, met vernietiging van alle de Innovatien, Schattingen, Lasten en Impositien, zo op de Goederen en Domainen van den Cheurfurst, als op die van de Ingezeetenen ingevoert, en met herroeping van alle de Placaaten, Reglementen, Ordonnantien en Resolutien, door Haar Hoog Mog. tot nadeel van de onwederspreekelyke Regten van den Cheurfurst als Marquis van Bergen op Zoom geëmaneert; en daar neevens ingevolge en tot voldoeninge van Haar Hoog Mog. Resolutie commis-

velt heeft, of hy wel vermogt te volgen het voetspoor der Raden en Rekenmeesters, met te treden in

BREDA.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

missoriaal van den 17 der voorleeden maand, ook geëxamineert hebbende een nader Memorie, dewelke door de wedergemelde Commissarissen van Zyne Majesteit de Koning van Vrankryk was ter hand gestelt aan den gemelden Generaal van Burmania dienende tot geleide van een protest door de Heeren de la Roche en Adan, uit naam van syne Churfurstelyke Doorluchtigheid van de Paltz aan gem. Commissarissen overgegeven, en tot vernieuwinge van derzelver instantien om een voldoende antwoord op het voorsz. subject te bekomen, breeder in de voorsz. Memorie vermeld.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan, dat aan de Commissarissen van Zyne Majesteit den Koning van Vrankryk tot antwoord op hunne voorsz. Memorien zal worden toegevoegd, dat haar Hoog Mog. geexamineert hebbende de gronden vervat in de Geschriften van weegens *Zyne* Churfurstelyke Doorlugtigheid van *de Paltz* aan *gemelde* Commissarissen *overgegeeven*, waar op gevraagt was *herstellinge van de Regten*, *Vryheden* en Prærogativen van de Stad *en* Marquizaat *van Bergen* op Zoom, op den voet van een vry en independent Leen, met abolitie van alle innovatien, taxen, lasten en impositien daar op ingevoert, en met herroeping van alle Placaaten, Reglementen, Ordonnantien en Resolutien, dewelke haar Hoog Mog. in præjudicie van de Regten van den Marquis van Bergen op Zoom, zouden hebben doen emaneeren, bevonden hebben.

Dat de voorsz. gepretendeerde Regten gederiveert worden uit den ouden staat van het gemelde Marquisaat, het welk zoude hebben uitgemaakt een gedeelte van het oude Graafschap Stryen, en daar van gesepareert zynde, zoude zyn geworden een vry en independent Leen, releveerende van de Hertogen van Braband, die aan de voorsz. Regten nooit eenige atteinte zouden hebben gegeven, maar dezelve in alle gelegendheden geconfirmeert.

Dat deze stellingen vereysschen een naauwkeurig ondersoek van de historie van de middel Eeuw, en van de oude Chartres tot het voorsz. Marquizaat betrekkelyk.

Dat haar Hoog Mog. niet weetende, hoedanige Stukken men *daar toe* zoude mogen in handen hebben, en aan haar *overzulks niet* te vergen is in eene gedetailleerde discussie van *deze* materie te treeden, behalven dat eene discussie van

zaa-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

in een onderzoek en detail van het geen dezelve by hunne voorgemelde Deductie hebben goedgedagt zaaken van dien aard zoo veel tyd vereyscht, dat haar Hoog Mog. lang stilswygen aan eene verlegentheid, om op de gemelde Geschriften te antwoorden, verkeerdelyk zoude konnen worden geattribueert.

Dat hoe het ook met den ouden Staat van het voorsz. Marquisaat zoude mogen zyn geleegen geweest, het aan Haar Hoog Mog. toeschynt, dat men het ondersoek daar van, als een point van suyvere speculatie zynde in het geheel zoude kunnen daar laten, en dat het in dezen EENIGLYK *aankomt op het Regt, het welk by solemneele Tractaaten zedert de erectie van de Republicq gesloten, aan haar Hoog Mog. is toegekent.*

Dat zulks nagegaan wordende, bevonden werd, dat het 3de Art. van het Tractaat van Munster inhoud, *dat de Stad en Meyerye van 's Hertogenbosch, de Stad en Marquizaat van Bergen op Zoom, en veele andere Plaatsen, aldaar genoemt, zouden blyven aan haar Hoog Mog. in alle en dezelve Regten en deelen van souverainiteit en superioriteit, niet uitgezondert, en even gelyk zy waren houdende de Provincien van de Vereenigde Nederlanden*, expressien die zoo kragtig zyn, als zouden konnen werden bedagt, om uit te drukken, dat aan haar Hoog Mog. over het gemelde Marquisaat niet alleen competeert de souverainiteit, maar dat die Souverainiteit zoo volleedig is, als is die, dewelke haar Hoog Mog., of de Heeren Staten van de respective Provincien hebben en oeffenen in de Provincien, die het Lighaam van de Unie composeeren.

Dat by de Tractaaten van Nymegen Art. 6. en van Ryswyk Art 7. gestipuleert is, *dat nademaal het Marquisaat van Bergen op Zoom met alle zyne Regten en Revenuen, en generalyk alle de Landen en Goederen, toebehoorende aan den Heere Grave van Auvergne, Collonel Generaal van de ligte Cavallerye van Vrankryk, voor zoo veel onder de magt van haar Hoog Mog. waren, ter gelegendheit van den Oorlog waren geconfisqueert geworden, gem. Grave van Auvergne herstelt zoude worden in het bezit van het gem. Marquisaat en deszelfs toebehooren, met zodanige Regten, Actien, Privilegien, Gebruyken en Prerogativen, waar van hy voor de declaratie van Oorlog het genot had*, zulks dat in gevolge van beyde die Tractaaten de Confiscatien, waar toe de Oorlogen occasie gegeeven hadden, alleenlyk hebben moeten worden

dagt uit de donkere oudheid ten dien opzigte wederom op het tapyt te brengen; **Breda.**

Na-*De Adv.*
den opgeheeven, en de Marquis herstelt in dat genot, 't welk *Fiscael* hy voor dato van de ontstane Oorlogen had gehad, zonder dat *weder-* by die Tractaaten van eenig herstel tot een vry en independent *legt de* Leen is gesprooken geworden, veel min, dat door dezelve *Deductie* eenige alteratie in het Tractaat van Munster zoude zyn ge- *van den* maakt. *Domein-*

Dat het Tractaat van Munster zoo wel als die van Nyme- *raed we-* gen en Ryswyk gelegt zynde tot een fundament en basis van *gens de* het laatst geslooten Tractaat van Aken, haar Hoog Mog. oor- *hooge* deelen, dat haare souverainiteit over de Stad en het Marqui- *regten* saat van Bergen op Zoom, verre van door het laatstgemelde *der Ba-* Tractaat eenige atteinte gekreegen te hebben, in tegendeel *ronie* daar door op nieuws is bevestigt geworden. *van Bre-*
da.

Dat haar Hoog Mog. onbewust zyn, dat de Marquisaat van Bergen op Zoom in den tusschen tyd, die geëlabeert is tusschen het Tractaat van Munster en den Oorlog, die door de Nymeegsche Vreede, *of tusschen de* Nymeegsche Vreede en den Oorlog, *die door de Ryswyksche Vreede geëindigt is*, soude hebben gehad eenig meerder genot van Regten of Prærogativen, als hy gehad heeft voor dato van den laast ontstaane Troubles, dog dat haar Hoog Mog. niet te min gereed zyn aan de representatien, dewelke dien aangaande van weegens syne Churfurstelyke Doorlugtigheid gedaan souden mogen worden, gehoor te geeven, betuygende, dat hen niets meerder ter herte gaat, als een ieder in zyne Regten en Bezittingen te maintineeren, en dat het haar een byzonder genoegen zal zyn aan *Zyne* Churfurstelyke *Doorlugtigheid* te geeven alle satisfactie, die na de regels van eene exacte en impartiale Justitie aan dezelve zoude mogen weezen verschuldigt.

Dat haar Hoog Mog. van de æquiteit en moderatie van Zyne Koninglyke Majesteit van Vrankryk, vertrouwen, dat met dit generaale antwoord en opregte protestatie van haar Hoog Mog. volkomen genoegen zal neemen.

En zal Extract van deezen haar Hoog Mog. Resolutie gezonden worden aan den Generaal van Burmania te Brussel, om het zelve aan de Commissarissen van Zyne Majesteit den Koning van Vrankryk ter hand te stellen. enz.

Accordeert met Copie, gedrukt agter zeker Stuk, geintituleert: MEMOIRE *pour son Altesse Serenissime Electorale Palatine, Marquis de Bergh-op-Zoom; delivré*

BREDA. Nadien Hun Hoog Mog. by de eerste dier gemelde Resolutien, genomen ter gelegentheid, dat door de *aux Conferences tenues à Brusselles pour l'Evacuation des Pays bas, le 20 Nov. 1748.* Aan my ondergeschreve Griffier van de Rade en Leenhove van Braband geëxhibeert. Actum 's Hage den 15 Sept. 1775.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

P. v. Spaan.

F. 2. Extract uit 't Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der vereenigde Nederlanden.

Veneris den 2 July 1762.

Is gehoort het Rapport van de Heeren van Welderen, en andere haar Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaaken van de Placaaten en Reglementen, hebbende in gevolge en ter voldoening van haar Hoog Mog. Resolutie commissoriaal van den agtienden February laastleden, met en benevens eenige Heeren Gecommitteerden uit de Raad van Staate geëxamineert een Missive van den Raad van Braband, geschreeven alhier in den Hage den tienden bevorens, houdende in gevolge en tot voldoeninge van haar Hoog Mog. Resolutie van den agtienden November des voorleeden jaars, derselver berigt en consideratien op een Memorie van den Heer Comet, Resident van syne Cheurfurstelyke Doorluchtigheid van de Paltz, vervattende de voorschr. Memorie in sig, na een voorafgaant breeder *Historisch detail, van de constitutie van het voorsz. Marquisaat van Bergen op Zoom*, speciaal eenige beswaren, wegens verscheide inbreuken, die door het Officie Fiscaal van Braband zouden zyn gedaan, *tegen de Hoogheden en Regten van den Heer en Marquis van Bergen op Zoom*, namentlyk, door het deporteeren eigener authoriteit van twee Scheepenen van Wouw, als mede van den Ontfanger van Stand daar Buiten, mitsgaders door van de Magistraat van gemelde Stad af te vergen het doen van den Eed, voorgeschreven by het Reglement der politicque Reformatie, breeder by voorschreve Memorie gemeld.

Waar op gedelibereereert zynde, is goedgevonden en verstaan, dat aan gemelden Heer Comet in antwoord op syn Memorie sal worden toegevoegt *dat haar Hoog Mogende begrypen, dat het Historisch verbaal van den aart en natuur van het Marquisaat*, geschikt na de sinnelykheid van het Huis van Bergen, nu wederom (gelyk te meer en verschei-

de-

BREDA.

de Marquis van Bergen op den Zoom beweging wierd gemaakt, om het zelve Marquisaat te doen her-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

demaalen) geëmployeert werd, ter introductie van deese Memorie, *omme daar uit soodanig gevolg af te leyden, als men speciaal in deese van syn convenientie oordeelt*, te weeten, dat het Reglement op de politicque Reformatie ge emaneert op den 1 April 1660, niet soude kunnen geappliceert worden op de Stad en het Marquisaat van Bergen op Zoom, dat haar Hoog Mog. in de loop van deese eeuw by verscheide occurrentien, den Heere Marquis ofte wel die van synen Raad en Rekeningen hebben te verstaan gegeven, *dat Hoogstdeselve voorquam, dat dit detail meerendeels op enkele Historische speculatien was uitloopende; dog welke door de bewoordingen van hier en daar gespargeerde andere preuven, genoegsaam souden kunnen en worden gereprocheert en weedergesprooken*, AAN HET RECHT VAN HAAR HOOG MOG. NOG GEVEN NOG NEMEN KONDEN, *geconsidereert het zelve regt berust op solemneele Tractaaten*, dat dus by het 3 Art. van het Tractaat van Munster is verklaart, *dat de Stad en Meyerye van 's Hertogenbosch, de Stad en Marquisaat van Bergen op Zoom* (en veele andere Plaatsen aldaar genoemt, welke door de Wapenen van den Staat toen waren vermeestert) *souden blyven aan haar Hoog Mog. in alle, en deselve regten en deelen van Souverainiteit, niets uitgesondert, en even gelyk sy waren houdende de Provincien van de vereenigde Nederlanden*, bewoordingen soo kragtig als souden kunnen worden bedagt, om uit te drukken, *dat haar Hoog Mog. over het gemelde Marquisaat niet alleen competeert de Souverainiteit, maar dat die Souverainiteit, soo volleedig is als die, welke haar Hoog Mog. of de Heeren Staaten van de respective Provincien hebben en oeffenen in de Provincien, die het Ligbaam van de Unie composeeren*; dat de volgende Tractaaten van Nymegen, Ryswyck en Aken, verre af, van eenige atteinte aan het gedemonstreert regt van haar Hoog Mog. toe te brengen, het selve regt, soo als by het Tractaat van Munster gecimenteert was, versterkt en gecorroboreert hebben, als zynde na het sluyten van yder der laatste drie gemelde Tractaaten, den Marquis onder haar Hoog Mog. Souverainiteit alleen wedergekomen in het besit en gebruik van soodanige Regten, als hy na de Munstersche Vrede, *die het omwrikbaar fondament in deesen*, en van het recht

BREDA. herstellen op den voet van een Vryleen, *disertis verbis* hebben gedeclareert:

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

„ Dat recht van haar Hoog Mogende is, hadde genooten.

Dat haar Hoog Mog. vertrouwd hadden, dat het Huis van Bergen op Zoom, *sig eenmaal geconvinceert gebouden, en vervolgens gemenageert soude hebben de voorsz. speculatie en narratie t'elkens weder op het tapyt te brengen, of, om van onder de schaduw der selve, voor te brengen consequentien, die geconsidereert haar Hoog Mogende onwederspreeelyk regt, ten eenemaal onbestaanbar zyn*, als speciaal in deese is, dat het Reglement op de politique Reformatie van den jaare 1660, in het voorschreeve Marquisaat, buyten applicatie soude zyn, daar haar Hoog Mog. dat Reglement tot een *Grondwet* voor alle Steden en Landen onder haar Souverainiteit gehoorende, *en sulks ook voor de Stad en Marquisaat van Bergen op den Zoom* gelegt hebben; en als soodanig alomme doen observeeren en nakoomen, en dat het van hoogstdeselve niet verwagt kan worden, dat sy daar van afgaan, of eenige verandering in admitteeren souden, te min, om dat het Reglement voorschreeve altoos in de Stad en het Marquisaat van Bergen op den Zoom is geobserveert, en soo wanneer men aldaar eens mogt getragt hebben, van het een of ander Art. van het selve af te gaan, dat egter niet voor omtrent twintig jaar in deese eeuw getenteert is, daar tegen behoorlycke ordre gestelt, die afwykingen gestuyt, en het Reglement hebben gedaan nakoomen, waar van de exempelen van verscheide tyden alomme in haar Hoog Mog. Resolutien voorkomen, wanneer ook telkens, die gevallen exteerende, de ordres by Extract ter narichtinge, en om sig daar na te reguleeren zyn afgegeven, en derhalven althans onnoodig alhier te insereeren. Te meer, om dat hy Resident Cornet, by syne Memorie selfs ter neder steld, dat de Raaden der Domainen den Heer Marquis in de Electie der Magistraaten haar werk gemaakt hebben om religieus te observeeren het 2, 3 en 4 Articulen van het selve Reglement, sonder egter te durven verduysteren, dat de vigilantie van sommige Drossaarden, nu en dan heeft moeten tusschen beyde komen, om de gem. Domeinraad van haare ondernoomen uytstappen te rug, en weder in het spoor der gemelde Ordonnantie te brengen, het gunt andersints uyt de voorschreve Resolutien, en daar van afgegeven Extracten, op de evidentste wyse consteeren kan, dat aan de eene kant deese religieuse scrupule der voor-

schree-

„ Dat hoe het ook met den ouden staat van het „ voorsz. Marquisaat zoude mogen zyn gelegen ge- „ weest, BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

schreeve Raaden en Rekenmeesters ter observantie van dat Reglement, als gantsch van haaren smaak niet zynde, tegen haar begrip en sustenue inloopen, en aan de andere kant, de attentie en dwangmiddelen der gemelde Drossaarden, tegen regt en billykheid soude moeten stryden, by aldien of deese of geenen maar eenigsints in twyffel had kunnen trekken, of het Reglement op de politicque Reformatie, in de Stad en Marquisaat kragt van Wet had, en geobserveert behoorden te werden, en dat dus uyt dit adveu, onwedersspreekelyk volgt, dat zy selfs begreepen hebben de verpligting waar in sig bevonden, om deese Grondwet selfs onbepaaldelyk te moeten navolgen, om dat als men sig verbonden reekende het 2, 3 en 4 Articul, religieuselyk te moeten agtervolgen, 'er als dan geen reedenen geavanceert konden werden, waarom men minder aan de dispositie en order van andere Articulen van deselve Grondwet onderheevig soude zyn, ten zy men van de andere Articulen door den Souverain was gedispenseert, gelyk ook de gemelde Raaden dispensatie van een Articul deeser Ordonnantie in den jaare 1746 versogt hebben, ten bewysen dat overtuygd waren aan de subjectie der Wet, waar van geëximeert en gedispenseert supplieerden te zyn.

Dat Haar Hoog Mog. in de Memorie den 18 Nov. laatstleeden gepresenteert, wel geremarqueert hebben, dat om de jegenwoordige toesigt van het Officie Fiscaal, als voor het Marquisaat gevoelig en beswaarlyk te doen voorkomen, geavanceert word, dat tot 1758 het Officie Fiscaal sig met de poursuites der voorschreeve Officieren niet gemoeit heeft, of om dat die ongefundeert vond, of om dat hy een favorabeler oog sloeg op de constitutie van het Marquisaat en Prærogative van den Marquis; dog dat het Huys van Bergen sig merkelyk abuseert, soo daar mede gaande weg soude wagten te doen sien, dat bevoorens het Officie Fiscaal begreepen soude hebben, dat het voorschreeve Reglement, waar op het in deesen alleenig aankomt, niet in allen deelen geobserveert moest worden, in het Marquisaat van Bergen op Zoom, als niet over een te brengen zynde, met de remotie door het selve in den jaare 1745 gedaan, vervolgens by haar Hoog Mogende geapprobeert, en waar aan ook geacquiesceert was, behalven dat de onderneeming bevorens tegen het Reglement seldsaam, of straks door de Drossaarden zyn tegengegaan, en gedaan redresseeren.

Dat

BREDA. „ weest, het aan Hun Hoog Mog. toeschynt, dat „ men het onderzoek daar van, *als een point van* „ *sui-*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat haar Hoog Mog. derhalven verwondert zyn uyt de boven meergemelde Memorie te sien, dat eyndelyk de twee eerste der objecten, waar over aldaar met soo veel ophef geklagt word, bestaan in de remotie van twee Roomsche Schepenen in den jaare 1758 door het Officie Fiscaal met substitutie van twee Protestanten, uit kragte, en volgens het duydelyk voorschrift van het veertiende Articul van het Reglement op de politicque Reformatie te Wouw gedaan.

En ten anderen, over een gelyke remotie, in den daar aan volgenden jaare, van een Roomsch Ontfanger te Stand daar buyten, en substitutie van een Gereformeerd Persoon, wiens Vader lange jaaren dat Ontfangerschap had waargenomen.

Geconsidereert, dat of schoon haar Hoog Mog. in den jaare 1750, 1757 en 1759, en op verscheyde andere tyden in gevolge haar incontestabel regt, aan die van de Raaden en Reekeninge, van den Huyzen Bergen, hadden gelast sig in alle voorkoomende geleegentheeden stiptelyk te gedraagen, na den inhoude van de politicque Reformatie van den eersten April 1660, deselve egter soo in de voorschreeve Electie van Schepenen van Wouw, als in de aanstelling van den Ontfanger van Stand daar buyten, sig daar tegen verset, en aan die precise ordres gecontravenieert hadden, en dat vervolgens door eyge disobedientie, het Officie Fiscaal in beyde die gevallen *genootsaakt is geworden*, om te moeten gebruyk maken van het gunt aan het selve by het 14de Articul van gemelde Reglement, door den Souverain geïnjungeert, *en op syn eed is aanbevoolen*, en dus politicquelyk te removeeren, de Roomschgesinden soo Scheepenen als Ontfanger, en anderen van de Gereformeerde of Protestantsche Religie, in haare plaatsen te surrogeeren. Dat by occasie van het eerste geval, gemelde Raden tegen het gemelde Politicq Reglement getragt hebben den weg van Justitie in te slaan, dog dat haar Hoog Mogende na rype deliberatie alles serieuselyk hebbende nagegaan, gemeent en verklaart hebben, dat het gunt uit kragte van een Grondwet in haare naame politicquelyk gedaan geen object was van discussie van de ordinaris Justitie.

En dat die geene welke door soodanige gestelde ordre vermeende beswaart te zyn, alleen open hadden *de recursus ad Principem* gelyk in alle Landen omtrent Politicque

„ *suivere speculatie zynde*, in het geheel zoude daar „ kunnen laten, en dat het in deze eenig aankomt „ op que Grondwetten gebruikelyk is, ten einde door geene subtiliteiten van Regtspleeging, en longeur van Proceduren, de fondamenten van den Staat ondermynt of los gemaackt worden, en dien onvermindert den Onderdaan gelegentheid gegeeven, om direꝺtelyk met syn beklag den Souverain te adieeren.

BREDA. De Adv. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat vervolgens de eerste Remotie, daar door geweest zynde een onderwerp van het serius ondersoek van haar Hoog Mog., en de tweede met alle attentie door den Raad van Staate in alle syne omstandigheden geëxamineert, en overeenkomstig aan de ordre by de Politicque Reformatie geëmaneert, en alomme in het Ressort van haar Hoog Mog. Souverainiteit *in viridi observantia* bevonden zynde, is geaggreëert, gelyk van alle het selve de voornoemde Raaden van het Huis van Bergen toeverlatige kennisse gekreegen hebben, het dus aan haar Hoog Mog. niet als vreemt kan voorkomen, dat in gemelde Memorie over beide die gevallen met soo veel ophef geklaagt werd; behalven dat den Heer Marquis hoe geëxtendeert ook mag zyn, het begrip het welk hy sig formeert van syne Regten en Prærogativen (waar in haar Hoog Mog. althans niet goedvinden te treeden) *nimmer een oogenblicq in twyffel heeft kunnen of vermoogen te trekken, of de souverainiteit en superioriteit over de gemelde Stad en Marquisaat berusten, vermogens boven aangetooge solemneele Tractaaten, in den boesem van haar Hoog Mog., vervolgens dat de Grondwetten van den Staat aldaar behooren stand te grypen*, en dat daarom al mede het derde point van beswaar, dat namentlyk gemelde Officie Fiscaal van Braband, de Magistraat van Bergen op Zoom soude afvergen het doen van den eed by het voorschreeve Reglement gerequireert, aan haar Hoog Mog. niet als met bevreemding heeft kunnen voorkoomen, geconsidereert den voorschreeven eed in het 15de Articul van het Reglement voorgeschreeven, niets in sig bevat, als het geen direꝺtelyk vloeit uit souveraine superioriteit van haar Hoog Mog., die soodanig buiten alle bedenken is, dat selfs soo ras die irregulariteit van het nalaaten deeser eed door het Officie Fiscaal, aan die van den Huise van Bergen is aangetoont, men daar over syne surprise betuigt, daar toe selfs gecoöpereert heeft, en in den jaare 1761 dien eed sonder eenige hæsitatie gedaan, het gunt ook niet geweigert, of

na-

BREDA. „ op het Regt, het welk by solemnele Tractaten;
„ zedert de Erectie der Republicq, gesloten, aan
De Adv. „ Hun Hoog Mog. is toegekent.
Fiscael „ Dat zulks nagegaan wordende bevonden word,
weder- „ dat het 3 Articul van het Tractaat van Vrede te
legt de „ Munster, in den jare 1648 gesloten, inhoud:
Deductie „ Dat de geheele Meyerye van 's Hertogenbosch,
van den „ als mede alle de Heerlikheden, Steden, Kastelen,
Domein- „ Vlekken, Dorpen, Gehugten en platte Landen,
raed we- „ dependerende van de voorsz. Stad en Meyerye
gens de „ van 's Hertogenbosch, Stad en Marquisaat van
hooge „ Bergen op den Zoom, STAD en BARONIE VAN
regten „ BREDA enz. zullen blyven aan de voorsz. Heeren
der Ba- „ Staten NB. *in alle en dezelve Regten en deelen van*
ronie „ SOUVERAINITEIT *en* SUPERIORITEIT *niet uitgezon-*
van Bre- „ *dert*, *en* EVENGELYK, als Zy zyn houdende de
da. „ Provincien van de vereenigde Nederlanden.

„ Expressien (laten hier op hun Hoog Mog. vol-
„ gen) die zo kragtig zyn, als zouden kunnen wor-
„ den uitgedagt, om uit te drukken, dat aan Hun Hoog

nagelaten kan worden, *sonder atteinte te geeven aan haar Hoog Mog. souverainiteit.*

En waar omtrent haar Hoog Mog. verwagten, *dat in het vervolg geen verder bedenking gemaakt, en voorgekoomen sal worden soodanige efficacieuse ordres, als daar toe tot conservatie van het hooge Regt van den Souverain souden moeten werden afgegeeven, dat haar Hoog Mog. al het gunt voorschreeven is, in voegen boven gemeld, gebragt hebbende ter kennisse van den Heere Marquis van Bergen op Zoom, van desselfs bekende equiteyt verwagten, dat eyndelyk eenmaal van dusdanige ongefundeerde Remonstrantien sal affien, en desselfs Bedienden in soodanige ordre houden sal, dat sy in haare verrigtingen praecisselyk observeerende de hooge Ordres van den Souverain, alle gelegentheden van klagten voorkoomen, het weesentlyke hooge belang van die sy repraesenteeren waarneemen sullen, gelyk in vroegere tyden, met de vereyschte omsigtigheyd geschied is.*

En sal Extract van deese haar Hoog Mog. Resolutie door den Agent van Byemont aan gemelde Heer Cornet worden ter hand gesteln.

Breda. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

„ Hoog Mog. over het gemelde Marquisaat (en
„ dus ook over Breda) niet alleen competeert de
„ *souverainiteit*, maar dat dezelve *zoo volledig* is,
„ als is die, welke Hun Hoog Mog., of de Heeren
„ Staaten van de respective Provincien hebben, en
„ oeffenen in de Provincien, die het Ligbaam van
„ de Unie composeren."

Ja, wanneer na verloop van eenige jaren daar na de Minister van den Heer Keurvorst van den Paltz, als Heer en Marquis van Bergen op den Zoom, Hun Hoog Mog. had overgegeven een ample Memorie, waar by hy klaagde over prætense infractien, door den Advocaat Fiscaal van Braband, na zyn gedagten in deszelfs Hoge Regten en Præëminentien toegebragt, reclamerende die zelve gronden en gevolgen, welke de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid, by hunne Deductie, tegenswoordig ook van gebruik maken, hebben Hun Hoog Mog. nog in sterker bewoordingen, als by de zoo even gem. Resolutie, by Hoogstderzelver *Resolutie van* 2 *July* 1762, zig geuit, en de onbehoorlikheid dier Addressen en Sustenuen in het breede aantonende den gemelde Minister te verstaan gegeven, „ dat het detail by zyne Memorie gedaan meerendeels *op enkelde* Historische speculatien uitlopende, dog welke genoegzaam zouden kunnen worden gereprocheert en wedersproken, aan het Regt van Haar Hoog Mog. nog geven, nog nemen konde.

„ Geconsidereert het zelve Regt berust op solemneele Tractaten —; dat Haar Hoog Mog. vertrouwd hadden, dat het Huis van Bergen op den Zoom zig eenmaal geconvinceert gehouden, vervolgens gemenageert zoude hebben de voorsz. speculatie en narratie telkens weder op het Tapyt te brengen, of, om van onder de schaduwe derzelve voor te brengen consequentien, die geconsidereert Haar Hoog Mog. *onwedersprekelyk Regt, ten eenemale onbestaanbaar zyn*;" —

En waar omtrent Hun Hoog Mog. voorts hebben verklaart te verwagten:

„ Dat in het vervolg geen verdere bedenkinge

BREDA. „ gemaakt, en voorgekomen zullen worden zodanige *efficacieuse orders*, als daar toe, tot conservatie van het hoge Regt van den Souverain zouden moeten werden afgegeven. En — van de bekende æquiteit van den Heer Marquis van Bergen op den Zoom verwagten, dat eindelyk eenmaal van dusdanige *ongefundeerde* Remonstrantien zoude afzien, en deszelfs Bedienden in zodanige order houden zoude, dat zy in haare verrigtinge præcifelyk obferveren de hoge Orders van den Souverain, alle gelegentheid van klagten voorkomen, het wezentlyke hoge belang van dien zy repræfenteren, waarnemen zullen, gelyk in vroeger tyden, met de vereifchte omzigtigheid gefchied zy."

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En die raifonnementen omtrent Bergen op den Zoom, in beide die Refolutien gebruikt, ftringeren nog te fterker in opzigte van *Breda*, gemerkt de voorfz. eerft gemelde Refolutie is genomen ten tyde, dat de vorige Heer en Baron van Breda mede het Stadhouderlyk bewind der Unie in handen had, en niet ignorant is geweeft van het hier voore gemelde Addres van wegen den Heer en Marquis van Bergen op den Zoom gedaan, zoo als aan de Advocaat Fifcaal gebleken is uit een gedrukt Exemplaar van het antwoord van den Heer van Burmania aan de Commiffariffen van den Koning van Vrankryk gegeven en gedateert 17 Dec. 1748 zynde het ook vervolgens waarfchynelyk, dat de voorfz. Refolutie niet dan met hoogftderfelver communicatie en goedvinden genomen zal zyn.

Dan hoe decifoir deze hun Hoog Mog. Refolutien op de Baronie van Breda, die op dezelve gronden, waar op het Marquifaat van Bergen op den Zoom toenmaals, thans geprætendeert word een vry en onafhankelyk Leen te zyn, in der daad ook zyn; en of fchoon dezelve genoeg en voldoende behoorden te wezen, om de ontydigheid en de ongepaftheid der fuftenue van de tegenwoordige Raden en Rekenmeefters van zyn Hoogheid, uit de oudheid opgekrabt, aan te tonen, heeft de Advocaat Fifcaal

eg-

BREDA. *De Advocaat Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

egter in aanmerking; dat meergemelde Raden en Rekenmeesters ten deze zoo zeer schermen met het *jus Postliminii*, raadsaamst geoordeelt na te gaan, of daar in voor derzelver sentiment eenig meerder heul te vinden is;

En remarqueert vervolgens in het generaal, dat het wel geen tegenspraak lyd, dat de Heeren van het Land van Stryen, en naderhand van dat gedeelte van dien, het welk tegenwoordig de Baronie van Breda uitmaakt, van de vroegste tyden tot op den huydigen dag toe, altyd zyn geweest van de eerste Edelen, en aanzienelykste Heeren van die Landstreek, welke tegenwoordig bekend is onder den naam *van Braband*;

Dan dat die Heeren ooyt over dat Land van *Stryen*, *vrye*, *souveraine* en *onafbankelyke* Heeren zouden zyn geweest, geen OPPERHEER boven hun in dat Land hebbende, zoo als de Raden en Rekenmeesters sustineeren, *kan*; ja *mag* de Advocaat Fiscaal, behoudens *eed en pligt* niet toestemmen, om dat hy zulks nergens bewezen gevonden, maar wel het contrarie van dien ontdekt heeft.

En om zulks nu in het brede aan U Ed. Mog. te doen zien, zal de Advocaat Fiscaal de moeite nemen, om zelfs de zaak van veel vroeger tyden, als de Raden en Rekenmeesters doen, op te halen, zo veel hy uit de oudheid nog heeft kunnen opspeuren, en demonstreren, dat van de oudste tyden af aan dit Land geensints is geweest eene SOUVERAINE en INDEPENDENTE HEERLYKHEID, maar ter contrarie *een Land onderdanig of Leenroerig aan die Vorsten, welke het Gebied geëxerceert hebben over het Land, nu de naam van* BRABAND *voerende, en een gedeelte van dien, zoo wel in dien tyde, als tegenwoordig heeft uitgemaakt.*

Ten dien einde heeft de Advocaat Fiscaal geconsidereert, dat de Heer *van der Spiegel, in zyn verhandeling over den oorsprong, en de Historie der Vaderlandsche Regten* §. 17. reeds heeft aangeteekent, dat de *Saliers*, (welke een gedeelte der

BREDA. *Frankische* Volkeren hebben uit gemaakt), (*i*) van Nimwegen af nederwaards door de Meyerye van 's Hertogenbosch, en *Baronie van Breda in een goed gedeelte van Braband* het gebied hebben gehad, het geen ook overeenstemt met het geen over lange geleert heeft *Wendelinus ad leges Salicas* (*k*), die de woonplaatze der Saliers *onder hunne Koning*, speciaal onder andere steld, *omtrent Bergen op den Zoom* geweest te zyn.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En *de Anonyme Schryver van de Bredasche Cronyk* (*l*) leert, dat het Graafschap Stryen van de oudste tyden af, en reets in het jaar 509 *onder de Koningen der Franken* geressorteert heeft, en zyn naams oorspronk aan zeker LANDVOOGD *Strenius* verschuldigd is.

In een Giftbrief van de tiende eeuw (*m*) leest men, dat Hilsondis Gravinne van Stryen aan de Kerk te Thorn in den jare 992 schonk en aanbragt *omne allodium, quod in terra mea de Stryen gloriosus Rex Zwentiboldus olim perdonaverat.*

Wanneer men dit Diploma nu vergelykt met het verhaal het geen *van Goor, beschryving van Breda, pag.* 11 doed, dat Witger de zevende Graaf van Stryen, met andere Graven van dien oort, aan het hoofd hunner Benden verschenen is te *Vlaardingen*, Hoofdzetel van het Graafschap van dien naam (*n*) om aldaar Zwentibold, Koning van het Lotharingsche Ryk te ontfangen, en hem in den jaare 894 (dog moet zyn 898 (*o*) te helpen tegens Karel

(*i*) Vide *Wendelinus ad Leges Salicas cap. XI. p.* 88.
(*k*) — *idem dicto loco p.* 90.
(*l*) Vide *Le Roy Notitia Marchionatus S. R. I. p.* 442.
(*m*) *Butkens Trophees de Braband Tom. I.* preuves du Livre II. *p.* 17.
(*n*) Het *zuyder* gedeelte van het thans genoemde Holland was dies tyd onder geen andere naam gekend dan onder de algemene naam van *Vriesland*, en den byzondere naam van *Vlaardinge.* Vid. *Noten op de beschryving van Vlaardingen, uitgegeven in 's Gravenhage Anno* 1772. *p.* 6.
(*o*) *Zoo als beweezen is door van Loon aloude Historie* II. deel, *p.* 135. en *in de voorsz. Beschryving van Vlaardingen p.* 9.

rel de Eenvondigen, die met zyn Heyr was voortgetrokken, en dat gemelde Grave van Stryen met de volle Eigendom van verscheyde Koninglyke *Goederen in dien oort* beschonken is;

Dan doed zig al aanstonds een volledige preuve op, dat de Koningen van Lotharingen *Opperheeren* van het Land van Stryen, en de Graven van het zelve Land hunne *onderhorige* en *vasallen* geweest zyn.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Want het was reets by de Romynsche Keysers in gebruik, om de Bevelhebberen, die op de Grensen gelegert waren, eenige Landeryen te schenken, onder voorwaarden, dat dezelve hun eygen zouden zyn, zoo lang zy in den Krygsdienst bleven.

De plaats van *Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi cap.* 58 aangehaald by *van der Spiegel* (*p*) bevestigt dit gevoelen, en het is aan deze gewoonte der Romeinen, dat veele de oorspronk en eerste beginselen der Leenen hebben toegeschreeven: althans *Casaubonus in notis ad Ælium Lampridium d. loco* zegt zeer energicq: *est igitur hic species quædam Feudi, vel potius ejus juris, quod postea varie introductum est, & feudorum appellatione designatum.*

Men leeze ook ten overvloede tot stavinge van dit geallegeerde Mr. *Pieter Bort zyn Hollandsch Leenregt* (*q*).

Gemelde Heer *van der Spiegel* remarqueert ook uit de Historieschryver *Tacitus* (*r*) te regt, dat de voorsz. gewoonte voornamentlyk by de Germaansche Vorsten plaats gehad hebbe, en toont teffens aan, dat die zelve weg door *de Frankische Koningen*, onder welke, volgens de reeds aangehaalde leere, het Land van Stryen reets in den jare 509 geressorteert heeft, ingeslagen is.

Jaa de onderdanigheid en Leenroerigheid deser Graven van Stryen en haar Land werd buyten alle con-

(*p*) Vide *van der Spiegel d. Tractatu* III. *Hoofdst.* § 19. p. 107.

(*q*) *Bort Hollands Leenregt*, I. Deel II. *Hoofdst.* N. 21 & seqq.

(*r*) *Tacitus de moribus Germanorum. Cap.* 13.

BREDA. contestatie gesteld, wanneer men inziet de *Annales Francorum Metenses* ad annum 898 (*s*), waar uit *van Goor* zyn voorgemelde verhaal getrokken heeft, en welke het niet ondienstig zyn zal, ten einde blyke moge, dat daar van geen Souveraine Heeren gesproken word, ten deze woordelyk te allegeeren.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Interea Zwentibold ad Franconem Episcopum venit, & eum cum omnibus suis secum adsumens Mosam transit, & ad Flortingas venit, ubi omnes Proceres Regni, qui in illis partibus erant, ad eum confluxerunt (*t*).

En of schoon *van Goor in zyn gemelde Beschryvinge van Breda loco citato* den Heer van Stryen, tot staving van zyn gesustineerde, dat het Land van Stryen onafhankelyk zoude zyn geweest, *Graaf van Stryen* noemt, en in het diploma van de tiende eeuw gezegt word *Ego Hilsondis Comitissa de Stryen*, denke egter niemand daar uit, dat de Heeren van Stryen souveraine Heeren van het zelve Land geweest zyn.

Het geschiedkundig verhaal van *Tacitus* (*u*) kan overvloedig leren, wie die *Comites* oudtyds waren, en de *Schryver der Nederlandsche Historien* (*v*) heeft uit *Ducange*, en andere oudheid kundige aangetoont, dat de naam van *Comes* of *Graaf* ter dier tyd gebruik wierd, om iemand te betekenen, die *van 's Vorsten* wegen opsigt hadde over eenige Landstreek, Water, Woud, Dykagie; en haar ampt uitgedrukt door *Judiciaria potestas*, welke naam segt *Hugo de Groot in zyn Antiquitates Batavæ Cap.* 5. niet oneygen aan Princen en groote Vorsten wierd toegekend, *tanquam ipsorum judicum judices, quia Principum munus est præcipuum jus dicere* (*w*).

Dus tituleert de voorsz. *Anonyme Schryver der Bredasche Cronyk* den eersten Graaf van dit Graafschap, *Strenius* genaamt, te regt LANDVOOGD: zoo leest men van Burggraven, Dykgraven; ten gevol-

(*s*) *Du Chesne Histor. Francor. Scriptor. Tom.* III. *p.* 330.
(*t*) *Beschryving van Vlaardinge p.* 9. *en notis* C.
(*u*) *Tacitus de moribus German. Cap.* 13.
(*v*) *Vaderlandsche Historie.* II. Deel V. Boek. *p.* 12.
(*w*) Mr. *Thimon Boey in zyn Woordeboek voor Graaf.*

volge, dat wanneer in de oude Historien of Charters van de *Graven* van Stryen gewag word gemaakt, men daar door te verstaan hebbe zoodanige Personen, die van wegens de Koningen van het Frankische of Lotharingsche Ryk, en daar na, van wegen de Hertogen van Braband het bewind hadden over het Land van Stryen.

BREDA. *De Advocaet Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de boogeregten der Baronie van Breda.*

Zoo leert ook *van Loon* (x), dat *onder den Hertog* stonden alle de bysondere *Graven* ten tyde des Oorlogs; dat, by het ontstaan van een Kryg, ieder Graaf *onder het bevel van den Hertog* met zyn bygevoegde hondert Mannen of *Centenarii* te Velde trok.

Hoedanige explicatien zeer wel stroken met het verhaal van den gemelden Anonymen Schryver reeds geallegeert, en de woorden der voorsz. *Annales*: PROCERES REGNI, DE EDELEN EN GROOTEN DES RYKS, onder welke Graaf Witger van Stryen mede ter hulpe van Koning Zwentibold gekomen was;

Dit volgen van Koning Zwentibold in den stryd, waar van *van Goor* gewaagt, levert ook een compleet bewys uit, van de *onderhorigheid* en *Leenroerigheid* der Graven van Stryen, en haar Land aan het Lotharingsche Ryk, daar het een der voornaamste pligten der oude Graven of Bezitters eener Landstreek was, ten tyde van Oorlog 's Vorsten Leenmannen samen te roepen, en aan het Hoofd van dien te Velde te trekken (y).

Men weet daar en boven, dat in die over oude tyden het Gebied van zekere Landstreek volgens het Leenstelsel, waar na des tyds alles geregeert wierd, *ter Leen* wierd uitgegeven (z), dog nooit in een onafhanglyke eigendom; daarom zegt *van Loon* (a) „ ik durf my vleyen, niemand in staat te

„ zyn,

(x) *Van Leon aloude Historie.* I. Deel *p.* 14.
(y) *Meerman in differt. de antiquo Germ. & Belg. nexu cap.* I. § 64.
(z) Vid. *Roberson in zyn Historie van Carel de Vde* II. Deel. *p.* 28 & seqq.
(a) *Van Leon.* II. Deel. *p.* 155.

BREDA. „ zyn, *van een Graafschap* onder het Gebied der „ Frankſche Koningen te konnen aantonen, aan het „ welke de onafhankelyke eygendom door de Vor„ ſten van dien tyd aan iemand hunner wereldlyke „ Onderdanen is afgeſtaan, want het ſtryd *tegens* „ *de fundamentele Regeringsform dier tyden.*"

De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

De Advocaat Fiſcaal heeft vervolgens geconſidereert, dat in genere in confeſſo zynde, dat de Stad en Baronie van Breda is een *Feudum* of Leen, derhalve daar op applicabel is die generale definitie: „ *Feudum* à *fide* dictum nihil aliud eſt, quam *uſusfructus* quidam rei immobilis ex benevolentia „ Domini, *ſub conditione fidei & obſequii* conces„ ſus." Zoo als dezelve gevonden word by *Schroterus* (*b*).

En het woord *Leen* geeft ook zoo wel in het Hoog- als Nederduytſch te kennen, dat het *geleend Goed* is; ja die naam toont duidelyk aan, dat het onroerend, of ontilbaar Goed (in hoe vrye en abſolute eygendom het te voren ook moge zyn beſeten geweeſt) terſtond van natuur en Eygenaar verandert, wanneer het *Leen* word, en dus de eygenſchap van Leen aanneemt, vermits de vorige Eygenaar of zig zelven dan vrywillig ontzet, of door magt van Wapenen of door middel van Regten ontzet word van den Eygendom, welke op de *Dominus* of *Leenheer* overgaat, behoudende dan de Leenverkryger (het zy hy te voren ſelfs Eygenaar geweeſt is, of dat hy een Vreemde is) alleenelyk de *togt* of *uſusfructus*, waarom het ook in de definitie beſchreven word *uſusfructus quidam*, dog min of meer favorabel, naar mate dat het verhef luid.

En hier tegens te willen zeggen, dat aan den Leenheer alleenelyk het *Dominium Directum* overgaat, en dat de Leenman of Vaſal evenwel ook een *Dominium*, namentlyk *Dominium utile* behoudt of verkrygt, kan geen ſteek houden, vermits *Cujacius obſ.* 35. en andere reets hebben aangemerkt, dat de

(*b*) Vid. *Schroterus in commentario ad jus Feudale. p.* 2.

de distinctie van het *Dominium directum* en *utile* is een *figmentum Doctorum & incognitum juri nostro*; en dus is, en blyft het zeker, dat zoo ras men een *feudum* erkend, men teffens erkend, dat de Leenheer *Dominus* of Eygenaar van dat onroerend Goed geworden is, en dat hoe voordelige *pacta* 'er dan ook door den Vasal ten opsigte van zyn *usustructus* mogen bedongen zyn, egter nooyt ontkend kan worden; dat de *Dominus* of Leenheer, zoo lang hy Leenheer blyft, uit kragte van zyn *Dominium* de opperste magt of Souverainiteyt aan zig houd.

BREDA. *De Advo. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Want met *van Vliet in zyn Aantekening over het Successie-regt van Breda ad Art. 9.* (c) te willen zeggen, dat de Heer van Breda is een Souverain Heer, zoo wel als de Hertog van Braband over het verder gedeelte van Braband, uitgenomen de *Hommagie*, die Hertog Jan by zyn Opdragt-brieven in den jaare 1350 alleen uitsteekt en reserveert, sulks stryd niet alleen tegens de *fides diplomatica* (zoo als straks blyken zal) maar is ook een volslage contradictie tegens zig zelve; want *Souverain Heer* te wezen, en geen *Dominium*, maar alleenelyk een *usufructus* (hoe favorabel ook bedongen) te hebben, een contradictie is, dewyl een *Leen* of geleende magt altyd een ander *Superieur* ondersteld, en een Superieur te erkennen alle denkbeelden van Souverainiteyt in den erkenner uitsluyt.

Ook word een Souverain Heer gezegt te zyn zulk een, die niemand dan God alleen boven zig erkend, en zyn hoge Regering aan niemand, dan aan God heeft dank te wyten (d).

Maar *getrouw te zyn* (men leide het dan af van *gehouden* i. e. *obligatus*, of van *geboorsaam*, zoo als *Reinking loco infra citato* dit woord expliceert) en *hommagie* te præsteeren (waar toe volgens de eige stellinge van *van Vliet* de Heeren van Breda verpligt zyn) geven een directe *subjectie*, en *onderwerping* te

(c) *Costumen van Braband*, II. D. *p.* 821.

(d) Vid. *Graswinkel beschryving van de opperste Magt*, I. B. cap. 1 *p.* 6.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

te kennen, en sluyten mitsdien alle denkbeeld van Souverainiteyt uit den geene, die de hommagie præsteert, en zig zelve aan een ander Heer gehouden verklaart nopens de aan hem ter Leen gegeven Regering. *Reinking de Regimine secul. & Ecclesiast.* (e) bewyst dit uitdrukkelyk met deze woorden: *Homagii præstatio ex parte recipientis est fundamentum* SUPERIORITATIS, *ex parte vero præstantis est fundamentum* SUBJECTIONIS *barbaro vocabulo quasi hominis ligii, hoc est obligatio servitiorum, qua* SUBDITUS DOMINO SUO *ex pacto, statuto, præsumtione, successione vel electione adstringitur:*

Andreas Gail (f) zegt in dit opsigt: *Est igitur homagium præstare nihil aliud quam subjectionis & obedientiæ juramentum subire, & homagii præstatio inducit jus subjectionis, ac superioritatis quæsitum, non quærendum.*

Gevolglyk blykt dan, dat *van Vliet*, geweest zynde Griffier der Stad Breda, of uit een al te groote affectie voor zyn Weldoender en Grondheer, aan zyn Lezers heeft tragten in te boesemen een denkbeeld allensints strydig tegens het Regt en tegens zyn eyge erkentenisse, of dat hy zelfs weinig kennis van het Leenregt gehad heeft, en dus door zulk een onkunde het *Feudum* heeft verward met het JUS PROTECTIONIS seu JUS ADVOCATIÆ, *cum status, in alterius status clientelam & protectionem, pacto concedit salvo statu.*

Zoo als te zien is uit de leere van *Ritterbusius* (g) en *H. Coccejus* (h).

Daar dan nu de meergem. Raden en Rekenmeesters zelfs erkennen, dat Breda een *Leen* is, zy mogen het dan een *Feudum ablatum* of een *Feudum da-*

(e) *Reinking de Regim. secul. & Eccles.* Lib. I. Cap. 2. No. 86, 87, & 88.

(f) *Gail de Arrest. Imper.* Cap. 7. No. 10.

(g) *Rittershusius in zyn partitiones Feudales* Lib. I. Cap. 2. *Quæst.* XI.

(h) *H. Coccejus in Grotio illustrato* Lib. I. Cap. 3. §. 21. *in notis.*

vatum noemen, en daar de *Hommage*, dat is de *Fides* & *obsequium*, als mede de *ususfructus*, *distinctus à dominio, ac proprietate* uitmaken de *notæ characteristicæ* van *Leen*, en dus zyn *de substantia*; seu *essentia Feudi*, zoo volgt dat dezelve ook erkennen moeten, dat de Heer en Baron van Breda geen *Souverain Heer*, maar aan Hun Hoog Mog., als repræsenteerende den Hertog van Braband gesubjecteerd is, en Hoogstdezelve voor zyn SOUVERAIN erkennen moet;

Quæ enim essentialia sunt alicujus negotii, pactis mutari nequeunt, re salva.

En verkeerdelyk nemen zy lieden hun toevlugt tot het Duytsche Ryk, of de leere van *Pufendorff*, want de beste *Juris Publici Germanici Scriptores* hebben als uit eenen mond geleert, dat *Pufendorff* in zyn *Monsambanus de origine statuum Imperii Germanici* C. 3. §. 4. p. 182. de superioritas territorialis der Duytsche Vorsten verkeerdelyk daar uit, dat hunne Landen *feuda oblata* zouden zyn, afleid: *Schaumburgius in notis ad locum citatum* zegt; *hoc tamen non est novum, sed Proceres jam sub Merovingicis ac Carolingicis Regibus possessiones suas officii intuitu concessas, à Regibus Feudi nomine acceperunt:* UT FABULÆ SUNT, *quæ hic & in sequentibus de feudis oblatis disputentur.*

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hertius de Feudis oblatis (i) laat zig omtrend dit gevoelen van *Pufendorff* dusdanig uit: *Heic sumitur velut certum, Proceres Imperii Regiones, quas tenebant, in patrimonio habuisse, antequam eas feudali nexu sponte devincirent, quod profecto rerum nostrarum præsertim antiquiorum periti non concedent,* het gunt hy dan verder adstrueert en bewyst.

Zeer energicq is eindelyk op dit respect de leere van *H. Coccejus* (k), seggende: *id vero adeo pugnat cum ipsa Principatuum indole perpetua, ut nullus Principatus sua natura esse possit nisi* FEUDALIS, *nec*

(i) *Hertius de feud. obl. Part.* I. §. 15. *p.* 508.
(k) *Coccejus in differt. de præsumt. qualitatis Feudalis Comitatuum. Tom.* II. *disp.* 48. *Tit.* 3. §. 4 & 14 *in medio.*

BREDA. *nec unquam exemplum* PRINCIPATUS ALLODIALIS *in universo imperio exstiterit.*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dan dit is genoeg ten opsigte van het Leen *in genere*.

De Advocaat Fiscaal gaat nu vervolgens over, om *in specie* te onderzoeken, tot welke Classis van Leenen de Stad en Baronie van Breda behoord; en zal daar omtrend in aanmerking nemen *drie onderscheide* tydperken.

Het EERSTE *voor*, HET TWEEDE *na de verkoping van die Stad en dat Land, door Hertog Jan de Derde, in den jare* 1350 *aan Heer Jan van Polanen gedaan: en het* DERDE *na de Munstersche Vrede van den jare* 1648.

Betreffende de *eerste periode*, zo heeft de Advocaat Fiscaal by *van Goor* (*l*) gevonden twee diplomata, het eene van Godevaart van Scoten, en het andere van Hertog Hendrik de eerste van Braband, beide door hem gehaald en met eenige veranderingen geschreeven uit *Butkens* (*m*).

Dog alvorens ter verhandeling daar van over te gaan: oordeelt dezelve niet ondienstig te præmitteren:

Voor eerst, dat hier niet in consideratie komen kan, het geen de yver van sommige Schryvers voor het Vorstelyk Huys naa eyge genegentheid en denkbeelden, heeft te boek geslagen, en mitsdien dat men op de stellingen van *van Goor in zyn Beschr.* I. *B.* 4. *Hoofst.* weinig agt geven kan, maar dat men, om iets speciaals te bepalen allenelyk te raden moet gaan met de voorhanden zynde diplomata.

Ten tweede, dat men deze Diplomata niet verder moet uitstrekken, dan zy reëel luyden.

Ten derde, dat men wel niet alle zoogenaamde Diplomata blindelings moet aannemen, maar nauwkeurig toezien, of zy kenmerken van egtheid dragen, dog dat men dezelve egter ook niet temerairlyk voor onegt houden moet;

Soo als zeker jong Heer, die mogelyk wat al te vroeg tydig, en boven zyn tegenwoordige vatbaarheid

(*l*) *Van Goor in zyne proeven.* No. 6.
(*m*) *Butkens Troph. de Brab. Tom.* I. *dans les preuves p.* 48.

BREDA.

De Advo Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

held van oordeel, een zeker stof ter verhandeling by de hand genomen heeft, vermeend, dat het Diploma by *Butkens in zyn proeven* p. 48 N. 3. voor *onegt* diende gehouden te worden; dog de Advocaat Fiscaal vermeend, dat by aldien hy geconsidereerd, wat Leyserus (*n*) en anderen over het *jus Archivi* schryven, hy zekerlyk de crisis van charta spuria zoo ligtvaerdig 'er niet zoude over uitgesproken hebben;

Want of wel *van Goor* p. 409 agter het tweede Diploma vrypostig steld het jaargetal van 1169, en zulks direct stryd tegens de *fides historica*, nadien volgens Butkens (*o*) Hendrik de eerste niet voor het jaar 1172 door zyn Vader tot de mede Regering is toegelaten, en gevolgelyk in het jaar 1169, dat is drie jaren te voren, nog geen titul van Hertog heeft kunnen voeren, en dat hy ook eerst met Magtildis, Dogter van den Hertog van Boulogne, getrouwt is in het jaar 1179 (*p*), welke Magtildis egter in het eerste van die Diplomata genoemd word;

Mitsgaders, dat men ook niet seggen kan, gelyk *van Goor* doet (*q*), dat den datum van deeze Brief zoude zyn het jaar 1190, dewyl *Butkens* (*r*) reets heeft aangemerkt uit de ondertekening van Wilhelmus de Bierbais, dat die Brieven van vroeger datum dan 1190 moeten zyn;

Zoo oordeeld egter den Advocaat Fiscaal, dat, daar *Butkens* betuigt, dat dezelve geëxtraheerd zyn uit de Charter Registers van Braband, dezelve voor egt moeten gehouden worden, en dat ook eeve daarom die jonge Heer, erkennende de goede trouwe van *Butkens* in het uitgeven van zyne bewysen, gelyk hy doet, insgelyks de egtheid van dit stuk had behoren te erkennen; want dat 'er geen jaargetal by staat, is eerder aan de Maker van het *Extract*, het

(*n*) *Leyserus in zyn Med. ad ff. vol.* 4 & 11.
(*o*) *Butkens dans ses Trophees Lib.* IV. *p.* 143.
(*p*) *Butkens de loco.*
(*q*) Vid. *van Goor in zyn beschr.* I. *B. Cap.* IV. *p.* 14.
(*r*) *Butkens dans ses Trophees Lib.* IV. *p.* 155. *in margine.*

BREDA. het welk veel van eene volleedige Copie verschild, te imputeeren.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En zyn andere gronden wegens *vitieuse schryftrant*, die al mede aan den extrahent kan geweten worden, en van *onverstaanbaarheid*, lossen zig ras op, wanneer men reflecteert, (gelyk hier na zal worden aangemerkt) dat Godevaart van Scoten het Kasteel en de Stad van Breda niet noemt zyn *allodium* maar integendeel het *allodium* VAN DEN HERTOG, zoo als uit des Hertogs Verly-Brief in het vervolg klaar zal worden aangewesen, en dat het *allodium* van Godevaart alleenelyk te zoeken is in het Land *beneden de Hage*.

De gronden nu, die voor *de egtheid* van dat eerste Diploma militeren zyn 1. het jus Archivi. 2. om dat de letters G. en *M*. in plaatzen van de vollen namen doen zien, dat het ter dier tyd, wanneer Hertog Hendrik van Braband de Verhef-Brief uitleverde, geregistreert is by een abbreviature aan publique Registers gemeen. 3. Om dat de Zoon van Godevaart de tweede (*s*) zelfs erkent, dat zyn Vader Godevaart de Eerste het bereids ter leen van den Hertog ontfangen heeft.

Advoueert nu die jonge Heer de egtheid van dit laatste document, gelyk hy doet, dan zet hy zelfs een allersterkste kragt van bewys by aan het eerste document, te vinden by *Butkens* p. 48. *nam agnito referente, agnoscitur relatum.*

Vast dan staande, dat het document by *Butkens* p. 48. N. 3. egt is, zo moeten de onverstaanbare woorden, daar in voorkomende, niet aan het Document zelfs, maar aan de onkundigheid van den Uitschryver toegekent worden.

Nopens nu het woord *Arlua*, waar uit de jonge Heer het diploma als een *spurium* beschuldigt, vermeent de Advocaat Fiscaal, dat juist het tegendeel te bewysen is; namentlyk dat het een egt stuk is, want iemand, die op bedrog toelegt, tragt zekerlyk met of door zyn gefabriceert stuk ietswes te bewysen, dat onwaar is, om nu dusdanig document kragt van

(*s*) *Butkens dans ses preuves pag. 69.*

van bewys by te zetten, moet het ſtuk, waar op by zig fundeert, duidelyk zyn, en derhalven is het belang van een Impoſteur, dat hy zyn gefabriceert ſtuk zoo maakt en inrigt, dat 'er extrinſecus geen fouten in te vinden zyn;

BREDA. *De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Maar hier brengt Butkens een document voor, dat hy betuigt gevonden te hebben onder de Archiven van Braband; hy geeft dat ſtuk op, zoo als het onder hem beruſtende Afſchrift wierd gevonden; en ten blyke van zyn goede trouwe brengt hy het voor den dag met ſchryf-fouten en al, zonder eenige letteren te veranderen: dit weerd niet alleen alle ſuſpicie van quade trouwe van Butkens af, maar het toont ook de egtheid van het ſtuk.

Hier komt by, dat het woord *Arlua* volſtrekt geen taal is, en ten eenemale onverſtaanbaar, en zo lang men dan geene geleegentheid heeft, om het originele zelfs in te zien, en te raadplegen, komt te pas de *ſana critica*, om die Schryf-fouten door gepaſte conjecturen te remedieeren, en diend mitsdien naar een woord gezogt, dat het naaſte met de trekking of *ductus litterarum* overeenkomt, met den aart der ſaaken, en het Landſchap overeenſtemd, en dat een bekwaame zin uitlevert.

Wanneer men nu oude Inſcriptien of Manuſcripten leeſt, zoo zal men bevinden, dat de letters *l* en *i* dikwyls met elkanderen verwiſſeld worden (*t*); en dus kan, in een oud Afſchrift *arina* geſtaan hebbende, een later onkundige afſchryver ligtelyk in een verbeelding zyn geraakt, dat in plaatſe van een *i*, met een ſtip 'er boven, 'er een *l* ſtond, en vervolgens om eenige uitſpraak te vinden van de *n* een *u* gemaakt hebben; want deze twee letters ſtaan al mede in de MSS. dikwyls zoo duiſter, dat men ze niet anders dan uit den zin kan onderſcheiden.

Hier komt by, dat in oude Stukken gevonden word, in plaats van *arena*, AURA geſchreven te zyn (*u*), en

(*t*) Vid. *Cannegieter in diſſert. de Brittinburgo pag.* 38 & 116.

(*u*) Vid. *Wendelinus ad LL. Salicas Cap.* VIII. *p.* 82.

BREDA. *De Adv. Fiscael geweder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

dat zulks in dit originele Document gefchied zynde, de Affchryver van dien zeer gemakkelyk *vitiô calami*, of misleid door het teken der abreviatie daar boven gefteld, de letter *l.* daar in zal hebben gevoegt, en het alzoo is geworden *Arlua.*

En als men dan vervolgens voor *Arlua* het woord *Arena* of *Arua* ftelt, en agt flaat op het gecommentarieerde van *Wendelinus ad leges falicat* (v), zeggende: „ Ac poftremum quidem iftud, *fant*, „ *arena; multis nobilibus locis* factum eft proprium; qua„ lia funt *Gravefand, Cadfand, witfand,* & deni„ que noftra *Tackfand*, quod eft arena filvofa ac „ nemorofa;"

Zoo zal men moeten toeftemmen, dat de explicatie, die de Advocaat Fifcaal aan de periode, alwaar dit woord *Arlua* voorkomt, geeft, met de aart der zake, en het Landfchap volmaakt ftrookt, en een goede zin uitmaakt, en dat men die periode lezen moet in dezer voegen *feudis hominum fuorum minifterialium feu judiciis quæ* ARUA (*feu*) ARENA vocantur *exceptis*; en wanneer dan die *judicia*, quæ *Arena* vocantur, hier volftrekt aanduiden dat Diftrict, het welk SANDHOVEN *numero plurali* genoemd word, en de reden van welk *numerus pluralis* is daar in te zoeken, om dat niet *een*, maar *verfcheide* Plaatfen, fchoon van elkanderen eenigfints afgelegen, die coftumen, welke het *Sandhovens Regt* genoemt worden, aangenomen hebben, en welke Plaatzen dus met elkanderen famen de *Sandhoven* uitmaken (w), als wezende het woord *Hove* in de betekenis van Regtbank zeer gemeen: Zoo vind men in de Vierfchaar, welke van wegen de Abdis van Thoor en en Gilfe in Oofterhout gehouden word, ontallige malen den *Oudenhove* genoemt, onder welke naam die Regtbank ook nog ten huidigen dage bekend is.

(v) Vid. *Wendelinus ad LL. Salicas Cap.* VIII. *p.* 82.
(w) Vid. 1 *Deel der Coftumen van Braband, uitgegeven door Chriftyn p.* 708.

BREDA. *De Advocaat Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Hier komt nog by, dat Butkens getuigt, dat dit diploma onderteekend is geweest door verscheide Persoonen als Getuigen, en wel de zodanige, welke, uit wyzende andere diplomata, omtrent dien tyd geleeft hebben; en vervolgens wanneer men zoude willen twyfelen aan de egtheid, men teffens zoude moeten veronderstellen, dat dit alle valsche handteekeningen waren; dit te stellen in een zaak, daar geen reden exsteren kan, waarom iemand verdagt zoude kunnen zyn van zoo veele valsche handteekeningen te hebben gemaakt, is de absurditeit zelfs.

Gelyk ook de Raden en Rekenmeesters by hun voorschreve Deductie de egtheid van dit diploma buyten twyfel hebben gesteld.

Op den voet dan van dit gepræmitteerde willen de onderzoeken den inhoud der voorzeide twee Diplomata, soo remarqueert de Advocaat Fiscaal;

Voor eerst, dat *van Goor* beter zoude hebben gedaan met *intra* te behouden, dan daar voor *infra* te stellen; of het door *beneden* (x) te vertalen, nadien uit den context duidelyk te zien is, dat het door *binnen* de Hage moet worden vertolkt; en de *Hage* selfs, zoo verre die Bredasche grond was, is toen ook overgegeven.

En *in de tweede plaats*, dat uit het woord *indago* (het welk eigentlyk betekend regt opstaande Netten, waar mede men tot de Jagt van grof Wild een Bosch mede omcingeld (y),) voorkomende in het tweede diploma, blykt, dat een goed deel van die Haagsche grond toen Heggen, Hagen of Schaarhout geweest is, gelyk die grond ook nog actueel tot planting van Hout, word gezegt zeer bekwaam te zyn, en met het Liesbosch te pralen.

En deze Hage of Schaarbosch nu schynt te dier tyd de Limietscheydinge tusschen des Hertogs Grond, en het

(x) Vid. *de voorsz. Beschr. van Vlaardinge pag.* 9. *in Notis* No. 2.

(y) *L.* 11. §. 18. *in fine ff. de Act. empti & vend.* indaginem plagis positis a venatore emere.
Tibullus Eleg. Lib. 4. densos indagine colles claudentem.
Ovid. Lib. 7. Metamorph.
Venimus & latos indagine cinximus agros.
Vossii Etymolog. voce Indago.

BREDA. het Land van Breda gemaakt te hebben, en gevolgelyk komt de particula *intra* hier zeer gevoegzaam.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ook is *van Goor* andermaal ongelukkig in zyne overzettinge, als hy de woorden *intra indaginem* verduischt door *onder den omtrek*, daar het zyn moet *binnen het Schaarbosch, het welke Hage genoemt word.*

Ten derde, Butkens en *van Goor* hebben ook de woorden *libere* & *liberum hominium* gantsch niet naar den aart der Latynsche Taal verklaart, zettende Butkens het over *librement resigné*; en van Goor door *vryelyk* en *vrye Eed van Hulde en Manschap*; daar deze woorden in tegendeel beteekenen, *zonder eenige uitzonderinge of voorbehoudinge*; want zoo zegt men, *liberam possessionem, liberum dominium tradere*, voor *iemand geheel en al zonder eenige reserve, of belemmerde conditie in besit of eigendom stellen*; *libere loqui*, zonder eenige agterhoudentheid spreken;

En dat dit ook in dit eerste diploma de regte beteekenis van dit woord *libere* is, kan afgenomen worden uit de explicatie, die Heer Godevaart van Schoten zelfs daar van geeft, door 'er op te laten volgen *hominum liberum & absolutum*, zoo dat *libere resignavi* niet beteekent *vrywillig overgeven*, maar integendeel WEDEROM *en zonder eenige voorbehouding overgeven*, als des Hertogs voormaal gewesen eigen Goed, het welk aan myn Voorzaten ter Leen is uitgegeven geweest.

Het geen nog duidelyker blykt, als word opgemerkt, dat Heer Godevaart daar op wyders laat volgen, *quia mei prædecessores à suis prædecessoribus sic tenuerant.*

Gevolgelyk zoo beteekend *liberum & absolutum hominium*, *een onbepaalden en volstrektelyk na het Leenregt ingerigten Eed van gehoorzaamheid, gehoudentheid en getrouwigheid*;

En waarom ook Heer Godevaart de tweede in het diploma van het jaar 1223, voorkomende by Butkens (z) en door van Goor (a) met eenige vermindering nageschreven, zig dan ook noemt *Ligius Homo*, dat is volgens de leere van *Rosenthal* (b) *qui fide-*

(z) Vid. *Butkens dans ses preuves Lib.* IV. *p.* 69.
(a) Vid. *Van Goor in zyn Proeven.* No. 10.
(b) Vid. *Rosenthal de Feudis Cap.* II. *conclus.* 3 & 4. No. 5.

fidelitatem contra omnem hominem juret, & principaliter personam, & consequenter omnia bona sua, nisi ab alio in feudum teneat, POTESTATI ET JURISDICTIONI DOMINI SUI LIGII *subjiciat.*

En het blykt derhalve, dat indien de voorsz. Explicatie van *Van Goor* plaats zoude vinden, 'er dan niet *Liberé*, maar *Sponte*, en niet *Liberum*, maar *Voluntarium hominium* gestaan moeste hebben, het welk hemelsbrete verschild.

Ten vierde, moet het niemand verwonderen, waarom Heer Godevaart de eerste zodanig eene Acte verleden heeft, indien (gelyk zoo even is gezegt) zyn Voorzaten het Casteel en Land van Breda reeds te voren als Leengoed van den Hertog van Braband ontfangen hadden;

Want *Besoldus in zyn Thesaurus Practicus* (c) heeft al aangemerkt, dat dusdanige Actens en zelfs in vrywillige termen meermalen gebruikt zyn, *praesertim si vasallus, qui est legitimus successor, jam ante investituram, pro ut facere potest, rei feudalis possessionem apprehenderit:*

En hy voegt 'er by, dat zelfs uit de woorden *vrywillig*, en *ongedwongen*, somtyds in zodanige Actens voorkomende, niet mag geargueert worden, dat het een *feudum oblatum* wezen zoude, vermits diergelyke Formulieren in het ontfangen van *Leenen* zeer gemeen zyn, en voor een gemeenen styl gehouden worden;

En de reden, waarom de Leenheer zodanige erkentenis Brieven van zyn Leenmannen by het verhef vorderde, is waarschynelyk deze, op dat zy, namentlyk by het vervolg van tyd, die Leenroerigheid van hun Goederen niet zouden kunnen ontkennen.

Ten minste men weet, dat het om reden van Regten, te vinden in *L.* 19. *Cod. de fid. inst.*, voormaals een bykans gemeene practyk plagt te wezen by Eigenaars van Renten en Chynsen, om de tien jaren een Contraquitantie van hunne Chyns- en Rentgelders te vorderen, woordelyk wel slegts inhoudende, dat

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(c) *Besoldus in litera* A. No. 102. *p.* 57. *in voce Aufgetragene Lenen.*

BRABA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

dat aan hun telken jare behoorlyke Quitantien voor hun betaalde Renten en Chynsen zyn gegeven, en dus *praetendeliter* dienende, om over elke verlopene tien jaren een volledige afrekening te sluyten, dog *revera* strekkende, om uit die eigenhandige Contra-quitantie de Chynsen en Rentgelders ten allen tyde te kunnen overtuigen van de Rentpligtigheid hunner Goederen.

En deze conjecture krygt in betrekking tot de Acte van Godevaart de eerste een grooter graad van probabiliteit; als men let, dat van deszelfs Zoon en Opvolger Godevaart de tweede een diergelyke Acte gevordert en verleden is, waar van straks nader.

Ten vyfde, verdient het zyn opmerking, dat *van Goor in zyn Beschryving* p. 14, zonder het minste onderscheid te maken, onvoorsigtig zegt: *hy gaf in het jaar* 1190 *zyn Casteel de Breda met alle zyne Goederen gelegen in den Hage in handen van gemelden Hertog van Braband*; Even of dat alles, en elk stuk van dien, tot dien tyd toe, *allodiaal* goed geweest ware.

Daar nogtans (indien men al ietwes *allodiaal* stellen wil) het buiten alle bedenken zeker is en blyft, dat het Casteel, en de Stad van Breda, door Godevaart van Scoten, niet als *allodiaal*, maar in tegendeel als te voren reeds Leenroerig aan den Hertog, zyn opgedragen, en dat het *allodiale* alleen te zoeken is in het Land en de Dorpen.

En waar aan niet getwyfeld kan worden, als gelet word, dat Heer Godevaart in het eerste diploma zelfs duidelyk zegt: *Castellum de Breda* CUM OMNI ALLODIO, *quod tenui & teneo intra locum, qui Haga dicitur*, onderscheidende dus het Casteel van het *allodiale* Goed.

Nog duidelyker distingueert dit de Hertog Hendrik in het tweede diploma, wanneer hy met twee *effata*, en in twee onderscheide Perioden de Stad en het Casteel van Breda, als zyn eyge *allodiaal* Goed, (dat is, gelyk *Butkens Lib* 4. p. 189. zeer wel explicieert, *que le Duc ne les tient en fief d'autrui*) onderscheid van het allodiale Goed van Godevaart: van het eerste, te weten van de Stad en het Casteel zegt hy, *Godefridus de Scotia allodium de Breda* NOSTRUM

esse

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

esse recognovit, en van het tweede gebruikt hy deeze bewoordinge, *& omne allodium*, *quod Godefridus* HABET *intra indaginem*, *quod vulgo Haga dicitur*, IN MANUS NOSTRAS RESIGNAVIT.

En allerduidelykst is hier omtrent de explicatie van Godevaart de tweede van Breda in het voorsz. diploma van den jaare 1223 voorkomende.

Want in die Acte word ten allerklaarste het Casteel, en de Stad van Breda als *van ouds reets allodiaal Domein-Goed van den Hertog geweest zynde*, en *by* Godevaart *den eerste alleenlyk ter Leen bezeten*, onderscheiden van het *allodiaal*, dat gemelde Heer Godevaart te voren in eigendom gehad, dog aan denzelven Hertog opgedragen, en als Leen ontfangen had; welke laastgem. opdragt, als geschied zynde *libere & absolute*, volstrekt en zonder eenige voorbehouding, den ook de Hertog aan Heer Godevaart den eerste wederom van zyn kant nieuwe gunstbewyzen heeft toegevoegt, gelyk men aanstonds bemerken zal.

Ten zesde, dat Butkens (*d*), en van Goor (*e*) niet minder dwalen, wanneer zy vertellen, dat Godevaart van Scoten boven en behalven zyn Casteel en Land van Breda aan den Hertog Hendrik den eerste nog opgedragen zoude hebben *de Vennen en den Geleytol*; daar in tegendeel de Hertog van Braband die twee zaken van het *zyne* aan Godevaart heeft afgestaan;

Het geen blyken zal, als maar in agt genomen word, dat *Vennen* zyn Plassen of Landen, die door overstroming tot visryke Meiren en Poelen gemaakt, en onder Water gebleven zyn, en *Tollen* (niet de geley, maar *de Roer- of Scheepstollen*, waar van de nog tegenwoordige Tolbrug de naam draagt) (*f*) beide *Regalia* zyn (*g*), en derhalven aan den Souverain behoren.

En dat Godevaart van Scoten van deze Tol en Vennen in zyn diploma niet gewaagt, als door hem op-

(*d*) *Butkens dans ses Trophées* Libr. IV. *pag.* 154.
(*e*) *Van Goor in zyn Beschryving. pag.* 14.
(*f*) Vid. *Van Goor*, I. B. Cap. VII. *pag.* 53.
(*g*) Vid. *Tit. Feud. quæ sunt Regalia* Libr. II. *Tit.* 56.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

opgedragen, maar in tegendeel in de generaale bewoording *quidquid ibi possidebant*, erkent deze twee *Regalia*, als een geschenk, van den Hertog van Braband ontfangen te hebben, gelyk ook Hertog Hendrik in het tweede diploma duidelyk verklaart, dat deze Venne en Tol uit zynen Boesem zyn voortgekomen; Want, na dat hy gemeld had, het Casteel en Land van Breda ter Leen aan Godevaart te hebben uitgegeven, zoo laat hy volgen, wat hy Hertog 'er nog op nieuws van het zyne had bygedaan: *Praeterea ei, & heredibus suis* CONCESSIMUS *Venne usque Strine & conductum, & insuper quidquid juris in terra praedicta habere debemus;*

Gelyk deze Hertog naderhand ook aan Godevaart den tweede de Dorpen *Schakerlo* en *Offendrecht*, en *de helft van de Tol op de Schelde* in den jare 1212 heeft geschonken; waar van de Giftbrief voorkomt by *Butkens* (*b*), en waar van *van Goor* (*i*) een Translaat opgeeft, met half oud duitsch opgeschikt, om het naar een Origineel te doen gelyken.

Eindelyk *ten zevende*, zyn ook zeer remarquabel de laatste woorden van beide die diplomata, waar by Godevaart van Scoten *verzoekt* de confirmatie van het *usufruct*, het welk hy zyn Vrouw wilde maken, of gemaakt had omtrent dit Goed van Breda, en de Hertog hem zulks toestaat: *quod si praedictus G. de Scota absque prole decesserit, & uxor sua superstes fuerit*, USUM FRUCTUM *in omnibus suis, quamdiu viveret de nostra (Ducis) concessione obtinebit.*

Hoe veel verschilt dit van een vry eyge Goed, door Godevaart van Schoten aan den Hertog tot meerder schut en scherm opdragen?

Hoe is het mogelyk, dat iemand, welke zodanig verzoek van consent of confirmatie doet, gesteld kan worden te hebben of behouden te hebben de *Souverainiteit*, of de *superioritas territorialis* over dat Goed?

Ter contrarie, deze Periode, en daar by gedane verzoek omtrent het gemelde *usus fructus* probeert allersterkst de Souverainiteit en het Leenregt van den Her-

(*b*) Vid. *Butkens dans ses Preuves* Libr. IV. *p.* 61 & 62.
(*i*) Vid. *Van Goor Proeven.* N. 8.

BREDA.

De Adv. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hertog van Braband op het zelve Goed, en de onderdanigheid en vasallagie van den voorn. Godevaart van Scoten; want wie heeft nog ooit gezien een enkeld voorbeeld, dat de Bezitter van een *vry, independent* en *souverain* stuk Goed zal vragen het *consent*, om over dat stuk Goed het *vrugt gebruik*, na zyn dood, aan een ander te geven, of het zelve gedaan hebbende, daar toe confirmatie nodig te hebben;

Maar zo dra men stelt, dat het is een *ordinair Leen*, dan is het consent van den Leenheer nodig voor den Vasal, om daar over te disponeren ten behoeve van zyn Vrouw, die daar inne na overlyden van Haar Man niet succedeerde of eenig vrugt gebruyk van dien competeerde.

Verder vind men een duydelyke preuve der onderdanigheid, zo van den Heer, als het Land van Breda aan den Hertog van Braband uit het verdrag tusschen denselven Hertog, en den Grave van Holland op den 3 *Nov.* 1200 te Loeve gesloten, en door Butkens (*k*) geallegeert; dan het welke niet is van den jare 1203, zoo als *Butkens* en *Grammaye* verkeerdelyk hebben gesteld, maar van den jaare 1200, gelyk de Heer Kluyt heeft bewezen (*l*).

By dit verdrag tog, waar in de Heer van Breda, als een Man des Hertogs voorkomt, *en het zelve ondertekent heeft*, renuntieert de Graaf van Holland *ab omni jure, quod habere se dixerat in Breda*; en *Grammaye*, wanneer hy in zyn *Antiquitates Bredanæ Cap.* 7. over dit verdrag commentarieert, geeft de reden daar van aan de hand, *quia tota hæc ditio* (sc. Bredana) *haud dubie* JURE SOLI *ad Ducis imperium spectabat*;

En dat ook te meermalen de Heeren van Breda of Scoten in de Charters dier tyden, als Mannen des Hertogs voorkomen, blykt, om een voor alle te noemen, uit een diploma van den jaare 1206, want daar by word dezelve G. van Scoten als een Gyselaar des Hartogs opgenoemt (*m*).

Dat

(*k*) *Butkens* Tom. I. *Preuves du Livre* 4. *pag.* 53 & 54.
(*l*) Vid. *Kluyt in Epistola ad virum amplissimum P. H. van der Wall. p.* 21.
(*m*) *Butkens loco sæpius citato p.* 58.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat nu ook het Land van Breda ten tyde van Godevaart den eerste op verre na zo groot en uitgestrekt niet geweest is, dan wel in volgende tyden, blykt *voor eerst* daar uit, dat deszelfs Zoon Godefridus van Scoten, de tweede van die naam, in den jaare 1212 in het geheel maar bezeten heeft *twaalf Plaatzen*, *Dorpen of Heerlikheden*, zo als te zien is uit de reets gemelde *Verbefbrief* (*n*), waar by den Hertog van Braband aan den gemelden Godevaart den tweede de Tollen op de Strine, en op de Schelde, *per strenam & Scaldin*, mitsgaders de Dorpen *Scakerlo* en *Offendrecht* ter Leen geeft, want daar in word duidelyk gezegt, dat hy dit verdrag heeft doen besweren door *omnes terræ suæ milites*, *& militum filii*, & DUODECIM VILLARUM *homines ducenti*, *& quadraginta ad hoc electi*.

En schoon *van Goor* (*o*) zegt, dat het met geen zekerheid te bepalen is, welke deze *twaalf Dorpen* 's Lands van Breda zyn, zo dient opgemerkt te worden, in *de eerste plaats*, dat gemelde van Goor gaat buiten het gebruik van het Latynsche woord *villæ* in dien tyd, als hy dat overzet door *Dorpen*; nadien het toen betekende allerhande Plaatzen, daar eenige Regtbank was, het zy dan *Stad*, *Vlek*, *Dorp*, *Heerlikheid*, of welke andere naam het ook draagen mogt (*p*); Want zoo vind men in dien tyd *Villa Mechiliensis*, *Valenchensis*, *Buscoducis* & *Villa Bergom* in de confirmatie van Keyser Otto by *van Goor in zyne Proeven*, No. 3. alwaar het zekerlyk een Stad betekent; daar het in tegendeel voor een *Dorp* of *Plaats* gebruikt word in het Testament van Godevaart den vierde *in in de Proeven van Van Goor*. No. 13.

In de tweede plaats, dat van Goor ook zoude peccefen tegens de fides diplomatica, zo wanneer hy die *duodecim Villas* zoude willen bepalen tot het Land van Breda, zoo als het tegenswoordig is, door dien nergens in het diploma staat, waar die *Villæ* leggen, maar alleenelyk te kennen word gegeven, dat de-

zel-

(*n*) *Butkens p.* 62.

(*o*) *Van Goor* Lib. III. Cap. I. *p.* 354.

(*p*) Vid. *meergenoemde Beschryving van Vlaardinge*, *p.* 12 *in Notis*. No. 1.

zelve uitmaakten de bezittinge van Heer Godevaart.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den raed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

In de derde plaats, dat deze twaalf plaatzen onder deze twee gepræmitteerde aanmerkingen gemakkelyk te vinden, en te bepalen zyn, als namentlyk;

1. *Schoten*. 2. *Mercxem*. 3. *Eeckeren* by Antwerpen, als zynde het Patrimoniele Goed van Heer Godevaart den vierden, gelyk te zien is uit zyn Testament, by *van Goor* te vinden (*q*). 4. *Ginneke* mede vermeld in dat Testament. 5. *de Hage*, zo verre het Domein binnen het Schaarbos begrepen was, zonder nogtans de Hage *onder den Hertog* daar onder te comprehenderen. 6. *de Stad en het Casteel van Breda* aan Heer Godevaart den eersten door Hertog Hendrik ter Leen gegeven. 7. *Hartel* en *Schynmaar* 8. *Ter Heyde*. 9. *Wagenberg*. Want of deze vier laatstgem. Plaatzen sub No. 7, 8, 9. nu maar als eene Heerlikheid worden geconsidereert, zoo vind men dezelve nogtans voortyds onderscheiden, en wel zoo, dat de Schepenen van *Hartel en Scheymaar* in de eerste Plaats, ze boven die van *Ter Heyde* genoemt worden, in het verdrag te vinden by *van Goor* (*r*), welk in zyn beschryving (*s*) ook aanmerkt, dat *Wagenbergh* zelfs in het jaar 1349 nog een afzonderlyke hoge Heerlykheid geweest is. 10. Dat gedeelte van *Oosterhout*, het welk op Brabantsche of Bredasche Bodem lag. 11. *Schakelo*. 12. *Oessendrecht*, nu beyde onder het Marquisaat van Bergen, als zynde deze twee plaatsen in dat zelve jaar 1212 aan Heer Godevaart den tweeden door den Hertog ter Leen uitgegeven, zoo als hier voren bereids is opgemerkt.

En uit deze bepaling, en demonstratie is dan vervolgens *à posteriori* ook ras op te maken, dat tyde van Godevaart den eersten in of omtrend den jaare 1196 het gantsche besit aan den Heer van Breda *zo in Leen, als allodiaal* bestaan heeft, uit de Stad en het Kasteel van Breda, waar onder toen, gelyk nog, begrepen was het gehugt Teteringen, als het welk tot in den jare 1280 nog maar geweest is Weyde en Wilder-

(*q*) *Van Goor Proeven*. N. 13.
(*r*) *Van Goor ibid*. N. 52.
(*s*) *Van Goor beschryving*. p. 358.

BREDA. dernis (*t*). *Ginneken* en *Heuzenhout*, *Hartel en Schymaar*, *Ter Heyde*, *Wagenberg*, en een *gedeelte van Oosterhout*.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En dat derhalven toen onder het Land van Breda niet zyn begrepen geweest *Gilse*, *en den Ryen*; want *Hilsondis*, Gravinne van Stryen heeft in den jare 992 dezelve plaatsen, die daar genoemt worden *Gilleleyela* cum appenditiis aan het Klooster van Thoor gegeven (*u*); welk Stift dan ook nog actueel, gelyk mede over *klein Oosterhout* een particuliere Regtbank heeft, het *oude Hof*, of wel *T. Laathof* genaamt, zo als ook de Abdisse by versterf van deze Plaatsen van de Heeren van Breda geen verhef ontfangen wil (*v*).

Dat nu *Gilleleyela* zeer wel overeenkomt met de namen van *Gilse* en *de Ryen* zal men wel willen toestemmen, als men inziet de oude Kaart van Braband, daar de *Reyen* nog genoemt word, *Reyela*; waarom men mogelyk niet verre zoude mistasten, zo men stelde, dat in de originele Giftbrief van Hilsondis geschreven geweest zy *Gilse Reyela*, en dat deeze woorden naderhand in de afschriften zyn geabbreviëert, of verkeerdelyk uitgeschreven in *Gilleleyla*: zegt Hilgondis nu *Gilleleyela cum appendentiis*, zoo verstaat men daar voegsaam onder *Molenschot*, *klein Oosterhout*, en ook *Bavel*, welke laatstgemelde plaats ook nog actueel onder het Patroonschap van het Stift Thoor staat (*w*).

Ook heeft toen onder het Land van Breda niet behoort *Hulten*, nadien het zelve door Heer Wouter van Dedegem in het jaar 1368 eerst aan Heer Jan van Polanen is verkogt (*x*).

En dat ook *Baarle* in het jaar 1190 niet tot het Land van Breda heeft behoort, blykt uit dezelve Giftbrief van Hilgondis.

Ja wanneer men let, dat Philip, Hertog van Bourgondien, en van Braband in het jaar 1443, aan den Ab-

(*t*) *Van Goor beschryving. p.* 358 *ad finem.*
(*u*) *Van Goor proeven.* No. 4.
(*v*) *Van Goor p.* 365 & 366.
(*w*) *Van Goor p.* 368.
(*x*) *Van Goor p.* 369.

Abt van Tongerlo heeft toegestaan, om in *Zonderbage* een gedeelte van *Baarle*, een Schepensbank op te rigten (*y*); en dat de Abdis van Thoor in het jaar 1260 (*z*) het Patronaatschap over de Kerk van Baarle nog geoeffent heeft, zo mag veilig besloten worden, dat beide de deelen van Baarle nog lang na het jaar 1196 van het Land van Breda zyn geseparecrt geweest.

Al mede is *Alphen* afgescheiden geweest van het Land van Breda ten tyde van Godevaart den eersten;

Want in het Testament van den Bisschop Willebrordus, gemaakt in den jaare 726 (*a*) ziet men, dat dit Dorp *Alphe* aldaar *Alphein*, en in de Leges Salicæ *Alecfacis* genaamt (*b*), al in het gemelde jaar 726 aan voornoemde Bisschop heeft toebehoord, en door hem by Testament gemaakt is aan het Klooster van *Epternake*;

En dat Godevaart de tweede in den jaare 1216 niet het *Dorp Alphen*, maar een *hoeve Lands* by, of in dat Dorp beseten, en aan het Klooster van Tongerlo geschonken heeft, blykt uit desselfs Giftbrief te vinden by *van Goor* (*c*), welke Geschiedschryver het woord *Mansus*, aldaar voorkomende, vry ongelukkig overset voor *een Huis en Erve*, daar het een hoeve Lands, dat is, *twaalf bunderen* betekent;

Want dat in de Landen van Breda dusdanige Hoeven op de nombre van twaalf bunderen gerekent wierden, leert ons Aarnout van Loven in zyn Diploma te vinden by *Butkens* (*d*).

Wanneer nu zodanige *Mansus* wierd uitgegeven, geschiede zulks in *Emphyteusin* of Erfpagt; zo als *Schilterus* leert *in zyn dissertatie de bonis Laudemialibus* §. 13. te vinden agter zyn *Commentarium ad jus Alemannicum* p. 626.

Waar

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(*y*) *Van Goor ibidem* 374.
(*z*) *Van Goor ibidem.*
(*a*) *Van Goor proeven.* 2.
(*b*) Vid. *Wendelinus ad Leges Salicas* Cap. VIII. *p.* 81. & Cap. XVI. *p.* 108.
(*c*) *Van Goor proeven.* No. 9.
(*d*) *Butkens Tom.* I. *dans ses preuves. p.* 218.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Waar in dan vervolgens te vinden is de reden, waarom Godevaart de II in zyn evengem. Giftbrief de anno 1216. 'er byvoegt *liberum ab omni onere & exactione in perpetuum*, om namentlyk deze Hoeve te excipieren van de ordinaire lasten, en schattingen.

De redenen nu, waarom den Advocaat Fiscaal steld, dat *Alphen* in den jare 1196 niet behoort heeft aan de Heeren van Breda, zyn:

Voor eerst, om dat Godevaart de Twede in het jaar 1212 nog maar bezat de twaalf plaatsen hier voren genoemt, waar onder *Alphen* niet mede getelt word; en om dat Alphen niet legt *intra* den Hage, maar daar beneden.

Ten anderen, om dat *van Goor* (*e*), erkend, dat Alphen in den jare 1178 nog gehoord heeft aan de Abdye van Tongerlo, aan welke het door die van Epternaken op een jaarlyksche chyns was overgegeven; en om dat men nergens eenig blyk vind, dat die van Tongerlo dit Dorp binnen de volgende agtien jaren aan de Heeren van Breda zouden hebben afgestaan; in tegendeel is 'er veel grond om te denken, dat dit Dorp na het jaar 1196 nog aan de Abdy van Tongerlo heeft toebehoord, zo om dat Godevaart de II. in zyn Giftbrief van den jaare 1216 niet zegt *in villa* MEA *Alphen*, maar alleen *in villa de Alphen*, zonder 'er by te voegen eenig kenmerk van eigendom aan het Dorp zelfs; als om dat Hertog Hendrik aan Heer Godevaart den I. in den jare 1196 tot een beneficium Feudale hebbende gegeven alles, wat hem in den Lande van Breda competeerde, *quidquid juris in terra prædicta habere debemus*, dus ook heeft afgestaan alle de vennen of drassige gronden en wildernissen;

Deze *Mansus* nu, die Godevaart de II. aan de Abdye van Tongerlo in den jare 1216 uitgaf, was zodanig nieuw tot culture te brengen Land, waarom door van Goor zelfs de hoeve van *Nieuwland* genoemt word.

En daar was een zeer natuurlyke reden, waarom hy dit *Nieuwland* of novale Landen aan de Abdye van

(*e*) *Van Goor in zyne beschryv. Lib.* III. *Cap.* VII. *p.* 372.

van Tongerlo uitgaf; om dat namentlyk dat convent toen Eygenaar van het Dorp Alphen zelfs was, gelyk ook, om die zelve reden Aarndut van Loven circa 50 jaren daar na aan die zelve Abdye nog 60 bunderen woestenyen gegeven heeft (*f*).

Breda. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat nu zodanige Vennen en Woestenyen niet aan het Klooster van Tongerlo, als Heeren van Alphen, maar aan den Hertog als een Regaal behoorden, is hier vooren bereids aangetoont; en dus heeft de Hertog die draffige en woeste Landen aan een ander, dat is, aan Godevaart den I. ter Leen kunnen uitgeven.

En eindelyk om dat van Goor (*g*) aanteekend, dat zelfs in het jaar 1290 en mitsdien circa honderd jaren later nog onder het Land van Breda niet opgenoemd worden *Alphen*, nog ook *Chaam*.

Wanneer men nu op deze Aanteekeninge van van Goor let, dan mag men zig te regt verwonderen over de verwarring, waar in hy zig zelven, en zyne lezers eenige bladzyden verder, te weten pag. 372, brengt; dewyl hy daar wederom ter contrarie beweren wil, dat de Heeren van Breda Ao. 1229 al Heeren van Alphen zouden geweest zyn.

Dat 'er een gantsch andere en gefundeerde Solutie voor handen is; namentlyk dat de Heeren van Breda, jaloers geworden over het vermogen van het Clooster van Tongerlo, eenige Novale landen onder Alphen zelfs hebben doen cultiveren, en die toen de *Brake*, dat is nieuws ter culture vervaardigt land hebben genoemd; en om dit woord *Brake*, het welk allerhande Novale land betekent, een bepaalder significatie te geven, komt het niet onwaarschynelyk voor, dat zy zig toen hebben geschreeven *Heeren van de Brake*, by of in Alphen.

Althans het is bekent, dat nog onder Alphen een considerabel district lands den naam van de *Commandery van de Brake* draagt, welk ook by de order der Tempellieren, en naderhand by de Ridders van Maltha is bezeten (*h*).

Schoon

(*f*) Vid. *van Goor in zyn beschr. Lib.* III. *Cap.* VII. *p.* 372.
(*g*) Vid. *van Goor beschr.* III. *B.* I. *Hoofdst. p.* 354.
(*h*) *Ibid.* III. *B.* VII. *Hoofd. p.* 373.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Schoon nu de Heeren van Breda zig apparentelyk in het eerste *Heeren van de Brake by Alphen* geschreven hebben, kan egter de titulsugt ligt sommige hunner opvolgeren wel bewogen hebben, om met agterlating van het woord *Brake* zig *Heeren van Alphen* te schryven, zonder nogtans het Dorp te bezitten, zoo als men iets diergelyks vind in Heer Gilles, dewelke maar *Voogd* zynde over den minderjarige Godevaart den IV., en dus geen het minste eygendoms regt aan het Land van Breda hebbende, zig evenwel *Ægidius de Breda* schreef (*i*).

En deze oplossinge krygt te meer kragt, om dat in het jaar 1290, wanneer het Land van Breda tegens dat van Bergen wierd afgedeeld, volgens het getuigenis van *van Goor* (*k*) nog geen melding van Alphen gemaakt is, het welk zekerlyk geschied zoude zyn, zo het selve toen ter tyd al tot het Land van Breda, en den Eigendom der Heeren van Breda gehoord had;

Ten minste, wat 'er ook van de titul *van de Heer van Alphen* in den jaare 1229 en vervolgens zyn mag, zulks bewyst nog geensints, dat in den jare 1212 dit Dorp aan de Heeren van Breda al zouden hebben toebehoord, veel minder in den jaare 1196, het welk hier eygentlyk het object van onderzoek uitmaakt.

Dat *Chaam* ook ten tyde van Godevaart den I. nog niet tot het Land van Breda heeft behoord, blykt uit dezelve reden hier vooren ten aanzien van Alphen geallegeerd.

Daar dan *van Goor* p. 354. erkend, dat zelfs in het jaar 1290 Chaam nog niet onder het Land van Breda opgenoemd word, zoo moet zig elk met reden verwonderen, hoe die zelfde Schryver *p.* 375 zeggen kan, dat Chaam *altyd* een gedeelte van het Land van Breda geweest is.

En om dit zyn laatstgem. gesegde te staven kan hem niet baten, dat Godevaart de IV., in het jaar 1243: de Landbouwinge van Chaam aan zekeren Willem, bren-

(*i*) Vid. *van Goor proeven*. No. 12. *vergeleken met zyn beschryving* 1 *Boek*, IV. *Hoofdst. p.* 16.

(*k*) Vid. *van Goor beschr.* III. *B.* I. *Hoofdst. p.* 354.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

brenger des Briefs, zouden hebben uitgegeven, zo als hy p. 16. en 375 verhaald (zonder egter 'er eenig bewys van by te brengen); want hier boven reets opgemerkt zynde, dat de draffige Landen, en Woestenyen niet aan de Heeren van de Dorpen, maar aan den Hertog van Braband als een Regaal, hebben toegekomen; dat Hendrik de I. die vennen en woestenyen aan Godevaart den I. als een *beneficium feudale* heeft toegevoegd; zo heeft Godevaart de IV., zonder Heer van Chaam te zyn, die Novale Landen aan gemelden Willem tot een Emphyteusis, dat is (zo als van Goor dat noemt), tot Landbouwing kunnen uitgeven;

En wel onder voorwaarde van Manschap, om dat zulks de ordinaire gewoonte nopens zulke Landen was, dat 'er of Chyns van betaald, of Leenlasten opgelegd wierden, gelyk hier vooren uit *Schilterus de donis Laudemialibus* is getoond, en waarom ook Godevaart de II. die van Tongerlo in het jaar 1216 wegens het Nieuwland onder Alphen, specialiter van zodanige lasten onthefst.

Groot en *klein Sundert* hebben al mede in het jaar 1196 niet tot het Land van Breda gehoord; dit blykt uit Butkens (*l*), volgens welkers Aantekening Hertoginne Johanna van Braband op den 8 Maart 1387 (en dus circa twee hondert jaren later) als eygenaresse aan Heer Jan van Polanen verpand deze beide, en nog vervolgens te noemen Heerlikheden, waar van de Pand of Uitgiftbrief te vinden is by van Goor (*m*), dewelke ook in zyn beschryving erkend (*n*), dat het ander gedeelte van Sundert toen aan den huyse van Schoonhove heeft gecompeteerd.

En dewyl de Heerlikheid *Wernhout* in het laatst van de voorgaande Eeuw in den jare 1698, door den Heer van Aarsen eerst is verkogt geweest aan Koning William den III. (20), zo blykt ook, dat deze plaats in

(*l*) Vid. *Butkens* Tom: I. Libr. IV. *p.* 509.

(*m*) Vid. *van Goor in zyn proeven.* No. 50.

(*n*) *Dezelve in zyn beschryv.* III. *B.* VIII. *Hoofdst. p.* 377.

(20) I. *Extract uit het Regifter of Leenboek der Verheffen van de Leenen, gelegen onder de Stad en*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

in den jaare 1196 nog niet behoord heeft tot het Land van Breda; het geen te meerder zekerheid krygt, als men opmerkt, dat deze Heerlikheid (even

en Baronnie van Breda &c. Leenroerig aan den Rade en Leenhove van Braband, alwaar Fol. 106 staat als volgt.

D'Eerste Presiderende en de andere Raden van den Rade ende Leenhove van Brabant en Landen van Overmaze, Doen te wetene, Dat *Cornelis van Aerssen, Heere van Wernhout*, compareerde voor d'Heeren Salomon Dierquens, eerste presiderende Raadt ende Stadthouder, mitsgaders Maurits Le Leu de Wilhem, en Quiryn van Stryen, Raden ende Mannen van Leen van gemelten Rade ende Leenhove, ende versogte ontlyd, ontleent ende onterft te worden van de *Heerlicheyt van Wernhout*, gelegen binnen, ende by den Dorpe van Sundert in de Baronnie van Breda, mette hooge, middele, ende lage Jurisdictie, het recht van malery, ende molen, Jacht, Visseryen en Vogeleryen, Chynsen, ende alle andere gereghtigheden, ende dat syne Kon. Majest. van *Groot Britanjen, Wilhem Henrick*, daer inne verlyd, beleent, gevest ende geërft mochte worden, stellende tot dien de voorschr. Heerlicheyt van *Wernhout* in voegen als vooren in handen van gemelten Heere Stadhouder. Ende is dienvolgende den voornoemde Comparant als Vercoper van deselve Heerlicheyt, ingevolge van 't voorsz. versoek, daar van ontlyd, ontleent, ende onterft, ende de Hoogstgem. Syne Majesteyt daar inne gegoeyt, gevest ende geërft: Compareerde noch Johan Jacob Wierts, ordinaris Raadt ende Rekenmeester van meerhoogstgemelte Syne Coninclyke Majesteyt ende exhibeerde speciale last ende procuratie op hem by deselve Syne Con. Maj. op den 6 Mey 1698, tot Kensington gepasseert, luydende van woorde te woorde als volgt: Syne Majesteyt van Groot Brittanjen heeft geconstitueert ende geauthoriseert, constitueert ende authoriseert hier mede Synen Ordinaris Raadt ende Rekenmeester Johan Jacob Wierts, omme in den name, ende van wegen Syne Maj. te compareeren voor den Stadhouder ende Leenmannen van den Ed. Leenhove van Brabant in 's Gravenhage, ende aldaar ten behoeve van Syne Majesteyt opdragt te ontfangen, mitsgaders te versoeken ende te nemen verley ende investiture van de Heerlicheyt van Wernhout, gelegen binnen, ende by den Dorpe van Zundert in de Baronnie van Breda, mette hooge, middele ende lage Jurisdictie, het recht van Malery, ende Molen,

van gelyk Sundert Hertog) nog actueel de costumen van Sandhoven volgt, hoedanige plaatsen Hertog Hendrik de I aan zig behouden heeft.

BREDA. *De Advo Rys Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinmanraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

len, Jacht, Visserye, ende Vogelerye, &c. &c., soo als die by den Rade van Syne Majesteit, 't Synen behoeve van d'Heer Cornelis van Aerssen van Wernhout is aangecogt, volgens het Contract van coop daar van synde, van date den xxj Marty laastled. n, dienvolgens ter sake van dien, hulde, eed ende manschap doen, ende voorts alles te presteren 't gene naar style, ende usantie van den voorsz. Leenhove daar ontrent eenigsints soude mogen werden ger quireert, belovende voor goet, vast ende van waarden te houden ende doen houden, alle 't gene by den voorn. geconstitueerde ende geauthoriseerde daar inne sal worden gedaan, onder verband als naar Regten.

Actum tot Kensington den 6 Mey 1698.

Ter Ordonn. van Syn Majesteit, ende was onderdekent, *W. v. Schuylenburgh.*

Ende versoghte mitsdien ingevolge van de voorsz. procuratie van wegen de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden als repræsenterende den Hartoge van Brabant ten behoeve van Hooghstgem. Syne Majesteit verlyd, ende beleent te werden, mette voorsz. Heerlickheyt van Wernhout, gelegen binnen ende by den Dorpe van Sundert in de Baronnie van Breda mette hooge, middele, ende lage Jurisdictie, het recht van Malerye, ende Molen, Jacht, Visserye en Vogelery, Chynsen ende alle Gereghtigheden: waar op den Raadt ende Leenhof uit den naam, ende van wegen de hooghgemelte Staten Generaal. den voorn. Stadhouder, ende Mannen van Leenen gemaant hebbende te wysen des recht waere, is by deselve verclaart ende gewesen, dat sy den voorn Compt. uit den naam ende van wegen de Hooghstgemelte Syne Con. Majesteit sullen ontfangen in hulde en ie manschap, ende mette voorsz. Heerlicheyt van Wernhout in voegen voorsz. verlyden als recht is, welcken achtervolgende, is den voorsz. Compt uitten naam ende van wegen als boven, daar af gecomen te hande, ende monde, doende hulde, ende eedt van eeren ende trouwe, *met alle 't gene naar 't Leenhofsregte van Brabant schuldigh was, ende behoorde te geschieden*, ende is alsoo mette voorsz. Heerlickheyt van Wernhout, hier vooren breeder gespecificeert, beleent ende in Manschap ontfangen, behoudens den Heer ende een yeder syne recht des t'Oirconde hebben wy den Zegel van gem. Rade ende Leenho-

BREDA. *Rysbergen* in het jaar 965 behoord hebbende aan de Abdye van St. Bavo te Gent, en in het jaar 1158 aan eenen byſonderen Heer, *Bernerus de Riſevergen* genaamd, hebbende toegekomen (*o*), zoo is 'er geen grond om dit Dorp in den jaare 1196 te ſtellen onder het Land van Breda; ten minſten zoude de Raden en Rekenmeeſters, het contrarie willende beweeren, voor dit hun gevoelen bondige preuves moeten produceeren.

De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Voornoemde Hertogin Johanna, mede verpandende het Land, en de inkomſten van den Hage (*p*), zo moet daar door verſtaan worden dat gedeelte van de Hage, het welk plagt genoemd te worden *Hage onder den Hertog*, waar onder behoorde *Gageldonk*, als het welke in den jare 1430 nog door Willem van de Leck Heer te Bergen beſeten, en verheven is geweeſt by het Leenhof te Bruſſel (*q*).

Den *Emer*, dewelke ook nog ten huidigen dage van het Leenhof in 's Gravenhage releveert, en aan den Heer van Breda nooyt heeft toebehoord (21).

De

(*o*) *Van Goor* III. *B.* VIII. *Hoofdſtuk. p.* 380.
(*p*) Vid. *Butkens Tom.* I. *p.* 509.
(*q*) Vid. *van Goor* III. *B.* IV. *Hoofdſtuk. p.* 395.

ve deſe Brieven doen aanhangen, ende door onſen Griffier ondertekenen. Gegeven 's Gravenhage *dartien dagen in de maent van Mey in 't jaer ons Heeren* 1698.

Accordeert met het voorſz. enz.

Actum 's Hage den 21 Maart 1775. *P. van Spaan.*

(21) K. *Extract uit het Regiſter der reſpective Verheffen der Leenen van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze.*

D'Eerſte &c. doen te wetene dat Mr. Johan Hendrik van Kervel, Proc. voor dezen Rade, en Leenhove, Compareerde voor Heeren Stadhouder en Leenmannen, Ende exhibeerde Acte van ſpeciale Laſt en Procuratie in dato 24 Jan. 1771. voor den Notaris Jean François Mirandolle en Getuygen te Breda ter zake nabeſchreven op hem Comparant verleden en gepaſſeert, by Mr. Mattheas Cornelis Verſluys, Schepen der Stad Breda, Ende verſogte in die qualiteit van wegens &c. ten behoeve van den voorn. Conſtituant verleyd en beleent te werden

De Heerlikheid *Burgst*, dewelke ook te voren te Brussel is verheven;

En welke drie buyten het Schaarbosch van de Hage gelegen hebben.

Gevolgelyk is het onbetwistbaar, dat geen van alle de voorsz. plaatsen oudtyds in, of om den jare 1196 tot het land van Breda gehoord hebben, en dat mitsdien alle die prætense Eminentien, en Exemtien kwalyk en ten onregte door de Raden en Rekenmeesters op het geheele Land van Breda, zo als het tegenwoordig is geconstitueert, geappliceert worden.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Waar mede de Advocaat Fiscaal van deze Diplomata afstappende verder op het Diploma van den jare 1212 nog zal aanmerken, dat uit het zelve blykt, dat die Tol, welke de Hertog aan Heer Godevaart den II. schenkt, door hem geheven wierd op de Rivieren de Streene en Schelde, *per Strenam & Schaldin*, en dat *Grammaye* (r) heeft aangetekend, dat door de Rivier de Strene het Eyland van Stryen, tot Holland gehorende, wierden afgescheiden van Braband, en voorts zegt, dat dezelve Tol was een *Telonium ducale, verius Imperiale ad Ducem Brabantiæ ratione Marchionatus Antverpiani spectans*;

Ja daar is in dit Diploma nog een allervolledigste preuve, van de onderhorigheid des Lands van Breda aan den Hertog van Braband te vinden; immers men leest met zo veel woorden daar in, dat de mannen des Heers van Breda (subvasalli) aan den Hertog geloven, dat wanneer Godevaart van Scoten of zyne Erfgenamen den Hertog niet getrouw dienden, zy dan denzelven tegens Heer Godevaart of zyne Erfgenamen zouden dienen.

Men

(r) Vid. *Grammaye antiq. Bred. Cap.* 1.

den met een *Huys en Casteeltje van Plaisance genaamt de Ewer*, GELEGEN IN DE BARONNIE VAN BREDA *onder de Haege* rontomme een Gragt met Boomgaarden. Appendentien en Dependentien daar aan gehoorende, gelyk het zelve in 't geheel is leggende, en ten behoeve van de Erfgenamen Mestral is verheven geweest &c.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Men heeft wel, Ed. Mog. Heeren! aan de zyde van de Raden en Rekenmeesters, tot staving van de gepraetendeerde onafhankelykheid van Breda, als nog geallegeerd, dat de Heeren van Breda zig als Souveraine Heeren souden gedragen, en met de Hertogen van Braband, *als met hun 's gelyken*, gehandelt hebben en daar toe bygebragt het verdrag van den jare 1232 tusschen Hendrik Hertog van Braband, en Heer Gilles (Voogd) van den Heer van Breda (s), maar juist dit verdrag is het, dat en de onderdanigheid van den Heer van Breda zeer sterk bewyst, en de explicatie der vorige Diplomata corroboreert.

Want had daar by den Heer van Breda erkend, dat het *Castellum de Breda* ALLODIUM DUCIS was, hier by dit verdrag werd selfs het *usufructus* van het Castellum de Breda te vooren ter Leen uitgegeven, aan den Hertog behoudens het Regt der Erfgenamen afgestaan, *in verbis: Dominus Dux Castrum de Breda tenebit, salvo Jure omnium Heredum domini;*

Al verder is het geen geringe blyk van onderdanigheid, dat aan den Heer van Breda word opgelegt *een boete* te betalen aan den Hertog wegens de Plondering, aan 's Hertogs mannen gedaan.

En de volstrekte *Leenroerigheid* van den Heer van Breda is manifest uit de woorden *in initio* van dit verdrag voorkomende: *Dominis Dux hominium* RECOGNOVIT, welk verkeerdelyk door van Goor werd overgeset *genomen*, maar in tegendeel betekend, dat de Hertog den Heer van Breda, of schoon hy tegens hem als Leenheer had opgestaan, *op nieuws*, en *wederom* voor zyn Leenman, gelyk bevorens, aannam, hem in het einde van dit verdrag gelovende, *quod si excesserit per sententiam Parium suorum tractabitur.*

Omtrent welk gelofte des Hertogs de Advocaat Fiscaal remarqueert, dat het des tyds de gewoonte was, dat wanneer een *Leenman* tegens zyn *Leenheer* zig vergrepen had, dezelve door zyn mede Leenmannen beoordeeld wierd; en voor welke *Pares*, of Leenmannen de Heer van Breda dan zoude moeten

(s) Vid. *van Goor preuven.* N. 11.

ten te regt hebben gestaan, kan men zien by *Grammaye* (*t*), welke verscheide *Pares Castri Antwerpiensis* opgeeft, en daar onder ook telt *de Baanderheeren van Breda. en Bergen op den Zoom*, zynde de Heeren van Breda ook als Baanderheeren van het Markgraafschap van *Antwerpen*, of 's Lands van Ryen in latere tyden geconsidereerd geworden; zo als blykt uit het Diploma van Hertog Philip van 7 Febr. 1462 (*u*), waar in onder anderen gezegt word, dat Jan Grave van Nassauw aan den Hertog had te kennen gegeven, dat hy van meninge was te doen brengen tot Breda allerhande Steenwerken enz. en daar op immediaat volgt: *van het welke na oude Regten alle Baanrotzen ons voorsz. Lands van Braband en Markgraafschap ons Lands van Ryen schuldig zyn van alle Tollen vry, en ongelast te wesen.*

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Waar omtrent men hier in het voorbygaan remarqueert, dat dewyl ook uit dien hoofde aan Jan Graaf van Nassauw, Heer van Breda, de exemtie van de Tol van die voorsz. Goederen door den Hertog word toegestaan, derhalven by dit laatstgemelde Diploma aan hem geen meer vrydom van Tol, als aan de andere Baanrotzen van Antwerpen, maar even en het zelve privilegie als die hadden, geconcedeert is.

Ondertusschen verwondere zich niemand, dat de Heeren van Breda onder de *Leenmannen en Baanrotzen des Burgh of Land van Antwerpen geplaatst zyn*, daar het bekend is, dat Braband in vier quartieren verdeelt zynde, het Land van Breda van ouds onder het quartier van Antwerpen geressorteert heeft.

Waarom die van Antwerpen dan ook zeer notabele Regten in het Land van Breda geëxerceerd hebben, zo als blykt uit de Costumen van Antwerpen over Amptmans brieven Cap. 30 Art. 5. (*v*)

„ En indien den Officier van de plaats, daar des
„ Amptmans brieven gesonden worden, dezelve
„ niet agtervolgde, of obedieerde, werd by de Stad
„ ge-

(*t*) Vid. *Grammaye antiq. Antverp.* Lib. III. Cap. 4.
(*u*) *Le Roy Notitia March. S. R. I. pag.* 451.
(*v*) *Costumen van Brabant*, I. Deel, *pag.* 404.

BREDA. „ gecorrigeert, na gelegentheid van saken, al wa„ re het ook de Officieren van de besloten Steden „ in het quartier van Antwerpen gelegen (quod no„ tandum) BREDA, BERGEN OP DEN ZOOM, enz.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Het geen zeer veel verschild van dat Breda zoude zyn een *Souveraine Heerlikheid*, en desselfs *Officier* door niemand zoude wezen corrigibel, dan door den Heer van Breda of zyne Raden en Rekenmeesters; die geen de minste Regterlyke autoriteit of jurisdictie mogen exerceren; ter contrarie blykt hier uit, dat ten tyde der Hertogen van Braband de Officier van Breda *isto casu* subject was aan den Amptman van Antwerpen.

En daar is geen ongerymdheid in, dat het Land van Breda, als een gedeelte van het Land van Stryen, tot het Markgraafschap van Antwerpen van ouds gehoord hebbe, als men considereert, dat hier voren reeds bewezen is, dat het Land van Stryen aan het Lotharingsche Ryk onderdanig is geweest, en het uit de oudheid overvloedig bekend is, dat het Markgraafschap van Antwerpen mede onder het zelve Ryk geressorteerd heeft, en door de oude Graven van Loven onder den Titul *van Marchiones Imperii* beseten, en eindelyk door deselve met Braband vereenigd is (*w*).

Want men dient te observeeren, dat Braband oudtyds door de Hertogen van Lotharingen en Graven van Leuven, deels, *als een vry eyge goed*, deels, *beneficio Imperatoris* is gepossideert geweest, en dat onder het laatste gedeelte ook Antwerpen gehoord heeft (*x*).

En wil men nog meerder blyk van 's Hertogs oppermagt over Breda, men hore den Hertog, aan wien in den jaare 1287 (*y*) het *usufructus* door de dood van de Gemalinne van A. van Loven gekomen was *in de uitgifte van den jaare* 1287 zelfs spreken:

Daar hy zegt: *Eidem* (Gerardo de Wesemmale) re-

(*w*) *Tract. de origine des Ducs & Duches de Brab. p.* 135.
(*x*) *Idem p.* 144. & *Haræus in Proleg. Annal. Brab. C.* 3.
(*y*) *Butkens dans ses preuves pag.* 120.

recognoscimus, tamquam suam veram hereditatem ac legitimam majorum dimidietatem totius terræ de Breda, pro ut infra circulum (z) *seu districtum* TERRÆ NOSTRÆ BRABANTINÆ *sita consistit.*

Daar word dan vervolgens Breda duydelyk gesegt *in Braband* geleegen te zyn, het geen in het vervolg uit verscheide stukken nog nader zal worden geprobeert.

De limietscheidinge des Lands van Breda en Bergen op den Zoom van den jare 1290 (NB.) door de Schouteth van Antwerpen by Heere des Hertogs van Braband gereguleert (*a*), bewyst al mede de Souverainityt van den Hertog over gemelde Barony.

Het welk door de Charters der volgende tyden, en speciaal van de jaren 1312. 1313 & 1314, te vinden by Loyens, word geconfirmeert en nader geprobeert (*b*).

Want daar uit, inzonderheid *uit de Landcharter van Cortenberg van den jare* 1312, kan consteren, dat den Heer van Breda in dezelve met de andere Edelen, Steden en Vryheden van Braband op de *trouwe, hulde en Eed*, die hy den Hertog had gedaan, bevolen zyn alle de dingen en poincten, in dat Charter verordend, na te komen, en te doen nakomen met kragte en met magte, waare het, dat 'er iemand tegen kwame of komen woude in eeniger manieren &c.

Ja heeft niet de Heer van Breda *by bede, heete en bevelen des Hertogs*, beneffens andere Edelen daar aan gehangen zyne zegele, en verklaard, dat *Hy*, overmits *Beden*, geheet, en de beveelen *ons Liefs Heeren Hertogen* voorgenoemd geloofde met trouwen en op den voorgenoemde *Eed*, ende op de *Hulde*, die wi onsen voorgenoemde Heere schuldig zyn, alle die dingen, ende de poincten voorgenoemd, euwelyk te houdene vaste en gestade, gelyk dat onsen

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(z) Id est *intra*, want de woorden *infra* & *intra* wierden in de charters van dien tyd promiscue gebruikt, vid. *Du Cange Glossar. ad script. Med. ex inf. Latin.* voce *intra*.

(*a*) *Vid. van Goor proeven.* N. 25.

(*b*) Vid. Loyens in zyn practyk, styl en manier van Procederen, I. Deel, p. 26, 3 en 34.

Breda. sen Heere voorgenoemd heeft geloeft te houdene, ende *ons heet en beveelt te houdene.*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En hoe is het dan te begrypen, dat de Heer van Breda, zo zyn Land niet *onder Braband* ressorteerde, in een fundamenteele Landwet onder de Brabantsche Edelen genoemt zoude worden, en op het bevel des Hertogs zoude zyn opgekomen, om die mede te zegelen, en tot de nakomingen van dien zig te verbinden.

Men vint ook een Missive van den Grave van Holland aan den Hertog van Braband geschreven, welke *Mieris in zyn groot Charterboek* (c) aanhaald, en vermeent omtrent den jare 1325 geschreven te zyn, waar in aan den Hertog van Braband de souverainiteit over Breda competerende, als een allerbekendste zaak, word toegekent;

Want daar by verzoekt de Graaf van Holland aan den Hertog van Braband de vyandelykheden, tusschen hunne wederzydsche Onderzaten van 's Geertruydenberg, en die van Breda door Middelaars te beslissen, noemende *die van Breda*, vos GENS *de la terre de Breda.*

Hoedanig bewys nader voorkomt in de getuigenissen van de daar op volgende Land- of Grensscheidinge tusschen Holland, en het Land van Breda ter vermydinge van de voorsz. vyandelykheden op den 3 Augusty 1325 (d) gemaakt.

Want in dezelve leest men, dat tot dat eynde *de Drossaard van Braband* en Schouteth van 's Hertogenbosch van hunne 's Heeren 's Hertog wegen van Braband met Gecommitteerdens van den Grave van Holland binnen Breda zyn geweest.

Waar op kort daar na, en wel in den jare 1326 Hertog Jan van Braband van Gerard van Rassigem van Liedekerke heeft gekogt de Baronnie van Breda.

Want in de Koopbrief te vinden by *Butkens* (e) leest men, dat Gerard Heer van Rassegem van Liedekerke en van Lens aan den Hertog *verkogt die Heer-*

(c) *Mieris groot Charterboek*, II. Deel. *p.* 357.
(d) *Idem* II. Deel. *p.* 357.
(e) *Butkens preuves du Livre* IV. *p.* 159 & 160.

BREDA.

wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Heerlykheid en het Goed van alle de Landen van Breda, met alle zyne toebehooren in Hage ende in Zeegen, ende in allen deele, dat gelegen zy, en dat gelyk Heer De Ada. Gerards Wyf, en by al haar wettige Momboir, en Fiscael Man van den Hertog ware houdende ter Leen.

Welk een en ander beteekend, dat Gerard van Rassegem aan den Hertog van Braband het *usufructus quidam* 's Lands van Breda verkogte en ten volle overgaf, zo dat hy met dat goed konde doen, als een Heer schuldig is, en mag doen met zyn goede; en derhalven word hier al wederom door den Heer van Breda zyn volstrekte Leenroerigheid erkent, en dus 's Hertogs *Dominium* geconstateert.

Dan alvorens van deze Koopbrief af te scheiden, dient de Advocaat Fiscaal te wederleggen eene objectie by de Missive van de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid, aan Hun Hoog Mog. geschreven alhier in den Hage den 25 Nov. 1771. gemaakt, als of de Hertog by deese koop het *dominium directum* 's Lands van Breda met het *dominium utile*, (het usufructus) geconsolideert hebbende, dese en gene Privilegien, by de voorsz. Missive *pag.* 5. geënumereert, niet als *Hertog van Braband*, maar als *Heer van Breda* geaccordeert zoude hebben.

Daar het tegendeel van dien evident is uit de *Titul*, die de Hertog in de Charters zich geeft, zich noemende *Jan by der Gracien ons Heeren Hertog van Lotharingen, Braband, ende Limborge*, zonder daar by te voegen *Heer van Breda*, welke laatste Titul, zo hy die actens niet als Hertog van Braband had gepleegd door hoogstdenzelven ten deze zekerlyk gebruikt zoude zyn.

En het daar en boven uit de confirmatie van Koning Philip, als Hertog van Braband *in dato* 31 *January* 1626 (22), blykbaar is, dat onder anderen het Pri-

(22) N. N. 7. Phs. by der gratien Godts, Koninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van beyden Sicilien, van Jerusalem, van Navarre, van Grenade, van Toleten, van Valentien, van Galicien, van Maiyorcken, van Sicilien, van Sardanien, van Cordubé, van Corsicque, van Murcie, van Gaen,

BREDA. Privilegie van de opslag der Lakene binnen Breda door gem. Hertog niet als *Heer van Breda*, maar als *Hertog van Braband* aan gemelde Stad vergund is.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Wel-Gaen, van Algarve, van Algesire, van Gribaltar, van de Eylanden van de Canarien ende Indiën, soo Orientaele als Occidentaele, van de Eylanden ende Vasten eerder der Zeeoccene, Eertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgoignien, van Lothryck, van Brabandt, van Limborch, van Luxemborch, van Gelre ende van Milanen, Grave van Habsborch, van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoignien, van Thirol, Paltsgraue ende van Hennegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, van Naemen ende van Zutphen, Prince van Suaue, Marckgraue des Heylichrycx van Roome, Heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, van de Stadt, Steden ende Landen van Vuytrecht, Overyssel, ende Groeningen, ende Dominiateur in Asien ende Africken. Allen den genen die dese onse opene Brieuen sullen sien ofte horen lesen saluyt. Doen te weten, dat wy ontfangen hebben die Supplicatie van de Borgemeesters, Schepenen ende Raed der Stadt van Breda; inhoudende hoe dat van ouden tyde de Cooplieden ende Bereyders van Laeckenen in de voorsz. Stadt van Breda, hebben gehadt het recht ende priuilegien *van de Hertoge van Brabandt*, dat niemant woonende ten platten Lande van de voorsz. Stadt, geoirloft soude syn te maecken nochte verkoopen in eeniger manieren eenige soorten van Laeckenen, maer dat allen 't selue moet geschieden binnen de voorsz. Stadt, int welck voorsz. Priuilegie die van Breda syn gemaintineert geweest, successivelyck by de Heeren ende Barons derselver Stadt, ende noch lestmael by Maurits Prince van Orangien als Baron van Breda, blyckende by Copie van d'opene Brieven van hooghloffelyker gedachten Joan, Hertoge van Brabant in date duysent dry hondert een en dertich, als mede by d'Acte van den voorsz. Prince Maurits in date den vierden July sestien hondert ende twintich beyde daer af synde, ende alsoo allen desen niettegenstaende de Inwoonders ende Ingesetenen der Vryheden ende Dorpen van de voorschreve Baronie van Breda haer daegelycx vervoorderen te coopen ende vercoopen alle soorten van Laeckenen tot seer groote intrest ende præjudicie van de Borgers ende Inwoonders derseluer Stede, ende principalyck door dien veel Cooplieden ende Bereyders van Laeckenen haer hebben vertrocken, naer d'ouergaen derseluer Stadt, ten platten Lande in de voorsz. Baronie om aldaar te woonen ende vercoopen haere Laeckenen, d'welk veroorsaec-

Welke twisten nu over de voorsz. Koop tusschen den Hertog, en de bloedverwanten van Adelisa, Vrouwe van Breda, naderhand geresen zyn, zal de Advocaat Fiscaal, als ter dezer zake niets doende, met stilzwygen passeren.

En alleenlyk hier nog maar byvoegen, dat in het Charter van het jaar 1334 (*f*) Breda ook omschreven word *la terre de Breda, assise au Ducbaume de Braband*, wederom corroborerende de reeds verhandelde preuves. Hier

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(*f*) *Vid. van Goor preuven.* N. 43.

saecken sal het volgen van meer andere Borgers, tot groote verwoestinge ende depeupulatie der voorsz. Stadt, ten sy saecken dat daer inne by ons wierde versien by onse opene Brieuen van confirmatie in sulcken cas dienende, om dewelcke de voorsz. Suppliaunten ons seer oitmoedelyk gebeden hebben.

Soo is't, dat wy de saecken voorsz. ouergemerckt, ende gesien in onsen Rade, geordonneert in Brabandt, de voorsz. opene Briuen van Priuilegie, mitsgaders de voorsz. Acte, genegen wesende ter beden ende supplicatien der voorsz. Supplianten, hebben deselue geconfirmeert, geratificeert, geapprobeert en voor soo vele des noot sy van nieuws gegunt ende geaccordeert, confirmeren, ratificeren ende approberen vuyt onser Princelycken macht by desen, willende ende begerende, dat deselve haer volcomen effect sorteren, ontbieden daeromme ende beuelen, onsen seer lieuen ende getrouwen Cancellier ende Lieden van onsen voorsz. Rade geordonneert in Brabant, Meyer van Louen, Ampman van Brussele, Schouttetten van Antwerpen, ende van den Bossche, Drossaert van Breda, ende allen anderen onsen ende onser Vasallen, of der Smaelreheeren, Riehteren, Justicieren, Officieren ende Dienaren ons Lants van Brabant ende heuren Stedehouderen dien dit eenichsints aengaen sal mogen, dat sy de voorsz. Suppliaenten van deser onse jegenwoordiger gratie, confirmatie, ratificatie ende nyeuwe concessie in der vuegen ende manieren bouen vercleert, peyselyk ende vredelick doen ende laeten genieten ende gebruycken; sonder hen daer inne te doen of laeten geschieden eenich hinder, stoot, letsele of moeyenisse ter contrarien, want alsoo ons gelieft, ende des toirconden hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen. Gegeuen in onsen Stadt van Brussele den lesten dach der maendt van January in 't jaer ons Heeren duysent sesshondert ende zesentwintich, enz.

BREDA. Hier mede houd de Advocaat Fiscaal voor afgehandeld de oude Diplomata en Charters, welke gedurende *de eerste Epoque* of *tydperk tot het jaar* 1350 in de Wereld zyn gekomen, relatief tot de Stad en Baronie van Breda, en vertrouwt uit dezelve ten duidelykste bewezen te hebben, dat Breda tot dien tyd toe nooit is geweest een souveraine, independente Heerlikheid, afgescheiden *van Braband*, maar altyd een gedeelte van het zelve heeft uitgemaakt.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En zal de Advocaat Fiscaal nu toetreden ter beschouwinge van het groote plegt Anker van de Raden en Rekenmeesters, namentlyk *de Koopbrief van den jaare* 1350 (g), zynde het begin van het twede Tydperk, welke ter naspeuringe is voorgesteld.

Voor af remarqueert de Advocaat Fiscaal dat Hertog Jan de III. het Land van Breda by Koop *titulo oneroso* (zo als hier even te voren is aangetoond) in den jaare 1326 van Gerard van Rassegem, Liedekerke en Lens in naam van zyne Vrouwe verkregen hebbende, het volgens den onwrikbare stokregel *quod nemo plus juris in alium transfere possit, quam ipse habet*, zeker is, dat dezelve Gerard van Rassegem, wiens Vrouw het Land van Breda, als een ordinair, en gemeen Feudum besat, dat Land van Breda ook maar als een Land, *nexu feudali ligatum*, aan den Hertog in zyn privé als Koper heeft kunnen overdragen.

Wanneer nu gemelde Hertog Jan de III. in den jare 1350 het Land van Breda aan Heer Jan van Polanen weder verkogte, zo verkogt hy juist dat zelfde, het welke hy in den 1326 voor zig in zyn privé hadde bekoome, namentlyk het Land van Breda, als een Land *nexu feudali ligatum*;

Merkelyk onderscheid tog is 'er tusschen het *patrimonium Principis privatum*, en het *patrimonium qua Principis*

„ Notandum imprimis est," (zegt *H Coccejus ad Grotium de jure B. ac P. tomo* I. *pag* 284), „ in omni „ Regno duplicia Regis bona esse, ab se invicem distinc-

(g) Door de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogh. onder de Bylagen hunner Missive van 25 Nov. 1771 sub A. gevoegt. (Zie N. NEDERL. JAERB. 1772. bl. 498. in not.)

BREDA.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de booge regten der Baronie als Hertog van Breda.

„ stincta: alle *privata*, quæ sunt in patrimonio Re-
„ gis, non qua Regis, sed qua Patrisfamilias privati,
„ idque jus commune ipsi est cum omnibus civibus;
„ & bonis his non utitur jure Magistratus, sed jure
„ privatorum, nec illa, ut talia, ullam rationem
„ Regni seu Principatus habent: alia vero publica,
„ quæ sunt ejus, *ut Regis & Reipublicæ Principis* seu
„ *capitis*, uti Regna, Principatus, civitates &c. quo-
„ cumque ille titulo possideat, quod inter omnes con-
„ stat; illorum *dominium* esse dicitur, horum *Imperium*.

Zoo dat, al had de Hertog in het jaar 1326 voor zig *in zyn privé* het Land van Breda gekogt, de Souverainiteit, en het bezit des zelven Lands nimmer met elkanderen geconfundeert, maar wel degelyk van den anderen geseparéert zyn gebleven, dewyl by het eerste, *het Imperium*, namentlyk, over Breda exerceerde, en het laatste de *usufructus quidam Feudalis* (verkeerdelyk anderfints het *dominium utile* genaamd) 's Lands van Breda, *in ipsius patrimonio, tamquam privati* was.

En die distinctie is door den Hertog Jan den III. dan ook zeer wel in de voorsz. Koopbrief geobserveert, want als men den inhoud derzelve onbevooroordeeld nagaat, zal men bevinden, dat geenzints de Souverainiteit des Lands van Breda daar by aan Heer Jan van Polanen werd overgedragen, maar dat in tegendeel die Koopbrief niet anders behelst, dan in verscheide andere uitgiften, of actens van Pandschap van dien tyd werd gevonden, en juist dat geen is, het welk door den Hertog, *qua privatus*, in het Land bezeten wierd.

Immers word door den Hertog daar by aan Heer Jan van Polanen verkogt zyn Land van Breda, geheelyk en al met alle den dingen, die daar toe behooren, en schuldig zyn te behooren, in Heerbede, in Manschappen, en wat 'er meer volgt;

Byna even en dezelve woorden worden door Wenceslaus en Johanna Hertog en Hertoginne van Braband gebruikt in de uitgifte van het Dorp van Waalwyk aan Reynout van Brederode van het jaar 1364 (23)

Want

(23) G. *Erstiek Transport van den Dorpe en de Vryheid*

BREDA. Want daar in word aan gemelden Reynout van Brederode ter Leen uitgegeven: *het Dorp en Vryheid van*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

heid van Waalwyk mitten Chynssen, Renten hooger Heerlickheid ende anderen zynen toebehoorten, behoudelic mynen generl. Heere alleen d'Overste Heerlykheid: alsulke als hy heeft in den Landen van Breda, en de Bergen op ten Zoom, te houden in eene Ersteene:

Wencessaus van Behem, by der Gratien Gods Hartoge ende Ihan bi der selver Gracien Hertoginne van Lothryk, van Braband, van Limborch, en de Marckgreeven des Heylichs Ryks, doen cont en de kenlich allen Luden, dat want tusschen ons, in d'een zyde, ende den Heere van Bredenrode in de andere zyde, ondersprohen, ende bevorwart was, dat wy hen ofte zynen Zoon hen Reynaut boven die negen hondert ouder Schilden t'siaers die wy hem gelooft hebben te bewysen voor alsulke recht vordeeringe en de gedeilt als die voorsz. Heere van Brederode of zyn Kinder hadden of hebben mochten, in den Landen van Valkenborch ende van Monjauwen mit allen heuren toebehoirten bewysen, geeven ende overleeveren souden *een* van onsen drien Dorpen, Druenen, Waalwyk en de Tilborch, bynnen eenen zeekeren tyde ende mit alrehanden Voirwarden, gelyk in onsen Brieven hem dair op gegeven volkommelic is verclairt, soe hebben wy bewyst gegeven, ende overgelevert, bewysen geeven, ende overleveren mits desen Brieven, den voorschreve Heeren Reynoot van Brederode, *dat Dorp ende Vryheid van Waalwyk* mit zynen toebehairten gelykt binnen derselver Prochien is geleegen mitter Heerlykheid ende Gerichten, Hooge ende Lege mit allen Renten, Chynsen, boeten ende vervallen, ende mit allen dien dat wy dair in hebben of hebben mogen in eeniger manieren, by hem zynen Gerechten oir ende Nakommelingen tot eeuwigen dagen van nu voortaan te gebruyken, te behouden en te besitten in eenen Erfleene *ten Brabandschen Recht* van ons ende onsen Nacommelingen Hertogen in Braband immermeer te ontfaen sonder eenich aflossinge van ons of van onsen Nacomelingen hem of haar Nakomelingen in eenigen tiden hier namails te doen ofte doen doen, ende oic sonder eenige afcortinge of verminderinge der voorschreeve negen hondert ouder schilden t'siaers vutgescheiden dien, dat alsulke seeker Renten als men vinden sal in den voorschreeve Dorpen ende Vryheidt van Waalwyk die ons toehoeren, ende toebehoert hebben, tot nog toe afgecort selen werden,

van

van Waalwyk, met ter Heerlykheid, hoge en lege met alle Renten, Chynsen, Boeten en vervallen en (NB.) *met allen dien zy daar in hadden, of hebben mogten in eenigerhande manieren.*

Dus al aanstonds manifest is, dat by deze koop geen andere of meerdere Regten, of independentien werden afgestaan, dan aan den Heer van Waalwyk by de aangehaalde uitgifte, die anders ook zoude zyn een souverain Heer, zoo de verkeerde argumentatien van de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid ingang vonden.

Wat

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

van den tiegen hondert ouder schilden t'siaers als wy hem die bewysen selen, behoudelick oic dien gemelt, dat Heeren Reynaut voorgenoemt of zyn Erfgenaamen of Nacommelingen hier na eenich Huys, Slot of Veste in den voorschr. Dorpen, Tymmerden of Maacten, dat hy dat oic mitten selven Dorpen van ons ende van onsen voorschr. Nacommelingen in Leene houden sollen, als on open op Ghenich Huis ofte Veste ons ende onsen Nacommelinghen in allen noden daar meede te behelpen, *Behoudelich ons ende onsen Nacommelingen der overster Heerlickheid ende alsulcken Rechten als wy in de Landen ende Heerlykheeden van Breda ende van Bergen op ten Zoom hebben*, alle argelist, vutgescheiden, ontbieden daarom ende beveelen ernstelic allen den Inwonenden ende Ondersaten des voorschr. Dorps ende Vryheden van Waalwyk ende zyne voorschr. toebehoirten Mannen, Schepenen ende Laeten, ende andere Kleinen ende Grooten, wie of van wat staate dat zy zyn, dat sy den voorsz. Heeren Reynaut van Brederode, Manschap. Hulde ende eedt van Trouwen doen ende hem vore hoen Gerechten Heere ontfaan onderdaenig ende gehoirsaam syn in allen manieren als hoen Heere, ende Scheldense Quyt mit deesen Brieve van alsulke Manschap hulde ende Eede als zy ons gedaan hebben, ende schuldig hebben tot nog toe geweest, ende kennen dat onse Heere Reynaut voorgenoemt van den voorschreeven Dorpen van Waalwyk mit allen saaken voorgenoemt Manschap ende Eedt van Trouwen gedaan heeft, ende al dat hy ons schuldich daar af was te doen, als zynen Gerechten Heere ende Vrouwen ende wy hebben hem daar af in onsen Man ontfaen, ende in onser Hulde, in oirconde ende vestichheyden van welken dingen wy onsen Segelen hebben aan deesen Brief doen hangen. Gegeeven tot Bruessel in 't jaar ons Heeren duisent C. C. C. t'sestig ende viere op Sinte Jhans avont Baptist. enz.

L

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Wat nu de zaken zelfs betreft, die hier gezegt worden tot het Land van Breda te behoren; deze kunnen voorwaar geen preuve van souverainiteit of independentie uitleveren, daar tog, het zy men *Heerbeden*, het zy men *Heerbeden* leest, geen van beide die woorden zodanige betekenisse kunnen hebben, dat daar door eenige *souverainiteit*, *independentie* of *superioritas territorialis* gedesigneert word.

Want *Heerbeden* zyn zodanige beden, die de Heeren van Heerlikheden gewoon waren destyds van hunne Onderzaten te vorderen, zo om daar uit goed te maken de kosten hunner Equipagie, wanneer zy te Velden trokken met hun Leenheer, als by andere gelegentheden;

Dan verkiest men de lezinge van *Heerbeiden*, die, om redenen zoo even te melden, waarschynelyk voorkomt, dan zal en kan niet anders door dat woord aangeduid worden, dan dat aan Heer Jan van Polanen hier, onder anderen ook werd verkogt en uitgegeven het hoge, middel en lage Regtsgebied van den Lande van Breda, althans zo werd het geëxpliceert in een Extract uit het Hoofd Leenboek, berustende in de souveraine Leenhove van Braband (*b*), want „ daar leest men: „ Heer Jan van Polanen, Heere „ van de Lecke en van Breda, houd die Stad, Huis „ en d'Land van Breda, met eene deele by Steen„ bergen, met ten Heerlikheden, hoge, middelen „ en leeghe met Landen, Beempten, &c.

Waar in dus ten allerklaarste geëxpliceert word, wat *Heerbeiden*, welke lesing de Advocaat Fiscaal (uit hoofde in dit Extract *Heerlykheden* en niet *Heerbeden* voorkomen) zoude præfereren, in deze Koopbrief betekenen, en onder het woord *Heerbeyden*, of *Heerlikheden* hoge, middele, en lage kunnen geen *Regale Regten*, ten minste geen MAJORA begrepen worden.

Want in een uitgift van de Heerlikheid *Berlaar* of *Ballaart* (*i*) werd duidelyk onderscheid gemaakt tusschen *hoge*, *middele*, *lege Justitie* en *heerlike Regten*.

Nog

(*b*) Vid. *Le Roi Not. Marchion. S. R. J. pag.* 441.
(*i*) *Idem pag.* 259.

Nog minder kan men eenig bewys voor de independentie, of hoge Regten van het Land van Breda halen uit de generale clausul: *Ende in alle andere dingen den voorsz. Landen toebehorende, hoe genaamt, dat zy zyn, of wezen mogen:* Als maar gelet word, dat het Land van Breda ten dezen door den Hertog aan Heer Jan van Polanen werd verkogt, zo en in dier voegen *als Heer Philip van Ledekerke en zyn Voorouders dat voorzeide Land van 's Hertogs Vooroudersin regte Erf-lene ten Brabantse Regten gehouden hadden;*

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Hebben nu deze vorige Heeren, die *jure communi feudali* hun Leen niet konden deterioreren, den Hertog van Braband, als Overften Heer *van hunne Goede* in de gifte van het Hoge- en Nedergeregte van Oosterhout van den jare 1325 (*k*) erkent, daar op, gelyk op meer andere Actens (*l*) des Hertogs consent verzogt, en dus met 'er daad getoont, dat zy waren ordinaire Vasallen, en aan het gemeene Leenrecht verbonden, dan is het resoluut, dat de Souverainiteit, welke volgens de leere der Publicisten en Feudisten (*m*) inalienabel is, en de heerlike Regten, daar van dependerende, in de Landen van Breda by en na dezen koop en uitgifte aan den Hertog verbleven zyn.

Een nader en ontegenzeggelyk bewys, dat, en de *Souverainiteit*, en de *superioritas Territorialis* na deze koop en uitgifte door den Hertog van Braband binnen den Lande van Breda is geëxerceert, vind men in de woorden die de Hertog en Hertoginne in de bovengem. uitgifte van *Waalwyk* van den jare 1364 (*n*), en dus zelfs veertien jaren later dan deze koop en uitgifte van Breda hebben gebruikt.

„ *Behoudens ons en onser Nakomelingen* DER OVERSTE HEERLIKHEDEN, *ende alle zulke Regten, als* „ *wy*

(*k*) Vid. *van Goor Proeven.* No. 35. *Butkens Trophees de Brab.* Libr. IV. *pag.* 396.

(*l*) Vid. *Butkens Trophees de Brab.* Libr. IV. *pag.* 186. & *dans ses Preuves. pag.* 66.

(*m*) *Samuel Coccejus in diſſert. pro oem.* 12. §. 632. *Reinking. de Regim. Secul. & Eccleſ.* Lib. 1. *Claſſ.* 2. Cap. IX. N. 140. & 143.

(*n*) Vid. *Bylage littera* G.

BREDA. „ *wy in de Landen* VAN BREDA *en Bergen op den Zoom* „ *hebben.*

De Adv. Fiscael weder- legt de Deductie van den Domein- raed we- gens de hooge regten der Ba- ronie van Breda.

„ Hoedanige Regten nu de Hertogen *in den Lande van Bergen op den Zoom*, (gelyk gesteld in die uitgifte van Waalwyk met Breda,) en dus ook in de Heerlykheid van *Breda* gehad hebben, blykt uit het diploma der erectie van de Heerlikheid van Bergen op den Zoom tot een Markgraafschap van den jare 1533 (*o*), daar by zegt Keyser Karel, dat hy en zyne Nakomelingen, Hertogen en Hertoginnen van Braband zouden blyven ten eeuwigen dage in dezelve *Auctoriteit, Overheid, Hoogheid, Præëminentien, Jurisdictie, Resforten, Domeinen, Beden, Tollen, Profyten, Emolumenten, Regten en Prærogativen, enz. die zy tot dien tyd toe daar gehad hadden.*

Derhalven moet volgens die Uitgiftbrief van Waalwyk, vergeleken met het zo even gemelde diploma, na het begrip van den Advocaat Fiscaal, completelyk vervallen de ophef, die de Raden en Rekenmeesters voorsz. maken, dat de Hertog van Braband alleenelyk *simpele Manschap* in de Lande van Breda aan zig zoude gereserveert hebben, en waar uit men dan, hoewel zeer verkeerdelyk, de independentie of superioritas Territorialis van den Heer van Breda tragt te elicieren; want het woord *Manschap* alleen in zich besluit een genoegzaam bewys van onderwerping; *Manschap latine* HOMAGIUM *dictum, vel ut quidam volunt hominium* (zegt Mr. *P. Bort* (*p*) is eigenlyk die erkentenisse, waar by de Leenman betuigt, *se hominem, id est,* SUBJECTUM *domini esse, cum veneratione exhibita beneficii accepti nomine.*

Het geen vooral stringeert in een *Feudum Ligium*, zo als de Advocaat Fiscaal reeds hier voren uit de leere van *Rosenthal* bewezen heeft.

By dit alles voegt de Advocaat Fiscaal, dat men aan de zyde van de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid waarschynelyk niet moet begrepen hebben de Periode der voorsz. Koopbrief van den jare 1350, waar in gezegt word: *Zonder ander eenig regt daar*

(*o*) *Le Roi Notit. Marchion. S. R. J. pag.* 479.
(*p*) *Bort Holl. Leenr.* VI. D. *Tit.* VII. Cap. 2. §. 4. *p.* 301.

daar inne te behoudene dan simpele Manschap, enz.; want leest men die in zyn verband met het vorige, dan zal men ontwaar worden, dat de Hertog van Johanna van Braband zyn oudste Dogter in substantie verzoekt en begeert, *van alle regt, dat zy namaals mogte hebben of eischen in de Lande van Breda af te gaan, zonder ander eenig regt daar in te behouden, dan simpel de Manschap.*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dus hier gantsch iets anders betekend werd, dan een simpele reserve van *Manschap* des Hertogs van Braband ten opzigte van Heer Jan van Polanen, ten dien effecte, dat hy buiten die Manschap, als independent van den Hertog, zoude moeten geconsidereert worden.

Maar zal mogelyk een, in het Brabantsche Regt onkundig, vragen? Waar toe diende het, dat de Hertog zyne Dogter verzochte alleenelyk de Manschap in het Land van Breda te behouden, zo zulks niet ware, om daar door als de independentie van Jan van Polanen, Heere van Breda, buiten het gemelde point van Hulde en Manschap, aan te duiden.

Dan hier op antwoord de Advocaat Fiscaal, dat het uit het boven verhaalde manifest zynde, dat het bezit des Lands van Breda in den jare 1326, by den Hertog van Braband voor zig in zyn privé gekogt zynde, het van zelve spreekt, dat deszelfs oudste Dogter, by gebrek van Mannelyk oir, uit hoofde van het overlyden van de Hertoginne hare Moeder, in den jare 1335 voorgevallen, ten tyde dezes verkoops tot dat bezit JURE DEVOLUTIONIS (het welke volgens leere van Stokmans (q) reets zedert den jare 1230 omtrent de patrimoniecle Goederen des Hertogs van Braband plaats heeft gehad,) mede geregtigt was, en dus daar op in tyde en wyle haar regt zoude hebben kunnen doen gelden.

Dit is dan na het oordeel van den Advocaat Fiscaal de ware reden, waarom den Hertog van zyn oudste Dogter begeert, "dat zy van haar voorsz. Regt op het gemelde bezit 's Lands van Breda, als een patrimonieel Goed des Hertogs, afzie, en alleenelyk behou-

de

(q) Vid. *Stoctmans de jure devolution.* Cap. XXI. §. 1 & 4.

de de Manschap, dat is het *jus Homagii*, het welk den Hertog in zyn betrekking, als Hertog van Braband, van wien het Land van Breda ter Leen wederom zoude worden gehouden, competeerde.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dus heeft de Advocaat Fiscaal (zo hy vertrouwt) aangetoont, in wat zin de reserve van *simple Manschap*, in deze Koopbrief en Uitgifte voorkomende, notoirlyk moet begrepen worden, en dat die uitzondering van Manschap geen independentie aan het Land van Breda geeft.

Merkelyk vergist men zig ook, wanneer men in de Periode van deze Koopbrief: *Ik bevelen iegelyk van den Ridden, Knapen, enz.* eenig merkteken van onafhankelikheid des Lands van Breda zoude willen zoeken; want zodanige hulde, eed en gehoorzaamheid, als hier aan de Ridden, Knapen, enz. 's Lands van Breda geinjungeert werd, is niets dan het gunt omtrent alle anderen hoge Heerlikheden plaats heeft, zo als te zien is uit de voren gemelde Copie authenticq uitgifte der vryheid Waalwyk, waar in even dezelve, ja nog sterker woorden, gebruikt worden;

En geen wonder, dat de Inwoonders, maar vooral de Mannen en Schepenen der hoge Heerlykheden in de uitgifte van dezelve gelast worden hunne *geregte Heeren te ontfaan, onderdanig en gehoorzaam te zyn*; daar aan dezelve Heeren door de Hertogen het *usus fructus quidam* of *bezit* van de Heerlykheden, in zig bevattende het regt van Schepenen en Mannen aan te stellen, wierd afgestaan, en het dus natuurlyk was, dat den Hertog zodanig *usus fructus quidam* uitgevende, wilde, dat die gehoorzaamheid, eed en Manschap, welke aan hem tot nog toe niet zo zeer als *Hertog*, maar als *Heer* van zo eene Heerlykheid, bewezen was, aan den genen, die het zelve *usus fructus quidam* bekomen hadde, gepræsteert wierd.

Ja dat wel degelyk de Ingezetenen van Breda, na deze uitgifte, hulde, trouw, en gehoorzaamheid aan de HERTOG VAN BRABAND, als *hun opperste Leenheer* verschuldigt zyn, blykt uit het gewoone Formulier van den Eed, voor de Vasallen *van de Leenhove*

ve van Breda (r), waar by zy, met Agterleenen van de Huise van Breda verleid wordende, gehouden zyn in handen van den Stadhouder der Leenen van gemelde Leenhove te geloven, *dat zy den* HERTOGE VAN BRABAND *en de Baron van Breda, hunne geregte Leenheere, zullen wezen goed, getrouw, enz.*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dan veel meent men tot bekragtiging der gepræ-tendeerde hoge Regten des Lands van Breda, en byzonderlyk tot vermindering des gezags van dezen Raad, te kunnen argumenteren uit de navolgende woorden des Koopbriefs van den jare 1350.

Voerd zoo geven wi hem, en willen, dat sine Scepenen, ofte sine Mannen van vonnissen wisen selen, dat niemant en sal mogen beroepen vore neghene andere Rechten of Wisere, ende ware dat sake, dat si wysdoems behoefden, soe mogen si ha: beraden, ende bevroeden an onse Scepene van Antwerpen.

Hier uit geven de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid aan Schepenen van Breda de bevoegtheid, om by *arrest* te wyzen, zo zelve dat hunne vonnissen aan dezen Rade eigentlyk niet provocabel zouden zyn;

Eene sustenue, welkers ongefundeertheid aan iemand, die eenigsints kundig in de Historien van die tyden is, aanstonds in het oog moet lopen.

Tot regt verstand dog van deze periode dient men te weten, dat in den jare 1350 in Braband nog zo een geordende Regtspleging niet gevonden wierd, als in het vervolg van tyden, wanneer de Cancellery te Brussel in den jare 1427 opgerigt is, zoo dat in die vroegste tyden 'er geen Hof van appel in Braband of Holland zynde, men de gewoonte had in zake van gewigt by Schepenen van de een' of andere Stad, wier wysheid in het beslissen van Regtzaken bekent was, vooral der Hoofdstad van het District, te beraden;

Het welke met veel voorbeelden zoude kunnen gestaaft worden; dan kortheidshalven zal de Advocaat Fiscaal 'er maar twee allegeren:

Zoo heeft men een Handvest van Willem de IV. Graaf

(r) Vide *Bylage littera* E. 2. *loco.*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Graaf van Holland van den jare 1342 (*s*), waar by aan Schepenen van Amsterdam gelast word wysdom te zoeken te Haarlem of elders, daar zy best wys mogten worden.

Die van Lith en Littoyen moesten by de Hoofdstad 's Hertogenbosch vonnis, wanneer zy het nodig hadden, halen (*t*).

Dan om wat nader ter sake te komen, en aan te toonen, dat door dese periode nimmer kan beweesen worden, dat na de opregtinge des Raads van Braband, de vonnissen van Breda niet provocabel aan denzelve Rade zouden zyn; zo versoekt de Advocaat Fiscaal, dat U Ed. Mog. derzelver oog slaan op de navolgende woorden van het Handvest, door Hertog Aalbert van Beyeren, Ruwaard van Holland in den jare 1387 aan de Stad Amsterdam, Goyland en Amstelland gegeven (*u*).

„ Voorts zo zal men geen Vonnissen beroepen in „ guenen Dorpen in onse Landen voorsz. maar waar „ eenig man van Eender partye, die de vonnissen „ aangingen, en des begeerde, zo zouden die Sche- „ penen dat vonnisse halen ter Amstelredamme, op „ der geenre kosten, die in den onregte beviel, en „ zo was die Schepenen van Amstelredamme voor „ Regt uitgaven, dat zoude voortgaan.

Juyst zyn hier by na even en dezelve woorden als in de evengemelde periode des Koopbriefs van den jaare 1350.

In beide word verboden van Vonnissen te beroepen, en teffens aan de hand gegeven, waar wysdom te bekomen;

Dan heeft nu wel ooyt iemand gedagt om Amsterdam, Amstelland en Goyland te houden voor inde-pen-

(*s*) Vid. *Handv. van Amst. gedrukt anno* 1663. *pag.* 2 & 3. *Nieuwe Editie* I. Deel. *pag.* 10 & 11.

(*t*) *Oudenhoven beschr. van 's Bosch. p.* 59. *en van de Meyerye p.* 67. *by P. L. van de Kasteele in specimine Academico inaugur. exhibente miscellanea juridica* Cap. II. §. 5. & *seqq.* Welke zeer veel voorbeelden van zodanige handvesten aanhaalt.

(*u*) *Handveste van Amsterdam. Oude Editie pag.* 7. *Nieuwe Editie* I. Deel. *p.* 71.

pendent van de Souverainiteit van Holland, of om *de vonnissen dier plaatsen, uit hoofde des gemelden hand-vest, improvocabel te maken aan den Hove van Holland,* na dat het voorsz. Hof de bevoegtheid had bekomen, om in cas d'appel of reformatie de vonnisse der Steden en het platte land van Holland te beoordelen?

Hoe kan men dus uit deze periode zodanig regt voor die van Breda elicieren, te minder daar in het vervolg ter zyne plaatse blyken zal, dat, na de Erectie des Raads van Braband, van de vonnissen van Breda aan denzelven Rade is geprovoceert;

Ja ten behoeve van den Heer van Breda & Bergen als een *speciaal Privilegie* door Hertog Philip op den 8 Sept. 1494 aan dezelve gegeven is, dat hunne vonnissen geen provocatie langer zouden subject zyn aan die van Antwerpen, maar *omisso medio*, AAN DEN RAAD VAN BRABAND (*v*), waar van in het vervolg breder zal worden gehandelt.

Eene reflectie moet de Advocaat Fiscaal, alvorens van de explicatie dezer Koopbrief van den jaare 1350 te scheiden, aan U Ed. Mog nog suppediteren; dat hier in die Koopbrief *passim* word gezegt, dat het Land van Breda ter Leen word gegeven *ten Brabantse Regten*, dat is, dat daar in de Wetten en Costumen van Braband moesten geobserveert worden;

En dat dezelve Koopbrief mede by mannen van Leen, Ridderen en Steden van Braband, ter bede des Hertogs is bezegeld.

Wanneer nu wyders de Advocaat Fiscaal uit de Charters dier tyden volledig probeert, dat het Land van Breda, zeer kort na dese uitgifte, niet alleen nog *onder Braband* gehoort, maar dat dezelve Stad van Breda, zo wel als desselfs Heer, uit dien hoofde sittinge in de Staten des Hertogdoms Braband gehad, ja de confirmatie des Hertogs op verscheide van hun lieder actens gevraagt hebbe;

Wie zal dan langer kunnen ontkennen, dat in Breda de Brabantsche wetten geobserveert zouden moeten worden, ten zy men een *imperium in imperio* wilde stellen, het welke de absurditeyt zelve is.

BREDA. *De Advocaat Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(*v*) Vid. *Van Goor Proeven.* N. 64.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

In de Acte van Unie der Steden en Vryheden *van Braband* van den 8 Maart in den jare 1354 (*w*), omtrent maar vier jaren, na dat de voorsz. Koopbrief gemaakt, gezegeld, en uitgegeven is, worden alle de daar in genoemde Steden expresselyk gezegt te behoren *onder de Souverainiteit van* EENE HEER, en wel VAN DEN HERTOG VAN BRABAND; en zy geloven *onder solemnele Eede* (Art. 1.) gezamentlyk den een by den anderen eendragtelyk, ongescheiden, ende ongesundert te zullen blyven t'euwelikken dagen.

En daar onder werd *Breda en Bergen op den Zoom* uitdrukkelyk genoemt, ja zy komen zelfs nog maar voor onder den titul der *Smalsteden van den Lande van Braband*, gelyk zy waarlyk dies tyds maar waren.

De confirmatie nopens het onderhouden van den Landcharter van Cortenberg van den jare 1372 (& *dus 22 jaren na de voorsz. Koopbrief*, & 18 *jaren na de zo evengemelde Unie*) (*x*) is ook door den Heer van Breda, die onder de Knapen en Raadslieden des Hertogs en Hertoginne aldaar voorkomt, en door de Stad Breda, die beneffens de andere Steden en Vryheden van Braband daar als een Brabantsche Stad opgenoemt word, getekent, en het Zegel dier Stad, even als van de andere Brabantsche Steden, aan dezelve acte mede gehangen.

In de Unie, en confœderatie tusschen de drie Staten van Braband, en het Land van Overmaze van dato 4 Nov. 1415 (*y*), werd Ingbrecht Grave van Nassauw, Heer van de Lecq, & van Breda (Art. 2.) onder de Edele & (NB.) *de Stad Breda* (Art. 3.) onder de Steden en Vryheden van Braband uitdrukkelyk geplaatst.

En heeft Hertog Jan van Braband by zyn blyde inkomsten van 12 Maart 1422 *Art.* 28 (*z*) Breda niet genoemt onder zyne Steden *van Braband*, en verzogt, ja *bevolen* Engelbert Grave te Nassauw, Heere

(*w*) Vid. *Leyens manier van Procederen in Braband*, I. Deel. *p.* 45.
(*x*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* I. Deel. *pag.* 139 *en* 140.
(*y*) *Ibidem* I. Deel. *pag.* 555.
(*z*) *Ibidem* IV. Deel. *pag.* 386.

re van de Lecq & Breda, die Acte te tekenen, te Zegelen, *na te komen, en te doen na komen?* gelyk dezelve door den Heer en de Stad Breda ook zyn bezegeld.

De confirmatie van Koning Philip, als Hertog van Braband van 29 April 1437, op het verdrag, tusschen Burgemeesters der Stad Antwerpen, en den Heer van Breda gesloten (*a*), is mede zeer remarquabel, want buiten en behalven, dat daar in wederom een duidelyk bewys legt opgesloten van de souveraine magt van den Hertog van Braband *over Breda*, en dat den Heer van dat Land, schoon verciert met de hier vore afgehandelde acte van koop van het jaar 1350, geen vermogen heeft gehad, om buiten consent des Hertogs zodanig verdrag aan te gaan, zo word in die acte met ronde woorden gezegt, *dat de Stad en Lande van Breda met hunne toebehoorte van den Hertog van Braband wierd ter Leen gehouden.*

De Hertog *ontbied* daar omme, en *beveelt* dezelve zynen Neve van Nassauw, zyn Oir, en *Nakomelingen*, Heere van Breda enz.

Uitdrukkingen, die een *Opperheer*, of een *souverain Leenheer* omtrent zyn Onderdaan en Vasal kan en mag gebruiken; maar die zeer ongepast zouden zyn, als de Heer van Breda *onafhankelyk* was geweest, en niet had behoort tot het Hertogdom van Braband.

In de Ratificatie van het voorregt, door Jan Grave van Nassauw aan de Stad Breda op den laatsten July 1446 gegeven, waar by hy dezelve ontlast van het Gruytgeld, by Maximiliaan & Maria van Braband op den 7 Dec. 1477 ten verzoeke van de Regering der Stad Breda verleent (*b*), gebruyken die Hertogen deze Energicque woorden: *behoudelyk ons in alle andere zaken onzer Heerlykheid en de Regts.*

Het *Placaat op de Instructie en invordering van den 10 & 20 pennig in Braband van den 18 Jan.* 1554 (*c*), waar by onder anderen in initio aangesproken word de *Schouteth van Breda*, en op het Sloth *bevolen* word zig naar dat Placaat te reguleeren, levert het allersterk-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(*a*) Zie *Brabantsch Placaatb.* I. Deel. *pag.* 560.
(*b*) Zie *Van Goor proeven.* No. 59.
(*c*) Zie *Brabantsch Placaatb.* III. Deel. *pag.* 291.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

sterkste bewys uit van de volstrekte Souverainiteit van den Hertog van Braband over gemelde Stad en Baronie; mitsgaders dat dezelve egaal moetdragen in de lasten, door de Staten van Braband, en nu door hun Hoog Mog. uitgeschreeven.

Zyn Hoogheid Fredrik Hendrik heeft in zyn antwoorden op de Propositien, by de Geestelikheyd, en den Drossaard, Schoutet, Burgemeesters, Schepenen en Raad der Stad Breda aan zyn Hoogheid op den 7 Octob. 1637 gedaan (*d*) ook ten allerduydelikste doen zien, dat niet aan zyn Excellentie, maar aan de Heeren Staten Generaal de Souverainiteyt over Breda behoorde, en dat de Wetten en Placaten van gemelde Staten, en hunne geintroduceerde Lasten daar alleen moeten zyn de Rigtsnoer, en dat in die Stad de Militaire Soldaten ook moeten gelogeert worden op den selven voet, als in de andere Steden der Generaliteit; men zie maar na de *antwoorden op Art.* 6. 9. 10 *en* 14 *gegeven.*

Niet minder sterk hebben die van Breda Hertogs Souverainiteyt over die Stad en Baronie, ja zyn legislative magt, en dat zyn wetten aldaar de eenige rigtsnoer wezen moesten, mitsgaders hunne subjectie *aan den Raad van Braband* erkend, door *ingevolge het* Placaat van 13 Maart 1570 aan den *Cancelien en Raden ons Heere des Konings, geordonneert in Braband*, over te zenden de municipale regten, die binnen de Stad en Jurisdictie van Breda, in plaatse van geschreven Regten, wierden geobserveert, omme in gemelde Raad oversien, gecorrigeert en geapprobeert te worden; en ten eynde daar van altoos zoude blyken, heeft men aan het hoofd van dien zulks zelfs doen drukken (*e*).

Heeft niet de Stad van Breda uit dien hoofde, *dat zy was een Brabantsche Stad*, in de Vergadering der Staten van Braband sessie altoos gehad hebbende, in de jaren 1648 en 1651 gesustineert, en versogt, om benevens andere Brabantsche Edelen en Steden in de Unie, en ter Vergadering der Algemene Staten geadmitteert te worden?

Die

(*d*) *Brabantsch Placaatb.* I. Deel. *pag.* 667.

(*e*) Vid. *Christyn Costumen van Brab.* II. Deel. *pag.* 812.

Die daar van onkundig mogt zyn, kan de vertogen deswegens zien by *Aytzma* (*f*).

Derhalven kan de Advocaat Fiscaal, alle dese hiervoren gemelde oude Charters doorsien hebbende, niet begrypen, hoe nog iemand, die deze duidelyke en menigvuldige preuves, na den voorsz. jare 1350, en dus *posterieur* aan de voorsz. acte van koop en verkoop van Breda, gelezen hebbe, te vinden is, welke met eenige schyn, en zonder aan de doorstekendste waarheid te kort te doen, stellen kan, dat door die acte van verkoop in den voorsz. jare 1350 Breda afgescheiden van het Hertogdom Braband, gebleven of geworden zouden zyn *independent* van de Souverainiteyt des Hertogs, mitsgaders niet onderhorig aan het Regtgebied van den Cancelier en Raden over Braband geordonneert.

Breda. De Adv. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Advocaat Fiscaal reflecteert ten overvloede nog by dit alles, dat, gelyk hy hier voregetoont heeft, dat verscheide Dorpen en Heerlikheden *in den jare* 1196. niet hebben gehoord onder de uitgifte van dien tyd, hy ook in staat is te proberen, dat verscheide derzelve nog in den jare 1350 niet hebben behoort onder het Land van Breda, dies tyds aan Heer Jan van Polanen verkogt; want uit de acte van Pandschap van Hertoginne Johanna van Braband van den jare 1387 (*g*) blykt, dat de Heerlikheden van *Groot Zundert, klein Zundert, van der Hage, van Sprundel* en *van Nispen* aan Johan van Polanen, Heere van de Lecq, voor duizend goude franken eerst verpand zyn.

Waar uit dit gevolg, na de gedagten van den Advocaat Fiscaal, voortvloeyt, dat namentlyk by den Hertog van Braband niet alleen NA *de uitgifte* van het jaar 1350 het *Imperium supereminens* over de Stad en Lande van Breda gebleven is, maar dat ook in de voorsz. Koopbrief van 1350, verscheidene Dorpen, thans tot Breda gehorende, niet begrepen zyn geweest.

Uit dien hoofde zyn dan ook de successive Heeren van Breda naderhand met de Heerlykheid van Zundert in het byzonder verleid geworden, en werd zelfs

(*f*) Vid. *Aitzma Herstelde Leeuw. pag.* 313 & *seqq.*
(*g*) Vid. *Van Goor Proeven.* No. 50.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

zelfs by het eerste verhef door Prins Maurits, in naam van deszelfs Broeder Philip van Oragne *op den 8 Mey* 1592 voor dezen Rade en Leenhove gedaan, uitdrukkelyk onderscheid gemaakt tusschen het Leen van *het Dorp Zundert, het Hof de Molen*, het welk in dat verhef *ten derde Leene*, en *de Stad en de Lande van Breda*, welke *ten eene Leene* aldaar werd uitgegeven, gelyk in diervoegen alle de volgende Heeren van Breda op gelyke wyze daar mede zyn verleid(24). Ja

(24) H. I. *Extract uit het Register of Leenboek der Verheffen van de Leenen, gelegen onder de Stad en Baronnie van Breda &c. Leenroerig aan den Rade en Leenhove van Braband, alwaar Fol. I. staat als volgt:*

Die van den Rade en Leenhove van Brabant, allen den gehe die dese onse opene Brieven sullen sien, ofte hooren lesen, Salut, Doet te wetene, dat op huyden datum deser voor ons, ende den Edelen Erentfesten, Joncker Jacob de Grise, Heere van Watervliet, Joncker Huybrecht van Malsen, Heer van Tilburch &c. Jonckeren Antonis van Noot ende Mr. Loys Meyanck, Mannen van Leene der voorsz. Hertochdoms van Brabant, in synen eygen persoone gecompareert is, de *Doorluchtige ende Hoochgeb. Vorst, Heere Maurits*, gebooren Prince van Oragne, Grave van Nassau &c. verklaerde, alsoo hem by myne Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlantsche Provintien den tienden dach van April in den Jaere 1591. is gedefereert geweest de Regeringe, ende Administratie der Steden ende Landen van Breda, Steenbergen, Oisterhout, ende andere Heerlicheden in Brabant gelegen, hoorende den Doorl. Hoochgeb. Vorst *Philips Wilhem, Prince van Orangne*, Grave van Nassau, Bueren &c. synen geliefden Broeder, jegenwoordich gevangen in Spagnen, ende gedurende syne absentie, dat daeromme syne Exellentie by doode van wylen oock den Doorl. Hoochgeb. Vorst en Heeren Wilhelm, in syn leven Princen van Orangien, Grave van Nassau &c. synen Heere ende Vadere, begerende in de voorsz. qualiteyt, ende ten behoeve des voorn. Heere Prince synen Hoochgem. Broeder te doen, ende hem te reguleren naer 't gene recht was, versochte ontfangen, beleent, ende hem van wegen de voorsz. Hertochdome van Brabant verleden te worden, Eerstelyck, *die Stad, Laet ende Huys van Breda, metter Stad van Steenbergen, ende heuren toebehoorte* tot eene Leene. *Die*

Ja het is, Edele Mog. Heeren, hier voren reets getoont, dat lange en wel byna drie Eeuwen, na de voorsz. Koop van den jare 1350 de Heerlykheid *van Wern-* BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Die Hoffstadt van Wayenberghe met acht bunderen Lants daer toe behoorende, ten andere Leene. *'T Dorp van Sundert, 't Hof de molen Waeteren, metten Wouwere, Heenderen, Chynsen, Capoenen, Visscheryen, ende Manschappen*, ten derde Leene. —— *Ende die goeden, ende Heerlicheyden van Gageldonck*, metten Landen, Beempden, Chynsen, ende alle heure toebehoorten, ten vierden Leene. In allervoegen ende manieren, gelyck die voorsz. vier Leenen van den Hertoge van Brabant van auts te Leene gehouden syn, ende soo volgende den ouden Regisleren deselve den voorgaende Heeren verlyt, ende sy daer inne beleent syn geweest, —— Waer op den voorsz. Raadt, de voorn. mannen van Leene hier vooren genoemt, gemaant hebbende te wysen wes recht waere, is by deselve met gemeyne gevolge, verclaert ende gewesen voor recht, dat die presiderende, ende eerste van de voorsz. Raede ende Leenhove syne voorsz. Exell. in der qualiteyt, ende als Regent en Administrateur van de Heerlicheheden ende Goeden, toebehoorende. den Hoochgedachten Heere Prince van Orangien, Grave van Nassau, Bueren &c. ende gedurende syne gevanckenissen ende absentie van wegen de Hooge Overicheyt, ende den Hartochdomme van Brabant sal ontfangen, in hulde ende manschap, ende de voorsz. vier Leenen verlyden, ende syne Excellentie daar inne in der qualiteyt voorsz. beleenen als recht is, welcken achtervolgende, is syne Excellentie in die voorsz. qualiteyt daer aff gecomen te hande, en te monde, doende hulde, ende Eedt van eeren ende van trouwen met alle 't geene *naer 'sLeenhoffs recht van Brabant schuldich was, ende behoorde te geschieden*, ende is alsoo in de voorsz. vier Leenen beleent, behoudens een yegelyck syne rechte, ende des t'Oirconde hebben wy den Zegel van den voorsz. Rade dese Brieven doen aenhangen, ende by den Greffier van denselven Rade daer mede over ende by geweest zynde doen onderteekenen —— Ende alsoo eenige van de voorschreve mannen van Leene van heure Segelen niet voorsien en waren, hebben sy luyden desen neffens den voorsz. Greffier ten versoeke van syne voorsz. Excellentie met heure eygene handen beteekent. Gedaen, ende alsoo gepasseert in 's Gravenhage *acht dagen in de maent Mey*, in 't jaer ons Heeren XV^c twee ende negentich.

Accordeert met het voorsz. Leenboek enz.

H. 2.

BREDA. *Wernbout*, gelegen by Zundert, door andere Heeren, als die van Breda beseten, en afzonderlyk van de Baronie van Breda onmiddelyk van den Hertog van Braband ter Leen gehouden, mitsgaders *pas in den jare* 1698 door Koning Willem den III. Heere van Breda, van Cornelis van Aarssen is gekogt (*b*).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En dat zelfs in de Baronie van Breda onder de Hage gevonden werd het Huis en Kasteeltje, genaamt de Emer, welk altoos en tot den huydigen dag buiten het *feudum* van den Lande van Breda geweest, en een Leen immediatelyk releverende van den Hertog van Braband is (*i*).

Dit alles zyn dan ook, op zig zelven beschouwt, overtuigende bewysen, dat de Baronie van Breda *Brabandsche grond* altoos geweest, en nog waarlyk is.

Want heeft de Hertog NA *de koop van den jare* 1350 nog verscheide Dorpen in het Land van Breda ter pand

(*b*) Vid. *Bylage littera* I.

(*i*) Vid. *Bylage littera* K.

H. 2. *Extract uit het Korte Register der Leenen van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze.*

Breda.

De Stad Laet ende Huys van Breda metten Stad van Steenbergen, ende Heuren toebehoorten *tot eenen Leenen*, die Hofstad van Wayenbergen met agt bunderen Lands daar toebehorende, *ten anderen Leenen*, 't Dorp van Sundert, 't Hoff den Molen, Metten Wateren, metten Wouweren, hoenderen, Chynsen, Cappoenen, Visscheryen, en Manschappen *ten derden Leenen*, ende die Goederen en Heerlykheden van Gageldonk metten Landen, Beempden, Chynsen, ende alle heuren toebehoerten *ten vierden Leenen.*

Prins Maurits als Administrateur	——	8 Mey 1592.
Idem pro se	—— ——	22 Juny 1618.
Frederik Hendrik	—— ——	22 Mey 1626.
Willem	—— ——	31 July 1647.
Willem Hendrik	—— ——	22 Febr. 1652.
Mr. Johan van Schuilenburg qq.	——	29 9ber 1717.
Zyne Hoogheid Will. Car. Henr. Friso	——	15 Juny 1741.
Zyne Hoogheid Prince Willen de Vde	——	9 Octob. 1752.
Eed vernieuwd den	——	19 *Maart* 1767.

Actum 's Hage 16 Maart 1775. *P. v. Spaan.*

BREDA.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

pand uitgegeven, zyn 'er nog lange jaren, ja Eeuwen daar na, Goederen, in de Landen van Breda gelegen, onmiddelyk van den Hertog van Braband verheven, hoe kan men dan immer de sustenue, *dat Breda niet tot Braband geboort*, goedmaken.

En wie is, die uit deze laatstgemelde preuves niet opmerkt, hoe onkundig en verkeerdelyk de Raden en Rekenmeesters handelen, wanneer zy die acte van Koop van het jaar 1350 van applicatie maken tot de geheele Baronie van Breda, en speciaal tot die Dorpen en Heerlikheden, hier voor opgenoemt.

Tegen dit alles nu te willen voorwenden, dat egter uit het *Octroy van den* 7 Maart 1581 (*k*) waar by Breda tot een *Vrystad* geërigeert, en van de Brabandsche Tol geëximeert word, zoude consteren, dat *de Hertog van Braband* zelve erkend, dat het Land van Breda altyd was geweest *separaat* van het Land van Braband, *vry en exemt van Bede*, en wat dies meer zy; is een allegatie, die zo ras men dat Octroy zelve aandagtig inziet, vervalt by die gene, aan welke bekend is, hoe diergelyke Octroyen opgemaakt, geëxtendeert en uitgegeeven worden;

Want al wat by dat Octroy van de Privilegien 's Lands van Breda gezegt word, zyn niet de woorden *van den Hertog van Braband*, zo als men het abusivelyk doed voorkomen, maar het zyn alleen ter contrarie de woorden, die de inhoud der *Supplicatie van de Stad Breda* uitmaken, en welke dus alleenelyk in conformité der gewoone styl en practycq, in het Octroy geënarreert worden, en niet, om daar door te toonen, dat alle die middelen en positiven by den Souverain erkend worden; want dit blykt geheel anders uit vergelyking van die woorden met het dispositief van dat Octroy, waar in de Hertog zegt, *dat hy, om de goede diensten van de Burgeren van Breda*, dat Octroy verleent; en aan het eynde is deze Energicque clausul gevoegt: *behoudelyk in andere saken ons regt, en een iegelyk het zyne.*

Welke woorden alleen genoeg aanduiden, dat de Hertog by dat Octroy alle die Praeminentien des

Lands

(*k*) *Zie van Goor Proeven.* No. 69.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Lands van Breda, waar van by de middelen van de Requeste der Magistraat van Breda zo veel ophef wierd gemaakt, geensints heeft geadvoueert, maar die, als ongegronde hersenschimmen, zyn attentie niet waardig, verder onaangeroert heeft gelaten.

Zynde het ook teffens zeer remarquabel, dat Breda geensints by het voorsz. Octroy, zo als verzogt was, tot een *Hoofdstad*, maar alleen tot een *Vrystad*, gelyk *Diest, Tienen* enz. werd opgeregt, gereserveert *nogtans het Regt van de Stad Brussel nopens de Drapperye.*

Welke reserve al wederom aantoont, dat Breda, even als de andere Smalsteden van Braband, gehouden was, om aan de beschryving van den Gildenmeester van Brussel, ter zake van gekogte Lakenen te obtempereren.

De Exemtie van de BEEDEN, waar op die van Breda zig, uit hoofde der respective actens van de Hertogen *Wenceslaus*, & *Johanna* beroemen, is zo zeer niet aan eene onafhankelykheid toe te schryven, als wel aan de gelegentheid dier tyden; wanneer de beden nog zo generaal over Braband niet schynen ingevoert te zyn geweest, dan na dat de Instructie in den jare 1456, door Hertog Philips de Goede op de Bede is geformeert.

Ja in vorige tyden waren de Leengoederen zelfs vry van morgenbeden, en andere diergelyke grondlasten, die ter bede van de Hertogen of Graven by de Staten wierden ingewilligd; maar Keyser Karel veeltyds oorlog voerende, verre buyten 's Lands, heeft de Edelen bewogen toe te staan, dat de Leenen mede zodanige last zouden zyn onderworpen (*l*).

Een diergelyke acte van vrydom, als waar op Breda zig beroept, is in den jaare 1477 aan de Heeren des Dorps van Ranst door die zelve Hertogen Wenceslaus en Johanna gegeven (*m*).

Maar wie heeft ooit die Heeren of hunne Successeuren op fundament van die remissie, horen sustineeren eene *onafhankelykheid*. De concessie en accepta-

(*l*) Vid. H. de Groot Inleiding tot de Holl. Regtsgel. II. B. 41. deel, No. 57 & 58.

(*m*) Vid. *Le Roy Notitia March. S. R. I.* p. 164.

tatie van dien bewyst zelfs de *Souverainiteit* aan de eene, en de *afhankelykheid* aan de andere zyde ten allerklaarste.

Breda. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

In *de Instructie op de beden van den jare* 1497 (*n*), noemt de Hertog van Braband onder de Middelbare Steden, waar van hy beden vorderde, *Breda*.

En of dit een en ander niet genoeg ware, de acte van remissie der Beden voor 18 jaren aan de Stad Breda door Keyser Karel de V., in den jaare 1535, geaccordeerd, en het Placaat op de invordering van den tiende en twintigsten Penning van 18 Jan. 1554, hier voren (*o*) geallegeerd, laten geen twyffel nopens de gehoudentheid van Breda, om 's Hertogs beden te betalen, meer overig.

En dat al het voorgededuceerde by hun Hoog Mog., ja by de Respective Heeren van Breda, selve reeets voor de bekende Munstersche Vrede, even na dat de Stad Breda voor de eerstemaal onder de gehoorsaamheid der algemeene Staten was gekomen, dusdanig begrepen zy, beyestigd ook *de Acte of Resolutie van Hun Hoog Moog. van den* 1 *July* 1606 (*p*), waar by zyn Hoogheid Philip Willem van Orangne, op het te kennen geven van zyn Broeder Prins Maurits, in het besit zyner goederen, als van *Breda*, *Steenbergen*, & *Oosterhout* onder deze expresse conditie gesteld wierd:

Behoudens dat de beheernisse, en verzekeringe der voorsz. Heerlykheden, Capittelen en Sterktens gemaakt, en nog te maken, mitsgaders de *Souveraine zaken*, of *Regalia* in dezen zullen blyven ter dispositie VAN DE STAATEN GENERAAL, RADEN VAN STATEN, enz.

Wie nu, Ed. Mog. Heeren, kan, na lecture dezer Acte of Resolutie, met de minste schyn van reden langer ontkennen, dat de Souverainiteit van haar Hoog Mog. over Breda zo volledig is, als over de andere Steden en Quartieren van Staats Braband.

Ja vloeit uit dit betoog niet onmiddelyk voort, dat de Officieren van Breda, en de Inwoonders desself

(*n*) Vid. *Brabantsch Placaatb*. II. Deel. *pag*. 8.
(*o*) Zie hier voor, bl.
(*p*) Vid. *Bylage littera* L.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

selven Lands, even gelyk die van andere Brabantsche Districten gehouden zyn de Placaten door haar Hoog Mog. over Staats Braband, in het gemeen geëmaneert, strictelyk te observeren?

De Advocaat Fiscaal vertrouwt, dat geen een onzydig en kundig Mensch zulks zal in twyfel trekken. En hier van zyn de vorige Raden der Heeren en Barons van Breda ook zodanig by zig zelven geconvinceert geweest, dat zy *al in den jare* 1618, en dus maar omtrent 27 jaren na de Erectie van dezen Rade, opentlyk hebben erkent, dat aan dezen Rade alleen competeerde het verleenen van Territoir binnen Breda tot het exerceeren van jurisdictioneele actens, en daarom hebben versogt, dat U Ed. Mog. wilden permitteren, om redenen, by derselver Remonstrantie vermeld, dat Commissarissen van den secrete Rade te Brussel, mogte werden toegestaan binnen Breda te vaceren tot het Inventarisseeren der meubilaire Goederen, door den Heere Prince van Orangne nagelaten, welke aldaar gevonden wierden, welk versoek ook door dezen Raad op den 19 October is 1618 geaccordeerd geworden (25).

Het

(25) M. *Aen den Rade van Brabant.*

Remonstreren reuerentelycken die van den Raede van syn Furst: Gen: den Prince van Orangien &c. hoe dat voor de Ed. Heeren van den Secreten Raede tot Brussel Proces geresen synde, tusschen Hoochged: syn Furst: Gen: den Heere Prince van Orangen &c. ten eenre: ende de Vrouwe Princesse Douagiere van Orangien ter andere syden, ter saecke van de Inventarisatie ende Appreciatie van de Meubelen, ende roerende Goederen bevonden in den Sterf huyse tot Brues sel, van den Hoochgedachten Heere Prince van Orangien &c. lest ouerleden Hoochloff. Mem:, eyndelycken by Sententie definitiue van de voorsz. Ed. Heeren van den Secreten Raede is verclaert, dat de voorschr. Meubelen, ende roerende Goederen aldaar tot Bruessel souden werden geinventariseert, ende geapprecieert, by ende ten ouerstaen van Commissarissen van den voorschreue Secreten Raede, mits dat van gelycken ten ouerstaen van Commissarissen van denseluen Secrete Raede souden geinventariseert ende geapprecieert de Meubelen van den voorsz. Sterff huyse, tot Breda ende Buren wesende; welcken volgende alsoo de voorscreue Meubelen, tot Brussel syn ge-

Het gunt een zo sterk bewys omtrend de erkende surintendance van dezen Raad, over de administratie der Justicie binnen Breda, uitlevert, als men ooit verlangen kan. **BREDA.** *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

De Advocaat Fiscaal moet egter eer hy afstapt van het gunt gebeurt is nopens Breda, voor dat die Stad en Landen zyn geraakt onder de magt der algemene Staten by de Munstersche Vrede nog maken deze finale remarque, dat de Raden en Rekenmeesters voorsz. wel voor den dag gebragt hebben een groot aantal van Stukken, waar uit zy, buiten de voorsz. acte van koop van den jare 1350, tragten te proberen de onafhankelykheid van Breda, en veele hooge Rechten en Præëminentien van den Heer, maar dat het alle zyn documenten van *actus* of daden, die gepleegt zouden zyn (het geen uit het oog niet moet worden verlooren) *na dat de troubles in de Nederlanden zyn ontstaan, en dat de Stad en Baronie is geraakt onder het bestier der algemene Staten.*

Edog de voorsz. Raden en Rekenmeesters hebben geen een document, veel minder gelyksoortige, geproduceert, welke tusschen het jaar 1350, ten tyde der voorsz. verkoop of wel tusschen het jaar 1534 (wanneer gezegt word, dat te Breda de oude Archiven zouden zyn verbrand) en de tyd dat de voorsz. Baronie is gekomen onder de magt van de algemene

geinventariseert, ende geapprecieert, en dat de Meubelen tot Breda by de voorschreuen Commissarissen niet en connen werden geinventariseert ende geapprecieert *sonder daer toe te hebben Concessie van Territoir, ende speciale Acte ende Consent* VAN DESEN RADE, soo versoucken de Remonstranten *behoorlicke Acte van Consent ende Concessie van Territoir, daer by den voorschreue Commissarissen van den voorsz. secreten Raade werde vergunt, omme de voorsz. Meubilen tot Breda te Inventariseren, ende door Luyden, hen des verstaende aldaer doen appreciëren, tot dien eynde deselve Appreciateurs te beëdigen, ende voorts alle 't gundt te doen, ende te verrichten dat tot soodanige Inventarisatie ende Appreciatie van noode is, ende* BY COMMISSARISSEN VAN DESEN RADE SOUDE CONNEN OFTE BEHOOREN WERDEN GEDAEN.

't Welk doende, &c.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

ne Staten, in de Wereld zoude zyn gebragt, waar uit *schynen* zouden *in het generaal* de onafhankelikheid van gemelde Baronie in opsigt van de Hertogen van Braband, en *speciaal*, dat de Heeren van Breda in dien tyd ooyt ondernomen hebben, *gelyke actus* te plegen, als naar dien tyd, apparentelyk berustende op instigatien, en verkeerde informatien, gegeven aan Hoogstdezelve, deels *captandæ gratiæ*, deels *uit onkunde*, deels *uit hoogmoed* der Raden van den Heer en Baron van Breda, om zelfs meester te worden van een gedeelte der authoriteit aan dezen Raad toekomende; en waar uit de Raden en Rekenmeesters voorsz. tegenwoordig zo breed, dog teffens zeer verkeerdelyk, by hunne voorsz. Deductie redeneren.

En kunnen zy lieden zoortgelyke oude Documenten niet voor den dag brengen, dan is het meer dan waarschynelyk, dat dezelve nooyt hebben geëxsteert, om dat zy dezelve zonder twyfel, zo wel in de Charterkamer zouden hebben gevonden, als die geene, welke zy van later tyden produceeren;

Want daar omtrent hebben zy in cas van verschil merkelyk voor, dewyl dat zy magtig kunnen zyn die Charters, Breda concernerende van alle oude tyden, zelfs ten tyde der eigentlyke Hertogelyke Regering, ten minste zedert het voorsz. jaar 1534, en deze Raad alleen, die zedert hare Erectie in de Wereld zyn gebragt.

Tot dus verre vertrouwt de Advocaat Fiscaal te hebben betoogd, dat het Land van Breda van de oudste tyden af, niet alleen aan de Hertogen van Braband *Leenroerig*, maar voor die tyden zelfs aan de Koningen van het Lotharingsche Ryk, en hunne Successeuren onderdanig is geweest.

En zal, om deze Contra-Memorie, die tegens zyn oogmerk, bereids al te zeer is uitgedyt, tot geen geheel volumen te maken, het hier by laten berusten, en zig liever spoeden naar dat tydperk, het geen hem voorkomt, dat volgens het voorschrift van haar Hoog Mog. reeds gemelde Resolutien van *dato* 3 *Jan.* 1749 & 2 *July* 1762, wel voornamentlyk de decisie, waar voor de staat en constitutie der Stad en Baronie van Breda te houden zy, zal moeten opleveren.

By

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeintendance raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

By verhandeling van welk tydperk, als in zig bevattende; wat 'er opsigtelyk de Baronie van Breda, zedert dat dezelve onder het Gebied van dezen Staat gekomen is, voorgevallen zy, de Advocaat Fiscaal voornamentlyk zal wederleggen de speciale argumentatien, die door de Raden en Rekenm. uit de Stukken, by hunne Deductie gevoegd, gehaald worden.

Voor al hebben de tegenwoordige Raden en Rekenmeesters voorsz. kunnen goedvinden alle surintendance over de *Officieren* van Breda aan U Ed. Mog. en het Officie Fiscaal van Braband te betwisten, en halen daar toe by, zeer verre gezogte argumenten.

Gaarne erkent de Advoc. Fiscaal, dat zyn Hoogheid, als Heer en Baron van Breda de *Criminele* Jurisdictie over dezelve Heerlykheid of Baronie heeft, en zal het zelve altyd zig tot een eer rekenen zyn Hoogheid daar in te helpen maintineren, zo wel in zyn verdere hoge Regten en Præëminentien tegens alle en een iegelyk, die daar op zouden willen impiëteeren, maar dat die Jurisdictie, die hoge Regten en Præëminentien zig zouden uitstrekken *tot de correctie der Officieren*, is iets, dat de Advocaat Fiscaal niet *mag* toegeven, zal hy zyn eed en pligt betragten, maar gehouden is zulks aan de Raden en Rekenmeesters, volgens de Brabantsche Landwetten, ten sterkste te betwisten.

En speciaal beroept zig de Advoc. Fiscaal op het 2 en 118 *Art. der Instructie*, waar op U Ed. Mog. geordonneert zyn te besoigneren, daar by gevoegt de unanime leere der DD (*q*).

Dit regt dog, *om Officieren der Baronie van Breda*, in officio peccerende, te corrigeren, is aan U Ed. Mog., als Raden van den Hertog van Braband, by verscheide gelegentheden niet alleen door den Souverain bekragtigd, maar zelfs (zo als daar van hier boven reets mentie is gemaakt) by de Raden van de respective Heeren van Breda of *tacite*, of *expresse* erkent, het geen in het vervolg in vele opsigten nader zal blyken.

En hoe verkeerdelyk de tegenwoordige Raden en Re-

(*q*) Vld. *Kindschot de authoritate curiæ Brabantiæ.* Cap. III. N. 3. *Loyens de curia Brab. p.* 106.

BREDA. Rekenmeesters van zyn Hoogheid raisonneren; wanneer zy by hun laatste Deductie (*r*) de Drossaard van Breda als FISCUS GENERALIS over de Baronie van Breda, en dus ook als bevoegt, om alle de verdere Officieren, zelve die van *Oosterhout* en *Rosendaal* te calangeren, willen aangemerkt hebben, zal aanstonds blyken.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Want, *voor eerst*, heeft de Procureur Generaal van Braband over veele jaren reets bewezen met een certificatie van twee Advocaten, mitsgaders van vier Procureurs, te Breda in dien tyd practiserende, dat voor de Hoofd- en Leenbank van Breda geen particuliere crimineele Rolle bekend was, en dat dezelve geen *criminele Jurisdictie* heeft (26); welke Bank evenwel was de Regter, waar voor men in die tyd sustineerde, dat die Officieren der Baronie door den Officier van Breda te regt konden worden gesteld;

Dit schynen de tegenwoordigen Raden en Rekenmeesters te hebben gepenetreert, en daarom tragten zy by derzelver Deductie het te doen voorkomen, dat

(*r*) *Zie gemelde Deductie. p.* 25. (Nieuwe NED. JAERB. 1776. bl. 904 en volgg.)

(26) N. Wy ondergeteekende Advocaten en Procureurs tot Breda practiseerende, certificeeren op den eedt in 't aanvangen van onse bedieningen gedaan, *dat voor de Hoofd-, en Leenbancke s'Lants ende resorte deser Stad Breda, geenen andere rollen ofte Register van Notulen en dingbtalen gehouden wert, als een rolle; waar op gebragt werden alle saecken ende processen die voor de Hoofdbancke by Appel gebragt werden ende moeten ventileeren; Ende dat onses wetens daar nooyt eene particuliere rolle van crimineele saecken ofte procedueren door de respective heeren Drossaerden geëntbameert, bekent is geweest.* Ende want het redelyk is der waerheyt getuygenisse te geven, soo hebben wy dese met onse gewoonlycke signatuere onderteeckent binnen Breda den . . July 1728. (Ende was onderteeckent) Arn. Swaens, binnen Breda als Advocaet gepractiseert hebbende vyftigh jaren,

Den ondergeteekende conformeert sigh met de bovenstaende Certificatie ten eenemaal, edog met dese weinige bepalinge, dat alle het daar by gecertificeerde alleen volgens syne ondergeteyckendes weten, soo lange als hier gepractiseert heeft, en verders off anders niet, alsoo by hem ondervonden is, enz.

dat zyn Hoogheid, als Heer en Baron van Breda wel zorg draagt, dat de Officieren peccerende gestraft worden, want dat 'er verscheidene voorbeelden existeeren, dat de zodanige van hunne Ampten zyn gedimitteert;

Dan dat is niet genoegsaam of voldoende, dan alleen in zaken, wanneer zy geen strafwaardige criminele mesuses geplcegt hebben, waar omtrent het verschil sig bepaald, en niet tot abuisen, die op *een politicque wyze* door een *Hoge-* of *Ambagtsheer* gecorrigeert kunnen worden.

In de tweede plaats is by *Sententie van dezen Rade van dato* 25 *Febr.* 1611 (27), Jan van Ryen, Casteleyn

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(27) O. In der saecke hangende in Rechte, voor d'Eerste en &c. tusschen den Procureur Generael van den voorsz. Rade *nomine officii* Impetrant in cas van delict ter eenre, *ende Jan van Ryen, Castelleyn der Vryheyt van Oosterhout*, geapprehendeerde in 't voorschreeve cas ter andere zeyde, in welcke saecke na de informatie preparatoir, d'interrogatorien ende responsiven, voor ende by Commissaris van den voorsz. Rade respective genomen ende gedaen, den voorsz. Impetrant op den tienden Decembris XVIe. thien tegens den voorsz. geapprehendeerde geconcludeert hadde by de middelen. naerder in den Processe te deduceren, ten eynde de voorsz. geapprehendeerde by Sententie diffinitive van den voorsz. Rade verklaert soude werden infaem ende inhabil, om eenige staet ende officie in den Lande van Brabant, onder haere Jurisdictie resorterende, te bedienen, ende voorts voor den tyd van thien jaren uit denselven Lande gebannen, mitsgaders gecondemneert ten behoeve van de hooge Overigheyt in een boete van duysent goude Realen, aan handen van den Ontfanger van den voorsz. Rade te betalen, ende voorts in quadruplum aan de Vryheyt van Oosterhout voorsz. op te leggen ende te betalen alle alsulke somme van Penningen als bevonden soude werden, by hem de voorsz. Vryheyt ontvreemt ende onthouden te syn, mitsgaders gecondemneert in de kosten van den Processe, ofte tot anderen alsulcke fine ende conclusie als den voorsz. Raedt bevinden soude den voorsz. Impetrant aldaer oirbaerlycxt; Waer tegens van wegen de voorsz. geapprehendeerde, door Sebastiaan van Putten, synen Procureur geconcludeert was tot niet ontfanckelyckheyt, ende by ordre dat den Impetrant synen Eysch ende Conclusie in desen gedaen ende

BREDA. telein der Vryheid Oosterhout, door den Procureur Generaal van Braband geactioneert zynde, beregt.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Aan- de genomen soude werden ontseyt, ende de voorsz. geapprehendeerde daer van geabsolveert, onder gelycken Eysch van costen, ende dat by provisie de voor Geapprehendeerde onder handtastinge ontslagen souden werden uit de apprehensie ofte arrest, te vreden synde de voorsz. Geapprehendeerde weder in Persona tot vermaninge van den voorsz. Rade te compareren sub pœna confessi & convicti, versoeckende mede Copie van de Articulen daar op de Geapprehendeerde was gehoort, ende van de responsiven daer op gevolgt, ende naardien den voorsz. Impetrant verclaert hadde, nopende de saecke ten principalen te persisteeren in plaetse van Replycq, by syne voorgaende geallegueerde ende genomen Conclusie, ende belangende de versogte provisie, te consenteren in deselve, mits als boven, maar concernerende het verder versoek, omme te mogen hebben Copie van de voorsz. interrogatorien ende responsiven, hadden geconcludeert, dat de Geapprehendeerde 't voorsz. syn versoek soude werden ontseyt, ende van wegen voorsz. Geapprehendeerde verklaart was ten principalen te persisteeren voor Duplycq als boven, ende nopende de versogte Copien van de interrogatorien ende responsiven, versogt ende geobtineert dagh te agt dagen, hadde den voorsz. Raedt op den 10 Nov. daer aen geappointeert, dat Parthyen noopende de saecke ten principalen, deselve soude beschryven by feyten contrarien, ende daer van dienen van veertien in veertien dagen, ende noopende t'versoecke van de voorsz. ontslaginge onder handtastinge, de saecke gehouden in advis, uitende welcke advis, hadde den voorsz. Raedt den Geapprehendeerde syne versogte ontslaginge ontsryt, ende den Impetrant geordonneert te dienen van synen Eysch met middelen, ende denselven te stellen in handen des voorsz. Geapprehendeerde, ten eynde deselve daer tegens dienen soude van syne antwoorde, omme 't voorschr. gedaan, ende den voorsz. Eysch mette antwoorde daer tegens gesien, op de versogte provisie van ontslaginge gedisponeert te worden na behooren, welcken volgende by den voorsz. Impetrant gedient synde van Eysch met middelen, ende in jure desselfs geconcludeert by de middelen aldaer verhaelt, ende andere nader te deduceren, des noot synde, dat de voorschr. Geapprehendeerde by Sententie diffinitive van den voorsz. Rade, gepriveert soude werden van syn officie van Casteleynschap van Oosterhout, ende voorts verclaert infaem ende inhabil om eenige staat ende Officie in den Lande

van

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Aanmerkelyk is het intusschen, dat de voorn. Jan van Ryen, door de Heeren Raden van Staten in Perzoon van Brabant, onder de Jurisdictie van desen Rade resorterende te bedienen, ende voorts gebannen voor den tyd van 10 jaren uytten selven Lande van Braband, mitsgaders gecondemneert ten behoeve van de Hooge Overrigheyt in een boete van duysent goude Realen aen handen van den Ontfanger van de Exploicten van den voorsz. Rade te betalen, ende voorts in quadruplum ofte viervoudigh te restitueeren, op te leggen ende te betalen aen de voorsz. Vryheyt van Oosterhout alle alsulcke Penningen als bevonden souden worden, by hem deselve Vryheyt ontvreemt, onthouden, ende afgedrongen te syn mette costen van den Processe tot tauxatie ende moderatie van den voorsz. Rade, ofte tot anderen alsulcken fine ende conclusie als den voorsz. Raed bevinden soude den voorsz. Impetrant aldaer oirbaerlyxs, ende van wegens den Gearresteerde daar jegens gedient synde van syne Antwoorde met middelen, ende in fine derselve geconcludeert by de middelen te voorens verhaelt, ende andere alsnogh te deduceren, dat de Impetrant by Sententie van den voorsz. Rade verclaert soude werden tot synen Eysch en de Conclusie te wesen niet ontfanckelyk, ende by ordre dat de Impetrant denselven synen Eysch ende Conclusie soude werden ontseyt, ende den Gedaeghde daer van geabsolveert ende den Geapprehendeerde by provisie ontslagen uitte apprehensie onder alsulcke Cautie ende belofte, als den voorsz. Rade gelieven soude te arbitreeren, onder gelyken Eysch van Costen ofte tot anderen alsulken fine ende Conclusie als boven; ende voorts van wegen den Geapprehendeerde recht versogt zynde, nopende 't versoek van de provisioneele ontslaginge, gesien ende gevisiteert in den voorsz. Rade wel ende in 't lange, d'Informatie preparatoir, d'Interrogatorien ende Responsiven voor ende by Commissaris van den voorsz. Rade respective genomen ende gedaen, d'Acten van Dingtalen, schriftelyken Eysch ende Antwoord met middelen van Parthyen daer op gevolgt, ende andere Stucken in desen geexhibeert, ende geconsidereert, 't gene in desen staat te considereren, den Raedt recht doende op de versogte Relaxatie, ontslaet den Geapprehendeerde by provisie uytte apprehensie onder handtastinge, te doen in handen van den Schouteth der Stad van Breda (*die daer toe by desen werdt gecommitteert*) *van ter ordonnantie van den voorsz Rade* wederom in hechtenisse te comen sub poena confessi & convicti, ende betalende de costen van de voorsz. Informatie, Apprehensie, als andersints ter cause van desen gevallen. enz.

BREDA. zoon gedagvaart zynde, deswegens door zyn Hoogheid Philip Willem, Prince van Orangne, aan hun Hoog Mog. zyn gedaan Remonstrantien, en gesustineert, dat de Raad van Staten daar toe notoir was onbevoegt, dog dat zyn Hoogheid zig nimmer tegens de gemelde crimineele Procedures van den Procureur Generaal van Braband contra den voorn. Castelein van Oosterhout heeft geopposeert,

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

In tegendeel heeft de Raad van Braband by Missive *van* 17 *Nov.* 1610 (28) aan gem. zyn Hoogheid kennis gegeven, dat zy van hun pligt gerekent hadden, om aan hun Hoog Mog. by Brieven aan te dienen, dat by de Heeren Raden van Staten Actens van Jurisdictie wierden gepleegt, contrarie de Privilegien van de Landen van Braband, en in præjudicie van de hoge jurisdictie van den Heere Prince van Orangne, als Heer en Baron van Breda, en teffens aan Hoogstdezelve toegezonden Copie der Remonstrantien, deswegens aan hun Hoog Mog. door dezen Raad ingedient.

Ja

(28) P. *Doorluchtige Hoochgeboren Vorst.*

Alzoo 't onser kennisse was gecomen dat by myn Heeren van den Raade van Staate van de vereenichde Nederlanden verscheyden Acten van Jurisdictie worden gepleecht contrarie van de Privilegien van den Lande van Braband in 't generaal, ende ook in præjudicie van de hooghe Jurisdictie van mynen Heeren den Prince van Oragnien, als Heer en Baron van de Stad ende Lande van Breda; hebben om ons te quyten van onsen eedt noodich bevonden, 't selve by Brieven aan te dienen d'Hooghe ende Mog. Heeren mynen Heeren die generale Staten van de geunieerde Provincien; ende alsoo Uwer Excellentie (mits de qualiteit ende digniteyt die selve in den Lande van Braband is hebbende) nyet weynich aan de handhoudinge ende conservatie van de Privilegien van Braband en is geleegen, en hebben nyet kunnen nalaaten Uwer Excellentie Copie over te seynden van onse Brieven aan Hoogh Mog. Heeren generale Staten geschreven. Ende sullen hier mede den Almogende God bidden.

Doorl. Hoochgeb. Vorst, Uwe Excellentie te houden in zyne heylige protectie en te verleenen in gesontheyd, eene lankduerige ende voorspoedige Regeeringe, tot 's Gravenhaghe desen xvij Novembris xvj^{c}. ende thien. enz.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ja wanneer in den jare 1728 de Drossaard van Breda zig onderwonden had, om den Officier *van Oosterhout*, ter zake hy *in officio* zig zouden vergrepen hebben, voor de Hoofd- en Leenbank 's Lands van Breda te actioneeren, heeft de Procureur Generaal van Braband, daar jegens, als strydig aan het regt der Hoge Overheid, van dezen Rade verzogt, en geobtineert een Mandament van Cassatie, Interdictie Pœnaal en van Daagcele, disponeerende, zo tegens den Drossaard, als de Hoofdbanke 's Lands van Breda. En welke beweegingen destyds door de toenmaalige Regenten van Breda by hun Hoog Mog. gemaakt wierden, ten einde deze Raad gelast zoude worden het voorsz. Mandament in te trekken, op fundament, dat deze Rade zig reeds buiten de staat van onzydigheid zoude hebben gesteld, hebben hun Hoog Mog. by Resolutie van den 10 Sept. 1728 (29) het gezag van

(29) Q.1. *Extract uit het Regifter der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Veneris den 10 *September* 1728.

Ontfangen een Missive van de eerste Præsideerende en andere Raden van Braband, geschreeven alhier in den Hage den 9 deeser loopende maand, houdende ingevolge en tot voldoeninge van haar Hoog Mog. Resolutie van den 28 der voorleden maand, der selver berigt op een Requeste van Drossaart, Schout, Burgemeesteren en Schepenen, composerende de Hoofdbanken der Stad Breda, en het Ressort van dien, sig beklaagende, dat by gemelde Raad van Braband was verleent, een Mandement Pœnaal, tegens den voortgang van seekere Proceduurende by gemelde Drossaart voor de Hoofdbanke aldaar, tegen *Simon Adriaan de Vries* crimineelyk ondernomen, en daar by versogt hebbende, om redenen in de Requeste breeder geëxtendeert, dat Haar Hoog Mog. geliefde te ordonneeren, dat de Proceduuren voor de Hoofdbanke vermogte te blyven, en dat den Procureur Generaal, als mede de Raad van Braband, mogten werden gelast, sig daar mede verder niet te bemoeyen, en dat het Mandament met den gevolge van dien, mooge werden ingetrokken, en soo daar eenige bedenkelykheid mogte overblyven, dat daar van geen decisie mogte werden gelaten aan den Raad van Braband, als sig reeds buyten staat van onzydigheid hebbende gesteld, dog dat als dan het

BREDA. van dezen Rade gemaintineert, en Hoogstderzelver ongenoegen over de zo'ongegronde, als onvoorzigtige uitdrukkingen van die van Breda ten sterkste betoont.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dusdanig drukken hun Hoog Mog zig by die Resolutie uit. „ In agtinge genomen zynde, dat in de„ ze niet alleen quæstie is, tusschen den Schout van „ Oosterhout, enz. *Ende daar by in agtinge genomen* „ zyn-

het selve moogen werden gerenvoyeert aan een Neutralen Regter.

Waar op gedelibereert en in agt genoomen zynde, dan in dese niet alleen questie is tusschen den Schout van Oosterhout, Simon de Vries, sustineerende, dat wanneer hy als crimineel Officier van Oosterhoud, sig soude vergreepen hebben, hy in soodanig geval nergens anders, als voor den Raad van Braband aanspreekelyk was, en den Drossaert van Breda sustineerende, dat hy geregtigt was om alle Officieren onder de Hoofdbanke van Breda gehoorende, ende speciaal mede den Schout van Oosterhoud by alle voorvallen te mogen ende te moeten aanspreeken, voor de Hoofdbanke van Breda, maar dat ook questie is tusschen het Officie Fiscaal van Braband, sustineerende aan het selve privative te competeeren de cognitie over forfaites en mesuses van alle Officieren door geheel Braband, Ressort van de Staat, en particulier mede over die van den Officier van Oosterhout, en tusschen gemelde Drossaart met hem gevoegt de Hoofdbanke van Breda contrarie willende sustineeren, *ende daar by in agting genoomen zynde, dat van alle fundament gedestitueert is, het geallegeerde van den Drossaart, en die van de Hoofdbanke van Breda, van dat den Raad van Braband, door het verleenen van een provisie van Justitie ten versoeken van het Officie Fiscaal, sig buiten staat van onzydigheid soude hebben gesteld.*

Is goedgevonden ende verstaan, dat de Judicature over gemelde quæstien gelaaten sal worden *aan den gemelde Raad van Braband*, voor welke partyen kunnen allegeeren het geene ieder voor haare sustenuen sullen oordeelen te behooren, om daar op by gemelde Raad van Braband soodanig reguard genomen te werden, als sal oordeelen in Justitie te behooren, en werd hier meede opgeheven de surceantie in deze by Haar Hoog Mog. Resolutie van den 28 der voorleeden maand verleent, sullende Extract van deese haar Hoog Mog. Resolutie aan gem. Raad van Braband werden toegesonden, om te strekken tot derselver narigtinge, en haar daar na te reguleeren.

„ *zynde, dat van alle fundament gedestitueert is*, het „ geallegeerde van den Drossaard, ende die van de „ Hoofdbanke van Breda, van dat de Raad van Bra „ band door het verleenen van een Provisie van Ju „ stitie ten verzoeke van het Officie Fiscaal, zig bui- „ ten staat van onzydigheid zoude hebben gesteld, „ is goedgevonden en verstaan, dat de judicature, „ over gemelde quæstien, gelaaten zal worden aan „ den gemelde Raad van Braband, voor welke par- „ tyen kunnen allegeeren, het geen ieder voor haa- „ re sustenuen zullen oordeelen te behooren."

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Het is wel zo, dat de toenmalige Raden en Rekenmeesters op den 16 Octob. deszelven jaars 1728 van hun Hoog Mog. hebben weeten te obtineeren een Resolutie, waar by is goedgevonden, dat, ongeprææjudicieert een ieders regt, tegens den Schout van Oosterhout door den Procureur Generaal en Drossaard van Breda *conjunctim* voor den Rade van Braband geprocedeert zoude worden, en middelerwyle de quæstie over het poinct van jurisdictie van de Hoofdbanke van Breda in cas subject gelaten *in statu quo*.

Dan zo ras de Advocaat Fiscaal kennis van deze Resolutie hadde bekomen, addresseerde dezelve sig aan hun Hoog Mog.; toonde de præjudicie, welke door die Resolutie aan het regt van de Hoge Overheid zoude worden toegebragt, bondiglyk aan, en verzogt intrekkinge van de laastgemelde Resolutie;

Waar van het gevolg completelyk aan de verwagtinge van den Advocaat Fiscaal heeft beantwoord; want by hun Hoog Mog. *Resolutie van den 27 October 1728* is goedgevonden en verstaan, *dat voorsz. Hun Hoog Mog. Resolutie van den 16 October bevorens zoude worden gealtereert en ingetrokken*, en

(30) Q. 2. *Extract uit het Register enz.*

Mercurii den 27 October 1728.

By resumtie gedelibereert synde op de Memorie van Mr. Willem van Erpecum, Advocaat Fiscaal van Braband, houdende een ampele Deductie van redenen waarom hy sig verlegen

BREDA. en de zaak gelaaten by Hun Hoog Mog. Resolutie van 10 September 1728 (30).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

gen vond met Haar Hoog Mog. Resolutie van den 16 deeser loopende maand, waar by Haar Hoog Mog. goedgevonden hebben, dat ongepræjudicieert een ieders regt, ten wedersyden, tegen *Simon Adriaan de Vries, Schouteth van Oosterhout*, ter saake van het geen hy soude mogen hebben misdaan, sal worden geprocedeert voor den Raad van Braband door den Procureur Generaal van Braband en den Drossaard van Breda *conjunctim*, en dat middelerwyle de questie over het poinct van Jurisdictie van de Hoofdbanke van Breda, in cas subject sal worden gelaten *in statu quo*, dewyle hy Advocaat Fiscaal vermeinde die Resolutie aan het regt van Haar Hoog Mog. te wesen ten uitersten præjudiciabel, en het selve regt gesteld te werden buyten alle examinatie, sonder dat hy Advocaat Fiscaal occasie hadde gehad ietswets voor dat regt te allegeeren, soo als volgens Haar Hoog Mog Resolutie van den 10 Sept. jongstleden sulks soude hebben moeten geschieden voor den Raad van Braband, versoekende om gededuceerde reedenen, dat by de voorsz. Haar Hoog Mog. Resolutie van den 10 Sept. mogen werde gepersisteerd.

Nog gedelibereert synde op de Requeste van Simon Adriaan de Vries, Schouteth en Casteleyn der Vryheid Oosterhoud, waar by deselve te kennen geeft syn beswaar over de voorgem. Haar Hoog Mog. Resolutie van den 16 van deese maand, versoekende, om geallegeerde reedenen, dat die Resolutie als geen Relatie hebbende tot den Suppliant, ten opsigte van den Suppliant mogen werden gesteld buiten effecte en aan den Suppliant te permitteeren om het disput tusschen den Drossaart en hem, namentlyk of hy aan eenige calangie van den Drossaard onderworpen is, alvoorens *juridicé* ende na behooren voor den Regter te mogen discutieeren en de decisie daar over te mogen bevorderen, en erlangen. Is goedgevonden en verstaan, *dat de voorsz. haar Hoog Mog. Resolutie van 16 deser loopende maand sal werden gealtereert en ingetrokken, soo als die gealtereert en ingetrokken werd mits desen, en werd de saaken gelaaten by Hy Haar Hoog Mog. Resolutie van den 10 Sept. laatstleden daar by hier mede werd gepersisteert*, Sullende Extract van dese haar Hoog Mog. Resolutie gesonden werden aan den Raad van Braband, als mede aan het Officie Fiscaal van Braband, om te strekken tot der selver naarigtinge, en haar daar na te reguleeren.

Waar in men nog niet heeft berust: maar de Vrouwe Furstinne Douariere van Nassauw geinduceert, om daar over zelfs een Adres aan hun Hoog Mog. te doen, en de intrekking dezer laatstgemelde Resolutie te verzoeken; dan met dat succes, dat hun Hoog Mog. by Resolutie van 16 Juny 1729 (31) hebben gepersisteert by derzelver zoo even gem. Resolutie van 27 October 1728, en dienvolgende de voorsz. zake gelaten aan den Rade van Braband.

In conformiteit der voorsz. hun Hoog Mog. Resolutien is die zaak ook tusschen den Procureur Generaal ter eenre, en die van de Hoofdbanke van Breda ter andere zyde, voor den Rade van Braband geventileert, en by *Sententie* van 7 April 1737 ten voordeele van het Officie Fiscaal van Braband beslist (32).

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zyn-

(31) Q. 3. *Extract uit het Register enz.*

Jovis den 16 Junii 1729.

Ontfangen een Missive van Mr. Willem van Erpecum, Advocaat Fiscaal van den Raadt van Braband, geschreven alhier in den Hage op huyden dato deeses, houdende ingevolge en tot voldoeninge van Haar Hoog Mog. Resolutie van den 12 der voorleede maandt, desselfs berigt en considératien op een Missive *van de Vrouwe Furstinne Douariere van Nassauw*, geschreven te Leuwaaarden den 7 daar te vooren, waar by gemelde Vrouwe Furstinne sig beswaard *over Haar Hoog Mog. Resolutie van den 27 Octob. des voorleeden jaars*, intrekkende die van den 16 daar te vooren, en confirmeerende die van den 10 Sept. desselven jaars, betreffende het versoek en obtineeren van een Mandament Pœnaal, door den Procureur Generaal van Braband voor den Raad van Braband gedaan, tegens den voortgang van seekere Procedúuren door den Drossaard van Breda voor de Hoofdbanke aldaar criminelyk ondernomen tegens Simon Adriaan de Vries, Schouteth en Casteleyn der Heerlykheid Oosterhoud. Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaen, *mits deesen te persisteeren by haar Hoog Mog. Resolutie van den 27 Octob. des voorleden jaars, en dien volgende de voorsz. saake te laaten aan den Raad van Braband, alwaar deselve litis pendent is hangende.*

(32) Q. 4. *Extract uit het Register der Sententien enz. beginnende den 22 Jan. 1728. en eyndigende 14 December 1739.*

In der saeke hangende voor den Rade en Leenhove van Braband

BREDA. Zynde dus door een Regter by den Souverain zelve competent verklaart, de bevoegtheid van den Pro-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

band en de Landen van Overmaze, tusschen *den Procureur Generaal van Braband*, Impetrant van Mandament van Cassatie en Interdictie Pœnaal en Daagcele en Requirant en Gerequireerde van Requeste civile, ter eenre, ende *Stephen Grave van Randwyck, Heere van Gameren &c. Drossaard der Stad en Baronnie van Breda, en in die qualiteit van Drossaard, advoueerende de Proceduuren by wylen desselfs Prædecesseuren, Johan Anthony Daverhoult, in zyn leeven Heere van Guincourt &c. Mitsgaders Willem Baron van Liere, Heere van beyde de Catwycken, 't Sant en Carnisse &c. mede als Drossaard der voorn. Stad en Resforte van Breda, voor desen Rade en Leenhove gehouden en gevoert met en benessens die van de Hooft en Leenbancke 's Lands en Resforte van Breda 't samen Gedaagdens, Gerequireerdens en Requiranten ter andere zyde*, den Raad met rype deliberatie van Rade doorgezien ende overwogen hebbende allen 't geene ter materie dienende was, ende in dezen heeft connen ofte mogen moveeren, Doende Recht, adjudiceert den Impetrant zynen Eysch en Conclusie op en jegens de Gedaagdens in desen gedaan en genomen, decreteert de beveelen en Interdictie Pœnaal, den Impetrant by het voorsz. Mandament verleent, en zulks *interdiceert den* 1e *Gedaagde in desen, mitsgaders die van de Hoofd en Leenbancke van Breda, den* 2e *Gedaagde in desen, omme met de dagvaardinge in Persoon tegens Simon Adriaan de Vries*, SCHOUT DER HEERLYCKHEYDT OOSTERHOUT *voor de gemelde Hoofd en Leenbancke van Breda in eenigerly wyse voort te gaan, off in die saake eenige vordere dispositie te doen ofte verleenen off daar inne voor haar daar inne te doen voort te procedeeren*, casseert dienvolgens de voosz. Dagvaarding voor de Hoofd- en Leenbanke van Breda gedaan, en het Decreet daar toe door deselve Hoofdbanke verleent tegens gemelden Simon Adriaan de Vries, als Schouth van gemelte Heerlyckheydt Oosterhout, *als nulliter en incompetenter* ondernomen en verleent, met alle den gevolge en aancleven van dien, Declareert wyders *dat den Drossaart van Breda niet is bevoegt of geregtigt om voor gemelte Hoofd, en Leenbanke van Breda eenige Crimineele Proceduyren te entbameeren tegens de Schouth van de Heerlyckheydt van Oosterhout, die in officie soude mogen hebben gepecceert*, en dat mede die van de Hoofd- en Leenbancke van Breda *niet hebben 't recht* om tegens den Schout van deselve Heerlykheydt, die sig sodanig soude hebben misgreepen, eenige decree-

Procureur Generaal tot de causatie van den Officier **BREDA.**
van Oosterhout, sig *in officio* misgrypende, completelyk geconstateert;

En de Officier, mitsgaders die van de Hoofd- en Leenbanke der Stad Breda, beneffens de Raden van zyn Hoogheid (daar van niet onkundig) hebben in de voorgemelde Sententie ten hunne nadeele, *met condemnatie van kosten* bewezen, berust.

En in die zaak is onder andere door den Officier en voorsz. Hoofdbank geproduceert een Copie van de hier voregemelde Koop- en Uitgiftbrief van den jare 1350, en is dus dezelve, mitsgaders de argumenten, welke tegenswoordig daar uit al wederom op nieuws door de Raden en Rekenmeesters by hun Deductie getrokken worden, geweest objecten van onderzoek en decisie.

De Advocaet Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En daar de voorsz. argumentatien, by *eene Sententie*, in *judicio contradictorio* gewezen, en *in kragten van gewysde gegaan*, in effecte zyn verklaart van geen relevance, zo staat het niet vry aan de Raden en Rekenmeesters dezelve wederom te gebruiken, en den Advocaat Fiscaal te betwisten de surintendance over de Officieren der Stad en Baronie van Breda, immers niet *van Oosterhout*, of men steld alle gewysdens op losse schroeven, en men vertreed het *Regt*, dicterende; *quod res judicata pro veritate habenda*, welke regul van Regten zo verre gaat, dat (het zy met alle eerbied gezegt) de Souverain het vermogen niet heeft zodanig gewysde door een contrarie Resolutie te vernietigen, of te verzwakken; En aan de Raden en Rekenmeesters obsteert deze Sententie even sterk, als of

creeten of provisie van Justitie in cas Crimineel te verleenen, veel min daar op voor haar voor te doen voort Procedeeren, en condemneert de Gedaagdens in de costen ter tauxatie en moderatie van desen Rade. Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Johan Scott Præses, Johan van den Honert, David Le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum en de Middelrode, Franc van der Goes, Nehemia Vegelin van Claarbergen, Johan Diderick van Slingerlandt en Jacob Arent van Perponcher de Sedlnitzky, Heer van Ellewoutsdyck, Raden Ordinaris in den gemelten Rade desen 7 April 1737. En geproununtieert den 5 May &c.

BREDA. of dezelve tegens henlieden *nominatim* is gewezen; om dat uit de hier voore geallegeerde Resolutien blykt, dat zy kennis van deze Proceduren hebben gehad, en vervolgens zo zy vermeend hadden, dat daar in het regt van den Heer en Baron van Breda was geintresseert, zy voor dat interest zig in Procedures hadden moeten bekent maken, en zulks nagelaaten hebbende, die Sententie ook naar gronden van Regten (s) tegens hun werken moet.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hoe is het derhalven mogelyk, mag de Advocaat Fiscaal wel vragen, dat de tegenwoordige Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid zodanig een absurde sustenue, dat de Drossaard van Breda, als *Fiscus Generalis*, bevoegt zoude zyn alle de Officieren van de Baronie van Breda, *in officio peccerende*, en onder anderen ook die *van Oosterhout* te calangeren, thans wederom durven voeren?

En gelieven de Raden van zyn Hoogheid meer bewys, dat niet den Drossaard van Breda, maar de Procureur Generaal bevoegt is, om de delicten der Officieren in de Baronie van Breda te vervolgen, zy leezen maar, zo dezelve by hunlieden reeds in vergeetentheid is geraakt, de Sententie tusschen den Procureur Generaal ter eenre, en *Johan van Goor*, *Stadbouder van Breda op den* 11 Maart 1701, *door dezen Raed geweesen* (t); want dan zullen zy zien, dat gemelde van Goor ter zake van verscheide delicten en mesusses in zyn voorsz. Officie gepleegt, van het zelve Ampt door dezen Raad op den eisch van den Procureur Generaal van Braband is gedeporteert, en in een boete, zo ten behoeve van de Hoge Overheid, als van de Armen van Breda is gecondemneert.

En het is zeer abusief, dat deze Raad die zaak uit hoofde eener speciale delegatie behandeld, of by conniventie van Koning Willem de III., destyds Heer van Breda, daar in die Actens van jurisdictie gepleegt zoude hebben;

Want de toemalige Raden en Rekenmeesters hebben zelve destyds aan den Advocaat Fiscaal van Brabant

(s) Vid. *L.* 63. *D. de re judicata.*
(t) Vid. *Bylage littera* R. 1 *loco.*

bant gedeclareert, (33) „ dat zy zig niet aan en trok- „ ken, wat voor informatien of bewyzen de Heeren „ van den Raad van Braband tot lasten van den Stad- „ houder van Breda wegens zyne conduites of mal- „ versatien zouden mogen hebben bekomen, *als* *zyn*.

BREDA. De Advo. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed we-gens de hooge regten der Baronie van Breda.

(33) R. 2. *Extract uit het Register der Resolutien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze.*

Jovis den 2 December 1700.

Den Advocaat Fiscaal heeft gerapporteert, dat hy tot voldoeninge van haar Ed. Mog. Resolutie van dato den 30 Nov. dezes jaars 1700, in 't Collegie van Heeren Raden en Reekenmeesters van syne Majesteit van Groot Brittanje voorgedragen hebbende, het gene in de voorsz. Resolutie staat vervat, hy Advocaat Fiscaal door de Heer Pesters tot Antwoord bekomen hadde, dat den Heer Grave van Portlant, als Drossaart van Stad en Baronnye van Breda op de clagten die aan hem Grave waren gedaan over den Persoon van Mr. Johan van Goor synen Stadhouder, hy Grave aan gemelde Raadt van syne Majesteit in der minne hadde versogt, dat gemelde Rade haar daar over beliefde te informeeren, dat dezelve Heer daar op door Heeren Commissarissen geinformeert hebbende, de genoomene Informatien of Copyen van dien aan den Grave van Portlant hadden behandigt, die dan ook vervolgens dezelve in handen van den gem. Stadhouder hadde gesteld, omme daar op te berigten: Dat gemelde Raad van syne Majesteit niet en wiste, of dat berigt van de Stadhouder aan hem Grave was gedaan of niet; en alzo gemelde Raad van syne Majesteit van die saake geen verdere kennisse was hebbende, en dat sy ook het voorsz. Berigt niet en hadde gezien, en mitsdien niet en konde weeten of gemelde Grave met dat berigt hadde contentement genomen ofte niet, dat zy derhalven ook die particuliere Informatien, die zy ten versoeke van hem Grave van Portlant hadden genomen, niet en konden overgeeven ofte communiceeren, *Dog dat Zy Heeren Raden van Zyn Majesteit haer niet aan en trokken, wat voor Informatien of Bewysen de Heeren van den Raedt van Brabant tot Lasten van den Stadhouder van Breda, wegen zyne Conduites ofte malversatien souden mogen hebben bekomen*, ALS ZYNDE SAKEN DIE HAER ED. MOG. NIET EN WAREN RAAKENDE, EN VERVOLGENS HAER OOK DAER MEDE NIET EN BIMOEYDEN, MAAR DIE LIETEN AAN DE JUSTITIE. enz.

BREDA. „ *zynde zaken, die haar Ed. niet en waren rakende,*
„ *ende vervolgens haar ook daar mede niet en bemoei-*
„ *den, maer die lieten aen de Justitie.*"

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En het Addres, het welk naderhand by de voorsz. Raden tegens deeze Procedures gedaan is, heeft voornamentlyk getendeert, om de boetens, waar in voornoemde van Goor was gecondemneert, ten profyte van den Heer van Breda te doen komen, doch nimmer eenig vervolg gehad; in tegendeel is by een *Dictum* van den Raad van Braband van 4 Mey 1701 op de Requeste van de Diaconen der Nederduitsche Gereformeerde Gemeente te eenre, en Præsident en Scheepenen van Breda, als Intervenienten voor de Aalmoessseniers Armen aldaar ter andere zyde, geordonneert, dat de boete, waar inne gemelde van Goor was gecondemneert, tusschen de voornoemde twee bysondere Armen half en half verdeelt zoude worden (34).

Dus

(34) R. 3. *Extract uit het Register der Communicatoire Dictums van den Raade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, beginnende 13 January 1700 en eyndigende 16 December 1720.*

Gezien in den Rade van Braband, de Requeste by ofte van wegens de Diaconen van de Nederduytsche Gereformeerde Kerke binnen de Stad Breda op den xxv Maart lestleeden aan den gemelden Raden gepresenteert, mitsgaders het gesustineerde, soo van de gemelde Diaconen als van den Præsident, Borgermeester ende Scheepenen der voorsz. Stad Breda, als Intervenieerende voor de Almoessseniers Armen aldaar rescribenten. daar jegens ingedient, ende op alles gelet, den Raad ordonneert de boete van vyftien honderd guldens, waar inne Mr. Johan van Goor by Sententie van desen Rade van dato den 11 Maart lestleeden in cas crimineel ten behoeve van den Armen tot Breda is gecondemneert, tusschen de voorsz. Suppl. ende de gemelde Almoessseniers Armen half ende half sal werden verdeelt, sonder dat dese dispositie aan d'een of d'ander in toekomende in haar Regt eenigsints sal præjudicieren, of dat deselve in consequentie sal mogen werden getrokken. Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Salomon Dierkens Præses, Maurits le Leu de Willem, Cornelis Gerard Fagel, Gaspar van Kinschot, Heere van Kinschot, Willem van Persyn, Johan

An-

Dus heeft de Advoc. Fiscaal, zo hy vermeent we- derom een gegronde reden, om zig zeer over het gedrag der jegenwoordige Raden en Rekenmeesters te verwonderen, die zulk een notabel voorbeeld voor zig hebbende, egter sustineeren, dat het Officie Fiscaal over den *Officier en Stadhouder van Breda* geen causatie, of deze Raad geene cognitie competeert.

Te meer, daar, gelyk in het begin dezer consideratien (*u*) door den Advocaat Fiscaal uit een gedrukte Memorie van de Raden en Rekenmeesters, ter gelegenheyd van de procedures tegens den Schout Swryters, geremarqueert is, dat dezelve diestyds wel erkenden de judicature van deze Raden over de- licten der *crimineele* Officieren van Breda *in officio* delinqueerende, maar teffens de bevoegtheid van den Raad, om over de misdaden, door *civiele* Officieren der voorsz. Baronie in het waarnemen hunner Ampten begaan, te cognosceeren, heviglyk contesteerden; En of wel in het voorsz. geval van voorn. Swryters niets zekers omtrent dit *geconteſteerde* poinct van jurisdictie des Raads van Braband by den Souverain gestatueert zy, hebben egter in het vervolg van tyden hun Hoog Mog. *by Resolutie* van 27 April 1742, genomen op het Berigt van dezen Rade ter wederlegging van de klagten der Domeinraad over de crimineele procedures, door het Officie Fiscaal van Braband tegens M. Ruyghave, *Civile Schout van ter Heyde* voor den Raad van Braband geëntameert, deese laatstgem. sustenue der Raden van zyn Hoogheid onwettig verklaart, en gemelde saak aan dezen Raad gelaten (35), waar door ook dit poinct omtrent de Civile

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(*u*) Vid. *pag.* 12.

André van der Meulen, Heere van Niecop, Johan Troye, ende Govert Johan Slingeland, Raaden ordinaris in den gemelde Raade desen vierden Mey seventien honderd en een. enz.

(35) S. *Extract uit het Register der Resolutien van haar Hoog. Mog. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Veneris den 27 April 1742.

Ontfangen een Missive van de eerst Præsideerende ende ande-

BREDA. vile Schouten der Baronie zyn decisie bekomen heeft.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En betreffende *den Officier van 's Princeland*, ten opsigte van den welken de tegenwoordige Raaden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid al mede by hunne *Deductie* p. 25. de *gepratendeerde* surintendance van den Drossaard van Breda tragten te doen werken, slaan zy niet minder den bal mis, en het ontbreekt aan geen voorbeelden, waar uit blykt, dat de Procureur Generaal van Braband het regt van de Hoge Overheid tegens dezelve heeft bewaard, want by *Sententie van desen Raad van 20 Mey 1645* (36) is *J. Schoor-*

dere Raden van Braband, geschreeven alhier in den Hage den 26 deeser loopende maand, houdende, ingevolge en tot voldoeninge van haar Hoog Mog Resolutie van den 20 daar te vooren, derselver Berigt op een Missive van die van den Rade en Rekeninge van syne Furstelyke Doorl. den Heere Prince van Nassau, waar by deselve haar quaamen te beswaaren, over sekere Proceduuren door het Officie Fiscaal van Braband, geentameert tegens *Marinus Ruyghaver*, *Schout van ter Heyden*, Baronnye van Breda, synde nevens de voorsz. Missive van den Raad van Braband gevoegt, een Copie van het belang van den Advocaat Fiscaal van Braband, op requisitie van den Raad van Braband aan deselve in deese saake overgegeven.

Waar op gedelibereert synde, is goedgevonden en verstaan, dat de saake in questie tusschen het gemelde Officie Fiscaal van Brabant en den gemelden Schout van ter Heyden, Marinus Ruyghaver *zal werden gelaaten en verblyven aan de ordinaris Justitie, werdende aan gemelde Officie Fiscaal vrygelaten voor den Raad van Braband sodanige Actie te institueeren, en aan gemelde Ruyghaver sodanige defensie te doen als zy over en weder te raade sullen werden.*

Ende sal Extract van deese aan haar Hoog Mog. Resolutie gesonden werden aan den Raad van Braband, om te strekken tot derselver narigtinge.

(36) T. I. *Extract uit het Register der Communicatoire Dictums van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, over den jare 1633 tot 1676.*

Het Officie Fiscaal van Braband, Impetranten van Mandament van Daagcele in Persoon. Ca. Johan Schoormans

Schoormans, Schouteth en Dykgraaf van Princeland, Ged. by Mandament van Daagceele in persoon, van zyn bedieninge gesuspendeerd;

En by *Resolutie van hun Hoog Mog.* van 13 *Febr.* 1738 is de causatie van den Procureur Generaal tegens Samuël Dingemans, *Substitut Balliuw en Rentmeester van 's Princeland* gelaten aan de judicature van den Rade van Braband (37).

BREDA. *De Advo. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En Domeinmans *Schoutet* en *Dykgraaf van Princeland*, Gedaagde in Persoon.

Gesien in den Rade van Braband d'Interrogatorien by 't voorsz. Officie de voorsz. Rade overgegeven de responsiven van den voorsz. Gedaechde, op deselve eysch van het voorsz. Officie met de Stukken en Munimenten daar toe behoorende, mitsgaders het Recollement van den Impetranten getuygen daar op gevolcht, ende op alles geleth. Den Raad *suspendeert den voorsz. Gedaechde van voorsz. zyne bedieningen*, ordonneert voorts dat hy sal hebben copie van der Impetranten Interrogatorien en van de responsiven daar op gedaan, mitsgaders van den Eysch der Impetranten om daar tegen te doen het gunt zynen Raad gedragen sal, admitteert hem voorts te mogen occupeeren by Procureur, en reserveert de kosten ten uyteinde van saake. Actum in den Rade den 20 Mey 1645. enz.

(37) T. 2. *Extract uit het Register der Resolutiën van haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Jovis den 13 *February* 1738.

Ontfangen een Missive van den Raad van Braband geschreven alhier in den Hage, den 11 deser loopende maandt, houdende, ingevolge, en tot voldoeninge van haar Hoog Mog. Resolutie van den eersten daar te vooren, derselver Berigt op de Requeste van den Baron van Heeckeren tot Roderlo, *in qualiteit als Balliuw en Rentmeester van de Heerlykheid 's Princeland*; versoekende, dat haar Hoog Mog. gemelden Raad van Braband gelieven aan te schryven, eensdeels om haar te onthouden van eenigh enqueste off ondersoek over saaken den Suppliant *als Rentmeester van de Domeinen van den Heere Prince van Nassau in het Princeland, en sulks ook Samuël Dingemants, als des Suppliants Substitut Rentmeester betreffende*, te doen, maar in tegendeel al het geene betreft het voorsz. Rent-Ampt, en daar toe is relatif, aan gemelden Heere

BREDA. En is de Raad van Braband de competente Regter der Officieren van de Stad en Baronie van Breda, *in officio* pecceerende, niet minder heeft dezelve Raad de verdere *surintendance* over Crimineele saken, in Breda voorvallende, wanneer die tot hare kennisse zyn gebragt, geëxerceerd.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Want of wel in Braband, en dus ook in de Lande van Breda de Crimineele Vonnissen regulariter niet zyn provocabel, zoo is zulks alleen betrekkelyk op crimineele procedures *wettelyk* gevoert, want zo dra die aan *nulliteit* of *informaliteit* laboreren, zo zyn deselve absoluut provocatie subject.

En om geen-Hollandsche Regtsgeleerde hier toe te allegeren, dewyl de Advocaat Fiscaal gesien heeft, dat men daar op captien maakt, even of die het Brabantsche regt niet verstaan, of van minder ingang wesen souden, zal de Advocaat Fiscaal tot bevestiging van zyn gezegde, bybrengen een Brabandsch Schryver, die de Brabantsche Regten en Privilegien allesints kundig is geweest, namentlyk de *Raadsheer Wynants in Decis. Curiæ Brab. Dec.* 233. spreekende van een

re Prince, en die daar toe van syne Furstelyke Doorl. syn gesteld, of werden geordonneert, over te laaten, en dien volgende daar ontrent aan gemelde Dingemans nietwes te vragen, of voor te stellen of te doen voorstellen of vragen.

Ende anderdeels, dat gemelde Raad van Braband, ingevolge van haar Hoog Mog. Resolutie van den 20 Dec. 1737. tot de Civile saaken in cas van injurie tusschen den gemelden Dingemans, en Joost Bravenboer, Schoolmeester aldaar, voor het Geregt van Princeland litispendent, sal syn getermineert, van gelyke supercedeeren met alle verdere enquestien dien aanbelangende te doen, of te laaten doen, als zynde die saaken by haar Hoog Mog. aan de Justitie gelaaten en getermineert.

Waar op gedelibereert synde, is goedgevonden en verstaan, het voorsz. berigt te houden voor voldoende, *en dat de voorsz. saake gelaten sal werden aan de judicature van de Raad van Braband; om daar in justitie te administreeren, soo als naar Regten en na de Wetten en Placaaten van de Lande sal vinden te behooren.* En sal Extract van deese haar Hoog Mog. Resolutie gesonden werden aan gemelden Raad van Braband, om te strekken tot der selver narightinge.

een geval, waar in men mede wilde misbruik maken van het privilegie *de non provocando in Criminalibus causis*, uit welkers leere zelfs profluëert, dat een delict niet naar merites gestraft zynde in Braband, van het daar over gewesen vonnisse zomwylen provocatie valt, zeggende:

BREDA.

De Advocaet Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

„ Opposuit se condemnatus allegans, quod esset
„ causa Criminalis, & privilegia anni 1530 decernen-
„ tia, in criminalibus non esse locum appellationi,
„ aut Reformationi; *sed cum nec usus, nec privilegia*
„ *authorisent injustitiam;*" *& constaret*, NOTORIE *male judicatum, ubi pro gravi delicto tam levis pœna erat imposita, expeditæ fuerunt Prætori litteræ Reformationis, imo mandatum Procuratori Regio conclusiones suas dare.*

En by haar Hoog Mog. Resolutie, op advys van den Hogen Rade in Holland genomen, van dato 27 July 1753 is alle speculatie op dit respect weggenomen.

Reets in den jaare 1605 heeft de Drossaard van Breda van dezen Rade versogt, en geobtineert een mandement van *Reformatie* van een *Crimineel Vonnis* van Schepenen der Stad Breda (38).

Ook

(38) U. *Edele, Eerweerde, Hoochgeleerde, Wyse, Voorsienige zeer Discreete Heeren.*

Achtervolgende de opene Brieven van reformatien, Dys Jonk. Fernand van Bernny, Drossaart deser Stadt en Lande van Breda, tegens Goris Gysbrecht Stickers gevangen ende requirant van Tichte geweest is op ten twelfsten Jan. deses lopenden jaars, in Uw E. Raede heeft verworven, ende van des Reformants wegen aan ons zyn geinsinueert ende geëxploicteert, so seynde wy hyer beneffens aen Uw E. besloten allen de Acten, soo dye ten Regre crimineel deser Stad tusschen den voorsz. Goris gevangen, ende Requirant van Tichte ter eenre, ende eerst op ten naeme des Reformants, ende daer naer voorts op ten name des Schouteths ter andere zyde zyn gevallen ende gedaan, ende waer vuyt by ons voor het leste tusschen Paerthyen voorsz. op ten twee en twintichsten Meye seftien hondert vyer is gesententieert, welke Sententie wy verclaren niet te willen sustineeren, maer dyen aengaende te stellen Parthye tegens Parthye, ende hyer mede sullen wy desen eynden ende ons tot Uw E. gebieden, biddende den Almogenden, deselve

Edele, Eerweerde, Hoochgeleerde, Wyze, Voorsienige zeer DiscreeteHeeren, te willen gesparen in gesontheyt tot een langsalich leven, vuyt Breda desen achtsten Aprilis 1605. enz.

BREDA. Ook heeft deze Raad by *Sententie* van 23 Dec. 1661 in de zake van het Officie Fiscaal van Braband, *Impetrant van mandement van Reformatie in cas crimineel* contra C. van Houten & I. van Bernagne geintimeerdens, het Vonnis by Wethouderen *van Breda*, tusschen den Stadhouder D. Buix en de voornoemde geintimeerdens gewesen, te niet gedaan, en deselve geordonneert voor den tyd van twee jaren zig uit de Stad en Baronie van Breda te retireeren (39).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Al-

(39) X. *Aan myn E. Mo. Heeren van den Raede van Brabant.*

Verthoont Reverentelyck de Drossaert der Stadt en Lande van Breda, hoe dat omtrent twee maenden geleden, soo wanneer de Predicanten der Stadt Breda, binnen den Dorpe van Sundert haere Vermaeningen ende Predicatien hebben aengevangen sekere commotie ende insolentien zyn geschiet, daer inne hy Suppliant nomine officy behoorlycke informatien genomen heeft, ende eenige van de Autheuren, als onder anderen eenen, genaemt Schep, voor Schepenen van Breda heeft te recht betrocken ende Criminele Conclusie tegens hem genomen.

's Is mede soo dat eenigen merckelycken tyd was, dat hy Suppliant de voirsz. informatie genomen hadde, binnen de voirsz. Dorpe van Sundert is gecoomen Mr. Aelbrecht van Brakel, Procureur Fiscael van U E. Raede, ende heeft hem over de voirsz. mesuses van gelycken geinformeert ende daer over verscheiden Personen van den voirsz. Dorpe by Mandamentvan Daegceele in Persoon voir UE. doen citeren, daer van den dach gedient heeft op ten eersten Rechtdach voir dese Vacantie; 't welck alsoo onder correctie gesproken niet en behoirt, overmits hy Suppliant doir syne diligentie d'Heeren Fiscalen daer inne hadde geprævenieert, gelyck deselve daer van goede kennisse hebben, als de voirsz. syne Suppliantes precedente Informatie gesien ende gelesen hebbende, die oock noch onder haere E. is berustende: Soo versoekt de Suppliant reverentelyck, dat UE. gelieven, soo ten insiene van de voirsz. preventie ende litispendentie, als mede dat het voirsz. Delict niet en is overjaert, 't voirsz. Mandament te revoceeren ende Parthyen te renvoyeeren voir Schepenen van Breda. 't Welck doende, &c. (Was getekent,) *J. vander Veeken.*

De Fiscalen gesien dese Requeste, mitsgaders d'Informatie,

pre-

Al verder heeft de Raad by *Sententie* van dato 28 Juny 1675 expresselyk *aan het Officie Fiscaal gereserveert zyn Regt van appel, indien hy in tyden en wyle zulks geraden zoude vinden te behooren*, wegens de procedures voor Wethouderen van *Rosendaal*, geentameert ten lasten van Sebastiaan van der Schoot, *nopens een betigte manslag* (40).

BREDA. De *Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Eyn van den precedente, by den Requirant in desen nopende 't feit, in de voirsz. Requeste geroert, genomen, verklaren te vreden te syn, dat de saecke sal worden gerenvoyeert voir de Hoofdbank van Breda; mits dat den Requirant gehouden sal syn, de selve t'instrueeren ende in staete van wysen te brengen binnen den tyd van vier maenden, op pœne datte selve by den Raede sal mogen worden geëvoceert, gereserveert haere Actie noopende de costen van de intermissie van Justitie tot noch toe gedaen jegens de Delinquanten, in Persoone gedachvaert, ende Defaillanten. Actum Hage den xij Augusti 1615.

(Was geteekent) *Ab. Sweerts d'Weerts.*

De Post, den Raedt gesien de præsentatie van de Fiscalen hier voren geroert, renvoyeert dese saecke mitsgaders Parthyen voor de Hoofdbanke van Breda, mits dat die van deselve Hoofdbanke de voirsz. saeke diffinitivelyken sullen decideren ten lanckste binnen ses maenden, op pœne dat by faulte van dyen de voirsz. tyd overstreeken synde het Proces alhyer voor desen Raede sal mogen worden geëvoceert, gereserveert den Fiscalen haere Actie tegens de Gedaegdens in Persoon, Delinquanten ende Defaillanten, nopende de costen hier voren geroert. Actum in den voorsz. Rade ten dage, maende ende jaere als boven. (Was getekent) *P. Gilles*, Griffier.

(40) V. 1. *Extract uit het Register der Sententien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, beginnende* 1635 *en eyndigende* 1675.

In der saake hangende voor den Rade van Brabant tusschen *het Officie Fiscaal van Brabant* Impetrant van Mandament *van Reformatie in cas Crimineel*, mitsgaders Rudolff Gibs, Antonette Thuaerts Vader en Moeder, mitsgaders de verdere Vrinden en Bloetverwanten van Esajas Gibs nedergeslagen tot Breda, haar gevoeght hebbende in den Processe nevens het voorsz. Officie, en sulks Requ. van Reqte in Judicio ter eenre; en *Coen van Houten en Johan van Bernagien beyde wonen-*

nen.

BREDA. Eindelyk, om meer andere voorbeelden te melagegeren, is door den Raad van Braband in den jare 1700 aan

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

nende tot Breda Geintbimeerds. int voorsz. Cas en Gereqns. van voorsz. Reqte. in Judicio ter andere zyden. Den Raadt met rype &c. ende in deesen &c. *doet te niet te Vonnissen* tusschen den Stadhouder Daniel Buycx en de voorf. Geinthimeerdens by *Wetbouderen van Breda geweesen*, En doende dat Wethouderen voorsz. behoorden gedaan te hebben, *ordonneert de voorsz. Geintbimeerds. sich voor twee jaaren te retireeren binnen den tyd van drie weken naer dato deses en 't ontbouden uyt de Stadt ende Baronnie van Breda*, condemneert deselve mede in alle de costen ende misen van Justitie ter taxatie ende moderatie van den voorsz. Raede, condemneert deselve verders aan de voorsz. Reqten te vergoeden, restitueeren, op te leggen en te betaelen de costen soo van Doctooren, Apothecar, Chirurgyn en de andere over dien neergeslagene gegaan hebbende, En daar van wyders dependerende, als mede de costen van Begraeffenisse en de andere Doodtschulden daar uyt ontstaan, voorts mede alle costen by de Suppli. gesupporteert int beleggen van de Informatien, als mede van 't voorf. Proces jegens die van de Stadt, mitsgaders in de costen aan getuygen alhier in den Hage op ordre van deesen Raaden gesupporteert, mitsgaders de reys en teercosten en vacatien over het sollicitееren van de saeken tot den uyt eynde toe gesupporteert, gehad en geleden, alles mede ter taxatie en moderatie van den voorsz. Raade. Actum den 23 December 1661. Ende alsoo gepronuncieert den 25 Jan. 1662. enz.

V. 2. Schout ende Regeerders van Rosendaal ten eenre, ende 't Officie Fiscael ter andere zyde.

Den Raadt van Brabant gehoort hebbende de mondelinge Playdoye, mitsgaders gesien de Stucken en Monumenten by partyen hinc inde aen den voorsz. Rade overgelevert, Ende op alles geleth, *Ontseyt de voorsz. Schout* ende Regeerders van Rosendael het versochte Mandament Pœnael, *Doet niet te min aff de surcbeance* by de Appointementen Interlocutoir van den 30 May ende 24 Juny jongstleden respective verleent, *permitteert* vervolgens aan Schoutet ende Wethouderen van Rosendael voorsz., met de proceduren tegen den Persoon van *Sebastiaan van der Schoot* geëntameert, NB. *nopende de beticbte Manslacb*, te mogen voortvaren, *Gereserveert aen 't Officie Fiscael syn recht van appel, indien by in tyden ende wylen sulcx geraden soude mogen vinden te behooren.* Actum in den Rade den XXVIII Juny 1675. enz.

aan zekere Maria Key verleent mandament van Reformatie van een *Crimineel* Vonnis, of ontzegginge van de Stad, door Schepenen van Breda op den 10 Aug. 1699 geweesen, en by Sententie van 13 April 1701 het voorsz. Vonnis van Breda te niet gedaan(41). Heeft

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(41) W. 1. *Extract uit het Register der Resolutien enz. Mercurii den 28 July* 1700.

Op heden is het Berigt wegens het Officie van Breda tegens den Drossaart van der Schoot, &c.

Eodem.

Is by Maria Key, verzogt Mandement van Reformatie van een Crimineel Vonnis ofte ontsegginge van de Stad by Scheepenen van Breda, tegens de Suppliante van dato den 10 Augusty 1699, waar van sy Suppliante nooit Copie heeft kunnen bekomen, als op een Compar.tie onlangs gehouden, te sien den 22 Juny lestleden in de Notulen: Ende relief, vermits op het verstek van antwoord Vonnis gegeven is, dog alvorens te disponeeren gestelt by beslote Missive in handen van den Drossaart, als mede in handen van de Wet van Breda, omme den Raed hier op te dienen van haer belang ad primam na de Vacantie van Oegst, maer is ook goedgevonden ende geresolveert aen te teeken, dat sulken communicatie alvorens in dit singulier geval geschied, om seer bysondere reedenen, sonder dat het selve voor 't toekomende in eenige consequentie sal konnen werden getrokken, om zodanige versoeken van Reformatie alvorens by Missive in handen te stellen. enz.

W. 2. *Extract uit het Register der Sententien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, beginnende met den jare* 1700, *en eindigende met den jare* 1710.

In der zaake hangende voor den Rade van Braband tusschen Maria Key, wonende tot Breda, Impetrante van Mandament van Reformatie mette Clausule van Relief ter eenre, op ende jegens Willem Bentingh, Grave van Portlant, &c. Drossardt der Stad en Lande van Breda, geinthimeerden in 't zelve cas; ter andere zyde, de Raadt met rype deliberatie van Rade doorgezien ende overwogen hebbende alle 't geene ter materie dienende was, ende in dezen heeft connen en mogen moveeren, doende Recht, interineert de Clausule van Relief in des Impetrantes Mandament geinsereert, releveert haar dienvolgende, ende restitueert haer in tegrum van het laten gaen, ende de-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Heeft niet de Drossaard van Breda reets in den jare 1615 de cognitie der verjaarde delicten in den Lande van Breda aan dezen Raad toegekent? immers ja; want hy heeft op den 12 Aug. des gemelden jaars by requeste van den Raad versogt intrekking van een mandament van daagcele, aan den Procureur Generaal tegens eenige Ingezetenen der Baronie van Breda, ter saake van gepleegde insolentien aan de Predikanten der Stad Breda, verleent, NB. *alsoo het Delict niet was verjaart*, welk versoek hem na verhoor der Fiscaals is geaccordeert (*v*).

Wie, Ed. Mog. Heeren! anders is bevoegt om de negligentie der Officieren van de Baronie van Breda te suppleeren, en wanneer zy onagtsaam zyn, tegens de delinquanten te procedeeren, dan de Procureur Generaal van Braband?

Wanneer in den jare 1726 deze Raad, niet op speciaal mandaat van hun Hoog Mog., maar ten versoeke van den Advocaat Fiscaal, op fundament van het *Placaat van hun Hoog Mog. van 6 Sept.* 1661, eenige Persoonen, Fauteurs en Ophouders van Heydenen, en Landlopers geweest zynde, uit de Heerlykheid

(*v*) Vide *Bylage littera* X.

cerneeren van het Versteck van antwoord, in des Impetrantes voorschr. Mandament breder vermelt, mitsgaders van de versuymenissen daer toegeslagen, stelt haer mitsdien, in sodanigen staet, als de Impetrante voor date van dien is geweest, ende in Reformatie doet te niet het Vonnisse van Scheepenen der Stad Breda van date den 10 Augusti 1699 alhier in quæstie, ende doende dat Scheepenen voorsz. ter eerster instantie hadde behoren gedaen te hebben, ontseyt den geinthimeerden aldaer Aenlegger synen Eysch ende Conclusie soo als die ter eerster instantie, op ende jegens den Impetrante aldaer gedaegden, is gedaen ende genomen, ende compenseert de costen van deese instantie, om redenen den Raedt daer toe moveerende. Aldus gedaen in 'sGravenhage by de Heeren Salomon Dierquens Preses, Maurits Le Leu de Wilhem, Quiryn van Stryen, Cornelis Gerard Fagel, Gaspar Kinschot, Heere van Kinschot, Willem van Persyn, Johan Andre van der Meulen, Heere van Niecop, en Johan Troye, Raden ordinaris in den gemelden Rade desen dartiende April 1701, & pron. den 4. Mey anno voorsz. enz.

heid Dongen gevangelyk naar den Haage hadde laten vervoeren, ten einde door het Officie Fiscaal tegens henlieden voor dezen Raad zoude worden geproce-deert, hebben hun Hoog Mog. by *Resolutie van* 8 *Jan.* 1726, niettegenstaande de oppositie van den Drossaard, Præsident en Schepenen van Breda, goed gevonden en verstaan, dat met gemelde Procedures voor den Rade van Braband zoude worden voortgegaan (43).

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

De Raad van Braband heeft daarenboven alleenelyk het regt, om tegens de Excessen, die de Officieren der Baronie van Breda in de Crimineele Procedu-

(43) Y. *Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Martis den 8 *January* 1726.

Ontfangen een Missive van den Raad van Braband, geschreven alhier in den Hage den 31 der voorleede maand, houdenden, in gevolge ende tot voldoeninge van Haar Hoog Mog. Resolutie op de Requeste van Drossaard, Præsident en Scheepenen der Stadt Breda, houdende beswaar wegens het gevangelyk wechvoeren van eenige Persoonen uyt de Heerlyckheyt Dongen, Baronnye van Breda, door den Drossaart van Venloon, Meyerye van 's Hertogenbosch, als daar toe by gemelden Raadt van Brabandt geauthoriseert.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden ende verstaan, dat met het voorsz. bericht, voor soo veel de voorgem. Proceduyren aangaat, genoegen genomen, en dat met de voorsz. Proceduyren voor den Raad van Braband voortgegaan sal werden, en werdt ten dien einde opgeheven de surcheantie tegen den voortgangh van de voorschr. Proceduyren verleent.

Sullende Extract van dese haar Hoog Mog. Resolutie gesonden worden aan den Raadt van Brabandt, om te strecken tot derselver narichtinge, en haar daar na te reguleren.

Dat dien onvermindert Copie van de voorsz. Missive, voor soo veel het verdere geallegeerde en de generaale stellingen aangaat, gestelt sal werden in handen van de Heeren van Wynbergen, ende andere Hoog Mog. Gedeputeerden tot de saaken van de Meyerye van 's Hertogenbosch, om te visiteeren, examineeren ende van alles alhier ter Vergaderinge rapport te doen. Accordeert enz. (Was geteekent) *F. Fagel.*

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

dures aldaar plegen mogten, door gepaste middelen te voorsien, en het heeft nimmer aan de Raaden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid toegestaan, of gecompeteert zig met *de Justitie zaken* in de Baronie van Breda te bemoeyen, gelyk de Advocaat Fiscaal hier voren reets heeft beweezen door de eyge Declaratoiren van dezelve Raden en Rekenmeesters (*w*).

De Fiscaal van Braband heeft ook in den jare 1701 uit kragte van een Commissie van dezen Raad met Heeren Commissarissen *binnen Breda* gevaceert tot het nemen van Informatien ten lasten van gemelde Stadhouder van Goor;

Deselve heeft, na bekomene Commissie van dezen Rade in dato den 29 July 1733, zig *naar Breda* getransporteert *om de Crimineele Rolle te visiteeren.*

Is niet in den jare 1735 door den Raad van Braband, op propositie van den Advocaat Fiscaal een commissie van twee Heeren Raden, en den Advocaat Fiscaal van Braband na Breda afgezonden, om zig nopens een valsche verklaring, geproduceert in de zake van J. Ruelens contra de Weduwe van P. van Gelder, die in reformatie aan dezen Raad was gedevolveert, te informeren?

En heeft niet de Raad van Braband in den jare 1736, wegens de geweldige ontsettinge van Jan de Bruyn door een menigte manschap geschied, als zynde een *casus Regius*, by Publicatie van dato 15 Nov. 1736, gesteld een præmie van 500 guldens aan die geene, die een of meer van de voorsz. Delinquanten zoude kunnen aanwyzen, zodanig dat hy in handen van de Justitie zoude komen te geraken?

En by een bysondere Publicatie, ten zelven dage gearresteert, den Schout en Schepenen van de vryheid Rosendaal en Nispen, mitsgaders de Practisyns en andere Bediendens van de Justitie, benevens de goede Luyden en Ingezetenen aldaar gesteld in de protectie en Sauvegarde van de Hoge Overigheid, en voorts een commissie gedecerneert, om wegens de voorsz. geweldige ontsettinge te Breda informatien te nemen (44). Heeft

(*w*) Zie *Bylage* C. 4. & R. 2.

(44) Z. I. D'Eerste Presiderende ende andere Raden van Bra-

Heeft nu de Raad van Braband en de Advocaat Fiscaal deze Actens van superieure Jurisdictie, en sur- **BREDA.** *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

Brabant ende Landen van Overmaze, Onse lieve, ende bemin de mede Broederen in Rade *d'Heeren ende Meesters Johan Andre van der Meulen, Heere van Nieeop, ende Govert Johan van Slingelant*, salut en dilectie. Alsoo *op het versoek van het Officie Fiscaal* Mr. Johan van Goor Stadhouder van het Drossaart Ampt van de Stadt ende Baronnie van Breda beschreven, ende iterativelyk op Articulen gehoort was over gepleegde exactien, Concussien, Violentien, Corruptien, als andersints, waar van de besculdingen aan het Officie Fiscaal waren ter hand gesteld, ende op ordre van den Raad op de Tafel gebracht, doch dat de Responsiven die den voorn. van Goor op de voorsz. Art. hadde gegeven, niet alleen seer verscheelden, maar ook in verschydene respecten contrarieerden aan de respective bewyzen die het Officie Fiscaal waren ter hand gecomen; Ende nademaal nodig was, dat niet alleen de gemelde respectiven bewysen wierden gebragt in de behoorlyke forme, ende gerecolleert, maar ook datter noch andere nieuwe mogen werden beleyt,

Soo is 't, dat wy naar voorgaande deliberatien op alles U L. hebben gecommiteert, ende geauthoriseert, soo wy voorsz. committeeren ende authoriseeren mits desen, *omme* MET ASSUMPTIE VAN HET ZELVE OFFICIE FISCAAL *U L. te vervoegen binnen de Stad Breda, ende verders daar het van noden soude mogen weezen, omme* ALDAAR *de voorsz. respective bewyzen te brengen in de behoorlyke forma ende te recolleeren, maar ook andere ofte nadere nieuwe informatien te nemen, ende sodanige Personen voor U L. te ontbieden ende te hooren, als U L. noodig sult oordeelen, mitsgaders alles verders te doen, 't gene ter sake voorsz. eenigsints soude mogen werden gerequireert*, voorts de voorsz. Informatien ende der Getuygen depositien, ende wes U L. sullen voorcomen ende doen, getrouwelyk stelt ende redigeert in geschrifte omme 't selve gesien, ende U L. Rapport by ons gedisponeert te werden, soo als wy in goede Justitie sullen bevinden te behooren. Gegeven in 's Gravenhage 22 dagen in de maant van December in 't jaar onses Heeren duysent ende seven hondert. enz.

(Was geteekent) *B. v d. Haar.*

Z. 2. Extract uit de dagelykse Notulen van den Rade en Leenhove van Brab. ende Landen van Overmaze.

Mercurii den 29 July 1733.

T'Officie Fiscaal van Braband verzoekt Commissie om zig in

BREDA. surintendance clandestien gepleegt? of is al het zelve openbaarlyk en ten aansien van den Officier en de Ra-

De Adv. Fiscael weder- legt de Deductie van den Domein- raed we- gens de hooge regten der Ba- ronie van Bre- da.

Persoon na Breda te transporteeren, en aldaar gaan nazien en visiteeren de Registers der Decreeten van apprehensien ofte van Dagvaardinge in Persoon, mitsgaders de Crimineele Rolle, en Crimineele Vonnisboeken, dewelke binnen Breda gehouden werden, die hy zal nodig vinden.

Den Raad Fiat Commissie als verzogt. enz.

Z. 3. De eerste Præsiderende ende andere Raden van den Rade en Leenhove van Braband ende Landen van Overmaze, onse Lieve en Beminde Medebroederen in Raede de Heeren en Mrs. Nehemia Vegelin van Claerbergen, en Pompejus Hœufft, saluyt & Dilectie, vermits den Advocaat Fiscaal van Braband, in wiens handen wy by Resolutie van den 20 deser hadden gesteld sekere verklaringen, gegeven in de zaake van Johan Rulens, contra Jenneke Mattheeusse, Weduwe wylen Jan Pieterse van Galder, ons by mondelinge in het Collegie van dese Raede gededuceerde redenen, versogt heeft, dat twee Heeren Commissarissen uyt desen Rade mogten werden Gecommitteert, omme beneffens hem Advocaat Fiscaal sig te begeven naer Breda, en aldaar te Inspecteren de Huysinge en Gang met desselfs toebehoorten, breder in de voorsz. Verklaringen gemeld, en wyders te hooren en examineeren sodanige Getuygen, te disponeren op alsulke versoeken, als hy Advocaat Fiscaal ter zake voorsz. nodig zal oordeelen; mitsgaders des noods te Procedeeren tot Apprehensie van sodanige Persoonen, als naer bevind van saeken, nodig en dienstig geoordeeld zoude mogen werden. Soo is 't, dat wy naer voorgaande deliberatie op het een en ander U Ed. hebben gecommitteert en geauthoriseert, gelyk wy U Ed. committeren ende authoriseren by desen, omme met Assupmtie van gem. Advoc. Fiscaal, beneffens den Griffier van desen Rade U Ed. in de aanstaande Vacantie van Oegst te vervoegen binnen der Stad van Breda, en aldaar te inspecteeren de Huysinge en Gang met desselfs toebehoorten breder in de voorsz. verklaaringen gemeld, en wyders te hooren en examineren sodanige Getuigen, te disponeren op alsulke versoeken, als gem. Advoc. Fiscaal ter saake voorsz. nodig zal oordeelen, mitsgaders des noods te doen Apprehenderen sodanige Persoonen, als na bevind van saeken nodig en dienstig oordeelen zult, en de Apprehensie gedaan zynde, na herwaerds te doen overvoeren, en voorts de voorsz. Inspectie, en den Getuygen depositien en wes U Ed. verder zal voorkomen, en sullen komen te verrigten, getrouwelyk te stellen in Ge-

Raden en Rekenmeesters van den Heer en Baron van Breda binnen dezelve Stad geschied? Immers ja. en nim-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Geschriften, omme het selve gesien, en U Ed. rapport geboort, by ons alsdan gedisponeert te worden, soo wy in goede Justitie, en na gelegentheid van zaeken zullen bevinden te behooren; Gegeven in 's Gravenhage 27 dagen in de maand van July in 't jaer ons Heeren 1735. enz.

Z. 4. PUBLICATIE.

De eerste Presiderende en andere Raaden van den Raade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaaze. Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, Salut: Nademaal wy in ervaringe gekomen zyn, dat wanneer seeker Jan de Bruyn op den 8 van dese lopende maand uyt de Vryheit Rosendaal soude werden getransporteert na de Stad Breda, om aldaar te werden geconfineert; eenige boosaardige Menschen van die overgegeeven stoutheit zyn geweest, dat sy sig niet hebben ontsien, omme des nagts met geweld in te breken in seker Herberg, genaamt de nieuwe Posthoorn, onder de Jurisdictie van Ruckphen in het Marquisaat van Bergen op den Zoom, en aldaar op een gantsch tumultueuse wyse, den voorn. Jan de Bruyn met groot geweld uyt handen van de Justitie te ontsetten, zynde ten dien einde eerst gedaan een syngschoot, waar op immediaat uit de Stallinge van de voorsz. Herberge een menigte geattrouppeerde Manspersonen met Stokken en Snaphanen gewapent zyn komen toeschieten, en verscheyde schooten met scherp hebben gedaan op de vier Dienaars van de Justitie gaande nevens de Karre, waar op de voorn. Jan de Bruyn met een Gerechtsbode en een Ondervorster was sittende, soodanig dat een van deselve Dienaars op de plaats is dood geschoten, en de andere nevens den Geregtsboode, en den Voerman op de vlugt gejaagt zyn, na dat hun haar Snaphaanen en andere Schietgeweer was ontweldigt. Dat wyders nog van de kant van een andere daar omtrent staande Herberg, den ouden Posthoorn genaamt, en mede onder Ruckphen voorn. gehoorende, omtrent de 20 te saamen gerotte Mannen zyn komen toeschieten, en al mede gewapenderhand den voorn. Geregtsbode en Dienaars van de Justitie hebben geattaqueert en mishandeld, roepende onder anderen *arrettez le, dat is den Onderofficier, slaat hem maar dood:* Dat onder het pleegen van alle die geweldenaryen meede een van de Aggresseurs is doodgeschooten, sonder dat men tot nog toe informatie heeft kon-

BREDA. nimmer heeft de Raad van Braband, of de Advocaat Fiscaal daar in eenige tegenstand ontmoet.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de voorge regten der Baronie van Breda.

De konnen erlangen, wie deselve was. En alsoo de Justitie ten hoogsten daar aan gelegen is, dat de geene die aan de voorschr. gepleegde geweldenaryen, execrabele boosheden en feytelyke oppositie tegens de Justitie schuldig zyn, werden ontdekt, of ook die geene, die daar toe raad gegeven hebben, of daar van kennisse hebben gehad, en het selve aan den Officier of Wethouderen niet hebben bekent gemaakt, op dat soodanige Delinquanten na verdiensten werden gestraft.

Soo is't; dat welgem. Raad belooft mits deesen een præmie van 500 guldens aan de geene die een of meer van de voorsch. Delinquanten sal komen aan te wysen, soodanig dat hy in handen van de Justitie sal komen te geraaken, en gestraft sal konnen werden, sullende des Aanbrengers naam werden gesecreteert, en hy selfs indien hy medepligtig soude mogen weesen, daar van boven dien hebben en genieten quytscheldinge en impuniteit; ordonnerende dat dése op de Rolle van desen Raad sal worden gepubliceert en geaffigeert; authoriseerende wyders het Officie Fiscaal van Braband, omme daar mede behoorlyke publicatie en affixie, na voorgaande Klokken geslag, te doen, soo in de Steden als Dorpen en Vryheden van de Baronnye van Breda en Marquisaat van Bergen op den Zoom, alwaar men gewoon is soodanige publicatie en affixie te doen.

Gedaan in 'sGravenhage den 15Nov. 1736. by de voorschr. eerste Presiderende en andere Raaden van den Raade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaaze. enz.

Z. 4. *De eerste Presideerende en andere Raaden van den Raade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaaze*, den eersten Deurwaarder hier toe versogt, salut: Wy hebben ontfangen de Supplicatie van den Schouteth en Scheepenen der Vryheid Rosendaal en Heerlykheid Nispen, gelegen in de Baronnye van Breda; innehoudende, dat seekere Jan de Bruyn, zynde geweest Voerman en Inwoonder tot Rosendaal voorn., by Vonnisse van gemelte Scheepenen, op den 7 deser loopende maand gepronuncieert, gecondemneert was, omme gebragt te werden ter plaatse alwaar men tot Rosendaal gewoon is crimineele executie te doen, en aldaar met den Swaarde over het Hooft gestraft te werden, en wyders omme voor den tyd van tien agter een volgende jaren op zyn eygen kosten geconfineert te werden in een Tugthuys onder het gebied van desen Staat, en voorts na verloop van den voorschr. tyd voor al-

BREDA.

De Advocaet Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Raad van Braband is ook altoos in de Baronie van Breda geconſidereert, als de eenigſte Regter, be-

altoos was gebannen uit de voornoemde Vryheid Roſendaal en Heerlykheyt Niſpen: Dat vervolgens het eerſte Lid van het ſelve crimineel Vonniſſe op den voorſchr. dag zynde geëxecuteert, de nodige ordre en voorſieninge was geſtelt en genomen, omme den geëxecuteerden des anderendaags na den Tugthuyſe binnen de Stad Breda over te brengen, dog het is komen te gebeuren, dat als wanneer den Geëxecuteerden in den vroegen morgenſtond, de klokke ontrent vyf uuren, in een Koetskarre was geſet, en benevens hem daar inne waren gaan ſitten een Geregtsbode en een Ondervorſter, gaande nog vier Dienaars van de Juſtitie nevens de Karre, en ſy alle te ſamen alſo gekomen waren tot aan ſeekere Herberge den nieuwen Poſthoorn genaamt, en gelegen onder den Dorpen van Ruckphen, in het Ooſtquartier van het Marquiſaat van Bergen op den Zoom, omtrent een uur van Roſendaal voorn., aldaar op een gants enorme en geweldaadige wyſe is komen voor te vallen, dat eerſt en vooraf wierd gedaan een doove ſchoot met een Snaphaan of Piſtool, en daar op immediaat uit de agterdeur van de Stallinge van de voorſchr. Herberge een menigte onbekende Mansperſoonen, gewapent met Stokken en Snaphaanen zyn komen toeſchieten, en verſcheyde ſchooten met ſcherp, op de voorſchr. vier Dienaars van de Juſtitie hebben gedaan, en op deſelve ſeer verwoedende zyn aangevallen, waar door een Dienaar van de Juſtitie dood ter aarde is nedergevallen, en de andere Ondervorſters of Dienaars van de Juſtitie, na dat hun haar Snaphaanen en ander Schietgeweer was ontweldigt, ſig met de vlugt hebben moeten ſalveeren, dat vervolgens ſo wel de Voerman als de Geregtsbode mede zyn genoodſaakt geworden te vlugten, niet ſonder groot pericul van hun leeven, als werdende nog ſterk door tien of twaalf gewaapende Mannen vervolgt, zynde ten zelve daage aan de gem. Schepenen vertoont, dat de randen van de Hoed van den Geregtsbode door een Kogel (ſoo het ſcheen) waren aan ſtukken geſchooten, en ſulks onder een geroep *arrettez le, dat is den Onderofficier, ſlaat hem maar dood:* Dat onder het pleegen van het voorſchr. gewelt, meede een van de voorſchr. Geweldenaars en Moetwilligers door een ſchoot is doodgebleeven, en digt by den doodgeſchooten Dienaar van de Juſtitie leggende is gevonden: Dat boven dien de voorſz. Moetwilligers met force en geweld in de voorſch. Herberg den nieuwen Poſthoorn waren ingebroken, en onder het pleegen van voorſz. violente actie nog

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

bevoegt om in het crimineele zelfs aan de Nederregters, Hoofdlering te verleenen; Getuige is daar van de hadden bestaan gruwelyke bedrygingen te doen, soo ten aansien van den Schouteth en Schepenen van Rosendaal voorn., als ten aansien van de Practisyns den Schout gedient hebbende, mitsgaders andere Bediendens van de Justitie en de goede Luyden en Ingezetenen, dewelke tegens den Geëxecuteerden getuygenis der waarheyd hebben gegeven: Weshalven de voorgemelde Supplianten niet sonder redenen voor verdere feytelykheden bedugt zyn; Soo keerden de Supplianten sig aan ons in den voorsz. Raade, versoekende dat onse geliefte zyn mogte, haar, mitsgaders de voorsz. Practisyns en andere Bediendens van de Justitie, benevens de gemelde goede Luyden en Ingezetenen te nemen in onse protexie en sauvegarde, en daar toe te verleenen Mandament daar toe dienende in forma. Waaromme, Soo is 't, dat wy deesen aangesien u ontbieden (daar toe committeerende by deesen) te trekken binnen de Vryheyt van Rosendaal en Heerlykheyt Nispen, en daar het van noden wesen sal, en aldaar van wegen de Hooge Overigheyt, neemt, hout en stelt de voorgemelde Schouteth en Schepenen van de Vryheyt Rosendaal en Heerlykheid Nispen, mitsgaders de voorsz. Practisyns en andere Bediendens van de Justitie, benevens de goede Luyden en Ingezetenen voorsz. in de protexie en sauvegarde van de voorsz. Hooge Overigheyt, bevelende alle en een ygelyk van wegen als boven, op de verbeurte van Lyf en Goed, de voorsz. Supplianten, mitsgaders de voorsz. Practisyns en andere Bediendens van de Justitie, benevens de goede Luyden en Ingezetenen voorsz. niet te misdoen, of te doen misdoen in Lyve of Goederen, in het groot of kleyn, met woorden of met werken in eeniger wyse, alsó wy deselve uyt den naam en van wegen de Hooge Overigheyt genomen en gestelt hebben, nemen en stellen mits deesen onder de protexie en sauvegarde van de Hooge Overigheid voorsz. En op dat niemant hier van ignorantie sal mogen pretendeeren, en een ygelyk hem sal mogen wagten van misdoen, soo beveelen wy u dese Sauvegarde opentlyk te verkundigen en te affigeeren, daar men gewoon is verkundinge en edicte te doen, en des noodig weesen sal. Ontbieden daaromme alle Justiciers, Officiers, Dienaars en Ondersaaten van de voorsz. Hooge Overigheyt, dat sy u in dit doende ernstig verstaan en obedieeren, op alle het gunt sy dessels Hooge Overigheyts toorn dugtende zyn, en daar tegens verbeuren mogen.

Gegeven in 's Gravenhage, onder den Zegel van de voorsz. Raade hier aan doen hangen, den 15 Nov. 1736. enz.

de Hoofdleting by dezen Raad in den jare 1736 aan Wethouderen van Rosendaal in de saaken van den Officier van gemelde Heerlykheid contra J. de Bruyn, ten hunne versoeke, ingevolge haar Hoog Mog. Resolutie van 20 September 1736 (45) verleent.

Z. 6. *Extract uit de daagelykse Notulen van den Raade en Leenhove van Braband en de Landen van Overmaze.*

Veneris den 7 December 1736.

Is ingekomen, een Missive van Mr. Willem van Erpecum, Advocaat Fiscaal, kennis gevende, dat reeds vier Personen in Civile dog stricte en secuure Geyseling hadde genomen.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan te committeeren *de Heeren van den Honert en Hauff*, *omme benevens een van de Clercquen van de Griffie zo ras doenlyk te vertrekken naar Breda*, en zo daar als elders, daar zy het nodig sullen vinden, te neemen de noodige Informatien, nopens het voorgevallene tot Rucphen, dezelve te brengen onder Eede, en de reets genomene Personen in Geyseling, te stellen in stricte gevankenis, indien zy zulx nodig zullen vinden, als mede verders doen apprehendeeren sodanige Personen als zy nodig zullen vinden en verders in alles te handelen, als zy in goede Justitie zullen vinden te behooren, doende dezelve Personen op een secuure wyze alhier overbrengen naer den Haag, stellende van alles Rapport in geschrifte. enz.

(45) AA. *Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Jovis den 20 September 1736.

Is ter Vergaderinge geleesen de Requeste van Johan de Bruyn, wonende tot Rosendaal, versoekende, om redenen in de voorsz. Requeste geallegeert, dat haar Hoog Mog. die van den Geregte van Rosendaal gelieve te gelasten, om de Crimineele Procedures voor hunlieden, tusschen den Schoutet, R.O. ter eenre, en den Suppliant, ter andere zyde, litispendent, niet finaal te decideeren, voor en aleer zylieden daar over zullen hebben ingenomen by Hoofdleeringe het Advis van den Rade en Leenhove van Braband ende Landen van Overmaze, of wel immers en in allen gevalle het Advis van ten minsten drie neutraale Rechtsgeleerden; dat voorts ob periculum in mora, haar

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-*Zyn *legt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

Zyn dan de Officieren der Baronie van Breda den Raden van Braband onderworpen; heeft de Raad en de Advocaat Fiscaal van Braband *tam jure, quam facto* de surintendance over het crimineele, aldaar voorvallende, gelyk dit Regt aan deselve over andere Quartieren van Staats Braband competeert;

Waarom zoude dan de Officier van Breda, de Placaten van hun Hoog Mog., en speciaal het quæstieuse Placaat van 4 Juny 1657, met welkers Executie en stricte observantie de Raad van Braband, en het Officie Fiscaal door hun Hoog Mog. zyn belast, om door *alle* de Officieren van Braband te doen agtervolgen, overtredende, niet voor den Rade van Braband gecalangeert mogen worden?

Dit een, en ander te willen tegenspreken, gelyk de tegenwoordige Raden en Rekenmeesters doen, choqueert waarlyk de gesonde reden, en kan geen meer ingang vinden, dan dat zylieden op de klare middag, wanneer de Zon helder schynt, wilden zeggen en beweeren, dat het middernagt was.

En dat de respective Heeren van Breda, en onder anderen zyn Hoogheid, Prins Maurits *in den jare* 1594 eene Instructie voor den Drossaard van Breda, en zyn Hoogheid Prins Willem de III. een Reglement voor de respective Schouten in de Baronie van Breda op den 10 Mey 1680 geëmaneert, en daar by, veel authoriteit aan den Drossaard van Breda gegeven hebben, het zelve kan aan het Regt van het Officie Fiscaal, op de Brabantsche Landwetten gegrond, niet præjudicieeren; het zelve kan U Ed. Mog. van ha-

haar Hoog Mog. derselver Dispositie, op de voorsz. Requeste te nemen, gelieven uit te geven zonder resumtie.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan, mits deesen te consenteeren in het voorschr. versoek, en dat dienvolgende het Gerechte van Rosendaal sal werden gelast, zo als gelast werd mits desen, *om in de Crimineele Proceduren, voor haar hangende, tusschen den Schout, R. O., ter eenre, en den Suppliant, ter andere zyde, niet finaal te decideeren, als na ingenomen te hebben by Hoofdleeringe, het Advis van den Raade en Leenhove van Braband*, of van ten minsten drie neutraale Rechtsgeleerden.

hare superieure Jurisdictie, door den Souverain aan UEd. Mog. gedefereert, en gelyk bereyds gezien is, door de Heeren van Breda, of hunne Raden menigmalen, na het Emaneeren van die Reglementen, geadvoueert, niet ontsetten. BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Ja het is meer dan waarschynelyk, dat de respective Heeren van Breda, welke die Reglementen geëmaneert hebben, nooyt zoo gedagt hebben, als de Raden en Rekenmeesters voorsz. thans dezelve wel zouden willen doen voorkomen.

Want zyn Hoogheid Prins Willem de III roept by *het tweede Art. van het Reglement van het jaar* 1680 zelfs uitdrukkelyk in, *de Placaaten van hun Hoog Mog. en van de Hertogen van Braband.*

De Reglementen, by de laatste Deductie der Raden en Rekenmeesters sub X. 1-9 overgelegt, specteerende meestendeels de Hoge Jurisdictie 's Lands van Breda, zyn, by naukeurige Inspectie, Keuren en Ordonnantien, welke ieder Heer, hoge Heerlykheid hebbende, vry staat te maken, *behoudens aan elk en een iegelyk, die daar mede oordeelt beswaart te zyn het regt van Reformatie aan dezen Rade, of om die voor dezen Rade te calangeren de ondeugdelykheid, en alzoo dezelve te doen annulleren, of corrigeren na behooren, Ingevalle dezelve by de Souvrain of deszelfs Raad niet zyn geapprobeert.*

Een voor al zal genoeg zyn, het Placaat van 12 Juny 1679 tegens het ontheyligen van den Sabbath, *sub X.* 5. bewyst niet anders, als dat de Heer en Baron van Breda gebruik heeft gemaakt van het regt, hem als Vasal Heer competerende, gelyk Mr. *Pieter Bort* (*x*) leert, dat het order stellen tegens die gene, die de Zondagen of Bededagen ontheyligen, tot de Hoge Heeren specteert.

In het Placaat van *zyne Hoogheid Willem de III.* van 3 July 1683, tegens de Doodslagers en andere Delinquanten *sub* X. 10 *loco* zeggen de Raden en Rekenmeesters, word expressis verbis de Drossaard van Breda het OFFICIE FISCAAL genaamt, en dus is na hun lieder gevoelen geen bedenking meer over, of de

(*x*) *Bort in zyn Tractaat van Hooge en Ambagtsheerlykheeden* III. Deel, *No.* 54.

BREDA. de Drossaard van Breda is alleen de Officier, die bevoegt is, om de negligentie der *Officieren van Breda*, daar by zy dan ook die van *Steenbergen* & *'s Princenland* voegen, te suppleeren, en te corrigeeren.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Maar de Raden en Rekenmeesters doen waarlyk groot ongelyk aan de nagedagtenisse van Hoogstgem. zyne Hoogheid, met aan dezelve een zoo vreemd sentiment toe te schryven, welke kundige Nederlanders stoffe tot lacchen, in het lezen dier Periode der voorsz. Deductie, verschaft heeft; want dit eyge Placaat, welk niet alleen over de Baronie van Breda, maar ook in de Stad Grave door zyn Hoogheid Prins Willem de III. is gedaan publiceren, (y), levert een sterk bewys uit voor de surintendance van het Officie Fiscaal van Braband over zyn Hoogheids Officieren;

Want het zelve is, met verandering van het Hoofd en het Slot, woordelyk conform aan even gelyk Placaat van *Hun Hoog Mog.* van den 4 Juny 1683, waar in juist dezelve uitdrukkingen van het *Officie Fiscaal* gevonden worden;

Is het niet de absurditeit zelve, dat men ziende, dat zulks aan de gepraetendeerde sustenue zoude obsteeren, in dit Placaat door het *Officie Fiscaal* den *Drossaard van Breda* wil verstaan hebben?

Stryt die gewrongene interpretatie ook niet regelregt tegens de gewoonelyke manier van spreeken in het emaneeren van Placaaten gebruikelyk?

Hoe tóg zoude in een en dezelfde Wet, een en dezelfde Persoon, onder twee distincte benamingen, dan van *Drossaard*, dan van *Officie Fiscaal* konnen voorkomen?

In den ophef, en het eynde leeft men onsen *Drossaard*;

Waar is ook by de Raden en Rekenmeesters een ander diergelyk Placaat, of Wet te berde gebragt, waar in de Drossaard van Breda onder de benaminge van *het Officie Fiscaal* voorkomt?

Derhalven bevestigd dit alles duidelyk, dat zelve de

(y) Vide *Beschryving van de Stad Grave*, *door Parignot uitgegeven*, pag. 799.

de Heer van Breda de bevoegtheid van het Officie Fiscaal, om het oog te houden op de crimineele procedures in den Lande van Breda, by dit zyn Placaat erkent, en wat hier jegens clandestinelyk door de Drossaarden van Breda in der tyd mogte zyn gepleegt, kan het Regt der Hooge Overheid niet schaden;

BREDA. *De Advo. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Een enkel woord zal de Advocaat Fiscaal nog gewagen van het Placaat van Prins Fredrik Hendrik van 23 Jan. 1627, *sub V. 6 loco* by de laatste Deductie des Domainraads overgelegt, waar by de Stad Breda, in de magt des Konings van Spangien vervallen zynde, de Schouten der Dorpen in de Baronie van Breda gesurrogeert zyn, in plaatse van Schepenen, en de Hoofdbanke van Breda;

Het is tog notabel, dat deze Raad op Remonstrantie der Fiscaalen den 16 Mey 1631 het Interdict van den Raden van Braband te Brussel van 1 April des zelven jaars, verbiedende alle de Magistraaten, en Ingezeetenen van Breda eenige processen over te dragen, dan aan de Hoofdbanke van Breda, by een Publicatie gecasseert, en nul verklaart heeft, in welke Zy met zó veel woorden zeggen, dat de *subalterne Jurisdictie* aan den Baron van Breda over die Dorpen 's Lands van Breda competeerde (46).

En

(46) BB. 1. *COPYE.*

Alsoo de Fiscaalen van den Raade van Brabandt, onder de geunieerde Provincien, in denselven Rade geremonstreert hebben, dat die van den Rade van Braband tot Brussel, op het versoek van den Drossard, Burgemeesters ende Schepenen der Stad van Breda, by hunluyder Ordonnantie van den 1 Aprilis lestleden, hebben geinterdiceert ende verboden alle de Magistraten, Schepenen, Regierders van de respective Dorpen van de Baronnie van Breda, ende van de Stadt ende Landen van Steenberghen, eenige Processen ofte saecken, by henluyder getermineert, over te dragen, ofte door hunne Griffiers, Secretarissen ofte gezwooren Klercken doen ofte laaten overdragen, anders dan aan de pretense Rechters van de Hooft- ende Leenbancke van Breda, niettegenstaende dat de *Subalterne Jurisdictie* over de voorsz. Dorpen is competerende den Heere Prince van Orangien, als Baron van Breda, die syne Hooftbanc-

BREDA. En daar is een eygenhandigen brief, door den Drossaard van Breda op den 5 Juny 1631 geschreven aan de

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

bancke, als niet geaffecteert zynde aan de Stad van Breda, vermach te leggen ter plaetse, ende daer inne te stellen alsulcke Rechters, als 't hem belieft, om van de Vonnisse van deselve Rechters gereformeert te werden *aen den voorsz. Rade onder de geunieerde Provincien*, ende dat de Stad van Steenbergen is eene beslooten Stadt onder de geunieerde Provincien, beset met het Garnisoen van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generael, alles op pœne van nulliteit van allen 't gene ter contrarie sal werden gedaen, ende by andere Rechters als die van de pretense Hooft- ende Leenbanke sal zyn gewesen, ende voorts op arbitrale correctie. Ende also allen 't selve zyn nieuwicheyden streckende tot *notoire inbreuck* ende krenckinghe van de *Hoogheydt ende Souverainiteyt* van de Ho: Mo: Heeren Staten Generaal in de voorsz. Quartieren, soo hebben die van den voorsz. Raede onder de geunieerde Provincien, uit ten Naeme ende van wegen de voorgemelte HoogMog. Heeren Staten Generaal, de voorsz. Interdictie ende Verboth gecasseert, nul ende van onwaerden verklaert, gelyck sy deselve casseren, nul ende van onwaerden verklaren mits desen, interdicerende ende verbiedende alle Officiers, Regierders ende Wethouders van de respective Dorpen van de Baronnie van Breda, mitsgaders van de Stadt ende Landen van Steenbergen, eenige Processen by hunluyden gewesen, ofte noch te wysen, over te dragen, ofte door hunne Griffiers, Secretarissen, ofte gezworen Klercken doen ofte laaten overdraghen aan de pretense Hooft- ende Leenbancke van Breda, ende aan alle Ingesetenen van de Dorpen van de voorsz. Baronnie, mitsgaders van de Stadt ende Landen van Steenbergen, eenige souveraine ofte ordinaire provisien van Justitie te haelen in de Cancelerie tot Brussel, op pœne van hondert goude Realen te verbeuren by een yeder van de respective Magistraten, Griffiers, Secretarissen, Klercken ende Ingesetenen contrarie desen doende, ende van nulliteyt van de geobtineerde Provisien ende van de Vonnissen ofte Sententien, die soo in de voorsz. pretense Hooft- oft Leenbancke, als in den Raede van Brabandt tot Brussel daar op soude mogen volgen, ende voorts op arbitrale correctie. Ordonneerende de Fiscaelen van desen Raede dese Ordonnantie in de respective Dorpen van de Baronnye van Breda ende in de Stad van Steenbergen ter gewoonlycker plaatse te doen affigeeren. Aldus gedaen in 's Gravenhage in den voorsz. Rade, den 16den dach in de maendt van Maye, in den jare 1630.

(Was getekend) *P. Gillis.*

de respective Officieren dier Baronye, voor handen (47), waar uit consteert, dat de toenmalige Raden van zyn Hoogheid Fredrik Hendrik deze Publicatie des Raads van Braband aan den Drossaard van Breda hebben toegesonden, met order van dezelve alomme in den Lande van Breda te doen publiceeren;

Welke independentie is 'er dan uit dat Placaat van den jare 1627 te halen? het competeerde immers Prins Fredrik Hendrik, die de subalterne Jurisdictie over de Dorpen van Breda hadde, om de Stad van Breda in 's Vyands magt zynde, te zorgen, dat die Dorpen niet zonder dagelyks Regtsgebied waren; te meer daar, zo als de Raad by die Publicatie zegt, dat de Hoofdbanke 's Lands van Breda niet aan de Stad was geaffectioneert, maar de Heer van Breda die vermogt te leggen ter plaatse, waar hem geliefde, ten eynde van de Vonnissen aan den Rade zoude kunnen worden gereformeert; en had Prins Fredrik Hendrik over het Land van Breda de Hoge Jurisdictie, het gevolg van dien was, dat hy subalterne Regters aan konde stellen.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

De

(47) BB. 2. *Edele, Erentfeste, Vrome, seer Discreete.*

Alsoo de Heeren van den Rade ende Rekeninge van Synen Excellentie myn Heere den Prince van Orangien, &c. my toegesonden hebben seker Placcaet d'welk de Heeren van den Rade van Brabant alhier hebben gemaekt ende laten drucken jegens het Placcaet aen d'ander syde geëmaneert op 't stuck van de pretense Hoofibancke tot Breda, ten eynde ick 't selve terstont alomme in de Baronnie van Breda soude doen publiceren ende affigeren, soo sende U L. daer van dese bygaende Exemplaren, U L. versoeckende, ende van wegens syne hooggemelte Excellentie ordonnerende, dat gylieden deselve, een yeder in zyn District, sult doen publiceren ende ter gewoonlicker plaetsen affigeren, op dat een yeder van de Inwoonderen, van den inhoudt derselver onderricht ende de hoogheyt ende gerechticheyt van Syne Excellentie naer behooren gemaintineert mach worden, waer op my verlatende sal UL. *Edele, Erentfeste, Vrome, seer Discrete*, den Almogende in genade bevelen, uyt 's Gravenhage desen 5 Juny 1631. enz.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Acte van zyn Hoogheid Willem de III. van 2 September 1677 *sub* Z. geproduceert, waar by den Drossaard van Breda word geauthoriseert, om op voorgaande informatien zonder Decreet van den Regter te doen apprehenderen, en de Schouten ten platten Lande in de Baronie zulks te doen gelasten alle Ingezetenen en Vreemdelingen, binnen dezelve geen Poorters zynde, en de Resolutien van Hun Hoog Mog. van 26 Sept. 1678, en 1 April 1679, waar by Hoogstdezelve den Raad van Braband gelast hebben de Mandamenten van Reformatie aan C. Wymers, I. Costermans, en U Karseboom verleent, ter zake zylieden door den Drossaard van Breda, zonder voorafgegaane Decreet des Regters, geapprehendeert waren, in te trekken;

Zyn Stukken, waar meede men aan de zyde van de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogdheid zeer pronkt, en de gepretendeerde independentie des Drossaards van Breda zoekt goed te maken;

Dog zeer verkeerdelyk; want men erkent te gelyk, dat deze Acte van 2 Sept. 1677 by hun Hoog Mog. op 16 April 1678 *ten verzoeke van den Drossaard van Breda* is GEAPPROBEERT en GECONFIRMEERT, en het is dus alleen uit kragt dier approbatie, dat Hun Hoog Mog. de Raad van Braband aangeschreeven hebben de voornoemde Mandamenten van Reformatie buyten effect te stellen, immers zeggen Hun Hoog Mog. by de Resolutie van 26 Sept. 1678, dat zy by de Resolutie van 16. 25. 26 & 27 April 1678 persisteeren, en dat dienvolgende de Raad van Braband zoude worden gelast, zig daar na punctuelyk te reguleren, en vervolgens de voorsz. Mandamenten in te trekken.

Nu autem hadden Hun Hoog Mog. zelve die Acte geapprobeert, en niettegenstaande de Vertogen van den Raad van Braband daar by gepersisteert; het was natuurlyk, dat de Reformatie, op fundament, dat die Acte niet valide was, verleent, geen voortgang konde hebben.

De Resolutie van Hun Hoog Mog. van 4 Maart 1683, waar by aan zyn Hoogheid is gegeven het by-

byzonder Privilegie, om zyne Officieren in de Baronie van Breda, en andere Heerlykheeden, onder het ressort van de Generaliteit gelegen, aan te stellen, met de clausule by provisie, of tot wederzeggens toe, toont evidentelyk aan, dat zyn Hoogheid, als Heer van Breda, aan het algemeene Brabandsche Landregt, meede brengende, dat de Officieren in Braband hunne Ampten *in perpetuum* bezitten, gehouden en verbonden was; anderſints zoude 'er immers geen byzondere exemtie van dat Regt by den Souverain behoeven verleent geweest te zyn.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En geen wonder, daar Prins Fredrik Hendrik Articul 3 *van de Capitulatie van Breda van den jaare* 1637 (z), expressis verbis beloofd hadde, zig in het aanstellen der Magistraat te zullen reguleeren *volgens de Wetten en Privilegien van Braband.*

En ten blyke, dat in de Baronie van Breda en Steenbergen, de Wetten en Privilegien, nopens het bekleeden van Officien in Braband geëmaneert, stand behoren te grypen, behoeft men maar in te zien de *Sententie van dezen Raad van* 15 *October* 1627 (48), waar by Regenten van Steenbergen zyn ge-

(z) Zie *Brabantsch Placaatb.* I. *Deel*, *pag.* 667.

(48) CC. *Extract uit het Register der Sententien van den Rade en Leenhove van Braband ende Landen van Overmaze, beginnende met den jare* 1609, *en eyndigende met den jare* 1634.

In der saecke hangende voor den Raede van Brabant tusschen den Procureur Generael van desen Raede nomine officy, Impetrant van Mandament penael ter eenre, ende Burgemeesters en Schepenen der Stede Steenbergen, ende voorts allen anderen Officieren, Wethouderen en Vorsters ten platten Lande aldaer Gedaechdens, Herdaechdens ende Deffaillanten in 't selve cas ter andere zyde, gesien de Mandamenten van Daeghceele, d'Exploicten-vuyt crachte van dyen gedaen, mitsgaders d'Acten van Deffaulten daer-op geslagen, ende den intendit met de Stucken en Munimenten tot verificatie van dyen by den Impetrant overgedient den Raedt met rype deliberatie &c. en in desen &c. versteeckt de Gedaechdens, Herdaech-

BREDA. geinterdiceert de Persoon van Mr. Gysbert Dimmer (*geen ingeboren Brabander zynde*) aan te neemen of te kennen voor Drossaard der Stad, en Lande van Steenbergen.

De Adv Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Tonen zelfs niet de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid by de Commissie den 23 Aug. 1769 op den jegenwoordigen Drossaard verleden, dat buiten die Resolutie van Hun Hoog Mog. dit Ampt niet by *provisie* zoude vergeven kunnen worden, daar in de zelfde de Resolutie van Hun Hoog Mog. van 4 Maart 1683 voor geinsereert word gehouden.

Uit de *Resolutie van Hun Hoog Mog. van den* 11 *April* 1749, waar by de Officieren in de Domeinen van zyn Hoogheid geëximeert zyn van het vragen van approbatie op hunlieder Commissien, en het doen van Eed voor den Raad van Braband, te willen argumenteeren, dat de Officieren van Breda de correctie van den Rade van Braband niet subject, en dus ook ongehouden zyn de informatien van Brandstigtingen en Doodslagen aan denzelven Rade over te zenden;

Is voorwaar verre gezogt, en toont aan, hoe verkeerdelyk men de gratieuse dispensatie van den Souverain ten zynen voordeele tragt te verdrayen; immers

daechdens, ende Deffaillanten van alle exeeptien declinatoir, dilatoir ende peremptoir, defensien ende weeren, interdiceert henlieden soo in 't generael als elcx van hen in't particulier den Persoon van Mr. Ghysbrecht Dimmer (GEEN INGEBOREN BRABANDER SYNDE) aen te neemen of te kennen voor Drossaert der Stadt en Landen van Steenbergen, directelyk of indirectelyk op de pene van hondert goude Realen, te verbeuren t'elcken reyse dat sy bevonden sullen werden, t'contrarie van dyen gedaen te hebben, verclaert mede alle 't gene by henluyden sedert t'exploicteeren van t'eerste Mandament, in date den 26 January lestleden, metten voorsz. Mr. Ghysbrecht Dimmer in de qualiteit als Drossaert gedaen ende gehandelt is, nul, crachteloos en van onwaerden condempneert de Gedaechdens ende Diffaillanten in de costen van desen Processe ter taxatie ende moderatie van de voorsz. Raede.

Actum & Pron. Veneris xv^en. October xvjc seven en twintich. enz.

mers is het volgens de leer van *Carrevallus de Judiciis* (*a*) resoluut, *quod officialis Baronis est officialis regius & exercet jurisdictionem nomine regis, & non dependet â Barone post factam nominationem.*

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Maar boven dit heeft het den Advocaat Fiscaal zeer verwondert, dat de Raden van zyne Hoogheid by hunne laaste Deductie pag. 31. zeggen, dat de Officieren der Baronie van Breda zedert de Resolutie van Hun Hoog Mog. in dato 26 Octob. 1735 door den Advocaat Fiscaal van Braband zouden zyn verpligt geworden, om den Eed voor dezen Rade af te leggen, offschoon zy in die Resolutie niet genoemt wierden;

Want het is niet de Advocaat Fiscaal van Braband, die de Officieren, en Secretarissen der Baronie van Breda geinjungeert heeft den Eed, by het 5 *Art. des Reglements op de Politicque Reformatie in de Meyerye van 's Bosch en andere Quartieren van gelyke natuur van den* 1 *April* 1660 gementioneert, in conformité van voorsz. Hoog Mog. Resolutie van 26 Octob. 1735, voor den Raad van Braband af te leggen, maar het zyn de toenmalige Raden van zyn Hoogheid, die by Missive van 14 Dec. 1735 (*b*) *op speciale order van Zyn Hoogheid Prins Willem de IV.* de Officieren aangeschreeven en gelast hebben aan de voorsz. Resolutie van Hun Hoog Mog. in dato 26 Octob. 1735, *zonder manquement te optempereeren, en te bezorgen, dat daar aan door de verdere Bediendens, in Hun Hoog Mog. Resolutie gespecificeert, en onder hunlieder Ressort geboorende, werde voldaan.*

Ja dat het zelfs Zyn Hoogheids particulier goedvinden was, dat zy, en de voorsz. Bediendens daar omtrent het voorbeeld zouden hebben te geven.

Een expres adveu wederom van den Heer en Baron van Breda, en desselfs Raden in dien tyd, dat de Officier van Breda, even als die der andere Brabantsche Quartieren, de Wetten en Resolutien van Hun

(*a*) Vid. *Carrevallus de judiciis* Lib. I. *Tit.* 1. *quæst.* 1. N. 793.

(*b*) Vid. *Bylage littera* B.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda,*

Hun Hoog Mog. gehouden zyn te observeeren, en hoe nuttig en dienstig voor de Baronie zelfs, zyn Hoogheid de voorsz. Resolutie heeft geconsidereert.

De Advocaat Fiscaal laat dan ter verantwoordinge van die Raden en Rekenmeesters, voor zo verre die nog in wezen zyn, welke in den jare 1749 tegens de uitdrukkelyke intentie, goedvinden en expres bevel van zyn Hoogheid, in derzelver voorsz. Missive van 14 Dec. 1735 vermeld, een Addres aan Hun Hoog Mog. hebben gedaan, om de voorsz. dispensatie te verkrygen; en wel op zeer abusive middelen, en verzwyginge van de voorsz. orders, en intentie van zyn Hoogheid, zoo als blyken kan by vergelykinge van dat Addres met de hier voregemelde hunne Missive.

Vermeenende de Advocaat Fiscaal, dat wanneer gemelde Raden, naar waarheid, en zoo als het betaamde, aan Hun Hoog Mog. hadden gecommuniceert de voorsz. orders en intentie van zyn Hoogheid in voege gemeld gegeven, Hun Hoog Mog. contrarie dezelve ordres en intentie hun verzoek niet toegestaan, maar completelyk van de hand zouden hebben gewezen.

Het blykt ook uit eene nauwkeurige examinatie der Resolutie van Hun Hoog Mog. van 11 April 1749, dat het fundament, waar op by Hoogstdeselve de voorsz. dispensatie aan de Officieren der Domainen is verleent, daar in bestaat, dat by de toenmalige Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid aan Hun Hoog Mog. in voorgedragen, dat het gestatueerde by het 4 en 5 *Art. der voorsz. Politicque Reformatie* voor Hun Hoog Mog. Resolutie van 26 October 1735. ten opzigte van zyn Hoogheids Officieren geen plaats zoude gehad hebben.

Omtrent welke voordragt van zaken de Advocaat Fiscaal remarqueert, dat het de Raden van zyn Hoogheid niet toestaat, om uit disobservantie van 's Lands Wetten argumentatien te halen.

Want eerstelyk is by het *vyfde Articul van het Reglement op de Politicque Reformatie* niet uitgedrukt, *waar* en *voor wien* de Officieren hun Eed moesten afleggen. En

BREDA.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En in de tweede plaats juyst uit hoofde, dat beide de vooren gemelde 4 & 5 Art: *van dat Reglement* in Staats Braband niet werden geobserveert, en dat 'er Drossaarden, en andere Officieren wierden aangesteld, die gantsch geen approbatie van Hun Hoog Mog. versogten, of den Eed, ingevolge het voorsz. 5 *Articul der Politicque Reformatie* afleyden, heeft de Advocaat Fiscaal van Braband by Missive van 6 Octob. 1735 zig aan Hun Hoog Mog. geaddresseert, en Hoogstdezelve in bedenkinge gegeven, of zy niet zouden kunnen goedvinden, en verstaan, dat alle Officieren, Secretarissen en Vorsters in Braband, en de Landen van Overmaze aan Hun Hoog Mog. approbatie op hunne Bedieningen zouden moeten verzoeken, mitsgaders den Eed van getrouwigheid, in het voorsz. 5 Art. gemeld, in handen van Hun Hoog Mog., of van den Raad van Braband, afleggen, waar op gevolgd is Hun Hoog Mog. meergemelde Resolutie van 26 Octob. 1735, conform aan de voordragt van den Advocaat Fiscaal, en byzonderlyk mede brengende, dat gemelde Eed voor den Raad van Braband door de Officieren moest worden gepræsteert.

Dus het niet onwaarschynelyk is, dat die Articulen der Politicque Reformatie in geheel Staats Braband voor den jare 1735 niet behoorlyk zynde geobserveert, dezelve des tyds mede ten opsigte van de Officieren der Domeinen van zyn Hoogheid, in ongebruyk waren geraakt.

Voor Rekening dan der Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid, die in den jare 1749 de dispensatie van de voorsz. 4 & 5 *Articulen* verzogt, en geobtineert hebben, de gronden en redenen van dit hun verzoek latende, is de Advocaat Fiscaal vergenoegt aan U Ed. Mog. te hebben aangetoont, hoe verkeerdelyk deze tegenwoordige Raden en Rekenmeesters den Prædecesseur van hem Advocaat Fiscaal, Mr. Willem van Erpecum hebben geinsinuleert, als of hy, onbevoegd daar toe zynde, de Officieren van Breda aan de observantie van Hun Hoog Mog. Resolutie van den 26 Octob. 1735 ge-

P 4 bon-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda,*

bonden hadde, daar het de Prædecesseurs van deze Raden zelve zyn, die dit aan dezelve Officieren geinjungeert hebben, en dus gemelde Mr. Willem van Erpecum de moeite hebben afgenomen, om zulks te doen, waar omtrent hy zekerlyk niet in gebreken zoude hebben gebleven, wanneer zy daar in nalatig waren geweest.

Eene Reflectie moet de Advocaat Fiscaal hier nog byvoegen, namelyk, dat de voorsz. dispensatie of Resolutie van den jare 1749 niet is *speciaal* met opzigte tot de Officieren der Stad en Baronie van Breda maar GENERAAL tot *alle de Officieren der Domeinen van zyn Hoogheid*; Hoe verkeerdelyk redeneeren dan deze Raden niet, om uit die Resolutie te willen haalen een bewys voor de Hoge Regten van zyn Hoogheid, *als Heer en Baron van Breda*, en dat Haar Hoog Mog. generaale Wetten, betrekkelyk tot de Administratie der Justitie, in die Baronie niet zouden zyn van applicatie; want gaat die consequentie door, dan zoude door die Resolutie ook de Officieren der Stad Grave en Lande van Cuyk, ja van de Domeinen van zyn Hoogheid in de Meyerye van 's Bosch, zyn ontheven van de gehoorzaamheid van Hun Hoog Mog. *Placaat van* 4 Juny 1657, en andere Wetten; het geen zy tot nog toe wel niet *direct* hebben durven sustineeren, dog, zoo het schynt, reeds mediteeren.

Zal men nu na al dit betoogde, waar omtrent de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid in allen deelen niet kunnen zyn onkundig, nog langer aan die zyde willen sustineeren, dat de Drossaard van Breda, of deszelfs Stadhouder aan de algemeene Landwetten, by Hun Hoog Mog. uit Vaderlyke voorzorg, tot conservatie der securiteyt van de Inwoonders van Staats Braband gemaakt, niet verschuldigt is te obtemperen?

Daar beweezen zynde, dat het Land *van Breda tot Braband beboort*, dat *jure Brabantino* dus den Drossaard van Breda, en deszelfs Stadhouder de judicature des Raads van Braband subject zyn, dat de andere Placaaten van Hun Hoog Mog., ten reguarde

de van de Brabantsche Officieren in het gemeen, ook op de Bredasche Amptenaaren applicabel, en by hunlieden agtervolgt zyn, even en dezelve redenen, waarom Hun Hoog Mog. by het Placaat van 4 Juny 1657 en diergelyke Wetten meer, dit overzenden van informatien der Brandstigtinge, Moorden en Doodslagen *in het generaal* van de Officieren in Braband gerequireert hebben, in opzigte van den Drossaard van Breda en zyn Stadhouder plaats hebben, op dat door den Advocaat Fiscaal van Braband zoude kunnen worden nagegaan, of zy in het apprehendeeren der Delinquanten, en het nemen der nodige informatien hun devoir wel hebben gedaan, en dat by faulte van dien dezelve informatien, ten hunne kosten, door het Officie Fiscaal zouden kunnen belegt worden, en wat dies meer zy;

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zoo cessseeren dan de twee eerste redenen, waarom de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid zig verbeelden, dat de Advocaat Fiscaal ten onregte van den Drossaard van Breda, en zyn Stadhouder de stricte nakominge van de voorsz. Placaaten afeyscht.

Het is waarlyk ten overvloede, dat de Advocaat Fiscaal nog zal solveren die objectien, welke de Raden en Rekenmeesters maaken tegens de werking van het *Placaat* van 4 Juny 1657, in de Baronie van Breda.

Zy vragen dan by hun Missive: Hoe konnen Haar Hoog Mog. immer de Baronie van Breda onder het Placaat van 4 Juny 1657, en die van gelyke aart, waar by ook aan de Officieren bevolen word de Inventarissen der gesequestreerde goederen van de Delinquanten over te zenden, begreepen hebben? daar het (gelyk men met veel fiducie poseert) buyten twyfel is, dat de verbeurt verklaarde, of geconfisqueerde goederen in de Baronie van Breda *privativé* en alleen aan den Heer en Baron van Breda vervallen.

Dog *voor eerst* antwoord de Advocaat Fiscaal hier tegens, dat Hun Hoog Mog. en de Heeren Raden van Staaten dit Regt van den Heer en Baron van

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Breda geenzints buiten twyfel altoos hebben gesteld; ter contrarie hebben de Heeren Raaden van Staaten in den jaare 1705, door 's Lands Ontfanger van de geconfisqueerde, of geannoteerde goederen, die goederen, welke in de Baronie van Breda waren geconfisqueert, doen executeeren ten behoeve van het gemeene Land.

Het is een waarheid, dat de Raden en Rekenmeesters van de Domeinen van zyn Koningl. Majesteyt van Groot Brittannien, sustineerende te zyn in de possessie, *vel quasi* van annotatie ende confiscatie van alle de goederen, zoo Wereldlyke als Geestelyke, toebehorende Ingezetenen, en Onderdanen van den Vyand van dezen Staat, gelegen in de Baronie van Breda, op den 5 Juny van het gem. jaar 1705. zig ter dier zake hebben geaddresseert, aan dezen Raad *als de notoire competente Regter over verschillen tusschen den Heer en Baron van Breda, als Vasal, en de Heeren Raden van Staten* OVER DE REGALIA *van gemelde Heer voorvallende*; en verzogt Mandement van maintenue en pœnaal, disponeerende tegens gemelde Ontfanger (49);

En

(49) DD. 1. *Voor die Nalatenschap van syn Coninc. Majesteit van Groot-Brittagnie gl. memorie.*

Aen den Ed. Raade van Brabandt.

Vertonen Reverentelyk de Raden en Meesters van de Reekeninge van de Domeynen van zyn Koninckl yke Majesteit van Groot Brittagne, glor. gedagtenis, en by haar Hoog Mog. geauthoriseert, dat den Baron van Breda regt heeft, gelyk als hy by coop, en sulx titulo oneroso van den Hertogh heeft verkregen, en vervolgens van alle oude teyden af ook is geweest in de possessie vel quasi van de annotatie en confiscatie van alle de Goederen, soo Weertlyke, als Geestelyk, toebehoorende Ingezeetenen en Onderdanen van den Vyand van deesen Staat en in de voorsz. Baronie gelegen: dat of wel dien volgens niemand de Vertoonders in de voorsz. haare deugdelycke possessie hadden behooren te turbeeren, egter Mr. Mattheus Stilte op den 3 February laatstleeden, aan de Rentmeesters van de gemelte Domeynen onder Breda, Steenbergen en Princeland hadden gedaan Insinueeren, gebruykende daar toe sekere Reso-

En wanneer de Raad van Staten in gebreken bleef, om op het voorsz. verzoek te dienen van belang, door solutie van haar Ed. Mog. de Heeren Raden van Staate der Vereenigde Nederlanden, ten eynde de voorsz. Rentmeester binnen de tyd van een maand aan den voornoemde Stilte soude hebben te leeveren een specificque Lyste door haar Onderteekent op den Eed in het Stuck haarer bedieninge gedaan van alle de Renten uytgaande op de voorsz. Goederen toebehoorende aan Onderdaanen van den Vyand van desen Staat, met uytdrukkinge hoe verre alle die op te geeven Renten ten tyde van de Declaratie van deesen Oorlog ten agteren of on betaald gestaan hadden, en vervolgens aan deselve de voorsz. agterstallige ende verscheene Rente te betaalen, hebbende de voorsz. Resolutie van welgemelde Haar Ed. Mog., de Heeren Raaden van Staate meede nog gecontinueert een expresse last en ordre aan de voorn. Stilte, omme in gevalle de voorsz. Rentmeesters van des te doen in gebreeken mogte blyven deselve met Gyselinge daar toe te constringeren; gelyk als ook de Vertoonders albevorens het ongeluck hebben gehadt naar 't overlyden van hoogstgedagte syne Koninclyke Majesteit, dat meergemelde Heeren Raaden van Staete meede sonder eenige de minste Regtspleeginge en tegens de contrarie daar omtrent gedaane protestatien aan haar selven hadden gelieven aan te matigen eenige gedeeltens van de voorsz. confiscatie, waar van den Baron van Breda mede altyt in possessie is geweest; dat de Vertoonders wel getragt hadden buyten middelen van Justitie de voorsz. ondernome Executie te stuyten en ten dien eynde dan wel daar over hebben geschreven aan haar Hoog Mog., dewelke ook de goedheydt gehadt hebben voor een tydt des aangaande een stilstant en surchantie te ordonneeren, doch dat telckens soo ras die verleende surchantien syn koomen te elaberen, den gemelde Stilte niet heeft nagelaten, de voorsz. Executien te vervolgen soodanigh dat de gemelde Rentmeesters van de Domeynen dagelycks bedugt zyn voor personeele gyselingen en apprehensien; en dat oversulcx de Vertoonders deese saake niet langer van de Justitie connen onthouden, werdende by de Vertoonders niet vertrout, dat in Justitie sal werden gedoogt dat sy Vertoonders buyten regt van haare besittinge soude werden gedepossideert en sulx dat de voorsz. Executie gedirigeert werdende door gemelte Stilte soude moeten voortganck hebben soo lange als over deese saake kennisse is genomen, redenen dan waaromme de Vertoonders haar keeren tot U Ed. Mog. eerbiede-

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

door dezen Raad gerequireert, heeft de Raad het gemelde verzogte Mandament van maintenue, als een ordinaire provisie van Justitie, verleent, met surcheance tegens de verdere Procedures van executie in de Requeste vermeld, tot dat op de Recredentie zoude wezen gedisponeert.

Ten delyk versoekende U Ed. Mog. Mandament, waar by de Vertoonders werden gemaintineert, gestyft ende gesterkt in de possessie vel quasi van de Annotatie en Confiscatie van alle de Goederen, soo weerltlyke als geestelycke, toebehoorende Ingesetenens ende Onderdaenen van den Vyant van deesen staat en in de voorsz. Baronnie geleegen, en waar by welgemelde Heeren Raede van Staete den voorn. Mattheus Stilte, en alle andere des noots werden geordonneert alle turbatie, trot, hinder, enpechement, de Vertoonders in de voorsz. haare possessie vel quasi aangedaan, als qualyk ende ten onregten gedaan cost- en schadeloos af te doen met Interdictie van gelycke meer te doen, en waar by *verders den gemelden Mattheus Stilte en alle andere des noods op seekere groote pœne jegbens de booge Overigheyt te verbeuren, werde geinterdiceert met de voorsz. ondernome Executie tegens gemelde Ontfangers voort te varen ofte doen voortvaaren, soo lange als van de voorsz. saake in cas van maintenue kennisse sal syn genoomen* ofte ten minsten tot dat op de recredentie sal syn gedisponeerts; voorts te betaalen de Costen hier omme gedaan, en in cas van oppositie (de voorsz. interdictie pœnaal stadthoudende, tot dat partyen gehoord, anders zal zyn geordonneert) sy de Opposanten dach beteekent voor dese Rade omme te seggen de redenen van dien, te aanhooren den Eysch en Conclusie ter saake voorsz. daar op als meede op 't versoek van recredentie te antwoorden, en voorts te procedeeren als naar Regten.

(Was geteekent) *W. Nobelingh.*

(*Volgt 't Appointement*)

Den Raad alvoorens hier op te disponeeren vind goed, dat Copie van deese Requeste werde gesteld by besloote Missive in handen van haar Ed. Mog. de Heeren Raaden van Staten der vereenigde Nederlanden, omme hier tegens te dienen van haar belang binnen veertien daghen naer receptie.

Actum in den Rade den 5 Juny 1705. enz.

Ten blyke dat deeze Raad zig aanſtonds bereid heeft getoont, om aan den Heer en Baron van Breda onzydig Regt en Juſtitie te adminiſtreeren, en gelegentheid aan voornoemde Raden en Rekenmeesters te verſchaffen, om dat geprætendeerde Regt *in judicio* te demelleeren, en te doen decideeren.

BREDA. *De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Maar Hun Hoog Mog. hebben by Reſolutie van den 9 Sept. 1705 goedgevonden den Raad van Braband aan te ſchryven de voorſz Procedures te houden in ſtaat en ſurcheance, tot nadere diſpoſitie van Hun Hoog Mog., en de Advocaat Fiſcaal heeft niet kunnen ontdekken, dat tot heeden toe daar op eenige nadere Reſolutie is gevallen, of dat die Procedures ooit zyn voortgezet.

Waar toe de Raaden en Rekenmeeſters by Hun Hoog Mog. devoir hadden moeten aanwenden, indien zy vermeent hadden, dat dit Regt of Poſſesſie van den Heer en Baron van Breda zo zeker was, dat het zelve konde worden toegeweſen.

Derhalven is in alle gevallen die quæſtie *over het Regt van confiſcatie* tot nog toe gebleeven eene ongedecideerde zaak.

En *hun Hoog Mog. hebben by Reſolutie van* 16 *Jan.* 1722, houdende approbatie op de Commiſſie van den Droſſaard van Breda, by dewelke door dezelve Raden mede dat Regt van confiſcatie aan den Heer van Breda wierd toegeſchreeven, uitdrukkelyk aan zig voorbehouden *het Regt van den Hertog van Braband ten aanſien van de Baſtarde, Heerloſe en andere geconfisqueerde Goederen* (50).

Daar

(50) DD. 2. *Extract uyt het Regiſter der Reſolutien van haar Hoog Mog. de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Veneris den 16 *Januarii* 1722.

Ontfangen een Miſſive van de Raaden, by haar Hoog Mog. geauthoriſeert tot de proviſioneele Adminiſtratie van de Nalatenſchap van Syne Koninglyke Majeſteyt van Groot-Brittannien, glorieuſer gedachteniſſe, geſchreven alhier in den Hage den 16 deſer loopende maandt, houdende, dat door het overlyden van de Heere van Duvenvoirde, in ſyn leeven Droſſaard

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Daar hier dan by een formeele Staats Resolutie een declaratoir van den Souverain voorhanden is, waar by dit Regt aan den Heer van Breda uitdrukkelyk word geconteſteert, zoo kunnen de Placaaten der Raden van zyn Hoogheid, by de laatſte Deductie *ſub G.* 1 & 2 *loco* overgelegt, en de gevallen, waar in buiten kennis van den Souverain, of zynen Procureur Generaal geconfisqueerde goederen in de Baronie door den Heer dier Heerlykheid na zig zyn

ge-

ſaard der Stad en Baronnie van Breda, mitsgaders Stadhouder van de Leenen in den ſelven Lande, de voorſz. Ampten waren komen te vaceeren; dat daar toe weder een ander bequaam perſoon diende te werden gedeſpicieert; in bedenken geevende of haar Hoog Mog. niet ſouden konnen goedvinden te approbeeren de aanſtellingen van Mr. Govert van Slingelandt, Heer van de Lindt, tot Droſſaart en Schout der Stad en Barronnie van Breda, ende Stadhouder van de Leenen aldaar, mits daar voor ter Treſorie van gemelde Nalatenſchap furneerende een ſomme van 50000 guldens, onder conditie, dat die Penningen weder ſullen werden gereſtitueert, in geval den ſelve by een toekomende Heere en Baron van Breda, *de facto* van de voorſz. Ampten mogten werden ontſet.

Waar op gedelibereert ſynde, is goedgevonden en verſtaan, dat de aanſtellinge van gemelde Govert van Slingeland, Heere van de Lindt, tot de voorſz. conditien ſal werden geapprobeert, ſoo als geapprobeert werd mits deſen, mits doende den eed van ſuyveringe, dat boven de voorſz. 50000 guldens om de voorſz. Ampten te verkrygen, geen giften of gaven gegeeven nog belooft heeft, nog geven ofte belooven ſal.

En verders geëxhibeert zynde een Extract uyt de Notulen van bovengemelden Raaden, houdende eenige Articulen voor den Droſſaardt die aangeſteld ſouden werden, hebben haar Hoog Mog. gemelde Articulen geapprobeert, ſoo als die geapprobeert werden mits deſen, in diervoegen als aan 't einde deſes ſtaan geinſereert, *voorbehoudens nogtans en onverkort van het regt van den Hertog van Brabandt, ten aanſien van baſtaarden, heerlooſe en andere geconfisqueerde Goederen en anderſints*; en werd tot éclairciſſement van het eerſte Articul van het voorſz. Reglement verklaart, dat de Wooninge of Domicilie te houden binnen de Stad Breda, niet ſal obſteeren, nogte præjuditie geven *aan de Wooninge ofte Domicilie, die gemelde Mr. Govert van Slingelandt te Dordrecht heeft.*

Ex-

genomen, niets opereeren verder of anders, dan dat de Heer en Baron van Breda op dat respect een con-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Extract uit het Register van de Notulen van die van den Raade ende van de Reekeninge by Syn Koninglyke Majesteit van Groot-Brittannien, glorieuser memorie, aangesteld geweest, en by Resolutie van haar Hoog Mog. in qualiteit, als Executeurs van de Testamenten van Prins Frederik Hendrik, mede glorieuser memorie, en van hoogstged. Syne Majestets, geautoriseert.

Donderdag den 15 Januarii 1722.

De Raadt considereerende, dat by de jegenswoordige vacature van het Drost en Schout Ampt der Stad en Baronnie van Breda, eenige middelen van menage ende van redres souden kunnen werden beraamt, en trachtende daar inne, soo veel in haar is te voorsien, heeft dien volgende na rype delliberatie en overleg, by provisie goedgevonden en verstaan, het geene hier na is volgende:

I. Dat den Drost en Schout der Stadt en Baronnie van Breda, mitsgaders Stadhouder van de Leenen aldaar, sal moeten syn Domicilie ofte Wooninge houden binnen de Stad van Breda.

II. Dat de selve geen onkosten van de crimineele Proceduuren of Executien sal vermogen tot laste van de Stad ofte het Land te brengen, maar deselve te moeten vinden uyt de boeten en breuken, die volgens de Resolutie van den 11 Januarii 1686 aan hem syn gelaten.

III. Dat de selve ten behoeven van den Heer, ende ter verantwoordinge van den Rentmeester sal moeten laten alle de bastaarde, heerloose en andere geconfisqueerde Goederen.

IV. Dat de selve in het toekomende niet meer sal genieten eenig Tractement uyt desselfs Domeinen, nogte ook eenig Hout of Brandt uyt desselfs Bossen en Moeren.

V. Dat de selve den Heer en Baron van Breda ende desselfs Raadt in voorvallende saaken, den Heere ofte den Raad concerneerende ende de Stad of Baronie van Breda sal moeten gratis bedienen, ende geene Salarisse nogte Vacatien dieswegens tot der selven laste mogen brengen.

VI. Dat den selven by provisie van de Stad in de plaatse van een Somer- ende Winterpresent, yder van een duysent vier en tnegentig guldens, maar sal genieten vyf hondert guldens, voor een Winterpresent.

VII.

BREDA. contrarie fustenue voerd, dewelke zoo lang die niet *in judicio contradictorio* is gedecideert, dat regt quæstieus blyft.

De Adv. Fiscael weder- legt de Deductie van den Domein- raed we- gens de hooge regten der Ba- ronie van Breda.

En wat betreft *de Sententie der Hoofd- en Leenbank van* 25 *Febr.* 1513, waar by (zoo gezegt word) Jan van Daelhem wegens een Manslag, en andere swaare deliċten zouden zyn verklaart van alle zyne Leengoederen, die hy van den Huyse van Breda te Leen hield, vervallen te zyn, en dezelve ten behoeve van Heer van Breda verbeurt te hebben, daar uit kan men geen groot voordeel haalen voor de sustenue der Raaden en Rekenmeesters.

Voor eerst, om dat die Hoofd- en Leenbank geen competente Regter is, om die quæstie tusschen den Hertog van Braband, en den Heer en Baron van Breda te decideeren; maar alleen *des Hertogs Raad van Braband*, of de *Pares curiæ*.

In de tweede plaats, om dat juyst by *van Goor* (c), deeze Sententie allegerende, gezegt word, dat die Jan van Daelhem wierd vervallen verklaart NB. *van alle de Leengoederen, die hy van den huyze* VAN BREDA *ter leen hield*, en het resoluut is, dat een Vasal zig zoo misgrypende, als deze Jan van Daelhem zig misgreepen hadde, zyne *Leengoederen* ten behoeve van den Heer verbeurt, en 'er dus geen ander Regt aan den Heer van Breda, als aan andere Heeren, of Vasallen, agterleenen hebbende, is toegewezen, het geen zekerlyk van het generale Regt van confiscatie verschilt.

Maar gesteld zynde, de Heer van Breda had buyten twyfel het regt van confiscatie in de volste zin, zoo als 'er zekerlyk Heerlykheden in Braband zyn, en voor al in Oostenryks Braband, van welke den Hee-

(c) Vid. *van Goor Beschryving van Breda pag.* 363.

VII. Dat desselfs Stadhouder by desen Raade sal moeten werden geapprobeert ende in eedt genoomen.

Ende eindelyk dat den selve by het aanvaarden van syne Commissie, het nakomen en opvolgen van de voorsz. pointen sal hebben te besweeren. (Getekend)

J. van Schuylenburgh.

Heeren buiten twyfel dat regt competeert, om dat uitdrukkelyk den Hertog dat by de uitgifte heeft afgestaan, zoo volgt daar niet uit de verkeerde consequentie, welke de Raaden en Rekenmeesters daar uit trekken; *dat het quæstieuse Placaat van 4 Juny 1657 uit dien hoofde daar niet zoude zyn van applicatie*; want dan zoude dat, en andere Placaten het overfenden der Informatien in het generaal injungeerende, in die Heerlykheden buyten werking moeten zyn; daar het contrarie van dien, zoo in Oostenryks als in Staats Braband waaragtig is, want 'er geen een Officier is, en speciaal van de Heerlykheden, dat regt van confiscatie hebbende, welke zig ooyt heeft durven verstouten, om zig te onttrekken aan de observantie, en præcise nakominge dier Placaaten.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En geen wonder: want zo dat Regt *van de Fiscus* mede *eene* reden voor het emaneeren, en onderhouden dier Placaaten was geweest, dan verviel nog maar in die Heerlykheden die *eenige* reden, namentlyk het voordeel van het gemeene Land, en dan bleef nog subsisteeren, en in volle vigeur het voornaamste oogmerk dier Wetten, *de veiligheid der Ingezeetenen*, daar in byzonderlyk geleegen, dat de Officieren in het agterhaalen en straffen der Delinquanten behoorlyk vigileeren, en dat in cas van negligentie het Officie Fiscaal hunne onagtsaamheid suppleeren kan.

Derhalven legt de Souverain, ter gerustftellinge der goede Ingezeetenen, veel aan geleegen, dat alle Officieren, en dus ook der Baronie van Breda by continuatie gehouden blyven dit en andere Placaaten van die natuur te observeeren.

Boven en behalven, dat 'er ook nog verscheide andere redenen zyn, waarom de observantie van de gemelde Placaaten allesints noodzakelyk zyn, dog waar mede de Advocaat Fiscaal onnodig oordeelt zig ten dezen op te houden, de voorsz. Reflectien genoeg zynde tot wederlegging van de argumentatien, gehaalt uit het regt van confiscatie.

Hier mede sal de Advocaat Fiscaal overgaan tot eene andere objectie, door de Raaden en Reken-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

meesters gemaakt, om insgelyks aan te toonen de Hooge Regten en Præeminentien van den Heer en Baron van Breda, en gehaalt *uit het regt om* OMSLAGEN over de Stad en Lande van Breda te doen, het welk men den Heer en Baron toeëygent, en waar uit men al verder wil argumenteeren, dat het *Placaat van 4 Juny* 1657 niet applicabel op de Baronie van Breda zoude wezen; Dan dit is een zeer frivole argumentatie; want of schoon dit regt van den Heer al eens liquide ware bewoezen, (waar omtrent in het vervolg nader) zoude het zelve geen valabel bewys tegens de werking van dit Placaat in den Lande van Breda kunnen uitleeveren;

De quæstie dog is ten deze zó seer niet, door wie de *omslag* tot goedmaking der schaade, door moedwillige Brandstigtinge geleeden, dient te geschieden; dat trekt de Advocaat Fiscaal zig in de Baronie van Breda even weinig aan, als in de overige Districten van de Generaliteit, maar laat zulk over aan die geene, welke het doen van dien omslag competeert, zonder zig ooit daarmede te bemoeyen.

Maar dit zoude de eenige vraag zyn, of niet zó wel in de Baronie van Breda, als in andere Districten van de Generaliteit de schade van zodaanige brandstigtinge, by de plaatzen, alwaar dezelve geschied is, vergoed moet worden *in conformité van het quæstieuse Placaat*.

Het gedeclareerde begrip van hun Hoog Mog. by Haerzelver Resolutie, zo energicq geuyt, heeft de Advocaat Fischaal hier voren (*d*) reeds aangetoont; en de uitgedrukte wille van den Souverain prævaleert, sonder tegenspreeken, verre boven alle de verkeerde argumentatien, die de Raden en Rekenmeesters tegens de observantie van het Placaat van 4 Juny 1657 in de Lande van Breda by hunne respective Deductien gemaakt hebben, ten minste de Advocaat Fiscaal is Eed- en Amptshalve verbonden, om conform dat gedeclareerde begrip van den Souverain de Officieren van Breda tot hunne pligt te houden, en het zelve Placaat, en meergemelde Resolu-

(*d*) Vide *Supra. pag.* 13.

lutie door hunlieden te doen obferveeren, zo lang namentlyk haar Hoog Mog. hem Advocaat Fifcaal niet uitdrukkelyk van die verpligting ontlaften, en haare voorige Placaaten en Refolutien op dat refpect intrekken en annulleeren, het gunt de Advocaat Fifcaal niet verwagten mag, zo lang elk Lid, de Vergadering van haar Hoog Mog. uitmakende, verpligt is, door Eed aan den Lande gedaan, te bewaaren het regt van Souverainiteit over den Lande van Breda, en de Ingezeetenen van dien, even als van de andere Diftricten der Generaliteit te befchermen tegens alle overlaft, die uit de onagtzaamheid der Officieren voorkomen kan;

BREDA.

De Adv. Fifcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hun Hoog Mog. hebben daarom by *Refolutie van* 21 *Dec.* 1764, aangetoont, hoe Hoogftdezelve, als æquitabele Souverainen, hunne Wetten en Placaaten in den Lande van Breda wel gezind zyn te mainteneeren, maar teffens geen atteinte willen toebrengen aan de vrydom van extraordinaire belaftingen aan die van Breda by *Refolutie van* 18 *October* 1691 gegeven, waar om hoogftdezelve dan ook hunne vorigen *Refolutien van* 20 *October* 1762, ordonneerende, dat de fchaade door een zwaare brand by die van Gilfe geleeden, door de geheele Baronie zoude worden gedragen, geenfints intrekken, maar alleen het voorgemelde Declaratoir, dat Hoogftderzelver intentie by het gerefolveerde van 20 Octob. 1762 geenfints was geweeft, om de *Refolutie van* 18 *Octob.* 1691 buyten effect te ftellen, in de kragtigfte termen expreffeeren, en geen wonder, want het een en ander kan ongekrenkt zamen gaan, en ftrekt tot nut van de Ingezetenen van de Landen van Breda.

En waar de Raaden en Rekenmeefters van zyn Hoogheid van daan halen, dat zedert het *Placaat van* 1 *April* 1738, alfoo daar by geen mentie werd gemaakt van het overfenden der Informatien en van de Inventariffen aan den Raad van Braband, de Brabantfche Officieren tot het zelve niet meer zouden verpligt zyn; kan de Advocaat Fifcaal niet befeffen, of het moet zyn, dat de Raaden en Reken-

BREDA. meesters voorsz. het zelve niet behoorlyk hebben geleesen; want in het procemium van het zelve Placaat word uitdrukkelyk gesegt, dat hun Hoog Mog. by *vernieuwing*, en *ampliatie* van de Placaten daar gemeld, onder anderen, *dat van 4 Juny 1657 en 6 January 1707*, waar by het geen voorsz. is, word gerequireert, *statueeren*, *ordonneeren*, *gelasten* enz. ten blyke, dat Hooftderzelver meeninge nooyt is geweest, deselve Placaten te abrogeeren, veel minder zoo een noodzakelyk requisiet om de Officieren vigilant, en onder het opsigt van den Raad, en het Officie Fiscaal van Braband te houden, af te schaffen; maar ter contrarie *Articul 3 van het Placaat van 1 April 1738*, zeggen zy, dat de Officieren gehouden zyn, *generalyk tot ontdekking van misdaden en delicten te doen alle devoiren na Regten, Wetten en Placaaten van den Lande vereyscht wordende.*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Welke waren nu die Wetten en Plaaten, anders, dan die in het Hoofd van het selve *Plac. van 1 April* 1738 worden opgenoemt, en dewelke, voor al dat van 6 *Jan.* 1707, de wyze, waar op de informatien van zodanige enorme delicten, als doodslagen en brandstigtingen, door de Officieren belegt moeten worden, duydelyk voorschryven, en teffens het oversenden der Informatien, en Inventarissen aan den Rade van Braband, de Officieren op het aldersterkste injungeeren;

Het is daarenboven uit de Resolutie van hun Hoog Mog. van 24 Jan. 1748 (*e*), genomen op de Requeste *van Wethouderen van Breda*, manifest, dat het Placaat van 28 April 1691, mede requireerende het oversenden der Informatien aan dezen Raade, niet alleen in andere Districten van Braband, maar speciaal ook in den Lande van Breda, zelfs na het voorsz. *Plac. van den 1 April* 1738 effect moet sorteeren, want by gemelde Resolutie gelasten hun Hoog Mog. alle Officieren *in de voorsz. Baronie van Breda*, geen crimineele Jurisdictie hebbende, hunne

(*e*) Zie *Groot Placaatboek*, VII. Deel. *pag.* 979.

BREDA.

ne Informatien nopens Doodslagen enz. aan den Drossaard van Breda of zyne Stadhouder over te zenden, juyst in terminis dat gunt by het voorn. *Plac. van* 28 *April* 1691 ten opsigte van ALLE CIVIELE OFFICIEREN VAN GEHEEL STAATS BRABAND werd gestatueert, en op welke Placaat de Wethouderen van Breda zig ter justificatie van het versogte, beroepen hadden;

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En dit Placaat van den 28 April 1691 op de mindere Officieren van Breda applicabel zynde, hoe veel te meer dient het zelve te werken omtrent den Drossaard van Breda, en zyn Stadhouder, daar in het zelve Placaat, na dat van de civiele Officieren gesproken was, werd gestatueert:

Ende blyvende ondertusschen alle crimineele Officiers ten opsigte van de moorden en doodslagen gehouden, om de autenticque Copien van alle de Informatien, naar luyd van den Placaten van den 6 Sept. 1661, *immers binnen den tyd van* 14 *dagen na het beleggen of ontfangen derzelver, aan den Rade van Braband over te zenden* enz.

Ja dat het daar by aangehaalde Placaat van 6 Septemb. 1661 ook die van Breda raakt, blykt daar uit, dat de *waarschouwing* door dezen Raade op den 20 Febr. 1727 tegens het dragen van messen met scherpe punten, *in conformité van het zelve Placaat geemaneerd*, mede in de Baronie van Breda *op order van dezen Rade is gepubliceert* (51).

De

(51) E. E. *Extract uit het Register der Resolutien van den Rade en Leenhove van Braband en Lande van Overmaze.*

Jovis den 20 *February* 1727.

Op heden is geresumeert een opgestelde Concept-Waarschouwinge tegens het dragen van Messen met punten, &c.

Luna den 3 *Maart* 1727.

Op heden is de Missive van den Stadhouder van den Hoogschout van den Bosch, aan den Griffier geadresseert, aan den Raad voorgedraagen, waar by schryft nog wel hondert Exem-

 plaa-

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De bedenkinge, die de Raden van Staaten by derzelver Missive aan hun Hoog Mog. geschreeven, vermelt in de Notulen van 14 Augustus 1758 hebben gemaakt, om aan den Drossaard van Breda de voordeelen, aan de Officieren by het 17 Art. van het Placaat van 1 April 1738 geaccordeert, uit kragte van hun Hoog Mog. Resolutie van 12 April 1753 te laaten volgen, is na de gedagten van den Advocaat Fiscaal voornamentlyk daar aan toe te schryven, dat aan de Drossaarden van Breda by hunne respective Instructien verboden is, geen onkosten van Crimineele Procedures of Executien tot lasten van de Stad of het Land te brengen; maar dezelve te moeten vinden uit de boeten en breuken, die volgens Resolutie van 11 Jan. 1686 aan hem zyn gelaten; en obsteert dus geensints aan de applicatie van het questieuse Placaat op de Baronie van Breda.

Eene voorname tegenwerping, die de Raden van zyn Hoogheid tegens de surintendance dezes Raads over de Officieren van de Baronie van Breda in het algemeen, en byzonderlyk ten opsigte van het actioneeren derzelver wegens de overtreedinge van het Placaat van 4 Juny 1657 maken, is den Advocaat Fiscaal nog overig te beantwoorden; Het is namentlyk het gesustineerde Regt van den Heer van Breda, om allerhande gratien, voor al *Remissien*, *Pardonnen* en *Abolitien* te verleenen.

Hadden de Raden en Reekenmeesters van zyn Hoogheid nagesien *Kinschot de rescriptis gratiæ. Tract.*

3.

plaaren, van Waarschouwinge nodig te hebben, om te versenden, versoekende dat die hem mogten toekomen, &c.

Martis den 4 dito.

Op heden is de Missive *van den Stadhouder van Breda*, geadresseert aan den Griffier, aan den Raad voorgedraagen, *waar by schryft nog wel veertig Exemplaaren van de Waarschouwinge nodig te hebben om te versenden, verzoekende dat die hem mogten werden toegesonden volgens een lyst*, is goedgevonden &c.

Accordeert enz. *P. v. Spaan.*

Breda. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

§. C. 1. *No.* 3. en *Bynkershoek de quæst. juris publ. Lib.* 2. C. 16., mitsgaders het 15 *Articul der Ordonnantie op de crimineele Justitie in de Nederlanden* van 1570, zy zouden nimmermeer uit dat gepræten. deert Regt eene *onafbankelykheid* van Breda, of desselfs Officieren geëlicieert hebben, dit zyn de eyge woorden des gemelden 15 Articul.

„ Ende belangende het geeven en verleenen van
„ gratien, pardonnen, en remissien van crimen,
„ en misdaden, hoewel dat zulke authoriteit eer
„ zoude weezen Actie van Souverein, ende over-
„ ste Prince, dan van Vasallen, en dat niet en be
„ taamt tot goede Politie, en administratie van Ju
„ stitie, dat eenige particuliere Persoonen daar van
„ gebruiken, (zoo wy ook niet en verstaan, dat
„ zulks ELDERS gedaan is geweest, *dan in onze*
„ *Lande ende Hertogdomme van Braband.*")

En van de exercitie van dat regt, door de Vasallen in Braband gedaan, word ook gesprooken in de repræsentatie van de Cancelier van de Noot aan Keiser Karel van den jare 1527 in verbis; *Et n'est chose nouvelle*, enz. (*f*).

Daar het dan in den Hertogdomme van Braband gebruikelyk was, dat de Vasallen, hoge en laage Regtsgebied hebbende, zig aanmatigden dit regt van gratie te oeffenen, kan men zeer ligtelyk expliceeren de periode, voorkomende in de Brieven van remis, aan Lucas Roelof verleent, en by *de Deductie* van 25 July 1773 *sub* R. 1. geproduceert.

„ Gemerkt hy daar na onderrigt was, dat hy
„ om het zelve remis behoorde te suppliceeren aan
„ ons, als Baanderheeren van Breda, en dien regt
„ van gratie is toekomende."

In welke Brieven egter niet gezegt word, (zoo als men p. 13. van de korte inhoud der Missive van 25 July 1773 voorsteld(*)) *dat het verleenen van remissie en pardon in den Lande van Breda* NIET AAN DEN HERTOG VAN BRABAND *maar aan den Heer van Breda competeerde.*

Voor-

(*f*) Vide *Loyens* III. Deel, *pag.* 144.

(*) Zie N. NEDERL. JAARB. 1774. bl. 868 en volgg.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Vooral is zeer aanmerkelyk, dat dezen Brieven van remissie by de Aartshertogen van Oostenryk, als Hertogen van Braband, aan de bovengemelde Lucas Roelofs geconcedeert, nimmer destyds eenig effect konden sorteeren, alzoo in den jare 1608, tyde wanneer dit is voorgevallen, de Stad en Lande van Breda onder het Gebied van dezen Staat nog ressorteerde, waar onder die Baronie in den jare 1590 reeds gekoomen was.

Hoe werd nu door dit naar waarheid geallegeerde verswakt de groote sterkte, die men uit de voorsz. Brieven van remis, ter staving van zyn sustenue, heeft willen haalen;

Want de Aartshertogen van Oostenryk destyds, in reguarde van het Land van Breda een vyantlyke Mogentheid zynde, konden hunne Brieven van remissie de Ingezetenen deszelfs Lands niet baten, of de Officieren verpligten daar aan te obtempereeren.

En leert *Kinschot de rescriptis gratiæ loco citato*, dat de verengemelde remissien, of diergelyke gratien, zoo wel by den Hertog, of deszelfs Raad, als van zoodanige Vasallen kunnen verzogt worden, zoo zyn 'er dan van de vroegste tyden af, voorbeelden, dat dezelve by dezen Rade verzogt en verleent zyn aan de Ingezetenen van de Baronie van Breda, zonder dat de Heeren van Breda in der tyd, of de Raden en Rekenmeesters derzelver Domeinen zulks hebben kunnen betwisten.

Dezelve Cornelis Buyssen, die van den Heer van Breda de Brieven van remissie, wegens eene begane Manslag *sub* G. 2. *loco*, by de voorsz. laatste Deductie overgelegt, op den 18 July 1609 geimpetreert heeft, had bereids in den jare 1608 van den Raad van Braband deswegen Brieven van sauf conduit verzogt. (*)

(*) Het overige van deze gewigtige Deductie zyn wy genoodzaekt tot het vervolg te spaeren.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. Den 2 dezer Louwmaend, zynde den gewoonen Keurdag, zyn door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot regeerende Burgemeesteren dezer Stad aengesteld, de Heeren FRANÇOIS VAN DEN STEEN en GERRIT WILLEM Baron VAN BALVEREN, Heer van Heuclom. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ARNHEM. Den 25 dezer maend is de Heer *Jacob Nicolaes van den Steen*, Heer van Ommeren en Wayestein, Raed en eerste Rekenmeester des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, Curator van de Provinciale Academie te Harderwyk, Oud-Burgemeester der Stad Thiel enz. in den ouderdom van ruim 81 jaren alhier overleden. Hy was zedert het jaer 1724 in de regeering te Thiel geweest, en heeft na een dienst van 50 jaren zynen post als Lid der Regeeringe ten behoeve van zynen Kleinzoon, den Heere Mr. *Jacob Diederik van den Steen*, afgestaen.

ZALT BOMMEL. Den 27 van de afgelopene Wintermaend, onzen gewoonen Keurdag, heeft zyne Doorl. Hoogheid de Heere Prinse Erfstadhouder, voor den tyd van één jaer, tot Burgemeesteren aengesteld de Heeren Mr. DOMINICUS VAN HOYTEMA en NICOLAES LE BALLEUR; tot Scheepenen, Mr. *Diederik Gerbard van den Steen*, Heer tot Wayenstein, Mr. *Arnoldus Essenius*, Mr. *Gerbard Vermeulen*, *Hend. de Ruuck*, Mr. *Adriaen de Roock*, Mr. *Elias Dutry*, Heer van Haeften; Mr. *Hendricus Cornelis Mesteecker*, en *Willem* Baron *van Lynden*, Heer tot Hemmen.

'sGRAVENHAGE. De Heeren Staten van Holland en Westvriesland hebben, in plaetse van wylen de Heeren Mrs. Cornelis Moorenvliedt, in leven Raed in de Vroedschap en regeerend Burgemeester der Stad Medenblik, en Jacob Hop, Scheepen der Stad Amsteldam, tot Hoogstderzelver Commissarissen tot de Zaeken van de Pilotage benoorden de Maes, aen-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

gesteld den Heer Mr. *Jan Pan*, Oud-Burgemeester van Medenblik voorn. en *Nicolaes Warin*, Oud-Scheepen van Amsteldam, welke Heeren in die hoedanigheid ter Vergaderinge van hunne Ed. Gr. Mog. den eed hebben afgelegd.

Verders heeft zyne Doorl. Hoogheid uit eenen overgeleverden Naemlyst tot Burgemeesteren dezer Hofplaetse benoemd, Mr. ADRIAEN VAN DER GOES, Voorzittend; Mr. ABRAHAM VAN NECK, en Mr. PIETER VAN DE POEL; wyders tot Scheepenen, Mr. *Jan Hudde Dedel*, Voorzittend; Mr. *Johan Dierquens*, Mr. *Johan Patyn*, Mr. *Jan Slicber*, Mr. *Johan François van Byemont*, Mr. *Govert Franco van Slingelandt*. En van Scheveninge, *Boudewyn de Witt*; Tot Scheepenen-Commissarissen van 's Gemeenen Lands middelen, Mr. *Johan Dierquens*, Mr. *Johan Patyn*, en Mr. *Jan Slicber*, om te dienen van St. Catharina 1776 tot St. Catharina 1777.

Ook heeft zyn Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, aengesteld tot Kastelein van den Huize en Rentmeester der Domeinen van Niervaerd, in plaetse van den Heer J. Dingmans, op deszelfs verzoek ontslagen, den Heer *Johannes Derk Feuilleteau de Bruin*; en in deszelfs plaets tot Rentmeester op de hooge en laege Zwaluwen, den Heer Mr. *Horatius Lauta van Aytsma*; en tot Warandemeester van de groot en kleine Waranden, in de Baronnie van Breda, den Heer *Francis Colen*. Deze drie aengestelde Heeren hebben gem. posten voor den Raed der Domeinen van hooggemelde zyne Doorl. Hoogheid, met de gewoone eeden aenvaerd.

HAERLEM. Zyne Doorl. Hoogheid de Prins Erfstadhouder, heeft uit eene overgeleverde Naemlyst tot Scheepenen dezer Stad verkooren, den Heer *Pieter Testart*, Raed in de Vroedschap dezer Stad, in plaets van wylen den Heer Jacob Cornelis Sylvius van Lennep.

Verders is op den laetsten dezer Louwmand door de Wel-Ed. Agtb. Vroedschap dezer Stad, tot Raed in dezelve verkooren, de Heer Mr. *Isebrandus Johannes Faber van Riemsdyk*, in plaets van wylen den

den Heer Jacob Cornelis Sylvius van Lennep.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

LEIDEN. Omtrend het einde dezer maend is alhier, na eene ziekte van weinige dagen, in den ouderdom van 57 jaren en ruim 5 maenden overleden, de Heer *Johan Bonenfant*, Secretaris en Rentmeester dezer Stad.

AMSTELDAM. Den 28 dezer Maend is door de Vroedschap dezer Stad tot mede-Raed verkoren, de Heer Mr. *Daniel Hooft* Willemsz., in plaetse van den overleden Heer Mr. Jacob Hop.

Ook is door gem. Gr. Agtb. Raed benoemd en aengesteld de Hr. Mr. *Jan Elias Huydecoper van Maerseveen*, Heere van Maerseveen, Neerdyk enz., Scheepen en Raed, om met den eersten van Bloeimaend aenstaende Zitting te neemen in het Collegie van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raeden van de Staten van Holland en Westvriesland, in plaetse van den Heer Jan Hope, Heer van Nederhorst, den Berg enz.; als mede Scheepen en Raed dezer Stad, wiens Commissie alsdan een einde zal neemen.

GOUDA. Op Nieuwejaersdag zyn door de Ed. Gr. Achtb. Raed en Vroedschap dezer Stad tot medeLeden in dezelve verkoren, de Heeren Mr. *Pieter Leonard Schippers*, Heer van Bodegraven, en Mr. *Jan Justus Clotterbooke*, in plaetse van de overleden Heeren Oud-Burgemeesteren Mr. J. de Lange en D. W. van der Hoeven.

Uit eenen overgeleverden Naemlyst van deze Vroedschap, zyn door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Schepenen voor den jare 1777 benoemd, de Heeren Mr. *Bonaventura de Lange*, Vryheer van Wyngaerden en Ruibroek, Voorzittende, Dr. *Willem Griffioen*, *Gerard Willem van Blydenberg*, Mr. *Adriaen Pieter Twent*, Mr. *Jan van den Kerkhoven*, Mr. *Pieter Leonard Schippers*, Heer van Bodegrave, Mr. *Jan Justus Clotterbooke*; tot Scheepenen Commissarissen van des Gemeenelands Middelen, Mr. *Jan van den Kerkhoven*, Mr. *P. L. Schippers* en Mr. *J. J. Clotterbooke*; alle welke heden te gelyk met Heeren Burgemeesters met brandende fakkels zyn ingehaeld, en met de gewoone plegtigheden ingehuldigd.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GORINCHEM. Uit eene overgeleverde Naemlyst zyn op het einde van 't afgelopen jaer door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Scheepenen dezer Stad verkoren Jonkheer *Simeon Petrus Collot d'Escury*, Heer van Naeldwyk en Sliedrecht; Dr. *Jacobus van Velsen*, Mr. *Dionys Hend. van Schuylenburgh*, Mr. *Jan Ouwens*, *Hendrik Martinus Pompe*, Mr. *Hend. Hagoort* en *Wessel Boudewyn Cappelhoff*; en tot Scheepenen Commissarissen der Zaeken van des Gemeenelands Middelen, de Heeren *Ouwens*, *Pompe* en *Hagoort*.

Verders zyn uit eenen overgeleverden Naemlyst door zyne Doorl. Hoogheid den Prins Erfstadhouder, tot Burgemeesteren dezer Stad voor de jaren 1777 en 1778 benoemd, de Heeren Mr. WILLEM HENDRIK VAN BARNEVELT en ADRIAEN VAN KRUYSKERKE, welke op den 1 dezer Louwmaend deze Bediening aenvaerd hebben.

ALKMAER. Zyne Doorl. Hoogheid den Prins Erfstadhouder, heeft in 't laetst van 't afgelopen jaer, uit eenen Naemlyst van een dubbeld getal van persoonen tot de nieuwe Wet dezer Stad voor het jaer 1777 verkoren: Tot Burgemeesteren de Heeren CAREL DE DIEU, Jr. GERRIT MARTYN DU TOUR, JACOB VAN BODEGHEM en Mr. PIETER OUWENS; tot Scheepenen, de Jr. *Johan du Tour*, Dr. *Isaek du Bois Hoolewerff*, Mr. *Lucas Dyl*; Mr. *Willem Jacob Domis*, Mr. *Adriaen Klaver*, Mr. *Jacobus Johannes Schoenmaker* en Mr. *Willem Winder*, Junior; en uit dezelve aengesteld tot Scheepenen Commissarissen over des Gemeenelands Middelen over deze Stad en ressorte van dien, de drie eerstgenoemde Heeren Scheepenen, en tot Thesaurier den Heer Mr. *Rutgerus Paludanus*.

Verders is op hooggunstige aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, de Heer Mr. *Jan Hendrik de Carpentier*, Raed en Oud-Burgemeester dezer Stad, aengesteld om in het Collegie van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raeden, en de Heer *Wigbold Adriaen* Grave *van Nassau-Woudenburg*, insgelyks Raed en

Oud-

Oud-Burgemeester dezer Stad, benoemd, om als Raed in het Collegie der Admiraliteit, beide in Westvriesland en het Noorderkwartier, met den eersten van Sprokkelmaend dezes jaers zitting te neemen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ENKHUIZEN. Door de by lotinge daer toe gemagtigde Burgeren, zyn op den 1 dezer Maend tot Burgemeesters dezer Stad verkoren, de Heeren ANTHONY JACOB DE JONG VAN PERSYN, Mr. JAN LAMBERTUS APPELMAN en Hr. RAARDA, en vervolgends den 2 op aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder tot Voorzittend-Burgemeester aengesteld, de Heer HILLEBRAND WILLEM VAN VOSSEN; zynde voorts uit eenen overgeleverden Naemlyst door gemelde zyne Doorl. Hoogheid tot Scheepenen voor dezen jare alhier verkoren, de Heere *Jozy Brandenburg*, *Arnoldus Buyskes*, *Meinard Mosfel*, *Hendrik van Stralen*, Mr. *Cornelis Stant*, Mr. *Bernardus Blok* en *Andries Jan Slyper*, en uit dezelve tot Scheepenen-Commissarissen ter regtsprake over de Gemeenelands Middelen de Heeren *Brandenburg*, *Mossel* en *van Stralen*.

MEDEMBLIK. Op aenbeveelinge van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, zyn tot Burgemeesteren dezer Stad, voor dit lopende jaer benoemd de Heeren DIRK MOL, voorzittend; JAN HENDRIK BROUWER en NICOLAES HAESMAN; en verkoren, om met den 1 van Bloeimaend aenstaende zitting te nemen in 't Collegie van hun Ed. Mog. de Heeren Gecommitteerde Raeden ter Admiraliteit in Westvriesland en 't Noorderkwartier, den Heer Burgemeester *P. Uilenberg*, in plaets van welgem. Heer Burgemeester Brouwer, wiens Commissie als dan staet te eindigen; en wyders aengesteld tot Directeur van den Levandschen Handel en Navigatie in de Middelandsche Zee, den Heer Burgemeester Mr. *Jan Pan*, en zulks in plaets van wylen den Heer Burgemeester Mr. Cornelis Morenvliedt.

Vervolgends zyn uit eenen overgeleverden Naemlyst

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

lyst door zyn Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Scheepenen dezer Stad, voor dit loopend jaer 1777, verkoren de Heeren *Claes Schuitemaker*, *Willem Smit Jansz.*, *Claes Zwemmer*, *Cornelis Leenders*, *Frans Pont*, Mr. *Cornelis Veen* en *Isaec van Homrigh Jacobsz*; en daeruit tot Schepenen-Commissarissen van des Gemeenelands Middelen, de welgem. Heeren *Leenders*, *Pont* en *Veen*.

Ook is nog op den 27 derzelfder maend op aenpryzinge van zyn Vorstel. Doorl. den Heere Prinse Erfstadhouder, in plaetse van wylen den Heer Burgemeester Mr. Cornelis Morenvliedt, tot Vroedschap dezer Stad aengesteld, de Heer *Frans Pont*, regeerend Schepen dezer Stad.

PURMERENDE. Den 27 dezer Louwmaend is alhier aen een langduerige borstkwael, in den ouderdom van 56 jaren en 2 maenden overleden, de Heer *Jan van Goor Hinloopen*, Schout-by-Nacht van Holland en Westvriesland enz.

ZIERKZEE. Den 26 der afgelopene Wintermaend, de gewoone dag der Jaerlyksche Verandering van de Regeering, zyn aengesteld tot Burgemeesteren, de Heeren DANIEL MAURITS DE BRAUW en Mr. YMAN VAN DEN BROECK, in plaets van de afgaende Heeren Mr. Johan Boeije en Dr. Pieter Abr. de Jonge.

VLISSINGEN. In de Vergadering der Directeuren van het Zeeuwsch Genootschap, den 24 dezer Louwmaend alhier gehouden, is tot Directeur aengesteld de Heer *Joan Coenraed Brandt*, Koopm. te Amsteldam.

VERE. Op Nieuwejaersdag, den gewoonen dag ter verandering van de Magistraet dezer Stad zyn, uit een overgeleverden Naemlyst door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, voor dit loopend jaer 1777, verkoren: tot Burgemeesteren, de Heeren JOHANNES DE VRIEND en HENDRIK MILET; en tot Scheepenen, de Heeren *Stephanus van der Loef*, Dr. *Jacob Johan Andriessen*, *Cornelis Adriaen Reynouts*, *Jan Byleveld*, *Jacob Fred. Hesselberg*, Mr. *Willem Convert*, Mr. *Johan Canter de Munck*, Mr. *Daniel de Bruyn* en Mr. *Johan Daniel de Crane*.

GOES

GOES. De Heer Mr. *Anthony Offerwaerde*, dewelke door hun Hoog Mog tot Ontvanger van de Convoyen en Licenten alhier is aengesteld, heeft in die hoedanigheid ter gem. Vergadering den eed afgelegt.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DOCKUM. Op den 1 dezer Maend is uit een overgeleverden Naemlyst, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse van Oranje en Nassau, Erfstadhouder, tot Burgemeesteren verkoren, de Heer Mr. B. NAUTA, en de Heer J. VERBLANS.

UTRECHT. Ter Vergadering van hun Ed. Mog. de Heeren Staten dezer Provincie, hebben den 30 dezer Louwmaend den eed afgelegd, als buitengewoon Raed in den Ed. Provinciale Hove dezer Provincie, Jr. *Diederik Jacob van Rhede tot den Parkelaer*, Heer van Nyveld, voor den overigen tyd van de 3 jarige Commissie, te eindigen met den laetsten van Grasmaend 1779, en als Gecommitteerdens ter Admiraliteit van Zeeland, insgelyks wegens de Ridderschap, Jr. *Benjamin* Grave *van Boetselaer*, Heer van Langerak, mede voor den nog overig zynde tyd der 3 jarige Commissie, te eindigen als boven.

AMERSFOORT. Zyne Doorl. Hoogheid de Heer Prinse Erfstadhouder, heeft in 't laetst van de afgelopene Wintermaend, tot Burgemeester voor dit jaer 1777, verkoren, de Heeren ANTHONY METHORST en GYSBERTUS HARDERWYK; en tot Scheepenen, de Heeren Mr. *Willem Methorst*, *Anthony van Brinkesteyn*, *Jacob Craenen*, *Wilhelmus Gualterus van Veerssen*, Dr. *Matthias Sas*, Dr. *Johannes van Benekom*, *Isaec Scheltus*, Heer van Leusden; Dr. *Gerhardus Trouillart* en *Gysbertus Jan Methorst*.

Wyders hebben hunne Ed. Agtb. ter Vergadering van de Heeren Staten gewoone Gedeputeerdens van hunne Ed. Mog. de Heeren Staten 's Lands van Utrecht, voor den jare 1777, Gecommitteerd den Heer Mr. *Willem Methorst*, afgaende Burgemeester en Scheepen.

GRONINGEN. Den 6 dezer Louwmaend is alhier in den ouderdom van byna 78 jaren overleden, Jr. *Hendrik van Nyeveen*, Raedsheer dezer Stad. enz. En is den 8 daer aen volgende met de gebruikelyke

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ke plechtigheden, by uitlooting van Boonen, de Raedskeur dezer Stad geschied: De Keurheeren zyn geweest, de Agtb. Heeren *Rudolph Warmolts*, *Jan Camphuis*, *Balthazar Daniel van Idsinga*, *Cornelis Star Lichtenvoort*, *Cornelis H. Tjaden Jullens*: De Ingekozene Ed. Mog. Heeren staen ter hoogste goedkeuringe van zyne Doorl. Hoogheid den Heer Prins Erfstadhouder aengeboden te worden.

Verders is in plaets van wylen Jonkheer Hendrik van Nyeveen, in den eed overleden, door hun Ed. Mog. de Heeren Burgemeesteren en Raed, tot Raedsheer dezer Stad gekozen, Jonkheer *Paulus Laman*.

BREDA. Den 29 van Louwmaend heeft men van Sundert tyding, dat aldaer overleden is de Heer *Adriaen Hymans*, Secretaris en Stokhouder der Heerlykheden Groot en Klein Sundert, Rysbergen en Weernhout.

SLUIS IN VLAENDEREN. Hunne Hoog Mog. hebben den Heer *Jacob Deckers* aengesteld tot Scheepen alhier, in plaets van wylen den Heer P. Bouvin.

GRAVE. Zyne Doorl. Hoogheid de Prins van Orange en Nassau, heeft den Heer *Willem Arnoud Motman* aengesteld tot Rentmeester der Domeinen en Geestelyke Goederen dezer Stad en Lande van Kuik, in welke hoedanigheid dezelve voor den Raed der Domeinen van hooggemelde zyne Doorl. Hoogheid den eed heeft afgelegd.

Vermits besloten water in January en February, zyn ons geen Lyste der Producten opgegeven.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

FEBRUARY.

MDCCLXXVII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

Burgemeesteren, Scheepenen ende Raed dezer Stad, hebben goedgevonden, de Ordonnantie op de Kraen van den 14 van Sprokkelmaend 1772. eenigzints te veranderen, by eene Publicatie, welke gedagtekend den 11 van deze Maend, aldus luidt. ZUTPHEN.

Burgemeesteren, Schepenen, ende Raad der Stad Zutphen hebben, na gehoudene deliberatie, en om inzonderheid de Kooplieden en Winkeliers, zo veel mogelyk, te gemoet te komen, in deze veertien dagen voor Petri goedgevonden, en verstaan, de Ordonnantie op de Kraan van den 14 February des jaars 1772. aldus te amplieeren, en mitsdien te ordonneeren en te statueeren, gelyk geordonneert en gestatueerd word hier mede; *Ampliatie van de Ordonnantie op de Kraen.*

Dat de tonnen, pakken, en zakken met lynzaad, onder de drie honderd ponden wegende, zo en als ook de halve amen bierazyns, na expiratie van het tegenwoordig pachtjaar, voortaan het kraangeld niet meerder zullen zyn subject, wanneer namenlyk de Kraan daar toe niet word gebruikt; zoo nochtans, dat de geenen, dewelke eenige andere goederen voor Lynzaat ofte Wynazyn of te eenige andere liqui-

ZUT-PHEN.

Ampliatie van de Ordonnantie op de Kraen.

de waren voor bierazyn, mogte komen aantegeven, met intentie, om daar door het kraangeld te frauderen, en, zoo doende, de betalinge daar van te ontwyken, deswegen alsdan, boven de verbeurte der aangegevene goederen en waren, ten profyte van den tydelyken Pachter van deze Stads Kraan, zullen zyn vervallen in eene boete van twee goudguldens voor ieder ton, pak, zak, ofte half aam, het geen bevonden zal worden, alzoo verkeerdelyk aangegeven te wezen, blyvende voor het overige de Ordonnantie op de Kraan in haar geheel.

En op dat het gunt voorschreven ter kennis van allen en een iegelyk, welken daar aan gelegen mochte zyn, zal kunnen komen, zal deze door den druk gemeen gemaakt zynde, tot een ieders narichtinge, ter gewoner plaatzen gepubliceert en geaffigeert worden, naar behoren. enz.

De zelfde welgem. Regeerders hebben op den 18 van deze Maend, tegen het werpen van zwermers en het lossen van snaphaenen en ander schietgeweer op de Stads straeten, aldus nader voorzien.

Burgemeesteren, Schepenen ende Raad der Stad Zutphen, meermaalen ondervonden hebbende, dat, door het werpen van zwermers of voetzoekers, en het lossen van snaphaanen, kannonnetjes en ander schietgeweer op dezer Stads straaten, aanleidinge tot veele en groote ongelukken word gegeven, ende daar tegen met nadruk willende voorzien;

Zoo is't, dat Burgemeesteren, Schepenen ende Raad, welgemeld, hier mede allen Burgeren, Ingezetenen en sunsten een ieder nogmaal op het ernstigste interdiceren en verbieden, om, het zy ter gelegenheid van het Nieuw jaar, het zy op de Hooge Geboortedagen van zyne Doorluchtigste en haare Koninglyke Hoogheden, den Heere Prince en Mevrouwe de Princesse van Orange en Nassau en de verdere Stadhouderlyke Familie, ofte ook op eenige

ge andere tyden, by avonde ofte by dage, zwer mers of voetzoekers op de publycque straaten te werpen, ofte Snaphaanen, Kanonnetjes of ander schietgeweer te lossen, alles op eene boete van twee goudguldens, ten profyte van den aanbrenger t'elkens door de overtreders te verbeuren, en zulx boven en behalven arbitrale correctie of straffe, ten aanzien van die geene, welke dit verbod meer dan eens zouden mogen contravenieren: Zullende de Ouders voor haere Kinderen, de Voogden voor hunne pupillen, en de Heeren, Meesters en Vrouwen voor hunne Dienstboden, zoo en als ook de geene, uit wier huysen de zwermers geworpen of de schoten gedaan worden, deswegens responsabel wezen:

ZUTPHEN. *Publicatie tegen 't schieten, en werpen van zwermers.*

Wordende het afsteken van Vuurwerken binnen deze Stad onder het voorsz. verbod geenzins gecomprehendeert, zoo nogthans, dat daar toe alvorens het nodig consent van de Heeren van den Gerigte zal moeten worden verzogt en verkregen.

En op dat deze hunner Ed. Gr. Agtbare serieuse intentie des te beter moge worden nagekomen, word niet alleen de Nagtschout benevens zyne Adsistenten en de Bedelvoogden gelast, om daar op met alle mogelyke vigilantie agt te geven, maar ook dezer Stads Roedendrageren, Pander, Bodens, Klapperlieden en voorts alle andere dergelyke, in eed en dienst van de Stad zynde, Officianten geinjungeert, om de contraventien, welke haarlieden moggten voorkomen, aan den Gerigte bekend te maken, op eene gelyke boete van twee goudguldens, ten voordeele van den Armen, te verbeuren by den geenen, welke zal overtuygt worden daar van voorwetens te zyn gebleven in gebreken.

En op dat niemand hier van ignorantie moge voorwenden, zal deze door den druk gemeen gemaakt, en voorts gepubliceert en geaffigeert worden, naar behoren. enz.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE.

'T WAs op den 20 van Zomermaend des jaers 1776. dat een Deensch Capitein, *Christiaen Piel* genaemd, het gewapend Galjootschip *Louisburg*, voor rekening van de Geoctroyeerde Handel-maetschappy te Coppenhage vaerende, in de Straet-Davis zig meester maekte van twee Hollandsche Schepen, *Middelhoven* en *Rust van 't Vaderland*, hebbende ieder vier Walvisschen gevangen, als mede nog van het Engelsch Noord-Americaensch scheepje, *Windsor* genaemd, en zulks onder voorwendzel, dat dezelve schepen verboden handel zouden gedreven hebben tegens het Koninglyk verbod van 't jaer 1758 en 1776. Deze twee Hollandsche schepen dan in Oegstmaend daer aen volgende te Coppenhagen opgebragt zynde, hebben derzelver Boekhouders en Belanghebbende, *Jacob Middelhoven en Zoonen* en *Cornelis Middelhoven* tot Zaendam, zig by een Verzoekschrift aen hunne Hoog Mogende over deze onregtmatige handelwyze beklaegd. Ook hebben by deze gelegenheid de Gecommitteerden van de Groenlandsche en Straet-Davis Visscheryen by hunne Hoog Mogende hun bezwaer ingebragt over een vernieuwde Ordonnantie en Verbod des Konings van Denemarken. Het Verzoekschrift van welgem. Gecommitteerden is van dezen inhoud:

Geeven met alle onderdanigheid te kennen, de Gecommitteeden van de Groenlandsche en Straat-Davidsche Visscheryen deeser Landen; dat

fy

fy Suppliaanten in den voorleedene Jaare fig aan U Hoog Mog. by Requeste hebben geadresseerd, met ootmoedig Versoek, de Producte van deselve Vischeryen, vry te stellen van alle uytgaande Rechten en premiën; tevens by eene Geannexeerde Memorie, soo sy Supplianten vermeenen, klaar en duydelyk hebben gedemonstreert, de noodzakelykheyd van dien, ter voorkoming van het verder en totaal Verval der gem. Vischeryen.

'S GRAVENHAGE.

Klagten der Gecomm. tot de Groenl. Visschery over een verbod van den Koning van Denemarken.

Dat dit versoek van de Supplianten, tot hier toe in deliberatie gehouden synde, ondertussen de uytkomst van Zaaken, de gegrondheid van het selve, maar al te wel in het daglicht heeft gestelt.

En dat in het bysonder Syne Majesteit de Koning van Denemarken, na voorgaande en andere Placaaten, particulierlyk op den 18 Maart deeses Jaars 1776, heeft uitgebragt een *vernieuwde Ordonnantie en Verbod jegens* foogenaamde *ongeregtigden Handel, in Groenland en verders;* waar by niet alleen de Limiten in de Straat-Davids omtrent den Handel, ten faveure van Syn Majesteit, verder als te vooren werden uytgebreid, namentlyk van den 60ste *tot den* 73ste *graad Noorderbreette*, met *voorbehouding van verdere uitbreiding:* maar dat het daar en booven schynt, als of Syne Majesteits Intentie was, de vreemde Natien, en dus ook de Ingeseetenen deeser Landen, te turbeeren in hunne possessie, van op die hoogte te Vischen; en tot dat eynde, geen Vischers Scheepen te dulden, in dat gedeelte der Zee, of bogt, alwaar de beste Visplaats is; dewyl 'er gesegt word.

Art. 1. Dat tot den Groenlandschen handel, en *Visschvangst*, die Syn Majesteit daar toe bewilligd, alleen souden *syn en blyven geregtigd*, om te laaten *bezeylen*, en handel te dryven, op de in *Groenland*, en *daaronder leggende Eilanden in de Straat-Davids* en *disco-bogt*, alreeds aangelegt, ofte hier naa aan te leggen Colonien, en Loges, soo wel, als *alle overige Havens en Plaatsen aldaar*, met Verbod aan *Vreemde*, of *eyge Onderdanen*, onder wat *voorwendsel sulks ook mogt geschieden*, te *bezeylen*, of handelen

'S GRAVENHAGE.

Klagten der Gecomm. tot de Groenl. Visscherij over een verbod van den Koning van Denemarken.

len op gemelde Land en *daar onder leggende Eilanden*, *Plaatsen* en *Havens*, welke voor tegenwoordige Tyd sig strekken van de 60ste *graad. Noorder breette*, *tot den* 75ste *Noorder breette* &c. — dat wyders by

Art. 2. van gem. Ordonnantie, die geene die niet geregtigd syn tot voorengemelde *bezeyling* en handel, onder verpligting gelegd worden, sig door Syn Majesteits, of handelende Kruysfers, ten allen tyden te laaten *visiteeren*; en dat by

Art. 3. Tegen die geene die den zogenaamde *ongepermitteerden handel* ter *Zee*, of *te Land*, of *Geweldenareyen* (daar de Hollanders ten onregte by Continuatie mede beschuldigd werden,) gepleegd hebben; aan de gepriviligeerde Handelaars de magt werd gegeeven, om de zoodanige, waar sy mogten aangetroffen werden, *aan te grypen*, *op te brengen* en *aan te houden*, tot *Confiscatie* van *Schip* en *Goederen*, het selve by de Admiraliteit wettig te onderfoeken, en by Vonnisse verder te bekragtigen. — Dat laastelyk by

Art. 4. van meergem. Ordonnantie, wel niet werd verbooden aan de vreemde Scheepen om in eenige Haven in te loopen; dog soo het schynt, sulks niet anders werd gepermitteerd, als by geleegenheid van Storm; en by gebrek aan water, en niet langer te vertoeven als de hooge Noodzakelykheid vereyscht, met onderwerping van *Visitatie*, en Confiscatie, wanneer ingehandelde Groenlandsche, of ook *Vreemde tot handel met de Groenlandschen dienende waren*, by hun gevonden werden.

Dat vermits nu de gem. *Vernieuwde Ordonnantie*, naa der Suppilanten begrip, veel verder gaat, als onder Eerbiedige Correctie, met het Recht en de possessie van andere Natien, en byzonder van die der Ingeseetenen deeser Landen schynt te kunnen werden gecompasseert, mitsdien de Suppilanten van gedagten syn, dat sonder voorzieninge daar tegen, dese Vaart door de Geïnteresseerden niet meer gaande gehouden kan worden.

Eerstelyk: om dat sy niet weeten, hoe het 1ste Ar-

Articul begreepen moet werden omtrent de bepaaling der Visscherye, die by dat Articul, nu eerst schynt bepaald en bedisputeerd te werden, alsoo, ingevalle men die Zeeën of *Bogten* niet mag *bezeylen*, deselve dan ook niet bevist kunnen werden; synde de plaats, genaamt de *disco bogt*, juyst die geene, alwaar in de Voortyd de beste Visschereye is.

's GRAVENHAGE.

Klagten der Gecomm. tot de Groenl. Visschery over een verbod van den Koning van Denemarken.

Ten tweede: om dat de Visitatie uit soodanige nieuwe dispositie te wagten synde, veel Verhindering door het ophouden, tot groot nadeel en gevaar der Visschers kan veroorzaaken.

Ten derde: om dat volgens Art. 3., aan de gepriviligeerde handelaars, de magt gegeven is, om alle de zoogenaamde ongepermitteerde goederen ter *Zee*, of te land, verhandeld, of die tot Inkoop van goederen souden kunnen dienen, op pretense fundamenten van Art. 4., aan te grypen en op te brengen tot Confiscatie van Schip en goed. En

Ten vierde: dat het beletten van in eenige Havens in te loopen als alleen door *storm*, of uit *gebrek aan water*, het welk te vooren geen plaats heeft gehad, de Vischery seer moeilyk sal maaken, door dien de Scheepen, in volle en holle Zee, somtyds haar vangst niet behoorlyk kunnende afmaaken, altoos gewoon geweest syn, ten dien eynde in het land, of in de Eylanden, sonder eenig beletsel of verhindering, in te loopen.

Ten vyfde: dat van de nadeelige gevolgen der voorn. Ordonnantie, reets een Voorbeeld voor handen is, door het neemen en opbrengen tot Coppenhagen, van twee scheepen, die onder de bepaling van Art. 3. pretenselyk begreepen syn, en waar over de Respective Geinteresseerdens sig reets aan hun Hoog Mog. hebben geadresseert, zynde de gem. Scheepenen genomen en opgebragt, ter zake quasi van Kleynigheden niet waardig om te noemen, dewelke by haar gevonden, en aan deselve uyt dankbaarheid, voor betoonde menslievendheid gegeven, of door onkunde op een andere wyze, door hen aangenoomen syn geworden.

Ten zesde: dat men in alle gevallen sal moeten af-

'sGRAVENHAGE.

Klagten der Gecomm. tot de Groenl. Visschery over een verbod van den Koning van Denemarken.

afhangen van de minste matroos, by wien, of Goederen tot den *handel dienende*, of producten van de *Zee*, of van het land, buiten weeten van den Commandeur, Officieren, of verder Scheepsvolk, gevonden wordende, het *Schip* en *Goed*, aan *opbrenging* en *Confiscatie*, onderheevig sullen maaken, waar toe de Inwoonders selve, sonder kennis of eenige bewustheid van Commandeurs of Officieren, gelegentheid kunnen geeven, en waartegens van wegen de dagelykse familiariteit, tusschen deselve en het Scheepsvolk, altoos geen mesures te neemen syn; dat dus deese soogenaamde Contrabanden, die sig kunnen bepaalen tot de waardy van eenige stuivers, een ieder sal beschroomt doen syn, om syn Capitaalen aan soodanige Confiscatie te Exponeeren; vermits

Ten sevende: geen Assuradeurs, als tot seer hooge premien, (dewelke vooral in deeze Tyds omstandigheden niet geimpendeert kunnen worden,) teckenen, en dat 'er weinig of geen Lieden sullen gevonden werden, die haar scheepen sullen willen verhuuren, ten sy, de Vissers selve, voor de waarde daar van instaan.

Uit al het welke de Supplianten voorsiende dat deese Walvis Visschereye in de Straat Davids, door de Geïntresseerdens sal werden verlaaten; en daar door een groot gedeelte van de Visschery selve, gevaar loopt van vernietigd te werden; keeren sy sig met allen Eerbied tot U Hoog Mog. ootmoedelyk versoekende, dat U Hoog Mog. der Suppl. wel gegronde vrees voor het totaal verlies der Straatdavidsche Visschereye, in ernstige Consideratie gelieve te neemen, en de nodige voorsieninge te doen Effectueeren, ten einde alle de Voorschr. difficulteiten, dewelke uit meer gedagte Ordonnantie van Syn Deensche Majesteit, voor de Visscheryen deser Landen, te voorsien syn, en reets ondervonden werden, ten spoedigste uit den weg mogen werden geruimt; mitsgaders, de voorn. Visscheryen, in hunne aloude possessie van in gem. *Zeën* en *bogten* te Visschen, mogen werden gemaintineert, en mitsdien de vreye vaart ter Walvis- en Robbevangsten

an-

andere Zee schepselen, waar, en soodanig als by ons onverhinderd gepleegd is, geconserveert werde; ten einde de Geinteresseerdens deselve tegens het aanstaande Jaar, onbeschroomd en ongestoort kunnen pleegen, en in staat mogen werden gestelt om de Equipage, waar toe de Tyd der preparatie reets voor handen is, gerust voort te setten. 's GRAVENHAGE.

Het welk doende enz.

Hier op is volgends besluit van hunne Hoog Mogende eene aenschryving geschied aen den Heere *Boscq de la Calmette*, hun Hoog Mog. buitengewoonen Envoyé aen 't Hof van Denemarken, om zyne goede officien aen te wenden, ten einde die twee Hollandsche schepen, ten spoedigsten, kost- en schadeloos zouden worden ontslagen. Dit is dan ook van dat gevolg geweest, dat schoon het Admiraliteits Gerechtshof die schepen reeds hadt verbeurt verklaerd, zyne Majesteit dezelve egter heeft vry gesteld, mids ieder zyne eigene kosten dragende. Dog hunne Hoog Mogende hier mede geene volkome genoegen nemende, even weinig als in de gemelde vernieuwde Ordonnantie des Konings wegens de visschery in de Straet-Davis, is daer op by Hoogstdezelve genomen de navolgende Resolutie.

Veneris den 25 October 1776.

By Resumptie gedelibereerd zynde op de Missives van den Heer Bosc de la Calmette, haar Hoog Mog. Extraordinaris Envoyé aan het Hof van Deenemarken, als meede van den Minister Hogguer, en Commissaris van Deurs, beneevens twee Requesten, alle concerneerende de twee Hollandsche Groenlandsvaarders, 't schip Middelhooven, gevoerd door Gerrit Boll, en 't schip Rust van 't Vaderland, gevoerd door des Eersten Zoon Gerritse Boll, door een

's GRAVENHAGE.

Resol. van de Stat. Gener. nopens het nemen van Holl. Groenlands-vaerders enz.

een Deensch Konings Fregat in de Straat Davids gevisiteert, en te Coppenhaagen opgebragt, onder der pretext dat op het eerste tien, en op het andere vyf Robbevellen waren gevonden, en raakende de Procedures daar omtrent gehouden: Is goed gevonden en verstaan, dat aan den gemelden Heer Bosc de la Calmette zal worden gerescribeert, dat haar Hoog Mog. met zeer veel genoegen uyt zyne depeches hebben gezien den yver, waar meede hy de zaaken van de voorsz. twee Groenlandsvaarders heeft behartigt, en haar niet alleen laaten welgevallen, maar ook ten hoogsten voldaan zyn over de Memorie door hem op het subject van dezelve scheepen aan den Heer Grave van Berenstorff overgegeeven, als bevattende een solide representatie en refutatie van alle het geene geavanceert heeft kunnen worden, om de violente behandeling met dezelve Scheepen gehouden te coloreeren, en van een volleedige disculpatie van de voorn. Schippers van alle het geene ten haaren laste heeft kunnen worden bygebragt.

Dat haar Hoog Mog. aan de overtuygende Argumenten daar in vervat, toeschryven, dat hy Heer Bosc de la Calmette het ontslag van de voorsz. scheepen heeft geobtineerd, maar dat, hoe gratieus dit ontslag ook zoude mogen weezen, daar meede niet is weggenoomen het beswaar van de Rheeders van voorn. scheepen met opsigt tot de schaade aan de Rheederye toegebragt door het onregtvaardig aanhouden en opbrengen van dezelve, en de kosten van de Procedures daar over gehouden, en dat de sententien tegens dezelve geweesen strekken tot explicatie van het geen in de respective ordonnantie van 't Hof van Denemarken zeer duyster voorkomt.

Dat haar Hoog Mog. wel geen precise kennis hebben van de Ordonnantie van zyne Koningl. Majt. van den jaare 1758, waar van geen Ministeriaale kennis is gegeeven en die by de Gecommitteerde van de Groenlandsche en Straat Davids visscherye deezer Landen te vergeefs gezogt is, maar het daar voor moeten houden, dat dezelve zaakelyk is herhaalt in die van den 18 Maart 1776: Dat haar Hoog Mog.

de-

GRAVENHAGE.

Resol. van de Staten Gener. nopens het nemen van Holl. Groenlandsvaerders enz.

dezelve tot nu toe hebben geconsidereert als eenig-'s lyk gerigt tegen die geene die na Groenland komen met Coopwaren en daar meede handel dryven, en voornamentlyk tegens die geene, die daar in excessen begaan, en moedwilligheden pleegen, maar dat het nu gebeurde en voornaamentlyk de sententien van het Admiraliteyts Hof duydelyk denoteeren dat de sin en het but van de Ordonnantien is, of dat men dezelve ten minsten voor de interpretatie die daar aan by het Admiraliteyts Hof word gegeeven, doet dienen, niet om den handel met de zogenaamde Colonien van Deenemarken te verbieden, 't welk haar Hoog Mog. hebben aangesien, maar om de Visscherye in de Straat Davids en Disco bogt op prætext van dezelve ordonnantie aan alle en een jegelyk buyten de Deensche handel Comp: onmoogelyk te maaken, zo als geposeerd word by de Requeste door de Gecommitteerde van de Groenlandsche en Straat Davidsche Visscherye deezer Landen, om te worden gemaintineerd in haare al-oude possessie van te visschen in de Zeën omtrent Groenland en de Straat Davids en deeze Bogt, waar in de Suppliantten met alle reeden sustineeren, door de voorn. Ordonnantie van zyne Deensche Majt. van den 18 Maart 1776, en de Executie daar van door het opbrengen van de voorsz. scheepen geturbeert te worden: Van welke Requeste Copie aan hem Heer Bosc de la Calmette zal worden toegezonden.

Dat vervolgens aan den gemelden Heer Bosc de la Calmette zal worden aangeschreeven om by eene nadere Memorie zyne Majest. uyt naam van haar Hoog Mog. dank te zeggen voor de ontslaaging van de voorsz. scheepen, maar teffens zig nogmaals in naame van haar Hoog Mog. op 't ernstigste over het opbrengen en Confisqueeren van de voorsz. scheepen te beklaagen, en met Concurrentie van die geene, die met de zaaken van het Hof van Groot-Brittannien aan 't Hof van Denemarken gechargeerd is, als met opzigt tot het scheepje Windsor, Commandeur Stephen Ridder, hetwelk in gelyk omstandigheyd is, 't zelve belang hebbende, te representeeren het

'S GRAVENHAGE.

Resol. van de Staten Gener. nopens het nemen van Holl. Groenlandsvaerders enz.

het ongelyk aan de voorsz. scheepen aangedaan, en te insteeren dat behalven het ontslag van de voorsz. scheepen de Sententien tegens dezelve geweezen geheel werden te niet gedaan, ten dien effecte dat ook de kosten en schaade aan dezelve aangedaan vergoed werden en behoorelyke Satisfactie werde gegeven, alzo notoir met het regt der Natuur der Volken niet te compasseeren is, dat Scheepen van andere Mogendheden in een onbeslooten vaarwater varende of visschende, door die van zyne Majesteits Groenlandsche handel Comp. of uyt hoofde van eenig Octroy of Ordonnantie van zyn Koninglyke Majesteit in faveur van dezelve Compagnie gegeeven, zouden werden behandelt gelyk omtrent de voorsz scheepen is gedaan. Dat een Vrygeeving na voorafgaande Confiscatie zonder dedommangement van Kosten en Schaden niet voldoende is tot gerustheid dat andere scheepen niet diergelyke ontmoetingen te verwagten zullen hebben, dat derhalven een meer duydelyk bewys vereyscht word, dat de Ordonnantien van zyne Koninglyke Majesteits soortgelyke handelingen niet wettigen, en voor 't toekoomende zodaanige Ordres dienen te werden gestelt, dat diergelyke belemmeringen de Onderdaanen van haar Hoog Mog. niet weder moogen werden aangedaan en daar toe dat de voorsz. Ordonnantien hoe eer zo beeter ingetrokken, ten minsten zodanig geëxpliceert werden dat het blyken mooge dat de Limiten omtrent den handel in de Straat Davids niet verder als te vooren uytgebreid werden, en dat de gesegde Ordonnantie en het daar by gepermitteert aangrypen, aanhouden en opbrengen van de Contraventeurs zig niet verder uytstrekt als voor zo verre eenige Perzoonen zig aan ongepermitteerden handel of geweldenaryen zouden hebben moogen schuldig gemaakt, en daar op in Groenland of in de Eylanden daar onder of in de Straat Davids of Disco Bogt gelegen zouden mogen werden geattrapeert en agterhaalt, en geensints tot eenige visitatien, veel min molestatien, ophouding, en opbrenging van Scheepen in en uyt vo.le Zee, terwyl haar Hoog Mog., gelyk zy aan de eene kant by

haar

haar Placaat van den 15 Febr. 1762 getoont hebben, genegen te zyn om meede te werken dat de natuurlyke Vryheyd om over al in Zee onbelemmert te visschen, door haare Onderdaanen niet werde misbruykt, tot het dryven van een verbooden handel, aan Land, waar van op zyn tyd Communicatie door hem Heer Bosc de la Calmette aan het Hof van Denemarken is gegeeven, en hetwelke op die tyd het genoegen van zyn Majesteyt heeft moogen meriteeren, aan de andere kant diergelyke visitatien, ophoudingen en opbrengingen, als aan voornoemde scheepen zyn aangedaan, niet onverschillig zouden kunnen aanzien, maar gelyk deeze zaak waarlyk is van een Algemeen belang voor alle Mogentheden in de Groenlandsche en Straat Davidsche Visschery geinteresseert, daar van een gemeene zaak met andere Mogendheden zouden moeten maaken, en het indisputabel regt van alle Natien, om overal in openbaare Zeën, Straaten en Bogten onbelemmert te mogen Visschen, en van haare Onderdaanen in het byzonder, dewelke zedert onheugelyke Tyden daar van aan de Kusten van Groenland, en in de Straat Davids en byzonder ook in Disco Bogt in possessie zyn geweest, zouden moeten vindiceeren en beschermen.

's GRAVENHAGE. *Resol. van de Staten Gener. nopens het nemen van Holl. Groenlandsvaarders enz.*

Dat ook den Heer Juel Extraordinairis Envoyé van zyne Majesteyt den Koning van Denemarken en Noorweegen zal worden verzogt tot een Conferentie met de Heeren haar Hoog Mog. Gedeputeerden, en aldaar in substantie aan hem voorgehouden het beswaar en de billyke klagten van haar Hoog Mog. over de voornoemde Ordonnantie en het opbrengen van de scheepen Middelhooven en Rust van 't Vaderland en de verdere behandeling met dezelve onder het oog van zyne Majesteit, niet tegenstaande de gedaane Representatien van haar Hoog Mog. Extraordinairis Envoye gehouden, en dat aan hem Heer Juel zal werden kennis gegeven van de Ordre door haar Hoog Mog. op dat subject aan den Heer Bosc de la Calmette gegeven, met verzoek, om de Representatie daar over door denzelven te doen ten besten

te

's GRAVENHAGE.

Resol. van de Staten Gener: nopens het nemen van Holl. Groenlandsvaerders enz.

te willen secondeeren tot voorkooming van onaangenaame gevolgen, welke uyt die Zaak, dewelke haar Hoog Mog. zeer ernstig opneemen, te verwagten zouden kunnen weezen.

Dat voorts Copie van de voorschreeve Requeste en de Brieven van den Heer Bosc de la Calmette en van den Commissaris van Deurs, mitsgaders van deze haar Hoog Mog. Resolutie zal worden gezonden by provisie aan den Heere Grave van Welderen haar Hoog Mog. Extraordinairis Envoye aan 't Hof van Groot Brittannien, om daar van aan de Ministers van zyne Groot Brittannische Majesteit kennis te geven, en te verneemen hoe dat diergelyke Visitatien en Opbrenging van scheepen aldaar werd aangesien en opgenomen.

Accordeert met het voorn. Register enz.

Men zegt dat het gevolg hier van is geweest, dat 'er in Denemarke zodanige schikkingen zyn beraemd, dat nimmer diergelyke hindernissen aen onze Groenlandsvaerders zullen wedervaeren; dog of wel vergoeding van kosten of schadens zal geschieden, is zeer twyffelagtig.

Hunne Edele Groot Mogende de Staten dezer Provincie, hebben den 21 van Louwmaend laetstleden het navolgend Placaet vastgesteld en verzonden, omtrend de honderdste en tweehonderdste penningen, te betaelen in twee termynen, de eene helft voor den 15 van Bloeimaend, en de wederhelft voor den 1 van Hooimaend daer aen volgende.

De Staaten van Holland en Westvriesland, Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut: Doen te weeten: Dat Wy ondervinden, dat tot support van de groote en excessive lasten, waar in den Staat door den laatst geëxpireerden en voorige Oorlogen is vervallen, en die uit het ordi-

naris inkomen van het Land niet konnen werden gevonden, en om eenigsints goed te maken de groote onkosten en zwaare lasten, gesprooten uit de nu laatst geëindigde troubles, waar mede den Staat meerder als te vooren is belast, des gemeene Lands Finantien met extraordinaris Middelen moeten worden onderschraagt.

's GRAVENHAGE.

Placaet wegens de 100ste en 200ste penning.

Soo is 't, Dat Wy wel hebben willen consenteeren en bewilligen, gelyk Wy consenteeren en bewilligen by deese, dat van alle Obligatien en Losrentebrieven, loopende ten laste van het gemeene Land, of van eenige publicque Comptoiren binnen deese Provincie, van eenige Steden, Collegien, Heemraad- of Waterschappen, Dorpen, Societeiten, of eenigerhande andere Corpora of Gemeenschappen, geene uitgesondert, wie deselve ook souden mogen zyn, sullen worden betaald een honderdste en een tweehonderdste Penning, en sulks een en een half van het honderd: Dog dat van de Obligatien, gesprooten uit de groote Prysen van de drie Hollandsche Loteryen, van 1711, 1712 en 1713, en waar van de Interessen loopen tegen twee ten honderd, sullen werden geheeven alleen de tweehonderdste en vierhonderdste Penning.

Dat ten opsigte van de Lyfrentebrieven, welke voorheen na proportie veel minder belast zyn geweest dan de Obligatien en Losrenten, sullen worden betaalt twee honderdste Penningen; en dat de waarde van de voorschreeve Lyfrentebrieven, indistinctelyk op een of meer Lyven, genoomen en gereekent sal worden na advenant van tien ten honderd van het geene ter saake van de voorschr. Lyfrenten jaarlyks moet betaalt worden, en sulks dat eene gulden jaarlyksche Lyfrenten gehouden sal worden in Capitaal waardig te weesen tien guldens.

Dat by Burgemeesteren en Regeerders van de respective Steden, mitsgaders Schouten en Geregten van de respective Dorpen, als mede by de Collegien, Heemraad- of Waterschappen, Societeiten, of eenigerhande andere Corpora of Gemeenschappen, geene uitgesondert, wie deselve souden mogen zyn,

's GRAVENHAGE. aan de Heeren Onse Gecommitteerde Raaden in beide de Quartieren sullen moeten werden overgesonden exacte en gecertificeerde Lysten van de Capitaalen, daar mede deselve aan Obligatien, Los- en Lyfrenten zyn belast.

Placaet wegens de 100ste en 200ste penning. Dat deselve honderdste en tweehonderdste Penning insgelyks sal werden geheeven van de Actien in de Oost-Indische Comp., in dier voegen, dat over die jaren, waar in geen hooger uitdeeling als van twaalf en een half per cent sal worden gedaan, de waarde van ieder Actie, in plaats van op vier honderd guldens van elke honderd guldens, niet hooger als op drie honderd guldens sal worden gesteld; en dat by vermeerdering of vermindering der dividenten voor ieder per cent hooger of laager uitdeeling, de waarde van ieder der Actie met twaalf en een half per cent sal worden vermeerdert of vermindert.

Dog dat volgens Onse Resolutie van den 5 Aug. 1741 van de helft van de voorschreeve tweehonderdste Penning exempt sullen zyn de Obligatien, Rentebrieven en Actien in de Oostindische Compagnie, die aan de Ordre van de Ridderschap en Edelen, de respective Steden, de Kerkelyke Comptoiren, Kerken en publicque Godshuisen toebehooren. Welverstaande, dat de Obligatien, Rentebrieven, en Actien in de Oostindische Compagnie, na den 17 January des jaars 1719 by eenige Steden, Kerkelyke Comptoiren, Kerken of publicque Godshuisen geacquireert, deese exemptie niet sullen genieten. En welverstaande mede, dat de groote Prys-Obligatien, gesprooten uit de Loterye van den jaare 1746, en de Jaarrenten, met exemptie van alle Lasten genegotieert, van die exemptie nog sullen moeten jouisseeren.

Dat van de Actien in de Westindische Compagnie sal werden geheeven een honderdste Penning, indien daar van geduurende dit loopende jaar uitdeelinge word gedaan, dog anders niet, deselve Actien gerekent ter waarde van vyftig guldens, elke honderd guldens oud Capitaal.

Dat voors van alle Huisen in de Provincie van Holland en Westvriesland gelegen, sullen werden geheven

ven een honderdste Penning. En sulks niet alleen ten aansien van de Huisen, welkers veertienjaarigen vrydom albereyds is geëxpireert, en daar van dienvolgende de Verpondingen effectivelyk betaald werden, maar ook ten laste van die Huisen, welkers veertienjaarigen vrydom nog niet is geëxpireert, en daar van dienvolgende alsnog geen Verpondingen betaald werden, als mede ten laste van die Huisen, die tegenwoordig op de Quohieren van Verpondingen nog niet zyn bekent; en dat mitsdien van de respective Steden en Dorpen een Quohier van deselve Huisen door de Magistraaten gemaakt sal moeten werden, met expressie tot wat prys deselve haars oordeels in de Verpondingen behooren gesteld te werden, om daar van na advenant van dien, en op den voet hier na vermeld, de voorschreeve honderdste Penningen geheeven te werden. 's GRAVENHAGE. *Placaet wegens de 100ste en 200ste penning.*

Dat een honderdste en een tweehonderdste Penning sal werden geheeven van alle Heerlykheden, Tienden, Visscheryen en andere in de Verpondinge gequotiseerde of contribueerende Goederen, niet alleen ten aansien van deselve Heerlykheden, Tienden, Visscheryen en andere in de Verpondinge gequotiseerde of contribueerende Goederen, maar ook van die geene, die door speciaale Octroyen daar van souden zyn geëximeert; met dien verstande, dat aan de Eigenaars van de oude en nieuwe Tiendens, de keuse word gelaaten, om of de voorsz. Verpondingen, of in plaats van dien, den vyfden Penning van het rendement der selve Tienden, op den voet van haar Ed. Groot Mog. Publicatie van den 5 February 1766, te betaalen, mits van de Tienden welke onder een en het selve District van ingaring geleegen zyn, de eene of andere betaaling doende op een eenpaarigen voet, sonder van de een Bloken de Verpondingen, en van de ander wederom den vyfden Penning van der selver rendement te mogen betaalen.

Dog dat van de Landen alleen geheeven sal werden een tweehonderdste Penning; dat ook een tweehonderdste Penning sal werden geheeven van alle afgesande Landen, en andere die voor alsnog met de

'S GRAVENHAGE.

Placaet wegens de 100ste en 200ste penning.

voorsz. Verpondinge niet souden mogen weesen belast.

Dat, soo verre van soodanige Landen alsnog geen Quohier sal zyn gemaakt, houdende taxatie waar op deselve in de Verpondingen behoorden] te werden gesteld, de Schouten en Geregten soodanige Quohieren sullen moeten formeeren.

En sullen de Heeren Onse Gecommitteerde Raaden in de respective Quartieren werden gelast en geauthoriseert, soo als deselve gelast en geauthoriseert werden mits deesen, om te besorgen, dat van de nieuw Getimmerden en Melioratien volgens Onse Resolutie van den 22 April 1751, waar van aan de Magistraten van de Steden en Geregten van de Dorpen als doen by Missive kennisse is gegeven, als mede van de afgesande Landen pertinente Lysten effective geformeert en overgesonden, mitsgaders de voorschreeve honderdste en tweehonderdste Penningen respective, dien conform ingevordert en ten Comptoire Generaal overgebragt werden, en by gebreeke van dien daar toe soodanige ordres te stellen, als deselve tot nakominge van Onse goede meeninge des aangaande bevinden sullen te behooren.

Dat, nademaal de begrootinge van de waarde van de voorschreeve Huisen en Landen van groote difficulteit en onkosten is, derhalven, om voor te komen de moeylykheden, die daar uit souden komen te ontstaan, een honderdsten Penning sal werden gerekent te importeeren een heele, en een tweehonderdsten Penning een halve Verpondinge, waar op de voorschreeve Huisen of Landen zyn gequotiseert, en dat mitsdien, yemand een heele of halve Verpondinge betaald hebbende, verstaan sal werden daar mede een honderdsten of tweehonderdsten Penning te hebben betaald.

Dat wyders alle de geene, dewelke besitten eenige Ampten, op de Quohieren van den tweehonderdsten Penning van de Ampten bekent, daar van sullen betaalen twee honderdste Penningen. Welverstaande dat, soo veel eenen honderdsten Penning aangaat, sal mogen werden gekort het geen wegens de heele

ex-

extraordinaris Verpondinge, en op den tweeden honderdsten Penning het geen wegens een halve extraordinaris Verponding, waar mede die selve Ampten zyn belast, sal weesen betaald. 's GRAVENHAGE.

Dat de voorschreeve honderdste en tweehonderdste Penningen sullen werden betaald in twee termynen, namentlyk, de eene helft voor den vyftienden Mey toekomende, en de wederhelft voor den eersten July daar aan volgende: Alles met dien verstande, dat het vry sal staan de voorschreeve honderdste en twee honderdste Penningen te gelyk te voldoen, en dat de Ontfangers of Collecteurs gehouden sullen weesen de voorschreeve honderdste en tweehonderdste Penningen te gelyk te ontfangen, en dat die geene, die deselve van haare Huisen, Heerlykheeden, Tienden, Visscheryen en andere in de Verpondingen contribueerende Goederen, als mede van de Landen, de eene helft voor den voorschreeven 15 Mey, en de wederhelft voort der voorschreeven 1 July, of wel beide de helften, en sulks het geheel voor den voorschreeve 15 Mey, komen te voldoen, van ieder termyn of helft, of wel van het geheel, soo dat voor den voorschreeven 15 Mey betaald werd, sullen korten een præmie van vier ten honderd; Behoudelyk, dat de præmien niet sullen werden genooten dan by die geene, die de voorgaande reëele honderdste en tweehonderdste Penningen van deselve Goederen effectivelyk sullen hebben betaald. *Placaet wegens de 100ste en 200ste penning.*

Dat geen Ontfangers of Rentmeesters, hoedanig deselve souden mogen weesen, eenige Renten of Interessen, in deesen loopende jaare alreede verscheenen, en die na de publicatie deeses sullen verschynen, sullende mogen betaalen aan de Houders van de voorsz. Obligatien, Los- en Lyfrentebrieve, de voorschreeve honderdste en tweehonderdste Penningen respectivelyk subject, ten zy dat alvoorens deselve honderdste en tweehonderdste Penningen, soodanig als deselve by deese geconsenteert zyn, daar van sullen hebben afgehouden.

Dat Burgemeesteren en Regeerders van de respective Steden, mitsgaders Schouten en Geregten van

's GRAVENHAGE.

Placaet wegens de 100ste en 200ste penning.

de Dorpen, sullen besorgen dat de Penningen, die op de voorschreeve honderdste en tweehonderdste Penningen respective, onder beneficie van de voorsz. præmien sullen werden betaalt, van tyd tot tyd, na advenant die ontfangen werden, sullen werden gebragt ten Comptoire van den Ontfanger Generaal, en de laatste Penningen uiterlyk agt dagen na de expiratie van de termynen, of dat by gebreeke van dien, de voorschreeve præmien niet sullen werden goedgedaan of in reekeninge gevalideert, en dat dien onvermindert gemelde Burgemeesteren en Regeerders van de Steden, mitsgaders Schouten en Geregten van de Dorpen, of de Ontfangers en Collecteurs, die den ontfang of collecte van de voorschreve honderdste en tweehonderdste Penningen respective sal weesen aanbevoolen, voor de ontfangene Penningen sullen werden geëxecuteert.

Dat die geene, die in gebreeke soude mogen blyven de voorschreeve honderdste en tweehonderdste Penningen van de voorschreeve Goederen en Ampten binnen de hier boven gespecificeerde termynen te voldoen, daar over paratelyk sullen werden geëxecuteert, en dat dien onvermindert de voorschreve verschuldigde honderdste en tweehonderdste Penningen respectivelyk van de Obligatien, Rentebrieven, Lyfpensioenen, Actien van de Oost- en Westindische Compagnien, mitsgaders van den Tractementen van de Ampten, door de respective Ontfangers, Rentmeesters, Boekhouders en andere, die de Renten, Interessen, Lyfpensioenen, Uitgiften en Tractementen sullen betaalen, ingehouden en aan den Lande betaalt en verantwoord sullen moeten worden. En ten opsigte van de Ampten op de poene verder by Onse Publicatie van den 6 Maart 1751 vastgestelt, soo dat die geene die voor den 1 April van het volgende jaar haar honderdste Penningen van de Ampten niet sullen hebben betaalt, tot een mulcte ten behoeve van het gemeene Land aan den Ontfanger sullen moeten betaalen een vierde booven het geen sy ontslaagen zyn.

Dat ook de Ontfangers, Rentmeesters, Boekhouders

ders en andere, op welkers Comptoiren der Tracte-'s GRA-
menten werden betaalt, en de honderdste Penningen VERMIN-
van de Ampten aan andere, of op andere Comptoi- GE-
ren moeten werden voldaan, voortaan geen Tracte-
menten sullen betaalen, ten zy haar by Quitantie ko- *Placaat*
me te blyken, dat de honderdste Penningen van het *wegens*
voorgaande jaar van deselve Ampten zyn betaelt, op *de 100ste*
pœne dat deselve daar aan contravenieerende, voor *en 200ste*
deselve honderdste Penningen aansprekelyk en re- *penning.*
sponsabel sullen zyn.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie soude konnen pretendeeren, soo begeeren Wy, dat deese alomme gepubliceert en geaffigeert sal werden daar het behoord, en te geschieden gebruikelyk is. enz.

Ook hebben Hooggem. Heeren Staten nog verboden allen opslag en uitventing van Schoenmakers werk, ten platten Lande buiten de beslootene Steden, in eene publicatie van den 23 van de verlopene Louwmaend, aldus luidende:

De Staaten van Holland en Westvriesland, Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut; Doen te weeten: Dat Wy, op het versoek door de Schoenmakers Gildens in deese Provincie aan Ons gedaan, hebben goedgevonden te verbieden, soo als Wy verbieden by deese, allen opslag en vergadering van Schoenmakers Werk ten platten Lande, buiten de beslooten Steden, en der selver Jurisdictie, den Hage daar onder begreepen; mitsgaders te verbieden het venten en omloopen met eenig Schoenmakers Werk; en te ordonneeren, dat ten platten Lande elk Schoenmakers Baas sig moeten geneeren met het Werk dat door hem selven, of syne eigene Knegts, is gemaakt, met verbod aan de Schoenmakers ten platten Lande, om buiten haar eigen Werk, en dat van haare Knegts, eenig ander opgekogt Schoenmakers Werk in haar Huis te mogen hebben, of het selve te verkoopen, en aan allen andere, om eenig voorraad van Schoen-

'S GRAVENHAGE.

Publicatie tegen het uitventen van Schoenm. werk ten platten Lande.

makers Werk te mogen opdoen, het zy uit haar Huis, Pakhuis, of om daar mede te venten, op verbeurte van al het selve, en van een boete van twaalf guldens voor ieder paar Werk, het welk by iemand buiten de besloote Steden deeser Provincie, den Haag daar onder begreepen, sal worden gevonden, gedestineert ter verkoop, wordende de Schoenmakers Baasen ten platten Lande tot het doen der aanhaaling mede gequalificeert.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie prætendeere, begeeren Wy, dat deese alomme sal worden gepubliceert en geaffigeert, daar sulks te geschieden gebruikelyk is. enz.

Hunne Hoog Mog. de Heeren Algemeene Staten dezer Vereenigde Gewesten, hebben ook goedgevonden, dat 's Lands Zeemagt ook een weinig zoude vermeerderd worden. Weshalven met voorkennisse van den Heere Prinse Erfstadhouder door de Admiraliteiten in dienst zyn gesteld, voor de Maes, de Oorlogs Fregatten DE THETIS, DE ORANJE-ZAEL, en DE AREND, over welken het bevel is opgedragen aen de Zee-Kapiteinen *Andries de Bruyn*, *Cornelis van Gennep* en *Jan Stating*; En voor Amsteldam, de Oorlogschepen AMSTELDAM, van 64 stukken kanon, over welk, gelyk ook over de kleine Vloot, de Schout-by-nacht *Pieter Henrik Reinst*, het gebied zal voeren; bestaende deze Vloot verders uit het schip DE PRINSES LOUISA van 52 stukken, van welk het bevel is opgedraegen aen den Zee-Kaptein *Quiryn Dabenes*; DE BEVERWYK, van 36 stukken, aen den Zee-Kaptein *Everd Bisdom*; en 'T HOF SOUBURG, van 36 stukken, aen den Zee-Kaptein *Balthazar Smisfaert*.

De bezettingen van het Krygsvolk ten dienste van ons Gemeenebest, is voor dit jaer 1777. aldus veranderd. Omtrend het Paerdevolk: Het Regiment

ment van den Luit. Generael de Famars, uit Utrecht en Noordholland naer Campen; dat van den Luit. Generael van Rechteren uit Campen naer Utrecht en Noordholland; dat van den Gen. Major Baron de Stöcken uit Breda naer Groningen en Leeuwarden, en dat van den Gen. Major J. O. C. Grave van Byland (Dragonders) uit Groningen en Leeuwarden naer Breda. 's GRAVENHAGE.

Omtrent het Voetvolk: Het 1ste en 2de Bat. van het 1ste Reg. Orange Nassau uit Groningen naer Nymegen; het 1ste en 2de Bat. van het 2de Reg. Orange Nassau uit Hulst naer 's Hertogenbosch; het 1ste en 2de Bat. van Orange Stad en Lande uit Nymegen naer Sluis in Vlaenderen; het 1ste en 2de Bat. van zyn Doorl. Hoogh. den Erfprins Willem Fredrik uit Namen naer Brielle en Helvoetsluis; het 1ste en 2de Bat. van den Generael Baron van Aduart uit Leeuwarden naer Hulst en Sas van Gent; het 1ste Bat. van den Luit. Generael Grave d'Envie uit 's Hertogenbosch naer Willemstad en Steenbergen; het 1ste en 2deBat. van den Luit. Generael Baron van Randwyk uit Bommel, Thiel en Doesburg naer Zutphen; het 1ste en 2de Bat. van den Luit. Generael Leusden uit Bergen op Zoom naer Breda; het 1ste en 2de Bat. van den Luit. Generael Graef van Rechteren uit Sluis in Vlaenderen naer Coeverden en Groningen; het 1ste Bat. van den Luit. Generael Baron van Raeders uit Doornik naer Bergen op Zoom; het 1ste en 2de Bat. van den Luit. Generael Escher uit Veere en Vlissingen naer Namen; het 1ste en 2de Bat. van het 1ste Reg. van den Luit. Generael Prins van Waldeck uit Philippine, Ysendyk en Dendermonde naer 's Hertogenbosch; het 1ste Bat. van het 2de Regiment van gemelde Prins uit Nymegen naer Dendermonde;

'S GRAVENHAGE. de; het 2de Bat. van het laatstgem. Reg. uit Nymegen naer Thiel en Bommel; het 1ste en 2de Bat. van den Luit. Generael Prins van Nassau - Usingen uit 's Bosch naer Nymegen; het 1ste en 2de Bat. van den Generael Major Baron van Bentink uit Koeverden enz. naer Groningen; het 1ste en 2de Bat. van den Generael Major Grave van Byland uit den Briel en Hellevoetsluis naer Leeuwarden; het 1ste Bat. van den Generael Major Aerssen van Sommelsdyk uit de Willemstad en Steenbergen naer Arnhem; het 2de Bat. van het zelve Regiment uit Tholen en Lillo naer Doesburg; het 1ste Bat. van den Generael Major Stuart uit Zutphen naer Tholen en Lillo; het 2de Bat. van het zelve Regiment uit Zutphen naer Philipine en Ysendyk; het 1ste en 2de Bat. van den Generael Major Mai uit Namen naer Veere en Vlissingen; het 1ste en 2de Bat. van den Colonel Grenier uit Breda naer Namen, en het 3de Bat. van het laetstgem. Reg. uit Sas van Gend naer Doornik.

De Bestuerders van het Dichtlievend Genootschap alhier, onder den spreuk: *Kunstliefde spaert geen vlyt*, hebben, na naeuwkeurig onderzoek van alle de ingekomene Prysvaerzen, behelzende *den Lof van den Nederlandschen Koophandel*, vier derzelver, geteekend met de spreuken:

1. *Handelliefde spaert geen vlyt.*
2. *Bezoekt vrymoedelyk de vergelegene Oorden,*
Maer pleegt oprechtigheid in handel en in woorden.

VONDEL *Lof der Zeevaert.*

3. *Het heil van Neerlands Maetschappy,*
Rust op de nutte Koopvaerdy.

4.

4. *Ieder heeft zyn tyd en uur,* 's GRAVENHAGE.
Nu de Dichtkunst, dan Merkuur.

F. DE HAES.

in nadere overweeging genomen, en op den 22 dezer Sprokkelmaend in hunne Vergaderinge, met voorkennis en in de tegenwoordigheid der hoogaenzienlyke Beschermheeren, den gouden Eerpenning, ter waerde van 25 Dukaten, toegewezen aen den Dichter van het vaers ingeleverd onder de spreuk:

Ieder heeft zyn tyd en uur,
Nu de Dichtkunst, dan Merkuur.

F. DE HAES.

En den zilveren Eerpenning aen den Dichter, wiens vaers ondertekend was: *Handelliefde spaert geen vlyt.*

By de opening der Briefjes is bevonden, dat de Dichter van het eerstgemelde was, *Adolf Hendrik Hagedoorn*, Koopman te Rotterdam; dog alzo de Dichter van het tweede in het Briefje alleenlyk heeft gesteld de Letters J. B. A. K. T. H. wierdt hy verzocht zynen naem binnen veertien dagen bekend te maken aen *Hermannus Wielbeesen*, Secretaris dezer Maetschappye alhier, in welk geval hem de toegeweezen Eerpenning, ten gewoonen tyde zoude geworden.

Verders wierdt besloten, om als een *Accessit* te doen drukken, het Dichtstuk, geteekend met den spreuk:

Bezoekt vrymoedelyk de vergelegene Oorden,
Maar pleegt oprechtigheid in handel en in woorden.

Wordende aen den Dichter van het gemelde

vaers

'SGRAVENHAGE.

vaers de vryheid gegeven, om zig insgelyks binnen den tyd van veertien dagen, by eenen Brief, aen gemelden Secretaris te verklaren, of hy begeerde dat het briefje wierdt geopend, en het vaers met zynen naem gedrukt, dat het zelve, gelyk omtrent alle de overige briefjes reeds is geschied, ongeopend verbrand zoude worden.

De Eerpenningen zullen in de aenstaende Algemeene Vergadering van dit Genootschap den gemelden Dichteren ter hand gesteld, en derzelver vaerzen, nevens het laetstgenoemde, in het vyfde Deel der *Proeven van Poëtische Mengelstoffen* geplaetst worden.

Ook is wederom goedgevonden, ter bevorderinge van den bloei der Vaderlandsche Dichtkunst, uit te schryven eenen gouden Eerpenning van 25 gouden Dukaten, bestempeld met het zinnebeeld van dit Genootschap, voor den Dichter van het beste Nederduitsche vaers, behelzende *de Voordeelen van den Christelyken Godsdienst voor de Burgerlyke Maetschappy.*

De Kunstminnaers welke naer dezen Eerprys gelieven te dingen, (waer van niemand dan de Beschermheeren en Bestuerders van dit Genootschap wordt uitgeslooten) zullen gehouden zyn, de opgegevene stoffe niet te bekrompen te bewerken, of al te breed uit te breiden, en hunne Gedichten in goed leesbaer schrift en bekwaem om ter Persse gelegd te worden, voor den eersten van Louwmaend 1778, vragtvry te zenden aen den bovengenoemden Secretaris van dit Genootschap alhier; en verpligt wezen hunne naemen (maer geen enkelde letters,) als mede hunne woonplaetsen op te geven in een verzegeld Briefje, b

bende ten opschrifte eenen spreuk, waer mede ook het vaers is onderteekend. 's GRAVENHAGE.

En om de Beoeffenaers der Nederduitsche Dichtkunste nog meer aen te moedigen, is verder beslooten, den Dichter van het vaers 't welk het best gekeurde naest by zal komen, te vereeren eenen zilveren Penning, van gelyke grootte en munte als de gouden.

De toewyzing dezer Pryzen zal geschieden in Sprokkelmaend 1778, en de plegtige uitdeeling in de Algemeene Vergaderinge van den zelven Jaere; zullende by de voorgemelde toewyzing alleenlyk de Briefjes der met Eerpenningen bekroonde Vaerzen geopend, maer de overige ongeopend verbrand worden.

Hoe zeer de Inënting der Kinderpokjes veele voordeelen heeft, welken ook zo zigtbaer worden, dat ze de vooroprdeelen daer tegen meer en meer overwint; zo brengt zy egter geene onsterfelykheid aen. Althans eene treurige gebeurtenis waeromtrent het moeilyk valt een oordeel te vellen, is by voorraed door een berigt van den *Geneesheer C. H. Velse*, Hoogleeraer in de *Ontleed- en Heelkunde* in deze Hofplaetse, gedagtekend den 28 van deze Sprokkelmaed, aldus bekend gemaekt, houdende:

I.

Dat, dezer dagen, twee Zusters, beide jonge Juffers, de eene van 27 en de andere van 25 Jaren, op den zelfden dag, zynde geweest 27 Jan. jongstleeden, in deze Stad, onder de bestiering van den ondergeteekenden, als hebbende de inenting der kinderziekte op beide de armen gedaan, eene gansch zeer geregelde en voorspoedig afloopende werking van het smet hebben vertoond; En zonder eenige on- *Berigt van eene ongelukkige inenting der kinderpokjes.*

'S GRAVENHAGE.

Berigt van eene ongelukkige inenting der kinderpokjes.

ongewoone moeyelykheid de uitbotting der pokjes allergewenscht gekreegen hebben;

Zo dat aan de oudste Juffer, reeds op den negenden dag, duidelyk en vry groot uitslag, zich langzamerhand ruim tot 45 of 50 puystjes vermeerderende; en 7 of 8 in het aangezigt geevende, gezien is;

En aan de jongste Juffer, op den tienden dag, ook duydelyke puystjes, insgelyks ruim tot 30 of 35 aangroeyende, en 4 in het aangezigt, vernomen zyn;

Dewelke dagelyks, wel en groot opgroeit, en, onder het genot van eene volkome gezondheid, op den vyftienden en zestiendag dag, behoorlyk in rypwording gevoordert, of reets ten meesten deele zynde gedroogt, gegronde reden hebben gegeven, waarom de Inenter zedert eenige dagen, volgens den aart der inenting heeft durven verzekeren, dat men voor geene toevallen, of gevolgen meer der inenting te vreezen hadde; en dat, in zo verre dus dat geheele werk (het welk van het beloop der Natuurlyke pokjes moet onderscheiden worden) afgeloopen, en gelukkig in beide Juffers was volbragt, mits dat echter alle onvoorzigtigheid in levenswyze en spyze, en het verzuim van dagelykse ontlasting voorgekomen moest worden.

II. Dat de oudste Juffer vervolgens ook den sestienden dag gezond en wel te vreeden na bed zynde gegaan, des anderen daags, zynde den 12 Febr., en dus den seventienden dag, na eene natuurlyke, en, zo men meende, goede nagtrust, door eene, *Nieuwe*, en gevaarlyke ziekte, geen gemeenschap met de voor af gegaane inenting, volgens alle der zelve goede teekens, hebbende, is aangetast.

Welke *Nieuwigheid* de Inenter niet nu, na het openen der Lyken, pas aan de hand geeft, maar aanstonds na het opkoomen dezer ziekte, volgens overtuyging van zyn eigen gemoed, zo wel uit de kennis van den aard der Inocculatie, als uit het byzonder bovengemeld gelukkig afloopen dezer beide tegenwoordige Inentingen, verzeekert geloofs heeft; en daarom ook aan de beide Ouders, en aan Groot en Klein, schoon hy geen reeden van dit onverwagt

toe-

's GRAVENHAGE. *Berigt van eene ongelukkige inenting der kinderpokjes.*

toeval kon geeven, op den duur, betuigt en verklaart heeft.

En dat deze ziekte hier in bestaan heeft, dat zy 's morgens wederom in slaap gevallen, en laater dan na gewoonte ontwaakende, zonder eenige uitwendige oorzaake op het aller onverwagtst, bevonden is, niet door die slaap verkwikt, maar in tegendeel bedwelmt, en op nieuw slaaperig te zyn; schoon ondertusschen het een en ander pokje, het welk nog niet wegge droogt was, ongemeen levendig en aller gezondst, voor al in het aangezigt, met eenen helderen rooden rand stond, en niet tegenstaande de toenemende verergering van deze ziekte ook nog den volgenden dag voorbeeldig wel bleef staan, en voortging te droogen; als mede beide Armen ook behoorlyk gesteld waren;

Het welk alles de Heer Professor Schwencke, om het belang der zaake, door den Inenter by deze beide gevallen gevraagt zynde, insgelyks onderzogt, en volmondig bevestigt heeft.

Dat deze slaaperigheid (Coma Comatodes) tegen allen ten spoedigsten aangewende hulpmiddelen aan, van uur tot uur verzwaart, en in eene volkome slaapziekte overgegaan, en ruim twee dagen daar na den dood heeft aangebragt.

En dat by het openen van het Lyk (het welk reets zes dagen in de kist ingesloten, en doe pas, met vergunning van de Ouders, uit dezelve uitgenomen, en evenwel tot onze verwondering noch gaaf, onverandert, zuiver, ongezwollen, en zonder eenige kwaade reuk gebleven was) gebleeken is, dat deze ziekte, buiten eenige schult der gelukkig volbragte inenting, waarschynlyk uit een ander inwendig in de harssens, moogelyk zedert lang, verborgen kwaal voortgekomen is; het welk, voor den tyd der inenting, niet anders, dan, gelyk men nu van achter denken kan, dikwils, zedert eenen geruimen tyd herwaards, nu en dan eene schielyke, raare, en doorgaans spoedig verdwynende ongemakkelykheid in het hoofd hebbende verwekt; en ook in den tyd der inenting, en zelfs der uitbotting, in rust zynde ge-

'S GRAVENHAGE.

Berigt van eene ongelukkige inenting der kinderpokjes.

bleeven; Nu, zonder eenige bekende reeden, schynt aan den gang geraakt, en de toevallen, zynen aart niet ongewoon, voortgebragt te hebben.

Namentlyk dat eene groote vergadering van water (of zogenaamde waterzugt) in de uitgezette binnen holligheden (ventriculi anteriores) der hersenen zynde ontdekt; moogelyk door haare drukking de omloop des bloeds gestremt, en de bloedvaten, voor al de aderen, opgezet heeft; terwyl verder alle de vliesen, en het geheel gestel der hersenen fris, natuurlyk en gezond, wierd bevonden.

III. Dat by dit evengemelde allerdroevigst geval noch daar en boven, bygekomen is, dat ook de jongste Juffer volkomen gezond en hersteld zynde, en niet als de korstjes van de meest alle wel gedroogde pokjes vertoonende, het ongelukkig en gevaarlyk toeval van haare teder beminde Zuster, op eene onvoorziene wyze, hebbende gemerkt, het zelve zich, allerwaarschynlykst, zoodanig heeft ter harte getrokken, dat zy des anderen daags, zynde den 13 Febr. 's morgens vroeg bespeurd wierd, door schrik en droefheid, in eene bevanging, onverschilligheid, en wezenloosheid (Anaïsthesia) te zyn geraakt, dewelke, allerley hulpmiddelen (zonder verzuim en by aanhoudenheid gebruikt) vrugteloos en te loor stellende, en byna alle aandoening, ook de spraak, en bezwym tot slikking meer en meer wegnemende, en van dag tot dag (zonder eenig ander teeken van eenige andere bykomende ziekte, het zy van brand, hitte, koorts, het zy van hyging, trekkinge, of sterk slaapen, enz.) omtrent vyf dagen lang haar stillekens en langzaam verzwakkende, eindelyk ook het leeven benomen heeft.

Zonder dat by het onderzoek van haar Lyk, reeds drie dagen oudt, en nochtans ook nog geheel gaaf, onveranderd, ongezwollen, onbedorven, en zonder eenige reuk, iets ongewoon of onnatuurlyk in het hoofd, of in de vliesen, of in de hersenen, of holligheden der zelven gevonden is, behalven eenige meerder opgezetheid der Bloedvaten.

IV. Blyvende ondertusschen de beide Ouders door dit

dit allertreurigst en zeldzaam Lot, nu geheel kinderloos en in de bitterste droefheid gedompelt, echter volkomen getroost; en betuigende zig nog niet te beklaagen, dat zy, onder ernstige afbiddinge van 's Hemels zegen, doorgaans in deeze onderneming wordende genooten, en wel verre af van alle roekeloosheid, de duidelyke wil en begeerte van hunne meerderjaarige, en van de hagchelykheid der inenting trouwhartig genoeg door den Inenter zelve gewaarschoude kinderen, hebben opgevolgt;

'S GRAVENHAGE.

Berigt van eene ongelukkige inenting der kinderpokjes.

Wel bewust zynde, dat dezelve daarom onderworpen bleeven aan zoo veele andere ziektens, welke vroeg of laat, zoo wel jonge als oude menschen, en zomtyds op het onverwagtste, wegneemen;

En daarom ook met Christelyk lydzaamheid tragtende te eerbiedigen, dat het den Schepper behaagt heeft zyne gunstig behoudende hand, op eene ongewoone en byzondere wyze, zoo dra in eene bittere bezoekende te veranderen.

C. H. VELSE.
Anatom. & Chirurg. Professor.

AMSTELDAM.

Myne Heeren van den Gerechte dezer Stad hebben volgends jaerlyksche gewoonte, voor de verandering der regeeringe wederom op den 17 van Louwmaend laetstleden eenige keuren gemaekt, en den 30 daer aen volgende doen afkondigen. By de I. Keure hebben hunne Edele Achtbaren, „ vernieuwende en vermeerde„ rende de Keuren van den 21 Mei 1524 en 31 „ January 1662. omtrent het St. Josephs Gild „ geëmaneerd, goedgevonden op nieuws te or„ donneeren en statueeren, dat niemand eenige „ neeringe behoorende tot het St. Josephs Gild

AM-STEL-DAM.

„ binnen deze Stad en de Vryheid van dien zal
„ mogen exerceeren, ten zy hy Poorter dezer
„ Stad, en Gildebroeder van het voorschreven
„ Gild zy, op eene boete van vyftig guldens."

In de II. Keure hebben myne Heeren van den Gerechte „ amplieerende het 13 Art. der Keuren „ van 15 Dec. 1583. het 9 Art. der Keuren van „ 26 July 1594. de Keuren van 17 Dec. 1621. „ en 23 July 1622. geëmaneert voor het klein „ Binnelands Vaarders Gilde, en 't 13 Art. van „ 't generaal Reglement voor alle de Gildens van „ 21 Aug. 1749. goedgevonden te ordonneeren „ en te statueeren, gelyk haar Ed. Agt. ordonnee- „ ren en statueeren by deezen.

„ Dat van nu voortaan Overlieden, de Sche- „ pen en Schuyten en andere Vaartuygen van „ zodanige vreemde Schipper of Schippers, die, „ tot dit Gilde niet behoorende, de voorsz. Keu- „ ren komen te overtreeden, en deswegens be- „ keurt zynde, weygeren de boetens te betaalen, „ zullen mogen doen sluyten, of door een Sol- „ daat aan een der boomen te doen verblyven „ ter tyd en wylen de boetens zullen zyn betaald, „ of by Commissarissen van Huwelyks-zaaken zal „ zyn geoordeeld, de bekeuring kwaalyk te zyn „ geschied, zullende als dan Overlieden gehou- „ den zyn, de kosten en schaaden daar door aan „ zodanige Schipper of Schippers veroorzaakt, „ te vergoeden.

En by aldien zodanige Schipper of Schippers „ in staat waren cautie voor het gewysde te stel- „ len, en hier ter Stede domicilium te kiesen, „ en daar van behoorlyke acte aan welgem. O- „ verlieden zal of zullen uytgelevert hebben, zal

„ het

„ het dezelve vryftaan hunne reyze te vervol- AM-
„ gen." STEL-
DAM.

III. Alzo hun Edele Achtbaeren „ in ervaringe
„ zyn gekomen, dat de Wanmaat of Wanfchepel
„ van alle Graanen van Oofte of Wefte, binnen
„ deeze Stad komende niet behoorlyk werden
„ aangegeeven, en gebragt aan het Comptoir van
„ de Regenten van het Oude Mannen en Vrou-
„ we Gafthuis, volgens het geftatuteerde by
„ Willekeuren van 20 January 1649. 23 Janua-
„ ry 1699. en 29 January 1712.

„ Soo is het, dat haar Edele Agtb. daar in
„ willende voorzien, (de voornoemde Keuren
„ renoveerende en amplieerende,) hebbe goed-
„ gevonden te ordonneeren en te ftatueeren, ge-
„ lyk haar Ed. Agtb. ordonneeren en ftatueeren
„ by deezen.

„ Dat de Koorenmeeters, Zetters en Nood-
„ hulpen, zullen gehouden zyn, de Wanmaat of
„ Wanfchepels, zo ras zy dezelve ontfangen heb-
„ ben, te brengen aan het Koorenmeeters-huys-
„ je, en te bezorgen in de kiften, welke ten dien
„ eynde wegens de Regenten van het Oude Man-
„ nen en Vrouwen Gafthuis aldaar zyn ter ne-
„ dergefteld, als mede op de lyften aldaar han-
„ gende aantetekenen, welke zoorten van Graa-
„ nen, en uyt welke Schepen, en door welke
„ Meeters, Zetters of Noodhulpen zyn ontfan-
„ gen: op pœne, dat die geene, welke daar in
„ zal blyven in gebreeken, telkens zal verbeu-
„ ren een boete van fes guldens, ten behoeven
„ van het Koorenmeeters en Zetters Gilde, en
„ dat niet zullen mogen als Koorenmeeters, Zet-
„ ters of Noodhulpen fungeeren, tot dat de voor-

 „ noem-

AM-STEL-DAM.

„ noemde boete, na daar toe door de Overlie-
„ den aengemaant te zyn, zullen hebben betaalt.
„ En dat by aldien zy zullen werden overtuygt
„ meerder te hebben ontfangen, als zy hebben
„ opgebragt, en aangegeeven, zullen verbeuren
„ een boete van vyf en twintig guldens, te ap-
„ pliceren ten behoeve van den aanbrenger, en
„ voorts arbitraerlyk zelfs tot aen den lyve, na
„ exigentie van zaken, te werden gestraft.

„ Dat voorts de Overlieden van het voornoem-
„ de Gilde zullen gehouden zyn, alle weeken op
„ Saturdag ten Comptoiren van de Regenten van
„ het Oude Mannen en Vrouwen Gasthuis, alhier
„ te exhibeeren of te doen exhibeeren door de
„ Gilde Knegt de specifique lysten houdende hoe-
„ veel, en welke soorten van Graanen, en uyt
„ welke Schepen, en van welke Meeters, Zet-
„ ters of Noodhulpen zyn ontfangen, op pœne,
„ dat by nalaatigheid telkens ten behoeve van
„ voornoemde Godshuis zullen verbeuren een
„ boete van ses guldens, en dat mede zullen ge-
„ houden zyn binnen veertien dagen na het ex-
„ pireren van elk Jaar ten voornoemde Comp-
„ toiren by een specifique lyst, op den Eed by
„ den aanvang hunner bedieninge gedaan, op-
„ gaave te doen van alle de voornoemde Wan-
„ maaten of Wanschepels, en door welke Mee-
„ ters, Zetters en Noodhulpen, en uyt welke
„ Vaartuygen, in het geëxpireerde Jaar ontfan-
„ gen, op pœne van een boete van vyf en twin-
„ tig guldens, ten behoeve als vooren.

„ Dat de Schippers van de Vaartuygen, waar
„ in de verkogt wordende Graanen zig bevinden,
„ als mede Ligterluyden en Schuytevoerders, of
„ derzelver Knegts, de Wanmaat of Wanschepels

„ niet

„ niet zullen mogen aanvullen met Graanen, wel- AMSTELDAM.
„ ke zy in een fak of anderfints in het voor of
„ agteronder van derzelver Vaartuygen of Lig-
„ ters hebben leggen, mede op pœne van een
„ boete van van vyf en twintig guldens, te ap-
„ pliceeren de helft ten behoeve van den aan-
„ brenger, en de andere helft ten behoeve van
„ voornoemde Godshuis.

„ En eyndelyk dat ook voornoemde Schippers,
„ Ligterluyden en Schuytevoerders zullen gehou-
„ den zyn, in haar Vaartuygen of Ligters te hou-
„ den een behoorlyke beefem of ftoffer tot gerief
„ van de Meeters om het ruym aanteveegen, op
„ pœne van een boete van drie guldens, te ap-
„ pliceeren ten behoeve van het Koorenmeeters
„ Gilde."

IV. Hebben myne Heeren van den Gerechte
„ op de Remonftrantien, door de Overlieden van
„ het Scheepstimmermans en Maftenmakers-Gil-
„ de, aan haar Ed. Agtb. gedaan, goedgevonden
„ by Renovatie, Interpretatie en Ampliatie van
„ de Keuren van 15 September 1626, 1 Febr.
„ 1666, en 30 Jan. 1683. tot maintien van het
„ Scheepstimmermans en Maftenmakers Gilde
„ geëmaneerd, goedgevonden te Ordonneeren en
„ te Statueeren, gelyk haar Ed. Agtb. Ordon-
„ neeren en Statueeren by dezen, dat de Veer-
„ luiden en Gebenificeerden van Heeren Burge-
„ meefteren en Regeerders dezer Stad, haare
„ Schuiten alhier ter Stede en nergens elders zul-
„ len moeten laten maken op pœne, dat die gee-
„ ne, welke bevonden zullen worden contrarie
„ van dien gedaan te hebben, zullen verbeuren
„ haar Veer of Schuit.

AM-STEL-DAM.

„ Dat ook gehouden zullen zyn haar Schuiten „ alhier ter Stede te laten vermaken, op pœne, „ dat die bevonden zullen worden contrarie van „ dien gedaan te hebben, zullen verbeuren een „ boete van vyftien guldens voor de klyne, en vyf „ en twintig guldens voor de groote Schuiten.

„ Dat wyders niemand binnen deeze Stad zal „ mogen inbrengen eenige bereyde Masten, Sten- „ gen, Raas, Zalingen, Boegsprieten of eenig Rond- „ hout, hoe genaamt, tot eenig Schip behorende, „ en zulks op een boete by de voorsz. Keure van „ 1 Febr. 1666. en 30 January 1683. gestatueert.

„ Laatstelyk, dat niemand eenige Masten of „ zodanig voorschreeve Rondhout tot een Schip „ behorende zal mogen repareeren, voor en al „ eer hy zyn proef gedaan heeft, op een boete „ van vyf en twintig guldens.

V. Hebben hunne Ed. Achtb. de ordonnantie op de manier van procedeeren in deze Stad, 8 Hoofdd. Art. 18 en 19. als mede de verdere Keuren nopens de procedures by arrest en apprehensie in materie van Wissel, die hier in gebruik zyn gebragt, herzien, en bevonden, dat daer omtrend eenige verandering noodzakelyk was. Daer is byna geen onderwerp van de wetgevende magt, het welk naeuwer luistert, en van meer gevolgen kan zyn, dan dat van Wisselbrieven. Men kan met regt zeggen, dat de wisselbrieven mede van de voornaemste springveeren zyn, die tot het werktuiglyk zamenstel van den Koophandel behooren. Het voornaemste voordeel van dezelven bestaet daer in, dat dewyl het onmogelyk is, dat zo groote en uitgestrekste handel wyd en zyd door alle de gedeeltens der werreld heen met gereed geld

geld werde gedreven, in deszelfs plaets een zoort AM-
van papierengeld (om zo te spreken) is ingevoerd, STEL-
het welk gereedelyk geslagen wordt tot zo groo- DAM.
te sommen als men noodig heeft, en met het grootste gemak in zeer korten tyd den ganschen werreld door wordt gezonden. Dog zou dit papier de waerde van geld kunnen hebben, dan moest de wetgevende magt daer by komen, gelyk dan ook geschied is met het prompt wisselrecht, het welk in de meeste Landen is ingevoerd. Het is dan in dit prompt recht, het welk den Houder wedervaert, en waer door het hem weinig verschilt, of hy een wissel dan gereed geld hebbe, dat de waerde van wissels gelegen is, en zonder welk regt de zelven niet meer dan andere schriftelyke verbintenissen zouden zyn, veel min de plaets van gereed geld kunnen bekleeden. Geen wetgever zal dan ligtelyk dit prompt regt, de zenuw van den wissel, verzwakken. Dog aen den anderen kant is het te gelyk waer, dat het zelve geenzints moet strekken tot een denkmantel voor bedriegerye, tot eene open deur voor bedrog en valsheid, en dat het onregtvaerdig zoude zyn, dat iemand, die niet schuldig is, met prompt wisselregt zoude geplaegd worden. Byzonderlyk is de bepaeling van wisselregt noodzakelyk, zo het waer is, (waer over men het nog niet eens is,) dat een appoinctement of vergunning van arrest en apprehensie niet alleen is een *introitus litis*, dat is eene vergunning, om tegen den schuldenaer uit hoofde van Wissel een regtgeding by arrest te beginnen, met zekerheid van iets te zullen vinden, zo hy zyne zaek mogt winnen; maer dat zodanig appoinctement, (gelyk anderen gevoelen) het vermogen zoude geven, om dadelyk te exse-

AM-STEL-DAM.

cuteeren, en uit de goederen van zynen schuldenaer zynen eisch te verhaelen. Immers zoude het alleronrechtvaerdigst zyn, eenen koopman in zyn goed te exsecuteeren, en onherstelbaer over hoop te werpen, die mogelyk naderhand zoude blyken, niets schuldig te zyn. Dus is van allen tyden door den Regter geoordeeld, of eenen Houder dit prompt wisselrecht moest wedervaeren of niet. Het is waer, de volmaektheid schynt te vorderen, dat de gevallen, in welken dit regt moest verleend, of geweigerd worden, door de Wet zelve bepaeld waren, en zo weinig mogelyk aen de willekeur van den Rechter overgelaten. Dog zulks is, wegens de oneindig verschillende gevallen, naeuwelyks mogelyk. Onderwyl zyn in deze Keure eenige redenen van weigering bepaeld. Ook is in deze keur omtrend de vorm van regtsvordering uit eenen wissel vastgesteld, dat in gevallen van tegenspraek, de zaek ter geprivilegieerde Rolle moet gebragt worden, en in negen dagen aflopen. Te voren wierdt, in geval van twyffeling over den wisselbrief, op het verzoek tot arrest en apprehensie geappointeerd: *procedat ordinario*; en de houder van den wisselbrief was dus genoodzaekt zynen schuldenaer ter vierschaer te dagvaerden; het welk, alzo maer drie vierschaeren in elk vierendeeljaers in deze staet gehouden worden, wel twee maenden konde aenlopen, eer men konde dagvaerden, en dan nog konde men terstond geen namptissement bekomen; ja al was die toegewezen, dan kon nog de gedaegde daervan in Reauditie aen het meerder getal van Scheepenen komen, mits stellende borg, waer door dit proces wederom wel een half jaer konde dueren. Dog volgends deze Keur bekomt de Eisscher bin-

nen

nen 6 of 8 dagen vonnis tot namptissement of provisioneele betaling; zonder dat hier van reauditie kan gevraegd worden (*). **AMSTELDAM.**

Het zal onze Lezeren niet onaengenaem zyn, dat wy dit tot regt verstand van de Keur hebben voor af laeten gaen, eer wy de Keur zelve mededeelden, die woordelyk aldus luidt:

Keure nopens het verleenen van arrest en apprehensie uit wisselbrieven.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, hersien hebbende de Ordonnantie op de manier van Procedeeren alhier ter Stede, C. 8. Art. 18 en 19. midsgaders de verdere Keuren, by welken de Procedures by Arrest en Apprehensie in materie van Wissel alhier zyn geintroduceerd, hebben goedgevonden, tot elucidatie van dien te ordonneeren en te statueeren: gelyk geordonneerd en gestatueerd word by deezen, dat in de respective gevallen by de Ordonnantie en de voorzeide Keuren gemeld, tegen een Poorter of Inwoonder dezer Stad niet zal worden geprocedeert, by Apprehensie op deszelfs Persoon, en arrest op deszelfs Goederen, dan wanneer de Requirant van Arrest en Apprehensie, daar toe by Appoinctement van Schepenen, zo als tot hier toe gebruykelyk is geweest, zal zyn geadmitteerd: en dat dezelve admissie niet zal worden verleend, dan wanneer de Wisselbrieven met de Endossementen en Protesten in volkomen order leggen, en by Schepenen geen de minste bedenking valt, over de Liquiditeit der vordering. En zal misdien de verzogte admissie niet worden verleend; ingevalle de gerequireerde zoude mogen contesteeren *de bevoegtheid van den Requirant*, om uyt den Wisselbrief te ageeren, ofte ook sustineert, eenige falsiteit plaats te hebben, het zy in de teekeningen van de Trekkers of Endossanten, het zy in het lichaam van den Wisselbrief of ook in de En-

(*) Zie eenen *Brief van een Amsterdammer aan deszelfs Vriend te Rotterdam, betreffende de Keuren over de wisselprocedures, gepubliceerd te Amsterdam 30 January 1777.*

AMSTELDAM.

Keure nopens het verleenen van arrest en apprehensie uit wisselbrieven.

Endossementen; gelyk mede wanneer dezelve allegeerd betaaling, *transactie*, of eenige evengelyken Liquiden Exceptie, en wanneer dezelve daar van zoo veel bewys vertoond dat by Scheepenen geoordeeld word dat zoodanige contradictie niet blootelyk is uytgedagt, om uytstel te obtimeeren, maar dat dezelve in tegendeel by behoorlyk onderzoek in een ordinair geding *zoude kunnen* blyken gefundeert te zyn.

Des zal in zodanige gevalle op het requeft worden verleend Apostille van Audiatur ter geprivilegieerde Rolle; uyt kragte van welk appointement de Requirant de gerequireerde zal moeten doen dagvaarden, ter geprivilegieerde Rolle, tegen den eersten Rechtdag van de daar aan volgenden week, om eisch te hooren; welke citatie, ten minsten drie dagen voor den Rechtdag aan den Gerequireerden zal moeten worden geëxploicteert; zullende daar benevens aan den zelven moeten worden overgeleeverd copie van het appointement van Audiatur, mitsgaders van den Eysch en van zodanige bescheyden, waar op den Requirant of aanlegger namptissement zal willen sustineeren.

En zal in cas van non-comparitie van den requirant en aanlegger of Verweerder geprocedeert worden zoo als by Cap. 9. Art. 40. 41. en 42 van de Ordonnantie is gestatueerd.

Doch den Requirant en Verweerder beide compareerende, zal de Verweerder gehouden wezen immediatelyk en staande Rolle te antwoorden, en voorts de zaak met den aanlegger van drie tot drie dagen te voldingen; mitsgaders op het namptissement voor te draagen, ten einde daar op door Schepenen te worden recht gedaan, zo als dezelve zullen oordeelen te behooren.

Wyders zal het in cas van adjudicatie van het namptissement, wanneer daar aan zal zyn voldaan, of ook by aldien de zaak geoordeeld word niet tot namptissement gedisponeert te wezen, zo aan den aanlegger als aan den Verweerder vrystaan, om dezelve wederom te doen præsenteeren, ter geprivilegieerde Rolle, om aldaar ten principalen geinstrueerd en bepleit te worden, even als andere zaaken,

ken, welke op de geprivilegieerde Rolle moeten dienen. enz. AMSTELDAM.

VI. Van geen minder belang, als de voorgaende Keure, is de nieuwe Ordonnantie, welke door de Heeren van den Gerechte dezer Stad ten zelfden tyde nopens de Kamer van Desolate boedels beraemd is en vervolgends afgekondigd. Reeds voor langen tyd heeft de ondervinding, de beste Leermeesteresse van alle dingen, in de voorgaende Ordonnantie eenige gebreken aengewezen. Verandering van tyden maekte ook zommige voorschriften nutteloos, en vereischte schikkingen, aen welke de kundige opstellers dier ordonnantie niet hadden kunnen denken. Waerom dan ook Heeren Commissarissen van de Desolateboedel-kamer zig wel eens aen Burgemeesteren vervoegd hebben, en hunne bedenkingen, nopens het veranderen en verbeteren van zommige stukken, aen hunne Edele Groot Achtbaren in geschrifte overgegeven. Dog de omzigtigheid hadt niet toegelaten, dan met de uiterste naeuwgezetheid hieromtrend te werk te gaen, op dat men niet door eene oppervlakkige nuttigheid ingenomen, aen den eenen kant eene verbetering zoude doen, die aen den anderen kant dubbele ongelegenheden zoude veroorzaeken. Is 'er ooit reden van te denken, dat gemaekte schikkingen door de ondervinding zullen worden goedgekeurd; het zyn die, welken in deze nieuwe ordonnantie voorkomen, nadien dezelve geen onrype vrugt is van schielyk opwellende denkbeelden, maer met dien yver, omzigtigheid en oplettendheid gemaekt, welke de menschelyke staet immer toelaet. Niet alleen heeft men de gevoelens zo der bekwaemste Rechtsgeleerden als ervarendste Kooplieden in-

AMSTELDAM. ingenomen, en van hunne aenmerkingen zig bediend, maer daer en boven ook met alle naeuwkeurigheid nagegaen, wat nopens dit onderwerp in andere Steden van ons Land, en ook in het nabuerig Engeland, is vastgesteld, en door de ondervinding bevestigd, en daer uit, het geen gevoeglyk konde worden overgenomen, uitgekipt, en in deze nieuwe ordonnantie overgebragt. Ja, daer de nieuwe ontwerpen moeilyk zyn, dewyl men niet alles op eens voor uit kan zien, daer geopperde zwarigheden en bedenkingen het meest tot derzelver volmaeking toebrengen; heeft men ook geen zwarigheid gemaakt, gebruik te maken van eenige bedenkingen en aenmerkingen, die in druk wierden uitgegeven, zonder aenschouw, uit welke beginzels die ook mogten zyn opgeweld (*). En wanneer, by de Staten dezer Provincie, even als omtrend de oude ordonnantie geschied is, octroy op deze nieuwe ordonnantie verzogt was, en dezelve naer gewoonte aen den Hove van Justitie verzonden, om van berigt te dienen, heeft dat Gerechtshof op dit gewigtig onderwerp ook zyne byzondere aendagt gevestigd; en het is meer dan waerschynelyk, dat deszelfs bedenkingen ook tot meerdere volmaektheid van deze ordonnantie hebben toegebragt. Eindelyk is deze nieu-

(*) Naeuwlyks maekte het ontwerp van eene nieuwe ordonnantie eenig gerugt, en was in geschrifte in deze en geene handen gekomen, of daer kwam een *Brief* in 't ligt *aen een Vriend, behelzende eenige aenmerkingen over zeker Project van eene ordonnantie voor de Kamer van Desolate Boedels te Amsterdam*, welke Brief daer na van een *Kort en zakelyk Antwoord aen den Aenmerkingmaker over zeker Project* enz. en *Gepast Antwoord aen den Schryver van het zo genaemd Kort en zakelyk Antwoord*, benevens *Een Brief van wylen den Advocaet* H. Noordkerk, van 't jaer 1755. tot bylage, gevolgd is.

nieuwe wet geen overhaeſt werk, maer de vrugt van eenen arbeid, aen welken zederd drie jaren geene moeite, tyd en vlyt geſpaerd is, zo dat, ſchoon het berigt van het Hof nog niet ingekomen, en dus het octroy der Staten van Holland nog niet verleend was, deze ordonnantie by voorraed reeds veilig konde worden afgekondigd: evengelyk zulks ook omtrend de oude ordonnantie heeft plaets gehad, zynde het over bekend, dat de Heeren van den Gerechten der Steden het vermogen van Keuren en Ordonnantien voor hunne Steden te maken, ook zonder byzonder octroy der Staten, volkomenlyk toekomt. Deze ordonnantie is woordelyk van den volgenden inhoud: AMSTELDAM.

Myne Heeren van den Gerechten der Stad Amſterdam, in aanmerking genomen hebbende, dat de Ordonnantie voor de Deſolate Boedels Kamer binnen deeze Stad van den Jaare 1659, zoo door meenigvuldige verkeerde practyken, die omtrend Boedels, aan de gemelde Kamer gedevolveerd, in 't werk worden geſteld, als mede door de verandering van tyd en omſtandigheeden, aan het heilzaame oogmerk, by de voorſz. Ordonnantie bedoeld, thans niet meer beantwoordt, hebben goedgevonden en verſtaan, voor dezelve Kamer van de Deſolate Boedels te beramen eene nieuwe Ordonnantie; zo als dezelve by hunne Edele Agtb. op heeden is gereſolveerd en gearreſteerd; en hier onder woordelyk ſtaat geinſereerd: *Nieuwe ordonnantie voor de Deſolate Boedelkamer te Amſtel-dam.*

Art. I.

Eerſtelyk zullen tot directie van de Kamer der Deſolaate Boedels jaarlyks, in het begin van February, door de Heeren van den Gerechte worden gecommitteerd Zeven gequalificeerde Perſoonen, ge-

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

gedeeltelyk Regtsgeleerden, gedeeltelyk zich de Koopmanschap verstaande.

II. En zullen van de voorsz. Heeren Commissarissen des Woensdags en Donderdags altyd Drie moeten vergaderen tot het waarneemen der loopende zaaken, uitgezonderd in de Vacantien. Des zullen altoos, zo wel in de Vacantien, als buiten dezelven, ten minsten twee van voorsz. Commissarissen zich in de Stad moeten houden, om op alle voorkomende zaaken voorziening te doen: zullende voorts alle de Heeren, buiten de Vacantien, ten minsten eens in de veertien dagen moeten vergaderen, om op de geleegenheid der insolvente Boedels en daar in voorgekoomene zaaken te besoigneeren; en wyders ook telkens, wanneer de Præsident zal noodig oordeelen, de Heeren gezaamentlyk te convoceeren.

III. Zo wanneer iemand binnen deze Stad, of het ressort van dien, in zodanige ongelegenheid van zaaken geraakt, dat hy genoodzaakt wordt, zyne betaalingen te suspendeeren, en daar van, het zy door hem zelfs, of door iemand zyne Crediteuren, exhibeerende genoegzaam bewys van zyne prætensie, en van des Debiteurs onvermogen in het betaalen zyner schulden, aan Heeren Commissarissen kennis wordt gegeeven, met verzoek van voorziening, zullen onmiddelyk daarop door den Præsident, of oudsten Commissaris zich binnen de Stad bevindende, twee van Commissarissen worden gecommitteerd tot de particuliere Directie van denzelven Boedel; zullende deeze particuliere directie der Boedels door de verdere Commissarissen, buiten den Præsident der Kamer, zo veel mooglyk, by tourbeurten worden waargenomen; in diervoegen, dat in elken Boedel een Regtsgeleerde en een Koopman worde gecommitteerd. En zal zodanig een Boedel niets van belang door de natemeldene Sequesters, of Curateuren, moogen worden verrigt, dan met voorkennisse van dezelve Commissarissen, of, by absentie van den eenen, ten minsten van den geenen, die tegenswoordig is,

is; zullende door dezelve Gedeputeerde Commissarissen een Verbaal moeten worden gehouden van het geene in zodanig een Boedel ten hunnen overstaan wordt geresolveerd, of by hen wordt geordonneerd; 't welk, ten einde der Commissie door henlieden en den Secretaris getekend, en alzo ter Kamer bewaard zal moeten worden; en waar uit aan den Debiteur en deszelfs Crediteuren, voor zo veel het zelve hen eenigzins concerneert, ten hunnen koste, door den Secretaris ten allen tyden behoorlyke extracten zullen worden gegeeven.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

IV. De voorzeide Gedeputeerde Commissarissen, of één van hen, zullen, zo dra zy kennis van hunne Commissie zullen hebben bekomen, zich vervoegen ten huize van den geenen, welke alzo heeft opgehouden met betaalen, geadsisteerd met den Secretaris, en denzelven van de aangifte van zynen Boedel kennis geeven. En zullen dezelven, by zo verre hy niet onmiddelyk en duidelyk, ten hunnen genoege, zoude mogen doen consteeren van de onwaaragtigheid van het voorgeeven der Crediteuren, die zynen Boedel hebben aangegeeven, mitsgaders ook in allen gevalle buiten præjudicie van deszelfs regt, om grieven te proponeeren, en vervolgens redres by den hoogeren Regter te verzoeken, als naare style, directelyk de Kassen, Kisten, Lessenaars, Comptoir, Kamers en het geen verder noodig zal worden geoordeeld, moeten verzegelen; mitsgaders de Boeken moeten doen inventariseeren, en onder hunne bewaaring neemen, en voorts zo in de Bank, als anderzins ordre stellen, dat door den Debiteur geene particuliere Dispositie over zynen Boedel worde gemaakt; zo als zylieden ook terstond zullen moeten doen inventariseeren de Meubilen, het Huisraad, en het geen verder in het Huis wordt gevonden; voor zo verre het zelve niet verzeegeld wordt, en ten gebruike van het Huisgezin moet worden gelaaten. En by zo verre de voorsz. Boedel door gemelde Gedeputeerde Commissarissen,

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

sen, des avonds, of op eenige andere ongeleegen tyd, zoude mogen worden in bewaaring genomen, zodaanig dat de Inventarisatie van het geene ten gebruike van het huisgezin onverzegeld moet blyven, niet directelyk kan gedaan worden, gelyk ook in alle andere gevallen, waar het nodig mogt worden bevonden, zal door gemelde Heeren Commissarissen een bewaarder in den Boedel mogen worden gesteld, tot dat de geheele Inventarisatie zal zyn voltrokken; zullende ook door dezelven middelerwyl zodaanige voorziening worden gedaan, dat de Boedel niet worde verminderd of benadeeld in eeniger maniere. Des zal het aan de voorsz. Gedeputeerde Commissarissen vryftaan, om by absolute ongelegenheid de verzegeling en inventarisatie ten huize van den Debiteur door den Secretaris, of ook zo het een zeer geringe Boedel mogt zyn, door eenen der Clerken te laaten doen.

V. Voorts zullen gemelde Gedeputeerde Heeren onmiddelyk na dat de voorziening van Heeren Commissarissen zal zyn verzogt, de gezaamentlyke Crediteuren by afroeping ter Beurze, en affixie van Billietten aldaar, en voor zo verre de Perzoon, in wiens Boedel voorziening wordt gevraagd, geen Koopman zoude meogen zyn, als dan daar en boven by boodschappen, of op eene andere convenabele wyze moeten doen convoceeren, tegen den volgenden dag; ten zy die volgende dag Saturdag of Sondag mogt zyn; in welken gevalle de Convocatie tegen den volgenden Maandag zal moeten worden by een geroepen. En zal dezelve byeenkomst van Crediteuren op de een of andere geschikte plaats, naar goedvinden van de gemelde Gedeputeerde Commissarissen, en ten overstaan van dezelven, moeten worden gehouden, zullende de Boeken van den Debiteur aldaar mede worden gebragt; zo als dezelve daar by ook zelfs present zal moeten zyn, of wel iemand van zynentweege, ter discretie van de voorzeide Gedeputeerde Heeren, om op alles de nodige explicatie te kunnen geeven. En zal het den Debiteur niet vry-

staan

AMSTELDAM: *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstelodam:*

staan gedurende de Sequestratie; noch ook gedurende de Insolventie, zo dezelve mogt volgen, zich uit deeze Stad te absenteeren, dan met kennis en permissie van Heeren Commissarissen, of wel van de Gedeputeerden tot deszelfs Boedel; op pœne dat in cas van Sequestratie, zo de Debiteur niet te vinden is, of zich absenteert, deszelfs Boedel directelyk insolvent verklaard en onder Curateele zal worden gesteld; en in cas van Insolventie, dat als dan zodaanig latiteerend of zich absenteerend Faillit voor frauduleus Banqueroutier zal worden gehouden, en aan alle de Straffen onderhevig, welke hier agter tegens de frauduleuse Banqueroutiers zyn gestatueerd.

VI. Op deeze Comparitie zal door de voorsz. twee Gedeputeerde Heeren, na summier examen van het regt der præsente Crediteuren, worden geprocedeerd, om met deliberatie en Advys van de Crediteuren toetetreeden tot benoeming van twee of drie Persoonen uit dezelven; welken provisioneelyk zullen worden gecommitteerd tot Sequesters in denzelven Boedel, om dien, nevens den Debiteur te custodieeren, en tot liquiditeit te brengen. Doch by zoverre zodanige provisioneele Sequesters uit Crediteuren niet zouden kunnen worden gevonden; zullen door Commissarissen, met deliberatie en advys als voren, ook twee andere Perzoonen tot dezelve Sequestratie mogen worden benoemd, tegens genot van zodaanig redelyk Salaris, als na het afloopen van dezelve Sequestratie door Commissarissen aan hen zal worden toegelegd; en welke Sequesters geen Crediteuren zynde, zich by eede zullen moeten verbinden, dat zy de voorsz. Commissie getrouwelyk, en naar het voorschrift dezer Ordonnantie, zullen waarneemen. En zal het in allen gevallen aan den Debiteur vry staan, by aldien hy, om valabele redenen, zoude mogen meenen, dat de Persoonen, tot Sequesters gedespicieerd, of een van dezelven, hem merkelyk nadeel in zyne zaaken zouden kunnen toebrengen, dezelven aan Commissarissen voor te dragen, om, na examen van de validiteit van zo-

V daa-

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel dam.

daanige redenen, nader te disponeeren, zo als dezelven zullen oordeelen te behooren.

VII. Deeze Sequesters, alzo aangesteld zynde, zullen inmediatelyk ten hunnen overstaan den geheelen Boedel doen inventariseeren, of wel den reeds begonnen Inventaris doen voltrekken door een der Clerken van de Kamer, na dat alvorens de Zegels, door Commissarissen gesteld, zullen zyn afgenoomen; en welke Inventaris zo door den Debiteur zelfs, als door de voorsz. Sequesters, onder præsentatie van Eede, mitsgaders door den Secretaris van de Kamer, zal moeten worden onderteekend, en alzo in handen van de Gedeputeerde Heeren ter bewaaring worden gesteld. En zullen voorts de Goederen en Effecten, zo als ook alle de Penningen des Boedels, zo die in de Bank deezer Stad, als die in Kas zyn, mitsgaders die vervolgens inkoomen, geduurende dezelve Sequestratie, blyven onder de meedecustodie van dezelve Sequesters, die van alles aan de Gedeputeerde Heeren opening zullen moeten geeven, en verantwoording zullen moeten doen; zullende van de op hen gedecerneerde Commissie, direct na hunne aanstelling, door den Secretaris deezer Kamer, kennisse in de Wisselbank deezer Steede moeten worden gegeeven; wanneer over het geene op de Bankrekening van den Debiteur wordt gevonden geene dispositie buiten hen zal mogen worden gemaakt.

VIII. Voorts zullen dezelve Gedeputeerde Commissarissen ordre stellen aan de Post-Comptoiren, dat geene Brieven aan den Gesequesteerden Debiteur geadresseerd, anders dan aan de Sequesters worden afgegeeven: en zullen dezelve Sequesters voorts ook door Brieven, en is 't nood, door expressen, daar toe te belasten, tragten in verzeekering te krygen alle de Goederen, Effecten en uitstaande Schulden, 't zy buiten of binnen de Jurisdictie deezer Stad en Landen zynde; tot den voorsz. Boedel behoorende.

IX. Insgelyks zullen dezelve Sequesters, geduurende de Sequestratie, met en beneevens den Debi-

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

biteur alle devoiren aanwenden, op dat de Boedel, zo veel doenlyk, worde gebeneficeerd; ten welken einde zy lieden de uitstaande Schulden, zo veel mogelyk, zullen invorderen en incasseeren; en de roerende Goederen, welken bederf onderworpen zyn, of ten nutte des Boedels geoordeeld worden verkogt te moeten worden, by willige Verkooping zullen doen verkoopen.

X. Des zullen door de voorsz. Sequesters geene penningen mogen worden uitgegeeven, dan voor zo veel zulks tot de beredding van den Boedel en ten algemeene nutte van de Crediteuren noodig zal worden geoordeeld; gelyk dezelven ook aan den Debiteur, geduurende de Sequestratie, zullen moogen afgeeven zodaanige Penningen, als tot het dagelyks onderhoud van deszelfs huishouding door de Gedeputeerde Heeren Commissarissen met en neevens hun zullen worden geoordeeld volstrektelyk noodig te zyn; zullende zy lieden tot de afgifte van zodanige penningen, gelyk ook in alle gevallen van aanbelang, specialyk door de voorsz. Heeren Commissarissen, tot de directie van den Boedel gecommitteerd, moeten worden geauctoriseerd.

XI. En zal voorts geduurende dezelve Sequestratie, na gedaane Inventarisatie, de Debiteur worden gelaten in het bezit van zynen ganschen Inboedel; mits daar voor stellende cautie ten genoege van Commissarissen. Doch by aldien dezelve zodanige cautie niet zoude kunnen vinden, zal aan hem niet te min worden gelaaten het gebruik van zodanige Meubilaire Goederen en Huisraad, als tot de dagelyksche huishouding noodig zyn; mitsgaders de Kleederen tot zyn en zyner Huisvrouws en Kinderen lyf en dagelyks gebruik; als ook de Werktuigen en verder toebehooren tot de exercitie van zyn Fabryk, Handwerk, of Ambagt behoorende; alles ter discretie van de twee Heeren Commissarissen in zynen Boedel Gedeputeerd. Des zal die geene, die, na gedaane Verzeegeling en Inventarisatie, bevonden zal worden eenige Zegels gevioleerd, of eenige van de Verzegelde of Geinventariseerde Goede-

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel dam.

ren, Penningen of Effecten, uit zynen Boedel ontvreemd of gesurripieerd te hebben, niet alleen onbekwaam worden verklaard, om eenig Accord met zyne Crediteuren aantegaan, of immer gerehabiliteerd te kunnen worden; maar daar en boven ook, als een Dief, met Geesseling, of zwaarder Corporeele Straf aan den lyve worden gestraft.

XII. Geduurende dezelve Sequestratie zal niet verstaan worden eene gedeclareerde insolventie plaats te hebben; en zal daarom voor zodanige Wisselbrieven, als door den gesequestreerden moggen zyn geaccepteerd, van de trekkers of endossanten, zo lang dezelve niet zyn vervallen, geen remboursement of cautie mogen worden gevraagd: En zal ten opzigte van zodaanige Wisselbrieven, welke door den gesequestreerden uit hoofde van deszelfs acceptatie, trekking of endossement, moeten worden betaald of gerembourseerd, wanneer de zaake daar toe is gedisponeerd, wel apprehensie op deszelfs Persoon worden verleend, doch geen arrest op deszelfs goederen, als moetende de Boedel gehouden worden door de aangestelde Sequesters in den naam en ten behoeve van de gezaamentlyke Crediteuren te worden geposfideerd en gecustodieerd; zo als ook daarom, geduurende dezelve Sequestratie, alle Procedures van Executie zullen blyven gesurcheerd, voor zo verre daar by op de goederen van den gesequestreerden wordt geprocedeerd; buiten præjudicie nochtans van zodaanig regt, als een Crediteur, reeds daadelyk executie gedirigeerd hebbende, uit kragte van dezelve zyne begonne executie zoude mogen hebben verkreegen; en voorts ook met dien verstande, dat wanneer de Sequestratie naderhand in eene formeele insolventie wordt veranderd, dezelve insolventie zal worden gehouden haaren aanvang met het decerneeren der Sequestratie te hebben genoomen; zulks dat ook alle Transporten, Cesfien en Verpandingen, gedaan tot verzeekering van oude Schulden, (waaromtrent by Keure van den 3 December 1644. is bepaald, dat dezel-

zelven niet zullen valideeren, wanneer zy zyn gemaakt binnen vier weeken voor de insolventie) kragteloos en van onwaarde zullen zyn, wanneer dezelven zullen weezen gepasseerd of verleeden binnen agt en twintig dagen, voor dat de Boedel aan Commissarissen is aangegeeven, om denzelven onder Sequestratie te brengen.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XIII. Het zal den Gesequestreerden Debiteur vrystaan, binnen een maand na het decerneeren der Sequestratie, middelen te zoeken, om met zyne Crediteuren een Accord over hunne prætensien aantegaan, en zulks het zy contant, of op termynen; mitsgaders onder alle zulke Conditien, als hy met Crediteuren zal kunnen eens worden; om waar toe te koomen zal hy gehouden zyn een dubbeld van zodaanig Accord als hy wil proponeeren, en als reeds door zommige Crediteuren zoude mogen zyn geaccepteerd, overteleeveren aan Commissarissen, onder het welke zal moeten worden gesteld een Declaratoir, zo van de twee Heeren tot de Directie van zynen Boedel gedeputeerd, als van de gestelde Sequesters, inhoudende, dat hun lieden in de behandeling des Boedels geene blyk of gegronde suspicie van Frauduleuse Directie van denzelven Debiteur is voorgekoomen; en dat zy lieden daar by niets hebben ontdekt, waarom zodaanigen Debiteur niet zoude moeten worden gepermitteerd, het alzo geproponeerde Accord met zyne Crediteuren te mogen maaken; waar beneevens dezelve Debiteur ook aan Heeren Commissarissen zal moeten overleeveren eene pertinente door hem getekende Lyst van alle zyne Crediteuren, mitsgaders van derzelver Woonplaatzen; en voor zo veel 'er onder dezelve Crediteuren eenige onzeekere, of onbekende zouden mogen worden gevonden, zo zal op dezelve Lyst de oorzaak en het montant van derzelver Schuld pertinentelyk moeten worden uitgedrukt en gespecificeerd; mitsgaders daar by geoffereerd de deugdelykheid van die opgave met eede te bevestigen; zullende vervolgens het ori-

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedel kamer te Amsteldam.*

origineel Accord met het bovengemelde Declaratoir van Heeren Gecommitteerden uit Commissarissen, en Sequesters gebragt worden ten Comptoire van een Notaris binnen deeze Stad, of op eene andere bekwaame plaats, ter discretie van Heeren Commissarissen, om aldaar ter teekening te leggen.

XIV. En zullen vervolgens immediatelyk na dat het zelve Project-Accord en de gemelde Lyst der Crediteuren aan Commissarissen zal zyn overgeleverd, van weegens Commissarissen drie Edictaale Advertentien worden gedaan aan alle de Crediteuren van zodaanigen Boedel, welke van agt dagen tot agt dagen zullen moeten worden gepubliceerd, houdende, dat aan hunne Edelens is overgeleeverd een Concept-Accord van zodaanig een gesequestreerd Debiteur, waar van het Origineel ter visie en teekening legt ten Comptoire van den Notaris . . . . of op zodanige andere plaats, als daar toe, ter discretie van Heeren Commissarissen, zal weezen geordonneerd; en dat de Crediteuren, welke zich tegen zodaanig een Accord zouden willen verzetten, zullen moeten compareeren tegens zekeren dag, welke ten opzigte van zodaanige Boedels, waar in allen binnenlandsche Crediteuren geïnteresseerd zyn, zal moeten worden gelegd op vier weeken, na de eerste advertentie, en met relatie tot de Boedels, waar in buitenlandsche Crediteuren belang hebben, op zes weeken of uiterlyk twee maanden, ter discretie van Commissarissen, na de eerste advertentie; ten einde hun disconsent tot het geproponeerde Accord op die Comparitie aan de Gedeputeerde Heeren in geschrifte op te geeven, met byvoeging van de Somme, waar voor zy Crediteuren zyn, en de oorzaake, waar uit de Schuld is spruitende; en zal deeze Comparitie meede moeten worden gehouden op zodaanig eene convenabele plaats, als door de Gedeputeerde Heeren Commissarissen daar toe zal worden geordonneerd,

neerd; mitsgaders ten overstaan van dezelven, en ten byweezen van de gestelde Sequesters; als mee- de van den Debiteur, of iemand van zynentwege, naar goedvinden van Commissarissen; zullende ten dien einde de hier ter Steede zich bevindende Debiteur, tegen welken te vooren eenige appre- hensie mogt weezen verleend, by aldien Commis- sarissen oordeelen, deszelfs presentie by zulk eene Comparitie te worden vereischt, tot en van de- zelve, zo als ook tot en van die geene, waar van hier voor Articul V. is gesprooken, vry acces en reces genieten, mits gemunieerd zynde met een schriftelyk bewys van de requisitie van Commis- sarissen; en op dat deeze Edictaale Advertentien te beter ter kennisse van alle de Crediteuren zul- len mogen komen, zo zullen dezelve ook ter Beur- se door den ordinairen Beursknegt worden afge- roepen, en op een of meer plaatzen ter Beurse, daar toe te ordonneeren, worden geaffigeerd.

AMSTELDAM. *Nieuwe ondonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel- dam.*

XV. Eenige Crediteuren zich op zodaanige Com- paritie by een schriftelyk Declaratoir tegen het accord opposeerende, zullen Commissarissen, daar present, met en beneevens de Sequesters, alle mogelyke devoiren en instantien aanwenden, ten einde dezelven tot het accepteeren van het accord te permoveeren; edoch zulks volstrekt niet willen- de gelukken, zal door dezelve Heeren Commissa- rissen, ten overstaan van de Sequesters en den De- biteur, zo hy zelfs present is, of van den geenen, die zich aldaar van zynentwege bevindt, summier- lyk worden onderzogt, of dezelve waarlyk Credi- teuren zyn, tot zodaanige Somma's als waar voor zy lieden zich opgeeven; ten welken einde ook de Boeken van den Boedel op dezelve Compari- tie zullen moeten worden opengelegd. En de deugdelykheid van de Schuld, zo door de Boe- ken, de erkentenis van den Debiteur, of ander- zins behoorlyk blykende, zal daar van onder aan het overgegeeven Declaratoir van Disconsent door gemelde Heeren Commissarissen aanteekening

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

worden gedaan, die vervolgens dezelve Declaratoiren onder zich zullen neemen, om daar op ter eerstvolgende Zitdag ter Kamere van de Desolaate Boedels nader te worden gedisponeerd, zo als hier na zal worden gezegd; des zal het zodaanige opposeerende Crediteuren vryftaan, voor den volgenden Zitdag van Commissarissen, hunne gemelde oppositie intetrekken; mits ten blyke daar van het geproponeerde accord tekenende.

XVI. Des zal op de oppositie der Crediteuren geen reguard worden geslagen; ten zy dezelven ten minsten zyn twee in getal, en dat derzelver prætensien te zamen ten minsten bedraagen vyf pro cento, of een twintigste part van het generaale montant der Schulden, zo als het zelve montant door den Debiteur wordt opgegeeven, en volgens de Boeken of anderzins aan Heeren Commissarissen en de Sequesters zal kunnen blyken. Edoch één voornaam Crediteur in den Boedel gevonden wordende, wiens prætensien, naar oogenschyn, een vyfde of zesde van het montant des Boedels bedraagt, zal deszelfs oppositie tegens het accord alleen genoeg zyn, schoon door geen tweeden Crediteur geadsisteerd zynde. En by zo verre de vordering van zodaanige opposeerenden Crediteur mogt spruiten uit eene openstaande Reekening of anderzins illiquide mogte weezen, zal daar omtrend door Commissarissen worden gedisponeerd, zo als hunne Edelens zullen oordeelen te behooren; allezins in 't oog houdende, dat iemand, wiens regt van vordering apparentelyk is gefundeerd, niet ligtelyk tegen wil en dank worde geconstringueerd, om in het geproponeerde accord te berusten.

XVII. Geene, of geene genoegzaame oppositie tegen het geproponeerde Accord vallende, zal het daar voor worden gehouden, dat het zelve door de gezaamentlyke Crediteuren is geaccepteerd; en zal het zelve derhalven door Heeren Commissarissen worden geratificeerd; zullende het

Ac-

Accord, het welk ten Comptoire van den Notaris, of op zodaanige andere plaats, als daar toe was geordonneerd, heeft geleegen, met de Ratificatie van Commissarissen daar op gesteld, aan den Debiteur worden overgegeeven, en het dubbeld insgelyks geratificeerd, ter Kamere blyven berusten; ten einde daar van, zo als ook van de Lyst der Crediteuren in Articul XIII. gemeld, ten allen tyden aan zodaanige Crediteuren, die het zelve zullen begeeren, ten hunnen kosten, copien authenticq zullen kunnen worden verleend.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XVIII. En zal voorts daar meede de Sequestratie geheelyk ophouden, en de Debiteur, na betaaling der kosten op de Sequestratie gevallen, de maniantie zyner goederen wederom mogen aanvaarden, als voren; blyvende niet te min ook de Inventaris van zynen Boedel aan de Kamer berusten: alles ten waare het Accord meede bragt, dat de Goederen des Boedels, of eenigen van dezelve, ten behoeve van de Crediteuren onder de gestelde Sequesters, als Gecommitteerden van de Crediteuren, of onder andere Persoonen, ten hunnen behoeve, zouden moeten blyven berusten, in welken gevalle men zich zal moeten houden aan het geene geconvenieerd is.

XIX. Edoch zal het zelve Accord niet gehouden worden te concerneeren zulke Crediteuren, welke Borg, Pand of Verzeekering hebben, als welken, des niettegenstaande, hunne Pandregt zullen mogen vervolgen, of tegen de Borgen zullen moogen procedeeren, zo als zy zullen verstaan te behooren; zullende zy lieden alleen voor het te kort koomende met het accord genoegen moeten neemen; zo als ook de Borgen, die beschaadigd zouden mogen zyn, daar meede zich zullen moeten contenteeren; des zal het ook aan iemand, die voor een ander Borg is geworden, vrystaan, om zig tegen 't geproponeerde Accord te verzetten; even als hier vooren omtrent andere Crediteuren is gezegd.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XX. En zal het zelve accord ook niet gehouden worden zodaanige Crediteuren te verbinden, welken of welker prætensien door den Debiteur niet zyn gesteld op de Lyst der Crediteuren, die door hem, by het proponeeren van het Accord, ingevolge het geene hier voor Articul XIII. is gemeld, aan Commissarissen moet worden overgegeeven; als zullende dezelven, ook na zodaanig geratificeerd Accord, hunne volle prætensien van den Debiteur mogen vorderen; voor zo verre zylieden onder eede zullen willen verklaaren, dat het decerneeren van de Sequestratie, noch de advertentie van het geproponeerd Accord niet in tyds ter hunner kennis zyn gekoomen, en het contrarie van dien door den Debiteur niet zal kunnen worden beweezen.

XXI. En by zo verre, na het maaken van het Accord, en omtrent de executie van het zelve, tusschen den Debiteur, en een of meer van deszelfs Crediteuren quæstie mogt ontstaan over het beloop van des Crediteurs prætensie, zal daar over door Commissarissen moeten worden geoordeeld, die dan ook bevoegd zullen zyn, na dat de zaak voldongen zal weezen, by provisie het montant van de Schuld te begrooten, ten zodaanigen effecte, dat de Debiteur, na zulk eene provisioneele begrooting, gehouden zal zyn, voor het geen den Crediteur over dezelve alzo begroote prætensie is competeerende, ten behoeve van denzelven, ter Kamere te consigneeren, zo veel als hem volgens het Accord neevens andere Crediteuren competeert; het welk door den Crediteur, onder behoorlyke cautie de restituendo, zal mogen worden geligt, zonder dat van zodaanige provisioneele dispositien zal mogen worden geprovoceerd op eenigerleye manieren.

XXII. De Debiteur, in gebreke blyvende, om aan het gemaakte Accord præcifelyk te voldoen, en daar van aan Commissarissen blykende, zal daar meede de Boedel immediaat wederom aan de Kamer worden genomen, en daar in Curateuren

ren worden gesteld, zo als hier na zal worden gezegd, zonder dat vervolgens Accord zal kunnen plaats hebben.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XXIII. Voorts zullen de Debiteuren, zodaanig als tot hier toe gezegd is, een Accord met hunne Crediteuren aangaande, den eenen van dezelven, het zy voor of na het gemaakte Accord, niet moogen beneficeeren boven den anderen, ofte aan dezelven iets belooven of geeven, om dezelve tot het accepteeren van het Accord te persuadeeren, op pœne dat alle beloften, dieswegen gedaan, zullen weezen nul en kragteloos, en dat daar op geen regt zal worden gedaan; en by zoo verre zoude mogen blyken, dat aan den eenen Crediteur, het zy voor of na het aangaan van het Accord, iets meer zoude mogen zyn gegeeven, dan aan den anderen, zal de Crediteur het ontfangene in den boedel moeten restitueeren, en zyne geheele prætensie ten behoeve van de gezaamentlyke Crediteuren verbeuren, en de Debiteur zal van het effect van zyn Accord verstoken zyn; en des-zelfs boedel zal als insolvent, inmediatelyk onder Curateele worden gebragt; en voorts behandeld, zo als omtrent insolvente boedels hier na zal worden gezegd.

XXIV. En by aldien eenige zodaanige gesequestreerde Debiteuren bevonden zullen worden, op of na het Accord malicieuselyk gehandeld te hebben, 't zy in het verbergen van Contracten van Compagnieschap, Boeken, Brieven, Chartres of Papieren, het zy in het moedwillig agterhouden van Goederen, Koopmanschappen, of uitstaande Schulden, dezelven zullen meede verstaan worden van het aangegaan accord vervallen te zyn; en derzelver Boedels zullen als insolvent moeten worden gebragt onder Curateele, en alzo geliquideerd; zonder dat aan dezelven om eenige redenen zal worden gepermitteerd, een Accord met hunne Crediteuren te maaken: zullende dezelven voorts ook ter zaaken van hunne gepleeg-

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstelدam.

pleegde fraude door den Heer Hoofd-Officier worden geactioneerd, en met Corporeele Straf, Bannissement, of ten minsten met infamie worden gestraft. Des dat de Civile Actien uit hoofde van transgressie van dit en het even voorgaand Artykel zullen moeten worden geinstitueerd, binnen anderhalf Jaar, na dat de Sequestratie zal zyn opgeheeven; of dat dezelve Actien anderzints zullen weezen gepræscribeerd.

XXV. Dan by aldien na het benoemen van Sequesters in den Boedel van zodaanig een Debiteur, die zyne betaalingen heeft gesuspendeerd, dezelve zich niet in staat bevindt, binnen den tyd van een Maand, na dato van de gedecerneerde Sequestratie, eenige propositie van Accord te doen, gelyk ook wanneer de Oppositien der Crediteuren tegen het Accord blyven subsisteeren; zo zal de boedel ten eersten Zitdage van Commissarissen, welke na het eindigen van dezelve Maand, of na het afloopen van de voorzeide Comparitie ten fine van accoord in Articul XV. gemeld, ter Kamere zal worden gehouden, insolvent worden gedeclareerd; zullende dezelve Zitdag, geduurende de Vacantie, zyn Woensdags, wanneer daar toe ten minsten door drie Heeren zal moeten worden gevaceerd, doch waar onder de Gedeputeerden tot den Boedel meede zullen zyn. En zal vervolgens in zulk een boedel na dien tyd geen accord meer worden toegelaaten; ten waare de gezaamentlyke Crediteuren, na gehouden behoorlyke Justificatie, zo als straks zal worden gemeld, zonder uitzondering van iemand, daar toe in vervolg van tyd mogten resolveeren.

XXVI. Maar, wanneer door de gestelde Sequesters, met en beneevens de twee Heeren Commissarissen, tot de maniantie des Boedels gedeputeerd, wordt bevonden, dat de Debiteur zich niet in allen opzigte ter goeder trouwe gedraagen heeft, en dat dezelve dus niet verdiend tot een accord te worden geadmitteerd; zoo zal in dien ge-

gevalle de voorsz. tyd van eèn Maand niet behoeven te worden gewagt: maar zal de Boedel als dan inmediatelyk door Commissarissen insolvent worden verklaard, zonder dat aan den Debiteur eenige termyn zal worden gegeeven, om tot een accord te geraaken; blyvende ook in alle gevallen, zodaanig een Debiteur weegens zyn gepleegd bedrog of fraude strafbaar, zo als bevorens is gezegd.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XXVII. De Boedel alzoo insolvent gedeclareerd zynde, zal als dan directelyk tot de liquidatie van denzelven worden toegetreeden; ten welken einde de gestelde Sequesters inmediatelyk by Commissarissen zullen worden aangesteld tot Curateuren, om denzelven, onder het opzigt van de twee Gedeputeerde Heeren, te redden en tot liquiditeit te brengen. En zullen Commissarissen, in geval van zodaanige gedecreteerde insolventie, niet alleen aan de gestelde Curateuren ook noch een Boekhouder of ander bequaam Persoon tot hunne adsistentie mogen toevoegen; maar ook, by aldien de Sequesters mogten difficulteeren de Commissie van Curateuren op zich te neemen, als dan na gehouden Convocatie en met advys van de Crediteuren, ten overstaan en op de benoeming van de Gedeputeerde Heeren tot den boedel, twee of meer andere Persoonen, het zy uit de Crediteuren, of buiten dezelven, tot Curateuren mogen aanstellen; gelyk het meede aan de gestelde Curateuren vry zal staan, met goedvinden van de Gedeputeerde Commissarissen, een of meer van de bediendens van den gefailleerden tot een redelyk salaris in dienst te houden, om in de liquidatie der zaaken, onder het opzigt van dezelve Curateuren, te werken.

XXVIII. Zoo dra de voorsz. Insolventie gedecreteerd zal zyn, zal alle meededirectie van den gefailleerden over deszelfs Boedel inmediatelyk ophouden; en zal voorts de boedel door de gestelde Curateuren onder het opzigt van de Gede-

pu-

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

puteerde Heeren Commissarissen ten allerspoedigsten tot liquiditeit worden gebragt; ten welken einde alle de penningen en effecten des boedels zullen worden opgebragt ter Kamere, om aldaar door Commissarissen te worden gecustodieerd. En zullen wyders de gestelde Curateuren daadelyk procedeeren tot het beneficeeren en verkoopen van alle de goederen, zoo roerende als onroerende, mitsgaders Actien en Crediten; zullende de Onroerende Goederen niet anders mogen worden verkogt dan ten overstaan van Scheepenen. Edoch wat de Koopmanschappen en andere Meubile goederen betreft, dezelven zullen opentlyk of ook uit de hand mogen worden verkogt, tot discretie van Commissarissen, zonder præjuditie van het regt den Secretarissen en den Concherge competeerende. Maar indien in den boedel bevonden wierden eenige Waaren, of Koopmanschappen, die men oordeelde beeter te weezen voor een tyd onverkogt te laaten, 't zy by apparentie van opslag van Markt, of om andere prægnante reedenen, de voornoemde Curateuren en de Gedeputeerde Commissarissen tot den Boedel daar toe moveerende, zal in zulken geval de Verkoping nog voor een tyd mogen worden opgehouden.

XXIX. Aan den Faillit, en deszelfs huisvrouw en kinderen, zullen worden gelaaten hunne dagelyksche kleederen, en meerder niet. En zal het wyders ook aan de Gecommitteerde Curateuren, met kennisse en consent van de Gedeputeerde Commissarissen tot den Boedel, vrystaan, om aan des Faillits huisvrouw, by aldien zy met Huwelyksche Voorwaarden is getrouwd, ofte ook aan iemand zyner naastbestaanden, die daar toe geneegen zoude mogen zyn, van zyne Meubilen, Inboedel en Huysraad, op behoorlyke taxatie, zoo veel over te geeven, als tot een dagelyksch Meublement, en de nodige instructie zyner huyshouding vereischt wordt; zonder dat

daar

daar onder begreepen zullen mogen worden zulke Meubilen of Huissieraden, als in des Faillits tegenwoordige omstandigheden eenigzins overtollig, of meer tot overdaad dan tot noodzaaklykheid dienende, zouden kunnen worden geconsidereerd; zullende de verdere Meubilaire goederen uiterlyk binnen zes weeken na de gedecreteerde insolventie publyk worden verkogt. Edoch in cas van Faillissement van een Ambagtsman zal het aan de gestelde Curateuren, met consent en overleg van de Gedeputeerde Commissarissen tot den Boedel, vryståan, deswegens met opzigt tot de Werktuigen en Gereedschappen, tot de exercitie van zyn handwerk of fabryk behoorende, zodaanige schikkingen te maaken, als zy zullen oordeelen te behooren; het zy met dezelven op taxatie over te geeven, of ook, zoo zodaanig Werktuig of Gereedschappen van gering belang mogten zyn, dezelven aan den Faillit tot gebruik te laaten. Des zullen van deeze overneeming der Meubilen en Gereedschappen geheel en al verstoken zyn zodaanige Failliten, omtrend welken bevonden is, dat zy lieden zich niet in alle opzichten ter goeder trouwe gedragen hebben, het zy in het malitieuselyk versteeken of verzwygen van Goederen of uitstaande Schulden, het verkeerdelyk opgeeven van Crediteuren, als anderzins.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XXX. Zoo dra een boedel insolvent is gedeclareerd, en daar in Curateuren benoemd zullen weezen, zal daar van, en van de aanstelling der Curateuren, in drie achtereen volgende Hollandsche en Fransche Amsterdamsche Couranten, worden kennis gegeeven, met designatie van des Faillits beroep en woonplaatze. En zal daar by teffens, zoo als ook by eene Edictaale Citatie, ten dien einde van de Puye van het Raadhuys deezer Steede te doen, en te affigeeren, aan de Crediteuren een tyd worden gesteld, binnen welken

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedel-kamer te Amsteldam.

ken dezelven hunne prætensien ter Desolaate Boedels Kamer zullen moeten aangeeven en justificeeren; welke tyd zal worden gestelt op twee of drie Maanden ter discretie van de Gedeputeerde Heeren Commissarissen, ten zy, om de afgeleegenheid der woonplaatzen van de Crediteuren, of eenigen derzelver, nodig wierdt geoordeeld denzelven termyn te verlengen. En zal deeze oproeping der Crediteuren voor het expireeren van den gepræfigeerden termyn noch tweemaal telkens in drie agtereen volgende Couranten moeten worden vernieuwd; zodaanig dat de laatste advertentie zal worden gedaan een maand of ten minsten veertien dagen voor de expiratie van den termyn. En zullen de Crediteuren, die op deeze advertentien niet opkoomen, van alle Actie en prætensie op den Boedel verstooken zyn; ten zy dan dat dezelven noch zouden mogen opkoomen voor en al eer de boedel was gerepartieerd, en dan zouden kunnen aantoonen, of des gerequireerd, met eede bevestigen, dat zy van de insolventie, of de gedaane advertentien geene kennis hadden bekomen, of ook door wettige beletzelen waren verhinderd, hunne prætensien ter behoorlyker tyd aan te geeven. Doch de repartitien afgeloopen zynde, zullen dezelve Crediteuren, die niet zyn opgekoomen, van alle regt van vordering, zo tegen den Faillit, als tegen de Meedecrediteuren, verstoken weezen.

XXXI. Geduurende den tyd, tot de opgaave en Justificatien der Schulden gepræfigeerd, zal door Commissarissen een of twee dagen 's Weeks ter Kameren moeten worden gevaceerd tot het ontfangen van de Opgaave en Justificatie der prætensien, welke dagen meede by de voorschreeve advertentien in de Couranten en Edictaale Citatie zullen worden bekend gemaakt.

En zal een ieder, die zich als Crediteur van zodaanig een insolventen Boedel wil gedraagen, uit welken hoofde het ook zoude mogen weezen, gehouden zyn de deugdelykheid van zyne prætensie, zoo hy hier woonagtig is, voor Commissarissen, en anders ter plaatze zyner residentie voor den regter aldaar met eede te bevestigen; tot welken eed zullen worden geadmitteerd zodaanige Crediteuren, op welker prætensien, na examen van derzelver overgeleeverde rekeningen, ten overstaan van de Gedeputeerde Commissarissen van de zyde der Curateuren ofte den Faillit geene Contradictie wordt gemaakt. Doch zullen die geenen, op welker vordering bedenking valt, tot denzelven eed niet worden toegelaaten, zoo lang daar over niet by Commissarissen zal zyn geoordeeld. En zal voorts de Crediteur zyne prætensie aangeevende, ingevalle daar over dispuut valt, gelyk ook, wanneer door denzelven præferentie wordt gesustineerd, gehouden zyn by geschrifte eysch te doen; wanneer daar in verder zal worden geprocedeerd, zo als hier na zal worden gezegd.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XXXII. En op dat de Crediteuren te beter opening mogen hebben van de situatie en omstandigheden des Boedels, met het geene daar toe behoord, zoo zal, zoo dra moogelyk, een Staat of Balance van den Boedel worden gemaakt, welke alzoo geformeerde Staat of Balance als dan ter Kamere zal worden gedeponeerd; en van welken, zoo als ook van de Boeken en Papieren, tot den Boedel behoorende, door de Crediteuren geduurende een tyd van twee, drie, of vier weeken, (by de Gedeputeerde Commissarissen naar de geleegenheid des Boedels te bepaalen) ter Kamere visie zal kunnen worden genomen; zullende van den tyd tot dezelve visie bepaald, aan de Crediteuren by advertentie in de Couranten, als voren, kennisse worden gegeeven. En zal het vervolgens aan de Crediteuren vrystaan, binnen agt

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel-dam.

dagen na het afloopen der visie, zodaanige remarques aan de Gedeputeerde Heeren Commissarissen op te geeven; als waar op zy begrypen, dat door den Faillit nadere elucidatie zoude behooren te worden gegeeven.

XXXIII. Voorts zal, wanneer de Boedel insolvent is gedeclareerd, de Faillit gehouden zyn op zodaanigen tyd, als hem van weegen de Gedeputeerde Commissarissen zal worden gepræfigeerd, voor dezelven te compareeren, en den bevorens overgegeeven Inventaris van zynen Boedel, des noods, geamplieerd, zoo als bevonden zal worden te behooren, of wel, zoo 'er te vooren geen volleedige Inventaris is gemaakt, den alsdan noch op zyne opgaave te maaken pertinenten Staat en Inventaris van alle zyne Goederen, Penningen, Effecten en uitstaande Schulden, met solemneelen Eede te bevestigen, en zulks te verklaaren, dat hy, ten tyde, wanneer hy heeft opgehouden met betaalen, geene andere Goederen, Penningen, of Effecten heeft gehad of bezeeten, of zich kwyt of weerloos heeft gemaakt; gelyk hy ook alzoo aan Commissarissen zal moeten overgeeven alle zyne Boeken, Brieven, Chartres en Papieren, geene uitgezondert, meede onder expurgatie by eede, dat hy geene andere heeft, of ten tyde, wanneer hy heeft opgehouden met betaalen, heeft gehad, of zich ter kwaader trouwe kwyt, of weêrloos heeft gemaakt, direct noch indirect. En zal dezelve Faillit zich ook wyders ten allen tyde, wanneer zulks van hem wordt gerequireerd, voor Heeren Commissarissen, of de Gedeputeerden in zynen Boedel, moeten sisteeren, om aan dezelven, ten overstaan en ter requisitie van de Curateuren, mitsgaders ook van zodaanige Crediteuren als aan Commissarissen eenige remarques van belang zouden mogen hebben opgegeeven, en welke daar by, op hun verzoek, door Commissarissen, des goedvindende, zullen worden geadmitteerd, nopens den staat en geleegen-

genheid zynes Boedels, met al het geene daar toe speĉteert, de behoorlyke en gerequireerde elucidatie te geeven; zullende deszelfs alzoo te geeven informatien, voor zoo verre zulks noodig wordt bevonden, gebragt worden in het Verbaal, 't welk door de Gedeputeerde Commissarissen wegens zodaanig een Boedel zal worden gehouden.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XXXIV. En ten einde zodaanig onderzoek behoorlyk zal kunnen geschieden, zal het den Faillit vryſtaan te compareeren ter Desolate Boedelskamer, of op zodaanige andere plaats, als hem door Commissarissen daar toe zal worden gepræfigeerd; zullende dezelve daartoe, en van, hebben vry acces en reces; zonder dat hy door iemand zal mogen worden geapprehendeerd of gearresteerd, wanneer hy met exhibitie der schriftelyke ordre, door één der Heeren Commissarissen geteekend, doet blyken, dat hy verpligt is, of geweest is, zich voor dezelven te sisteeren. Edoch de Faillit zich reeds te vooren in Gyseling bevindende, zal in dat geval onder behoorlyke bewaaring ter Kamere van de Desolate Boedels worden gebragt, wanneer Commissarissen zulks zullen requireeren, om aldaar zynen Staat te beëedigen, en nopens de zaaken zynes Boedels de vereischte opening en informatien te geeven, zoo als in het voorgaande Artykel is gezegd.

XXXV. Wanneer een Faillit in gebreke blyft, daar toe gerequireerd zynde, voor Commissarissen te compareeren, om de deugdelykheid van zynen staat met eede te bevestigen, of daar omtrent op requisitie van Commissarissen als vooren de vereischte opening en informatie te geeven, zal dezelve nimmer kunnen worden gerehabiliteerd in eeniger maniere.

XXXVI. En by aldien zoude mogen blyken, dat zodaanig Faillit ter kwaader trouwe eenige goederen, penningen, effeĉten of uitstaande schulden en generalyk iets tot zyn Boedel speĉteerende,

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

de, behalven de dagelykſche kleederen tot zyn en zyner huisvrouws en kinderen lyf behoorende, heeft verzweegen, agtergehouden, of verſtooken; gelyk ook, wanneer dezelve zal kunnen worden overtuigd, eenige Boeken of Papieren te hebben verduiſterd, of op de gevraagde informatie nopens den ſtaat en geleegenheid zynes Boedels, ter kwaader trouwe geantwoord te hebben, met intentie om zyne Crediteuren eenigzints te verkorten, zal dezelve niet alleen nooit kunnen worden gerehabiliteerd; maar ook daar en boven als meineedig en Falſaris, aan den lyve, met banniſſement, gevangenis of infamie geſtraft worden, naar de omſtandigheeden der zaaken; ten welken einde Commiſſariſſen verpligt zullen zyn de bewyzen van zodaanigen handel van den Faillit te ſtellen in handen van den Heer Hooft Officier, om daar op tegen denzelven zodaanig te procedeeren, als zyn Wel-Ed. zal oordeelen te behooren.

XXXVII. Om te beter voortekomen alle verberging, of agterhouding van goederen tot een inſolventen Boedel behoorende, zoo zal aan een iegelyk, die na verloop van den termyn tot juſtificatie van de ſchulden bepaald, aan Commiſſariſſen of aan de Crediteuren in den Boedel geſteld, eenige goederen zal weeten op te geeven of bekend te maaken, die tot denzelven behoorende zyn, en welke door den Faillit zyn verzweegen, of aan Commiſſariſſen niet reeds bekend zullen zyn, met dat gevolg, dat dezelve goederen, penningen, of effecten worden agterhaald, tot een præmie voor de ontdekking worden gegeeven tien pro cento van de waarde van zodaanige door hun ontdekte en agterhaalde goederen, penningen, effecten, of uitſtaande ſchulden. En byaldien de opgeever zelfs de geene mogt weezen, onder wien zich zodaanige goederen, penningen of effecten bevonden, zoo zal hy niet alleen vry zyn van alle pœnaliteiten, in de volgende Artikelen ge-

gemeld, maar daar en boven noch genieten vyf pro cento van dezelve door hem aangebragte goederen, penningen, effecten of uitstaande schulden.

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

XXXVIII. Des zal een iegelyk, die bevonden of ontdekt zal worden eenige goederen, penningen, effecten van de Failliet, ofte ook eenige boeken of papieren tot deszelfs boedel behoorende, onder zich te hebben, of aan denzelve iets schuldig te zyn, en het zelve, binnen den tyd tot de justificatie bepaald, aan Heeren Commissarissen, of de Curateuren in den Boedel, niet zal hebben opgegeeven, en bekend gemaakt, wanneer hy daar van word overtuigd, ten behoeve van de gezaamentlyke Crediteuren, verbeuren de dubbelde waarde van de goederen, penningen, effecten of uitstaande schulden, die alzoo door hem opzettelyk zullen zyn verzweegen, verborgen of agtergehouden, en daar en boven eene somme van Duizend Guldens; tot betaaling van welke dubbelde waarde en boete, door de Curateuren in den boedel voor het Collegie van Commissarissen actie zal worden geinstitueerd. En zal van het Vonnis van Commissarissen, by aldien de eisch wordt ontzegt, geen provocatie vallen. Edoch de Gedaagde, by Commissarissen wordende gecondemneerd, zal daar van mogen provoceeren aan het Collegie van Heeren Scheepenen, en verder; mits consigneerende de somme, waar in hy is gecondemneerd, of daar voor stellende suffisante cautie.

XXXIX. Iemand, die te eeniger tyd bevonden zonde moogen worden, zich ter kwaader trouwe als Crediteur van eenen insolventen Boedel te hebben opgegeeven, van welken hy geen Crediditeur is, of tot meerder somme, dat zyne schuld daadelyk is bedraagende, zal ten behoeve van de gezamentlyke Crediteuren niet alleen verbeuren driemaal het montant van zyne valschelyk opgegeevene vordering, boven en behalve de restitutie van het geene, het welk hy door zyne ondeu-

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

gende opgaave uit den Boedel zal hebben ontfangen, maar zal ook daar en boven als meineedig en Falsaris aan den Lyve, of met bannissement of gevangenis, naar exigentie van zaaken, en in allen gevallen met infamie worden gestraft; zullende de Actie desweegens, zoo als ook de Actien teegens de frauduleuse handelwyzen van de Failliten in Art. XXXVI. gementioneerd, door den Heer Hoofd-Officier voor Scheepenen, even als alle andere crimineele actien worden geinstitueerd. En zal de Faillit, indien hy zelfs aanbrenger is van zodaanige valsche aangaave van iemand zyner Crediteuren, van alle pœnaliteit, in deeze Ordonnantie gemeld, gelibereerd weezen, het zy hy dan gerehabiliteerd mogt zyn, of niet.

XL. Eenig gefailleerd Persoon zich in alle opzichten gedraagen hebbende volgens het voorschrift van deeze Ordonnantie, en alle zyne goederen, penningen en effecten ter goeder trouwe, en zonder eenige agterhouding hebbende op- en overgegeeven; zonder dat door hem, het zy voor, of na zyn faillissement eenige bedriegelyke handel is gepleegd, om zyne gemeene Crediteuren te verkorten, zal van de zuivere afkomsten van zynen boedel genieten drie pro cento, welke hem door de Gedeputeerde Commissarissen zullen worden betaald, ingevalle dezelve zuivere afkomsten, na aftrek van die aan hem vergunde drie pro cento, genoegzaam en toereikende zullen zyn, om aan een ieder der gejustificeerde concurrente Crediteuren te betaalen twintig pro cento van derzelver agterweezen. En ingevalle het zuiver provenue van den Boedel, na aftrek van de natemeldene vergunning, genoegzaam zal zyn, om aan de concurrente Crediteuren over derzelver agterweezen te betaalen vyftig pro cento, zal aan den gefailleerden vergund worden zes pro cento van het zelve zuiver rendement. Edoch de boedel zo veel rendeerende, dat uit deszelfs zuiver provenue, na aftrek der vergunning aan den insolventen,

ten, aan een ieder der concurrente Crediteuren betaalt kan worden vyf en zeventig pro cento, of daar boven, zal aan den insolventen worden toegestaan tien pro cento van dezelve zuivere afkomsten: alles echter met dien verstande, dat het zelve beneficie, het welke in de voorsz. respective gevallen aan den gefailleerden zal worden geaccordeerd, nooit meer zal mogen bedraagen dan tien duizend Guldens, hoe geëxtendeerd ook de Massa des Boedels zoude mogen zyn.

AM-STEL-DAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XLI. Voorts zal zodaanig een Insolvente, zich in allen opzigten geconformeerd hebbende met het voorschrift deezer Ordonnantie, daar meede van alle zyne schulden ontslagen zyn, en nimmer om eenige schulden, antereur aan zyn faillissement, mogen worden aangesprooken, ten zy dan dat de Crediteuren, ook na de verleening van het natemeldene Certificaat, zouden kunnen doen blyken, dat de Faillit ten tyde zyner Insolventie eenige goederen hadde agtergehouden of verstooken, bedraagende in waarde boven de vyftig guldens; in welken gevalle zy als nog van hem betaaling zullen mogen vorderen van hun geheel agterweezen, of wel van het geene zy, by repartitie des Boedels, daar aan noch te kort zyn gekomen; blyvende niettemin ook in zodaanig geval de gerehabiliteerde Faillit subject aan zodaanige crimineele Actie, als by Art. XXXVI. in gestatueerd; en voorts ook met dien verstande, dat het geene dan bevonden mogt worden agtergehouden of verstoken geweest te zyn, als noch zal moeten komen ten behoeve van de gezaamentlyke Crediteuren, om nader onder hen te worden gerepartieerd. En zal voorts zodaanige Insolventen, die zich in alle opzichten conform aan het voorschrift deezer Ordonnantie heeft gedraagen, wederom als te voren mogen handelen en negotieeren.

XLII. Des zal een Insolvente niet gehouden worden, zich conform aan 't voorschrift deezer Ordonnantie gedraagen te hebben, en dus van de

 voorsz.

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel-dam.

voorsz. vergunning uit de afkomsten van zynen Boedel, noch van de in het even voorgaande Artykel gementioneerde rehabiliteit niet kunnen jouisseeren, ten zy dan dat hy in staat zal weezen, een Declaratoir of Certificatie te obtineeren van de meerderheid zyner Crediteuren, uitmaakende meer dan de helfte van de schuld en vyf achtste van het getal, of meer dan de vyf achtste van de schuld, en de helfte van het getal; waar by zy lieden declareeren, dat, voor zoo verre hun gebleeken is, de Insolvente zich heeft gedraagen volgens het voorschrift van deeze Ordonnantie, en dat zy daarom wel mogen lyden, dat hy het Beneficie derzelver geniete: en welk Declaratoir, of Certificaat meede zal moeten worden geteekend door de Curateuren in den Boedel gesteld, die daar by uitdrukkelyk zullen moeten declareeren, dat hen in de directie des Boedels geene blyken zyn voorgekomen, dat de Insolvente zich in het opgeeven van zyne Goederen, Penningen, Effecten, of anderzins, of in het maaken van Schulden, ter kwaader trouwe of tegen het voorschrift deezer Ordonnantie heeft gedraagen, en dat de Crediteuren, het zelve Certificaat geteekent hebbende, uitmaaken de meerderheid van de Schuld en getal respectivelyk gerekend, als boven is gemeld; welk Certificaat door den Insolventen aan Commissarissen zal moeten worden overgegeeven ter bekragtiging: en zal daar beneevens door den Insolventen onder eede moeten worden verklaard, dat hy het zelve Certificaat van zyne Crediteuren heeft geobtineerd zonder argelist of bedrog, en zonder dezelven, of iemand van hen, tot het geeven of teekenen van dien te hebben omgekogt, direct nog indirect.

XLIII. En om ook in dit opzigt alle geleegenheid tot verkeerde practyken weg te neemen; zo worden by deezen verklaard nul, kragteloos en van onwaarden, alle zodaanige Contracten, Stipulatien en beloften, waar by aan eenen Crediteur iets

iets zoude mogen zyn beloofd of toegezegd, om denzelven tot het teekenen van zodaanig Certificaat te induceeren, of over te haalen, het zy door den Faillit zelfs, of door anderen van zynent wegen, of ten zynen behoeve; zullende daar uit geene vordering kunnen worden gemaakt, noch daar op regt mogen worden gedaan, het zy de Faillit zyne rehabiliteit zal hebben bekomen of niet.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

XLIV. Het Certificaat door de meerderheid der Crediteuren, en door de Curateuren in voege voormeld, geteekend, en aan Commissarissen overgeleverd zynde, zullen Commissarissen in de drie eerst komende Hollandsche en Fransche Amsterdamsche Couranten notificeeren, dat zodaanig Certificaat aan hunne Edelens ter Confirmatie is overgeleverd, en aan de Crediteuren een dag præfigeeren, op zes weeken na de eerste Advertentie, omme ter Kamere te compareeren, en aldaar, des begeerende, zodaanige redenen te allegeeren, waar uit zoude mogen blyken, dat de Insolvente zich niet in allen opzigten conform aan het voorschrift deezer Ordonnantie heeft gedragen, en dus niet verdiend het Beneficie daar van te genieten. En wanneer 'er ten gestelden Rechtdage niemand van weegen de Crediteuren compareert, zal het zelve Certificaat door Commissarissen worden geconfirmeerd, en de Insolvente daar van het effect genieten: Edoch eenig Crediteur compareerende, en allegeerende, dat door den Faillit in eenig opzigt ter kwaader trouwe, bedriegelyk en tegen het voorschrift deezer Ordonnantie zoude zyn gehandeld, zal door Commissarissen, na summier verhoor van partyen, en examen der bescheyden, gedisponeerd worden, zo als dezelven zullen oordeelen te behooren; zullende van dezelve Dispositie wel provocatie vallen aan het Collegie van Scheepenen, doch zodaanig, dat middelerwyl de Dispositie van Commissarissen effect zal sorteeren, het zy dezelve de Confirmatie van het

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel-dam.

het Certificaat zullen hebben geaccordeerd, of geweigerd.

XLV. Het zal den Curateuren vryſtaan, om tot vereffening van de zaaken des Boedels zodaanige quæſtien, als daar in mogten voorkomen, aan Arbiters te verblyven onder willige Condemnatie, ofte ook daar over te tranſigeeren; mits tot het een en ander by de Gedeputeerde Commiſſariſſen geauctoriſeerd zynde, die daar over, zoo de zaak geoordeelt wordt zulks te vereyſſchen, het grootſte getal der voornaamſte Crediteuren zullen hooren.

XLVI. De Inſolvente Debiteur zal ten allen tyde de Curateuren moeten adſiſteeren tot het opmaaken en adjuſteeren van de Reekeningen, tusſchen hem en zyne Debiteuren en Crediteuren openſtaande; mitsgaders ten dien einde altoos moeten compareeren, wanneer hy daar toe van weegen de Gedeputeerde Commiſſariſſen, of één van dezelven, by eene ſchriftelyke ordre zal worden gerequireerd, en zulks het zy hy gerehabiliteerd zy of niet; ten ware de gerehabiliteerde zich naar elders met der woon hadde begeeven. Edoch na de rehabilitatie zal hem voor zyn tydverzuim des begeerende, eene reedelyke belooning ter diſcretie van Commiſſariſſen worden toegelegd. En by aldien hy mogt weigeren, om, des gerequireerd zynde, te compareeren, zal door den Heer Hoofd-Officier aan Commiſſariſſen de ſterke hand worden verleend, om hem te haalen.

XLVII. Naar maate dat de Boedel zal worden tot liquiditeit gebragt, en eenige penningen van belang inkomen, zal daar van inmediatelyk, na voldoening der præferente Schulden, repartitie worden gedaan onder de Crediteuren, hun agterweezen gejuſtificeerd hebbende; zullende het geene door dezelve wordt ontfangen, volgens de gemaakte repartitie aan hen worden afgegeeven, op eene ſimpele Quitantie, daar toe in een Boek ter Deſolate Boedels-Kamer te teekenen; zonder

der eenige cautie te stellen. En zal met het doen deezer repartitien van tyd tot tyd worden gecontinueerd, tot dat de Boedel geheel afgelopen zal zyn; waar meede alle spoed zal moeten worden gemaakt; zodaanig dat het laaste divident geschiede binnen agttien maanden, na de gedecerneerde Curateele; ten waare dan, dat om ontstaane Proceduures, of de onverkooplykheid van Goederen, of zoortgelyke oorzaaken, de laatste repartitie niet binnen dezelve achtien maanden zoude kunnen worden gedaan; in welken gevalle Commissarissen op het rapport der Gedeputeerde Heeren, en na verhoor der Curateuren, daar in zullen handelen, naar exigentie van zaaken. En zal voorts by het doen van elke repartitie daar van in drie achtereen volgende Amsterdamsche, Hollandsche en Fransche Couranten kennis worden gegeeven; zullende die Advertentien by het doen der laatste Repartitien ten minsten zes weeken te vooren moeten worden gedaan, met byvoeging, dat dezelve de laatste zal zyn, om dus de Crediteuren, tot welker kennisse de Insolventie noch niet mogt zyn gekoomen, noch nader geleegenheid te geeven, om met hunne prætensien op te koomen. En zullen aan de geenen, die noch voor de finaale Repartitie mogten opkoomen, en zich te voren niet hadden bekend gemaakt, zoo veele pro Cento's worden afgegeeven, als reeds aan de verdere Crediteuren zullen zyn uitgedeeld; voor zoo verre daar toe noch Penningen in den Boedel zyn, en verder of anders niet.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstelдam.*

XLVIII. Dan by aldien in den Boedel eerst een Accord mogt weezen doorgegaan, en het zelve naderhand uit hoofde van des Debiteurs wanpræstatie, of ontdekt bedrog, volgens Art. XXII. XXIII en XXIV. van deeze Ordonnantie mogt weezen ingetrokken, en de Boedel alzo als Insolvent onder Curateele mogt zyn gebragt, zoo zal omtrent de Liquidatie en Repartitie van zodaanigen Boedel deeze voet worden gehouden, dat eerst en voor af

aan

AM-
STEL-
DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel-dam.

aan de Crediteuren, welker prætensien anterieur zyn aan het Accord, voor zoo verre zy noch geen voldoening van de daar by beloofde Somma of pro Cento's, mogten hebben bekoomen, het beloop van het zelve Accord by præferentie zal worden voldaan, waar na uit het verdere provenue des Boedels eerst zullen moeten worden afbetaald de Schulden van zodaanige Crediteuren, welken, na het doorgaan van het Accord, met den geaccordeerden Debiteur hebben gecontracteerd en gehandeld. Zullende dan het overschot koomen te behoeve der Crediteuren, welker vorderingen reeds voor het Accord hebben gesubsisteerd; alles echter buiten præjuditie van het regt van zulke Crediteuren, welke na het Accord met den geaccordeerden Debiteur hebben gehandeld, en uit hoofde van dien eenig Legaal of Conventioneel Hypotheek hebben verkreegen; het welk in allen gevallen deszelfs effect zal moeten sorteeren.

XLXIX. En voor zo verre in cas van gedecreteerde Insolventie, de Confirmatie van het Certificaat, in Art. XLIV. gemeld, by Commissarissen mogt zyn verleend; en dezelve in cas van provocatie van een of meer der Crediteuren by uiterlyk gewysde van den hoogeren Regter mogt worden geannulleerd, en ingetrokken; zo zal het geene de gefailleerde Debiteur dan bezit, wederom onder de magt der Curateuren koomen, die in den Boedel zyn gesteld geweest, even als of hy nooit was gerehabiliteerd. Des zal daar uit by præferentie aan, en ten behoeve van de Crediteuren, die voor het faillissement Crediteuren geweest zyn, koomen het geene de Faillit na het obtineeren van het Certificaat, ingevolge het XL. Artykel, uit zynen Boedel genooten zal hebben; gelyk ook al het geene bevonden zoude mogen weezen, ten tyde van het faillissement, door hem agter gehouden, of gesurripieerd te zyn. Edoch voor zo veel het verdere bedraagen van zodaanigen wederom onder de Curateuren gekoomen Boedel aangaat,

zo

zo zullen daar uit verder by præferentie moeten worden voldaan alle de Crediteuren, welker agterweezen spruit uit zaake van Schulden, door den Faillit gemaakt na dato van het verleenen der rehabiliteit by Commissarissen; zullende het overschot alleen koomen ten behoeve van de oude Crediteuren. Ook zal deeze zelfde Regel plaats hebben, ingevalle de gefailleerde Debiteur, verseerende in de termen van het XLI. Artykel deezer Ordonnantie, door de aanspraak van zyne voorige Crediteuren wederom tot den staat van Insolventie zoude mogen worden gebragt.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

L. Voorts zal in alle zaaken Insolvente Boedels raakende voor Commissarissen worden geprocedeerd in maniere, als volgt. Te weeten, de Crediteuren, op welker prætensie bedenking valt, of die præferentie willen sustineeren, zullen gehouden zyn hunne eisschen, om Crediteur, of præferent Crediteur te worden verklaard, voor het expireeren van den termyn volgens Art. XXX. tot de Justificatie bepaald, in *Scriptis* aan Commissarissen overteleeveren, nevens Copien van de stukken en bewyzen, waar op zy hun regt willen fundeeren, onder behoorlyke Notitie; alle welke eysschen en stukken, den tyd van veertien dagen lang, na de expiratie van den voorsz. termyn van Justificatie, ter Kamere der Desolate Boedels zullen openleggen; ten einde daar door ieder van de Crediteuren, die het begeert, het zy in Persoon of door iemand van zynentweege, visie zal kunnen worden genomen, en, des noods, ook copien ten kosten van den Requirant. En zal voorts na het eindigen van dezelve veertien dagen ter Kamere voornoemd, eene byeenkomst van de Crediteuren en Curateuren, ten overstaan van de Gedeputeerde Heeren Commissarissen tot den Boedel, worden gehouden, waar toe de dag, te gelyk by het exhibeeren der Documenten, aan de Crediteuren ter Kamere zal worden genotificeerd, ten einde als dan zal kunnen worden gedelibereerd over de

AMSTELDAM.

de Contradictie, door Curateuren en Crediteuren te zaamen, of afzonderlyk, tegen de ingeleeverde Eysschen van præferentie of concurrentie te doen.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

LI. En zullen dezelve Gedeputeerde Heeren Commissarissen, wanneer hun summierlyk, en uit den voordragt van Crediteuren, of Curateuren, zal blyken, dat de overgeleverde Eysschen ten dienste en nutte des Boedels, en der gemeene Crediteuren behooren te worden tegengesprooken, de Curateuren auctoriseeren en qualificeeren, om tegen dezelve eisschen voor reekening van den Boedel defensie te doen; zullende zich in dat geval met de Curateuren mogen voegen zodaanige Crediteuren, welken zouden mogen oordeelen daar by belang te hebben en zulks voor hun raadzaam te weezen.

LII. Edoch wanneer de zaaken van dien aard zyn, dat het niet duidelyk, en by een summier onderzoek, blykt, dat het gemeene Interest der Crediteuren vordert, den gedaanen Eysch van Præferentie, of Concurrentie tegen te spreeken; gelyk ook, wanneer het alleen aankomt op de orden van præferentie, tusschen verscheide præferente Crediteuren; in dien gevalle zullen de Curateuren worden gelast, eenvoudig contrarie Conclusie te neemen, en de zaak te voldingen; ten einde daar op een gewysde kan vallen, zonder verder defensie voor rekening van den Boedel te mogen doen; en zal het dan echter aan de Crediteuren vrystaan, die daar by eenig belang hebben, voor de Curateuren te intervenieeren, of de defensie der zaak op zich te neemen ten hunnen koste, en alzo contradictie te doen tegen den Eisch, zo als zy zullen vermeenen te behooren.

LIII. De Curateuren, of Crediteuren tegen eenigen Eisch contradictie doende, zullen binnen veertien dagen na het houden der voorsz. Convocatie, gehouden zyn hunne Conclusie van antwoord ter Kamere te fourneeren, mitsgaders door

een

een der Clerken van de Kamer drie dagen te vooren aan hunne party daar van, als meede van de bescheiden, waar meede zy zich zullen willen behelpen, onder behoorlyke Notitie, by insinuatie, Copien te doen overleeveren; waar na de Eisscher en Verweerder yder noch een termyn van veertien dagen zullen hebben, om te re- en dupliceeren respectivelyk, mitsgaders om Ampliatie Productie te doen; van welke Ampliatie Productie insgelyks door den Producent aan deszelfs party door een Clerk der Kamer drie dagen, voor dat daar van wordt gediend, Copien zullen moeten worden geinsinueerd; zullende alle dezelve termynen weezen peremtoir en op absoluit verstek. En zal vervolgens by Commissarissen ten verzoeke van een der partyen, ofte wel *ex Officio*, een dag worden geordonneerd, uiterlyk binnen een Maand na het afloopen der termynen van Productie, op welke partyen de zaak zullen moeten bepleyten; zodaanig dat, een van beiden als dan daar toe niet gereed komende, op de mondelinge voordragt van den anderen, en de overtelevere stukken, regt zal worden gedaan.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

LIV. Iemand eenig Goed uit den Boedel, als zyn eigen, willende reclameeren, zal gehouden zyn in tyds en voor de verkooping of vervreemding van het zelve Goed, zyne Actie voor Commissarissen te institueeren, en de Curateuren ten dien fine agt dagen te vooren door eenen der Clercken te doen dagvaarden, met overleevering by de Citatie van deszelfs Conclusse van Eisch, en de stukken, waar meede hy zich zal willen behelpen, onder behoorlyke Notitie. En by zoo verre zodaanig Reclamant het Goed, het welk hy sustineert zyn eigen te zyn, heeft doen arresteeren, zoo zal dezelve gehouden zyn, binnen den derden dag van het Arrest, de Curateuren als vooren te doen dagvaarden, tegen den eerst volgenden Rechtdag, mits dezelve ten minsten agt dagen dienen na de Citatie, insgelyks

AMSEELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstelдam.

met overleevering van den Eisch en bescheiden; op pœne dat by faute van dien het Arrest zal weezen *ipso Jure* desert; zonder daar over eene Verklaring van den Regter zal behoeven te worden gevraagd; en zal voorts in beide gevallen ten dage dienende by non Comparatie van den Aanlegger verleend worden *Comparuit* en afdoening van het Arrest kost- en schadeloos, zoo 'er eenig Arrest is gedaan, mitsgaders absolutie van de instantie met de kosten, dewelken by de Aanleggers betaald zullen moeten worden, voor en aleer zy eenige nieuwe instantie zullen moogen beginnen.

LV. Doch de Curateuren alzoo gedagvaard zynde, en niet compareerende, zal verleend worden het eerste default, met eene tweede Citatie, welke insgelyks ten minsten drie dagen voor den Rechtdag zal moeten worden geëxploicteerd; en ten tweedenmaale niet compareerende, zal by Commissarissen regt worden gedaan op de Conclusie en stukken van den aanlegger; en zullen de Gedaagdens in allen gevalle gecondemneerd worden in de kosten van den Processe, *propter Contumaciam*; welke kosten door hen uit hunne privé Beurze zullen moeten worden voldaan, zonder die ten lasten van den Boedel te mogen brengen.

LVI. Maar de Gedaagdens compareerende, zullen dezelven dag mogen neemen te Veertien Dagen, en zullen als dan niet alleen moeten dienen van hunne Conclusie van antwoord, maar ook teffens *in Judicio* aan den Eysscher moeten overleeveren Copie van dezelve, en Copien van hunne Notitie en Productie, waar meede zy zich tegen den Eisch zullen willen defendeeren; zullende het hun echter ook vrystaan te antwoorden en van hunne Productie judicieelyk te dienen, op den eersten Rechtdag, en zulks zonder dag te neemen. En zal in allen gevallen, wanneer van antwoord en productie door de Curateuren,

ren, als Gedaagdens, wordt gediend, de Eischer wederom dag moge neemen *ad Octo*, om te dienen van replyk en ampliatie Productie; zo als ook de Curateuren van hunne zyde dan noch een termyn zullen hebben van agt dagen, om te dupliceeren, en van Ampliatie Productie te dienen, waar meede de zaak zal weezen voldongen en geinstrueerd, en door Commissarissen geordonneerd zal worden te bepleyten op eenen korten termyn, by dezelven te præfigeeren.

LVII. Dan byaldien de Eisscher ten dage, wanneer van het antwoord van de Gedaagdens wordt gediend, zoude mogen goedvinden geen dag te begeeren, maar inmediatelyk zoude willen repliceeren, en renuncieeren van verdere productie, zoo zal aan de Gedaagdens meede geen verdere termyn worden vergund; maar ook door henlieden, staande rolle, moeten worden gedupliceerd en van Ampliatie productie gerenuncieerd. Des dat, wanneer de een of ander der partyen eenige Verklaaring of Certificatie mogt produceeren, waarop recollement behoort te vallen, de geene, tegen wien dezelve wordt geproduceerd, inmediatelyk daar van *in judicio* recollement zal moeten verzoeken, wanneer hy zulks begeert; zullende de Producent als dan agt dagen daar na de getuigen moeten sisteeren, of wel byzoverre de verklaaring buiten deeze Stad mogt zyn gepasseerd, dezelve moeten exhibeeren, om met de Contrainterrogatorien te worden verzonden. En zullen middelerwyl, zoo lang de producent zyne getuigen noch niet heeft gesisteerd, of wegens het niet sisteeren derzelver, noch geen profyt tegen hem zal weezen verleend, de verdere termynen blyven gesurcheerd. Voorts zullen alle de termynen, in dit en het voorgaande Artykel gemeld, weezen peremtoir, zodaanig dat tegen die geenen van partyen, die niet gereed is, verleend zal worden absoluit verstek van het geene, waartoe de dag dient, zonder dat daar eenige purge

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedel kamer te Amstel-dam.

zal worden toegelaaten, of eenig relief daar tegen zal worden geadmitteerd, ten zy dan om redenen in rechten tot het obtineeren van relief geapprobeerd. Welverstaande nochtans, dat by aldien iemand, regt hebbende om eenige goederen als zyn eigen uit den boedel te reclameeren, verzuimd hadde zyne Actie van reclame voor den verkoop te institueeren, of dezelve geinstitueerd hebbende, niet behoorlyk had vervolgd, het aan hem noch naderhand vry zal staan, zoo lang de Boedel niet is afgeloopen, op het provenu van dezelve goederen en ter bekoming van het zelve te procedeeren, even als op de goederen zelfs.

LVIII. De Curateuren iemand willende dagvaarden, zal tusschen henlieden als Eysschers, en de geenen, tegen welken zy zullen willen ageeren, geprocedeerd worden in alle manieren en op alle zodaanige termynen, even als hier voren gezegd is, ten opzigte van zulke zaaken, waar in zy Gedaagdens of Verweerders zyn. Dan, byaldien de Curateuren iemand gedagvaard hebbende, zelfs ten dage dienende, niet compareeren, zoo zal ten verzoeke van den Gedaagden, verleend worden *comparuit*, met zodaanig profyt als vooren; en zullen de Curateuren gehouden zyn als dan de kosten uit hunne eigen beurs te betaalen.

LIX. De Curateuren eenig persoon of goed gearresteerd hebbende, zullen gehouden zyn het zelve arrest ten verzoeke van den gearresteerden en geinteresseerden binnen drie dagen, nadat zy daar toe zullen zyn geinsinueerd, voor Commissarissen te vervolgen, en ten dien einde aan den Gearresteerden binnen denzelven tyd te doen overleeveren Copie van derzelver eysch en productie; waarop vervolgens ten eersten Rechtdage voor Commissarissen, tusschen hen en den Gearresteerden en Opposant zal worden voort geprocedeerd, zo als bevorens is gezegd. Edoch, de Curateuren

hier

hier van in gebreke blyvende, zal ter eerster regtdag aan den Gearresteerden of Opposant verleend worden *comparuit*, en voor 't profyt van dien afdoening van het Arrest kost- en schadeloos en absolutie van de instantie, met condemnatie van kosten, door dezelve Curateuren uit hunne prive Beurzen te betaalen; en welke betaaling zal moeten geschieden, voor en al eer een nieuw Arrest zal mogen worden gedaan. Dan by aldien, in cas van zodaanig Arrest op persoon of goederen, de gearresteerde of geinteresseerde stil zit, en geen vervolg doet, zal 't Arrest beklaagd worden ter naaster Vierschaar, als van ouds; en zal door de Curateuren daar op worden voortgeprodeerd, wanneer zy oordeelen zullen zulks te behooren.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

LX. De zaake voldongen en bepleyt of voorgedraagen zynde, zal by Commissarissen gedisponeerd worden op de provisie of ten principaalen naar geleegenheid derzelver. Des zullen in eenen insolventen Boedel, aan Crediteuren, welker schuld op interessen loopt, geene interessen moogen worden geaccordeerd of geadjudiceerd, dan tot den dag van het decerneeren der Sequestratie toe. En zullen de gehypothequeerde Crediteuren ook geene præferentie mogen genieten voor de interessen van hunne prætensien verschuldigd, dan alleen weegens het loopende jaar, en het jaar te vooren; en met de overige aan hun competeerende agterstallige interessen alleen in concurrentie worden gesteld.

LXI. By een van beide partyen van een definityf vonnis van Commissarissen appel geinterjecteerd zynde, 't welk binnen tien dagen zal moeten geschieden, zal het zelve binnen tien andere dagen moeten worden vervolgd voor Heeren Schepenen op de geprivilegieerde rolle. En zal het vonnis, by Schepenen in appel geweezen, by provisie worden geëxecuteerd onder cautie, onverminderd en zonder præjudicie van verdere pro-

AM-STEL-DAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amstel-dam.

vocatie. Dan by aldien geappelleerd wordt van een vonnis van Commissarissen, waar by alleen de præferentie tusschen Crediteuren is geregu-leerd, zal de Appellant by deszelfs Request om Audiatur in cas d'Appel zulks moeten te kennen geeven, en verzoeken *ex iisdem Actis* in cas d'Appel te worden gehoord. En zal dezelve zodaanig appointement geobtineerd hebbende, niet alleen zyne partye voor Schepenen ter geprivilegieerde Rolle moeten oproepen, maar ook daar van in-thimatie doen aan den Secretaris deezer Kamer; die dan zal moeten bezorgen, dat de stukken van zodaanig Proces geëvangeliseert aan Schepenen worden overgebragt. Zullende vervolgens by Heeren Schepenen, zo dra dezelve stukken by hunne Edele Agtb. zullen zyn ingekoomen, aan partyen een korte dag worden gepræfigeerd, op welken zy lieden, zonder allegatie van eenige middelen, in Appel zullen moeten voldingen, en de zaak ilico bepleyten; zonder dat in zodaanige zaaken eenige andere termynen zullen worden toegestaan.

LXII. Voorts zal in cas van Sequestratie door den geenen, wiens Boedel onder Sequestratie is gebragt, met en beneevens de Sequesters, wanneer dezelven mogten worden genoodzaakt eenige Procedures als Eysschers te entameeren, (het welk niet anders dan met Auctorisatie van de Heeren Gedeputeerde Commissarissen tot den Boedel zal mogen geschieden,) voor Commissarissen worden geprocedeerd, zoo en in diervoegen, als omtrent de Curateuren is gezegd. En zullen dezelve Procedures, by aldien de Sequestratie wordt opgeheeven, door dien geenen, wiens Boedel in Sequestratie is geweest, evenwel by Commissarissen worden voortgezet en ten uiteinde vervolgd, even en in allen schyn, als of de Boedel noch onder het opzicht van Heeren Commissarissen wierdt geadministreerd.

LXIII. Zoo eenig Huurman van Huis, Woning, of Land, geleegen binnen de Jurisdictie de-

zer

zer Stad, failleert, tusschen Mey en primo December, in zodaanig cas zal de Eygenaar van dezelven de meerdere jaaren, voor welken het Huis, Wooning of Land verhuurd zoude mogen zyn, wederom aan hem moeten neemen, en den Boedel daar van ontlasten; invoegen dat hy maar zal hebben regt van præferentie op de Goederen, op zynen bodem bevonden, voor de Huur van het lopende Jaar, en één Jaar te vooren en langer niet, en met het geene hy verder te kort zoude mogen koomen, concurreeren neevens andere Crediteuren over daar te vooren verscheenen huure. Doch zo 't faillissement komt te vallen tusschen primo December en Mey daar aan volgenden, in zodaanigen cas zal de Huur noch blyven voor den tyd van één Jaar, beginnende van Mey voorschreeven: En ten opzigte van de Landeryen, van Kersmis, of Vrouwendag, tot laste van denzelven Desolaaten Boedel, ten waare de Eygenaar het verhuurde Perceel voor het zelve Jaar goedvondt weder aan hem te neemen.

AMSTELDAM. *Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.*

LXIV. Wanneer iemand binnen deeze Stadt, of de Jurisdictie van dien overlydt, en de erfgenaamen *ab intestato*, of *ex testamento*, niet goedvinden deszelfs boedel, het zy *simpliciter*, of onder Beneficie van Inventaris te aanvaarden, noch ook van het Recht van Deliberatie gebruik te maaken, voor zo verre het zelve aan hen naar rechten is competeerende, zoo zal zodaanige Boedel, op aangifte van één of meerder Crediteuren, vertoonende bewys van hunne Schuld, en na verhoor van den geenen, die zich in het Sterfhuis of op den boedel bevindt, welke ten dien einde voor Commissarissen zal worden ontboden, onder Sequestratie worden gesteld, en vervolgens, zoo daar in geen Accord tusschen de Erfgenaamen en de Crediteuren kan worden getroffen, Curateuren daar in worden benoemd, mitsgaders zoo ten opzigte van de Sequestratie, als in cas

 van

AMSTELDAM.

Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

van gedeclareerde Insolventie van denzelven Boedel in alles worden geprocedeerd, even als hier vooren omtrent de Gesequestreerde en Insolvente Boedels van leevende persoonen is gezegd; alles ten ware in cas van absentie of uitlandigheid van den erfgenaam, of anderzins, by Heeren Schepenen omtrent de provisioneele Custodie en beheering van des Overleedens boedel voorzieninge waare gedaan.

LXV. De Boedel van iemand, die in de Oost-Indien, of op de uit of te huis ryze is overleeden, als insolvent aan de Kamer wordende gebragt, zullen daar in directelyk Curateuren worden gesteld; en zal dezelve verder in alle opzichten worden vereffend, even als omtrent andere insolvente Boedels by deeze Ordonnantie is gestatueerd, en, zoo als naar rechten zal bevonden worden te behooren; alleen met dat onderscheid, dat de termyn tot Justificatie der Schulden hier voor in Art. XXX. bepaald, in zodaanige Oost-Indische Boedels zal gelegd worden op twee Jaaren na het doen der Edictale Citatie; op dat alzoo aan de Crediteuren, die zich in de Oost-Indien onthouden, alle geleegendheid worde gegeeven, om met hunne prætensien in tyds op te koomen; en dat voorts ook by de Crediteuren, hun agterweezen of een gedeelte van dien uit zodaanig een boedel, het zy by præferentie of concurrentie ontfangende, cautie zal moeten worden gesteld voor de restitutie, zoo wanneer naderhand noch anderen mogten opkoomen, welken beter of gelyk regt mogten hebben.

LXVI. Iemand binnen deeze Stad, of het ressort van dien, wiens boedel niet vóor of ónder het opzigt van Commissarissen van de Desolaate Boedels is gedevolveerd, Cessie van zyne goederen willende doen, zullen Commissarissen, zoo dra het request om Brieven van Cessie aan de Heeren Burgemeesteren ten fine van advys zal weezen toegezonden, en door hunne Ed. Groot Achtbaa-

baare aan Commissarissen zal zyn ter hand gesteld, deszelfs boedel onder bewaaring neemen, en daar in Curateuren stellen, even als in andere Insolvente boedels. En zullen Commissarissen voorts, het zy de boedel vooraf aan de Kamer is gedevolveerd, of niet, in allen gevallen zich informeeren op de deugdelykheid van de Cessie, en daar van aan Heeren Burgemeesteren rapport doen. Zoo als dezelven ook, wanneer iemand, wiens boedel onder Sequestratie of Curateele is gesteld, zich aan de Heeren Burgemeesteren vervoegt, en brieven van Voorschryving verzoekt aan de Edele Groot Mogende Heeren Staaten deezer Provincie, om Sureté de Corps, of Continuatie van dien te verkrygen, zich zullen informeeren op de geleegendheid van der Suppliantcn te kennen geeven; ten einde de Heeren Burgemeesteren te dienen van hunne Consideratien en Advys.

AMSTELDAM. Nieuwe ordonnantie voor de Desolate Boedelkamer te Amsteldam.

LXVII. Eindelyk wordt gestatueerd, dat deeze Ordonnantie niet zal werken omtrent Boedels, die voor de Publicatie van dezelve reeds aan de Kamer der Desolate Boedels zyn gedevolveerd, en aldaar nog hangende zyn: zullende dezelven, in allen opzigten, op den voet en naar het voorschrift van de voorige Ordonnantie moeten worden behandeld en gered.

Aldus gearresteerd den 17 January 1777. en gepubliceerd den 30 dito. enz.

Eindelyk hebben welgem. Heeren van den Gerechten den 28 van Louwmaend, goedgevonden, het 44 Artikel van de Instructie der Ordonnantie van de Weeskamer aldus te veranderen.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, hebben goedgevonden by Alteratie, Ampliatie en Interpretatie van het 44 Artikel van de

AMSTELDAM.

Verandering van 't 44 Art. der Ordonn. van de Weeskamer.

de Instructie en Ordonnantie voor de Weeskamer te statueeren en te ordonneeren, gelyk haar Ed. Agtb. Ordonneeren en Statueeren, by deezen:

Dat wanneer eenig Weeskind het zy dezelve minderjaarig, of onder de Voogdye van Weesmeesteren is gelaaten, of schoon tot deszelfs mondige dagen, of Huwelyken Staat gekomen zynde, als meede eenig ander Persoon, wiens goederen, op hoedaanige wyze, en by welke gelegentheid het ook zy, onder de custodie en administratie van de Weeskamer gekomen zyn, zestien jaaren continueelyk aan malkanderen buyten 's Lands, of op eenige andere wyze absent en vermist geweest zal zyn, zonder te weeten, of alzulk een kind of Perzoon nog in leeven is, zoo zullen de geenen, welken hen vermeeten by het eindigen van de voorsz. zestien jaaren, de naaste of ook ex testamento tot des absenten en vermisten Goederen geregtigd te zyn, by advertentien tot drie ryzen toe, en zulks van zes tot zes maanden telkens drie maalen, successivelyk te stellen in de Amsterdamsche en Haarlemsche Couranten, ofte ook by zoodanige andere advertentien, als Weesmeesteren zullen nódig oordeelen, doen bekend maaken, dat zy lieden zig ter Weeskameren hebben geaddresseert, om de afgifte van des Vermisten goederen te bekomen, met byvoeging, dat dezelven advertentien worden gedaan, ten eynde alle die geenen, welke zouden mogen sustineeren tot die Goederen geregtigd, of meede geregtigd te zyn, zig ten spoedigsten of immers uiterlyk binnen agtien maanden, na de eerste advertentie by Weesmeesteren voorn. zullen kunnen aangeeven.

En zullen Weesmeesteren, by aldien voor het expireeren van agtien maanden, na dato der eerste advertentie, de uitlandige of anderzins absente en vermiste Persoon niet voor hen Compareert, het zy in persoon of by gemagtigden, deszelfs Goederen afgeeven aan die geenen, welke

ten

ten genoegen van hun Edele zullen aantoonen, op het expireeren van de voorzeide zestien jaaren de naaste ab Intestato, of ook ex Testamento geregtigd te zyn, ten waare iemand anders zoude mogen aantoonen, dat uit deeze of geene omstandigheden was op te maaken, op welken tyd de vermisten Persoon gehouden moet werden overleden te zyn, en alzoo zoude mogen sustineeren tot des vermisten Goederen ex Testamento of ab Intestato, het zy directelyk of successie geregtigd te zyn, om dat dezelve begrepen zoude moeten worden reeds voor de expiratie der zestien jaaren gestorven te weezen, blyvende niet te min ook voor het eindigen der zestien jaaren aan een iegelyk onverlet, om in cas hy zoude mogen sustineeren te kunnen aantoonen, dat de absente of vermiste, in zoodanige gevallen als hier voren zyn vermeld, reeds voor afgestorven moest werden gehouden, de afgifte van de Goederen ter Weeskamer te mogen vraagen, waar omtrent zal worden gedisponeert, zoo als bevonden zal werden te behooren, des zullen in alle de voorzeyde gevallen die geenen, aan welken de Goederen van den vermiste worden afgegeven, het zy voor of na de expiratie der zestien jaaren, gehouden en verpligt zyn suffisante Borgtogt te stellen, elk voor zoo veel het behoort, om, 't geen zy lieden alzoo zullen ontfangen, te restitueeren, by aldien de absente en vermiste zelfs mogte opkomen, of naderhand bevonden worden, dat op deszelfs afsterven iemand anders tot zyne nalatenschap geregtigd of meede geregtigd ware geweest.

AMSTELDAM.

Veranndering van 't 44 Art. der ordonn. van de Weeskamer.

Aldus gearresteerd den 28 January 1777. en gepubliceerd den 30 dito enz.

In kennisse van my Secretaris
D. J. VAN HOGENDORP.

ZEE-

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG. Het schynt dat het bedyken van de Polders wel opneemt: althands raekt zulks meer en meer in gebruik. De bedyking van de Hoogplaet heeft, zo als wy gezegd hebben, haer volkomen beslag, maer het jaergetyde is wat te verre verlopen, om het dit jaer nog te bezaeijen. De nieuwe Wilhelmina Polder by Biervliet, is nu ook geheel bedykt, en de Landen onder de deelgenooten verkaveld. Men zal nu ook nog zekere Schorren onder de Heerlykheid van *Zaemslag*, in den Lande van Axel, bedyken, zynde ruim 300 gemeten groot.

De visschery en rokery op Burg in het Eiland van Schouwen, loopt zederd de dood van den vorigen Heer van die plaets genoegzaem te niet, terwyl reeds verscheidene Vischschuitjes verkogt zyn.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

Ter handhavinge der algemeene vyligheid en rust, is by Burgemeesteren en Raed dezer Stad, de volgende waerschouwing, gedagtekend den 20 van deze Sprokkelmaend, gedaen.

Bur-

Burgemeesteren en Raed der Stad Groningen, doen te weten, hoe dat zy, niet zonder smertelyke aandoeninge van tyd tot tyd hebben moeten ondervinden, dat alle Onze vorige Placcaaten, en zoo dikwyls herhaalde ordres, ter handhaavinge van de publyke Rust en Veiligheid en ter beteugelinge van allerhande losbandige moedwil, verregaande baldadigheeden en insolentien, worden veragt, gevilipendeert, en ten eenemaale als met voeten getreeden: zoo dat men zelvs niet meer schroomt onze goede Burgeren en Ingesetenen in hunne Persoonen, en aan hunne Huizen allerleye reëele injurien aan te doen, jaa veelmaals tot Lyfstraffelyke misdaaden van publyk geweld over te slaan: Zoo hebben Wy, om eyndelyk eens met allen ernst deeze misdryven op 't efficacieuste tegen te gaan, en de publyke Rust en Veiligheid voor onse goede Burgery en Inwoonderen te bezorgen, te conserveeren, en de schuldigen te kunnen straffen; goedgevonden en verstaan, een jegelyk nogmaals te waarschouwen, en by renovatie, en ampliatie van Onze voorige Ordonnantien te ordonneeren, en te statueeren, gelyk Wy ordonneeren en statueeren by deesen:

Waerschouwing ter handhaving der openbare veiligheid. GRONINGEN.

Dat niemand, wie hy zy, met ontbloot, of verhoolen schiet of zydgeweer, als deegens, hartsvangers, of stokken, grooter of anders dan de gewoonte of zyn rang zulks hem toelaat, zal mogen gaan, nogte ook eenige groote messen, of andere Instrumenten van beledinginge, van welk soort of figure dezelve ook zouden moogen zyn, zal moogen by zich draagen; onder welk verbooden geweer meede begreepen zullen zyn alle aangezette klingen, groote sabels, pallassen, en wat dies meer is, by de breuke van 25 gulden.

Dat niemand, na Zonnen ondergang, in vermomde of andere dan de gewoone, en naar zyn staat of sexe geschikte, Kleederen, zal mogen gaan, schoon het aangesigt niet is gemaskerd, by de breuke van *f* 25 gulden.

Dat

GRONINGEN. *Waerschouwing ter handhaving der openbare veiligheid.*

Dat die geene, die in 't vorige geval gemarquerd, of met een floers voor 't aangesigt, of zwart gemaakt, word geattrapeert, voor breuke zal betaalen *f* 50 gulden.

Dat die geen, die overtuigt word Glasen te hebben ingesmeeten of ingeslaagen, ofte eenige aard of nagelvaste aanhorigheeden van Huizen, te hebben losgebroken, beschadigt of weggehaald, Huisen beteerd, of zulks aan de Stads Lantaarnen, of publique Gebouwen, zal hebben gepleegd, verbeuren zal 50 guldens, boven de dubbele vergoedinge der schaade.

Dat meer dan een Persoon zich in eenig Complot bevindende den Dader onder zich zullen moeten uitvondigen, ofte alle schuldig zullen worden gehouden; en zal de solvente schuldige voor de insolvente mede-schuldigen moeten betaalen, en zullen alle voorgemelde boetens koomen ten profyte half voor den aanbrenger, en half ten profyte van de Stad.

Dat iemant niet solvent zynde, by Corporeele apprehensie of ingyselinge tegen hem zal worden geprocedeert, en dezulke, conform Ons Placcaat van den 7 April 1734. met de Rosendaal, Bannissement buiten de Provincie, in 't Tuchthuis, of zwaarder, naar exigentie van zaaken zullen worden gestraft.

Dat by Corporeele Apprehensie, en Criminaliter, zal worden geprocedeert tegen alle die geene, welke zich schuldig zullen maaken aan Publyk geweld, of schendinge der veiligheid van Straaten, Steegen en Weegen, en dat dezelve, niet alleen naar Stads Regt, en nabuurige Landregten, maar daar die mogten zwygen, ook naar byzondere Land- en Gemeene Regten, zullen worden beregtet, als Persoonen, zelfs aan den Lyve strafbaar, onder arbitrage nogtans, naar de omstandigheden van tyden en zaaken.

Dat voor zulke delicten zullen worden gehouden:

Ten

Ten eersten, Alle oneerbaare aanrandingen, en beledigingen van Vrouwspersoonen in 't Publyk by dage of by nagte.

GRONINGEN. *Waerschouwing ter handhaving der openbare veiligheid.*

Ten tweeden, Aanrandingen van Persoonen door gemasquerden, in 't Publyk.

Ten derden, Wondingen uit moedwil.

Ten vierden, Violente afzettinge van goed.

Ten Vyfden, Publyke attrouperinge na Zonnen ondergang van drie of meer Gewapende Persoonen met bloot geweer, of andere Instrumenten van beledigingе.

Ten zesden, Aanrandingen door dergelyke Gewapende Persoonen.

Ten zevende, Violente, en voor al gewapende Resistentie aan Wagten, Burgerlyke of Militaire Ronden, Ratelaaren, Schout en Dienaaren, en allen anderen, aan den welken de conservatie van de gemeene Rust is aanbevolen.

Dat ten einde die geene, welke zich aan voorgemelde Folies en misdaaden schuldig mogten hebben gemaakt, te beter worden ontdekt, zoo wordt een ieder gelast om binnen 24 uuren, van den hem aangedaane overlast, geweld of læsie in Persoon, Eere, of Goed, aan de Heer Præsiderende Burgemeester kennis te geeven, by de breuke van ses gulden voor ieder dag, dien hy zulks zoude mogen verswygen, ten profyte der gemeene armen, tot agt dagen inclusive, en na die tyd by verlies van zyn Burgerregt, ingevolge Ons Placcaat van den 26 Junuarii 1715.

Gelyk meede, ten zelfden einde, die geene, welke een der voorschreeven delicten mogten koomen aan te brengen, zoo dat de Dader van het fait werde overtuigt, onder belofte van de verswyginge van zyn Naam, tot belooninge zal hebben, van een Misdaad waar op Geldboete is gesteld, een præmie van *f* 50 en van een Lyfstraffelyke Misdaat *f* 100 guldens; alles, indien de aanbrenginge door meer dan één geschied, onder hun te verdeelen: En zal het zelve niet alleen wor-

GRONINGEN.

Waerschouwing ter handbaving der openbare veiligheid.

worden genooten door die geen, dewelke het *ex Officio* doet, maar ook by alle Burgers en Ingezetenen, Vreemden en Militairen, ja zelfs by den Medepligtigen, denwelken Wy ook impuniteit beloven, zoo wanneer de Misdaad met een Geldboete gestrafd moet worden.

Dat, om Onse goede Burgeren en Ingezetenen, zoo veel in Ons is, te beschermen, dit kwaad tegen te gaan, en hen in die gevallen te hulpe te koomen, Wy gelasten, dat een ieder gehouden zal zyn, wanneer 'er iemand wordt geattaqueert of gequetst, als hy zig daar omtrent bevindt, den geattaqueerden by te springen, en te hulpe te koomen, zoo veel in zyn vermoogen is; ook voornamelyk dan, wanneer iemand gevat is, en men denzelven mogte zoeken te ontweldigen; en zal in zulke gevallen een ieder zig mogen defendeeren, en den aanvaller quetsen, zonder daarover aansprakbaar te zyn: doch alles naar gelegentheid van tyden en zaaken, ingevolge Placcaat van den 26 Januarii 1715. en zal dit te sterker plaats hebben in defensie van geregtelyke Persoonen en Wagten.

Voorts hebben Wy ter voorkoominge van onaangenaame moeyelykheden en disputen, welke wel eens zyn ontstaan, en verder zouden kunnen voorvallen tusschen Onse goede Burgeren en Ingezetenen, en de Militie hier Guarnisoen houdende, goedgevonden te statueeren.

Dat een iegelyk zich zorgvuldig zal hebben te wagten, eenige Militaire Persoonen, het zy Officieren, Onder-Officieren, of Gemeenen, op eenigerhande wyze te naa te koomen, veel min met woorden of daaden te injurieren; en voor al niet, wanneer dezelve in functie zyn, het zy by Marchen, Parades, Exercitien, Militaire executien, aflossen van Wagten, ofte baalen of wegbrengen van Gearresteerden: Dat ook niemand tusschen de geledeeren zal doorloopen, wanneer de Militairen Marcheren, of in Parade staan, nog tusschen

schen de uitgestelde schildwagten doordringen; maar in tegendeel, zonder eenig gemor, veel minder eenige tegenstand te doen, te rugge moeten gaan: zoo verre word geordonneerd, hebbende Wy conform Ons Placcaat 1747. aan de Militairen in functie zynde, toegestaan, in gevallen, dat iemand, wie hy ook zy, tegen deese Onse Ordres mogte aangaan, denzelven (by hen een onbekend Persoon zynde) dadelyk te moogen vatten, en in Arrest op te brengen.

GRONINGEN.

Waerschouwing ter handhaving der openbare veiligheid.

Dat ook niemand de Militairen in cas van op of afbrengen van Gearresteerden, of andere gelegenheeden, Troupswyse, na zal loopen, nogte ook, wanneer 'er een Gearresteerde in de Burger Hoofd-wagt, Militaire of andere Wagten, gebragt is, aldaar te attroupeeren, maar zig daarvan moeten onthouden, en van het vierkant Plein, dat om de Hoofd-wagt legt, moeten afblyven, waarop de Wagten zullen toezien, en alle de geenen, die niet willen wyken, mogen arresteeren.

Dat voorts een iegelyk ten tyde van het op- en afmarcheren der Militaire Parade, en als de detachementen na hunne posten Marcheeren, zich zorgvuldig sal hebben te wagten, aan de zelve eenige verhinderinge toe te brengen, met wagens, sleeden, karren, of iets dergelyks, maar in tegendeel daar aanstonds voor genoegzaame ruimte moeten maaken, alles by pœna van arbitraire correctie.

Voorts verwachten Wy, dat Onze goede Burgers en Ingezetenen ter betere conservatie van de publyke Rust, goede Harmonie, Eensgezindheid, en Vreedsaame Saamenlevinge des te gereeder en gewilliger aan deese onze Ordres zullen gehoorzamen, daar dezelve alle mogelyke Protectie van Ons te wagten hebben: en, zoo wanneer zy onverhoopt eenige beleedliginge van de Militairen in of buiten functie mogten ontfangen, zullen zy gehouden zyn, zich te onthouden van

Z zulks

GRONINGEN.

Waerschouwing ter handhaving der openbare veiligheid.

zulks weerom te doen, maar in 't tegendeel, daar van kennisse te geeven aan den Heer Præsiderende Burgemeester in der tyd, op dat alzoo te beter zorge konnen worden gedraagen, dat een behoorlyke Satisfactie en Reparatie, naar de nature der beledigingé verkreegen worde: te meer, daar Wy op goede gronden verwagten moogen, dat de Militairen in alle gelegenheden zich zullen houden binnen de paalen van Modestie, en dat zy Onze Burgeren en Ingesetenen op een behoorlyke wyse zullen bejegenen, en hun geen de minste reden van Offensie geeven, in die hope, dat de daaromtrent gestelde, en aan Ons gecommuniceerde Ordres genoegzaam toereikende zullen worden bevonden.

Eyndelyk gelasten Wy die van Onze Burger Hoofd-wagt, en andere Bywagten, om alléén, of met de Militairen te zamen, (dewelke hunne ordres ook daaromtrent ontvangen hebben van den Heer Commandeur,) zulke Delinquenten, die zich aan eenige van de voorsz. faiten hebben schuldig gemaakt, te vatten, en in te trekken, mits dezelve aanstonds zullen hebben over te leveren, te weeten Burgers, Ingezetenen, Passagiers, of wie het ook zoude moogen zyn, buiten de Militie, aan de Burger Hooft-wagt, en de Militairen aan de Militaire Hooft-wagt, ten einde daar van aan den Competenten Rechter, en daar het verder behoord, kennis werde gegeven.

Blyvende alles, wat in Onze voorige Placcaaten is gestatueerd, en in dezen niet gederogeerd, of gealtereerd, in zyne volle Vigeur en Kragt.

En op dat hier van niemand eenige onwetenheid mooge voorwenden, zal deezen op de gewoone plaatzen in deeze Stad worden aangeslagen.

Actum Groninge enz.

G E-

GENERALITEITS LANDEN.

WEDDE EN WESTWOLDINGERLAND (*).

Alzo ondervonden was, dat in het aengaen van onderhandelingen, schulden, rente brieven en andere geschriften doorgaens het gebruik van klein Zegel verzuimd wierde, en dezelven ten dien einde buiten de Heerlykheid wierden aengegaen; zo is daer tegens door den Raed van Staten by eene publicatie van den 28 van Sprokkelmaend, aldus voorzien: WEDDE EN WESTWOLDINGERLAND.

De Raad van Staate der vereenigde Nederlanden: Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut; doen te weeten: Alsoo Wy zyn geinformeert, dat de In- en Opgezeetenen van de Heerlykheid Wedde en Westwoldingerland, niettegenstaande Onse Waarschouwing van den 29 Mey 1688, sig onderwinden veelerley Actens, Contracten, Schuld- en Rentebrieven, het Middel van het Generaliteits klein Zegel subject, te laaten passeeren buiten het District van de voorsz. Heerlyk, en speciaal voor Predikanten en Kerkvoogden in het Oldampt of elders in de Provincie van Groningen en Ommelanden; strekkende tot merkelyken ondienst van het Land en fraudeering van het voorsz. Middel op het klein Zegel. *Publicatie nopens 't klein Zegel.*

Soo is 't, dat Wy by renovatie en ampliatie van de voorsz. Waarschouwing hebben goedgevonden te statueeren en te ordonneeren,

Ten

(*) Deeze Heerlykheid in de Provincie van Groningen gelegen, gehoort aen de Generaliteit, die jaerlyks twee Heeren uit den Raed van Staten derwaerds zendt, om derzelver Sterktens te bezigtigen.

WEDDE EN WEST-WOLDINGER-LAND.

Publicatie nopens 't klein Zegel.

Ten eersten, dat niet alleen alle Koopbrieven, Transporten, Opdragten en Cessien van Goederen binnen het Distrikt van Wedde en Westwoldingerland geleegen, op pœne van nulliteit, moeten worden gepasseert en verleeden voor den Drossaard of Richter van de voorsz. Heerlykheid.

Ten tweeden, maar ook dat alle Schuld- en Rentebrieven en alle Contracten sonder onderscheid, een Hypothecatie van vaste Goederen, in het Distrikt van Wedde en Westwoldingerland geleegen, behelsende, in cas de wederzydsche Contrahenten binnen het Distrikt van de voorsz. Heerlykheid woonagtig zyn, op gelyke pœne van nulliteit, sullen moeten worden gepasseert voor Drossaard of Richter der voorsz. Heerlykheid: ongepræjudicieert nogtans het Kerkelyk regt der Predikanten in gemelde Heerlykheid nopens het passeeren van Huwelyksche Voorwaarden en Testamenten hunner Parochiaanen, elk in zyn bysonder Kerspel, sonder extensie tot eenige andere judicieele Contracten en Verbintenissen: sullende niet te min de voorsz. Predikanten de voorsz. Huwelyksche Voorwaarden en Testamenten moeten munieeren met behoorlyk Generaliteits Zeegel, op de pœne by de Ordonnantie op het Zeegel gestatueert.

Ten derden, dog dat, in cas van genegotieerde Penningen by form van Schuld en Rentebrieven met Hypothecatie als boven, by aldien den Opneemer en Debiteur binnen het Ressort der Heerlykheid van Wedde en Westwoldingerland, dog de Belegger en Crediteur in den Oldampte of elders mogte woonagtig zyn, in dat geval de Schuld- en Rentebrieven of Contracten wel elders mogen worden gepasseert, dog dat het geformeerde Contract of Rentebrief als dan binnen den tyd van drie maanden, na dato dat het selve buiten de Heerlykheid is gepasseert, ter Secretarye van den Drossaard der gemelde Heerlykheid sal moeten worden geprothocolleert en met het

het gerequireerde Generaliteits Zeegel na vereisch der Ordonnantie gemunieert, op pœne van nulliteit als boven.

Wedde en Westwoldingerland.

En eindelyk ten vierden, dat alle Contracten of Schuld- en Rentebrieven, een Hypothecatie van vaste Goederen binnen het District van Wedde en Westwoldingerland geleegen behelsende, welke seedert vyf jaaren herwaarts door weederzyds binnen de Heerlykheid van Wedde en Westwoldingerland woonagtige Ingezeetenen buiten de Heerlykheid mogten zyn gepasseert en beleeden, als nog binnen den tyd van drie maanden na Publicatie deeser ter Secretarye van den Drossaard sullen moeten worden geprothocolleert en met het vereischte Generaliteits klein Zeegel gemunieert: op pœne dat deselve Contracten of Schuld- en Rentebrieven niet in regten sullen mogen worden geproduceert.

Publicatie nopens 't klein Zegel.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie koome te pretendeeren, begeeren Wy, dat deese alom in het meergemelde District van Wedde en Wewoldingerland sal worden gepubliceert en geaffigeert, sulks en daar het behoord.

Aldus gedaan by den Raad van Staate in 's Gravenhage den 28 February 1777. enz.

SLUIS IN VLAENDEREN.

Wy hebben in onze Jaerboeken van 't afgelopen jaer 1776. bl. 221. gesproken van eene aenhaeling door Oostenrykſche Commisen op Staten bodem, welke Commisen door het Collegie van den Vrye gevangen, verhoord en gestraft zynde, daer over van wegen het Keizerlyk Hof sterke klagten aen hunne Hoog Mogende zyn ingeleverd. Het een en ander kan nader worden afgenomen uit de navolgende Resolutie by hunne Hoog Mogende genomen den 20 van Herfstmaend 1775.

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commissen.

Is gehoord het rapport van de Heeren *Brantsen*, en andere haar Hoog Mogende Gedeputeerden tot de saaken van Vlaanderen, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van der selver Resolutie commissoriaal van den 3 der voorleeden maand, met en neevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raad van Staate, geëxamineert een Memorie van den Heere Baron van Reischach, extraordinaris Envoyé en Minister Plenipotentiaris van haare Keiserlyke Majesteiten, houdende klagten ter saake dat een Detachement van de Troupes van haar Hoog Mogende in de Parochie van de Knocque hadde opgeligt ses Bedienden van de Douane der Oostenryksche Nederlanden, over het beslaan van Graanen in de Schorre genaamt Hasegars, dat gemelde Bediendens wyders door deselve geleid waren over andere Landen van hoogstgedagte haare Keiserlyke Majesteit, na de Stad Sluys, en dat vervolgens in weerwil van de vriendelykste demarches van hoogst der selver Raad Fiscaal in Vlaanderen, gelyk ook van de Regters haarer Domeinen te Brugge, de Magistraat van het Vrye, deselve Bedienden de schandelykste pynen hadde doen ondergaan, zynde twee van deselve gegeesselt met den strop om den hals, een derde gegeesselt, en twee anderen aan Paalen gebonden, breeder in de Memorie en in de Notulen van den 3 der voorleeden maand vermeld.

En daar neevens geëxamineert hebbende een Missive van den Heere Grave van Degenfeld, haar Hoog Mogende extraordinaris Envoyé aan het Hof van haare Keiserlyke Majesteiten, geschreeven te Weenen den 24 July laatstleeden, geaddresseert aan den Griffier *Fagel*, hebbende tot Bylaage een Memorie door den Heere Grave van Kaunitz Ritberg aan hem ter hand gesteld, wegens het voorsz. voorval te Sluys in Vlaanderen, insteerende dieswegens op een convenabele satisfactie.

En nog, in gevolge van haar Hoog Mogende Resolutie commissoriaal van den 8 der voorleeden maand, geëxamineert hebbende een Missive van

den

den voornoemden Heere Grave geschreeven te Weenen den 26 July laastleede, mede geaddresseert aan den Griffier Fagel, houdende advertentie, en onder anderen, van het geen hem nader voorgekoomen was van de sentimenten van haare Keiserlyke Majesteit, noopende de proceduren met de voorsz. ses Keiserlyke Commisen te Sluys in Vlaanderen gehouden, te gelyk met een Pro Memoria door den Heere Baron van Reischach, extraordinaris Envoyé van haare Keiserlyke Majesteiten, aan den Griffier Fagel overgegeeven, en door hem aan haar Hoog Mogende gecommuniceert, houdende een specificq detail van het geen in die saak, waar over haare Keiserlyke Majesteit sig seer beleedigt vond, was voorgevallen, alles breeder in de voorsz. Missive en Pro-Memoria, in de Notulen van den 3 en 8 der voorleeden maand vermeld.

SLUIS IN VLAENDEREN. *Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commisen.*

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan, dat aan den gemelde Heer Baron van Reischach tot antwoord op syn voorsz. Memorie sal worden toegevoegt, dat haar Hoog Mogende met het uiterste leedweesen uit den inhoud van syn Memorie, mitsgaders uit die, welke door den Heer Hof- en Staats-Cancelier Vorst van Kaunitz Ritberg, aan der selver extraordinaris Envoyé aan het Hof van haare Keiserlyke Majesteiten, den Heer Grave van Degenfeld, is toegesonden geworden, gesien hebben, dat daar by een seer ernstig beklag gedaan word, dat aan haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit door die van het Vrye van Sluys van Vlaanderen gegronde redenen tot ongenoegen soude gegeeven zyn, door seekere procedures van apprehensie en te regt stelling van ses Bediendens of Geëmployeerdens van haare Majesteits Douane, breeder by de voorsz. Memorie gementioneert, als waar door hoogdeselve heeft gelieven te declareeren, en sig te doen beklaagen, dat hoogst der selver Territoir soude gevioleert, en aan haare Majesteits voorsz.

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenrykse Commissen.

Bediendens eene verregaande verongelyking en insulte soude aangedaan zyn, en op fundament van welke positiven het vervolgens aan hoogstgedagte haare Majesteit behaagt heeft op eene convenabele satisfactie te doen insteeren.

Dat haar Hoog Mogende een onwaardeerbaare prys stellende op de vriendschap en toegeneegentheid van haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit voor deesen Staat, niets soo seer haar soude ter herten gaan, dan dat aan hoogst der selver door eenigen van haar Hoog Mogende Onderdaanen eenig wettig misnoegen soude gegeeven worden; dat haar Hoog Mogende ook ten allen tyden wenschen te prevenieeren, en te doen prevenieeren alle geleegentheeden, die daar toe aanleiding souden kunnen geeven, en ook nimmer ongeneegen sullen gevonden worden, om wanneer onverhooptelyk daar toe reedenen souden mogen gegeeven zyn, de schuldigen te doen corrigeeren, en alle billyke satisfactie deswegens te geeven.

Dat haar Hoog Mogende dus aangedaan met de onveranderlyke sentimenten van waare neiging en verlangen, om aan haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit genoegen te geeven, niet nagelaaten hebben, soo ras de voorsz. klagten ter haarer kennisse gebragt zyn, met dat oog en insigt sig op het naauwkeurigste te doen informeeren, soo omtrent de waare omstandigheeden en toedragt van saaken, die tot de voorsz. procedures aanleiding gegeeven hebben, in de behandelinge van deselve, als bysonder omtrent de precise plaats alwaar het geval, dat haar Hoog Mog. soo seer smert, voorgevalle te zyn, gebeurt is, welk laatste haar Hoog Mogende des te noodsaakelyker geagt hebben, wyl de klagten principalyk en in de eerste plaats daar over rouleerende, dat het Territoir van haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit soude gevioleert zyn, dienvolgende van de bepalinge van het Territoir sal moeten dependeeren, of, in hoe verre, en aan welke zy de

de die klagten souden mogen gefundeert zyn.

Dat haar Hoog Mogende dien aangaande vermeenen met volle seekerheid te moogen vastſtellen, dat by niemand eenige twyfel sal overblyven, of het geval in questie, niet buiten alle bedenking, op het Territoir van haar Hoog Mogende voorgevallen zy, vooral wanneer men sal gelieven te considereeren, dat volgens de klaare letter van het eerste Articul van het Tractaat van Barriere en de opgevolgde Conventie van den jaare 1718, al het Land leggende binnen de aldaar beschreeven Linien van het Fort van St. Paul af, tot verre voorby St. Donaas, tot het Territoir van deesen Staat behoord, en dat het verre binnen deese bepaalde Limiten van het genaamt Fort van St. Paul geweest is, dat de Geëmployeerdens van hooggemelde haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit haare aanslag op het Graan gedaan hebben, en in arrest genomen zyn, refereerende haar Hoog Mogende sig, om sulks buiten alle speculatie te stellen, tot de bygevoegde Copie authenticq van een Kaarte figuratif van een gedeelde der Limitscheidinge omtrent Sluys in Vlaanderen, van den jaare 1718, welke haar Hoog Mogende niet twyfelen, of sal in allen deelen accuraat, en met de origineele Limitscheidinge overeenkomstig bevonden worden, en waar uit met een opslag van het oog sal konnen gesien worden, niet alleen dat de onderneemingen, die tot de tegenwoordige klagten aanleiding gegeeven hadden, plaats hebben gehad, eeniglyk en alleen op het Territoir van haar Hoog Mogende, als leggende het Schorre of Hasegars, offschoon het Parochie onder Knocque soude kunnen zyn, buiten alle twyfel op het selve, maar ook dat de route die de Militie van den Staat genoomen heeft, om de gearresteerde Geemployeerde na Sluys in Vlaanderen over te brengen, geheel en al genomen en gehouden is over het selve Territoir, sonder dat van haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit in het minste te hebben aangedaan.

SLUIS IN VLAENDEREN. Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commisen.

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. wegens 't straffen van Oostenryks. Commissen.

Dat haar Hoog Mogende nader souden kunnen demonstreeren, dat het altoos derselver intentie gebleeven is, de voorschreeve Limitscheidinge van den jaare 1718 vast te houden, en dat daar toe sig soude kunnen beroepen op het geen op differente tyden voorgevallen en gedeclareert is.

Dog dat vermeenen sulks genoegsaam evident te zyn uit de overgifte van seeker Persoon in den jaare 1756 een Manslag binnen deselfde Limiten begaan hebbende, welke door die van het Vrye van Brugge, op hooge ordre, aan die van het Vrye van Sluys gedaan is, en ten wiens reguarde haar Hoog Mogende, door het doen obtineeren van gratie aan den selve niet, minder een daad van Souverainiteit hebben geëxerceert, als het doen straffen van den selven souden gedaan hebben, terwyl even dit selfde geval teffens eene convainçante preuve uitleevert, dat men des tyds geene swaarigheid gemaakt heeft het regt en de posseffie van den Staat, ten reguarde van het Terrein binnen deselve Limiten van den jaare 1718 geleegen, te avoueeren en te erkennen.

Dat haar Hoog Mogende vertrouwen, dat hier meede voor gedemonstreert sal mogen gehouden worden, dat in het voorhanden zynde geval, de saak op haar selfs beschouwt zynde, geene nieuwigheid heeft plaats gehad, wanneer die van het Vrye van Sluys ook wegens het thans gebeurde op het Territoir van den Staat hebben getragt te vindiceeren haar Hoog Mogende geschondene Souverainiteit, waar omtrent niet kunnen afzyn te remarqueeren, dat ten deesen niet voorkomt eenig gering delict of abuis door de meergemelde ses Geëmployeerdens van haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit op het Territoir van deesen Staat begaan, in het behoorlyk waarneemen van hunne post, maar een openbaar geweld en violentie met opset tegens herhaalde waarschouwinge aan gepleegt, op het Territoir van den Staat, omtrent het Goed van een Ingezeeten van den Staat, en een publicq Persoon in desselfs functie sig bevinden-

dende, en eene feitelyke resistentie selfs aan de Militie van den Staat, en waar in derhalven de Geëmployeerdens verre geëxcedeert hebben de bornes van hunne functie, als sig alleen tot ordentelyke exploicten of aanhaalingen bepaalende, terwyl het aan haar Hoog Mogende soo uit de gesuppediteerde Bewysen en Informatien als uit de Confessien selve van deese Geëmployeerdens gebleeken is, dat deselve sig (de eene meer, de andere minder) hebben schuldig gemaakt en elkanderen de hand geleent aan de navolgende feitelykheeden, dat sy naamentlyk op den 11 van de maand Mey deeses jaars des avonds gekomen zynde op den Zeedyk aan het Schorre het Hasegars, Territoir van deesen Staat, aldaar ontmoet hebben twee Schuytenlieden, die met hunne Schuyten uit de Stad Sluys uitgevaaren waaren, tot aan het gemelde Schorre, om aldaar eenige Tarwe voor seeker Bakker binnen Sluys te laaden en derwaards te brengen, dat een van die Geëmployeerdens deselve is aangekoomen met een uitgetrokken Sabel in de hand, seggende, sie je dat wel? blyft staan, en komt niet digter: dat deselve Schuytelieden hem gevraagt hebbende, of sy met hunne Schuyten mogten wegvaaren, hy geantwoord hadde van ja, want het aldaar Staaten Bodem was, dat dus voortgaande, een der andere Geëmployeerdens op den eenen Schuytevoerder is toegeschooten, hem het Snaphaan, dat hy by sig hadde, met de Bayonnet op de Borst gezet, en gedreigt heeft, soo nog een woord sprak, onder de voet te sullen stooten; dat van de Schuytelieden gevordert zynde, dat zy hun het Graan moesten aanwysen, een van hen gesegt heeft, dat soo sy het niet deeden, sy hun gevangen souden neemen, en na Brugge opbrengen, en door een ander gedreigt is de Schuyten op het Schorre te sullen sleepen en verbranden; dat een der Geëmployeerdens, offschoon hem door de Schuytelieden gewaarschouwt wierd, dat het aldaar Staaten

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen der Oostenryks. Commisen.

SLUIS EN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commissen.

ten Bodem was, sulks heeft tegengesprooken, en gesegt dat stricte ordres had, om alle wie hy daar vondt, al waaren het Militaire van Sluys, gevangen te neemen en op te brengen, maar soo sy het Graan kreegen, hy hem dan souden laaten vertrekken, en seggen, dat sy het ontloopen waren, dat twee der Geëmployeerdens daar op de Schuytelieden wel een quartier uurs van hunne Schuyten af hebben doen meede gaan, tot digt aan het Fort St. Paul, en nog op Staaten Bodem, alwaar eenige Zakken Graan gevonden hebben; dat inmiddels aldaar eenige Boeren by een gekomen zynde, een der Geëmployeerdens eenige passen voor uit is gegaan, en onder de gemelde Boeren toeschietende, zyn Geweer gelost en geroepen hadde Arrêt, Arrêt, sla dood, waar op een der anderen gesegt hadde, daar legt 'er al een, en voorts heenen ging na de kant daar de schoot gedaan was, zynde de Schuytenlieden vervolgens na hunne Schuyten te rug gekeert en weggevaaren: Dat sy aldaar gevonden hebben een quantiteit Graanen, deselve hebben aangeslagen en laaten bewaaren, en vervolgens gedeeltelyk doen vervoeren; dat onderwylen drie Manschappen van de Militaire Wagt van het Fort St. Paul derwaards aangekoomen zynde, te gelyk met de Strandvonder of Strandmeester van haar Hoog Mogende, om de gemelde feitelykheeden tegen te gaan en te beletten, twee van meergemelde Geëmployeerdens, na eerst hunne Makkers by een geroepen te hebben, op het sien aankomen van die Wagt, selfs sig niet ontsien hebben met hunne Snaphaanen op de Militie aan te leggen, en te bedreigen van se omver te schieten, by aldien sy verder avanceerden; dat de Strandvonder gevraagt hebbende om den Brigadier te spreeken, den selven gewaarschouwt heeft, dat het aldaar Territoir van den Staat was, en in syne qualiteit geinterdiceert het Graan te vervoeren, dog dat deselve met syne andere Makkers het Snaphaan van den selven Strandvonder

der hebben afgenoomen en ontweldigt, hem by de Borst gegreepen, in arrest genoomen en weggeleid daar het Graan lag; dat sy vervolgens met de vervoering van het Graan al verder hebben doen voortgaan, tot dat eindelyk een sterker Commando Soldaaten uit de Stad Sluys aldaar aangekoomen zynde, deselve Geëmployeerdens belet zyn geworden verdere feitelykheeden te bedryven, en dadelyk daar ter plaatse zyn in arrest genoomen.

SLUIS IN VLAENDEREN. *Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commisen.*

Dat haar Hoog Mogende vermeenen, uit dit eenvoudig recit van de waare omstandigheeden der zaaken, die op der selver Territoir voorgevallen zyn, palpabel te zyn, dat in deesen veel meer, dan een enkelde erreur, aan de zyde van de meergemelde Geëmployeerdens plaats heeft gehad, en dat in tegendeel door deselve iterative daaden en handelingen gepleegt zyn, die soo ooit, eene volleedige violatie van der selve Territoir meedebragten en involveerden, dat dienvolgende de Justitie aldaar competent, deswegens niet heeft vermogen stil te staan of buiten activiteit te blyven, alsoo ten deesen concurreeren roof en publicq geweld, soo omtrent de Persoonen als het Goed van Ingezeetenen van deesen Staat gepleegt, mishandelingen, ontwapening en dadelyk saisissement van een Persoon in haar Hoog Mogende dienst sig aldaar bevindende, en die aldaar syne functie behoorlyk waarnam, en eindelyk eene feitelyke resistentie aan de Militie van den Staat, die men genoodsaakt heeft te retireeren, alles op het Territoir van den Staat, sonder eenig menagement gepleegt, en met alle welke onderneemingen men niet opgehouden, nog den gearresteerden Strandmeester van haar Hoog Mogende op vrye voeten gesteld heeft, dan wanneer men door de overmagt van een sterker Commando daar toe is verpligt en genoodsaakt geworden.

Dat haar Hoog Mogende hier meede toetreedende om te beschouwen het gedrag door die van het

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenrykſ. Commiſſen.

het Vrye te Sluys gehouden omtrent deeſe verregaande exceſſen van deeſe Geëmployeerdens, die ſig ſelven en de bornes van hunne functie ſoo ſeer hadden vergeeten, in het doen arreſteeren van deſelve, en het entameeren van de vereiſchte procedures tegens deſelve, niets anders betuigen moeten, te vinden, als het geen door een iegelyk Regter, die binnen de paalen van ſyne Jurisdictie dusdanige onderneemingen ondervind en ontmoet, in diergelyke omſtandigheeden ſoude gedaan zyn; Dat belangende de ſtraffen die aan deeſe ſoo ſeer ſchuldige Perſoonen zyn geinfligeert, haar Hoog Mogende verſoeken, dat geconſidereert mag worden, dat by geen vaſtgeſtelde Wet eene bepaalde ſtraffe geſtatueert zynde, tegens ſoortgelyke misdaaden, deſelve aan het *Arbitrium Judicis*, ſoo als die in zyn conſcientie met zyn eed en pligt kan overeen brengen, overgelaaten is, ſulks het ſeer gemakkelyk kan gebeuren, dat eene ſtrafoeffening, die op haar ſelven beſchouwt, aan anderen, de omſtandigheeden van tyden, ſaaken en plaatſen niet kennende, veelligt wat rigide voorkomt, by den Regter ſelve die ſe gedecerneert heeft, en wiens yver door de frequentie van ſoortgelyke onbehoorlyke daaden, kan gaande gemaakt zyn, als ſeer gepaſt kan geconſidereert worden.

Dat haar Hoog Mogende niet ſullen nagaan in hoe verre deeſe reflectie thans van applicatie ſoude kunnen gemaakt worden, maar liever met ſtilſwygen ſullen paſſeeren al het geene dien aangaande anders ſoude kunnen geſegt worden; Dat ondertuſſchen haar Hoog Mog. niet willen tegenſpreeken, dat die van het Vrye voornoemt deeſe ſaak anders ſouden kunnen behandelt hebben, dan dat haar Hoog Mogende om in deeſen nietwes te omitteeren, en een volledig onderſoek te doen plaats hebben, nopens de behandeling, en het termineeren van de voorſz. procedures door de geinfligeerde ſtraffen, vermeent hebben, niet beeter te kunnen doen, dan der ſelver Fiſcaal de Stukken tot

dee-

deese saak relatif in handen te stellen, en hem te injongeeren, om in syn qualiteit de noodige informatien te neemen, noopens het gunt waar in door die van het meergemelde Collegie van den Vrye, in de voorsz. procedures in Officio, soude mogen geëxcedeert zyn.

SLUYS IN VLAENDEREN.

Dat haar Hoog Mogende selfs om dadelyk een stap verder te gaan, en te doen blyken, dat sy nimmer in haare Regters præcipitance en versuim van behoorlyke deference aan gedaane reclames of instantien van nabuurige Mogendheeden of de Administrateurs van der selver Justitie gesint zyn te justificeeren, en dat in deesen niets anders als het geen met grond kan gesustineert en gedefendeert worden, begeeren voor te staan, geheel en al desapprobeeren, dat die van het meergemelde Vrye van Sluys, nietteegenstaande de by hun ontfangen Missive, soo van den Fiscaal van Vlaanderen uit Gend, als van den Regter van haare Majesteits Domeinen te Brugge, voortgevaaren zyn, met de uitvoering van hunne geweesen Vonnissen, sonder aan de instantien by die Missives gedaan, in het minste te defereeren.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commissen.

Dat haar Hoog Mog. nimmer eenige kennis van die Missives gekreegen hebben, en daar van selfs tot dato van de klagten van haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit gedaan, geheel ignorant geweest zyn, terwyl andersins geen swaarigheid souden gemaakt hebben, ten minsten allen voortgang te doen sucheeren, ten einde de saake niet buiten haar geheel gebragt wierde.

Dat haar Hoog Mogende ten uiterste leed doet, dat deese præcipitance, by die van het Collegie van den Vrye heeft plaats gehad, en dat sy daarom ook niet nagelaaten hebben, ten einde haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit deswegens eene gepaste satisfactie te doen erlangen, aan Burgemeester en Scheepenen 's Lands van den Vrye voornoemt, die over de feitelykheeden van de meergemelde Gecondemneerdens als Regters gevonnist hebben, niet

al-

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenrykse Commissen.

alleen der selver hoogste ongenoegen deswegens te kennen te geeven, maar ook dadelyk deselve Burgemeester en Scheepenen te suspendeeren van de waarneemingen van alle der selver functien, tot tyd en wylen toe dat dien aangaande nader by haar Hoog Mogende sal werden gedisponeert; terwyl haar Hoog Mogende ook nog daarenboven, om des te meer blyken te geeven van der selver egards voor haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit, der selver Fiscaal in voegen gemeld geauthoriseert hebben, om in desselfs qualiteit sig behoorlyk te informeeren, noopens het gunt waar in die van het meergemelde Collegie 's Lands van den Vryen in de voorsz. procedures in Officio souden moogen geëxcedeert hebben, ten welken einde sy dan ook alle de Stukken tot deese saak betrekkelyk in handen van den selven Fiscaal gesteld hebben.

Dat haar Hoog Mog. hoopen en vertrouwen, dat haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit met dit een en ander wel sal gelieven genoegen te neemen, en sig voor het overige verzekert te houden dat haar Hoog Mog. niets vuuriger wenschen, dan de hooge vriendschap van hoogstdeselve voor deesen Staat te mogen blyven behouden, en eene ongeinterrumpeerde verstand houdinge onderling meer en meer te sien subsisteeren en bevestigen, terwyl geen geleegentheid sullen laaten voorbygaan, om te doen eviteeren al wat deselve soude kunnen stooren, of aan hoogstgedagte haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit eenig billyk ongenoegen geeven.

En sal Extract van deese haar Hoog Mogende Resolutie door den Agent Quarles worden ter hand gesteld aan gemelde Heer Baron van Reischach, en voorts gesonden worden aan den Heere Grave van Dengenfeld, der selver extraordinaris Envoyé aan het Hof van haare Keiserlyke Majesteiten, ten einde deselve ter behoorlyke plaatse over te geeven.

En is wyders goedgevonden en verstaan, dat aan Burgemeester en Scheepenen van het Collegie

gie van het Vrye van Sluys in Vlaanderen sal worden aangeschreeven, dat haar Hoog Mogende kennis gekreegen hebbende van de Procedures, door haar gedaan onderneemen tegens de ses Bediendens of Geëmployeerdens der Douane van haare Keiserlyke en Koninglyke Majesteit, welke by haar op den 29 Mey deeses jaars zyn gesententieert, en op den 30 daar aan volgende geëxecuteert geworden, met het hoogste ongenoegen gesien hebben, dat sy met soo veel drift en præcipitance van gemelde Vonnissen hebben doen ter uitvoer brengen; dat vooral haar Hoog Mogende seer gevoelig zyn, dat sy voor haar agtergehouden, en nooit aan haar gecommuniceert hebben, de twee Missives, by haar voor dato van de Executien ontfangen, soo van wegens den Fiscaal van Vlaanderen uit Gend, die, offchoon niet door een seer duidelyke hand onderteekent, egter door desselfs inhoud sig genoeg manifesteerde door een publicq Persoon geschreeven te zyn, als van weegens den Regter van haare Majesteits Domeinen te Brugge, en en dat sy niettegenstaande de vriendelyke instantien by die beide Missives gedaan, om de voorsz. saak niet buiten haar geheel te brengen, egter met de Executien, met soo veel overhaasting, hebben doen voortgaan, sonder in het allerminste de ordres van haar Hoog Mogende te vraagen, nietteegenstaande soo notabele omstandigheeden, als uit die Missives resulteerden, tusschen beide gekoomen waaren; dat haar Hoog Mogende geensints sig diesweegens konnen onverschillig betoonen, en daarom goedgevonden hadden haar mits deezen, ter saake van het agterhouden van de voorsz. Missives, van hunne Bedieningen te suspenpendeeren, met last, om sig tot nader ordre van haar Hoog Mogende van alle functien, soo tot de Policie als Justitie van het Vrye van Sluys specteerende, te onthouden; terwyl haar Hoog Mogende nog daarenbooven sig verpligt gevonden hebben, om den Advocaat-Fiscaal van Vlaanderen te

SLUIS IN VLAENDEREN.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenryks. Commisen.

SLUIS IN VLAENDEREN.

authoriseeren, om in desselfs qualiteit de noodige informatien te neemen, of sy in het voortsetten van de meergemelde procedures en het termineeren van deselve door de geinfligeerde straffe in Officio souden mogen geëxcedeert hebben.

Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenrykſ. Commisſen.

En sal Extract van deese haar Hoog Mogende Resolutie, voor soo verre de gemelde Aanschryving betreft, gesonden worden aan Burgemeester en Scheepenen 's Lands van den Vrye te Sluys meergemeld, om te strekken tot der selver narigting, en sig daar na te reguleeren.

En is wyders nog goedgevonden en verstaan, dat *ad interim* en geduurende de suspensie van Burgemeester en Scheepenen 's Lands van den Vryen te Sluys, de administratie van de Policie en Justitie over het Vrye voornoemt, sal worden gedemandeert, gelyk deselve gedemandeerd word mits deesen, aan twee Raaden uit den Raad van Vlaanderen te Middelburg residerende, by den selven Raade daar toe selve te committeeren; mitsgaders aan seeven Leeden uit de Magistraat van de Stad Sluys in Vlaanderen, meede by deselve Magistraat daar toe te nomineeren en te verkiesen, met last, om gesamentlyk met de eerstgemelde Raaden voor het beleid en de administratie van de Policie en Justitie over het Vrye van Sluys de noodige sorge te dragen, tot nadere ordre van haar Hoog Mogende.

En sal ten dien einde Extract van deese haar Hoog Mogende Resolutie, voor soo verre dit point betreft, gesonden worden, soo aan de Raade van Vlaanderen te Middelburg residerende, als aan de Magistraat der Stad Sluys in Vlaanderen voornoemt, om te strekken tot der selver narigt respective.

En is laatstelyk nog goedgevonden en verstaan, dat Copien van de hier vooren gemelde Memorien en Pro-Memoria, mitsgaders van het Berigt van het Collegie 's Lands van den Vrye te Sluys, daar op by den Raad van Staate gerequireert, en

van

van de Bylagen daar toe behoorende, gesteld sullen worden in handen van den Advocaat Fiscaal van Vlaanderen, met last en authorisatie, om in deszelfs quantiteit de noodige informatien te neemen, noopens het gunt, waar in Burgemeester en Scheepenen 's Lands van den Vrye te Sluys voornoemt, door het voortsetten van de procedures daar by vermeld en het termineeren van deselve door de geinfligeerde straffen, in Officio souden moogen geëxcedeert hebben, en om vervolgens zulks gedaan hebbende, deselve, met byvoeging van syne consideratien, aan haar Hoog Mogende over te senden, en hoogst der selver andere ordres te vraagen en af te wagten.

SLUIS IN VLAENDEREN. Resolutie der Staten Gener. nopens 't straffen van Oostenrykse Commissen.

Sullende ten dien einde Extract van deese haar Hoog Mogende Resolutie, voor soo verre dit laatste point betreft, meede aan den selven Fiscaal van Vlaanderen worden toegesonden.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ARNHEM. Door zyn Doorl. Hoogheid is in de plaets van wylen Mr. Jacob Nicolaes van den Steen, Heer van Ommeren en Wayenstein, tot Raed en Rekenmeester des Furstendoms Gelre en Graefschap Zutphen aengesteld, wegens het Kwartier van Nymegen, en wel op de beurt van de Ridderschap, Jr. *Zeno Diederik Walraed* Baron *van Tengnagel*, Heer van Bronkhorst. En tot Curator der Provinciaale Hooge Schoole te Harderwyk, wegens de Steden van gemelde Kwartier van Nymegen, op de beurt van Zalt-Bommel, de Heer Mr. *Diderik Gerbard van den Steen*, oudste Burgemeester en Raed van gem. Stad, Zoon van den overledenen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HAERLEM. Op den laetsten der afgelopene Louwmaend is door de Wel-Ed. Agtb. Vroedschap dezer Stad, tot Raed in dezelve verkoren, de Heer Mr. *Isebrandus Johannes Faber van Riemsdyk*, in plaets van wylen den Heer Jacob Cornelis Sylvius van Lennep.

AMSTELDAM. Den 1 dezer Sprokkelmaend, den gewoonen dag der veranderinge van de Regeering, zyn alhier door den Ed. Agtb. Oud-Raed tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren, de Heeren Mr. EGBERT DE VRY TEMMINCK, HENRIK HOOFT Danielsz. en Mr. PIETER CORNELIS HASSELAER, Heer van beide de Eemnessen; dewelke uit de afgaende Heeren Burgemeesteren tot Voorzittend-Burgemeester verkoren hebben den Heere Mr. GUALTERUS PETRUS BOUDAEN. Ook zyn uit eene door den Ed. Agtb. Raed overgezondene Naemlyst van Veertienen, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Scheepenen dezer Stad benoemd, de Heeren Mr. *Nicolaes Faes*, Mr. *Zacharias Henric Alewyn*, Heere van Mynden en beide de Loosdrechten; Mr. *Jan Bernd Bicker*, Mr. *Gerbrand Pancras Clifford*, *Henric Muilman*, *Everard Adriaen van Muyden*, en *Matthys Ooster*. Zynde de zes laetstgemelde Heeren aengesteld tot Scheepenen-Commissarissen over de Gemeenelands Middelen. Deze Heeren Scheepenen hebben den 2 daer aen volgende in hunne hoedanigheid zitting genomen; en tevens uit de afgaende Scheepenen tot Voorzittende verkoren den Heer Mr. *Maerten Weveringh* Anthsz., en tot naestvoorzittende, den Heer Mr. *Bauduin Jan Hulft*.

Verders heeft zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, uit eene Naemlyst, aen Hoogstdenzelven door de Heeren Bewindhebbers van de algemeene Oostindische Maetschappy ter Kamer alhier overgegeven, tot Bewindhebber verkoren den Heer Mr. *Pieter Cornelis Hasselaer*, welke

ke in handen van hooggemelde zyne Doorl. Hoogheid den eed heeft afgelegd; en zulks in plaets van den overleden Bewindhebber Gualterus Petrus Craayvanger.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GOUDA. Den laetste van de afgelopene Maend is alhier, in den ouderdom van 30 jaren en eenige maenden overleden, de Heer Mr. *Jan van den Kerckhoven*, Raed in de Vroedschap en regerend Scheepen dezer Stad, mitsgaders Rentmeester van de Conventuale en Geestelyke Goederen over deze Stad en onderhoorige plaetsen.

Verders is den 16 van deze Maend uit eene overgeleverde Naemlyst van de Vroedschap, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot voorzittend Scheepen verkoren, de Heer Mr. *Adriaen Prins*, en tot Scheepen-Commissaris van des Gemeenelands Middelen, de Heer Dr. *Willem Griffioen*, beide in plaets van den voorgem. Heer van den Kerckhoven.

Ook is in de plaets van den zelfden door de Heeren Gecommitteerde Raeden, de Heer Mr. *Melchior Willem van den Kerckhoven* van *Groenendyk*, aengesteld tot Rentmeester van de Conventuale en Geestelyke Goederen over deze Stad en onderhoorige plaetsen, in welke hoedanigheid dezelve voor hun Ed. Mog. den eed heeft afgelegd.

NAERDEN. Den 10 dezer Maend zyn alhier tot Burgemeesteren verkoren, de Heeren CHRISTIAEN UYTENHOVEN, JACOB HENDRIK TIERENS en Dr. DANIEL BOSHUYSEN CRAENEN; en uit een overgeleverde Naemlyst door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder tot Scheepenen benoemd, de Heeren *Cornelis van Leeuwen*, *R. G. Rynders*, *Andries van Oost*, *Pieter Janse de Graef*, *Anthony Dekker*, *Cornelis Klyn* en *Jacob Ides*; en uit dezelven tot Scheepenen-Commissarissen, de Heeren *A. van Oost*, *A. Dekker* en *J. Ides*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

MUIDEN. Tot Burgemeesteren dezer Stad zyn op den 3 dezer Maend aengesteld, de Heeren ABRAHAM VAN DER SPAR en JAN DE VRIES. Ook zyn door zyne Doorl. Hoogheid tot Scheepenen alhier verkoren, de Heeren *Nicolaes Schouten*, *Hendrik van den Bergh*, *Jan Visser*, *Willem van Woltbuyzen* en *Hendrik de Vogel.* Als mede tot Scheepenen Commissarissen *Nicolaes Schouten*, *Hendrik van den Bergh* en *Jan Visser*.

GOES. In deze Maend is na eene langduerige ziekte op deszelfs Buitenplaets by 's Gravenpolder overleden de Heer *Huibert Jan de Heere*, Pensionaris en Oud-Scheepen dezer Stad.

AMERSFOORT. Den 9 dezer Sprokkelmaend is alhier in den ouderdom van 81 jaren overleden de Heer *Johannes Jonas*, Raed in de Vroedschap en Oud-Scheepen dezer Stad.

RHEENE. Zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, heeft uit eene overgeleverde Naemlyst tot Burgemeesteren dezer Stad benoemd, de Heeren DIRK WILLEM VAN BRIENEN en HENDRIK SMISSARD, en tot Scheepenen, de Heeren *Huybert Jan van Deventer*, *Hendrik Menso*, Mr. *Schato Muntinghe*, *Alart de Vrint*, *Geurt van Holst*, *Jacobus Sandbrink* en Mr. *Dirk Klerk*.

VRIESLAND. Door zyne Doorl. Hoogheid zyn in de respective Steden dezer Provincie tot de Magistratuer met den eersten van de afgelopene Louwmaend 1777 verkoren:

LEEUWARDEN.

Tot Burgemeester, Mr. *Johannes Doting*, en tot Scheepenen *Frans Hendrik Reen* en Mr. *Mattheus Harmanus Winterswyk*.

BOLSWARD.

Tot Burgemeesteren, *Reinder Fontein van Reidsma* en *Cornelis Heineman*.

FRA-

FRANEKER.

Tot Burgemeesteren, *Aggeus Eitsma* en *Feico Lemkema.* VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

SNEEK.

Tot Burgemeester, *Reinder Mensonides*; tot Scheepen *Ype Staak*, en tot Bouwmeester *Thomas Gongryn.*

DOCKUM.

Tot Burgemeester, Mr. *Bavius Nauta* en *Johan Ferblans.*

HARLINGEN.

Tot Burgemeesteren, *Lolle Steensma* en *Kleis Lanting*, en *Jouke Olingius* voor één jaer.

STAVEREN.

Tot Burgemeester, Jr. *Charles Bigot.*

WORKUM.

Tot Burgemeester, *Holke Dykstra.*

YLST.

Tot Burgemeester, *Jacob Asses Bootsma.*

HINDELOPEN.

Tot Burgemeester, de Heer *Ocke Jans.*

De Volmagten ten Landdage zyn voor den Jare 1777.

OOSTERGO, wegens

LEEUWARDERADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
Jr. *U. van Burmania.*	*E. van Haersma.*
	A. J. van Glinstra.

FERWERDERADEEL.

J. J. de Schepper.	*J. P. van Hylkama.*
Jr. *F. L. van Burmania.*	Mr. *L. Pierson.*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

WESTDONGERADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
E. de Wendt.	Mr. *Z. Gerroltsma.*
Jr. *S. D. van Aylva.*	Mr. *F. H. Binkes.*

OOSTDONGERADEEL.

Jr. *J. P. Andreae van Canter.*	*H. L. van Altena.*
Jr. *J. Baron van Geusau.*	*L. R. Wentbolt.*

KOLLUMERLAND.

Jr. *H. L. van Hiemstra.*	*H. van Wyckel.*
	Mr. *P. Brandsma.*

ACHT-KARSPELEN.

D. de Blocq van Haersma.	
Jr. *J. L. Doys van Burmania.*	*H. H. van Haersma.*

DANTUMADEEL.

A. Canter Visser.	*P. A. Bergsma.*
Jr. *M. P. D. van Sytzama.*	*L. Coulan.*

TIETJERKSTERADEEL.

H. Baard van Sminia.	Mr. *A. van Sminia.*
Jr. *A. T. R. van Sixma.*	

SMALLINGERLAND.

H. L. van Haersma.	*C. van Haersma.*
Jr. *W. J. J. D. Botnia van Burmania.*	Mr. *F. S. Ryding.*

IDAARDERADEEL.

C. van Scheltinga.	Mr. *P. Camper.*
Jr. *P. U. Rergers.*	*P. van Scheltinga.*

RAUWERDERHEM.

Jr. *F. J. E. J. Heringa van Eysinga.*	*J. van Doem.*
	F. Rinia van Nauta.

WES-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

WESTERGO, wegens

MENALDUMADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
Jr. *G. F. Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg.*	*Valerius van Glinstra.*
Jr. *J. P. Grave d'Aumale.*	

FRANEKERADEEL.

Jr. *C. G. Grave van Wassenaar Twickel.*	*Govert Deketh.*
Jr. *F. H. van Burmania.*	Mr. *S. Basseleur.*

BARRADEEL.

Jr. *J. Baron van Echten.*	*J. M. van Beyma Thoe Kingma.*
	Mr. *G. Schultz.*

BAARDERADEEL.

Jr. *H. W. Baron van Aylva.*	*A. Wiarda.*
Jr. *L. Rengers.*	

HENNAARDERADEEL

Jr. *B. P. Æbinga van Humalda.*	*J. T. Sippens.*
Jr. *J. Æbinga van Humalda.*	

WONSERADEEL.

Jr. *W. Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg.*	Mr. *H. U. Huber.*
Jr. *W. H. T. Campstra Baron Thoe Schwarzenberg en Hohenlandsberg.*	

WYMBRITZERADEEL.

Jr. *S. G. J. van Burmania Rengers.*	*J. J. de Blocq van Kuffeler.*
Jr. *E. S. G. J. van Burmania Rengers.*	Mr. *W. Tuynbout.*

VERAN- DERING ONDER DE HOO- GE EN LAGE AMTE- NAERS, ENZ.

HEMELUMER OLDEPHAART.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
E. W. van Wydenbrugh.	*D. B. van der Haer, Heer v. Camper Nieuwland.*
Jr. *H. W. Rengers.*	*G. W. Jaarsma.*

'T BILDT.

Jr. *J. A. Baron du Tour van Warmenbuizen.*	*J. L. Huber.*

ZEVENWOUDE, wegens

UTINGERADEEL.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
A. Lycklama à Nyebolt.	*T. van Teyens.*
Jr. *E. J. van Ayta.*	Mr. *A. R. van Wyckel.*

ÆNGWIRDEN.

E. Alma van Idema.	*H. L. van Haersma.*
Jr. *D. A. van Plettenberg.*	Dr. *R. Acronius.*

DONIAWERSTAL.

Jr. *F. J. J. van Eysinga.*	*J. M. de Beaufort.*

HASKERLAND.

Jr. *S. H. Rierda van Eysinga.*	Mr. *R. H. van Kuffeler.*
	Mr. *H. Buma.*

SCHOTERLAND.

M. Coehoorn v. Scheltinga.	Mr. *E. Idema.*
Jr. *P. G. van Sytzema.*	*M. van Scheltinga.*

LEMSTERLAND.

R. L. van Andringa de Kempenaar.	*J. Wielinga.*
Jr. *S. D. van Loo.*	*T. J. Pekema.*

GAASTERLAND.

Jr. *U. Aylva Rengers.*	*E. van Heylkema.*
Jr. *L. A. Æ. Rengers.*	*D. P. Heemstra v. Kolde.*

OPSTERLAND.

D. de Blocq Lycklama à Nyebolt.	*T. B. van Teyens.*
Jr. *F. A. Bigot.*	Mr. *B. A. van Boelens.*

STEL-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

STELLINGWERF-OOSTEINDE.

uit den Adel.	als Eigengeërfden.
Vincentius van Glinstra.	*C. L. van Beyma.*
Jr. *W. A. van Grovéstins.*	

STELLINGWERF-WESTEINDE.

Jr. *D. van Haren.*	*L. Radys.*
Jr. *W. A. van Haren.*	Mr. *F. de With.*

De STEDEN, wegens

LEEUWARDEN.

uit de Magistraet.	uit de Vroedschap.
B. Dorbout.	Mr. *M. A. Sloterdyk.*
Mr. *N. Arnoldi.*	*L. le Maire.*

BOLSWARD.

Jr. *S. van Hiemstra.*	*F. Tichelaar.*

FRANEKER.

Mr. *W. Ouwens.*	*D. Weerdman.*

SNEEK.

J. *H. Nyland.*	Mr. *A. Bergsma.*

DOCKUM.

Mr. *B. Nauta.*	Mr. *G. Brandsma.*
	F. Rypperda.

HARLINGEN.

Jr. *H. W. v. Plettenberg.*	*S. Schaaf.*

STAVOREN.

Jr. *Charles Bigot.*	*C. H. Heimenberg.*

SLOOTEN.

O. H. Heemstra.	Jr. *M. Baron van Coehoorn.*

WORKUM.

Mr. *H. van Sloterdyk.*	*C. van Dyck.*

YLST.

Jr. *W. H. Bar. v. Hambroik.*	*H. D. Talsma.*

HINDELOPEN.

Mr. *Adrianus van Loon.*	*Auke Abes.*

De

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

De Heeren Volmagten van het Quartier der Steden, by Missive van den 4 van Sprokkelmaend 1777. de begevinge der Ambulatoire Amten op dat Quartier vallende, aen zyn Doorl. Hoogheid hebbende opgedragen, heeft hoogstdezelve, by Missive van den 8 daer aen volgende, aengesteld: Tot Gecommitteerden in het MINDERGETAL, de Heer Mr. *Bavius Nauta*, regeerend Burgemeester der Stad Dockum, en Jr. *Hans Willem* Baron *van Plettenberg*, regeerend Burgemeester der Stad Harlingen, tot Sprokkelmaend 1778. In het Collegie der Heeren GEDEPUTEERDE STATEN, Jr. *Charles Bigot*, regeerend Burgemeester der Stad Staveren, van Bloeimaend 1777 tot Bloeimaend 1780. In de PROVINCIALE REKENKAMER, Jr. *Willem Hendrik* Baron *van Hambroick*, regeerend Burgemeester der Stad Ylst, van Bloeimaend 1777 tot Bloeimaend 1779. Tot Raed ter ADMIRALITEIT IN VRIESLAND, Jr. *Hans Willem* Baron *van Plettenberg*, regeerend Burgemeester der Stad Harlingen, van Bloeimaend 1777 tot Bloeimaend 1779.

GRONINGEN. In plaets van wylen den Heer Jan Alstorphius, in den eed overleden, is de Heer *Jan Berghuis*, Amtman van ter Munten, Ontvanger der Convoyen en Licenten, Rigter te Appingsdam, wegens de Ed. Mog. Heeren Burgemeesteren en Raed in Groningen, tot Raedsheer dezer Stad verkoren, in welke hoedanigheid, na ingekomen goedkeuringe van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, dezelve den gewoonen eed heeft afgelegd.

Den 8 dezer Sprokkelmaend hebben de op den 8 der afgelopene Maend ingekozen, en vervolgens by zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder goedgekeurd zynde Heeren *H. van Syssen*, *P. Alstorphius*, *H. Gockinga*, *E. E. T. Sickinghe*, *A. Gerlacius*, *J. Gockinga*, *R. Emmen*, *J. D. Quintus*, met de agt oude Raedsheeren, die in het naestvoorgaende Jaer in den Raed hebben ge-

gezeten, met de gebruiklyke plegtigheden voor het Raedhuis, onder het speelen en luiden der klokken, doen der eereschooten der Burger en Militaire Wagten, uitsteeken der Vaendels uit den St. Martens Tooren enz. den Jaerlykschen eed voor het oude Rechthuis gedaen.

Den 15 der afgelopene Louwmaend zyn ingekozen, en vervolgens door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder goedgekeurd, de navolgende Heeren Gezwoorens dezer Stad, die den aengaenden rang voor dit Politicque Jaer staen uit te maeken: *V. B. Trip*, *H. Bellinga*, *A. B. de Trip*, *H. A. Werumeus*, *J. W. Keizer*, *J. Wichers*, *H. Tjassens*, *S. Trip*, *H. W. Hoving*, *J. Buning*, *L. Muntinghe*, *W. van Swinderen*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

De Generaliteits en Provinciale Commissien staen, ingevolge de goedkeuring van den Heere Prinse Erfstadhouder, voor dit Politicque Jaer, van Stads wege door de volgende Heeren bekleed te worden:

STATEN GENERAEL.

De Raedsheeren J. van Gesseler, W. H. Lohman en J. H. Keizer.

RAED VAN STATEN.

De Heer Burgemeester C. Tjassens.

GENERALITEITS REKENKAMER.

De Raedsheer B. van Iddekinge.

ADMIRALITEIT TE HARLINGEN.

De Raedsheer P. de Valcke.

GEDEPUTEERDE STATEN.

De Heeren Burgemeesteren J. W. Folckers, A. J. ter Borgh, de Raedsheer H. van Sysen en R. de Drews.

PROVINCIALE REKENKAMER.

De Heer Burgemeester L. Trip, de Raedsheeren P. Laman en H. Berghuis.

Ook

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Ook heeft Hoogstgem. Erfstadhouder tot Secretaris van de Heeren Burgemeesteren en Raed in Groningen aengesteld, in plaetse van den Heer Paulus Laman, die tot Raedsheer verkoren is, den Heer *Campegius Hermannus Gockinga.*

STEENWYK. De Heer *Pieter van der Licht*, Scholtus van Steenwyk, Steenwykerwolde, Schanswolde, en onderhoorige plaetsen, op den 20 dezer Sprokkelmaend overleden zynde, is in deszelfs plaets op aenstellinge van den Erfstadhouder in gemelde bedieninge opgevolgd Jr. *Reind Wolter Rammelmand.*

MONTFORT. Zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, den Heer *Jan-Frederic Gobius* Henriksz., tot Raed in de Vroedschap dezer Stad aengesteld hebbende, in plaets van den overleden Heer Jan de Beus, heeft gemelde Heer den 2 dezer Sprokkelmaend, in die hoedanigheid den eed afgelegt en zitting genomen.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

MAERT. MDCCLXXVII.

GELDERLAND.

CULEMBURG.

CULEMBURG.

Zyne Doorlugtige Hoogheid, de Prins Erfstad-houder, als Graef van Culemburg, heeft goedgevonden ten behoeven der Armen dezer plaetse eene belastinge in te voeren, zo als af te nemen is uit eene Publicatie, gedagtekend den 6 van Sprokkelmaend laetstleden, en aldus luidende:

Publicatie tot belasting ten behoeve der Armen.

Wy Willem, by de gratie Gods, Prince van Orange en Nassau, &c. &c. &c. Graave van Culenborg &c. &c. &c. Doen hier meede te weeten, dat Wy, op het voorstel door de Raaden des Graafschaps, en de Magistraat der Stad Culenborg aan Ons gedaan, met advys van den Raad Onser Domeinen, tot soutien der gemeene Armen Fondsen binnen Onse Stad en Graafschappe Culenborg, hebben goedgevonden en geordonneert, gelyk Wy goedvinden en ordonneeren by deesen: Dat voortaan, aanvang sullende neemen met den 1 Maart deeses 1777 wegens alle soo publicque als onderhandsche Verkopingen van Huysen, Erven en Landeryen binnen de voorsz. Stad en Graafschap vier penningen van ieder Gulden der Koopspenningen door den Kooper, gelyk meede wegens alle publicque of openbaare Verhuuringen of Verpagtin-

CULEMBURG.

Publicatie tot belastinge ten behoeve der armen.

gen van Huysen en Landen, Vrugten van Boomgaarden, Hout- en Veldgewassen daar onder begreepen, twee penningen par Gulden van die Huurpenningen door den Huurder of Pagter sullen moeten werden betaalt, te weeten van Huysen, Erven, en Landeryen, en derselver Revenuen en Opkomsten in de Stad en Scheependom van Culenborg aan den Rentmeester van 't Arme Comptoir binnen Onse Stad Culenborg, ten behoeve van den Armen aldaar, en van Huysen, Erven en Landeryen en derselver Revenuen en Opkomsten onder de Dorpen van gemelde Ons Graafschap Culenborg leggende, aan de respective Armmeesters van Everdingen en Zyderveld, mede ten behoeve der gemeene Dorps-Armen aldaar, en sulks sonder onderscheid, of de voorschreve Verkopingen en Verhuuringen of Verpagtingen door of ten behoeve van eenige 't sy Onse of andere Comptoiren en verdere Corpora's, dan door Particulieren gedaan werden, en wyders onverminderd en ongepræjudicieert, het geene by de Conditien soo van Verkopingen als van Verpagtingen ten behoeve van de Diaconie of andere Armen pleeg te werden bedongen, en sal wegens voorsz. betaaling aan de respective Retmeester en Armmeesters by Quitancie moeten blyken van Verkoping van Huysen, Erven en Landeryen voor dat het Transport geschied, even als omtrent den 40 en 80 Penning gepractiseerd werd, en wegens de penningen der publicque Verpagtingen sal insgelyks by Quitancien als vooren moeten blyken, voor dat de Omslag van 't Segel sal werden gedaan. Alles op verbeurte van het dubbeld van het geene noopens dit Arme Geld sal bevonden werden gefraudeert te weesen, ten profyte van Denselven Armen;

En ten eynde niemand hier van eenige ignorantie sal mogen voorwenden; soo ordonneeren Wy dat deese binnen Onse Stad en Graafschap Culenborg sal werden gepubliceert en geaffigeert ter plaatse alwaar men gewoon is sodaanige Publicatien en Affexien te doen. enz.

HOL-

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

Het is niet te verwonderen, dat, terwyl het Koningryk van Groot Britannie in oorlog is met zyne Volkplantingen in Noord-America, het zelve op allerlye wyze tragt voor te komen, dat aen die Volkplantingen geen hulp, onderstand, of toevoer, 't zy openlyk, 't zy bedektelyk geschiede. Wy hebben dus gezien, dat deswegen meer dan eens door den Engelschen Gezant den Ridder YORK, vertoogen aen de Algemeene Staten zyn gedaen, en daerop ook by herhalinge een verbod door de Staten van het zenden van Krygsbehoeften naer America, zonder toestemming van de Admiraliteiten, geschied is (*). Maer het is te gelyk ook gebeurlyk, dat omtrend zodanigen toevoer, hulp en onderstand vermoedens kunnen reizen, die, naeukeurig onderzogt van grond ontbloot worden bevonden. De yver van die nadeelen voor te komen, verhit zomtyds zodanig de verbeelding, dat men dezelve meent te zien, wanneer 'er naeuwelyks eene schaduw van te vinden is; en losse gerugten, in het wilde uitgestrooid, voor bewezene waerheden aenneemt. Althands of zulks by den Opperbevelhebber van 't Engelsch Eiland St. Christophel heeft plaets gehad, kan uit het navolgend geval, en de egte stukken daer toe betrekkelyk, door ieder kundig en onzydig Lezer worden opgemaekt. 's GRAVENHAGE.

Wanneer het gerugt op het Eiland St. Christophers,

(*) Zie N. NEDERL. JAERB. 1776. bl. 1244 en volgg.

'S GRAVENHAGE. phers, of Christophels verspreid wierdt, dat, aen een Noord-Americaensch schip, in de haven van ons Eiland St. Eustatius ingelopen, van wegen de Regeering van dit Eiland de eer van gewoone Groet of *Salut* was aengedaen, dat ook eene Americaensche sloep, *genoegzaem* onder het bereik van 't Geschut van St. Eustatius een Engelsch Brigantyn, zee-roverlyk zouden hebben aengetast en genomen, en al zederd lang veel was gepraet, even als of de Inwooners van St. Eustatius, met oogluiking der Regeeringe, eenen ongeoorloofden handel met de Engelsche Americaenen dreeven; zo meende het voorzittend Lid der Regeering van het Engelsch Eiland St. Christophels, de Heer *Gredtbead*, verpligt te zyn, den Bevelhebber van ons Eiland, den Heer *Johannes de Graef* daer over te moeten onderhouden by den volgende brief, gedagtekend den 17 van Wintermaend van 't afgelopen jaer 1776, en in 't Hollandsch aldus luidende:

MYN HEER!

Brief van den Presid. van't Eiland St. Christophel aen den Gouverneur van St. Eustatius.

Op een tyd wanneer de oude Tractaaten van Bondgenoot- en Vriendschap tusschen Groot Brittangien en de Staaten Generaal in haare oorspronkelyke meening en kragt in weezen zyn; wanneer haar Hoog Moogende zo wel als de andere Souveraine Magten van Europa, met verbaastheyd en verontwaardiging beschouwen, en op het pleggtigste haar afkeer betuygt hebben van de onnatuurlyke Rebellen by de onderdaanen van den Koning myn Meester in Noord-America verwekt, en de allerernstigste verzeekeringen hebben gegeeven, van haar alle hulp en aanmoediging tot volbrenging van haare verraderlyke aanslagen tegens de Opperste en constitutioneele Magt van Groot Brittannien over haar, te onthouden; is het met het grootst leedwee-

's GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. van 't Eiland St. Christophel aan den Gouverneur van St. Eustatius.

weezen, dat ik my verpligt vind aan Uw Ed. vertoogen te doen teegens de herhaalde en bekende aanmoediging en bescherming welke deeze Rebelleerende Colonisten in het openbaar hebben ontfangen en nog daagelyks genieten in het Eyland, waar over U Ed. het gebied voerd.

De volbrenging van dit onaangenaam dog indispensabel gedeelte van myn pligt, is tot nu toe uytgestelt door een ongeneegentheyd in my, om geloof te slaan, meestendeels aan publique geruchten, en van myne onwilligheyd om te gelooven, dat de oude en natuurelyke Geallieerden van Groot Brittannien niet alleen zo verre uyt het oog zouden verliesen konnen de algemeene Principien van Nationaale Politie, maar zelfs de geheyligde verpligting der Tractaaten, als om Groot Brittannische Onderdaanen te koesteren, en te ondersteunen in haare onregtmaatige en rebelleerende handelingen teegens haar Vaderland; dog, het is nu Myn Heer! uyt de Authenticqste berigten, dat Ik, in den naam van myn Koninglyke Meester aan UE. klaag.

Dat niet alleen toevoer van alle zoorten van Provisien en Orlogs behoeftens genoegzaam dagelyks en in het openbaar verzorgt worden door de Inwoonderen van St. Eustatius aan zyn Majesteits voorsz. Rebelleerende Onderdaanen, maar zelfs dat Scheepen, Oorlogs wyze uytgerust, van dat Eyland afgevaaren zyn met een expres en geavoueert voorneemen om te kruysſen op, en prys te maaken, de Scheepen en Eygendommen van zyne vreedzaame en getrouwe Onderdaanen.

Dat in het particulier een Sloep genaamt the Baltimore Hero, zodanig uytgerust en afgevaren, daadelyk heeft op of omtrent den 21 Nov. laatsleeden onder zeekere Vlag, genaamt die van het continental Congres, genoegzaam onder het bereyk van het Geschut van St. Eustatius Zee-rooverlyk aangetast en genoomen een Brigantyn van haar Laading, gedestineerd van dit Eyland na St. Eustatius, zynde toebehoorende aan de Heer Foster Mc: Con-

 nell,

'*s* GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. van 't Eiland St. Christophel aen den Gouverneur van St. Eustatius.

nell, een Engelsch Onderdaan, woonagtig in het Eyland Dominica, welke sloep, na deeze daad van Zeeroovery baarblykelyk begaan in het gezigt van het Hollands Fort, retourneerde op de Rhede van St. Eustatius met haar Vlaggen opgeheyst, en daar by continuatie genooten heeft alle teekenen van onderstand en bescherming.

Dat een gewaapend Schip genaamt the Andrew Doria, gevoert door eenen Capitain Robinson, toebehoorende aan, en in dienst van de voorsz. Rebellen, omtrent half November laatsleeden in het openbaar is gekoomen en geankert op de Rheede van St. Eustatius, en met opgehaalde Vlag welke bekend was die van de Rebellen te zyn, genaamt the Continental Congres, met dertien schooten heeft gesalueert, haar Hoog Mogende sterkte, genaamt Oranje Fort, en welk Salut daar na door gemeld Fort beantwoord wierd met dezelfde solemniteyt, verschuldigt aan de Vlaggen van onafhankelyke Souveraine Staaten; welk schip naderhand gepermitteerd wierd in te neemen een Laading Buskruyd en andere Oorlogs behoeftens en Provisien te St. Eustatius, tot gebruyk van de Americaansche Armee.

'Er zyn in alle Staaten byzondere Perzoonen te vinden, die uyt een snood grondbeginzel van winst aangeset zullen worden om alle publique Wetten, waar aan een Staat verbonden is, te overtreeden. Maar met alle mogelyke toegeevendheid voor menschelyke dwaalingen en politique beleedigingen van byzondere Perzoonen, moet het U echter klaarblykelyk zyn, Myn Heer! dat een partialiteit en gedrag gelyk dat, waar over hier geklaagt werd, in faveur zelfs van een Souveraine Staat, zelfs in Vriendschap zynde met de Staaten Generaal, doch in Vyandschap met Groot Brittannien, een verre gaande overtreeding zoude zyn van de meenigvuldige Verbintenissen tusschen onze beyde Hoven nu existeerende. Hoe veel te meer moeten dan deze Verbonden geschonden worden, waaneer men zelfs dierge-

ly-

lyke assistentie en bekende begunstiging extendeert tot de verbanne Rebellen van Groot Brittannien: in geen ander ligt kan dit verleyd Volk wettiglyk beschouwd worden, want zy zyn voor zodaanige verklaart by de Souveraine Magt van Groot Brittannien, en de Wet der Volkeren erkend geen zodaanig Regt als dat van een wettigen Oorlog gevoert door Onderdaanen teegens haar Souveraine Staat. In dit Caracter zyn zy dien volgens tot heeden toe beschouwt geweest door de differente Vorsten en Staaten van Europa, en by gevolg kunnen haare Kaperyen ter Zee, onder de Authoriteit van haar geusurpeerde Magt, niet anders als Zeeroovcrlyke Plonderingen zyn. Maar tot schending van alle publique Trouw en Nationaale Eer, is het voor een Hollandsche Colonie overgebleeven, om de geavoueerde meedestanders van haare Verraderye, en Bevorderaars van haare Zeerooveryen te zyn, en voor haar Hoog Mog. Fortressen, om de eerste publique Erkenders te zyn van een Vlag tot hier toe onbekend in de Cathalogus der Nationaale Vlaggen.

's GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. van 't Eiland St. Christophel aan den Gouverneur van St. Eustatius.

De Pligt, my door des Konings Commissie, die ik nu de Eer heb te executeeren, opgelegt, en den Yver, welke ik Zyn Majesteits dienst toedraage, konnen my niet toelaaten, om voor U, Myn Heer! te rug te houden eene representatie van daadelykheeden, zo beleedigend aan de goede trouw, Bondgenootschap en Eensgesindheid welke aan de zyde van de Koning myn Meester zo onveranderlyk gecultiveerd word met de Staaten-Generaal. In Zynen Naam eysch ik daarom van U, Myn Heer, de Gouverneur van haar Eyland St. Eustatius, eene exemplaare genoegdoening voor de hoon aan zyn Majesteits Vlag aangedaan, door de Eer aan die van zyne Rebelleerende Onderdaanen beweesen door het Fort Orange; en ik vorder daar-benevens, Myn Heer, (en twyfele niet) dat zo dra UE. zal hebben gereflecrt, hoe grovelyk de Tractaaten tusschen onze twee Hoven overtreden zyn, door de booven aangehaalde voorvallen, UE. niet alleen

'S GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. van 't Eiland St. Christophel aan den Gouverneur van St. Eustatius.

deszelfs Authoriteit zal gebruyken om een herhaaling van deeze verbreekingen van trouw voor te koomen, maar teffens daadelyke middelen zal aanwenden, ten eynde een volleedige reparatie mag gegeeven worden aan de Lyders door de Zeeroovery, begaan by de Sloep the Balthimore Hero, en dat de Meedegenooten, Deelhebbers, en Aanmoedigers in die daad werden uytgevonden en geapprehendeert, en dat zy eene condigne straffe moogen ondergaan, tot afschrik voor anderen.

Ik heb goed gedagt dat deeze myne sentimenten aan UE. zouden werden overgegeeven op de Eerbiedigste wyze moogelyk. Ik heb daarom hier toe verkooren de Heer Stanly, een Lidt van Zyn Majesteits Raad, en zyn Solliciteur Generaal, die de eere zal hebben dezelve aan UE. te presenteeren, en UE. antwoord af te wagten. Hy is volledig door my onderrigt en gemagtigt om dit onderwerp breedvoerig te onderzoeken, als meede de verscheydene Tractaaten, welke de grond van deeze representatie zyn, en ik twyfel niet of UE. zal hem en zyn Commissie behoorlyk ontfangen.

Ik heb de Eer te zyn &c.

Geteekent.

Craister Greathead.

Dezen brief van den President GREATHEAD beantwoordde de Gouverneur van St. Eustatius den 23 van Wintermaend 1776. op de volgende deftige en mannelyke wyze:

MYN HEER!

Ik heb wel ontfangen uyt handen van de Heer Stanley Uw Edelheyds Brief van den 17 deezer, welkers Inhoud ik zodaanig gevonden heb, als waarschynelyk de geheele Regeering van dit Eyland concerneerende.

Wanneer losse, generaale en met geen omstandigheeden bekleede gerugten de overhand krygen, strek-

strekkende tot verstooring van die Eensgesindheyd, welke behoorde te subsisteeren tusschen de Commandeerende Officieren der Respective Gouvernementen, gerugten misschien voorbedagtelyk verspreid, om (indien mogelyk) te ondermeinen die Vriendschap en Vertrouwen, welke lang gesubsisteert hebben, en ik hoop nog lange zullen plaats hebben, tusschen Zyne Brittannische Majesteit en haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Neederlanden, myn Meesters; wanneer zeg ik zodaanige gerugten de overhand bekoomen, zoude men moogen verwagten, dat de eene Hoofdgebieder dezelve aan den anderen zoude voordraagen, altyd in het vertrouwen, dat de falten niet in haar waare ligt vertoont zyn, en in reedelyke verwagting van jeder regtmaatige oorzaak van Nationaale beleediging voorgekoomen of opgeruymt te zien; dog dat zodaanige voordragt zoude gedaan worden met verzeekeringen van in allen deelen gegrond te zyn op de Authenticqste berigten, is een onderwerp, het welk buytengemeene Consideratie vereyscht.

's GRAVENHAGE.

Antw. van den Gouverneur van St. Eustatius aan den Presid. Greathead.

De Regeering van dit Eyland ontkent op eenigerhande wyze kennis te hebben van de volgende onverdeedigbaare handelingen, naamlyk, dat de Inwooners daagelyks en opentlyk beezig zyn in het furneeren van Oorlogbehoeftens en andere Materiaalen tot beleedigende en Zeeroversche oogmerken: Dat ten Oorlog toegeruste en Zeeroversche Scheepen of geëigentlyk, of uytgerust of geëquipeert worden in deeze Haven tot het gedeclareerde oogmerk om Zeerooverlyk te kruysschen op, en tot Prys te maaken de Scheepen en eygendommen der vreedzaame Onderdaanen van zyn Brittannische Majesteyt, of in het kort, dat de daagelykse en publique beezigheyd hier verrigt werdende alleen strekt ter geavoueerde bevordering van het uytvoeren van zulke Zeeroverye en plondering als men beschreeven heeft.

En daar dezelve Regeering ten eenemaale onbewust is, dat diergelyke Crimineele handelingen hier de

'S GRAVENHAGE.

Antw. van den Gouverneur van St. Eustatius aen den Presid. Greathead.

de overhand hebben, en niet alleen geneegen is dezelve voor te koomen, maar teffens aanbied, op iedere geregelde en wel gefundeerde aanklagte, de Perzoonen te ſtraffen, die, by een wettige Regtspleeginge, bevonden zullen worden ſchuldig te zyn aan het geene haar te laſte gelegd werd; is het in den Naam en met advis van den Raad des Eylands, dat ik de vryheid neem te vorderen omſtandige bewyſen op de authenticqſte informatien gegrond van dusdaanige onwettige handelingen, met de faiten in ordre ter needer geſtelt en met Getuygen bekragtigt, teegens zulke byzondere Perzoonen, welke ſtrafbaar moogen hebben geweeſt, of nog zyn: al het welke, het zy my geoorloft te zeggen, in deezen opzigte by Uw Edelheits voordragt had behooren gevoegt te zyn, dewyl het my niet moogelyk is, teegens iemand van het Gemeen te procedeere, op eene generaale beſchuldiging, en nog myn Commiſſie, nog de Wetten van het Land my vryheyd geeven iemand in Rechten te vervolgen, zonder Aanklaager of Getuygen, of te condemneeren zonder Bewyſen.

En Uw Edelheid mag volkoomen verzeekert zyn, dat zo ras als de Regeering van dit Eyland diergelyke volleedige Informatie zal bekoomen, weegens eenige onwettige handeling, die genoegzaam mogt zyn tot ontdekking en overtuyging der onderſtelde Beleedigers, alle mogelyke ſatisfactie zal gegeeven worden, die den aard der klagte vereyſcht.

Wat belangt de neeming van een Brigantyn door een gewaapende Sloep, genaamt the Balthimore Hero; terwyl ik, op de vriendelyke voordragt, die ik de Eer had te ontfangen van Zyn Excellentie Gouverneur Sihrley, ten behoeve der Lyders, haar geval voor den Raad gebragt heb, ten einde het naauwkeurigſte onderſoek te doen, om de Waarheyd te bewyſen; vly ik my zelven in ſtaat te zyn, myn Heeren en Meeſters te informeeren, op welk een loſſe grond die zaak, met alle deszelfs omſtandigheeden in het ligt vertoont is, dat wy geſien hebben; dog 'er is een andere particulariteit, omtrent welk

welk ik de vryheid neem bewyzen te verzoeken uyt het Authenticq Berigt, waar van Uw Edelheid gelieft meldinge te maaken, namentlyk, dat de Regeering deezes Eylands opentlyk en publicq erkend, beschermd, voorgestaan en bevordert heeft, dusdaanige voorgemelde onwettige handelingen. Dit dunkt my een stuk van regtmaatigheid te zyn, het welk de eene Particulier aan de andere verschuldigt is, so veel te meer heb ik reedenen zulks te verwagten van een Hoofdgebieder, van welk ik de de Eer heb gehad hier bevoorens verzeekering te ontfangen van zyne reciproque pogingen tot bevorderinge der onderlinge Harmonie tusschen de respective Gouvernementen.

'S GRAVENHAGE. *Antw. van den Gouverneur van St. Eustatius aen den Presid.* Greathead.

Niet bewust zynde van in eenigen opzigten de Tractaaten geschonden te hebben, of dat weetens en willens eenige hoon tegens den Koning Uw Meester is gepleegt, weet Ik niet, dat eenige vergoeding hebbe te doen, en ik heb altoos geweest en ben nog zo ver van eenige partialiteit te hebben by geleegentheid van deeze ongelukkige verschillen tusschen Groot Brittannien en haar Noord Americaansche Colonien, dat ik opregtelyk wenschte dezelve gelukkiglyk en tot weederzydsche genoegen waren geëindigt.

Dog men moet daarom niet verwagten, dat ik zonder uytdrukkelyke Last der hooge Magten, onder wien ik sta, op my zal neemen, om een Handel en vaart te bedwingen, aan welke ik verzeekert ben, dat haar Hoog Mog. niet zullen dulden dat eenige verhindering toegebragt word, en dus een Colonie onder myn directie en dat gedeelte van het commercieerend interest der Hollandsche Natie, aan myn Zorg door de Heeren Directeuren der Ed. West Indische Compagnie toevertrout, te verongelyken.

Aanbelangende de behandeling of receptie, door de Fortereslen van het Eyland onder myn gebied aan eenige Scheepen, hoe genaamt, gedaan, vleye ik my zelfs, dat, wanneer myn Meesters het vordere, ik in staat zal zyn zodaanige Reekenschap te gee-

'S GRAVENHAGE.

geeven als waar door blyken zal, in hoe verre de Informatien, die Uw Edelheid mag ontfangen hebben, Authenticq, en op goede gronden steunende zyn.

Antw. van den Gouverneur van St. Eustatius aen den Presid. Greathead.

En hier kan ik niet voorby om aan Uw Edelheid meldinge te maaken van de vryheeden, die een bekend Uytgeever van meenigerhande Informatien, onlangs genoomen heeft, niet alleen met myn Perzoon en deeze Regeering, maar te gelyk een Natie, uyt welke ik het altoos een Eer zal reekenen afgestamd te zyn; ik meen in een Papier gedrukt in een Eyland onder Uw Edelheids gebied, en Uw altoosduurende Residentie Plaats; bewust zynde dat de Vryheid van de Drukpers (in geen ander gecivilifeert Gouvernement tot die trap getolereert) de gewoone verontschuldiging by zulke geleegentheeden is, heb ik tot nu toe stil gesweegen, hoewel niet ongevoelig aan zulke beleedigende en onverdiende verwytingen; dog een onaangenaamheid van dit zoort is verswaard geworden door de byvoeging van bedreygingen van Vyandelykheeden teegens een Hollandsche Volkplanting in een tyd van stille Vreede en Vriendschap: Ik zal aan het welbehaagen van myn Meesters overlaaten, wanneer hoogst dezelve behoorlyk daar van onderrigt zullen zyn, om diergelyke beleedigingen te beteugelen, die ons werden aangedaan, sonder, mag ik zeggen, daar toe eenige reeden te geeven.

Alvoorens te besluyten, moet ik nog aanmerken, dat daar ik my niet kan herinneren ooit geaarfelt of geweigert te hebben om Uw Edelheid voldoening te geeven op een reguliere en welgegronde voordragt, Ik geprefereert heb U Edelheid myn antwoord enkel in geschrift te doen toekoomen, liever dan met de Heer Stanly (zonder eenige kleynagting te willen toebrengen aan de agtbaarheyd van dien Heer 's Caracter en Post in Uwe Regeering) in eenig onderzoek te koomen, ten opsigte, of van den voornaamen inhoud van Uw Edelheyds Brief, of van myn gedrag in eenig geval; verkiesende niet meer te zeggen wegens de bevoegt- of onbevoegtheid

heid van deeze stap, als betrekking hebbende tot den inhoud van het laatste gedeelte van Uw Ed. Brief, welke ik begryp de schyn te hebben om my Reekenschap af te vorderen in myn eigen Gouvernement; waar toe niemand op aarde recht heeft als myn Heeren en Meesters. 's GRAVENHAGE.

Ik ben &c.

Geteekent

Johannes de Graaf.

Hierop vondt de President van het Eiland St. Christophel goed, omtrend deze zaek den Gouverneur van St. Eustatius nog eenen anderen brief toe te zenden, welke, in zagtere bewoordingen, dan de voorgaende, ingerigt, gedagtekend was op den 26 van gem. Wintermaend, en aldus luidde.

MYN HEER!

Nadere brief van den President Greathead aen den Gouverneur de Graaf.

De Brief, welke de Eer had van Uw Ed. te ontfangen van den 23, in antwoord op de myne van den 17 deezer, verpligt my Uw Ed. nog eens over hetzelfde subject te onderhouden.

Na myne voorgaande Brief nogmaals doorgeleezen te hebben, heb Ik geene uytdrukking kunnen gewaar worden, verheeven booven de Pligt, welke aan myne Koninglyke Meester verschuldigt ben, of onbestaanbaar met de Eerbied, aan Uw Edele Post toekoomende, en de welgevoegelykheid, die in representatien van dien aard behoord geobserveert te worden. Had het Uw Edele behaagd in eene Perzonele Conferentie te treeden met den Heer, die Uw Ed. myn brief overhandigt heeft, en had Uw Ed. van hem gelieven te vorderen de Natuur der Berigten, welke my toegekoomen waaren; durf Ik gelooven, dat in plaats van losse, generaale en zonder omstandigheeden bekleede Gerugten, dezelve aan Uw Ed. zouden voorgekoomen zyn, van my te meriteeren de benaaming, die Ik aan dezelve gegeeven heb; dat derzelver inhoud het gebruyk regt-

vaar-

'S GRAVENHAGE.

vaardigde waar toe dezelve aangelegt hebbe, en dat myne representatie aan Uw Ed. nog. irregulier nog ongegrond was.

Nadere brief van den President Greathead *aen den Gouverneur* de Graaf.

Uw Ed. desavoueërt eenige kennis te hebben in het Gouvernement van Uw Eyland, van de ongeoorloofde practyquen van desselfs Inwoonderen. Myn Brief insinueert geen diergelyke beschuldiging teegens het Gouvernement in dit opzigt, en schoon in het naspeuren van het neemen der Brigantyn, de Eygenaar van hetzelve welke voor Uw Edelheid en den Raad verscheenen is, gebrekkelyk voor het tegenswoordige mag geweest zyn, in die stricte Legaale beproeving, door Uwe Wetten gerequireert, ter overtuyging van eenige bysondere Persoonen te St. Eustatius, van deel gehad te hebben in die handeling, echter vleye ik my van geregtvaardigt te staan in het oog van den Koning myn Meester in myn specifique beschuldigingen teegens de Inwoonderen van Uw Eyland. Uw Edelheid is mede onbewust van eenige eenzydigheid of inbreuk van de Tractaaten, of van eenige onbetaamelykheeden voorbedagtelyk aangedaan door het Gouvernement van St. Eustatius aan den Koning myn Meester. De onzydige Weereld zal Rechter zyn tusschen ons, of Eere-schooten, opsetlyk beantwoord door een Hollandsch Fort aan een Rebelle Brigantyn, genaamt the Andrew Doria, voerende een Vlag, aan den Commandant van dat Fort bekend voor de Vlag van zyn Majesteits rebelleerende Onderdaanen, is, of niet is, een partialiteit in faveur van deeze Rebellen, en een openbaaren hoon zyn Majesteits Vlag aangedaan; of de Rebellen Brigantyn dertien of elf eerschooten heeft gedaan, en of die eereschooten met een gelyk of minder getal beantwoord zyn, zal denk ik niet valideeren de weezendlyke grond van myne klagten in dit opsigt; nog vind ik in Uw Ed. brief niet het minste, dat eenige betrekking heeft tot eene loochening en ontkenning van de expresse inhoud van dat fait. In deeze omstandigheid raakt myne remonstrantie in der daad direct het Hollandsch Gouvernement; en gelyk Uw

Ed.

Ed. uw gedrag refereert aan Uwe Heeren en Meesters, zo wel als ten opsigte der beschuldiging van een Handel en Navigatie, welke gy verzeekert zyt dat haar Hoog Mog. niet zullen dulden dat geinterrumpeert word, beroôft my dit natuurlyk van alle verwagting, dat eenige naadere representatie van mynent weegen op dit subject met een voordeeliger receptie door Uw Edelheid zou begunstigt worden.

'S GRAVENHAGE.

Nadere brief van den President Greathead *aen den Gouverneur* de Graaf.

Deeze Twist resolveert zig derhalven noodzaakelyk in een Zaak van Staat, ter beslissing van den Koning myn Meester, en van hun Hoog Mogende, welker doorsigt met een zal onderscheiden, of zo een gedrag over een te brengen is met de Tractaaten, subsisteerende tusschen de twee Mogendheeden. Schoon de Perzoneele beleedigingen van een Drukker, waar over Uw Edelheid zig beklaagd, de merites van onse publique Correspondentie niet raakt, kan ik deeze niet sluyten, zonder gewag te maaken van dat gedeelte van Uw Edelheids brief. U Edelheid wil, hoop Ik, my het regt doen weedervaaren, van te gelooven dat ik alle begunstiging van 'diergelyke beleedigingen ontkén, en dat Ik de ongebondenheid van de Drukpers in een gelyke graad met Uw verfoey.

Maar gelyk door de constitutie van dit vrye Land de Eerrooyende voortvloeysels van lastering en kwaadspreekenheid, hunne bestraffing alleen kunnen vinden in de gewoone en vastgestelde Loop van deszelfs Burgerlyke Regtspleeging, is het buyten de magt van eenig Britsch Magistraat, aan Uw Edelheid eenige andere Weg van genoegdoening en satisfactie aan te wyzen.

Deze bovengemelde brieven zondt dan eindelyk de Engelsche President *Greathead*, den 31 van dezelfde Wintermaend, aen den Lord *George Germain*, en gaf van het een en ander op de volgende wyze verslag.

'S GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. Greathead *aen den Lord* Germain.

Ik heb de Eer Uw Lordschap Copien toe te zenden, van myne Brieven aan den Gouverneur van St. Eustatius, zyn Antwoord en myn Replicq, met Copien van Verklaaringen (*) in dit Eyland belegt, raa-

(*) *Voor* John Stanly *Schildknaap, een van de Leeden van zyn Majesteits Raad voor het Eyland van St. Christopher, zyn Majesteits Solliciteur Generaal voor deszelfs Leeward Charibbée Eylanden in America en een van de Rechters geappointeert tot het houden der Vreede binnen het voorsch. Eyland St. Christopher.*

Compareerde in Perzoon James Fraser, Gentleman van het voorn. Eyland, welke na den Eed gedaan te hebben op de heylige Euangelisten van God Almagtig, deponeert en zegt; dat op of omtrent den festiende dag van November nu jongstleeden, hy Deponant in geselschap van Capitain John Dean en Capitain John Spier (Schippers van Schepen nu ten anker leggende op de Reede van Bassetene in dit Eyland) zynde aan boord van een Sloep op de Reede van St. Eustatius, en ziende een Brigantyn met waayende Vlag en Wimpels rond de Windzyde van het gemelde Eyland opkoomen, aan zyn voorschreeve Compagnions deed observeeren, dat 'er een Oorlogschip, 's Tendor, klein vaartuyg, welke op de Oorlogschepen past, aankwam; waar op de gemelde Capitain Dean (volgens des Deponents beste getuigen) antwoorde, *Neen by God het is een Americaansche Kaaper, want ziet gy niet de Vlag van het Congres met dertien streepen in hetzelve?* of hem in diergelyke Woorden in substantie uytdrukte. En zegt den Deponent wyders, dat de voorsz. Brigantyn kort daar op ten Anker kwam op de Rheede van St. Eustatius aan de bakboord zyde van de Sloep, aan welkers boord hy Deponent en zyne voorschr. Compagnons zig toen bevonden, en van waar den Deponent duydelyk kon zien, dat hetzelve veertien affuit Canonnen of daaromtrent voerde, en naderhand geinformeerd werd, en gelooft dat zy bemant was met hondert tien man of daar omtrent, genaamt was de Andrew Doria, en gecommandeert door eenen Capitain Robinson. En zegt den Deponent verder, dat na dat gemelde Brigantyn ten Anker gekoomen was, de Hollandsche Vlag (welke geduurende de tyd dat gemelde Brigantyn de Rheede op kwam Zeylen, van het Fort Orange in het voorschreeve Eyland waayde) needergehaald wierd: en dat zo dra het gemelde Brigantyn was bygedraayt en deszelfs Zey-

raakende de verregaande hoon Zyner Majesteits Vlag aangedaan, in de publicque Eer door het voornaam-Zeylen had opgehaalt, hetzelve (na des Deponents beste geheugen) elf schooten deed. En zegt den Deponent verder, dat na een tusschen poosing van een quartier uurs, terwyl hy en zyne Compagnous beezig waaren na Land te roeyen, hy gezien heeft dat de Hollandsche Vlag op het Fort Orange weder opgehaalt wierd, en wanneer hetzelve volkoomen opgehaalt was, 'er negen groote Canonnen van het voorsz. Fort gelost wierden, waar na het gemelde Brigantyn nog een schoot deed.

'S GRAVENHAGE. *Brief van den Presid.* Greathead *aan den Lord* Germain.

En zegt den Deponent wyders, dat na dat hy aan Land gestapt was, en met zyne Compagnous ten eersten in een Wynhuys op het gemelde Eyland van St. Eustatius gegaan was, alwaar zig een groot vermengt gezelschap bevond, hy aldaar verscheide Perzoonen bezig vond met raisonneeren over de Ceremonie van het Salut door de voorschr. Americaansche Kaaper gedaan, en het Antwoord op hetzelve door het gemelde Hollandsche Fort.

En zegt den Deponent verder, dat het toen en aldaar publicq gezegt wierd door eenige van het Gefelschap aldaar teegenswoordig in het voorschr. Wynhuys, dat de Commandant van het Fort Orange gehesiteert had het Salut te beantwoorden van een Schip voerende de Vlag van het Congres, en dat voor hy het Salut had willen beantwoorden, hy by den Gouverneur van het voorschr. Eyland was gegaan om ordres te halen, en dat het op des Gouverneurs bevél was, dat het gemelde Salut door het voorschr. Hollandsche Fort was beantwoord geworden.

Geteekent

James Fraser

Beëedigt in præsentie van My deezen sestienden dag van December 1776.

Geteekent

John Stanly.

Wy de boovengemelde John Dean en John Spier, de boovenstaande Depositien hebbende hooren leezen, doen Eede op de heylige Euangelisten van God Almagtig, dat den Inhoud daar van in substantie waar is.

Geteekent

John Dean. John Spiers.

Beëedigt in præsentie van My den sestiende dag van December 1776.

Geteekent

John Stanly.

'S GRAVANHAGE.

naamste Hollandsch Fort aan een Americaansche Kaaper beweesen, en de baarblykelyke assistentie in dat Eyland aan Zyner Majesteits rebelleerende Onderdaanen verleent.

Ten

Brief van den Presid. Greathead aen de Lord Germain.

Voor John Stanley *Schildk: een van de Leeden van zyn Majesteits Raad* enz.

Compareerde in Persoon Mathew Murray Gentleman van het voorschr. Eyland van St. Christopher, welke, na den Eedt gedaan te hebben op de heylige Euangelisten van God Almagtig, deponeert en zegt, dat op of omtrent den eersten dag van deeze teegenswoordige Maand December, hy Deponent vertrokken is van dit Eyland na St. Eustatius in een kleyne twee Mast Boot, toebehoorende aan, en gecommandeert door John Charles van dit Eyland, aan boord van hetwelke meede vertrokken twee andere Blanken als Passagiers, welke beyde onbekend waren aan den Deposant, en welkers naamen hy niet weet. En zegt den Deponent, dat onder andere conversatie geduurende hunne Passage na St. Eustatius, een van de boovengemelde Vreemdelingen hem Deponent en het Geselschap aan boord informeerden, dat hy een Noord Americaan was, en in verscheide engagementen aldaar geweest was met des Konings Troupen, dog dat hy van daar vertrokken was, en verlangde iets anders aan de hand te neemen, waar op den Deponent hem deed observeeren, dat 'er een Brigantyn in dit Eyland gereed lag met Rum en Provisien gedestineert na New Jork, en dat hy aan boord van hetzelve kon gaan, en aldus buyten gevaar, alzo hetzelve in 's Konings dienst was, waar op de Vreemdeling antwoorde, dat hy liever niet verkoos weder naar Noord America te rug te keeren, maar verlangde naar Engeland te gaan, welk vertelseltje den Deponent naderhand bevond alleenlyk gedestineert te zyn geweest om hem Deponent en zyn meede Passagiers te amuseeren, want den Deponent zegt, dat by hunne aankomst op de Rheede van St. Eustatius, en koomende aan de zyde van een Sloep, aldaar ten Anker leggende, het Volk van gemelde sloep kwam toeloopen, en met de boovengemelde Vreemdeling spraaken, welke daar op overluyd aan deezen Deponent en zyne twee Meede-Passagiers toe riep, —— nu moogt gy alle weeten wie Ik ben; ik ben Conltapel van deeze Sloep, zy is Americaansche Kaper, gen. de Baltimore Hero, en is die geen, welk eenige dagen geleeden op deeze hoogte het Irsche Brich genoomen heeft, en heeft de laatsgemelde Per-

zoon

Ten opsigte van de byzondere aanval der Engelsche Brigantyn door een gewaapende Sloep te St. Eustatius uytgerust, moet Ik de vryheyd verzoeken om Uw Lordschap te refereeren aan de Represen-ta-

's GRAVENHAGE. *Brief van den Presid.* Greathead *aan den Lord* Germain.

zoon vervolgens zyne kist en dingen overgebragt in een Canoe, en is met hetzelve na de gemelde Sloep gevaaren.

Was geteekent

Mathew Murray

Beëedigt voor My, deezen neegenden dag van December 1776.

Was geteekent

John Stanley.

Voor John Stanley *Schildk: een van de Leeden van zyn Majesteits Raad* enz.

Compareerde in Perzoon John Trottman, oud seeventien Jaaren of daar omtrent, welke na den Eedt gedaan te hebben op de heylige Euangelisten van God Almagtig, deponeert en zegt, dat in de Maand April 1773, hy Deponent door zyn Vader Hendrik Trottman, Koopman in het Eyland van Barbados (alwaar hy Deponent gebooren is) ter zyner edúcatie gesonden wierd aan de Heeren James en Drinker, Kooplieden te Philadelphia; en dat kort na zyne aankomst aldaar, hy door zyn voorschr. Voogden gesonden wierd na Prince Joun, in de Provincie van New Jersay, in een School aldaar gehouden wordende door den Eerwaarde Dr. John Witherspoor, welke naderhand verkooren wierd tot een der Leeden om te dienen in het Land Congres voor de voorschr. Provincie van New Jersay.

En deeze Deponent zegt verder, dat in de Maand September laatsleeden (vacantie tyd zynde) hy van Prince Joun voornoemt vertrokken is, om volgens gewoonte zyne Vacantie dagen te Philadelphia by zyne meergemelde Voogden te gaan passeeren; en dat op een avond, laater dan na gewoonde, zynde gaan wandelen met George West van Carolina, welk een van zyne Schoolmakkers was, hy Deponent en de voornoemde George West, op een Werf in Philadelphia ontmoet wierd door eenige Perzoonen, welkers practycq hy Deponent naderhand geinformeerd werd, het was van alle nagten jagt te maaken, en in dienst van het Land Congres te pressen alle de manschap die zy konden oploopen) die hem Deponent en de gemelde George West, dwongen aan boord te gaan van een

's GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. Greathead *aen den Lord* Germain.

tatie, welke Uw E., zo als ik denk, zal ontfangen van Gouverneur Shirley, dewelke een brief aan den Hollandschen Gouverneur op dit subject heeft afgezonden door den Heer Forster Mc. Connell, den Brigantyn, uytgerust door het Land Congres, genaamt de Andrew Doria, gecommandeert door Capitain Robinson, gemonteert met veertien dubbelde gefortificeerde Vierponders, veertien of sestien Draaybassen, voerende hondert Man, of daar omtrent, en welk als toen was leggende op de Rivier Delaware te Glocester, omtrent vyf mylen van Philadelphia.

En zegt den Deponent verder, dat de voorschr. Brigantyn kort daar aan onder zeyl ging na St. Eustatius, alwaar sy omtrent in half November laatsleeden arriveerden, en dat het voorschr. Brigantyn ten Anker gekoomen zynde voor de Stad in het zelve Eyland, het Fort Orange met dertien schooten gesalueert heeft, en dat na eenige tusschenpoosing het Salut door het voorschr. Fort beantwoord is met negen of elff schooten (dog hetwelk de Deponent nu zig niet wel herinneren kan) het voorschr. Brigantyn geduurende de tyd van het Salut en van het antwoord op hetzelve, de vlag voerende van het Land Congres. En zegt den Deponent verder dat 's avonds van hunne aankomst te St. Eustatius, hy Deponent met nog drie andere Persoonen (twee Engelsmannen, en een Fransman) door den Schipper bevoolen wierd hem aan boord te brengen van een Americaansche Lootsboot, als toen ten Anker leggende op de Rheede van St. Eustatius; en dat na hem aan boord van gemelde boot gebragt te hebben, zy door gemelde Schipper bevoolen wierden, met alle expeditie weder na voorschreve Brigantyn te rug te keeren, en de Boot op te heysschen; en, zegt den Deponent, dat na de gemelde Lootsboot verlaaten te hebben, hy Deponent met de drie andere voornoemde Perzoonen raadpleegden hoe zy de vlugt zouden kunnen neemen van het voorschr. Brigantyn, en de Resolutie neemende om te tragten op dit Eyland te koomen, zy, na de geheele nagt geroeit te hebben, 's anderen daags 's ogtens omtrent zeeven uuren te Sandy Point op dit Eyland arriveerden; en zegt den Deponent wyders, dat uyt het geen hy aan boord van hetzelve Brigantyn heeft kunnen verstaan, hy in waarheyd gelooft, dat het oogmerk van de togt van het gemelde Brigantyn na St. Eustatius was, om kleeding en andere noodwendigheeden in te koopen tot gebruyk van de Americaansche Land Armée. En zegt den Deponant, dat geduurende de tyd hy aan dat boord van het gemelde Brigantyn geweest is, hy door jeder Persoon aan

den Eygenaar van Schip en Laading, en hoewel Ik geen uytdrukkelyk positiev beëdigt Bewys gekregen heb, dat den Kaaper een eygendom was van Hollandsche Onderdaanen, nog wegens de eygentlyke Natuur der Toevoer, die daagelyks van St. Eustatius na Noord America gezonden word (om welke te obtineeren, de zwaarigheyd zig in eens vleye Ik my, aan Uw Lordschap zal opdoen) hoop Ik egter dat door Uw Lordschap niet bevonden zal worden, dat myn Yver voor Zyn Majesteits dienst, my buyten de stricte Reegel van myn pligt zal hebben doen gaan; en dat, daar de meening van de Brigantyn van dit Eyland was gezien, de weezendlykheyd en Eygendom van haar klaar tot myn Satisfactie beweezen is, zo wel als het stuk van de meest daagelyks onbepaalde Commercie tusschen Noord America en St. Eustatius, al te klaar om tegengesprooken te kunnen worden, zal ik niet in Zyn Majesteits ongenoegen vallen, door myne representatien en vertoogen zo volleedig aan den Hollandschen Gouverneur gedaan te hebben.

'S-GRAVENHAGE.

Brief van den Presid. Greathead aan den Lord Germain.

Deze klagten en bylagen dus aen den Lord GERMAIN te Londen zynde toegekomen, is het gebeurd, dat den 21 van Sprokkelmaend van dit jaer 1777. de Engelsche Afgezant, Ridder YORK, dezelven aen de Algemeene Staten van dit Gemeenebest heeft overgegeven, met de volgende Memorie;

HAUTS

aan Boord van hetzelve over het algemeen zo wel behandelt is, als hy in zyne omstandigheeden kon verwagten, except door den Bootsman die een Vreemdeling was, en hem Deponent verscheide maalen streng geslaagen had.

Geteekent

John Trottman.

Beëedigt deezen veertienden dag van Decemb. 1776.
Voor My

Geteekent

John Stanley.

'S GRAVENHAGE.

Klagte van den Engelschen Gezant over den Gouverneur van St. Eustatius.

HAUTS & PUISSANTS SEIGNEURS!

Depuis le commencement de la Rebellion denaturé, qui a éclaté dans les Colonies Angloises de l'Amerique septentrionale contre la Constitution legale de la Mere Patrie, le soussigné Ambassadeur extraordinaire & Plenipotentiaire du Roi de la Grande Brittagne a eu de frequentes occasions de s'addresser a Vos Hautes Puissances, au Nom du Roi son Maitre, pour les engager par tous les motifs d'Intérêt Nationaal, de bon Voisinage, d'Amitie, & de Traites enfin, d'arrêter le Commerce clandestin, qui se faisoit entre leurs sujets & les Rebelles. Si les mesures que Vos Hautes Puissances ont jugé à propos de prendre, avoient été aussi efficaces que leurs Assurances ont été Amicales, le soussigné ne se trouveroit pas dans la desagréable necessité de porter aujourd'hui à la connoissance de Vos Hautes Puissances des Faits de la Nature la plus serieuse.

HOOG MOGENDE HEEREN!

Zedert den aenvang van den onnatuerlyken opstand, die in de Engelsche Volkplantingen van Noord-America tegen de wettige Regeeringvorm van het Moederland is uitgeborsten, heeft de ondergetekende, Buitengewoon en volkomen Gemagtigden van den Koning van Groot-Britannie, meermaalen gelegenheid gehad zig by Uw Hoog Mogende te vervoegen, in naeme van den Koning zynen Meester, om Dezelven door alle beweegmiddelen van Volksbelang, van goede nabuerschap, van Vriendschap, en eindelyk ook van verbonden, te noopen, om den hymelyken handel, die tusschen Derzelver onderdaenen en de oproerige Americaenen geschiedt, te stuiten. Indien de maetregels, welke Uw HH. MM. hebben gelieven te nemen, van zo veel uitwerking, als hunne verzekering vriendhoudende, geweest waren; zou de Ondergetekende zig niet in de onaengename noodzakelykheid bevinden van thands ter kennisse van Uw HH. MM. te brengen gebeurtenissen, van het allerernstigst belang en uitzigt.

'S GRAVENHAGE.

Klagten van den Engelschen Gezant over den Gouverneur van St. Eustatius.

Le Roi, Hauts & Puissants Seigneurs, a supporté jusqu'ici avec une patience sans exemple, la conduite irreguliere de leurs sujets, dans leur Commerce interessé à St. Eustache, & de la en Amerique. Sa Majesté s'est toujours flattée qu'en donnant le tems à Vos Hautes Puissances d'examiner & d'approfondir une conduite aussi irréguliére qu'insoutenable, Elles auroient pris les mesures necessaires pour réprimer les abus, tenir leurs sujets dans de justes bornes, & faire respecter les Droits & l'Amitié de la Grande Bretagne.

De Koning, Hoog Mogende Heeren; heeft tot hier toe met een geduld zonder voorbeeld, de onregelmatige handelwyze van Derzelver onderdaenen verdragen, in hunnen handel, die zy te St. Eustatius, en van daer in America dryven. Zyne Majesteit heeft zig steeds gevleid, dat met tyd aen Uw HH. MM. te geven om eene handelwyze zo onregelmatig als onverdedigbaer te onderzoeken en te doorgronden, Dezelven de nodige middelen zouden hebben aengewend om de misbruiken te beteugelen, hunne onderdaenen binnen behoorlyke paelen te houden, en de Rechten en Vriendschap van Groot Brittannie te doen ontzien.

La Plainte que j'ai ordre de faire actuellement à Vos Hautes Puissances, est fondée sur des Piéces Authentiques annexées à ce Memoire, où Vos Hautes Puissances verront avec étonnement, &, je dois croire, même avec mécontentement, qu'après avoir permi un Commerce illimité aux Rebelles Americains à St. Eustache, Leur nouveau Gouverneur, le

De klagte, welke ik bevel heb van thands aen Uw HH. MM. te doen, is gegrond op egte stukken by deze Memorie gevoegd; in welke Uw HH. MM. met verwondering, en ik moet gelooven, zelfs met misnoegen, zien zullen, dat, na eene onbepaelden Koophandel aen de oproerige Americanen te St. Eustatius te hebben toegestaan, Derzelver nieuwe Gouverneur, de Heer de Graaf, zyn pligt in zo ver-

SGRAVENHAGE.

Klagten van den Engelschen Gezant over den Gouverneur van St. Eustatius,

Sieur de Graaff a ôsé porter l'oubli de son devoir au point de conniver aux Equippemens hostiles des Americains, de permettre la saisi d'un Vaisseau Anglois par un Pirate Americain, pres qu'à la portée du Canon de son Isle, & pour comble d'affront à la Nation Angloise, & à toutes les Puissances de l'Europe, de faire rendre le salut au Pavillon par la Forteresse de son Gouvernement,

A toutes les représentations Amicales faites par le President de l'Isle Voisine de St. Christophe, sur tous ces Faits notoires, le Sieur de Graaff a repondu de la maniere la plus vague, & la moins satisfaisante, en refusant même d'entrer en pour parler au explications quelconques avec un Membre du Conseil du Roi à St. Christophe, dépêché à St. Eustache pour cette fin par le susdit President.

re heeft durven vergeeten, dat hy de vyandelyke uitrustingen der Americanen, oogluikende heeft aengezien; dat hy het nemen van een Engelsch schip door eenen Amerikaenschen Zeerover heeft toegelaten, *byna* onder het beryk van het geschut van zyn Eiland; en, (om de kleinagting tegens de Engelsche Natie, en alle andere Mogendheden van Europa tot den hoogsten trap te brengen), dat hy de vlag van het oproerig Amerika door de Fortereſſe van zyn gebied met de gewoone eergroet heeft doen beantwoorden.

Alle de vriendelyke vertoogen, welke het voorzittend Lid der Regeeringe van het nabuerig Eiland Sr. Christophels, omtrend deze bekende voorvallen gedaan heeft, heeft de Heer de Graaf op de onduidelykste en aller onvoldoendste wyze beantwoord, weigerende zelfs zig in eenige verklaeringen, hoe genaamd in te laeten met een Lid van 's Konings Raed op het Eiland van St Christophels, welke ten dien einde door den gem. Voorzitter naer St. Eustatius was afgevaerdigd.

Na

Il ne me reste, après la Communication des Piéces annexées qu'à ajouter que le Roi, qui les a lues avec non moins de surprise que d'indignation, m'ordonne expressément de demander à Vos Hautes Puissances un désaveu formel du salut rendu au Pavillon Rebelle par le Fort d'Orange à St. Eustache, la Demission & le Rappel immediat du Gouverneur de Graaff, & de déclarer en outre de la part de sa Majeste, que jusqu'à ce que cette satisfaction ait été donnée, l'on ne doit pas s'attendre que sa Majeste se laisera amuser par de simples assurances, ou qu'elle tardera un instant à prendre les mesures qu'Elle croira devoir aux Intérêts & à la dignité de sa Couronne. &c.

'S GRAVENHAGE. *Klagten van den Engelschen Gezant over den Gouverneur van St. Eustatius.*

Na het mededeelen van de bygevoegde stukken is my niets overig, dan 'er nog by te voegen, dat de Koning, die dezelven met geene mindere verwondering, dan verontwaardiging gelezen heeft, my uitdrukkelyk gelast, van Uw HH, MM. te vorderen eene plegtige ontkenning van den eergroet aen den oproerigen Vlag door het Fort Oranje te St. Eustatius gedaen; de afdanking en onmiddelyke terugontbieding van den Bevelhebber *de Graaf*; en daer en boven nog van wegen zyne Majesteit te verklaeren, dat zo lang deze voldoening niet gegeven is, men niet moet verwagten, dat zyne Majesteit zig zal laten zussen met enkele verzekeringen, of dat Zy eenen oogenblik zal vertraegen, de maetregels te nemen, die zy voor de belangens en de waerdigheid van den Kroon zal meenen goed te vinden. enz.

Wy zullen ons met geene aenmerkingen over deze Memorie ophouden. Dit egter kunnen wy met stilzwygen niet voorbygaen, dat zo veelen als deze Memorie van den Engelschen Gezant gelezen hebben, ten uiterste verwonderd zyn geweest over de uitdrukking, BYNA *onder het beryk van het geschut;* even als of men ook regt hadt,

'S GRAVENHAGE. hadt, ja verpligt was te beletten het geen buiten zyn bereik is, en daer voor aenſprakelyk konde zyn. Dog wat ook van het een en ander zy, de Afgezondene van de Provincie van Holland en Weſtvriesland namen die Memorie en Bylagen over om in de hunnen breeder mede te deelen; terwyl de Algemeene Staten egter goedvonden, „ dat gem. ſtukken zouden geſteld worden in „ handen van de Heeren Lynden tot *Zwaenenburg* en andere Gedeputeerden tot de Buiten„ landſche zaken om alles te onderzoeken en der „ Vergaderinge verſlag te doen; dat ook gem. „ ſtukken zouden gezonden worden aen den Re„ preſentant en Bewindhebberen van de Weſt„ Indiſche Compagnie ter Voorzittende kamer „ Amſteldam, om Hunne HH. MM. ten ſpoe„ digſten en zonder uitſtel te berigten, of met „ de laetſt ingekomene brieven van St. Euſtatius „ iets, en wat, ter hunner kenniſſe zoude mogen „ zyn gekomen, wegens het voorval, waar over „ in voorſz. Memorie is geklaegt."

Dit een en ander was van gevolg, dat de Algemeene Staten van ons Gemeenebeſt op den 26 van Lentemaend door hunnen Envoyé den Graef *van Welderen* aen den Koning van Engeland het volgend antwoord lieten geven.

Antw. van de Republiek op de klagten van Engeland.

SIRE!	*SIRE!*
C'eſt avec le plus profond reſpect, que le ſouſſigné, Envoié extraordinaire & plenipotentiaire de L. H. P., en conſéquence des ordres qu'il vient d'en recevoir, a l'honneur de	Het is met het diepſt ontzag, dat de ondergetekende, buitengewoon en volkomen gemagtigde Afgezant van hunne Hoog Mogende, navolgende de bevelen, die hy deswegens heeft ontvangen, de eer heeft,

représenter à V. M., que le mémoire que son ambassadeur leur a présenté le 21 du mois passé, les a sensiblement touchées; & qu'elles se trouvent obligées de porter des plaintes des reproches qui y sont contenus, comme si L. H. P. étoient soupçonnées de vouloir amuser V. M. par des assurances amicales, qui sont démenties par les faits; de même que du ton menaçant qui regne dans ce mémoire, & qui paroit à L. H. P., trop éloigné de ce qui est reçu & doit avoir lieu entre des souverains & puissances indépendantes; & surtout entre des voisins qui ont été unis depuis si longtems, par les liens de la bonne harmonie & de l'amitié mutuelle.

L. H. P. croient, qu'en toutes occasions, & particulierement dans ces malheureux troubles des Colonies de V. M. en Amérique, elles ont fait envers V. M. tout ce que l'on pourroit attendre d'un

's GRAVENHAGE.

Antw. van de Republiek op de klagten van Engelands

heeft, Uwe Majesteit te vertoonen, dat de Memorie, die zyn Afgezant den den 21 van de afgelopene Maend, Hen heeft overgegeven, Hun gevoelig heeft getroffen; en dat Zy zig verpligt vinden te klaegen over de verwytingen, daer in vervat, even als of hunne HH. MM. vermoed wierden van Uwe Majesteit te willen zussen met vriendelyke verzekeringen, die door de daeden wierden tegengesproken, als mede over den dreigenden toon, welke in die Memorie heerscht, en welke aen hunne Hoog Mogende toeschynt te verre afwykende van het geen tusschen souvereine en onafhangelyke Mogendheden is aengenomen en moet plaets hebben; en vooral tusschen nabueren, welken zederd zo eenen langen tyd door de banden van goede overeenstemming en onderlinge vriendschap zyn vereenigd geweest.

Hunne HH. MM. meenen, dat zy in alle gelegenheden, en byzonderlyk in deze ongelukkige beroertens van Uwer Majesteits Volkplantingen in America, omtrend Uwe Majesteit dat geenen gedaen hebben, 't welk men van eenen goeden

'S GRAVENHAGE.

Antw. van de Republiek op de klagten van Engeland.

bon voinsin, & d'une puissance amie & affectionnée.

L. H. P., Sire, mettent le plus haut prix à l'amitié de V. M.: Elles souhaitent de faire tout ce qui est en leur pouvoir, autant que l'honneur & la dignité de l'état le permettent; pour la cultiver de plus en plus: Mais elles ne sauroient cacher en même tems à V. M., la sensible sensation que ce mémoire a fait sur elles.

C'est uniquement par le motif de montrer à V. M. tous les égards possibles, & pour prouver que L. H. P. ne veulent rien négliger de ce qui peut servir à rechercher convenablement la vérité des faits, dont les plaintes paroissent être résultées, qu'elles ont résolu de faire cet examen de la façon la plus prompte, & d'en retrancher toutes les longueurs & tous les délais. A cet effet, L. H. P. se sont écartées de la forme ordinaire, usitée toujours en cas pareils, de demander le rapport par

den nabuer, en van eene vriendhoudende en toegenegene Mogenheid zou kunnen verwagten.

Hunne HH. MM., Sire, stellen de Vriendschap van Uwe Majest. op den hoogsten prys; zy wenschen al te doen, wat in hun vermogen is, zo veel de eer en waerdigheid van den Staet toelaeten, om dezelve meer en meer aen te kweeken; maer zy kunnen te gelyker tyd voor Uwe Majesteit niet verbergen de gevoelige aendoening, die deze Memorie op hen gemaekt heeft.

Het is eeniglyk om Uwe Majesteit alle oplettendheid te betoonen, en om te bewyzen, dat hunne HH. MM. niets willen verzuimen 't geen dienen kan, om gevoeglyk de waerheid van die gebeurtenissen te onderzoeken, waer uit de klagten zyn gesproten, dat Zy besloten hebben om dit onderzoek op de spoedigste wyze te doen, en daer van alle langwyligheid en uitstellen af te snyden. Ten dien einde zyn Hunne HH. MM. afgeweken van de gewoone vorm, in diergelyke gevallen altyd gebruikelyk, om van de Bediendens en Amtenaeren in hunne Volkplantin-

écrit, des officiers & emploiés de leurs colonies; & elles ont déjà expédié leurs ordres, que le commandant de St. Eustache se rendroit dans la république sans délai, & le plus promptement possible, pour donner les informations nécessaires de tout ce qui s'est passé dans l'Isle de S. Eustache; & de ce qui est venu à sa connoissance, relativement aux colonies Américaines & leurs vaisseaux pendant le tems qu'il y a commandé, & pour mettre sous les yeux de L. H. P. sa conduite à cet égard.

Le soussigné se trouve chargé de porter cette resolution à la connoissance de V. M.; & de déclarer pareillement que L. H. P. ne font aucune difficulté le désavouer très expressément tout acte ou marque d'honneur qui peut avoir été donné par leurs officiers & emploiés, aux vaisseaux des colonies de l'Amérique-Septentrionale de V. M. ou qu'ils pourroient donner dans la suite; pour autant que ces actes ou

tingen een schriftelyk berigt te vorderen; en zy hebben reeds hunne bevelen afgevaardigd, dat de Bevelhebber van St. Eustatius, zonder uitstel en met alle mogelyken spoed in de Republiek zoude verschynen, om hunne HH. MM. de noodige berigten te geven van al 't geen op 't Eiland St. Eustatius is voorgevallen, en van 't geen, omtrend de Amerikaensche Colonien en derzelver schepen, geduerende den tyd, dat hy het bevel gevoerd heeft, tot zyne kennisse is gekomen; en om zyne handelwyzen daer omtrend onder het oog van hunne Hoog Mogende te brengen.

'S GRAVENHAGE.

Antw. van de Repu-bliek op de klag-ten van Enge-land.

De ondergetekende vindt zig gelast, dit besluit tot kennisse van Uwe Majesteit te brengen, en gelykelyk te verklaeren, dat hunne HH. MM. geene zwarigheid maken van zeer uitdrukkelyk te ontkennen alle daed of eerbewyzing, welke door hunne Bedienдens of Amtenaren aen de schepen van de Noord-Amerikaensche Volkplantingen van zyne Majesteit mogten zyn gegeven, of welken zy in 't vervolg mogten geven; voor zo verre die daden of eerbewy-

zin-

's GRAVENHAGE.

Antw: van de Republiek op de klagten van Engeland.

marque d'honneur se roient de nature qu'on put en conclure, que l'on reconnoît le moins du monde l'indépendance & souverainité des dites colonies. Le soussigné se trouve en outre chargé de porter à la connoissance de V. M., que L. H. P. viennent de donner des ordres en conséquence aux gouverneurs & commandans de leurs colonies dans les Indes-Occidentales; & leur ont enjoint de nouveau & au plus fort, d'observer exactement leurs placards & ordres contre l'exportation des munitions de guerre vers les colonies de l'Amérique de V. M.; & de faire exécuter ces ordres avec toute la rigueur possible.

zingen van natuer mogten zyn, om daer uit te besluiten, dat men het minst ter werreld de onafhankelykheid en oppergezag van gem. Volkplantingen erkende.

De ondergetekende vindt zig daer en boven gelast van aen Uwe Majesteit kennisse te geven, dat hunne Hoog Mogende, dien overeenkomstig, bevelen hebben gegeven aen de Bevelhebbers in hunne West-Indische Volkplantingen, en hen op nieuws en op het allersterkst hebben gelast, om derzelver placaten en bevelen tegen den uitvoer van oorlogsbehoeftens naer de Amerikaensche Volkplantingen van Uwe Majesteit, op het allernaeuwkeurigst in agt te nemen, en die bevelen met de allermogelykste striktheid te doen uitvoeren.

Hier op is den 11 van Grasmaend dezes jaers van wegen den Koning van Groot Brittannie, door den Secretaris van Staet den Graef *van Suffolk*, aen onzen Gezant den Graef *van Welderen*, het volgend wederantwoord gegeven:

MONSIEUR!

Le Roi ayant pris connoissance du mémoi-

MYN HEER!

De Koning myn Meester kennis gekregen hebben-

-se que vous avez adressé à S. M.; le 26 du mois passé, en conséquence des ordres que vous aviez reçus de L. H. P., m'ordonne de vous assurer, que S. M. l'accepte avec satisfaction; en même tems, qu'elle ne sauroit appercevoir, que le mémoire présenté par son Ambassadeur aux Etats-Généraux des Provinces-Unies, le 21 Février, contienne quelque chose de contraire à ce qui doit avoir lieu entre des souverains & des puissances indépendantes. Dans les circonstances sérieuses dont il est question, S. M. a été d'autant plus sensiblement touchée de l'affaire qui faisoit le sujet principal de la plainte, qu'elle étoit occasionnée par le procédé indécent d'un Gouverneur dans le service d'un voisin, qui a été uni depuis si longtems avec S. M. par les liens de la bonne harmonie & de l'amitié mutuelles.

S. M. a appris avec plaisir, que L. H. P. ont

-bende van de Memorie, welke Gy den 26 der afgelopen Maend aen zyne Majesteit hebt doen geworden volgends de ontvangene bevelen van H. H. MM. gelast my U te verzekeren, dat Z. M. dezelven met genoegen aenneemt, ten zelfde tyde, dat Zy niet kan begrypen, dat de Memorie, door zynen Afgezant aen de Algemeene Staten der Vereenigde gewesten, den 21 van Sprokkelmaend ingeleverd, iets behelst tegenstrydig aan 't geen tusschen Opperheeren, en Onafhankelyke Mogenheden moet plaets hebben. In de omstandigheden van gewigt, op welken het hier aenkomt, is zyne Majesteit zo veel te gevoeliger getroffen geweest, van de zaek, die het voornaam onderwerp van klagten uitleverde, als dezelve is veroorzaekt door de onhebbelyke handelwyze van eenen Bevelhebber in dienst van eenen Nabuer, welke zedert zo langen tyd met zyne Majesteit door de banden van goede overeenstemming en onderlinge vriendschap is vereenigd geweest.

Zyne Majesteit heeft met blydschap vernomen, dat H. H.

's GRAVENHAGE. Wederantw. van den Koning op het antw. van den Staet.

'sGRAVENHAGE.

Wederantw. van den Koning op het antw. van den Staet.

rempli son attente ; qu'elles ont rappellé leur Gouvernèur ; que l'insulte est désavouée, & que les ordres sont expédiés aux Gouverneurs & Commandans des Colonies de L. H. P. aux Indes-Occidentales, de garder exactement les placards & ordres contre l'exportation des munitions de guerre vers les Colonies de S. M. en Amérique, actuellement en Rébellion: Et étant persuadée que L. H. P. veilleront à l'exécution exacte de leurs ordonnances, S. M. se fait un plaisir de mettre fin à tout sujet de regret, que les conséquences de la conduite offensante du Gouverneur de St. Eustache peuvent leur avoir causé.

H. H. MM. zyne verwagting hebben vervuld, dat zy hunnen Bevelhebber hebben opontboden; dat de kleinagting is ontkend; en dat aen de Bevelhebbers en Bestierders van de Volkplantingen van hunne H. H. MM. in de West-Indien bevelen zyn afgevaerdigd, om de placaten en ordres tegen de uitvoering van oorlogstuig naer de Volkplantingen van zyne Majesteit in America, thands in opstand zynde, stiptelyk te agtervolgen. En overreed zynde, dat H. H. MM. voor de naeuwe uitvoering van hunne bevelen zullen waken, is het zyne Majesteit een genoegen, een einde te maken van alle reden van leedwezen, welk de gevolgen van de beleedigde handelwyze van den Bevelhebber van St. Eustatius, hen heeft kunnen veroorzaeken.

AMSTELDAM.

Wanneer, gelyk wy gezien hebben (*), de Heeren Staten van Holland en Westvriesland op den 19 van Bloeimaend 1775. ter aenmoediging van de Groote, of Haring visschery, eene belooning van 500 guldens voor iedere buis of

(*) Zie N. Nederl. Jaarb. 1775. bl. 755-757 en 1436.

of schip uit deze Provincie ten Haring uitvaeren- AM-
de, hadden toegezegd; hebben de Gecommit- STEL-
teerden der Groenlandsche en Straet-Davis Vis- DAM.
scherye dezer Landen, geoordeeld, dat deze tak van Neerlands welvaert geene mindere aenmoediging vereischte, en zig dierhalven op den 19 van Hooimaend van 't zelfde jaer 1775 vervoegd, in de eerste plaets by hunne Hoog Mogende de Algemeene Staten dezer vereenigde Landen, ten einde te mogen erlangen *Vrydom van 's Lands uitgaende rechten en premien voor de Producten der Walvischvangst*, even gelyk de Haringvisschery volgends besluit van hunne Hoog Mogende van den 9 van Bloeimaend 1750. vrydom van hunne Producten genoot. In dit Verzoekschrift wierdt hoofdzakelyk te kennen gegeven, „ dat de Sup„ plianten tot hun uitterste smertte van tyd tot „ tyd waaren ontwaar geworden het groot ver„ val in deselve Walvischvangst, door de en„ couragementen van andere Mogendheden, en „ wel voornamentlyk door de Præmie van het „ Britsche Parlement sedert den jaare 1749 toe„ gestaan, van veertig schellingen Sterlings per „ Ton voor yeder Schip, waar door der selver „ uitrusting, die in dat jaar maar in twee Schee„ pen bestond, in het volgende jaar 1750 tot „ twintig Scheepen reeds was toegenoomen, en „ welk getal seedert jaarlyks was vermeerdert „ tot hondard en neegen Scheepen, die in dit „ voorjaar uit Engeland en Schotland ter Wal„ vischvangst en Robbevangst waren vertrokken, „ en die gesaamentlyk booven de ses en sestig „ duisend vyf hondard ponden Sterlings, of cir„ ca seevenmaal hondard en dertig duisend Hol„ landsche guldens tot præmie genooten, waar

 „ door

AM- STEL- DAM.

„ door de Visscherye deeser Landen soodanig „ was gedisanimeert, dat, daar in den jaare 1741 „ honderd en seeven en tagtig Scheepen uit dee- „ se Landen waren uitgevaaren, dat getal nu al „ daalende tot honderd neegen en twintig Schee- „ pen was geminderd, en het te vreesen was groo- „ tendeels soude vervallen.

„ Dat nu ook in Sweeden door het opregten „ van een Compagnie poogingen wierden aan- „ gewend om die Visschery aldaar te vestigen; „ en dat ook in Deenemarken grooter prepara- „ tien tot het voortsetten der gemelde Visschery „ gemaakt wierden, uit al het welk ten klaarsten „ te sien was, dat deese voornaame Tak van Com- „ mercie en Navigatie eerlang in haare totale „ ruïne soude koomen weg te sinken, en geheel „ in handen geraaken van andere Natien; ver- „ soekende de Supplianten derhalven, dat Haar „ Hoog Mog. by soo veele reeds verleende goed- „ heeden en vrydommen, aan de gemelde Vis- „ scherye, voor het algemeene gros der Ingezee- „ tenen soo noodsaakelyk en voordeelig, (gelyk „ de Supplianten vermeenden te kunnen demon- „ streeren by de Memorie neevens de voorsz. „ Requeste gevoegt) nog gelieven te voegen de „ vrydommen van 's Lands uitgaande Regten en „ Præmiegelden voor de Producten der Groen- „ landsche en Straatdavische Visscherye deeser „ Landen, namentlyk Robbe-, Walrus- en Wal- „ vischtraan, Walvischbaarden en gesneede Ba- „ leynen, Robbe- en Walrushuyden en Walrus- „ tanden, Walvischlym en Vinken, gelyk haar „ Hoog Mog. seedert den 9 Mey 1750 reeds ten „ voordeelen van de Haringvisschery gedispo- „ neert hebben, door dergelyke vrydommen van

„ uit-

„ uitgaande Regten en Præmien van de uit te AM-
„ voeren Haring te verleenen, en dat onder soo- STEL-
„ danige præcautien en pœnaliteiten voor de Af- DAM.
„ laaders der voornoemde Goederen als haar
„ Hoog Mog. tot heylsaame oogmerken in deese
„ sullen oordeelen te behooren."

In de tweede plaets vervoegde zig gem. Gecommitteerden by Hunne Ed. Groot Mogende de Staten van Holland en Westvriesland, niet alleen om Hoogstderzelver gunstige ondersteuning en bevordering van hun verzoek by de Algemeene Staten gedaen, maer ook dat hunne Ed. Groot Mog. eene premie of belooning van 40 guldens voor ieder kop van ieder schip, 't welk uit deze Landen ter Walvisch- en Robbe-vangst zoude worden uitgerust, goedgunstiglyk ten behoeve van derzelver Uitreeders geliefden te verleenen.

Tot ondersteuning van deze Verzoekschriften, was by dezelven gevoegd eene Memorie van dezen inhoud:

Memorie der Gecommitteerdens van de Groenlandsche *en* Straatdavidsche Visscherye *deezer Landen, tot bewys der Nut en Noodzaakelykheid van de Walvisvangst, voor deeze Landen, en het nadeel dat dezelve werd toegebragt, door de Encouragementen en Premiën, die andere Mogendheeden aan haar Onderdaanen verleenen. Beneevens de Lyst der Engelschen &c.* (*).

Het nut deezer Visscherye, is altoos, by den Staat zoo wel geconsidereert, dat, uitgezondert enkel-

(*) LYST der Engelsche en Schotse *Groenlands*, en *Straatdavids Vaarders*, in dit Jaar 1775. ter Walvis en Robbevangst uytgevaaren, naa de origineele Gedrukte Copy van London.

AMSTELDAM.

Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandſ. en Straet Dav.visſcherye enz.

kelde weynige Jaaren, en niet na het Jaar 1691, deeze Vaart altoos vry en open is geſtelt geweeſt, en

An Account of the Veſſels, ſailed for the *Greenland* Whale Fiſhery, from the different Ports in *England* and *Scotland*, in 1775.

Ships Names.	Captains.	Tons
From LONDON, 47 Schips, *viz.*		
* Friendly Adventure	Will. Sallows	286
* Francis	Geo. Marſhall	334
* Unity	Joſeph Dixcey	402
* Britannia	J. Cheeſment	392
* Maria	Rob. Gordon	293
* Mentor	Will. Brown	240
* Hope	John Mather	267
Siren	Henry Gilbert	400
* Lord Rochford	James Lambert	334
Adventure	W. Waterhouſe	281
Duke of York	Ralph Petrie	288
* Ward	Jo. Hutchinſon	351
* Hawke	John M'Leod	274
Albion	George Crofts	308
Bleſſing	C. Homer	221
Elizabeth	Tho. Broderick	371
Favourite	John Petrie	285
Pegaſus	R. Bourflower	400
Meliſh	Rob. Clarke	339
Lyon	Joſ. Stevenſon	300
Liberty	T. Robinſon	241
Riſing Sun	Joſeph Thew	361
Mary	W. Hind	283
Rockingham	John Reed	189
Medway	Andrew Biſſet	141
Young Eagle	Steph. Dryden	432
Weymouth	W. Bartlett	266
Kelſo	John Stewart	342
Neptune	John Sword	333
Edward	W. Patterſon	289
Leviathan	W. Brinkley	[illegible]
Prudence	John Hudſon	[illegible]
General Conway	Rich. Kitchen	456
Empreſs of Ruſſia	W. Alderſon	425

For-

AMSTELDAM. *Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandsche en Straet-Dav. visscherye enz.*

en zelfs in de zwaarste Oorlogen, met uitzondering van andere Vaart, en van genoegzaam Convoy voorzien. Het

Ships Names.	Captains.	Tons
Forbes	Rob. Beadnell	374
St. George	James Morrow	374
Union	John Dryden	402
Sea Horse	John Clarke	291
Duke of Bedford	Joseph Fisher	319
Henrietta	Joseph Bell	323
Mermaid	Ralph Hodney	300
Thames	James Turner	91
Marianne	John Brown	320
Hawke	Matthew Scott	308
America	Ben. Huffey	
Swan	Ben. Jenkins	
S. Paul	—— Gardner	

From NEWCASLE, 3 Schips, *viz.*

Noble Ann	John Dobson	192
John and Margaret	George Ismay	397
Priscilla	Thomas Frank	347

From WHITBY, 15 Schips, *viz.*

* Jenny	W. Hamilton	314
Providence	Tho. Carlisle	188
James and Mary	Tim. Hardy	285
* Hope	Rob. Peacocke	289
Hercules	James Boyce	263
Delight	Matthew Smith	259
Loyal Club	J. Lattemoor	349
* Britsh King	Tho. Fotherly	279
Volunteer	Will. Coulson	302
* Addison	Francis Banks	313
* Speedwell	John Stewart	297
* John and Ann	Tho. Rounding	340
* Two Sisters	Tho. Hodgson	392
* Free Love	John Brown	341
* Esk	W. Ridley	303

From LYNN, 2 Schips, *viz.*

Experiment	Jos. Edwards	276
Archangel	Dirk Boyss	348

AMSTELDAM.

Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandſ. en Straet-Dav.visſcheryë enz.

* Het verbod op deeze Vaart Ao. 1693 gelegd, wierd zelfs wederom opgeheeven, uit Conſideratie der

Ships Names.	Captains.	Tons
From SUNDERLAND, 1 Ship, *viz.*		
Hazard	Will. Grieves	241
From SCARBOROUG, 1 Ship, *viz.*		
Friendſhip's Reſolution	George Pilmer	215
From HULL, 12 Ships, *viz.*		
* Kingſton	Cob. Clarke	348
* Triton	J. Anderſon	294
* Humber	Jeffery Hebden	221
* Molly	T. Thompſon	290
* Berry	Peter Dobbyns	314
* Benjamin	Tho. Dring	305
* King of Pruſſia	John Hall	344
* Freedom	John Halliday	302
* Britiſh Queen	Jeremiah Ford	346
Mancheſter	Humph Ford	266
* Ann and Elizabeth	Ralph Dale	
* Hilſon	Andrew Fiſher	
From LIVERPOOL, 18 Ships, *viz.*		
* Reſolution	—— Taylor	397
* Dolphin	Richard Lloyrd	274
* Fly	James Cock	444
* Polar Star	Tho Wilſon	373
* Golden Lion	R. Thompſon	310
* Grampus	Jacob Scorer	318
Perſeverance	Lancelot Smith	332
Betty	Hugh Bell	286
Neptune	Rob. Batſon	341
Triton	Alex. Sheen	288
Whale	—— Bell	198
Wennington	J. Brockelbank	119
Auckland	Jon Wheatly	371
Active	Iſaac Fox	120
Liverpool	David Gwynn	289
William	John Swinhoe	342
Otter	—— Bell	148
Suffolk	Iſaac Bowers	211

From

der groote schaade, die de Ingezeetenen daar by zouden lyden, en nog meerder te lyden hebben, door het sterk Equipeeren onzer nabuuren.

Dec-

AMSTELDAM. Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandf. en Straet Dav. visscherye enz.

Ships Names.	Captains.	Tons
From EXETER, 1 Ship, *viz.*		
Exeter	John Phillips	328
SCHOTLAND.		
From LEITH, 3 Ships, *viz.*		
Cambeltown	D. Stewart	305
Royal Bounty	W. Kerr	331
Leith	W. Ballantyne	333
From BO'NESS, 2 Sips, *viz.*		
Peggy	G. Allan	238
Ofwald	John Watson	284
From DUNBAR, 3 Ships, *viz.*		
North Star	T. Dawson	294
Bleffed Endeavour	A. Roxburg	298½
Princefs of Wales	J. Muirhead	325½
From DUNBEE, 1 Ship, *viz.*		
Dunbee	T. Robson	364½

ENGELAND.		SCHOTLAND.	
From London	47	From Leith	3
Newcastle	3	Bo'nefs	2
Witby	15	Dunbar	3
Lynn	2	Dundee	1
Sunderland	1		
Scharborough	1	Total	9
Hull	12		100
Liverpool	18		
Exeter	1		109
Total	100 Ships		

* Those merked thus are Bound to DAVIS'S STREIGHTS.

AMSTELDAM.

Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandsf. en Straet Dav. visscherye enz.

Deeze Vaart is voormaals genoegsaam alleen gedreeven door de Ingezeetenen van deezen Staat, en die van Hamburg en Breemen, zoo dat zelfs in zwaare Oorlogstyden uit deeze Landen gevaaren hebben, tot het getal van 225 Schepen toe, en altoos gereekent is geweest by den Staat, als een zenuw van den Staat.

Om Reedenen, onder anderen:

De aangebragte Vangst als eyge Producten konden werden aangemerkt, als zuyver uit der Zee opgekoomen, en duizenden van Menschen, haar Kostwinning en bestaan daar door erlangen, door dien alle de Schepen en Walvischvangers Gereetschappen hier te lande werden gemaakt, en uitgerust.

Komende een nieuw Fluytschip van 110 a 116 voet, met deszelfs Ronthout, Ankers, Touwen, Want, Zeylen, Blok en Yzerwerk, en Vlaggen, jegenwoordig te kosten een Somma van	*f* 32000 a *f* 36000
Een nieuw Walvischvangers Gereetschap, van 550 a 650 Ysere en Houtebants heele en halve Vaaten en Pypies, 60 a 70 Walvischlynen, 6 a 7 Sloepen, Harpoenen, Lensen en ander gereetschap . .	8000 9000
Verders, Pakhuishuur en Schuytvragt, Handgeld en Victualie &c. voor 42 a 48 man . . .	4000 5000
te saamen	*f* 44000 a *f* 50000

Waar van het Land voor het grootste gedeelte, Inkomende Regten geniet: als van Hout, zo Eeke, Greene, Vuure, als Kuypers hout, Ronthout, en Wagenschot, Yzerwerk, Hennip, Teer en Pik, dat alles genoegzaam van Buytenlands moet komen; ook gedeelte, van Booter, Vlees, Spek, Tarwe, Rogge, Gerst en andere Victualie, waartoe wederom veel Schepen worden gebruikt om dezelve Waaren af te haalen, en de Producten der Visscherey na buy-

buyten lands te vervoeren, die ook het zelve Inkomen aan het Land toebrengen, behalven de Uytgaande en Inkomende Lastgelden van die Schepen.

AMSTELDAM.

Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandsch. en Straet Dav. visscherye enz.

Zoo dat niet alleen het Welfsyn deeser Vaart voor den Lande, en de Ingezeetenen van dien, belang hebbende by de Visschery, voordeelig is, maar ook andere Ingezeetenen buiten dezelve Vaart, voor gedeelte ongevoelig haar bestaan doet vinden, dewyl zy daar door goede vragten voor derzelver Schepen genieten,

En neevens ons aan de Kost helpen:

Scheepsbouwers, Mastemakers, Timmerlieden, Smits, Kuypers, Zeylemaakers, Zeyldoekmaakers, Touwslagers, Compasse- en Vlaggemaakers, Sloep, Boot en Blokkemaakers, Schuytevoerders en Sjouwers, Brouwers, Kaaskopers, Brootbakkers, Vlees, Spek, Boter, Erten, Gort, Stokvis, Kruydeniers-waaren, natte en vette Waren, Houtwaaren, Branthoutverkopers, en meer andere Leveranciers; Verders Traankokers, Lymmaakers, Hoepenmaakers, Kooplieden, Commissionarissen, Maakelaars, Cargadoors, Schippers, Commandeurs, en een groote meenigte van Zeevolk, die haar ontfange Gage hier te Lande verteeren, of door de Vreemdelingen, wederom meest in Waaren word besteet. Waar door den Scheepsbouw ten hoogsten word geanimeerd, den Koophandel ten uiterste gefavoriseerd, en de Scheepvaart, waar in Hollands welweezen altoos geleegen heeft, merkelyk uitgebreid. En hoe uitgebreider nu den Koophandel werd gedreeven, hoe voordeeliger het den Burger gaat, en het Gemeenebest grooter word, dewyl de grootheid van een Staat, in de florisance van derzelver Ingezeetenen geleegen is.

Dus is de Walvisvangst ten uiterste nut voor den Lande en 't algemeen, schoon voor het gros der Intressanten schadelyk, als zynde voormaal aangetoont, dat in den tyd van 47 Jaaren, over de 14 Millioenen verlooren was, behalven de vermindering der Capitaalen. Dat men maar weinig Jaaren vind Geld gewonnen te zyn, en het nu te dugten

AMSTELDAM.

Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandſ. en Straet Dav. visſcherye enz.

is, dat meer en meer zal verlooren worden; dewyl alles veel en wel een derde duurder is als in vroeger tyden, en men nu ten minſten *f* 15000:- voor ieder Schip uit Zee moet brengen, behalven nog *f* 1000:- voor aſſurantie Premie, eer 'er een Duyt voor de Reeders overſchiet, buiten de Jaarlykſche vermindering der Capitaalen, welke men nu door een mag waardeeren op *f* 30000:- ieder Schip, met deszelfs Walvisvangers Gereetſchap en Equipage tot vry in Zee toe, het welk over de 129 Schepen, die dit Voorjaar uit deeze Landen zyn uitgevaaren, uitmaakt een Somma van *f* 3870000:-, en die om te kunnen beſtaan, ruim 20 Tonnen Gouds aan zuivere Waaren uit der Zeė moeten ophaalen, het welk geheel hoopeloos begint te worden, vermits onze Nabuuren rontſom ons, ſterker dan ooit Equipeeren, door de Encouragementen van haar Souvcrainen haar verleent, vooral in Engeland, daar men 40 Schellingen Sterlings, per Ton voor ieder Schip geeft, en waar door haar Viſſery, ſedert het Jaar 1749, dat die Premie ſtand houd, van 2 Schepen tot 109 Schepen is toegenoomen, die in dit Voorjaar 1775. uit Engeland en Schotland ter Walvisvangſt zyn vertrokken, waar van 104 Schepen volgens haar eige gedrukte Lyſt gemeeten zyn op . . . . 31759½ Ton

De overige 5 Schepen mag men calculeeren 1558½

Maakt ſaamen 33318 Ton

à 40 Schellingen of twee ponden Sterlings per Ton £ 66636:- Sterlings, à *f* 11 Hollands *f* 732996 Hollandſche Guldens, en dus *f* 6725:- voor ieder Schip, groot en klein door een.

Ook in Zweeden en Deenemarken, daar door de groote belofte van Encouragement, deeze Viſſery ook meer en meer zal toeneemen, zonder welke aanmoediging geene dier Natiën zouden geanimeerd zyn om te Viſſen, en daar wy van ouds alle de handeldryvende Landen te ſaamen, in de

Wal-

AMSTELDAM. *Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandsche en Straat Davisvisschery enz.*

Walvisvangst verre pleegen te overtreffen, gaat haar getal van Scheepen ons nu reets een derde te boven, ja het nabuurig Engeland evenaart ons byna alleen, en daar dat Koningryk, ⅘ van onze Walvisbaarden pleeg nodig te hebben, word ons nu die pas genoegzaam geheel afgesneeden, en zal met 'er tyd niets derwaards gedebiteerd kunnen worden, vermits de zwaare inkomende Regten op de buitenlandse Baarden in Engeland, waar door zy buiten de groote Premie nog meerder profiteeren, als maakende ordinair ƒ50 :- per 100 ℔ Baarden meerder, als wy voor die van onze Visschery; en die van Hamburg en Breemen zoo veel toevoer van Traan uit haar eige Visschery, uit Engeland en Rusland, bekoomen, dat daar meede het grootste gedeelte van Duitschland kan voorzien worden, en dus ons debiet derwaard zeer gering is geworden, en wy veel komen te verliezen van die verzending, ook na Vrankryk en Spanje, dat al meede uit Engeland vervuld word; en daar men altoos de afscheeping van Traan, op ¾ van de Visschery gereekent heeft na Buitenlands, nu genoegzaam den Rhyn en onze Provincien alleen voor ons zullen overblyven, en alzoo de Producten in prys zeer afneemen, zynde de Walvisbaarden van de laaste Visschery, reeds tot ƒ90 :- per 100 ℔, en daar onder verkogt, waar meede niet kunnen bestaan, en wanneer de Visschery breed komt uit te vallen, kan de Prys der Traan van 60, op 40 gl. per Quardeel daalen, en dan zou men met Schepen, die half of twee derde vol waren, Geld moeten verliezen, gelyk gebeurt is. Alle welke zaaken en vooruitzigten, de Visschery zoo heeft doen afneemen, dat men reekenen mag, van het begin af dat het Britse Parlament, die considerable Premie heeft toegestaan, (behalven dat zy nu dit Jaar daar nog bygevoegd hebben £ 1500 Sterl. voor de 5 hoogste Schepen,) de Hollandsche Groenlandsche en Straatdavische Vloot, een derde in getal van Schepen is afgenomen, en te dugten is verder zal afneemen, en tot niet gaan, indien dezelve niet kragtdadig door den Souve-

AM-STEL-DAM. *Memorie wegens het nut en de noodzakelykheid der Groenlandf. en Straet Dav. visscherye enz.*

verein word gesecondeerd, met Vrydom van alle Uytgaande Regten en Premien, van haar Producten, en met een goede Premie, ten behoeve van de Uytreeders ter Walvischvangst van deeze Landen, gelyk in Engeland, daar zoodaanige als onze Fluytschepen ter Visschery dienende, op 400 Ton getaxeerd worden, en dus wel *f* 8800 Hollands geld, of zy Visch vangen of niet van het Parlement trekken, behalven haar meerder voordeel van de Prys der Baarden, en waar door zy Leedig zynde, twee derde van de Kosten kunnen goed maaken, en dus weinig te risqueeren hebben, terwyl wy bloot staan om met een leeg Schip, behalven Premie van Assurantie en vermindering der Capitaalen *f* 12000 in eene Reys te kunnen verliesen.

Dat nu niet alleen naa alle deeze gevallen, de ondergang van de Walvischvangst onvermydelyk zal moeten volgen, en de daar by belanghebbende Ingeseetenen doen lyden, maar ook andere Navigatie, Commercie en Hanteering in haare Ruïne meede sleepen, en daar door de Inkomsten van de Admiraliteyten zelfs moeten verminderen, meenen wy onder Reverentie, duidelyk gedemonstreert te hebben.

Onder het afdrukken deezer, komt ons ter hand, de Leydse Courant, dato 10 July 1775. waar in het volgende Articul staat gemeld.

Koppenhagen den eersten July. De Goederen &c. ter bevorderinge van de Vischvangst beneden Ysland, Finland, Farröe en Groenland, heeft de Koning by een Ordonnantie, dewelke den 13 April laatstleeden gedateerd, maar nu eerst bekend geworden is, bevoolen „ dat *vyftig* groote Hoeker-„ schepen, en *vyftig* kleinere Vaartuigen moeten „ gebouwd worden; als mede nog *vyftig* Schepen „ tot de Walvis- en Robbenvangst: Daarenboven „ zullen by Holsteinburg en by het Eiland Disco „ in de Straatdavis twee Etablissementen worden „ aangelegd, om in de Maanden January, Februa-„ ry en Maart met de Sloepen van het Land af

„ Wal-

„ Walvissen te vangen: Uit hoofde van deze nieu- AM-
„ we Maatregelen heeft de Koning de alhier zyn- STEL-
„ de algemeene Hospitaal Gebouwen aan de En- DAM.
„ trepreneurs tot een Geschenk gegeeven, om de-
„ zelve tot Magazynen in te rigten."

De bovengemelde Verzoekschriften, en nevensgevoegde Memorie wierden by besluit van de Staten van Holland en Westvriesland in handen gesteld van de Heeren van de Ridderschap en verdere hun Ed. Groot Mogendens Gecommitteerden tot de zaken van de Commercie en Navigatie, welkers rapporten ter Vergaderinge zynde ingebragt, namen hunne Edele Groot Mogende op den 18 van Louwmaend dezes jaers een besluit, by 't welk de Staten goedvonden, ter aenmoediging van de Groenlandsche en Straetdavis Visscheryen eene premie of belooning toe te zeggen van 30 guldens voor ieder kop van ieder schip, ter Walvisch- en Robbenvangst in deze Provincie uitgerust wordende. Dog het ander verzoek by de Algemeene Staten gedaen, tot genieting van Vrydommen van alle uitgaende Rechten, zulks heeft veel zwarigheid gevonden. Het besluit van de Staten van Holland en Westvriesland is van dezen inhoud.

Saturdag den 18 *January* 1777.

By Resumtie gedelibereert zynde op de Raporten den 7den October 1775 en 27 January 1776 ter vergaderinge uytgebragt door de Heeren van de Ridderschap en verdere haar Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de zaaken van Commercie en Navigatie, hebbende, tot voldoening aan haar Ed Gr. Mog. Resolutien commissoriaal van den 22 July en December 1775, met eenige van de Hollandsche Raaden en Ministers van de Collegien ter Admiraliteit

teit

AMSTELDAM.

Resol. der Staten van Holland, nopens de Groenlandse en Straetdav. visschery.

teit in deeze Provincie residëerende, geëxamineert de Requeste den 19 July ter Generaliteit gepresenteert door de Gecommitteerdens der Groenlandsche en Straatdavids Visschery deezer Landen, waar by dezelve, om Reedenen daar in Ampel gededuceert, hebben verzogt by de reeds genietende Vrydommen, nog te mogen obtineeren die van 's Lands uytgaande Regten en Premiegelden voor de Producten der voorsz. Visschery, als: Robbe, Walrus en Walvistraan, Walvisbaarden en gesneede Balynen; Robbe en Walvishuyden, Walvislym en Vinken, gelyk haar Hoog Mog. den 9 Mey 1750 reeds ten voordeele der Haringvissery gedisponeert hadden; onder de præcautien en pœnaliteiten voor de afladers der voorsz. goederen, die haar Hoog. Mog. zouden goedvinden; als meede op de Requeste der voorsz. Supplianten aan haar Ed. Gr. Mog. tendeerende om gelyk aan de groote Vissery was vergunt, meede voor derzelver Uytreeders ter Walvis en Robbevangst te obtineeren een præmie van veertig Guldens per Kop voor ieder Schip uyt deeze Landen ter Walvis- en Robbevangst geëquipeert, het geen na rato egualizeeren zoude de verleende vyfhondert Guldens aan de Groote Visschery voor ieder Haringbuys, en maar bedragen een vyfde gedeelte van 't geaccordeerde voor de Vischvangst door het Britsche Parlement; alles, ter verhoeding hunner totale ruine niet alleen, maar zelfs van het verder verval deezer zoo nuttigen, en voor de Ingezeetenen voordeeligen Handel; als meede op de Memorie van Elucidatie en Memorie Justificatoir daar op den 19 July en 25 Sept. 1776 geëxhibeert: Is goedgevonden en verstaan voor den tyd van twee Jaaren, en zulks voor die lopende en het volgende Jaar 1778, toe te zeggen een præmie van dertig Guldens per Kop; waar meede ter Walvisvangst zal zyn uytgevaren, te betalen aan den Boekhouder van 't Schip, wanneer de Schepen zullen weezen in Zee gestoken; wordende de Heeren Gecommitteerde Raade in den Hage verzogt de nodige ordere tot Executie van dien te stellen; en is voorts

goed-

goedgevonden het verzoek der Suppliancen aan hun Hoog Mog. gedaan om te obtineeren vrydom van 's Lands uytgaande Regten en Præmiegelden voor de Producten der Groenlandsche en Straatdavidsche Visseryen deezer Landen, namentlyk Robbe, Walrus en Wasvistraan, Walvisbaarden en gesneeden Balynen, Robbe en Walvishuyden en Walvis-Tanden, Walvislym en Vinken, te difficulteeren. AMSTELDAM.

Het was een gebruik, dat de Volmagten of Procuratien, gegeven door die geenen, welken eene rekening in den Wisselbank alhier hebben, na verloop van een jaer en zes weken vernieuwd wierden; dog het was niet zeker, of dat gebruik wel de vereischtens van eene stilzwygende wet of onbeschreven regt hadde. Weshalven op den 6 van deze Lentemaend „ de Heeren van den Ge„ rechte dezer Stad, amplieerende het 3de Ar„ tikel der Keure van den 9 Maert 1674. voor „ de Wisselbank geëmaneert, hebben goedgevon„ den te ordonneeren en te statueeren, dat van „ nu voortaen de Procuratien, in het zelve Ar„ tikel vermeld, niet langer van waerde zullen zyn „ dan voor den tyd van een jaer en ses weeken, „ te rekenen van den datum, dat dezelve gepas„ seerd zyn."

HOORN.

De laetste hooge watervloed van den 20 en 21. van Slachtmaend van 't afgelopen jaer heeft gelegenheid gegeven, dat de Edele Mogende Heeren Gecommitteerde Raeden van de Staten dezer Provincie in Westvriesland en het Noorderkwartier, goedgevonden hebben op den 21 van deze Lentemand het navolgend besluit te nemen:

Ee N

HOORN. *Resol. der Gecommitt. Raden in 't Noorderkw. nopens het verhoogen der zeedyken.*

Nadien de tyd heeft doen zien, tot welk een buitengewoone hoogte de vloeden der Zee, in den jaare 1775 en 1776 zyn gereesen, en de ondervindinge helaas! daar door heeft geleert, van welke gevaarlyke en schaadelyke gevolgen het is, wanneer de Dyken niet waakende zyn, en dus te laag bevonden worden, 't welk ook na alle waarschynlykheit, de reeden zal geweest zyn van de droevige inundatie, in den jaare 1775, in Zeevang voorgevallen; uit dien hoofden hebben Haar Ed. Mogende geacht te zyn van de uitterste aangelegentheid en noodzakelykheid, dat de aard- en wier-spykers na evenredigheid van de hoogste vloed, daar het noodig zal zyn, wierden verhoogt, en dat dus alle Zeedyken onder de Superintendentie van Haar Ed. Mogende ressorteerende, worden gebracht tot eene bepaalde hoogte boven het daagelyks gety.

Ten dien einde hebben Haar Ed. Mogende, ten beste van den Lande, goedgevonden en verstaan, zo als dezelve goedvinden en verstaan by dezen, te qualificeeren de persoonen van *Klaas Kos*, Burgemeester te Aarswoude, en *Jacob Oostwoud*, woonende te Oostsaandam, om in naame van Haar Ed. Mogende te ondersoeken de hoogtens van alle de Zeedyken, boven ordinair rol zee, zo wel van aarde als wierdyk, onder de Superintendentie van Haar Ed. Mogende ressorteerende, dezelve te waterpassen, op dat tegen het eminenste gevaar, welke uit de laagte zoude proflueeren, het eerste werde voorzien en dezelve verhoogt, en daar inne van tyd tot tyd, ten einde toe werde gecontinueert. Lastende Haar Ed. Mogende dezelve *Kos* en *Oostwoud* van haare bevinding te doen schriftelyk en circumstantieel rapport, als mede voor te slaan de middelen, welke daar toe het noodigste zullen zyn.

Werdende alle Dykgraaven en Dyksregenten ook by deeze gelast, de gequalificeerde bovengemelde Persoonen, daar toe in allen deelen behulpsaam te zyn, want Haar Ed. Mog. zullen alzoo ten besten van den Lande hebben geoordeelt te behooren.

En

En zal extract dezes werden gezonden aan de gemelde gequalificeerden, als mede aan Dykgraaven en Dyksregenten van de gemelde Dykagien, zoo tot haar naricht als om zich daar na te reguleeren, enz. HOORN.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

Den 26 der afgelopene Sprokkelmaend des avonds ten half agt ueren, zag men alhier een allersterkst Noorderligt, strekkende van het Noordoosten naer het Zuidwesten, in een boog als een Regenboog, naer gissing van 18 à 20 graden breedte. De opgang uit het Noordoosten was met gedurige flikkeringe van het ligt, het geen met een golfswyze beweging, gestadig tot het Zuidwesten voorliep, in onderscheide breedte des boogs: dan eens of het een opgang van het licht was, even als by een zwaren brand; dan verheften het licht zig wederom zo geweldig voortloopende, dat het onderscheidene figuren tekende. Dan de zeldzaemheid was by het eindigen des avonds om negen ueren, komende de straelen oostelyk, als in één bondel, by den anderen, en daelende in zekere punten nederwaerds, als de pypen van een Orgel, dan zeven, dan negen soortgelyke straelen, waer mede dit Verschynzel eindigde. Het laetste gedeelte van het Verschynzel hadt ongemeen veel overeenkomst met dat van 1716 en 1726, te vinden agter het werk van *Derham*, in zyne Godgeleerde Natuer en Sterrekunde. Een tamelyke goede Thermometer stondt den geheelen dag byna zonder eenige verandering op 42 graden, daelende tot na het Verschynzel slegts 3 à 4 graden.

Goes.

Goes. Op Saturdag den 22 dezer, is de heugelyke gedagtenisse en het tweehonderdjaerige Eeuwfeest gevierd, dat deze Stad en het Eiland Zuidbeveland zig onder het Stadhouderschap van Prins Willem den Eersten, vrywillig begeven hebben, op een plegtige wyze alhier gevierd. 's Morgens ten 8 ueren wierden van de Stads wal 21 schoten uit het Kanon gedaen, en herhaeld des middags ten één, en des avonds ten 6 ueren. De Heeren van de Regeering vergaderden ten 9 ueren op het Stadhuis, en gingen even voor 10 ueren, met de Gecommitteerden des Eilands te zamen, naer de Groote Kerk, alwaer voor eenen grooten toevloed van menschen, een sierlyke Redevoering wierdt uitgesprooken door den Wel Eerw. Heer *D. Kaas.* Voor en na den Godsdienst was 'er fraei Muziek van Stemmen en Instrumenten, waer onder eenige toepasselyke Liederen en Gezangen wierden opgezongen. Na het eindigen van den Godsdienst, begaven zig hunne Ed. Agtbaerheden op dezelfde wyze naer het Stadhuis, en spysden aldaer 's middags met andere genoodigden aen eene Tafel van 37 persoonen, terwyl op het drinken der Hooge gezondheden, telkens 21 schoten uit het grof Geschut wierden gedaen. Ten zelfden tyde wierden door een voornaem Ingezeten, de Godshuizen onthaeldt, en door de Diaconie hunne Armen. Voor 't overige, is alles in vreugde en vergenoeging zonder de minste wanorde afgeloopen. De Krygsbezetting, welke dien dag ook in de wapenen was, is den volgenden Dingsdag op Stads kosten met gebraden vleesch en bier vergast geworden.

By

By deze gelegenheid is een fraey werk met den druk gemeen gemaekt, onder dezen tytel: *Historie van de Satisfactie, waar mede de Stad Goes en het Eiland van Zuidbeveland zig begeven hebben onder het Stadhouderschap van Prins Willem van Orange in het jaar* 1577. De Schryver is een Lid van de Regeering dezer Stad, en reeds door andere werken allergunstigst bekend; dog dewyl hy zelven goedvindt, zynen naem te verzwygen, durven wy den zelven niet melden; maer wy kunnen egter niet instaen, dat de voortreflykheid van het boek zelve hem niet zoude openbaeren. GOES.

V R I E S L A N D.

LEEUWARDEN.

De Staten dezer Provincie hebben goedgevonden by eene Publicatie van den 7 van deze Lentemaend, den uitvoer van Rundvee wederom onder zekere bepaelinge open te zetten.

De Staaten van Vriesland, allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut; Doen te weeten: Dat Wy, om by aanhoudentheid aan Onze Ingezeetenen gelegentheid te geeven, om zig met voordeel van hun overtollig Rundvee te ontdoen, en het zelve met het meeste gewin, buiten de Provincie ter verkopinge te verzenden, hebben goedgevonden den vryen Uitvoert van Runderbeesten, die met den laatsten Maart aanstaande stonde te eindigen, wederom te verlengen, onder voorwaarden en bepalingen, in Onze Publicatie van den 16 Maart 1776 ter neder gesteld, en dewelke de volgende zyn: *Publicatie ter vergunning van den uitvoer van Rundvee.*

I. Dat de Ossen en Bullen zonder onderscheid

LEEU-WARDEN. *Publicatie ter vergunning van den uitvoer van Rundvee.*

van jaaren, gelyk mede alle vette Kalveren zullen mogen uitgevoert worden.

II. Dat de Uitvoert der Koeyen boven de drie jaaren oud, mede zal plaats hebben.

III. Dat de Uitvoert zal mogen geschieden, uit en door alle de Havens en Plaatzen der Provincie, daar Collecteurs zyn, en dus zoo wel te Lande als te Water.

IV. Dat van ieder Beest, by den uitvoert zal worden betaald, boven het Passagiegeld, een Caroli Gulden, en van een vet Kalf een Schelling, door den Collecteur van dit Middel in te vorderen.

V. Dat deeze vryheid van Uitvoert op nieuws vergunt wordt voor de tyd van een Jaar, het welk aanvang zal neemen op den eersten April 1777, en eindigen den laasten Maart 1778, na welke tyd de Uitvoert wederom wordt verboden, by pœne in vorige Publicatie gesteld.

VI. Dat die geene, die onderneemt Koeyen onder de drie jaaren oud uit te voeren, of dit dadelyk in het werk steldt, zal gebreukt worden met een boete van vyf en twintig Caroli Guldens voor ieder Beest, en daar en boven verbeuren de Beesten, mitsgaders de Schepen, Wagens en andere Instrumenten, waar mede de Uitvoert geschiedt of wordt ondernomen, alles te converteren voor de eene helft ten profyte van den Officier die de Calange doet, en de wederhelft ten voordeele van den Aanbrenger.

VII. Die de belasting van een Gulden of Schelling by den Uitvoert niet betaalt, zal vervallen in de boete van vyf en twintig Guldens, ten profyte als vooren.

VIII. En worden alle Officieren gelast, om aan de Executie van dit Placaat de hand te houden, gelyk ook de Commisen van 's Lands Middelen, Dorpregters en Opzigters op de Grenzen der Provincie, zoo aan de Zee- als aan de Landkant geplaatst, by deezen worden geordonneert, tegens de overtreding van het zelve te waaken.

En

En op dat niemand hier van onkundig blyve, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen. enz. LEEUWARDEN.

Ook hebben Hooggem. Heeren Staten op den 14 van deze Maend de middelen vastgesteld, en bepaeld, welke lasten in het reëel kunnen worden gekort, als mede de korting van het Hoorngeld, waer toe het navolgend placaet is afgekondigd.

Placaet ter vaststelling de middelen, en korting der lasten en hoorngeld.

De Staaten van Vriesland, allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut:

De redenen die Ons in den verlopen jaare bewoogen, om de Middelen op den vorigen voet vast te stellen, zyn thans niet alleen in volle kragt, maar zelfs gewigtiger en meer dringende geworden; want de schaade aan de Zeeweringen der Provincie, door den gedugten Storm en hoogen Vloed van den 21sten November des gepasseerden jaars toegebragt, zal aanmerkelyke Uitgaven vorderen, en de zwaardere uitrusting van Schepen, die ter beveilinge van den Koophandel en Zeevaart van den Staat onvermydelyk geoordeelt is, Onze Inkomsten, boven alle gewoone Lasten, drukken en verminderen.

Het is ook daarom, dat Wy, na onderzoek te hebben laaten doen, op den toestand van 's Lands Comptoiren, en vergelyking der Middelen en Lasten tegens elkanderen, zonder verder beraad hebben goedgevonden en geresolveert, gelyk Wy doen by deezen, dat alle Middelen van Contributie en Consumptie die gedurende het jaar, het welk op May aanstaande zal eindigen, zyn geheeven, op den zelfden voet zullen uitgeschreven worden in het volgende jaar, lopende van May 1777 tot May 1778: dat de betaling zal ge-

LEEUWARDEN.

Placaet ter vaststelling der middelen, en korting der lasten en hoorngeld.

schieden aan dezelfde Lands Comptoiren, waar op de Middelen zedert een geruimen tyd zyn verdeelt geweest; En nadien het Personeel en Reëel onder de vastgestelde Belastingen mede is begreepen, wordt ook wederom toegelaten, in de Personeele Goedschattinge te korten, het geen wordt aangetoont wegens het Reëel betaalt te zyn: De vryheid om zig onder Eede in de Personeele Goedschattingen te verminderen, wordt insgelyks als vooren vergunt, aan een ieder die zig daar by bezwaart vindt, ten welken einde die geene, die op vier duizent Guldens en daar boven staan aangeslagen, voor de Heeren Onze Gecommitteerden in het Mindergetal zullen moeten verschynen op den 27 en 28sten Augustus 1777, terwyl alle die laager ten Cohiere zyn aangetekent, zig zullen moeten vervoegen by het Gerechte der Grietenye of Stad, op welkers Cohier bekent staan, en wel op den tyd die daar toe door dat Gerechte zal worden vastgesteld.

En nadien eenige bedenkingen en twyfelingen zyn ontstaan, over den aftrek van Lasten die van de Huure ten Reëele Cohiere aangeschreven, behoorden toegelaaten te worden; Zoo is het, dat Wy ter wegneeminge derzelve goedvinden en statueren, dat boven de Lands Floreen die aan de Provincie wordt betaalt, de Dyks Floreen, mitsgaders de gewoone Deels kosten, van de Huuren ten Reëele Cohieren aangetekend, zullen mogen afgetrokken worden de volgende Posten.

Art. I.

Al het geen op de Floreen of Pondemaate gelegt, of op eene andere wyze over de Vastigheden wordt omgeslagen, ten einde daar uit te vinden de Kosten, die besteedt zyn aan het graaven of slatten van alle groote Trek- en andere Vaarten, mitsgaders de Vaarten van Steden of Dorpen, des dat daar onder niet werden begrepen de Opvaarten of Slooten, die na particuliere Heeren

gen Huizen, of Boere Wooningen, of Plaatzen loopen.

II.

De Penningen die geheeven worden ten einde daar uit te vinden het maaken en repareeren van Bruggen, Tillen, Zetten, en Barten, over gemelde Publyke, Stads of Dorps Vaarten leggende; mitsgaders de kosten aan Binnenlandsche Zylen besteed, indien de omslach als vooren geschiedt.

LEEUWARDEN.

Placaet ter vaststelling der middelen, en korting der lasten en boorngeld.

III.

De Omslagen die in Landen of Steden geschieden, over de Vaste Goederen, ter opbouwinge en onderhoudinge van Kerken, Pastoryen, Schoolen, en andere publyke Stads of Dorps Gestichten.

IV.

Zal voor Meer- en Polderlasten of Maalgelden toegelaten worden, eene jaarlykse aftrek van vyf Stuivers per Pondemaate, indien alleen des Zomers, en van veertien Stuivers, als geduurende het geheele jaar gemaalen wordt, doch in gemeene en groote Polders zal de korting geschieden, na de omslag jaarlyks daar van te formeeren, of volgens de accorden nopens de vaste Maalgelden voor den jaare 1760 gemaakt.

V.

Dat geene als de nu opgenoemde Lasten, van de Huuren het zy opentlyk of bedektelyk ten Reëelen Cohiere zullen mogen afgetrokken worden, ten waare Wy in enkelde gevallen om dringende redenen mogten goedvinden, zulks op speciaal verzoek, voor een bepaalden tyd te vergunnen.

VI.

Dat ook van den nu vastgestelden regel worden uitgezondert de Omslagen, waar uit de Tractamenten der Predikanten in de Grietenye van het Bildt worden gevonden, vermits aldaar geene Pastorye of Kerke Goederen zyn, of ooit geweest zyn, welke belasting onder den naam van Gemeents-omslag bekent, voor zoo verre daar uit die Tractamenten

LEEUWARDEN. en andere nu toegelaatene Lasten worden betaalt, in de Huuren zal mogen gekort worden.

VII.

Placaet ter vaststelling der middelen, en korting der lasten en hoorngeld.

Dat alles, het welk boven de Lands Floreen, Dyks Lasten, Deels kosten, en nu toegestaane omslagen door den Huurder wordt betaalt, uit hoofde van extraordinaris Lasten die op de Vaste Goederen gelegt, en over dezelve omgeslagen worden, by de opschryving van het volgende jaar zal moeten aangegeven, de Huur daar mede vergroot, en het Reeel daar van betaalt worden; En belasten Wy de Gerechten en Magistraten der Grietenyen en Steden, zorge te draagen, dat by de vernieuwingen der Reëele Cohieren, deeze beraamde schikkingen werden in agt genomen, en aan Onze welmeininge voldaan.

Eindelyk vinden Wy ook goed, dat de Ingezetenen, die hunne Runderbeesten, aan de thans nog woedende Veepest hebben verloren; het verschuldigde Hoorngeld voor ieder Beest, het welk van den 1sten November 1776 tot den laatsten October 1777 aan die quaal zyn gestorven, zullen mogen korten, des dat de Runderen, die zy thans reeds zedert den 1sten November des verlopen jaars hebben verlooren, zullen moeten afgeschreeven worden binnen drie weeken na de publicatie deezes, en die in het toekomende verliezen, binnen gelyke tyd na het versterf.

En op dat niemand hier van onkundig blyve, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen. enz.

FRANEKER.

Wy hebben by ons berigt van den laetsten storm en watervloed in Slachtmaend van het afgelopen jaer voorgevallen gemeld, hoe een Eigen-Geërfde der Vyfdeelen eene Vraeg heeft opgegeven: *Welke zyn de beste en minstkostbaer-*

ste

ste middelen om de vyf Deelen Dyken van Vriesland tegens de woede der Zee te beveiligen (*). FRANEKER.
De antwoorden op deze vraeg ingekomen, onderzogt zynde, hebben de Hoogleeraers YPEY en VAN SWINDEN eenpaerlyk geoordeeld, de Verhandeling N. 19. tot zinspreuk voerende: *Tot nut der vyf Deelen*, te kunnen beschouwen als een vry volledig zamenstel, niet alleen van 't geen men ter verbeteringe en beveiliginge der Dyken in 't algemeen, en die der Vyf Deelen in 't byzonder, diende te doen, maer ook van 't geen men in gevallen van zwaere stormen, zo gedurende den storm, als na het bedaeren van denzelven, in 't werk moet stellen, om de doorbraeken te keeren, of, ten minsten, indien zy mogten voorvallen, derzelver nadeelige gevolgen, zo veel mogelyk, voor te komen. Om welke redenen zy dan ook beslooten hebben, den gestelden prys van dertig gouden Ducaeten, aen den Schryver dezer Verhandeling toe te zeggen: welke Schryver, by de opening van het Billet, bevonden is te zyn, de zeer Geleerde Heer *Adolphus Ypey*, A. L. M. Philos. en Med. Doctor, Lector Botanices & Medecinæ Legalis alhier, en Lid van de Hollandsche Maetschappye der Weetenschappen te Haerlem.

Vervolgens hebben de gemelde Professoren met een ongemeen genoegen geleezen eene uitmuntende, en allezints nuttige en voortreffelyke Verhandeling, N. 35. tot zinspreuk voerende, in 't begin: *In magnis voluisse sat est*, en in 't eind: *sat cito si sat bene*; welke Verhandeling zy, om derzelver voortreffelykheid en nuttigheid, benevens de bekroonde, geheel in 't licht zullen geven;

(*) Zie N. NEDERL. JAERB. 1776. bl. 1454 en 1455.

FRANE-KEN. ven; den Geleerden Schryver by dezen, op 't vriendelykst verzoekende, hun verlof te geven zyn Billet te openen, en deszelfs naem aen 't Algemeen bekend te maken; op welk vriendelyk verzoek zy de vryheid neemen te meerder aen te dringen, daer niet alleen deze Verhandeling den Schryver veel eer zal aendoen, maer ook daer zyn wel Ed. zelf zyne edelmoedigheid reeds genoeg te kennen heeft gegeven, met de Beoordeelaren, by het zenden der Verhandeling, door eenen vriendelyken brief te verzoeken, hem, in geval zyne verhandeling mogte bekroond worden, van het ontvangen des prys te willen ontslaen, maer deszelfs waerde tot een geschenk te schikken voor den Schryver der als dan naestbykomende Verhandeling. Dit Billet zal tot den laetsten van Grasmaend aenstaende bewaerd worden; doch, indien 'er dan geen antwoord van den Schryver ingekomen is, ongeopend verbrand worden, zo als reeds met de Billetten der overige Verhandelingen geschied is.

Voor 't overige hebben de gemelde Professoren geoordeeld aen het vertrouwen, 't welk de edelmoedige en onbekende Eigen-Erfde in hen heeft gelieven te stellen, en aen de verwagting van het Algemeen het best te zullen voldoen, indien zy konde verzekeren omtrend de Billetten der gezondene Verhandelingen, met alle mogelyke omzigtigheid gehandeld te hebben. Weshalven zy dienstig oordeelen te berichten, dat zy het Billet der bekroonde Verhandeling geopend hebben, en die der overige verbrand, in tegenwoordigheid der Leden van den Edelen *Senatus Judicialis* van 's Lands Universiteit alhier: dat zy vervolgens de gezondene Verhandelingen,

be-

behalven de twee gemelde, in eenen, met hunner beiden Cachetten verzegelden omslag aen den Secretaris der gemelde Universiteit zullen ter hand stellen, om onder de Gedenkschriften der Edelen Senaets bewaerd te worden, en daer door aen den Schryvers gelegenheid te geven een afschrift hunner Verhandelingen, indien zy het mogten verkiezen, te bekomen, dog op hunne eigene onkosten, en mits zy binnen den tyd van zes maenden, de zinspreuk der verhandeling aen den Secretaris der Universiteit, den Wel Edelen Heer en Mr. *A. Alma* toezenden; terwyl de oorsprongelyken bestendig in de gemelde bewaerplaets zullen blyven berusten.

FRANEKEN.

Eindelyk verzoeken de gemelde Professoren den edelmoedigen Eigen-Erfden, eenen Drukker aen de hand te willen geven, op dat de bekroonde en de goedgekeurde Verhandeling zo spoedig mogelyk, gedrukt werden: by welke Verhandelingen de Uitgevers zulke aenmerkingen, 't zy uit de overige gezondene Verhandelingen getrokken, 't zy anderen, zullen voegen, als zy zullen oordeelen tot het meeste nut der Dyken van het dierbaer Vaderland, te kunnen strekken.

Zo dra de gemelde Professoren den zeer Gel. Heere *A. Ypey* kennisse hadden gegeven, dat zy den Prys aen zyn Wel-Ed. hadden toegekend, heeft zyn Ed. hun in tegenswoordigheid der Leden van den *Senatus Judicialis* te kennen gegeven, dat zyn Ed. om alle mogelyke verdenkingen weg te neemen, voor de dertig gouden Ducaeten bedankt, verzoekende dat den edelmoedigen Eigen-Erfden dezelve uit zyn Wel-Ed.

Heer

FRANEKEN. Heer Vaders Huis, gelieven te laten wederhaelen.

Vervolgends de Schryver van het ander antwoord N. 35. tot zinspreuk voerende: *In magnis voluisse sat est;* en ondertekend *sat cito si sat bene*; verlof gegeven hebbende zyn Billet te openen; en zynen naem bekend te maken, is dezelve bevonden te zyn Jonkheer CAREL GEORGE Grave van *Wassenaer Twickel*, Grietman over Franekeradeel, Dykgraef der Vyf Deelen Dyken enz.

Ook oordeelen zy dienstig aen het Algemeen bekend te maken, dat de edelmoedige Eigen-Erfde hun, door eenen vriendelyken brief, verzogt heeft de bewuste 30 Ducaeten, thans te besteeden, tot het laten maken van Aftekeningen, zo van den tegenwoordigen toestand der Vyf Deelen Dyken, als van de voorgestelde verbeeteringen, met byvoeging van Zeehalden en alle zulke byvoegzelen in Zee als in de Prysverhandeling noodig geoordeeld worden, en vervolgens deze Aftekeningen in 't Cabinet der Natuerkundige werktuigen van 's Lands Universiteit te plaetzen, op dat de Professoren in de Philosophie, in der tyd, dezelve tot nut der studeerende Jeugd, zouden kunnen gebruiken. De voornoemde Eigen-Erfden geloofde, dat de voorschrevene werktuigen voor de dertig Ducaeten konnen worden gemaekt, dog is zeer gereed, om het gebrek, met nog evenveel te vervullen; gelyk dan ook edelmoedig deze belofte door hem vervuld is.

OVER-

OVERYSSEL.

DEVENTER.

De Staten dezer Provincie den 22 dezer Maend goedgevonden hebben eene geldleening van 538000 gl. te doen, hebben daer toe de volgende Notificatie laten afkondigen. DEVENTER.

Ridderschap en Steeden, de Staaten van Overyssel, doen te weeten: Dat goedgevonden hebben te Negotieeren eene summa van vyf honderd en agt en dertig duizend Guldens tegen de Interesse van twee en een half van 't honderd in 't Jaar, vry van den 50sten Penning en het Collateraal niet alleen, maar ook van alle andere belastingen, hoe ook genaamd, en dezelve open te stellen voor alle en een iegelyk, 't zy Inheemsche, 't zy Uitheemsche, om daar in deel te kunnen neemen; ten welken einde, die geene, welke daar toe geneegen mogten zyn, zig zullen kunnen en moeten vervoegen, ten Comptoire van de Ontfangers van Zalland binnen Zwolle, van Twente binnen Deventer, van Vollenhove binnen Campen, en van den vyftigsten Penning binnen Zwolle, en zulks van den 15 April aanstaande, en niet eerder, tot op en met den 14 Mey daar aan volgende en niet langer, om aldaar in te schryven, tot zoo groot eene summa, als ieder zal goedvinden, dog niet anders dan by duizenden, en tot geene mindere summa dan van één duizend Guldens, zullende ieder Inschryver gegeeven worden een briefje met de No. voor ieder duyzend Guldens, voor welke ingeschreven heeft, met naame van 't Comptoir, ten einde en ingevalle 'er meerder als voorschreven summa mogte zyn ingeschreven, uitloting van de te veel ingeschrevene summa, volgens die Nummers, zoude kunnen worden gedaan en dan by nadere Notificatie en Cou- *Notificatie der Staten van Overyssel nopens eene geldneeming van 538000.*

ran-

DEVENTER.

Notificatie der Staten van Overyssel nopens eene geldneming van 538000.

ranten worden bekend gemaakt, op welke No. de fummen zyn gebleven: zullende de zodanige, welke niet uitgelotet zyn, gehouden zyn hunne penningen aan het Comptoir, waar op ingefchreven hebben, te furneeren voor of op den 15 Aug. dezes jaars 1777 en niet laater, by verftek, wanneer aan dezelve voor ieder duizend Guldens door de refpective Ontfangers zullen worden gegeven recepiffen, dewelke by den Ontfangft van het eerfte jaar rente, verfchynen zullende den 1ften Sept. des Jaars 1778, tegen de Obligatie, als dan af te geven, zullen worden uitgewiffelt, welke Obligatien zullen worden uitgegeven in Blanco, of op naamen, naar een ieders goedvinden, mits zulks by de betaling der penningen, aan de refpective Ontfangers fchriftelyk bekend makende.

Dat op de voorfchreeven Obligatien de Jaarlykfche rente zal kunnen worden ontfangen by quitancien van de Eigenaaren, op een blad in Folio gefchreven, zonder nodig te hebben de Obligatie, daar by overteleggen, zo dan nog, dat by verandering van Eygenaar, de laatfte of volgende gehouden zal zyn daar van aangave te doen en behoorlyk te doen blyken aan den Ontfanger, om door den zelven op Hem te worden overgetekend, zonder daar voor iets te mogen prætenderen; op dat mag kunnen weeten, wie de waare Eygenaar is, en aan wien de betaling moet doen.

Geene aflosfing zal 'er gefchieden, dan na voorgaande Denuntiatie, die drie maanden voor den verval-tyd zal worden gedaan, en invalle van gedeeltelyke aflosfe, zal uytlooting over alle de Obligatien, op de voorfchreeven vier Comptoiren, ieder in proportie van hun aandeel gefchieden en zulks by Couranten, tot een ieders narigt worden bekent gemaakt.

Aldus gedaan te Deventer enz.

GENERALITEITS LANDEN.

BREDA.

BREDA.

Wy hebben reeds te voren (*) een goed gedeelte medegedeeld van het mannelyk geschrift, in 't welk de Adv. Fiscaal STEELANDT de regten van hunne Hoog Mog., als vertoonende den Hertog van Braband, handhaaft, en die van den Heere en Baron van Breda opspoort, en aenwyst. Wy houden ons verzekert, dat het Vervolg onzen Lezeren niet minder zal voldoen. Hy gaet dus voort:

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Het verdient wyders eenige oplettentheid, dat juist deze twee Brieven van remissie *sub q.* 1 & 2. niet dan na een geruimen tyd, dat de Manslagen waren geperpetreert, by den Heer van Breda verleend zyn, en dus door den Heer van Breda, in dat opzigt, punctuelyk is agtervolgt *het 1 Art. van Doodslagen in den jaare* 1541 *gemaakt*; requireerende, dat niet, dan na verloop van een jaar, verzoeken van diergelyke gratien kunnen worden geaccordeert.

Nog heeft den Raad op den 28 July 1608 Brieven van sauf conduit wegens eene begane Manslag aan twee Ingezetenen van Ginneken, Baronie van Breda, voor den tyd van een jaar verleent, welke verzogt hadden Brieven van remissie (52).

Fran-

(52) F. F. 1. *Aen myne Ed. Heeren van den Raede ende Leenhove van Brabant.*

Geven in aller oitmoet ende met behoorlyke reverentie te kennen Lenaert Janssen van Os en Gillis Pieter Jan Claessen van de Kyeboom, Timmerknegts, wonende in den Dorpe van Ginneken, hoe dat sy Supplianten (wesende Jongmans met eeren, ende staende ter goeder name ende fame) op den achtienden Mey xvjc. ende acht nu lestleeden, nessens Antonis Janssen, Meester Timmerknegt, des avonts omtrent negen uren gecommen synde van de Kercke van Ginneken voorsz., ende gaende naer het huys van Hubrecht Jacobssen, heurlieder Mr. nyet veere van daer staende, aldaer in eene enge Straete ter quader uren hebben ontmoet ende gerencontreert twee moet-

(*) Zie N. NEDER. JAERB. 1777. bl. 29.

BREDA. François Buis minderjarig Jongman, woonende tot Breda, heeft in den jare 1711 van dezen Raed ver-

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

moetwillige ende overlastige Persoonen, die sy nyet en kenden, ende overmidts de fortsse ende gewelt, d'welck sy deeden, oirdeelden te wesen knevelaars ende Straetschenders, welcke twee Persoonen den voornoemden Lenert Janssen, een van de Supplianten sonder eenige woorden off oorsaecke ter werelt, synen hoet van syn hoofd hebben genomen, ende den lampert daer van behouden ende boven dyen hem gedreycht te doorschieten, waer deur denselven Lenert Janssen bevreest wesende, ende midtsdyen een weynich van den padt wyckende, soo heeft een van de twee moetwillige Persoonen den voornoempden Anthonis Janssen geinvadeert ende het roer d'welck hy hadde hem Anthonis op syn borste afgeschoten, ende alsoo't selve failyeerde ende het Laedcruyt uytbrande, sonder dat het Roer los wierde geschoten, soo hadden deselve twee Persoonen den voornoempden Anthonis Janssen onder de Voeten ter aerden gestooten, ende daer beneffens denselven ende hun Supplianten soo dapperlyck metten voorsz. Roer ende met bloote opsteeckers bevochten, ende oock eensdeels gequetst, ende dat sy Supplianten wesende sonder eenig geweer, geene middelen en hebben gehadt omme den voorsz. Anthonis Janssen te ontsetten, off ook hun selven, midts de enge Straete ende passagie, met loopen off andersints te salveren, sulcx dat sy Supplianten benoodicht syn geweest elck een plomp houdt by der handt te vatten daer mede sy deselve Persoonen, deurdyen sy den voornoempden Anthonis Janssen nyet en wilden verlaeten, maer van leven ter doot sochten te brengen, ter aerden geslagen hebben gehadt, hebbende voorts sy Supplianten deselve twee Persoonen (die soo men naderhandt verstaen heeft genaempt syn geweest Adriaen de Wever ende Cornelis Henrick Pauwels, beyde van den Dorpe van de Hage) verlaten ende ter Aerden laten leggen overmidts sy Supplianten beducht waren, dat hun enige van heure complicen te hulpe gecommen souden hebben, hebbende mede hun datelyck vervolcht naer 't huys van hunnen voornoempden Meester ende by de geburen daer by ende omtrent d'voorsz. Kercke van Ginneken woonende, deselve te kennen gevende het voorsz. gewelt ende overlast, ende henluyden ook waerschouwende, dat sy op hen hoede soude wesen, ende het Geweer tegens deselve ende andere dyergelyke knevelaers in de handt souden nemen, ende dat syluyden na de gene, die ter neder geslagen waren, sien souden, ofte deselve gade slaen en-

de

verzogt Brieven van remissie en pardon, en, na dat daar op was gerequireert het Berigt van den Officier der

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

de in een herberge bestellen, gelyck oock geschiet is; dan schyndt dat daer na een van de voorsz. gequetste Persoonen, met naeme Cornelis Hendrick Pauwels, op ten vier ende twintichsten May voorsz. deser werelt is, comen te overlyden tot seer groot, ende onuytspreeckelyk leetweesen van hun Supplianten; Ende gemerckt sy Supplianten zyn jonge Ambagtsknechten die totter voorsz. ongeval nyet moetwillichlyck, maar deur Invitatie ende aenvechtinge van den nedergeslagen ende synen voornoempde medegeselle in Crime, genoegsaem in 't verweeren van heur lyff gecomen syn; dat mede de voornoempde nedergeslaegen by syn leven, mitsgaders dessels naergelaeten Weduwe ende naeste Vrunden ende Magen, den Supplianten ten respecte van hunne voorsz. onnoselheyt, het voorsz. feyt ofte delict uyten grondt heurs herten hebben vergeven, met versoek dat de Heeren over henlieden geene wraake ofte straffe doen souden, gelyck van allen 't selve promptelyckt blyckt, by de documenten aen desen annex; Soo keeren sy Supplianten hun aen Uw E: als representerende de Souverainiteit van Brabant, versoeckende wel oitmoedelyk ten eynde UE: uyt derselver Ingeboren clementie ende genaede gelieven hun Supplianten het voorsz. Delict off Manslach te remitteeren ende te vergeven, henlieden daer toe verleenende behoorlycke brieven van Remissie metRappel van Ban, soo daer jenich jegens hun Supplianten gedecerneert is in communi & consueta forma; ofte by aldyen deselve brieven van Remissie den Supplianten voor alsnoch nyet en soude mogen volgen, deurdyen het voorsz. Delict noch nyet en is verjaert, dat UE: in sulcken gevalle gelieven hun Supplianten te verleenen brieven van sauffconduite; ofte Landtwinninge mede in communi forma. D'welk doende &c.

Actum xvijen July xvjC. acht, enz.

Den Raedt gesien het Advis van de Fiscalen voorsz. ontseyt den Supplianten hen versueck, voor soo verre de versochte Remissie aengaet, midts reedenen accordeeren deselve brieven van Geley voor den tyd van een Jaer, in te gaen den xxven May lestleeden; ordonneert voorts dat de Stukken sullen gestelt worden in handen van de Fiscalen, ten eynde sy hen nader op dese saecke sullen Informeeren.

Actum den xxviije July xvijc acht. (Was getekend)

P. Gilles Griffier 1608.

BREDA. der Stad Breda, en vervolgens de consideratien van den Advocaat Fiscaal, heeft de Raad aan hem op 30 April 1711 die ook verleent (53).

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein raed we-gens de booge regten der Ba-ronie van Bre-da.

Wan-

(53) F. F. 2. *Aan den Ed. Souverainen Raade van Brabant.*

Geeft ootmoedelyk te kennen Francois Buys minderjarig Jongman, woonende tot Breda, dat hy Suppliant opsigt hebbende op seeker Moestuin, die syn Moeder, synde een Wed. cultiveert even buyten de Poort van de Stadt Breda, in het laatste van den jaare 1709, ondervonden heeft, datter byna niet eenen avond ofte nagte was, in dewelcke niet uyt den voorsz. Moestuyn gerooft en gestolen wierden seer veele Aardvrugten, als Koolen, Wortelen ende andersints: tot soo verre, dat te gemoet gesien wierd; dat alles byna wegh gerooft soude syn geworden, indien daar tegens niet wierde gevigileert en voorsien; dat hy Suppliant derhalven op ordere van syne Moeder genecessiteert synde geweest by avonden en nagten op te passen, en tegens die dieverye te vigileren, vervolgens op den 26 der maant Nov. 1709 gebeurt is, dat den Suppliant alleen voorsien van een gemeene Wandelstock, met assistentie van Hendrick Vry, Dienstknegt van des Suppliants moeder, tegen den avond in de voorsz. Moestuyn oppassende en waakende tegens sodanige berovinge en insolentien, hy in denselven Moestuyn gevonden heeft seker Persoon genaamt Claes Pieterse, alias Kievit (die met berooven syner gebuuren Tuynen en Landen dagelyks sig geneerde) kruypende langs de aarde, en roode koolen affnydende; dat hy Suppliant dien Persoon genadert zynde, hem toeroepende en gevraagt hebbende wie hy was, sonder antwoord te bekoomen met de voorsz. wandelstock aan hem een slagh heeft gegeeven, geensints met intentie om den selven te quetsen, maar alleen om hem het verder affnyden en steelen van koolen te beletten, en uyt den voorsz. Moestuyn te verjagen, gelyk denselven aanstonds daar op ook is weggegaan, en sig uyt den hof heeft geretireert: ende alhoewel den Suppliant ter dier tyd geen de minste gedagten konde hebben, dat den voornoemde Claas Pieterse door den voorsz. slagh gequetst ofte eenig letsel toegebragt was, dewyle hy Suppliant met geene vehementie, maar sagtelyk geslagen hadde, en deselve Claas Pieterse ook geen het minste gerugt ofte mine van gequest te zyn, maakte, maar als gesont en fris weg is gegaan, soo is het égter sulks dat hy Claas Pieterse den anderen dagh, en voorts ook den dagh daer naer volgende gegaen is na de Stadt Breda,

en

Wanneer Antonie de Martinelli, Inwoonder en Musikant binnen Breda, wegens eene begane Manslag en sig door een Chirurgyn aldaar heeft laten verbinden, seggende door den Suppliant aan syn hooft gequetst te syn, synde denselven ook naer verloop van ses à seven dagen, tot groot leetweesen van den Suppliant, komen te overlyden, als wanneer by openinge en visitatie van desselfs hooft, is ondervonden, dat de panne off beckeneel van den gemelde Claes Pieterse by uythementheyd en buyten de ordinare gestelteniſſe van beckeneelen, alles uytwysens de bewysen hier annex, dun is geweest.

BREDA. *De Adv. Fiscael ondersegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Ende gemerckt den Suppliant geverseert hebbende in re ll cita, om syne goederen tegen rooveryen en dieveryen in den Badonckeren avond te beschermen, en dat hy den voorn. Claes Pieterſſe niet en heeft met quaad opset geslagen, om hem te quetsen ofte te dooden, maar alleen om denselven in het steelen van koolen te verhinderen, en uyt den Moestuyn te jagen, als mede dat ook ongetwyffelt denselven Claes Pieterſſe door den slagh, die hy van den Suppliant ontfangen heeft, geen soo groot ongemack aan het hooft soude bekoomen hebben, indien syn beckeneel, gelyk die van andere menschen, geconstitueert was geweest, sulcker voegen dat den Suppliant naa regten ter oorsaake van dien slagh niet verstaan soude konnen werden culpabel te weesen; soo is egter gebeurt, dat de Drossaart der Stadt en Baronnye van Breda ter oorsaake voorsz. den Suppliant heeft gedaen indagen en met het gunt voorsz. is heeft willen belasten, ende alhoewel den Suppliant soude meynen, dat (de saake voor het regt koomende) hy van het voorsz. feyt soude werden geabsolveert, soo heeft hy egter, dewyle het hem niet geleegen komt, als synde een onmondig Jongman en van geene middelen voorsien, met den voorn. Drossaert in proces treden, geresolveert sigh in de maant van April des voorleeden jaars 1710 te addresseeren aen haar Hoog Mog. en te versoecken lantwinninge;

Dat die Requeste by Resolutie van gem. haar Hoog Mog. van den 11 der voorsz. maant April synde gesonden aan desen Rade, soo is by U Ed. Mog. Appoint. van den 16 do. daer op gerequireert het schriftelyk berigt en advis van den Drossaert van Breda; en 't gunt dan al mede ingekoomen weesende, is by U Ed. Mog. verder goetgevonden al 't selve te stellen in handen van het Officie Fiscaal, omme den Raad daar op te dienen van desselfs schriftelyke consideratie en advis;

BREDA. ſlag remiſſie nodig had, heeft hy zig in den jare 1719 aan dezen Raad geaddreſſeert, en de Officier van Breda heeft daar op aan dezen Raad, zonder de min-

De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ende dewyle den Suppliant wel in die verwagtinge is, dat al 't ſelve in tyd en wylen voor deſſelfs verſoek ſeer ſavorabel ſoude weſen, dog dat ſulcks verdere pourſuites nodig heeft, en inmiddels nu ſoodanigen tyt t'ſedert het voorſz. voorval is komen te elabeeren, dat den Suppliant om jegens den voorſz. Droſſaert en alle andere Officieren verſeekert te zyn, ook bevoegt is, om ter ſaake voorſz. remiſſie te verſoeken, ſoo werd den Suppliant te raade ſigh te keeren tot deſen Ed. Raade; ootmoedelyk verſoeckende, dat U Ed. Mog. hem Suppliant het voorſz. fait om reedenen voorſz. gelieven te remitteeren, en daar van te verleenen brieven van remiſſie in communi forma.

't Welk doende &c.

(Was getekend)

Adv. van Dorſten.

(In margine ſtond)

Den Raad alvorens hier op te diſponeeren vind goed, dat dat deze Requeſte by beſloote Miſſive werde geſtelt in handen van Arent Baron van Waſſenaar, Heere van Duivenvoorde &c. als Droſſaert der Stadt ende Baronnie van Breda, omme den Raad hier op te dienen van deſſelfs Berigt en advis.

Actum in den Rade den 2 Febr. 1711. (Was getekend)

B: van der Haer.

Depoſt.

Den Raad geſien het gem. berigt en advis vind goed, dat het ſelve beneffens deze en annexe Stucken ſal werden geſtelt in handen van het Officie Fiſcaal van deſen Rade, omme den Raed hier op te dienen van deſſelfs conſideratien en advis.

Actum in den Rade den 9 Maart 1711. enz.

Depoſt.

Den Raad geſien de gemelde Conſideratien en advis, als meede de nadere Requeſte op heden gepreſenteert met de annexe Acte van ſoeninge, mitsgaders alle de overgeleeverde Stukken, accordeert den Suppliant ſyn verſoek, ſelfs ſonder interinement ende betaelende vyf guldens ten behoeve van het Land, ende verleent daer van de Brieven in forma.

Actum in den Rade den 30 April 1711. enz.

Accordeert, naar gedaane Collatie, enz. 's Hage den 17 Maart 1775. *P. v. Spaan.*

minste bedenkelykheid, zyn Berigt laten toekomen (54). BREDA.

De *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

(54) F. F. 3. *Aan den Edele Mog. Raade van Braband.*

Geeft seer ootmoedelyk te kennen *Anthoni di Martinelli, Inwoonder ende Musicant binnen Breda*, dat den Suppliant op den 19Dec. des jaars 1717 des avonts met eenig Geselschap vrolyk geweest zynde, ten Huyse in de Herberge van Jan de Mol, Tavernier aldaar, met zyn by hebbende Geselschap in alle vreedsaamheyt willende naer Huys gaan, ende gecomen synde omtrent de Brugstraat op den hoek van den Visserstraat, hebben sien staan eenige Jonge Luyden al cratsende met haare messen over de keyen van de straat, datter continueelyk het vuer uytsprongh, dat den Suppliant om alle rusie te schouwen, hy en syn geselschap op syn aanradinge de Brugstraat in plaats van de Visserstraat ingeslaagen zynde, de voorsz. Persoonen met hunne messen al cratsende over de straat haar tot op de hielen zyn opgevolgt, wanneer den Suppliant in agterdenken zynde, dat ondertusschen aan hem, ofte iemans van syn Geselschap eenig ongemak van agter mogte worden toegebragt, sig omkeerende tegen die Persoonen seyde, Messieurs wat isser van uwen dienst, wy soeken geen rusie, belieft u voor, of agter te gaan, het selve tot meermaalen reitereerende, edog tot antwoord bequam, dat raakt u niet, wy doen dat wy willen, dat den Suppliant naar eenige wisselinge van woorden van syenen cant, om alle questie voor te comen, edog sig hoe langer hoe meer in gevaar siende van van vooren ende agteren omcingelt te worden, ende alsoo gestelt in perykel van syn leeven, om het selven te ontgaan, ten hoogsten noodig agte de voorsz. omcingelinge te prevenieeren, hebbende tot dien eynde aan een van de voorsz, Persoonen een klap gegeeven, ende te gelyk syn Deegen trekkende, daar mede aan den selven Persoon een slag a twee over de Ooren toegebragt, in gedagten van hem alsoo te verdryven, gelyk hy seekerlyk ook gedaan soude hebben, want reets aan het loopen waaren, ten waare seekeren Bernard Pyper, soo den Suppliant naderhand ondervond, op hem Suppliant van beseyden met een groote furie toeschietende, ende den Suppliant om hem te ontwyken beseydewaards uitschietende, soodanig agterwaarts over was gevallen, dat wel twee a driemaalen rontsom draayde of rolde, als wanneer den Suppliant sig siende in het grootste perykel van syn leeven, als in onmagt synde van defensie, mette groote alteratie ende haas-

BREDA. De Advocaat Fiscaal zoude daar van nog verscheiden de voorbeelden kunnen opleeveren; dog de boven-ge-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

tigheyd willende opreysen, den gemelden Piper (dewelke soo den Suppliant naderhand ondervond seer dronken was) hem als een dol Mensch toeschietende, by die occasie door des Suppliants Deegen een wonde heeft gecregen in syn linker dye, een handbreet boven de Knie, synde gemelden Piper omtrent ses weeken na dato overleeden, als wanneer op het visiteeren en inspecteeren van het doode Lighaam, soo men verstaat bevonden soude zyn, dat de voorsz. Deegen soude gepenetreert syn geweest tot in de vena Cruralis, connende den Suppliant niet anders vertrouwen, soo als hy met solemneelen eede bereytwillig is te verclaren, dat den voorsz. Piper moet in syne dronckenschap in des Suppliants Deegen syn gesprongen ofte geloopen, geconsidereert den Suppliant op syn rugh leggende in onmagt was om die te gebruycken, soo als sulcks oock genoegsaam te sien is uyt de verclaringe van Everardus Brant ende Huybrecht Arnout beyde hier aen annex sub N. 2, hebbende den Suppliant wanneer opgestaan was, ende als doen bemerckende dat gemelten Piper gequetst was, aen hem alle hulp en bystant gedaen soo veel als in syn magt was, uytwysens al mede de verclaringen van gemelten Everardus Brant ende Thomas Lenaerts, knegt van den Chirurgyn Boonaers, insgelyks hier annex sub N. 3. sulcks dat in de plaetse den Suppliant van gedagten soude syn geweest van hem te quetsen, hy alle bedenkelyke middelen heeft aengewent om hem te helpen, zynde ook niet wel te vertrouwen, dat iemant in de vena Cruralis gequetst synde, nog omtrent de ses weeken daar na soude leeven, ende des nog te minder, om dat den voorsz. Piper nu ende dan, soo men verstaat, met die quetsure door het huis waar gaande tot aan de Deur aan de straat, leggende daar over, al rookende verscheyde pypen tabak, sulks het ook wel te beduchten is, dat gemelten Piper sig kan hebben versuymt, ook dat door het gecoageleert bloed, door de lankheyt van tyd tegens de — vast geseeten hebbende een putrifactie in deselve vena Cruralis kan zyn gecoomen, als mede, dat den Chirurgyn, wanneer het doode Lighaam gevisiteert heeft, met het lancet wat te diep tot in de vena Cruralis kan zyn gepenetreert, alsoo men wel wil vaststellen, dat de meeste Medicinisten van die gedagten syn, dat iemant in de vena Cruralis gequetst synde, den tyd van agt dagen, men laat staan den tyd van ses weeken, niet soude konnen leeven, hebbende den Suppliant sig ook niet geretireert

gemelde zyn genoeg, om te staven de sustenue van het Officie Fiscaal, dat den Heer en Baron van Breda

reert gehad, dan na dat verstaan hadde, dat den voorn. Piper was gestorven, ende het welke hy egter niet gedaan soude hebben, ten waare bedugt was geweest, dat men hem in boeyen en banden soude hebben gesmeeten, om dewelke te ontgaan, hy sig op den 2 April 1718 by Requeste heeft geaddresseert gehad aan Wethouderen van Breda, en op de voorsz., als meer andere middelen, by de voorsz. Requeste in het lanck ende breet ter nedergestelt, en hier aan annex sub N. 1. (waar toe om kortheyts wille alhier eerbiedigly̆k gerefereert word) verzogt ten eynde het decreet tot apprehensie op des Suppliants Persoon beliefde te surgeeren ofte te altereeren in een citatie in Persoon, dat den Suppliant als dan sig persoonelyk soude sisteeren, op Articulen antwoorden, ende syne defensie alsoo mondeling gedaan hebbende, opgemelde Wethouderen der Stad Breda, als dan over de apprehensie van des Suppliants Persoon, of de admissie omme per Procuratorem syne saake te mogen defendeeren, ende alsoo onder handtastinge &c. ontslagen te worden van de personeele comparitie, souden disponeeren, soo als volgens het Regt ende Justitie souden oordeelen ende bevinden te behooren, ende voorts als by de voorsz. Requeste; in welk soo regtsinnig versoek meergemelde Wethouderen niet hebben believen te accordeeren, om reedenen soo men verstaat, dat van dat begrip, ofte van die bevatting zyn, dat wanneer eens een provisie van decreet tot apprehensie op des Suppliants Persoon hadden verleent, het als dan buyten haar magt was, het selve te altereeren, waaromme den Suppliant in plaatse van sig in de gevankenisse te begeeven, liever den tyd van een jaar en dag heeft willen patienteren, omme immiddels sig met den Vader van den voornoemde Bernard Piper, voor soo veel hy hem mogte hebben geledeert, te versoenen, gelyk hy zich daar meede dan ook versoent heeft, uytwysens de acte van versoeninge hier aan annex sub No. 4. ende alsdan sig te werpen aan de genadige Voeten van U Ed. Mog., gelyk hy sulks is doende by deesen, seer ootmoedelyk biddende en versoekende, dat U Edele Mog. in consideratie van allen het geene voorsz., ende verdere middelen by de voorsz. Requeste vervat, vervolgens haare gewoonelyke æquiteit en goedertierentheid aan den Suppliant, die sig altyd als een eerlyk ende deugtsaam man heeft gecomporteert, ex plenitudine potestatis gratieuselyck gelieven te verleenen U Ed. Mog. Brieven van remis-

BRABANT. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

da dat regt niet competeert in allen gevallen met seclusie van dezen Raad, in die tyden, wanneer gemelde Heeren niet te gelyk Stadhouders der Unie zyn geweest.

En offschoon men by de voorsz. Missive van 25 July 1773 heeft gevoegt twee Memorien *sub q.* 18 & 19. houdende verscheide abolitien en remissien, by de Heeren van Breda successivelyk verleent, is het zeer remarquabel, dat geen een dergelyke of eenige andere zoort van gratie *zedert den jare* 1698, *tot het jaar* 1751, by de Heeren van Breda geaccordeert, te vinden is.

Het geen den Advocaat Fiscaal doet besluiten, dat de gratien, by de Memorie *q.* 19 vermeld, door de Heeren van Breda *als Stadhouders der Unie* zyn verleent, want reeds by Resolutie van *Hun Hoog Mog.* *van* 12 *April* 1634 verstaan is, dat Zyn Hoogheid, als Stadhouder, het regt had in de Generaliteit te ver-

missie, voor soo veel hy tot te dood van den voorn. Bernard Piper, onweetende, mogte hebben gecontribueert, ofte alsoo aan den Magslag van desselfs Persoon schuldig mogte zyn in communi forma.

Dit doende, &c.

(Was geteekent)

W. A. Harel.

(*In Margine stond,*)

Den Raad alvoorens hier op te disponeeren vind goed, dat deze Requeste met de annexe Stucken by besloote Missive sal werden gesteld in handen van Arent Baron van Wassenaer, Heere van Duyvenvoorde, &c. &, *Drossaert der Stad en de Baronnye van Breda ofte by absentie in handen van desselfs Stadhouder*, omme den Raed hier op te dienen van desselfs berigt en advis. Actum in den Rade den 9 Febr. 1719.

(Geteekent) *B. vander Haar.*

De Post.

Den Raad, gesien het gemelde Berigt en Advis, ordonneert mede deze met de annexe te stellen in handen *van den Advocaat Fiscaal van desen Raede*, omme den Raad hier op mede te dienen van desselfs Consideratie en Advis.

Actum in den Raede den 28 February 1719. enz.

Accordeert, naar gedaane Collatie enz. Actum 's Hage den 20 Maart 1775. *P. v. Spaan.*

verleenen Brieven van abolitie, remissie en pardon, en is de Raad van Braband geauthoriseert om daar op Zyne Hoogheid te dienen van advis, *dog dat voor dezen Rade moest worden geprocedeert ten interimente van dien, en dat daar van aan Zyn Excellentie zoude gegeeven worden Acte in forma* (55).

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zoo als Hun Hoog Mog. dat regt naderhand op 31 Jan. 1648. 31 Dec. 1672, en laatstelyk op den 8 Maart 1766 aan hunne Doorl. Hoogheden, als Stadhou-

(55) F.F.4. *Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Mercurii den 12 April 1634.

Is geleesen een Missive van de eerste Presideerende en andere Raaden van den Raade van Braband in dato 4 deses, inhoudende, dat den Heere Prince van Orangien in harer handen hadden doen stellen drye distincte Requesten, met de Stucken ende Informatien daar toe dienende, aan zyne Excellentie gepresenteert by drye Delinquanten, woonagtig in de Meyerie van 's Hertogenbosch, tendeerende, omme te hebben remissie of pardon van hunne respective gecommitteerde delicten, ten eynde sy syne Excellentie daar op dienen souden van advys, dan alsoo sulcke remissien in de Cantzlerye tot Brussel met kennisse van saecken sonder interinement worden vergunt, of wel in den Secreten Rade mette Clausule van interinement, mits welcken die van den voorsz. Rade, alvoren op de voorsz. Requesten te adviseeren, versoghten op dese saecke te verstaen haar Hoog Mog. meeninge ende resolutie, waar op synde gedelibereerdt is, uyt *goede ende gewichtige* consideratien verstaen, ende geresolveert, dat die van den Rade van Brabant aan sal worden geschreven; dat sy op de overgesonde Requesten als vooren, aan syn Excellentie over sullen schryven haar advys, ende dat ook voortaan alle Brieven van remissien, pardon en gratien *over het ressort en de Jurisdictie van voorsz. Rade van Brabant* by hoogged: syn Excellentie sullen worden verleent, ende *voor den welgemelten Raet geprocedeert tot interinement van deselve, waar van* aan syn Excellentie sal gegeven worden Acte in forma. (Was geteekend)

Corn. Musch.

Naar gedaane Collatie, en z. In 's Hage den 17 Maart 1775.

P. van Spaan.

BREDA. houders der Unie, hebben geconfirmeert, *over het Reffort en Jurisdictie van den Raad van Braband* (waar onder zekerlyk Breda tot dezen dag toe behoort) edog telkens onder dese expresse conditie, *behoudelyk nogtans, dat voor gemelde Rade van Braband geprocedeert zal worden tot interinement van de voorsz. remissie, pardonnen en gratien* (56).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Dan

(56) F.F.5. *Extract uit het Register der Resolutien van den Rade en Leenhove van Braband en de Landen van Overmaze.*

Den 28 September 1672.

Ontfangen een Missive van haar Hoog Mog. ende daar by der selver Resolutie, waar by aan Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orangien werd gedefereert het verleenen van remissien ende pardonnen in Braband, mitsgaders over de Stad ende Graafschap van den Vroonhoven, behoudelyk het Interinement daar van voor dezen Raede, weesende den Raed toegezonden, omme te strekken tot naerrichtinge; En is de voorsz. Resolutie luydende als volgt:

Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Mercurii den 21 September 1672.

De Heer van Reygersberg, jegenwoordich ter Vergaderinge presideerende, heeft haar Hoog Mog. geremoreert, dat deselve den 31 January 1648 aan wylen syn Hoocheyt den Heere Prince Willem van Orange, Hoochloffelyker en onsterffelyker Memorie, by seekere Acte, doenmaals gedepechieert, hadden gedefereert het verleenen van Remissien, Pardonnen, ende Gratien *over het ressort ende de Jurisdictie van den Rade van Braband residerende alhier in den Hage*, mitsgaders over de Stad Maestricht, 'tRessort ende Jurisdictie van dien, als ook over de Graafschap van den Vroenhove, stellende mitsdien haar Hoog Mog. in bedencken, of de voorsz. Acte alsnu ten behoeve, ende op den naam van Zyne Hoogheid den jegenwoordigen Heere Prince van Orange niet en behoorde gerenoveert te werden.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan, dat de voorsz. Acte ten behoeve en op den naam van Zyn Hoochgem. Hoogh. sal werden vernieuwt, gelyk dezelve vernieuwt wordt mits dezen, *Behoudelyk nogtans dat voor den gem.*

Dan dat gemelde Heeren Stadhouders, verkeerdelyk onderregt zynde, de verzoeken, daar toe door Ingezetenen van Breda gedaan, in plaats van aan den Raad van Braband, aan zyn Domeinraad of Officieren van Breda om advis gezonden, en de Brieven verleent zynde, verfuimt hebben die ten interinemente te addresseeren aan den Raad van Braband, zoo als de voorsz. Commissien of Resolutien van Hun Hoog Mog. uitdrukkelyk mede brengen;

Of wel, dat welgem. Heeren van Breda op fundament *van de leere van Kinschot, en het gunt in het voorsz. 15 Art. van de crimineele Ordonnantie is gesteld*, aangezet zyn geworden door derzelver Raden, of Officieren, om gebruik te maken van een *possessie*, oudstyds by de Brabantsche Vasallen gebruikt weezende, schoon egter aan den Advocaat Fiscaal nergens is gebleeken, dat de Heeren van Breda *voor het* jaar 1591, wanneer dezen Raad is geërigeert, in plaatze van den Raad van Braband te Brussel, ooit eenige Brieven van gratie, pardon, remissie, of abolitie, verleent hebben, of dat dezelve aan Wethouderen van Breda ten interinement of ter registratie zyn geaddresseert, gelyk de Raaden en Rekenmeesters zouden moeten bewyzen, eer dat hunne raisonnementen of productie op dit respect gedaan, van eenige relevance kunnen zyn; want by ontstentenisse van dien moet men alle contrarie Actus voor *mere usurpatien* houden;

BREDA. De Advs Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Bevonie van Breda.

Gelyk ook verder aan den Advocaat Fiscaal niet gebleken is, dat zoo de Heeren en Baronnen van Breda *oudtyds* al mogten hebben gesustineert, even als zommige andere Vasallen, dat regt van gratie te hebben, dat die Heeren en Baronnen volgens *het 20 Art.*

gem. Raade van Brabant geprocedeert sal moeten werden tot Interinement van de voorsz. Remissien, Pardonnen, ende Gratien, daar toe den zelven Raedt, voor zo veel aangaat de Jurisdictie ende 't Ressort van de voorsz. Stad Maastricht, ende van den gemelde Graeffchappe van den Vroenhove specialyk wert gedelegueert, zuilende haar E. hier van Extract toegesonden werden, om te strekken tot naertigtinge, ende wyders te dienen sulcks en daer 't behoord. (Was geteekent)

H. Fagel.

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Art. der Ordonnantie op de Crimineele Justitie van den jare 1570, de titul van dit hun gepretendeert regt geëxhibeert hebben, en die *by* den Hertog is geconfirmeert geworden, en dus even als alle andere Brabantsche Vasallen, welke daar toe buiten staat zyn geweest, verlooren hebben het regt, welke zy oudtyds in dat opzigt mogten hebben geëxerceert; dewyl de Raad van Braband te Brussel by Acte van 30 Octob. 1651 (*g*) verklaart heeft, dat de Heeren van Heerlykheden, hebbende hoge, middel en lage Jurisdictie in Braband, niet vermogen te verleenen *remissien ofte abolitie aan Doodslagers, of andere crimineele, en dat zoo dezelve zig zouden vervorderen iets zulks te begaan, het zelve zoude staan tot cassatie en arbitrale straffen, naar gelegentheid.*

Waar mede ook overeenkomt de leere van den *Præsident van Bynkersboek* (*h*).

Dus komt het zeer waarschynelyk voor, dat de Advocaat Fiscaal van Braband in der tyd, onkundig zynde, dat de gemelde gratien door den Heer van Breda verleent waren, daar tegen niet heeft gevigileert, zoo als zulks ligt voor den Fiscaal verborgen kan blyven; gelyk hy ook geen de minste schyn gevonden heeft, dat de respective Fiscaals daar van kennisse hebbe gehad, als alleen, dat de Fiscaal Mr. *Willem vander Esch*, in het Regifter der doodslagen (*i*) heeft aangetekent, dat Zyn Hoogheid aan Wilhelmus Spanjaars, *in qualiteit als Heer en Baron van Breda*, gepardonneert, of wel aan hem abolitie verleent had van een ongelukkige Manslag op 3 Octob. 1769 onder Etten begaan; en de NB. daar by gesteld doet niet onduister blyken, dat voornoemde Advocaat Fiscaal wel heeft gepenetreert, dat zulks zyn opmerking verdiende;

En de ondergeschreeve Advocaat Fiscaal heeft met relatie tot de drie Brieven van gratie, welke in de

(*g*) Vide *Mr.* P. Bort, *Tractaat van Hoge- en Ambagtsheerlykheden*, II. Deel, *No.* 40.

(*h*) Vid. Bynkershoek *quæst. juris publ.* Lib. II. *C.* 16.

(*i*) Vid. *de Bylage sub littera* A. 1. *N.* 1161.

de voorsz. Memorie *q.* 19. gezegt worden, dat *op* 14 *Nov.*, 10 *Decemb* 1770 *en* 15 *October* 1772 door Zyn Hoogheid, als Heer van Breda, zoude zyn verleent, niets vernoomen, dan alleen eens by enkel gerugt, en in vago, dat 'er een zoodanige gratie was verleent.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

En wanneer men reflecteert op de hier voorgemelde Resolutie van Hun Hoog Mog. *van* 12 *April* 1634 en de verdere, waar by aan de Heeren Stadhouders der Unie in der tyd de magt om gratien te verleenen, onder conditie, om het interinement aan dezen Raad te addresseren, gegeeven is, en men wyders uit de Memorie *sub q.* 18 ziet, dat zedert het jaar 1620 generhander dergelyke gratien zyn geaddresseert ten interinemente aan de Hoofdbank van Breda, ja dat men zelfs omtrent de exercitie van dat Regt, *als Heer en Baron van Breda* in de Memorie *q.* 19. *loco* een *hiatus* vind van het jaar 1698 tot 20 December 1751. ingeslooten, in welke tusschentyd de Fiscaal van Erpecum, te weeten van het jaar 1706 tot 1751 heeft gefungeert; dan schynt het niet onduyster, dat de Raden en Rekenmeesters in dien tyd het niet meer hebben durven wagen, om de respective Heeren en Baronnen van Breda aan te raaden zulks te doen, dewyl de Advocaat Fiscaal van Braband in den jaare 1678 ontdekt hebbende, dat aan eenen Symon de Bruyn, zonder dat daar op was ingenoomen het Advis van dezen Raad, door den Heer en Baron van Breda waren verleent Brieven van gratie, en dat dezelve by de Scheepensbank van Breda waren geinterineert, zulks by Requeste aan dezen Raad heeft te kennen gegeven, en om zig in staat te stellen, daar tegens het regt van de Hoge Overheid waar te neemen, verzogt heeft een Mandament compulsoir (57).

Met

(57) F.F. 6. *Aen den Raede ende Leenhove van Brabandt.*

Vertoont reverentelyk 't Officie Fiscael van Brabandt, hoe dat waer is, dat Symon de Bruyn den Persoon van M. Kieboom, beide woonachtig binnen Breda, op soo een maniere heeft gequetst, ende van 't leven ter doot gebracht, dat hy de

BREDA. Met dat gevolg, dat het zelve Requeſt by beſloote Miſſive geſteld zynde, in handen van den Drosſaart,

De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Bruyn ter dier ſaecke vluchtigh ſynde, by Vonniſſe van Breda is gebannen geworden, dan dat hy namaels over dat ſait heeft geobtineert Brieven van Pardon ofte Rimiſſie van Syn Hoogheyt, den Heere Prince van Orange, met addres omme te werden geinterineert, gelyk deſelve oock geinterineert ſyn, ſoo 't Officie Fiſcaal des alles bericht wert, by de Schepenenbanck van Breda voorſz., daer nochtans 't ſelve interinement, volgens haere Ho. Mo. Ordre van den XXIe. Dec. 1672 moſte geaddreſſeert weſen aen deſen Ed. Raede en Leenhove, ſonder dat oock daer op 't Officie Fiſcael is gehoort gewerden, des nochtans volgens 's Lands Placcaten, ende de univerſele practycq door de ganſche Nederlanden, ende ſelfs van heel, immers van meeſt Europa, indiſputabel behoordt, wegens de Ho. Overheid in Brabandt, en ſulcx ook in Breda, omme daer inne, ende ontrent deſſelfs H. Ovts. Rechten te bewaeren, dat dan mitsdien den ondergeſz. Advocaet Fiſcael, als Officier Fiſcael van deſelve Ho. Overh. in Brabant geacht heeft, daer ontrent niet ledigh te cunnen ſtaen, maer Ampts ende Eedtshalven verplicht te ſyn, tot conſervatie van der voorſz. Ho. Overheyts Rechten, naer diverſe en andere aengewende devoiren oock aen den Griffier der voorſz. Stadt heeft geſchreven, ende verſocht ſalvo ſalario Copyen authentycq, eerſt van 't Vonniſſe van 't voorſz. Banniſſement, ten anderen van de voorſz. Brieven van Pardon, ofte Remiſſie, ten derden Extract autentycq uytten Rolle, continerende alle de Notulen ende Dingtalen, op 't interinement van deſelve Brieven gevallen, ende ten vierde Copye van het Vonniſſe over 't ſelve interinement geſlagen en gepronuncieert, doch heeft de voorſz. Griffier niet belieft deſelve verſochte Copyen autenthycq, ofte eenige van dien, ſoo wel behoort hadde, over te ſenden, ja ſelfs niet te antwoorden, onderredenen, ſoo den Advocaet Mr. Cornelis Damiſſe, als Stadthouder, aen de ondergeſz. Adv. Fiſcael, namaels in tranſitu mondelingh pretexeerde, dat quaſi hy Officier ende de Magiſtraet 't ſelve niet verſtonde ende goet coſte vinden (indien ſylieden daer ontrent eenigh verſtant ofte goetvinden hadden) 't ſelve poogende te ſalveren mette hoochgeachte autoriteyt van Syn Hoogh. den Heere Prince van Orange, naer haer voorgegeven Rapport van den Heere Bentingh, die Droſſaert ofte Officier is tot Breda voorſz., aen hoedanige pretexten en excuſen alſoo, (behoudens ſyne voorſz. Hoogheyts

ſaart, Præſident en Scheepenen der Stad Breda, om aan het diſpoſitief van het zelve Requeſt te voldoen, en zoo zy eenige reeden ter contrarie hadden, dezelve aan dezen Raad binnen 14 dagen na dereceptie over te ſchryven (58). Zoo

BREDA. *De Adv. Fiſcael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

heyts hooge macht en authoriteit, die 't Officie Fiſcael onderdanighlycke revereert) 't Officie Fiſcael-Ampts ende Eedtshalven niet magh ofte can defereeren, maer in alle manieren en ſonder eenigh tegenſpreeken, bevoeght ende gequalificeert is uitte hoofde van de voorſz. haere Souveraine Ho. Overh. over gantſch Brabant, de voorſz. reſpective gerequireerde Copyen op te eyſſchen ende effective te bekomen ten ſine voorſchreve; ſoo wert 't Officie Fiſcael genootſaeckt ſigh te addreſſeren aen U Ed. Mog., als præſidiale ende ducale juges over Brabant en de Breda, mitsdien, ende in alle reverentie te verſoeken Uwer myne Ed. Mo. Heeren Mandament compulſoir, uyt crachte van het welcke den voorſz. Griffier van Breda werde gelaſt, de voorſz. Copyen autentycq in maniere voorſz. aen 't Officie Fiſcael te leveren, ende den voorſz. Stadhouder en Officier Damiſſe, mitsgaders die van de voorſz. Schepenenbanck aldaer, 't ſelve te gehengen en te gedoogen. voor ſoo veel ſylieden hun alsnog partye ſouden mogen maecken, ende te betaelen de coſten hier omme gedaen, ende in cas van oppoſitie, werde den Oppoſant ofte Oppoſanten ſeekeren precyſen dagh beteekent voor deſen Raede, omme te ſeggen de redenen van dien, te aenhooren ſoodanigen Eyſch en Concluſie, mitsgaders verſoeck van proviſie, als den Procureur Generael ten dage dienende ter ſaecke voorſz. jegens henlieden ſal willen doen en nemen, mitsgaders voorts te procederen als naer rechten.

'tWelk doende, &c.

(Was getekend)

Hms. Doedyns.

(58) F. F. 7. *Edele, Erentfeſte, Lieve, Beſondere.*

Wat het Officie Fiſcaal van Brabant aan ons heeft vertoont en verſogt, ſal U Ed. connen ſien uyt deſſelfs nevensgaende Requeſte, dewelcke wy goetgevonden hebben U Ed. toe te ſenden, met ordre van aen ons binnen 14 dagen na receptie deſer over te ſenden, ofte door deſſelfs Griffier, of die deſſelfs plaetſe waerneemt, te doen overſenden, ſalvo ſalario, copie autenticq van de Vonniſſe van banniſſement, Brieven van Par-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zoo hebben dezelve ook niet nagelaten, in zoo verre aan die orders te voldoen, dat zy op fundament, dat Zyn Hoogheid, de Heer en Baron van Breda, diestyds afweezig, en in het Leger was, staeteringe dier zaak hebben verzogt (59).

En

don of Remissie, Notulen en Dinghtalen, mitsgaders Vonnisse op het interinement van dien geslagen en gepronuntieert, breder in de voorsz. en medegaende Requeste vermelt, of indien U Ed. eenige redenen ter contrarie vermeynt te hebben, ons deselve binnen de voorsz. 14 dagen by derselve rescriptie te laten toecomen, en by-faut van dien, en den voorsz. tyd verstreken synde, sal by ons op voorsz. versoek, by de voorsz. Requeste gedaen, worden gedisponeert.

Hier mede Edele, Erentfeste, Lieve, Besondere, zyt Gode Almagtig bevolen. In 's Gravenhage den 28 July 1678.

U Ed. goede Vrienden d'Eerste, &c.

Naer gedaane Collatie, enz. 's Hage den 18 Feb. 1778. enz.

(59) F. F. 8. *Edele Mogende Heeren*,

U Edele Mog. Aenschryven van den 28 July laetstleden met de ingeleyde Copye van de Requeste van het Officie Fiscael syn ons den 4 deser loopende maent eerst ter handen gekomen, ter obedientie van welcke U Ed. Mog. dienende van onse reedenen van bericht, soo is sulcks: Dat wy ons gantschlyck onbevoegt vinden in 't allerminste iets op het versoeck van het gemelte Officie Fiscaal te resolveren, als wesende eene saecke, die primarié concerneert het reght ende authoriteyt van Syne Hoogheyt onsen genadigen Heere ende Baron van Breda, ende indien meergemelten Heer Fiscaal op synen behoorlicken tyd syn versoeck aen U Ed. Mog. hadde gedaen (gelyck syn E. in val voornoemt hadde gemeent daer toe gefondeert te zyn) wel hadde behoren gedaen te hebben, soo soude die saecke ontwyffelyck op d'eene of d'ander maniere syn afgedaen geweest, maer syne Hoogheyt nu te Velde, en niet wel accessibel synde, soo konnen U Ed. Mog. wel considereeren, hoe weynigh onse qualiteyt ende maght is om iets in desen te konnen doen, daeromme seer ootmoedelyck versoeckende, dat U Ed. Mog. derselver dispositie op het voorsz. versoeck soo lange gelieven te wederhouden tot dat syne Hoogheyt accessibel synde, over dese saecke sal wesen gesproken, en dessels Resolutie ende goetvinden by ons bekomen, om daer na te reguleren. Voorders hebben wy op gisteren ontfangen een Insinua-

BREDA.

De Advocaet Fiscael wederlegt de uitwyzende de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En het schynt, dat aan de eene zyde de Fiscaal doen die zaak niet verder gepousseert heeft; en aan de andere zyde, dat zyn Addres heeft gehad die uitwerking, dat men niet vind, dat na dien tyd ooit een eenige Brief van gratie aan de Hoofdbank van Breda meer is geaddresseert, en dat van het jaar 1698 tot het laatst van het jaar 1751, *uitwyzende de Deductie voorsz. Memorie q.* 19. *loco.* in het geheel geen gratien door den Heer en Baron van Breda zyn verleent geworden;

De Raden en Rekenmeesters zouden dus voorzigtiger gehandelt hebben, van zoo breedvoerig op dit respect, by hunne Missive, uit de gevallen, in hunne Bylagen *sub q. per totum* vermeld, niet te raisonneeren, want dezelve ter contrarie bewyzen, dat de Heeren en Baronnen van Breda in die gevallen door hunne Raden zyn geabuseert, en die daden waarlyk veel eerder als *usurpatien* zyn aan te merken, strydig met het regt, en de ordres van Hun Hoog Mog., mitsgaders dat die geene, welke zyn Door-

nuatie van U Ed. Mog. Appointement op de Requeste van Elisabeth van Wytvliet de date van den 14 Juny 1678 na den inhoude van welcke ons promptelyck sullen reguleeren, en ten waere de Impetrante de saecke by de ses maenden hadden laeten overvolgt blyven, waer door wy niet anders geweten hebben of die saecke was afgedaen, soo soude soo lange niet syn onder handen gebleven, ende sullen nu in conformiteyt van U Ed. Mog. Resolutie sorge draegen, dat de Impetrante den eerste Reghtdagh na de Vacantie sal reght en expeditie van Justitie geschieden; waer mede U Ed. Mog. den Almogende in Syne heylige protectie laetende gerecommandeert, sullen ons onderstellen te wesen *U Ed. Mogende Heeren*,

U Ed Mog. gehoorsaeme en onderdaenige Dienaren President en Schepenen der Stadt Breda.

Breda den 11 Aug. 1678. (Was getekent,)

H. Trigland.

(De superscriptie was) *Aen d'Edele Mog. Heeren*, d'Heere eersten presiderende ende andere Raden van Brabant residerende in 's Hage. Accordeert na gedaane Collatie enz. 's Hage den 17 Maart 1775. *P. v. Spaan.*

BREDA. Doorlugtige Hoogheids Moeder, glorieuser gedagtenisse in den jare 1751, & 1757, en daar na Zyn Hoogheid zelve mogen hebben geinformeert, dat zoodanige Brieven van gratie onder het Ressort van deezen Raad aan Ingezetenen der Baronie van Breda kunnen verleent worden, zonder dat daar op alvorens is ingenoomen het Advies van deezen Raad, of ten interinemente aan dezelve zyn geaddresseert, verkeerdelyk hebben gehandelt, en abusive onderrigtinge gegeeven hebben.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Waar by men ook nog voegen kan, dat in de voorsz. tusschentyd van het jaar 1698 tot 1748 de Ingezeetenen der Baronie van Breda, eenige gratien van die natuur verlangende, zig hebben geaddresseert aan Haar Hoog Mog.; dewelke dan ook daar op hebben ingenoomen het Advies van deezen Raade, en vervolgens ten interinemente aan dezelve hebben toegezonden.

Want zoo is op Advies van deezen Raad by Hun Hoog Mog. *Resolutie* van 25 Juny 1708 afgeslaagen een remissie weegens een begaane Manslag, by A. Heermans, geboortig van 's Princenhage, Baronie van Breda, versogt.

En op den 23 Sept. 1723 hebben Hun Hoog Mog. op Advis van deezen Raad aan Antony Jansse van Heydok, Gedetineerden op de gevange Tooren te Breda, Brieven van pardon verleent zonder interinement; waar van de Notulen van Hun Hoog Mog. veele voorbeelden opleeveren; dan waar omtrent de Advocaal Fiscaal nog maar alleen zal noteeren, dat op den 11 Nov. 1746 by Sententie van den Raad van Braband geinterineert zyn de Brieven van remissie, door Hun Hoog Mog. aan J. Hoppenbrouwer, woonende te Ginneke, ter zaake eenes Manslag op den 7 July desselven jaar verleent (60).

Zon-

(60) F. F. 9. Also Johan Hoppenbrouwer Impostmeester van 't Hoorngeld en besaaide Landen over de Heerlicheyt Ginneken, Baronnie van Breda, ingegaan den 1 October des voorleeden jaars 1745. Den Rade van Brabant gepresenteert heeft seekere opene brieven van remissie by hem van de

Hoog

Zonder, dat de Raden en Rekenmeesters van den Heer en Baron van Breda de Wethouderen, of den Drossaard dier Stad zig daar tegens hebben geopposeert, het welk meer en meer corroboreert de idées van den Advocaat Fiscaal, dat wanneer gedurende de Stadhouderlyke Regeering over de Generaliteits Landen, eenige Brieven van gratie verleent zyn geworden aan Ingezetenen der Stad en Baronie van Breda, men in die veronderstelling zal zyn geweest, dat

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden geimpetreert den 7 July 1746. beroerende seeker delict by hem geperpetreert aan den Persoon van Anthony van Dyck, gewesen Ruyter onder het Regiment van den Brigadier van Schagen ten dienste deser Landen, innehoudende de voorsz. Brieven, Gratie ende Quytscheldinge van 't voorsz. delict ende Manslagh, mitsgaders van alle boeten, pœnen, en breucken, corporeele en crimineele daar inne hy ter cause van dien met dat 'er aankleeft tegens de Hooge Overrigheyt en Justitie vervallen mogt syn, behoudelyck Interinement van dien breder blykende by deselve brieven van Remissie daar van synde.

Soo is 't, dat den voorsz. Raed met rype deliberatie van Rade doorgezien ende overwogen hebbende allen 't geene ter materie dienende was, als meede gehoort het Rapport van Heeren Commissarissen, ter Audientie van de Rolle gecommitteert, den voorsz. Impetrant gecondemneert heeft, ende condemneert hem mits desen in de kosten en misen van Justitie, indien daar eenige gedaan syn, ter tauxatie ende moderatie van den voorsz. Rade, ende hier mede Interineert den Raad de voorsz. Brieven van remissie naar haare forme ende innehouden, imponeerende hier op het Officie Fiscaal van desen Rade, den Drossaert der Stadt en Landen van Breda ende allen anderen een eeuwigh swygen ende silentium.

Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Franc van der Goes Præses, Pompejus Hœufft, Jacob Arent van Perponcher de Sedlnitsky Heer van Ellewoutzdyck, Pieter Changuion, Jacob Fabrice Burman, Nicolaas Hendrik van Hoorn, Willem van Laar, en Jan Harme Gerlacius, Raden Ordinaris in den gemelden Raden desen elffden November 1746. Ende gepronuncieert ter Rolle dato voorsz. ter presentie van het Officie Fiscaal, den Impetrant op syn Knien leggende.

BREDA. Mog. fucceffive Refolutien aan dezen Raad toegekend.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En het is mitsdien niet van de befte gratie een Oppergeregtshof, door den Souverain met die Regten aangefteld, te declineeren, en by alle voorkomende gelegentheden deffelfs gezag (zoo het doenelyk ware) te verminderen, en daar toe zelfs te capteeren daaden, door directie van de Raden en Rekenmeefters gepleegt, in mere ufurpatien beftaande; Ja, dat dit hun eygentlyk oogmerk en but is, om al wat de Stad en Land van Breda raakt van deezen Raad af te trekken, geeven zy niet onduyfter te kennen, wanneer zy pag. 19 van hunne laatfte Miffive, de Acte of Difpofitief van Keyzer Karel van 21 Dec. 1554 eene provifioneele fchikking noemen, en als nog meenen, de provocabiliteyt der Bredafche Vonniffen in civilibus een *object van difcuffie* te kunnen uitleeveren;

Hier vooren heeft de Advocaat Fifcaal reeds gedemonftreert, dat de periode, *voerd zoo geeven wy hem, en willen, wat dat zine Scheepenen &c.* in de Koopbrief 's Lands van Breda van den jaare 1350, alleenelyk te verftaan is, dat van de Vonniffen 's Lands van Breda niet konde geappelleert worden voor de Erectie van den Raad van Braband, in het jaar 1427 gefchied, maar dat Scheepenen van Breda, wysdom behoevende, zig te Antwerpen moeften beraden en bevroeden.

En het ftrekt aan den Advocaat Fifcaal tot geen ge-

de Anno 1604, *Articulis* 614. 615. 616. *ende* 617. relatiff tot het voorgaande Placcaat off Ordonnantie van den jare 1544. in U Ed fchryven geruert, ende fal U Ed. (gelyk ik verhoope) daar by, ende uyt de nevensgaande Copyen, connen fien, hoe denfelven Raad gewoon is in die en diergelyke materien, te procedeeren.

Volgens U Ed. voorgaande fchryven van &c. Myne Heere
U Ed. feer ootmoedigen Dienaar
(Was geteekend)
J. J. van Aften.

gering genoegen, dat de *oudheidkundige Heer van de Wal* (*l*), (wanneer hy commentarieert over het Handvest van Koning Willem van dato 28 January 1252 in notis zegt, dat de meening van dusdanige Privilegien wel is geweest, dat men zig van de Vonnissen der Scheepenen op geen hoger Regter beroepen mogte, zoo lange namentlyk geen hooger Regtbanken, of opperste Geregtshoven hier te Lande bekend waren; dan dat men in latere tyden daar omtrent een ander denkbeeld heeft beginnen te vormen, zulks zelfs betogende uit een schryver van die vroege tyd *Philippus de Leyden* (*m*).

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En hoe zoude men zodanige Privilegien der Brabandsche en Hollandsche Steden van geen hooger beroep hunner Vonnissen anders kunnen interpreteeren, en derzelver werking langer extendeeren, dan tot dat de Geregtshoven met bewilliging der Staaten des Lands zyn geërigeert, en dus het zy *tacite*, het zy *expresse*, door de Steeden, als welke ook tot de Staaten des Lands gehoorden, aan die Privilegien is gerenuncieert.

Ja de Brabantsche Steden hebben met de andere Leeden van Staat het altoos, als een groot Privilegie, dat 'er zoo een opperste Geregtshof in Braband zoude zyn, van de successive Hertogen by derzelver inhuldiging bedongen, en Hertog Philip de Eerste heeft by zyne *blyde inkomste van den* 23 Mey 1427 *Art.* 27. expressis verbis gelooft; dat hy goede Mannen van zyne Raden zetten zoude, om eene Raadkamer van zynent weegen te houden enz. mitsgaders *Articulo* 41 toegeseyd, dat de Cancelier van den zelven Raade ook aan de drie Staaten van Braband den Eed zoude doen.

Het 5, 36 en 54. Articulen van de blyde inkomste van *Philippus Bonus* van 5 Octob. 1430, met de additien tonen duydelyk aan, hoe ernstelyk die Hertog

(*l*) Vid. *de Heer van de Wal over de Handvesten en Privilegien van Dordrecht* I. Afdeel. *pag.* 24.

(*m*) Vid. *Philippus de Leyden de cura Reipubl. casu* 80. *pag.* 277.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

tog zig aan de Staaten des Lands tot het stellen van den Brabandschen Raad verbonden heeft, zoo als uit de gemelde blyde inkomste (*n*) zelve te zien is; waar by gevoegt kan worden de repræsentatie van den Cancelier van der Noot aan Keyser Karel van den jaare 1527 (*o*).

En of dit nog niet genoeg waare, de voornoemde Philippus Bonus heeft naar het verhaal van *Loyens* (*p*) voor den zelven Raad van Braband, die blykens het 7 Art. *van zyne blyde inkomsten* des tyds onveranderlyk voor den tyd van twee jaren wierd aangesteld, daar dezelve te vooren maar was *annaal*, of *ad nutum Principis* amovibel, op den 29 December 1430, de eerste Instructie geformeert.

Na welke oprigtinge des Raads van Braband de vonnissen van alle de Geregten in den Hertogdomme van Braband APPELLABEL aan denzelve Raade zyn geworden, uitgezondert die der VIER *Hoofdsteden*, van welkers Vonnissen men alleeniglyk konde *reformeeren*, welk Privilegie naderhand ook aan eenige andere middelbare Steden geschonken is;

Breda dan een Brabantsche Stad zynde, en zelfs tyde van het oprigten des Raads van Braband zittinge in de Staten des Lands gehad hebbende, hoe kan men dan de Vonnissen der Schepenen van die Stad alleenelyk voor onberoepelyk verklaren? daar in tegendeel (gelyk hier vooren al is geremarqueerd) by een speciale Acte van Hertog Philips van Oostenryk van 8 September 1494 (*q*) aan de Heeren van Breda, en van Bergen op hun versoek geconcedeert is:

,, Dat zy in gevallen van Appellatien, Relatien,
,, Supplicatien en andersints, als des van node we-
,, zen zouden, hun hoofd en Ressort zouden ne-
,, men, hebben en versoeken ZONDER MIDDELEN
,, aan

(*n*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* I. Deel, *pag.* 152 *en* 153.
(*o*) Vid. *Loyens styl, practyk en manier van procedeeren*, III. Deel, *pag.* 139.
(*p*) Vid. *Loyens d. tractatu* I. Deel, *pag.* 107 *en* 108.
(*q*) Vid. *van Goor Beschryv. van Breda, Proeven* No. 64.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

„ aan ons (den Hertog) en ONZE RAADE van Braband."

En wanneer men overweegt, dat juyst by de gemelde Acte de Heeren van Breda en van Bergen op Zoom door den Hertog worden geëximeert, van alle des Hertogs andere Steden, Banken en Gerigten, en van de bedryven Jurisdictien, bedwang, en correctie derzelver enz. mitsgaders, dat het hebben van ressort aan den Raade van Braband, *Privilegii instar* aan die van Breda, en Bergen op Zoom gegeeven word, dan twyvelt de Advocaat Fiscaal niet, of het stuk is by ieder onbevooroordeelt Mensch compleetelyk voldongen, en uitgemaakt.

En zodanig ressort aan den Raad *omisso medio* was waarlyk geen gering voorregt voor die van Breda, en Bergen op Zoom, dewyl zy daar door gelibereerd wierden van de verpligtinge, dewelke die van Antwerpen als de Hoofdstad des Quartiers, waar zy wysdom plagten te halen, op hun wilden leggen; om namentlyk eerst van hunne Vonnissen aan Schepenen van Antwerpen, en zoo voorts aan de Cancellery van Braband te appelleeren; En 'er ook voorbeelden voor handen zyn, waar uit blykt, dat in die tyden van de Vonnissen 's Lands van Breda aan de Cancellery van Braband is geappelleert (62).

De

(62) G. G. I. xvj. Octob. Anno 1474.

d'Abt van St. Bernarts de Greue van Nassouwen, ende Mr. Jan van Glymen.

De Partyen hebben geene van heure Schrifture sullen wisselen ende schryuen by Additien van ij Sondage naestcommende, en xiiij nachten.

xj Decemb. Anno 1474.

Den Greue van Nassouw, Impetrant, Walrauen van Bercbem ende Jan van Sycken, Cornelle Bloc, Cornelle Gentbem, Joban van Bronbeyen de jonge, Cornelle de Bronbeyen.

Dese Partyen Impetranten en Gedaechdens comparerende, te

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De eerste stap die door de Heeren van Breda is gedaan, om de Vonnisse van Breda onberoepelyk aan den

te wetene, den Impetrant by Mr. Jan van Coudenberge ende Gedaechdens, te wesene Cornelis Bloc, Walraue van Berchem, Cornelis Geertsse by Mr. Jan Crupelant heuren Procureur. Jan van Syck by Geerde van Syck zynen Neue en Oijck zynen Procureur, ende voer Jan ende Cornelis van Bronheyen, zal Mr. Jan Crupelant Procuratie ten dage &c. sullen ten beyden zyden hebben lecture van den Processe ouergesonden by Mr. Robrecht de Lacu, en hen is dach bescheyden om daer inne te procederen soe behoeren zal op ten jersten Sondach nae den thuendach, op welcken dach de voorsz. Mr. Jan Crupelant zal brengen ende doen blycken van Procuratie der voornoemde Cornelis ende Janne van Bronheyen, men zal oijk den voorsz. Partyen macken ende geuen Inuentaris van de Processe om by alzoe daer ijt meer oft min jnnebrocht werden, dat behoerde daer tegen te seggen.

xviij. Decemb. Anno voorsz.

Walrauen van Berchem ende Cornelisse Bloc, Impetrant ende Appellant den Scheepenen van Steenbergen, Geappelleerde.
Joosen Jan Vaessens, Geintheresseerden.

Vuytgeset by consente van desen Partyen, te wetene Walraue van Berchem in de name van hem ende als Procureur Cornelis Block, de Geappelleerde by Heer Dierick Heykens de Geinthere ssee rden in Persoone tot op den ij^en Sondach naer den thuendach.

viij January Anno voorsz.

De Graue van Nassouwen ende Walrauen van Berchem, Jan van Sycke, Cornelis Block, Cornelis Geertssen ende andere heure Medegesellen.

Vuytgeset ende gecontinueert ten verseucke ende by consente van Partyen daerom comparerende: te wetene de voorsz. Greue Impetrant in materie van evocatie by Mr. Jan van Coudenberge synen Procureur de voorsz. Walrauen ende Cornelis Block in persoone, Jan van Syck ende de andere by H. Brau, by Mr. van Crupelant tot op ten jersten Sondach nae groot Vastelauont &c. te eynen daege zal de voorsz. Mr. Jan doen blycken van de Procuratie daer af in de voergaende Acte mentie gemaekt is.

Voerts

den Rade van Braband te maken, vind men geschied te zyn, in den jaare 1529, door Graaf Hendrik van Nassauw, die aan den Keiser Carel destydes geremonstreerd heeft, dat zyne Justitie van Bre-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Voerts zoe heeft de voorsz. Cornelis Block geconstitueert ende mechtig gemaekt A. en H. Brau in ista & omnibus aliis suis causis motis & mouendis cum potestate substituendi &c.

eodem die, oft ix January Anno voorsz.

Henr. van Atten, Appellant.
Den Schepenen van Rosendale, Geappelleerde.
Henr. van Smaelvoit, Geintberesseerde.

Naedyen dat van weegen des Appellants zyn opgedaen geweest zyn Grieuen, concluderende behoerlyk in materie van Appellatie, en ooyck op dat den Geappelleerde voers heure Attemptatien geduempt ende bedwongen worden te doen den voorsz. Appellant eerlyk ende proffytelyk beternisse, eerlycke, te doen eenen week tot trueuen, en voer proffytelyke beternisse te betalene voer Costen, schaden ende smerten, op te leggene ende betalene de somme van vyftich ponden grooten eens met oyck de Costen gedaen ende te doen, in deser instantien, versueckende hier inne eene adsumtie der Procureurs, ende hem ouergeuenende d'Informatien gedaen op de voorsz. Attemptaten, Ende dat van wegen der geappelleerde ouerseyndende 't Proces voer hem beleydt by Cornelis Lambrecht heuren Clerck, ende daer toe gemechticht, gelyk dat gebleken is by Procuratie ende substitutie, Is voerts ende oyck van wegen des Geintheresseerden Compareerende in Persoone, ende met hem Jeronimus Cory zynen Procureur is geantwoort geweest concludeerende, op dat gesegt wordende wel gewesen, ende qualyk geappelleert, maeckende oock eysch van Costen ende verseuckende, dat hangende desen gedinge 't gewysde wordde geëxecuteert, dach om op al te replicerene; heeft ende is geweest geconsenteert dan voorsz. Appellant t'zynen versuecke van van ij Sondage naestcommende en acht dagen, sal voert hebben de voorsz. Appellant lecture van voorsz. Processe, behoudelyk den Secrete.

(*In dorso stond*)

Acten van Appellatien van Vonnissen van Breda aan den Raad van Braband Anno 1474.

Naar gedane Collatie enz. 's Hage den 25 Maart 1775. enz.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Breda behoorde inappellabel te zyn; welke Remonstrantie, door den Keyser aan de toenmalige Gouvernante gezonden zynde, door haar is gesteld in handen van den Rade van Braband, ten einde daar op informatien te nemen, en die met hun Advies aan haar te zenden;

Hebbende gemelde Raede van Braband den Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Braband geordonneerd, om met alle diligentie in Geschrifte te stellen, en te verifieeren al het geene aangemelde Cancellery zoude mogen competeeren;

Dan hangende dit debat, heeft gemelde Graaf Hendrik van Nassauw aan den Keyser versogt, dat middelerwyle de vonnissen van Breda onder cautie executabel zyn mogten, gelyk die van Antwerpen en 's Hertogenbosch;

Waar op Keiser Carel by Missive van den 5 October 1529, aan de Cancellerye van Braband geschreeven, verklaart en aan den Heer van Breda geaccordeert heeft:

„ Que si les sentences rendues de nos dites Vil-
„ les d'Anvers & le Bois le ducq. & d'autres sus
„ dictes, non obstant appellation ou Reformation
„ ayent leur Execution sur caution, comme dict
„ est, qu'en ce cas, & non autrement à même
„ raison, celles qui sont ou seront rendues par sa
„ dite Justice de Breda, ayent semblable Execution
„ sur caution, & ce par forme de provision, & que
„ ce soit sans notre præjudice, & de notre dite
„ Chancellerie, & aussi sans le præjudice du notre
„ cousin, & de sa dite justice.

Ordonneerende voorts de Cancellerye van Braband met alle diligentie hunne Informatien, en Advis op dit stuk te vorderen, om met den eerste een eynde van de zaak gemaakt te worden (63).

Met

(63) G. G. 2. *De par l'Empereur.*

Chers & feaulx, sur les doleances que notre cousin & grand chambellan, le Conte de Nassau, nous a cy deuant faict, que non obstant qu'il eust bon suffisant, vaillable & ancien tiltre & priuilege, que sa Justice de Breda, n'est a ressortir par ap-

Met welke beneficie van Reformatie de Heeren van Breda hun vergenoegd houdende de zaak niet meer

appellation, ny aultrement, par deuant nul autre Juge. Et que de ce, ses Predecesseurs & luy auoyent tousjours & jusques maintenant duement jouy; que neantmoings pendant son absence de par delà, aucuns condampnez par Sentences de sa Justice dudict Breda pour equiter l'execution & effect de Justice, & mesmement à l'instigation & enhort d'aulcuns Aduocats & Procureurs de notre Chancellerie de Brabant, lesquels cherchent leur priué & particulier prouffict, se auancoyent le troubler en son droict, priuileges & ancienne possession, veuil lants introduire appellations des dites Sentences & les tirer en notre dicte Chancellerie, grandement au prejudice de notre cousin, de sa Justice, Et du bien publicq de son pays, terres & Seigneuriers dudict Breda, nous Suppliant veu mesmement qu'il estoit en notre seruice, que ne lui deuoit estre prejudiciable, que lui pourvoissins de remede convenable, nous escripuismes lors a notre bonne Dame & Tante l'Archiducesse d'Austrice Regente & Gouvernante pour soy faire informer sur les dicts droicts, priuileges, & possession pretendues par notre dict cousin & nout en aduertir auecq son aduis, affin d'y ordonner cè que nous trouverions raisonnable, & que ce péndant elle est fait tenir les dicts appellations & troubles faicts & a faire en surceance.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Et entendons que ensuyvant ce, elle vous à commandé faire prendre lesdicts informations pour luy envoyer auecq *votre Advis*, & que vous y obeissant & que la matiere est de grand' importance, affin de plus surement y besoigner, avez *ordonné a noz Advocat & Procureur General en Brabant* faire deligence de mectre par escript, & de verifiier par devant certains Commissaires par productions de tesmoings, enseignemens & aultrement, tout ce que à nous ou à notre dicte Chancellerie pourroit competer, seruir ou ayder alencontre d'iceulx droicts privileges & possessions de notre dict cousin: Et que les gens de icelluy notre cousin pourroyent aussy mectre par escript & verifiier ce que luy peult seruir pour sa iustification, dont comme entendons a esté faict diligence, de notre part & de la sienne: Mais pource que notre dict cousin nous a presentement remonstré que à cause de la surceance desdicts appellations, tous ceulx qui presentement sont condempnez par Sad^te. Justice de Breda, non obstant leur tort pour evident & notoire, qu'ilz s'en avançent d'appeller, pour eviter & subterfuger l'execution, a cause que vous

BREDA. meer hebben zoeken te moveeren, tot dat door Zyn Hoogheid Prins Willem den Eersten, als Heer van

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

vous tenez aussy bien en surgeance ladicte execution comme lesdictes principales matieres d'appellations, & en double appelleroit de plus en plus, que seront cause de la totale deferetion & reboutement de Justice, & au preiudice dommage & destruction de ceulx, qui ont bon droict, & qui ont gaigné leurs Sentences.

Et pource que ce luy semble chose bien dure, veu mesmement que les Sentences données de nos Villes d'Anvers & de Boisleducq voisines dudict Breda & es aultres Chiefvilles de notre pays de Brabant, nonobstant appellation ou reformation, ont leur deue & planiere execution, sur caution: Et que nagueres lon auroit aussy accordé de nouveau le semblable a la Ville de Bergen sur le Zoom, & aux Villes d'outre Meuse, il nous a treshumblement supplié, que ce consideré & fondict priuilege tiltre, droict & possession, dont il dict auoir faict apparoir a notre Dame & Tante & aussy a vous. Et affin que Justice ayt cours, & ceulx qui ont bon droict, & sont bien fondez, ne soyent aussy a tort endommagez, qu'il nous plaise luy consentir, que pendant que le debat præsentement estant à cause de sesdicts pruilege & possession sera vuydé, & que nous ayans les aduis susdicts, y aurons aultrement ordonné, les Sentences rendues, & que se rendront par sadicte Justice de Breda, soyent semblablement *executées sur caution* & sans prejudice de notre dict droict, & de notre dicte Chancellerie, & de celuy par luy pretendu, quoy consideré auons consenty & accordé a notre dict cousin, pour le bien, faveur & abregement de Justice, *que si les Sentences rendues en nosdites Villes d'Anvers & Boisleducq & d'aultres susdites, nonobstant appellation ou reformation, ayent leur execution sur caution*, comme *dict est:* Que EN CE CAS & NON AUTREMENT, à mesme rayson, celles qui sont ou seront rendues par sadicte Justice de Breda, *ayent semblable* EXECUTION SUR CAUTION. Et ce *par forme de provision*, nonobstant appellation ou reformation, tant & iusques a ce que par nous ou par notre dicte Dame & Tante altrement en sera ordonné. Et que ce soit sans NOTRE PREJUDICE ET DE NOTRE DICTE CHANCELLERIE. Et aussy sans le prejudice de notre dict Cousin & de sadicte Justice, & vous ordonnons selon ce vous reigler, & *au surplus faire deligenter vos informations & aduis susdictes* affin que du PRINCIPAL DEBAT une *fin* soit

van Breda, deze zaak wederom is opgehaald, en by Requeste aan den Keyser verzogt, dat aan hem mogte toegelaten, en geaccordeerd worden dezelve ten volle te instrueeren, om, dat gedaan, by Zyne Keyserlyke Majesteit daar inne gedisponeerd te worden naar behoren;

BREDA.
De Advt Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dan heeft gemelde Keyser by eene Provisioneele Ordonnantie van 29 April 1550. met rype deliberatie van Raden geappointeerd, dat het aan Hoogstgemelden Prince zoude vrystaan, om die zaak ampelder te beschryven, en te instrueeren, en niet temin by provisie geordonneert:

„ Que les sentences & jugemens, qui se rendront „ par les Echevins de Breda, pendant la dicte ulte„ rieure Instruction, sera loisible & permis d'appeller „ au Chancelier & gens du Conseil de Braband (64).

soit faicte le plustost le meilleur. Et qu'il ny ait faulte. Chers & Feaulx, notre Sr. vous ayt en sa garde.

Escript en la cité de playsance le cincquiesme d'Octobre Ao. xvc. xxix. (& estoit soubsigné) Charles, (& plus bas) F. Perrenin. (ter zyde stond) La superscription: A noz amiz Feaulx les Chansellier & Gens de notre Conseil en Braband.

Et estoit, encore escript dessus ladicte lettre.

Rta xxiiij Octobre Ao. xxix.

Nassau Breda.

Et seelle du seel de sa Majesté en cyre rouge (onder stond) collationné auecq l'originele Lettre de sa Majesté Imperiale & trouvé cette Copie auecq icelluy accorder par moy Johan Fernouts —— notaire tenant comptoir dedans la court à la Haye ce xe de May 1612. &c.

Naar gedaane Collatie enz. 's Hage den 4 April 1775. enz.

(64) G. G. 3. *Extraict hors certaine Acte concernant le Banck Eschevinale de Breda.*

L'Empereur pour aulcunes bonnes considerations permect au dict Prince d'Oranges comme Sr. de Breda de plus amplement escripre & instruire les dict proces de son costel selon & ainsi que bon lui semblera, & ce es mains de la dite Reyne Regente, pour ce faict en estre decidé par icelle sa

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Zo als het zelve bereids *in den jare* 1612 door U Ed. Mog. by derzelver belang tegens Zyn Hoogheid den Heere Philip Willem Prince van Orangne, als Heer van Breda, sustineerende, dat de Vonnissen van Breda *geene provocatie* subject waren, aan hun Hoog Mog. is geallegeerd, dog welke sustenue nimmer eenig voordeelige uitslag heeft gehad, zynde in tegendeel, ook, na dat Zyn Hoogheid Prins Maurits, vermits het overlyden van syn gemelde Heer Broeder, Heer der Stad en Baronye van Breda geworden was, en vervolgens de zake op den ouden voet gebleeven, en tot den huydigen dag toe van de vonnissen der Hoofd en Schepensbank van Breda aan dezen Raad *gereformeerd*, zo als zulks straks op een overtuigende wyze blyken zal.

Intusschen zy het den Advocaat Fiscaal gepermitteerd deze remarque te maken, dat uit het gedrag, zoo des Keysers, als des Heers van Breda, klaarlyk consteert, dat gelyk Hoogstgedagte Prins Willem de Eerste des tydes de Cancellerye van Braband voor geen partydige Regters over het voorsz. different verklaart heeft, zoo ook dezelve Keyzer Karel de Vyfde het Advys van gemelde Cancellerye op de respective verzoeken der Heeren van Breda heeft gerequireert;

En welke mogen dan de motiven van de jegenwoordige Raden en Rekenmeesters zyn, om U Ed. Mog. op allerlye wyse, en by alle gelegentheden, dat zy verschil met het Officie Fiscaal van Braband hebben, op een prætens fundament van eenzydigheid,

Majesté, se'on droict & Justice, & neantmoins ordonne par provision, que des Sentences & Jugemens, qui se rendront par les *Eschevin de Breda* pendant la dicte ulterieure Instruction *sera loisible & permis d'appeller au Chancellier & gens du Conseil en Brabant*, qui cognoistront d'icelles Sentences & feront droict aux parties, comme ilz trouveront au cas appartenir.

Faict a Bruxelles le xxix d'Avril l'An xv^e cincquante

(signe)

Charles & Baas.

heid, de judicature over de Privilegien van Breda en desselfs Heeren te onttrekken, daar immers niet de Raad; gelyk zy behoorden te weeten, maar het Officie Fiscaal, namens de Hooge Overheid hunlieder party is, en heure Prædecesseuren meenigmalen de Raad van Braband voor den eenigen competenten Regter deswegens erkend hebben, gelyk dit ter zyner plaatse door den Advocaat Fiscaal zal worden aangetoond;

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Gantsch anders tog handelde Prins Willem de Eerste, wanneer hy vier jaren, na deze laatste provisioneele dispositie van het jaar 1550, in plaatze van het voorsz. proces ten vollen te instrueeren en voort te zetten, als al te wel bewust, dat hy nimmer daar in zoude kunnen reusseeren, gepræfereerd heeft by forme van Supplicatie den Keyser te adieeren, en by Requeste het privilegie van Reformatie voor de Hoofd- en Scheepensbank van Breda by provisie te versoeken, by welke supplicatie hy niet de Cancellerye, maar de Fiscaalen van Braband, als zyne partye aanmerkte;

En daar op is, na ingenomen *Advis van die van den Rade van Braband* door den Keyser by FINAAL appoinctement van den 21 Dec. 1554 aan den gemelden Prince bewilligd „ que son Hoofdbank *d'ici* „ *en avant sera seulement reformable*, & que les ap„ pellations interjectées des sentences ja rendues „ par son dict Hoofbank serons communes en Ré„ formation. enz.

Daar by verder statueerende, dat het zelve zoude plaats hebben, omtrent de Vonnissen van de Scheepensbank, behoudelyk, dat die Vonnisse van Scheepenen; waar van reets geappelleert was, niet zouden geëxecuteert mogen worden, of de appellatien in reformatie verandert, maar zig gedragen na de kragt van appellatie, ten uiteinde van de zaaken.

Want de woorden *jusques enfin de cause*, in het gemelde Appoinctement staande, moeten alleen applicabel gemaakt worden tot de Vonnissen der Scheepensbank, van welke bereids was geappelleert, zoo dat dezelve niet anders betekenen, als

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

dat zoodanige gewysdens de natuur der appellatien tot den uiteynden der zaaken moesten volgen en de ophef des appoinctements, *que son Hoofdbank d'ici en avant* (VAN NU VOORTAAN AF) *sera reformable* bewyst volleedig dat het geen *Provisioneel*, maar een DEFINITIEF Appoinctement is, waarby de Keyser, om de voorgemelde differenten eenmaal te termineeren, zoo aan de Hoofdbank van Breda, waar van by het Appoinctement van 1550 niet was gesprooken, als aan de Scheepensbank aldaar het privilegium Reformationis in perpetuum concedeert;

Zyn Hoogheid Willem de Eerste, het zelve mede alzoo considererende, heeft daar aan geacquiesceert; ja of schoon hy in den jaare 1581, tyde, dat die van Breda versogten tot een Hoofdstad geërigeert te worden, zeer veel aanzien en gezag in Braband hadde, heeft nimmer getragt het zelve te doen altereeren of intrekken.

Men leese ook de Ordonnantie van Prins Maurits van Nassauw voor de Hoofd- en Leenbank, mitsgaders de Scheepenbanken van Breda van 17 Juny 1606, waar Art. 5 der eerstgem. gestatueert is.

„ Ende van alle Vonnissen, ende Appoinctemen-
„ ten ten definitiven niet reparabel, die by voorsz.
„ Hoofd- en Leenbanke worden geweesen, word
„ gereformeert aan de Cancellarye en Raad van
„ Braband.

En Articul 7 der laatstgemelde gesegt:

„ En word uit de voorseyde Scheepenbanke van
„ alle Vonnissen, ende Sententien interlocutoir,
„ ten definitive niet pararabel, *gereformeert aan de*
„ *Cancellary, en Raade van Braband.*

Derhalven zyn hier voorhanden de allersterkste bewysen, om te toonen het abusive en verkeerde denkbeeld, welke de tegenwoordige Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid hebben geformeert omtrent de provocatie aan deezen Raade, van de Vonnissen by de Hoofd- en Scheepenbanke van Breda geweezen of nog te wysen: en dat ter contrarie dit Point is eene finale afgedaane zaak, welke

ke in geen quæstie of dubieteit meer kan worden getrokken;

Breda. De Advocaet Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Raden en Rekenmeesters begrypen zelfs niet het gevolg, welk derzelver sustenue zoude hebben, indien eens conform hun gesustineerde de Advocaat Fiscaal insgelyks die dispositie maar voor provisioneel aanzag, en de voorsz. oude Procedures entameerde, zo als in dat geval aan hem niet zoude kunnen worden betwist, waar van het gevolg apparentlyk weezen zoude, dat by decisie van dien zoude worden verstaan, dat naar de Brabandsche Regten de Vonnissen van Breda niet alleen *reformabel*, maar zelfs *appellabel* zyn; dan de Advocaat Fiscaal heeft geen intentie, om aan Zyn Hoogheid te bedisputeeren het regt, Hoogstdezelve uit kragte dier dispositie competeerende, en zal vervolgens, zoo als het behoort, dit voor een finale afgedaane zaak houden.

Intusschen is het ook eene waarheid, dat Hoogstgedagte Heer Prins Maurits van Nassauw door het formeeren van de voornoemde respective Ordonnantien geen independent gezag over het Land van Breda geëxerceert, maar alleenelyk gebruikt heeft het regt, het welk Mr. *Pieter Bort*, en *Christinæus* (*r*) aan alle Heeren van Heerlykheden, de hoge Jurisdictie hebbende, zoo in Holland als Braband toekennen, om namentlyk met zyn Drossaard, Schouteth, Burgemeester en Scheepenen te maken, te arresteeren; en vervolgens ook te doen publiceeren zoodanige Keuren en Ordonnantie, als hy tot betere en gevoegelyke expeditie van zyne Jurisdictie, mitsgaders tot voorkominge, ende weeringe van alle kwaat, moetwil, en zoodanige misdaden, als tot zyne Jurisdictie stonden, vermeende van noden te wezen;

En van dien aart zyn al zeer veele Reglementen der Heeren van Breda, die wel by de Raden en Reken-

(*r*) Vide Mr. *P. Bort Hoge en Ambagtsh.* III. Deel, *pag.* 53. & *Christinæus ad L.L. Municipales Mechliensis Tit.* 1. *Art.* 1. *N.* 13.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

kenmeesters van Zyn Hoogheid, als zoo veele *Actus* van *Souverainiteit*, worden opgegeeven, maar wel ingezien niet anders zyn, dan Dispositien en Keuren, by de Heeren van Breda tot expeditie hunner Jurisdictie, en tot handhavinge der goede Order en Politie *conform 's Lands Wetten* gemaakt;

En wanneer daar inne geen præjuditie voor de Souverainiteit des Hertogs van Braband geleegen is, of dat dezelve niet renverseeren of contrarie de generale Landwetten zyn, zal de Advocaat Fiscaal zig daar jegens niet opposeeren.

Het is hem niet te min voorgekomen, dat, al in de vroegste tyden, Wethouderen der Stad Breda zelve begreepen hebben, dat het moeyelyk zoude zyn, om die Keuren der Heeren van Breda, welke by den Souverain, of deszelfs opperste Geregtshof niet geapprobeert waren, door de Ingezetenen te doen agtervolgen, waarom Wethouderen van Breda *van den Rade van Braband* verzogt hebben *een Acte van ratificatie* der Ordonnantie van Prins Maurits op het stuk van de Evictie binnen Breda van 25 February 1597, ALZOO (*quod notandum*) DE INGEZETENEN WEIGERDEN DIE TE AGTERVOLGEN, VERMITS DEZELVE BY DEN RADE (*van Braband*) NIET WAS GEAPPROBEERT; welke Ratificatie aan henlieden op den 16 Febr. 1601 ook is verleent (65).

Hoe

(65) H. H. *Extract uit het Register van verleende Octroyen en andere Gratien van den jare* 1591 *tot* 1638.

Die van den Raade van Braband onder de geunieerde Provincien, allen den geenen die deese onse Brieven sullen sien ofte hooren leesen saluyt. Doen te weeten, dat wy ontfangen hebben de Supplicatie ons gepresenteert ende overgegeven by ofte van weegen den Drossaert, Burgemeesters, Scheepenen ende Raad der Stad ende Lande van Breda, inhoudende hoe dat d'Excellencie van myne Heere Grave Maurits van Nassau, &c. a's administrateur van de voorsz. Stad en Lande op ten vyf en twintigste February in 't jaar

vyf-

Hoe veel verschild dit nu van het gunt de Raden en Rekenmeesters zig by hunlieder *Resolutie van*

vyftien honderd ende seeven en tnegentig gemaakt, ende doen emaneeren hadden seekere Ordonnantie op ten stuk van Evictien van Erfgoederen, dewelke soo binnen de voorsz. Stad als op ten Vryheeden ende Dorpen onder deselve resorterende gepubliceert is geweest, ende hoe wel de Officieren, Wethouderen ende gemeynen Ingesetenen der voorsz. Stad ende Lande van Breda hen na selve Ordonnantie wel behoorden te reguleeren, soo hadden de Supplianten nogtans onlangs geleden van eenige van henlieden Ingesetenen verstaan, dat op sommige Dorpen voorsz. Landts van Breda de Officieren ende Wethouderen aldaar de voorsz. Ordonnantie in controversie hadden laaten brengen, ende oversulks de goede Lieden hunne Evictien tot Vestens exclus vervolgt hebbende, de Veste waaren *weygerende, overmits dat de voorsz. Ordonnantie by ons in den voorsz. Raade niet en en waare geapprobeert*, overmits welke ende andere reedenen in de voorsz. Supplicatie begreepen, de voorsz. Supplianten ons gebeeden hadden de voorsz. Ordonnantie by hen Lieden ons vertoont ende geëxhibeert in alle haare Poincten, Clausulen, ende Articulen te willen approbeeren, mitsgaders alle voorgaande Evictien, agtervolgende de voorsz. Ordonnantie tot deese daage toe gedaan, te ratificeeren, ende van werden houden, waaromme. Soo IS'T, dat wy de voorsz. saak in de deliberatie geleyd ende bemerkt hebbende, mit ook gesien ende gevisiteert de voorsz. Ordonnantie, ende gelet op de middelen ende motiven in de voorsz. Supplicatie ende vertoogen der Supplianten begreepen en de overmits andere goede reedenen ende consideratien ons daar toe moveerende, geratificeert ende geapprobeert hebben, soo wy ratificeeren ende approbeeren mits deesen, de voorsz. Ordonnantie in alle haare Poincten, Clausulen en Articulen, ende achtervolgende de forme, teneur ende inhouden van dien, soo deselve deur desen tegenwoordige acte (tot dien einde den voorsz. Supplianten verleend ende geëxpedieert) is getransfixeert. Gegeeven in den voorsz. Raade in 's Gravenhage onder den Segel van den voorsz. Raade hier aan gehangen sestien dagen in de maand van February in het jaar ons Heeren duysent sesse honderd een,

BREDA. 20 *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

BREDA. 20 *November* 1755 hebben aangematigt, om namentlyk de respective Hoofdofficieren en Drossaarden van de Domeinen van Zyn Hoogheid, geleegen in de Generaliteit, te gelasten, zig by vervolg te onthouden van de aan hun toegezondene Placaaten of Reglementen te publiceeren, ofte doen publiceeren *zonder bunlieder voorkennis*; nemaar zoo wanneer dezelve eenige Placaaten of Reglementen mogten komen te ontfangen, daar van ten spoedigsten aan hun kennis te geeven, met byvoeginge van hunne consideratien, en een Exemplaar van dezelve, &c. (66).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En

(66) I. L. 1. *Extract uit het Register der Notulen van die van de Raade ende Reekeninge van Haare Koninglyke Hoogheid, Mevrouwe de Princesse Douariere van Orange en Nassau, &c. &c. &c. Moeder en Voogdesse over de Hoog Vorstelyke Kinderen.*

Donderdag den 20 *November* 1755.

In den Raad geconsidereert zynde, dat verscheydemaalen in de respective Domynen van Zyne Hoogheyt, geleegen in de Generalityt, Placcaten of Reglementen worden gepubliceert, welke geene relatie tot die Domynen zyn hebbende, en somwylen direct zyn strydende tegens de Reglementen en Voorregten van den Heer.

Is na deliberatie goedgevonden, dat de respectiven Drossaarden en Hoofdofficieren in de Domynen van Zyne Hoogheyt, geleegen in de Generalityt, sullen worden gelast, soo als deselve gelast worden by deesen, om sig by vervolg te onthouden van eenige van de bovengemelde Placcaten of Reglementen te publiceeren, ofte te doen publiceeren, *sonder voorkennisse van den Raad*, ne maar soo wanneer deselve *eenige* Placcaten of Reglementen mogten komen te ontfangen, daar van ten spoedigsten aan den Raad kennisse te geven, met byvoeginge van hunne consideratien en een Exemplaar van de selve, &c.

Accordeert met voorsz. Register.

(Was getekent)

J. v. d. Doren, Notaris publ.

En dus in effecte te sustineeren, dat hunlieden toekwam het regt, om te jugeeren, of de Placaaten en Reglementen, welke ter publicatie en affixie aan de Officieren der Domeinen door den Souverain gezonden wierden, relatie hadden tot die Domeinen, mitsgaders dat dezelve zonder hunlieder consent daar niet gepubliceert, en geaffigeert mogten worden; dan welke Resolutie zy naderhand onder een zeer geaffecteert voorwendzel op den 5 July 1759 gealtereert hebben (67). De

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(67) I. I. a. *Extract uit het Register der Notulen van die van den Rade ende Reeke-ningen van Zyne Hoogheid, den Heere Prince van Orange ende Nassau, &. &c. &c.*

Donderdag den 5 July 1759.

In den Raad geconsidereert zynde, dat somtyds eenige inconvenienten souden konnen voortspruyten, door het niet genoegtydig publiceeren van de Placcaten en Reglementen in de Domeynen van Zyne Doorlugtigste Hoogheid, geleegen in de Generaliteit.

Is na deliberatie goedgevonden, dat na respective Drossaarden, Hoofdofficieren en Schouten, in de Domeynen van Zyne Hoogheid, geleegen in de Generaliteit, sullen worden gelast, soo als deselve gelast worden by deesen, om alle de de Placcaten en Reglementen, die by vervolg sullen worden gearresteert en geëmaneert, immediaat op den Ontfang derselve te doen publiceeren en affigeeren ter plaatse daar men gewoon is soodanige Publicatien en affixie te doen, dog tessens wanneer deselve ietwes zouden mogen behelsen, strydende met de Reglementen en Voorregten van den Heer, een afschrift der gemelde Placcaten sonder uytstel, met byvoeginge van hunne consideratien, aan den Raad over te senden, om daar omtrent soodanig te worden gedisponeert, als bevonden zal worden te behooren, wordende de Resolutie van den Raad, in dato den 20 Nov. 1755 ten dien opzigte genomen, in soo verre by deesen gealtereert.

En zal Extract deeses aan den Drossaart van . . . . worden toegesonden, om sig daar na te reguleeren, met last

om

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Instructien voor de respective Drossaarden *sub v.* 1, 2, 3. 4 en 5., en de Commissie voor een 's Lands Advocaat *sub v.* 7., by de laatste Memorie overgelegt, zyn voorwaar ook geen merktekenen van *independentie*; want een hooge Jurisdictie hebbende, heeft regt om Officieren tot bedieninge van zyn hooge Jurisdictie aan te stellen, en kan dienvolgende hunlieden Instructien nopens het bedienen van hun Ampten voorschryven, zoo die maar niet tegens het algemeene Landregt inloopen, waarom zoude ook een Ambagtsheer, en zoo veel te meer een Heer van een hooge Heerlykheid, die ordinair wel van procedures en quæstien zyn voorzien, om dat hunne Officianten veeltyds toeleggen hunne Regten verder te extendeeren, als hun toekomt (*s*), niet bevoegt wezen, even als veele Steeden en Collegien, op een jaarlyksche Wedde aan te stellen een of meer Advocaten, om hunne Regten, en die van hunne Officieren te defendeeren, en daar over te adviseeren, gelyk daar van een menigte voorbeelden worden gevonden, zonder dat *per millesimam consequentiam* daar uit het geringste teeken van Souverainiteit is te eliciecren;

Derhalven kan men ligt opmaaken, hoe verkeert de Raden en Rekenmeesters handelen, als zy met dusdanige zwakke bewyzen voor den dag komen.

Hun Hoog Mog. zelve schynen ook zeer veel attentie gehad te hebben, dat de voorgemelde bevoegtheid der Heeren van Breda om Keuren en Ordon-

(*s*) *Einsidels in Tractatu de Regalibus Cap.* 4. *N.* 23. zegt *eo usque data arogantiæ libertas est, ut multi, qui modo merum & mixtum habent Imperium, manum ad nonnulla regalia confidenter portendant; quod sane præcavendum magis, quam promovendum.*

om een afschrift van deese Resolutie te zenden aan de respective Schouten, onder derselver Jurisdictie ressorteerende.

Accordeert met het voorsz. Register, enz.

(Wat geteekent)

B. Dutry van Haeften.

Naar gedaane Collatie enz, 's Hage den 1 Mey 1775.

P. van Spaan.

donnantie te maken, niet zoude redundeeren ten nadeele van den Prince van den Lande, want, wanneer ter kennisse van Hoogstdezelve was gebragt, dat de School- en Egtreglementen *van* 3 *Mey* 1655, & 18 *Mey* 1656 niet op den naam van Hun Hoog Mogende, maar op den naam, en van weegen Zyn Hoogheid den Heere Prince van Orangne, waren gedrukt, om te dienen over deszelfs Domeinen, in Braband geleegen, hebben Hun Hoog Mog. *den* 30 *Juny* 1664 die Reglementen gezonden *speciaal* aan de Steeden, Plaatsen en Officieren *van de Stad en Baronie van Breda*, &c. met order, om dezelve Reglementen als nog aanstonds op den naam van Hun Hoog Mog. *alleen en privative* te doen publiceeren; met de verdere byvoeging, dat de interpretatie en vermeerdering van de Wetten door Hun Hoog Mog. gemaakt alleen specteerde tot de Dispositie van den Souverain, en niet van eenig Vasal (68).

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den op Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Het

(68) K. K. *Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Lunæ den 30 *Juny* 1664.

Is ter Vergaderinge nogmaals voortgebragt 't gunt de Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Holland ende Westvriesland, voorleeden Saturdag aan Hare Hoog Mog. voorgedraagen hebben, nametlyk dat het School Reglement den 3 May 1655. mitsgaders het Egt-Reglement den 18 Marty 1656 by haar Hoog Mog. geëmaneert over de Steeden ende ten platte Lande, ende Heerlykheden, ende Dorpen, staande onder de Generalityt, *niet op den naam van Haar Hoog Mog., maar op den naam ende van weegen Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange waeren geëmaneert over de Steden, Landen, Heerlykheeden ende Dorpen van den selve Heere Prince, geleegen in Braband onder de gehoorsaamheid van desen Staat*, 't eerste gedaan onder den grooten Zeegel en Signatuure van de hooge Voogden van den meergemelden Heere Prince in den Hage den 8, ende Berlyn den 18 July 1655, en 't andere tot Parys, ende in den Hage den 24 en 31 July 1656, houdende onder andere beyde de voorsz. leste Reglementen ook deese navolgende Clausule, nament-

lyk

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Het verdient intusschen zyn reflectie, dat juist in het *Egtreglement* op den naam van den Heer Prince van Orangne voor alle zyne Domeinen van Braband, *nominatim* BREDA, (op den 30 July 1656 gearresteert, en te vinden by Parignet (*t*)) aan den Rade van Braband *Art.* 40, 41 en 70. dezelve authoriteit werd toegekent, als by Hun Hoog Mog. van den *Egtreglement van* 18 *Mey* 1656.

En dat de Officier der Stad Breda niet het voorsz. Egtreglement van Zyn Hoogheid, maar alleen het Reglement van Hun Hoog Mog. houd voor zyn en der Ingezeetenen Rigtsnoer; waar na hy in cas van overtreedinge zyne calanges doet, de geincurreerde

(*t*) Vid. *Parignet Beschryving der Stad Grave. p.* 268.

lyk, *behoudende aan ons 't allen tyden de interpretatie vermeerderinge van deese Reglementen, 't onser discretie ende goedvinden, soo als wy naar gelegendheid van tyden ende saaken sullen bevinden te behooren.*

Waar op gedelibereerd synde, is goedgevonden, ende verstaan, dat beyde de voorsz. Reglementen, op den naam van Haar Hoog Mog. geëmaneert, gezonden sullen werden aan de respective Steeden. Plaatsen, ende Officieren; immediatelyk ressorteerende onder de Generalityd, ende *specialyk mede aan de Steeden, Plaetsen ende Officieren van de Stad ende Baronie van Breda*, Stad van Steenbergen, Heerlykheid van Princelandt, Stad Grave, Lande ende Baronnie van Cuyk, Lande en de Baronnie van Cranendonk, Stad ende Heerlyklykheid van Eyndhoven, mitsgaders Staet ende Heerlykheid van Willemstadt, *met ordre om deselve Reglementen als nog aanstonds op den naam van Haar Hoog Mog.* ALLEEN *en* PRIVATIVE *te doen publiceeren, ter plaatse daar men gewoon is publicatie te doen*, sullende wyders ook aan den Hooggemelde Heere Prince van Orange geschreeven worden, dat in de voorsz. Reglementen, op den naam van syne Hoogheid gedresseert, ende geëmaneert, verscheyde pointen syn influeerende, ende insonderheid mede de clausule hier boven vermeld, *dewelke maar alleen specteeren tot de dispositie van den Souverein en niet van eenigh Vasal, dat derhalven by Heer Prince alle 't selve wille doen redresseeren, ende repareeren naar behooren, ende zig voorts in toekoomende onthouden van diergelycke meer te doen.*

Accordeert met voorsz. Register.

de boetens vordert, en *in judicio* zyn Procedures aanlegt, blykt ten klaarste uit de gevallen, vermeld by hun Hoog Mog. *Resolutien van* 14 *July* & 15 *Augusty* 1710.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

Even zoo beschouwt de Officier van Breda alle de *Pœnale Wetten* van hun Hoog Mog., wanneer de Ingezeetenen van de Baronnie dezelve overtreeden; en uit dien hoofde in eenige boetens zyn vervallen, gelyk te zien is uit de gevallen, vermeld by Haar Hoog Mog. *Resolutien van* 30 Mey, 1 Augusty en 4 September 1713.

Dat gaan de Raaden en Reekenmeesters niet tegen; maar als de Officieren de Pœnale Wetten van hun Hoog Mog. zelfs overtreeden, en de Procureur Generaal van Braband calangeert dezelve op fundament van die Wetten, dan moeten dezelve, naar hun begrip, als geene *Wetten* worden geconsidereert, dan hebben hun Hoog Mog. daar te Lande geen *legislative* magt, dan is het hun pligt (zeggen deeze Raden en Rekenmeesters) voor de Officieren op te komen, en den Procureur Generaal te betwisten het calangeeren van de Officieren, en deezen Raad de authoriteit om daar over te cognosceeren.

Waarlyk een allesints vreemd gedrag, en eene nooit gehoorde manier van handelen; want alzoo zouden de Wetten van Haar Hoog Mog. wel dienen om de gemeene Ingezeetenen te beteugelen, in zaken van *Geldboetens*, om de Officieren van den Heer en Baron van Breda dat voordeel toe te voegen, maar niet om de Officieren te houden tot hun pligt, en de Ingezeetenen te beveyligen voor alle overlast.

Maar welk onpartydig Mensch bemerkt niet, hoe ongelukkig de Ingezeetenen van de Stad en Baronie van Breda zouden zyn, indien aldaar zodanige manier van handelen wierdt aangezien, en getolereert?

Maar de Advocaat Fiscaal geeft zelfs voor een oogenblik eens toe, dat by de Heeren van Breda, door verkeerde aangevingen geinduceert, Reglemen-

BREDA. menten of dispositien waren gemaakt, devieerende van het gemeene Landregt, of strydig aan de Hoogheid van den Prince van den Lande; dan zal daar uit geen bewys tegens het Oppergezag van hun Hoog Mog. kunnen volgen, maar zouden veel eer dezelve (des bevonden wordende) behooren te cesseeren.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Ja wanneer de Advocaat Fiscaal de Reglementen, in vroeger tyden by de respective Heeren van Breda geformeert, naukeurig heeft geëxamineert, heeft hy bevonden, dat deselve, avers van diergelyke denkbeelden, als waar mede de tegenwoordige Raden en Reekenmeesters opentlyk voorgeeven bezield te zyn, ter contrarie *dezelve Wetten en Resolutien van hun Hoog Mog.* tot derzelver grondslag genomen, en in conformité van dien hunne Ordonnantien hebben gemaakt; zoodanige zyn *de aanschryving van* 15 *Juny* 1648 aan den Drossaard van Breda noopens de Pausgesinden *sub R.* 1. *loco* beginnende:

„ Alzoo onze meeninge en intentie is, dat in ge-
„ volge het Tractaat van Vreede, en de *Resolutie*
„ *van de Heeren Staten Generaal* de Paapsche Ker-
„ ken in onze Baronie van Breda zullen worden
„ gesuivert, enz.

En de *Waarschouwinge van* 24 *April* 1649. ten opzigte van de cours van de Gelde *sub T.* 1. *loco*, waar omtrent notabel is, dat het 'er zoo verre van daan zy, dat den Heer en Baron van Breda *wegens de Munte*, zoo als men verkeerdelyk mede voorgeeft, eenig Oppergezag zoude competéeren in de Stad en Baronie van Breda, ter contrarie het is geweest *de Raad van Braband*, die in den jare 1622 den Drossaard van Breda heeft aangeschreeven, om zig stiptelyk te reguleeren naar Hun Hoog Mog. Placaat op de Munte van *dato* 21 *July* 1622, zoo als hy zulks ook gedaan heeft (69).

In

(69) L. L. 1. *Monsieur mon Cousin.*

Ick hebbe achtervolgens het schryven van de Ed. Heeren Raden van Brabant, op den Stadhuyse alhier ontboden, de prin-

In deze evengemelde Waarschouwing van den jare 1649 werden zelfs de Ingezetenen van Breda gelast

principaelste Gilden deser Stadt om in presentie van de Heeren van de Magistraet haer den Eedt af te neemen tot onderhoudinge van 't Placcaet van de Munte nu lest by de Hoog Mogende Heeren Staten Generael geëmaneert, waer op by deselve tyt van beraet genomen synde, is my op huyden thuys gesonden dit haerlieder bygaende geschrift, 't welk ick goetgevonden hebbe (gelyk my de voorsz. Gilde mede versogt hebben) U Ed. toe te senden, ten eynde 't selve by U Ed. en de Ed. Heeren Raden van Brabant gecommuniceert synde, daer op een finale Resolutie genomen mach worden, waer na ick ende de voorsz. Gilden, ons sullen hebben te reguleeren. Hier mede Monsieur mon Cousin, bidden den Heere U Ed. te verleenen een lanck zalich leven. Uyt Breda desen 19 September 1622.

BREDA.
De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

U Ed. dienstwille Neve

(Was getekent)

Jab. van Aerssen.

(ter zyde stond)

Waer hier een goede order op de Wisselbanck gestelt geweest, daer en soude geen swaericheyt gevallen hebben in 't doen van den Eedt, ende niemant en wilt de Wisselbank aenneemen, sonder alvorens te weeten op wat voet die gehouden sal worden.

(de superscriptie was)

A Monsieur, Monsieur *Gilles*, Griffier du Conseil de Brabant, &c. a la Haye. Naar gedane Collatie enz.

L. L. 2. *Edele, Erentfeste, Lieve, besondere goede Vrundt.*

Wy ordonneeren, belasten, en beveelen U L. andermaal wel expresselyk by deesen, door nadere en speciale Last van Hun Hoog Mog. metten allereersten punctueelycken naar te comen onse voorgaande schryvens van den thienden deeser maand Septembris ende dyenvolgende de Persoonen, in het Placcaat van Haare Hoog Mog. op den cours van gelde begreepen, den Eed af te neemen in conformité van het voornoemde Placcaat, op de pœne tegen de contraventeurs aldaar gestatueert, nyettegenstaande U L. schryvens van xvj. deser by gevoegelyke reedenen van de gemeene Ambachten tot Breda, aan den Griffier van deese Raade overgesonden by ons gesien, en de haare Hoog Mog. overgeleevert, U

BREDA.

De Adv. Fiscaël wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

last zig te reguleeren naar Hun Hoog Mog. *Placaet van 19 Augusty* 1647, met aankondiging, dat de Overtreders van dien *in conformité* van Hun Hoog Mog. Placaat gemulcteert, en na gelegentheid gestraft zouden worden.

En dit word nog nader geconfirmeert door het Addres van Drossaard, Burgemeesteren en Scheepenen der Stad Breda, van 17 April 1749, waar by zy aan Hun Hoog Mog. kennis geven van eenige zwarigheden, die zy in het executeeren van Hun Hoog Mog. Placaat van 31 Maart bevorens omtrent het inwisselen *van de ligte goude Specien* kwamen te ontmoeten, en wel omtrent 5 Articul van het zelve, mitsgaders Hun Hoog Mog. daar op gevolgde orders, vervat in Hoogstderzelver *Resolutie van* 24 *April* 1749, en de Adressen, door de Magistraat der Stad Breda, en der gemeene Lands Vergadering der Baronie op den 23 Octob. en 20 Nov. 1758 aan Hun Hoog Mog. gedaan.

De Acte van interpretatie van het Reglement op de Salarissen van het jaar 1668 *sub T.* 2 *loco* by meergemelde laatste Deductie geproduceert, als mede de Ordonnantie van Koning Willem den Derden, tegens het onderkruipen van de Secretarissen door No-

L. by deesen meede authoriseerende, ende specialen Last geevende eenen bequaamen Persoon te committeeren, die den Wissel aldaar sal houden op den voet ende naar inhouden van de beneffensgaande instructie, ons by haar Hoog Mog. ten dyen fine, ende tegens die van den gemeene op heden gesonden, ons metten eersten adverteerende van het naarder devoyr by U L. hier inne gedaan. Hier meede, Edele, Erentfeste, Lieve, besundere goede Vruent, syt den Almogende bevoolen, Uyt 's Gravenhage deesen xxiiij Sept. 1622.

UL. goeden Vrienden D. Eerste &c.

(de superscriptie was)

Edele, Erentfeste, onse Lieve, besondere goede Vruendt Johan d'Aerssen, Heere van Wernhout, Drossaart der Stad Breda.

Accordeert, naar gedaane Collatie enz.

Notarissen of anderen van 26 Mey 1701 (*u*) toonen de waarheid van het boven geraisonneerde klaar aan, dewyl het Addres, van de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid op dit respect gedaan, en de opgevolgde *Resolutie* van Hun Hoog Mog. van 22 Sept. 1739 en 23 Juny 1740 op het sterkste bevestigen, dat gemelde Raden, zoo wel als Hun Hoog Mog. respectivelyk begrepen, en geordonneert hebben, dat in dien reguarde de Placaaten van Hun Hoog Mog. moeten zyn de eenige rigtsnoer voor de Secretarissen en Notarissen in de Stad en Baronie van Breda.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En of wel deze Raden en Rekenmeesters zig vermeeten (gelyk de Advocaat Fiscaal nu onlangs heeft ontdekt) om in de admissie der Notarissen te insereeren, *dat dezelve gehouden zullen zyn in alle opsigte zig te reguleeren na de Placaaten en Reglementen van den Heer en Baron van Breda* enz. (70) kan

(*u*) Vid. *Parignet Beschryving der Stad Grave. No.* 101. *pag.* 812.

(70) M. M. I. Præsident, Raaden en Reekenmeesters van haere Koninklyke Hoogheyd Mevrouwe de Princesse Douariere van Orange en Nassau &c. &c. &c. Moeder en Voogdesse over de Hoog Vorstelyke Kinderen, gesien en geëxamineert hebbende de Requeste van Jacob de Bruyn, om te hebben Acte van Admissie om als Notaris binnen de Stad Breda te mogen fungeren, en daar op gehad de schriftelyke consideratien, en het advys van de Magistraet aldaer, als mede geëxamineert de Copie authentycq van de Brieven van creatie, by hem van den Ed. Rade en Leenhove van Braband alhier in den Hage geobtineert, permitteren hier mede aen den Suppliant om het Notaris Ampt binnen de gemelde Stad Breda en Jurisdictie van dien te mogen exerceeren en bedienen, *mits dat hy gehouden zal zyn zig in allen opsigte te reguleeren na de Placcaeten en Reglementen van den Heer en Baron van Breda*, en dit *by provisie en tot wederroepens;*

Lastende wyders den voornoemde Jacob de Bruyn, om in de publicque Actens en Instrumenten te stellen; dat hy door den Ed. Rade en Leenhove van Braband is gecreëert als Notaris, *mitsgaders geadmitteert door Præsident, Raden en Reekenmeesters* van haare Koninglyke Hoogheid Me- vrou-

BREDA. kan de Advocaat Fiscaal niet begrypen, waar uit zodanig een wanbegrip, direct strydig teegens de Ordonnantien der Heeren van Breda, zoo even geallegeert, spruytende is; en wanneer zy de Sententie van dezen Rade in dato 24 July 1720 tusschen het Officie Fiscaal van Braband ter eenre, en Nicolaas Knaaps Notaris te Breda ter andere zyde (71) in- vrouwe de Princesse Douariere van Orange en Nassau, &c. &c. &c. Moeder en Voogdesse over de Vorstelyke Kinderen, om het Notaris-Ampt in de Stad Breda en Jurisdictie van dien te mogen exerceeren.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Actum ter Kamere van den opgemelde Rade en Rekenmeesters in 's Gravenhage den 22 April 1756.

(Was geparapheert) *F H. v. Wassenaer*, vt.

Ter Ordonnantie van deselve.

(Was getekent) *J. van Schinne.*

Accordeert dese Copie met dessels Origineel Actum 's Hage den 25 Mey 1756. (Was getekend)

J. de Kempenaer.

Naar gedaane Collatie enz. 's Hage den 1 Mey 1775.

P. van Spaan.

(71) M. M. 2. *Extract uit het Regifter den Sententien, beginnende 27 Jan. 1711, en eindigende 24 December 1720.*

Alsoo den Rade van Braband, ende Landen van Overmaze gebleken is, soo uytte Confessie van Nicolaas Knaaps, Notaris by den gemelten Rade gecreëert, ende tot Breda residerende, beschreven in Persoon, ende op Articulen, door het Officie Fiscaal hem ten overstaan van Heeren Commissarissen uyt desen Rade voorgehouden, gehoort, als andersints by nadere informatie, ende relasen, dat den Beschreven in Persoon, door syn conduites in 't Notaris-Ampt, als andersints sig sodanig heeft misgrepen, dat daer heeft gemaekt, dat dessels Prothocollen en Regisiers in 't ongerede synde gemaekt, veroorsaekt is, dat veele goede Luyden en Ingezetenen merkelyke schaden en ongemakken comen te lyden, strydig tegens de Placaten van den Laude, en particulier dat van Keyser Karel op den 4 October 1540. Art. 13. in 't reguarde van Notarissen geëmaneert, als mede tegenstrevende de Commissie, en de daer op gedane Eed, by gemelde beschreven in Persoon als Notaris gedaan. Soo is 't, dat den Raad alle het voorsz. in overweginge genomen hebbende, ende de daer uyt te dugten ongemakken mogen werden geprevenieert, goet-

inzien, zal hunlieden ras kennelyk worden, dat de Notarissen te Breda de Wetten van den Hertogen van Braband gehouden zyn stiptelyk te agtervolgen, en, zig in Officio misgrypende, voor dezen Raad actionabel zyn.

Even min kan de Advocaat Fiscaal beseffen, dat deeze Raaden zig toeschryven de bevoegtheid om aan de Notarissen in de Domeinen de admissien te verleenen, daar Hun Hoog Mog. Resolutie van 26 July 1691 dit regt niet aan hunlieden, maar aan *de Wethouderen der Steden en Dorpen* van Zyn Hoogheids Domeinen vergunt, welke egter dezelve admissie, blykens U Edele Mog. *dispositie van* 16 *April* 1712 (72) niet *pro lubitu* weigeren kunnen.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Jaa

goetgevonden heeft, dessels Commissie als Notaris, aen hem beschreven in Persoon by desen Rade verleent, in te trekken, gelyk deselve ingetrokken werd mits desen, houdende dien als aan deselve niet verleent, interdiceert vervolgens den beschreven in Persoon, dessels Ampt als Notaris verder of langer te exerceeren, ordonneert hem alle desselfs Prothocollen, Registers en Papieren, tot het voorsz. Notaris-Ampt eenigsints spécterende, en onder sig of elders nog berustende, over te leveren, ende te doen overleveren ter Secretarye van Breda, om deselve aldaer te behouden en bewaren tot gemak en gerief van die gene, die daer toe eenigsints mogen syn geregtigt, condemneert wyders den Beschreven in Persoon in de costen ende misen van Justitie ten desen gevallen, ter taxatie ende moderatie van desen Rade. Ende op dat dese te kragtiger moge agtervolgt, ende alomme kennelyk werde, is wyders goedgevonden, dat desen sal worden gesonden aen de Magistraet der Stad, ende Hoofdbanke van Breda, om aldaer gepubliceert ende geaffigeert te werden na behooren.

Aldus gedaen in 's Gravenhage by de Heeren Willem van Persyn Præses, Johan Scott, Jacob Adriaen Cunæus, Johan Gael, Johan Vroesen, Johan van den Honert, Franc van der Goes, ende Nehemia Vegelin van Claerbergen, Raden ordinaris in den gemelten Rade desen xxiiij July xvij^e ende twintig, en desen in 't Collegie den gemelten Beschrevene voorgelesen, ter presentie van het Officie Fiscaal van desen Rade den xxvj dito. Accordeert enz.

(72) M. M. 3. *Extract uit het Register der Communica-*

nica-

BREDA. Jaa de Prædecesseuren van deeze Raden en Rekenmeesters hebben op den 24 *Augusty* 1734 (73) buy-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

nicatoire Sententien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze.

Johan van den Andel Procureur binnen de Stad Steenbergen Requirant,

De Magistraat der Stad Steenbergen Gerequireerdens.

Gezien in den Rade van Braband de Requeft by ofte van wegen den voorfz. Requirant op den 7 Maart 1712 aan den gemelten Rade gepresenteert, gezien het Relaas van de gedaane Infinuatie van date den 12 dito, mitsgaders de nadere Requeste van gemelten Requirant, en op alles gelet; Den Raadt adjudiceert den Requirant syn versoek, by de voorsz. Requeste gedaan, ordonneert, ende des noot condemneert de Gerequireerdens den Requirant het Notariaat tot Steenbergen aanstonds, en zonder eenige verhingeringe in gevolge van desselfs Acte of Commissie, by dezen Rade op hem verleent, rustelyk, ende vredelyk te laten exerceerden, ende condemneert de Gerequireerdens in de Costen, ter sake dezer gevallen. Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Quiryn van Stryen, Willem van Persyn, Johan Troye, Johan Scott, Gerard Thierens, Jacob Adriaan Cunæus, Johan Gael, Johan Vroesen, ende Johan van den Honert, Raden ordinaris in den gemelten Rade desen sesten April 1712.

(73) M. M. 4. *Extract uit het Register der Resolutien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overze, beginnende met den jare* 1722, *en eyndigende met den jare* 1735.

Martis den 14 *September* 1734.

Mr. Willem van Erpecum, Advocaat Fiscaal van den Rade, boven gekomen zynde is binnen geadmitteert, kennis gevende, dat hem ter hand was gesteld van wegens de Raaden en Rekenmeesters van Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau zeekere haare Resolutie in dato den 23 Augusti laastleeden, luydende als volgt:

In den Raad geconsidereert zynde, dat ingevolge de Resolutie van dezen Raade van den 19 July lestleden, in het generaal aan alle de Drossaerden, Schouten, en Gerechten in de respective Domeynen van zyne Hoogheid was aangeschreven, dat geen Notarissen zouden werden geresfpecteert, zonder dat zy

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

buyten effect gesteld hunne Resolutie van 19 July deszelven jaars, gelastende, om geene Notarissen in de Domeinen zonder hunlieder Admissie te laten fungeeren, en welke eene Resolutie op den 27 February 1756 (74) deswegens by hunlieden, na gehouden minnelyke conferentien met den Raad, en den Advocaat van Braband, genoomen zy, kunnen zy niet ignoreeren; Dan

zy alvorens by dezen Raade behoorlyk waren geadmitteert, ende naderhand zynde voorgekomen, dat in het particulier in de Heerlykheden, Steden en Plaetsen, onder Braband ressorteerende, daer omtrent eenige bedenkinge of speculatie gemaekt wierde, is na deliberatie goedgevonden mits dezen te declareeren, *dat de intentie van dezen Raade niet geweest is, omme met de voorsz. aanschryvinge in te gaan tegens ietwes dat in Braband ter contrarie zoude mogen en moeten werden gepractiseert, dat ten dien eynde de nodige informatien daar omtrent zullen werden ingenomen, en dat die van de Geregte der Domeynen, onder Braband gelegen, zullen werden gelast, zo als zy gelast werden by dezen, om de voorschreeve aenschryvinge middelerwylen te houden buiten effect ende daer van aan de respective Notarissen ieder in den haare ten spoedigsten kennisse te geeven*; en zal Extract dezes aan de respective Drossaerden, Schouten en Geregten, onder Braband gelegen, werden toegezonden om te strekken tot derzelver narigt en zig daar na te reguleeren. Was geparapheert *Pesters* vt. (en was ondertekent) *J. De Back.*

(74) M. M. 5. *Extract uit het Reg. der Notulen van die van den Raade en Rekeninge van Haare Kon. Hoogh. Mevrouwe de Princesse Douariere van Orange en Nassau, &c. &c. &c., Moeder en Voogdesse over de Hoogvorstelyke Kinderen.*

Donderdag den 4 *December* 1755.

Alsoo bevonden word dat verscheide Persoonen sig onderwinden de Notariale Practycq in de Steden, Plaatsen, Districten, en Heerlykheden, onder de respective Domeinen van den Doorl. Huise van Orange en Nassau gehoorende, te exerceeren, en aldaar als Notarissen te fungeeren, sonder daar toe alvorens te hebben geobtineerd behoorlyke admissie van den Heer, ofte van deesen Raade, en geconsidereerd zynde, dat sulks niet alleen strydig is tegens het Regt van den Heer, en het geene alomme in alle Steeden, Plaatsen en Heerlykheden is gereci-

 pieerd,

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Dan de Advocaat Fiscaal zal zig hier omtrent, ten eynde, zo veel doenlyk, de kortheid te betragten, niet verder elargeeren, maar nu overgaan, om met weinige woorden aan te toonen, dat uit het *Plac. van Zyne Hoogheid Willem de II. van* 26 *April* 1649 *sub R.* 3. het welk van woord tot woord het selve is, als het *Placaat van Hun Hoog Mog. in dato* 14 *April* 1649 tegens de Jesuiten enz. ten onregte eenige merkteeken van de legislative magt des Heers van Breda door de Raaden en Rekenmeesters voorsz. werd geëlicieerd;

Want

pieerd, maar dat de goede Ingezeetenen daar door ook merkelyk souden konnen worden benadeeld;

Is na deliberatie goedgevonden, dat de respective Drossaarden, Bailliuwen, Schouten en Magistraaten van de Steeden, Dorpen en Heerlykheden, wel expresselyk sullen worden gelast, soo als deselve gelast worden by deesen, in hunne respective Districten, geene Persoonen als Notarissen te laaten fungeeren, sonder dat deselve alvoorens sullen hebben vertoond behoorlyke admissie van deesen Raade, zullende alle zodanige Acten en Verrigtingen, van wat natuur dezelve zouden moogen wezen, die de gemelde Persoonen in qualiteit als Notarissen, na den tyd van drie maanden na dato dezes, zonder zodanige admissie van dezen Raade, zouden mogen hebben gepasseerd, worden gehouden voor onwettig, nul, en van geender waarde.

En zullen de voorn. Drossaarden, Bailliuwen, Schouten en Magistraaten, alle zoodanige Persoonen, als sig in hunne respective Districten onderwinden de Notariale Practycq te exerceeren, voor haar hebben te ontbieden, en haar van deeze Resolutie kennisse te geeven, ten einde dezelve sig aan deezen Raade zullen hebben te addresseeren, om aldaar na behoorlyke examinatie en bevindinge van saken te worden geadmitteert.

En zal Extract dezes worden gezonden aan

om te strekken tot hun narigt, en sig hier na te reguleeren. enz.

M. M. 6. *Extract uit het Register der Notulen enz.*

Vrydag den 27 *February* 1756.

In den Raad geconsidereerd synde, dat by Resolutie van den 4 Dec. laastleeden aan de respective Drossaarden, Bailliuwen, Schouten en Magistraten van de Steeden, Dorpen en Heerlykheden aan den Doorl. Huysen van Orange ende Nassauw gehoorende, is gelast in hunne respective Districten geene Persoonen als Notarissen te laaten fungeeren, sonder dat de-

sel-

BREDA.

Want offchoon men de woorden *uitgezonderd in de poincten daar inne begrepen*, curfyf heeft laaten drukken: en *pag.* 13 van het gedrukt recueil, by de laatfte Deductie gevoegd, het zoo doet voorkomen, als of de Heer van Breda altoos had gehad de befchikkinge over de Publicque Godsdienft, en hy felve bevoegd ware, om verandering in de Placaaten van Hun Hoog Mog. desweegens te maken, zal egter by confrontatie van het Placaat van Hun Hoog Mog. van 14 April 1649 bevonden worden, dat juyft die zelve woorden daar inne geleefen worden, en ter dier plaatze, en ook in het Placaat van Zyn Hoogheid Willem den Tweeden niet anders aanduyden, dan dat de voorige Placaten van Hun Hoog Mog. op dit refpect in hun volle vigeur moesten blyven, voor zo verre by dit nader Placaat niet anders wierd geftatueerd;

De Adv. Fifcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Tonende dus Zyn Hoogheid, dat hy wel verre van iets van de Placaten van Hun Hoog Mog. af te wyken, dezelve allerfterkft binnen zyne Heerlykheid van Breda wilde geobferveerd hebben, zoo dat Hoogftdezelve zyne Domeynen zelfs met de kos-
ten

felve alvorens fullen hebben vertoont behoorlyke admiffie van deefen Raade, en dat alle foodanige Acten en Verligtingen, van wat natuur defelve foude mogen wefen, die de gem. Perfonen in qualiteyt als Notariffen na den tyd van drie maanden na dato van voorfz. Refolutie fonder foodanige admiffie van deefen Raade foude mogen hebben gepaffeert, werden gehouden voor onwettig, nul, en van geender waarde, en dat diverfche bedenkingen vallen, met relatie tot de gevolgen, die uit het gem. niet verfoeken van admisfie uit kragten van de voorfz. Refolutie ten nadeele van de goede Gemeenten foude komen te profluceeren, en dat derhalven daar tegens andere voorfieninge fal dienen te werden gedaan.

Is goedgevonden en verftaan, dat met de executie van de voorfz. Refolutie van den 4 Dec. laaftleeden fal werden gefupercedeert, foo als met defelve gefupercedeert word by deefen, tot nader difpofitie van den Raad.

En fal Extract deefes aan de voornoemde Droffaarden, Baillhuwen, Schouten en Magiftraaten der Steeden, Dorpen en Heerlykheden, aan den Doorlugtige Huyfe van Orange ende Naffau gehoorende, worden toegefonden, om te ftrekken tot haar narigt. enz.

BREDA. ten van die Placaten te doen herdrukken, op zyn naam, en onder zyne signature andermaal te doen publiceeren, heeft willen chargeeren, om de Ingezetenen van Breda te sterker te doen blyken van zyn goede wille, meeninge en intentie, om de beveelen van Hun Hoog Mog. in zyne Heerlykheden stiptelyk te doen agtervolgen; En de volgende woorden in het meergemelde Placaat van zyn Hoogheid: *zoo is 't, dat wy ingevolge van het voornoemde Placaat van de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden* enz. bevestigen, dat dit Placaat by Hoogstdezelve Zyne Hoogheid *in conformité van de Wet van den Souverain*, en uit een zo pryswaardig inzigt alleen herdrukt, en gepubliceert is.

De Adv. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domein raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Te meer daar uit de *Resolutie van Hun Hoog Mog. van 15 April* 1707 genomen op de Requeste van de Regenten van den Hage, resoluut is, dat Hun Hoog Mog. *Placaat van 27 Maart* 1612 tegen de Jesuiten, Priesters en Monniken in de Baronie van Breda altoos agtervolgd is.

Het geen nog nader op een sterke wyze consteerd uit hun Hoog Mog. *Resolutie van 7 Mey* 1720, en de aanschryvinge, in gevolge van dien aan de Magistraat van Breda gedaan, om de Jesuiten aan te zeggen, dat dezelve doen voor den 1 July zig uit de geunieerde Provincien, en uit het Distrikt van de Generaliteit moesten begeeven; aan welke aanschryvinge gemelde Magistraat ook precieselyk heeft voldaan, zoo als te zien is uit hun Hoog Mog. *Resolutie van den 21 van dezelve maand Mey* 1720.

Zoo hebben ook Hun Hoog Mog. by Resolutie van 20 Augusty 1739 den Drossaard van Breda gelast, om een der Roomsche Kerken aldaar in conformité van Hoogst derzelver Resolutie van 12 Maart 1731 te doen sluiten.

En by Resolutie van 10 Nov. 1739 gedeclareerd te persisteeren by derzelver bevoorens gegeven orders omtrend het uitsterven der Bagynen van het Bagynhof te Breda.

Waar uit dus voortvloeyt, dat alleenlyk aan Hun Hoog Mog. het oppergezag *over de Publicque Gods-dienst* in de Baronie van Breda toekomt, en dat de magt

magt van de Heeren van Breda alleen is *subordinaat*, en aan dezelve maar competeert, voor zoo verre zodanige beschikkinge niet aanloopt tegens de algemeene Landwetten, op het stuk der publicque Godsdienst geïntroduceerd.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zulks kan aan U Ed. Mog. onder veele andere preuves meede consteeren uit de *Resolutien van Hun Hoog Mog. van* 19 *July* 1730, en 12 *Maart* 1731.

Waar by zoo uitdrukkelyk word gezegd, dat gelyk Reglement, noopens het trekken der Recognitien van de Roomsche Kerken door de Officieren *in de Baronie van Breda*, zoude stand grypen, als in de Meyery van 's Hertogenbosch.

En blykt ten duydelykste op dit respect uit Hun Hoog Mog. *Publicatie van* 18 November 1760 tegens het trekken der Recognitien van de Roomsche Kerken, waarin BREDA SPECIATIM genoemt word.

Heeft ook niet de Procureur Generaal op fundament van de Placaaten van Hun Hoog Mog. den Pater Jesuit Bernardus Banen, om dat hy de Placaaten, Resolutien van Hun Hoog Mog., met van tyd tot tyd binnen Breda Geestelyke Bedieningen of Functien gedaan te hebben, overtreeden had, met concurrentie van den Drossaard van Breda doen apprehendeeren?

En zyn die Procedures, niet tegenstaande de oppositie van die van Breda, niet by Resolutie van Hun Hoog Mog. van 13 Nov. 1739 (*v*) op het allernadrukkelykste geapprobeert?

Immers jaa, zonder dat Zyn Hoogheid, of deszelfs Raden en Rekenmeesters in dien tyd die zaak zig hebben aangetrokken, het geen dan een nader, en allersterkst bewys uitleevert van het oppergezag van Hun Hoog Mog., en de werking van derzelver Placaten omtrent de publicque Godsdienst in de Stad en Baronie van Breda.

Het is ook zeer verkeerdelyk daar uit een bewys van *Souverainiteit* te haalen, dat de Heer en Baron van Breda een zyner Raden committeert, om als *Com-*

(*v*) Vid. *Groot Placaatb. van Holl.* VI. Deel, *pag.* 386.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Commissaris Politicq, wanneer het Zuidhollandsche Synodus binnen Breda gehouden word, die Vergadering by te woonen;

Want dat doet elke Magistraat in de Stede, waar het zelve Synodus vergadert; en de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland zenden ook te gelyker tyd in Breda een Commissaris Politicq; maar wie heeft nog ooit daar uit gemaakt een argument, dat de Souverainiteit over Breda, of het oppergezag over de publicque Godsdienst aldaar niet zoude toekomen aan Hun Hoog Mog. maar aan de Heeren Staaten van Holland.

De tegenwoordige Raden en Rekenmeesters glorieeren zeer, op het verleenen van OCTROYEN door de Heeren van Breda tot het houden *van vrye Jaar-, Leer- en Paardemarkten*, VAN LEGITIMATIEN, en wat dies meer zy; en zy besluyten dan naar hunne gedagten veiliglyk daar uit, dat de Heer van Breda is een *Independent en Souverain Heer* over die Stad en Baronie.

Maar de Advocaat Fiscaal vraagt, als de Raden en Rekenmeesters alle deze Hooge Regten zoo breed uitmeeten, wat mag dan wel de rede zyn, dat zy te gelyker tyd niet allegeeren de meenigvuldige tegenstand, die zy van tyd tot tyd tegens de Exercitie van die Regten wegens het Officie Fiscaal hebben ondervonden?

Hebben niet de Fiscaalen van Braband reeds in den jaare 1615 cassatie Pœnaal versogt en geobtineerd tegens het Octroy, welk men Zyn Hoogheid, Prins Willem van Oragne, in den jare 1613 geinduceerd, en by sub- en obreptie bewogen had, aan die van Breda te verleenen tot het instellen van drie jaarlyksche Paarden en Beestenmarkten?

En wanneer men inziet het Appoinctement van den Rade van Braband *van* 13 *Febr.* 1615 op de Requeste van de Magistraat van Breda, omme mutatie van de beveelen pœnaal, tegens het voorsz. Octroy, by het Officie Fiscaal geimpetreerd, in simpel bevel, zal men ontwaar worden, dat dezelve naar verhoor van de Fiscaals wel zyn verandert in sim-

simpel bevel, *zonder præjuditie nogtans van de Souvereiniteit van Hun Hoog Mog., of den Heere Prince van Orangne toe te staan, dat zyn Excellentie eenig Regt of possessie zoude hebben, om eenige vrye Jaarmarkten in de Stad en Lande van Breda te verleenen* (75).

Wat

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(75) N. N. 1. *Aan den Ed. Raade van Brabandt.*

Geven reverentelyk te kennen Drossaart, Schouteth, Burgemeesteren ende Raad der Stad van Breda, dat sy Supplianten met Consent ende Octroy van diversche Heeren ende Baroenen van Brede voorsz. altyd ende van ouden hercomen hebben innegestelt ende verleendt al sulke vrye Jaarmarkten als syLuyden meenden tot proffyt ende welvaaren van de voorsz. Stad ende Landen daar onder behoorende, oirbaerlyk ende dienstig te zyn, gelyk by diversche bescheeden ende Documenten daar van in het particulier aan den Heere Meyanck, Præsident van de voorsz. Raade zyn verthoondt ende geëxhibeert geweest by die van den Raade van den Heere Prince van Oraignen, als namentlyk by consent ende octroy van den Heer Engelbrecht Grave van Nassau, eertyds Baron van Breda, ook meede van Zyne Excellencie den Heere Prince van Oraignen, hoochl. memorie, ende naarmaals heeft insgelyks syne jegenwoordige Excellentie, als administreerende de goederen van den voorgemelten Heere Prince van Oraignen, synen Broeder, gelyke Octroyen verleend gehad, sonder dat sy Supplianten of haare Predecesseurs oyt daar over by eenige Fiscalen van den voorsz. Raade of andere gemolesteert, ofte dat sulks in controversie getrokken is geweest, uitgesondert dat alsoo in den voorleeden jaare xvj^c veertien de Supplianten met Octroy van den Heere Prince van Oraignen, jegenwoordig Heer ende Baron van Breda, tot utiliteit en welvaren van deselve Stad hadden innegestelt, ende tot Breda geordonneert dry vrye Peerde- ende Beestemarkten in conformiteyt van den voorsz. Octroye, de Heere Fiscaal van den voorsz. Raade heeft believe gehad daar over te doleeren aan deesen E. Raade, ende te versuecken Mandament van Cassatie Pœnaal, het welk hem dyenvolgens ook is verleent, ende aan deSupplianten geëxploteert geweest, dan overmidts hen Supplianten nyet geleegen is te disputeeren de authoriteit van den voorsz. Heere Prince, nopende het verleenen van de voorsz. Octroyen, jegens de Souverainiteit van desen E. Raade, maar dat sy nyet liever en sagen dan dat deselve questie met gevuechelyke middelen werden gemoyeneert,

BREDA. Wat reden dog heeft den Drossaard, Burgemeesteren en Scheepenen der Stad, mitsgaders de Officieren en Regenten der Dorpen van Breda bewoogen aan hun Hoog Mog. Octroy te vraagen tot het maaken van een Tugthuys, en de Reglementen daar toe relatief, het welk hun alleen, na ingenomen *advis van den Raad van Braband*, by Resolutie van hun Hoog Mog. van 22 Maart 1706 is geaccordeerd, *mits dat de Supplianten gehouden waren de Ordonnantien, Wetten en Reglementen, by haar daar omtrend te maaken*, AAN HAAR Hoog Mog. *over te zenden, om gerevideert, en des noods veranderd, of geamplieerd en geapprobeerd te worden, zoodanig als met de Justitie geoordeeld zouden worden over een te koomen, en ten dienste van de Lande te behooren.*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Waarom hebben zy voorts die Reglementen ter approbatie aan *hun Hoog Mog* overgesonden?

Waar-

neert, daar toe sy verhoopen ende vastelyk vertrouwen eersdaechs seer goede apparentie te zyn, ende dat sy Supplianten in der tyd seer geerne souden blyven in soodanigen staat als sy geweest syn voor dato van het verleenen ende Exploicteren van het voorsz. Mandament Pœnaal; soo keeren sy Supplianten hen aan deesen Ed. Raade, oytmoedelyk versueckende, dat U myn Ed. Heeren gelieven onvermindert ende sonder præjudicie van de voorsz quæstie ten principaele, de voorsz. bevelen Pœnaal in simpele beveelen te muteeren, ten eynde de voorsz. Stad van Breda deur het subyt ophouden ende stilstand van de voorsz. Jaermerckten geen schade ende interest en lyde, ende de eere ende reputatie van de Supplianten daar door nyet geledeert noch verminderd en werde. Dit doende &c.

(was onderteekent.) *Jan van der Veecken.*

Actum den xj February xvj^e^ vyftien.

Gesien anderwerff deese Requeste ende gehoort daar op de Fiscalen van deesen Raade, den Raad, midts seekere haar considerarien, verandert de bevelen Pœnaal in simpele bevelen, *sonder præjuditie nochtans van de Souverainiteit van de Hooge Mogende Heeren generale Staaten, of by desen den Heere Prince van Oraignen toe te staene dat syne Excellencie eenich recht of possessie soude hebben, om cenige vrye Jaermaerckten in de Stad ende Lande van Breda te mogen verleenen.* Aldus gedaan in den voorsz. Raade desen xiij^e^ Febr. xvj^e^ vyftien, ende was Onderteekent, *P. Gillis.* 1615. enz.

Waarom zyn die door hun Hoog Mog. by Resolutie *van 14 Mey 1706 aan den Raad van Staaten* gezonden om Advys? *Van dit een en ander is geen wettige reeden te geeven*, dan dat den Heer en Baron van Breda niet competeerde het Regt, maar alleen hun Hoog Mog., om te verleenen dusdanige Octroyen, en dat die van Breda, en de Raaden en Reekenmeesters van dat Domain van Zyn Hoogheid dies tyds zig niet durfden onderwinden, om haar Hoog Mog. gesag op dat respect te vilipendeeren.

BREDA. *De Advo. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Wanneer in den jaare 1711 ter kennisse van dezen Raad kwam, dat de Magistraat van Breda had verleent een Octroy tot het exerceeren van de Verwery, van Wollen, Lakenen, Stoffen &c. heeft de Raad het Request, door Cornelis Couwenberg gepræsenteert, om Mandament van Maintenue, gesteld in handen van het Officie Fiscaal van Braband, om het Regt van de Hooge Overheid waar te neemen, met dat gevolg, dat wanneer de Procureur Generaal van Braband, op fundament, dat het geeven van zodanige Octroyen alleen toekwam *aan Hun Hoog Mog.* van den Rade verzogt, en op den 7 December 1711 geobtineert hadde een Mandament van cassatie en interdictie pœnaal en Daagceele, disponeerende tegens de Magistraat van Breda (76) dezelve, wel verre van het zelve tegen te spree-

(76) N.N. 2. *Aan den Edele Raade van Braband.*

Vertoont Reverentelyk den Procureur Generaal van Braband, dat de Magistraat der Stad Breda op den 2 May van den jaare 1680 aan sekeren Cornelis Couwenbergh, heeft vergund en geconsenteert, omme binnen de voorsz. Stad alleen, en met seclusie van allen anderen te mogen Verwen den tyd van tien aghter een volgende jaaren.

Dat de voorsz. Magistraat op den 7 Sept. 1684. de voorsz. Vergunning om binnen de gemelde Stad met seclusie van allen anderen te mogen verwen Wollen, Lakenen, Stoffen en diergelyken ten behoeven van den voorn. Cornelis Couwenbergh op nieuws heeft gedaan voor den tyd van thien alsdoen eerstkomende jaaren. Dat wyders Drossaart, Præsident, Borgemeester en Schepenen van Breda op den 13 Nov. 1690, als wan-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

spreeken, ter contrarie zig by Requeste aan dezen Raad geaddresseert, en verklaart heeft, *dat zy nooyt intentie hadden gehad, gedurende haare Regeeringe, om door het geeven van Particuliere Octroyen eenige gedagten aan U Ed. Mog. te doen hebben, als of men ietwes wilde doen, waar door het Regt van de Hooge Overheid zoude benadeeld worden;* MET OOTMOEDIG VERSOEK, *haar voorsz. sincere verklaring ontrent de voorsz. saake aan te neemen, en de goedheid te hebben te vertrouwen, dat zulks haare intentie is, protesteeren de* voorsz. concessie aan de voorsz. Couwenberg te houden voor VERNIETIGD EN VAN NOOIT MEER DIERGELYKE CONCESSIEN TE ZULLEN GEEVEN, *en mitsdien de Stad daar over te delibereeren en bevryen van Processen, en onkosten, dewelke daar over zouden mogen gemaakt, en veroorzaakt worden* (77 hier na bl. 498).

wanneer den gem. Cornelis Couwenbergh overleeden was, desselfs Weduwe Maria de Clercq in haare voorn. mans plaatse hebben gecontinueert, voor den tyd van de doen noch resteerende vier jaaren, ende op den 14 April 1695 noch voor den tyd van gelyke vier jaaren. Dat de voorgem. Magistraat al verder op den 10 Febr. 1701 na doode van de voorn. Maria de Clercq aan Cornelis Couwenberg de jonge heeft geaccordeert prolongatie voor den tyd van ses jaaren, soo en gelyk syne voorsz. Moeder hadde gehad, En dat door de voorgem. Magistraat op den 24 Nov. 1710 aan denselven Cornelis Couwenbergh de jonge privative, en met seclusie van allen anderen is geaccordeert eene prolongatie van de opgemelde Vergunninge en Octroye voor den tyd van 6 achter een volgende jaaren, gelyk dan oock noch laatstelyk, en nu onlangs op den 1 Octob. 1711 door de meergem. Magistraat van Breda aan eenen Francis Tieleman is geaccordeert en gepermitteert, om binnen de voorsz. Stad Breda eene Wolverweryе nevens den voorn. Cornelis Couwenbergh te mogen opregten ende te exerceeren.

Dat de voorgemelde saken gekomen zynde tot kennisse van het Officie Fiscaal van desen Ed. Rade, bevonden syn te wesen van die natuyre, dat door het gunnen van soodanige particulliere Concessien en pretense Octroyen het Reght van de Hoge Overigheid ten uyttersten is geledeert, en dat door de voorgemelde Magistraat van Breda daar mede synde te buyten gegaan de palen van haar auctoriteyt, hier jegens promptelyk behoorden te werden gevigileert.

Met welk Declaratoir deze Raad, gesien hebbende de consideratien en het advies van den Advocaat Fiscaal, mitsgaders na dat aan den Raad

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.*

Weshalven den Verthoonder sigh addresseert aan desen Ed. Rade, versoekende U Ed. Mog. Mandament van Cassatie pœnaal en van Daaghceele, uyt krachte van het welke de voorn. Magistraat van Breda gelast en bevoolen sy, omme de voorschreve Vergunning, Concessien en pretense Octroyen te sien cassceren, ende verklaren te wesen nul en van geender waarden; als meede te sien declareeren, dat de voorsz. Magistraat niet en is bevoegt sodanige Vergunningen, Concessien en pretense Octroyen te verleenen. Ende waar by wyders de voorn. Magistraat van Breda geordonneert sy de voorsz. Vergunningen, Concessien en pretense Octroyen mede te houden; ende te doen houden voor nul en van onwaarden, en voorts te gedogen, dat de Actens van de voorgem. vergunningen, concessien en pretense Octroyen, uyt de Registers der Stad Breda, daar die fonden mogen syn geregistreert, sullen werden geroyeert, met pertinente aantekeninge in margine van dien van de voorsz. cassatie en annullatie, door of in presentie van het Officie Fiscaal van desen Rade te committeeren tot kosten van de voorgemelde Magistraat, ende uyt kragte van welck voorsz. Mandament de gemelde Magistraat van Breda op sekere groote pœne jegens de Hoge Overigheyd te verbeuren, laatstelyk werde geïnterdiceert in het toekomende eenige diergelyke vergunningen, concessien en pretense Octroyen te verleenen ende te betaalen de kosten hier omme gedaan.

Ende in cas van Oppositie (de voorsz. Beveelen en Interdictie pœnaal stadhoudende tot dat anders by desen Rade sal weesen gedisponeert) sy de Opposanten dagh beteekent voor denselven Rade om te seggen de reedenen van dien, te aanhooren soodanig een Eysch en Conclusie, mitsgaders versoek van provisie als het voorgemelde Officie Fiscaal ten dage dienende ter saake voorsz. sal willen doen en neemen, daar jeegens te Antwoorden ende voorts te procedeeren als naar Reghten.

't Welk doende &c. (Was geteekend)

W. v. Erpecum.

Actum in den Raede den 7 December 1711.

(Was geteekent) *B. vander Haar.*

(*De superscriptie was*)

Requeste voor den Procur. Generaal van den Ed. Rade van Braband, omme Mandament van Cassatie Pœnaal. enz.

BREDA. Raad was geëxhibeert door de Magiſtraat een Declaratoir, waar by zy erkenden te ratificeeren en ap-

De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(77) N. N. 3. *Aan den Ed. Rade en Leenhove van Brabant.*

Vertoont Reverentelyk de Magiſtraat van Breda; dat op de klagten van verſcheyde Lakenkopers der gemelde Stad aan de voorſz. Magiſtraat gedaan, dat Cornelis Couwenberg in't verwen van Lakenen ende andere ſtoffen aldaar, ſig ſodanig niet en comporteerde als met het voordeel van de Burgerye en Commercie over een quam, de Magiſtraat hebben goedgevonden te permitteeren aan eenen Floris Tielemens, om mede ſoodanige Laakens en Stoffen te Verwen, waar toe zy te meerder zyn gekoomen, om dat uyt de bekende conceſſie van het maaken der doodkiſten, die ingetrokken is, en aan het Gilde weder op den ouden voet gelaaten, meenen gemerkt te hebben, dat de intentie van U Ed Mog. is, dat de Steeden in Braband ſoodanige conceſſie of Octroyen, met uytſluyting van andere, niet vermogte te verleenen, waaromme het de Vertoonders te vreemder is voorgekomen, dat de gemelte Couwenberg Mandement van mainteuue heeft verſogt van U Ed. Mog. tegens onſe voorſz. gegeve permiſſie, die de Vertoonders gaarne aan yder daar toe bequaam zynde, ſoude accordeeren, *en konnen U Ed. Mog. by deeſen verſekeren, nooyt intentie te hebben gehad, geduirende haare Regeeringe om door het geeven van particuliere Octroyen, eenige gedagten aan U Ed. Mog. te doen hebben, als of men ietwes wilde doen, waar door het Regt van de Hooge Overigheyd ſoude benadeelt worden,* daar nog ans de Verthoonders tot haar leetweeſen verneemen, dat het ter contrarie by U Ed. Mog ſoude werden opgenoomen, en mitsdien het Officie Fiſcaal gelaſt ſoude weeſen het Regt van Hooge Overigheyd daar omtrent waar te neemen, ſoo vinden de Vertoonders *haar genootſaakt te keeren* aan U Edele Mog. *ootmoedig verſoekende haare voorſz. ſincere verklaaring omtrent de voorſz. ſaake aan te neemen, en de goedheid te hebben te vertrouwen dat ſulks haare voorſz. intentie is, proteſteerende by deeſen de voorſz gegeeve conceſſie aan den voornoemde Couwenbergh te houden voor vernietigt, en van nooyt meer diergelyke conceſſien te ſullen geeven, en mitsdien de Stad daar over te libereeren en bevryden van Proceſſen en onkoſten, dewelke daar over ſoude moogen gemaakt en veroorſaakt worden.* Dit doende, &c. (Was geteekent)

W. van Stryp, Proc.

Actum in den Raade den 14 December 1711. enz.

approbeeren het voorsz. Requeſt (78), ook by Sententie van 2 February 1712 is genoegen genoomen (79). Waar

BREDA. *De Adv. Fiſcael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(78) Wy Droſſard, Præſident, Burgemeeſter en Schepenen der Stad van Breda, verklaren te ratificeren en approberen ſodanigen Requeſt als de Proc. van Stryp uyt onſer aller naam aan Haar Ed. Mog. d'Heeren Raden van Brabant heeft gepræſenteert, rakende een voorheen gegeven concesſie aen Cornelis Couwenbergh over't verwen van Lakenen &c. dog naderhand by ons mede gepermitteert aen eenen Floris Tieleman, ende waer by wy verder verſeeckeren noyt intentie te hebben gehad, om door het geven van particuliere Octroyen eenige gedagten aen Haer Ed. Mog. te doen hebben, als of men yets wilde doen, waer door het reght van de Hooge Overigheid ſoude benadeelt worden, en daar nevens proteſteeren de voorſchr. gegeven conceſſie aan den voorn. Couwenberg, te houden voor vernietigt, en van noyt meer dergelyke conceſſien te ſullen geven.

Actum in Collegio binnen Breda deſen 19 January 1712.

Ter Ordonnantie van deſelve in abſentie van den Griffier by my (Was getekent).

J. Artopé Schepen.

(79) N. N. 5. *Extract uit het Regiſter van communicatoire Sententien van den Rade en Leenhove van Braband en de Landen van Overmaze.*

Gezien in den Rade van Braband de Requeſte by ofte van wegen de Magiſtraat der Stad Breda op den 14 Dec 1711. aan den voorſz. Rade gepreſenteert: gezien tot dien de reſcriptie op den 18 dito daar jegens ingedient by den Procureur Generaal van Braband, als reeds geobtineert hebbende een Mandament van Caſſatie ende Interdictie pœnaal tegens ſodanige conceſſie, ofte Octroy, als by gemelte Magiſtraat aan Cornelis Couwenberg om alleen en met ſecluſie van allen anderen te mogen verwen wolle Lekenen, Stoffen, &c. verleent, ende alle andere conceſſien ofte Octroyen van diergelyke natuur, en van diergelyke niet meer te verleenen. Den Raad geleth op de præſentatie ende overgifte by de voorſz. Requeſte gedaan, om te prævenieeren alle Proceduren by den gemelten Procureur Generaal nomine officy ter dier ſaake te entameren, als mede de acceptatie onder eenige limitatien by denzelven Reſcribent

BREDA. Waar na de voorsz. Couwenberg zig ook heeft geaddresseert aan hun Hoog Mog. en van Hoogstdezelve versogt ten zelven eynde *Octroy* (*w*): Dan zyn verzoek gebleeven zynde commissoriaal, hebben echter na verloop van eenige jaaren de Raden en Rekenmeesters voorsz. die van al het bovengemelde niet onkundig waren, kunnen goedvinden zig te stellen in plaatse van hun Hoog Mog. met dat commissoriaal in effecte af te doen, en eygener authoriteit in den jaare 1724 aan gemelde Couwenberg op nieuws te verleenen een diergelyk Octroy, dog waar tegens de Advocaat Fiscaal daadelyk heeft versogt, en geobtineert op nieuws een Mandament van Cassatie Pœnaal, en daagceelen, disponeerende tegens dezelve Raden en Rekenmeesters voorsz. welke daar over zig aan hun Hoog Mog., met verzwyginge van de waare omstandigheden der zaake, geaddresseerd, en geëffectueert hebben een provisioneele surcheance, waar door die Procedures zyn gebleeven tot heden in dien staat, dog teffens hun ver-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(*w*) Vid. *Resolutie van hun Hoog Mog.* 2 *Juny* 1712.

ende Impetrant jegens de voorsz. Requeste ende Overgifte, mitsgaders Declaratoir, daar by gedaan, overgelevert, ende nog gezien de schriftelyke Volmacht, Approbatie ende Ratificatie by Drossart, President, Borgemeesteren en Schepenen der voorsz. Stad Breda, in dato den 19 January 1712 gedepecheert, waar by dezelve niet alleen approbeeren ende ratificeeren het presenteeren van de voorsz. Requeste, maar ook protesteren de voorsz. gegevene concessie aan de voorn. Couwenbergh te houden voor vernieticht, ende van noyt meer diergelyke concessien te sullen geven, verclaert de Supplianten met de voorsz. haere Overgifte en Declaratoir te mogen volstaen, *condemneert ende interdiceert haer dienvolgende van geen Octroyen, of diergelyke particuliere concessien in het toecomende meer te verleenen.*

Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Maurits le Leu de Wilhem, Heere van Waelwyk Præses, Quiryn van Strijen, Willem van Persyn, Johan Troye, Johan Scott, Gerard Thieren, Jacob Adriaan Cunaeus, Johan Gael, Johan Vroesen, Raden ordinaris in den gemelten Rade desen tweeden Febr. xvijc. ende twaelf. enz.

verleend Octroy buiten werking is geraakt (*x*), en het Officie Fiscaal in zoo verre het regt der Hooge Overheid heeft bewaard gehad.

Dan de Drossaard, Burgemeesters en Scheepenen der Stad Breda nog kennis dragende van de zoo evengemelde Procedures hebben in de jaaren 1744 en 1749 hun toevlugt genoomen tot hun Hoog Mog. en *Octroy* versogt tot het maaken van zeeker Binnevaart.

En hoe 'er voor de Reductie der Stad en Lande van Breda onder de gehoorsaamheid van hun Hoog Mog. ten opsigten van *Octroyen* by de Heeren van Breda verleent, voor Wethouderen van Breda zelve gehandeld zy, kan men zien uit de Acte van Ratificatie by die van Breda op het privilegie van Jan Grave van Nassauw, wegens de ontlastinge van het Gruytgeld van de Hertogen van Braband versogt (*y*), waar van hier vooren reets is gehandeld;

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

En tot corroboratie van alle het zelve voegt de Advocaat Fiscaal hier by, dat het Privilegie van Engelbert van Nassau nopens de wolle werken, en Lakenneeringe ten versoeke van die van Breda door Maximiliaan en Maria van Oostenryk, als Hertogen van Braband, op den 7 Dec. 1477 is geratificeert, met deeze expresse clausul egter, *behoudens ons in andere zaaken* onses Regts (80).

Zo

(*x*) Vid. *Resolutie van hun Hoog Mog.* 2 *October* 1724.
(*y*) Vid. *Van Goor Preeven.* N. 59.

(80) N. N. 6. Maximiliaan ende Marie, by der Gratien Godts, Hertoge ende Hertoginne van Oostryk &c. &c. &c. Allen den genen die desen brief selen sien ende hooren lesen saluyt; want die Borgemeesteren, Schepenen ende Raede der Stadt van Breda in den naeme ende van wegen derselver Stad, toebehoorende onsen lieven Neve ende getrouwen Heeren Engelbrechte, Greve te Nassauw ende tot Vyanden, Heere tot Breda &c. ons gethoont hebben sekere openen besegelden brieven van Privilegien by wylen Engelbrechte Jonckgreve te Nassauwen, Heere ter Lecke, ende te Breda, ende Johanna Vrouwe van de Lecke, ende van Breda syn wettige Wyf der voorsz. Stadt overmits des getruwen dienstwille dien zy voor-

 tyts

BREDA. Zo hebben ook daar na, wanneer Breda was in de magt der algemeene Staaten, hun Hoog Mog. by Re-

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

so- tyts wylen haeren voorsz. Heeren ende Vrouwe gedaen, hebben gegeven ende verleent, die welcke wy hebben doen oversien ende visiteren by onsen lieven getrouwen Cancellier ende Raadsluden van Brabant ende daer aff die tenuere van woorde te woorde hier naevolcht ende is aldus: Engelbrecht Jonckgreve te Nassauw, Heere ter Lecke ende te Breda ende Johanna Vrouwe vander Lecke ende van Breda syn wittigen Wyf doen condt allen Luden dat wy verclaert hebben ende in Privillegien gegeven voor ons ende voor onse naecomelingen Heeren tho Breda. Onser Stad van Breda ende haeren naecomelingen om getruwen dienst dien zy ons gedaen hebben, want zy thoef van de geheele Lande zyn, dat nergens op flach van goede zyn en zoo in den geheelen Lande dan bynnen der Stadt vryheyt van Breda gelyk alst van der costume haer coomen is, daer wy onse voorsz. Stadt in geloo't hebben ende gelieven te houden ende te starken tot allen tyden, in kennisse van deser gracien ende giften hebben wy onse Segelen aan desen brief doen hangen in den jaere ons Heeren duysent vier hondert ende vier op Sinte Bertelemeus dach. *Ons ootmoedelyck biddende die voorsz. van der Stadt van Breda*, Dat wy hen die voorsz. brieve, privilegie ende verleeninge mitten poenten daer inne begrepen voer ons, onse Erven ende nacomelingen *in meerdere vestichheyt* wouden *confirmeren*, *ratificeren* ende *approberen*, Soo doen wy te wetene dat wy tot heurder beeden geneycht, hebben die voorsz. gifte, privillegien ende verleeninge met allen den poenten daer inne begrepen, voor ons, onse Erven ende nacomelingen, Hertogen ende Hertoginnen van Brabant, *van sunderlinge gracien* geconfirmeert, geratificeert ende geapprobeert, confirmeren, ratificeren ende approberen mits desen onsen brieve, willende dat die den voorsz. van Breda van machte ende van weerden gehouden worden t'eeuwigen dagen zonder breecken, ontbieden daeromme ende beveelen ernstelyck onsen Drossete van Brabant, Schoutet van Antwerpen ende Mercgreve ons Lants van Ryen, ende allen anderen onsen ende der smaelre Heeren, Ambachteeren, Officieren, Rechteren, ende Dienaeren ons voorsz. Lants van Brabant, ende allen anderen dien dat aengaen mach, dat zy den voorsz. van der Stadt van Breda der voorsz. giften ende previllegien, ende deser onser confirmatien, ratificatien, ende approbatien, daer nae gevolcht, rustelyk ende vreedelyk voortaen doen ende laeten gebruyken, sonder yet daer tegen te doene, oft

solutie van 3 *Febr*. 1643, op advies van den Raad van Braband, ten versoeke van de Magistraat van Breda, geconfirmeert het Privilegie van Exemptie van de Brabandsche swygende Landtol, geley en Paardegeld aan de Inwoonders van de Stad Breda, door den Eertshertog Matthias, en de Staaten van Braband in den jaare 1581 verleend (z).

Deeze voorbeelden zyn dan overtuigende, dat dit zo breed opgegeven Regt der Heeren van Breda, wel verre van *ad sufficientiam juris* beweezen te zyn, zeer illiquide is; dusdanig dat uit de oeffening van het zelve geen het minste argument voor de existentie van dat regt te halen zy, en dat de preuves van het Officie Fiscaal ter contrarie, in de Weegschaal der Justitie de balans verre overhalen.

BREDA. *De Adv. Fiscaal weder- legt de Deductie van den Domein- raed we- gens de booge regten der Ba- ronie van Bre- da.*

Ja

(z) Vid. *Van Goor Besch. van Breda Proeven* N. 70.

oft te laeten geschien, in enniger manieren, want wyt alsoo gedaen willen hebben, *behoudelyck ons in anderen saecken onser Heerlycheyt ende Rechte* ende eenen yegelycken anderen zyns, ende des toirconden hebben Wy den Segel van onsen voorsz. Gesellinnen der Hertoginnen den welken men gebruyct in onsen voorsz. Lant van Brabant hier aan doen hangen. Gegeven in onser Stad van Loven op ten sevenden dach van December in 't jaer ons Heeren duysent, vier hondert, seven ende 't seventich. (Op te publycke stont geschreven) by myn Heer den Hertoge ende mynre Vrauwen der Hertoginne in haren Raede, (Onderteekent) *Joë Thielt*.

(onder stond)

Wy Borgemeesters, Schepenen ende Raedt der Stad van Breda, Doen condt eenen yegelyken ende certificeren midts desen voor de gerechte waarheyt, dat wy op huyden date ondergeschr. gesien ende gevisiteert hebben den originaelen brieve van Previllegien geschreven in franchyn, wesende gans gave, ongecancelleert, ondergeschreven, ende besegelt als voor, daer van de Copie hier boven is gestelt, Ende dat wy deselve Copie naer collatie tegens den Originaelen voorsz. gedaen, daer mede bevonden hebben van woorde tot woorde t'accorderen. Des toirconden zoo hebben wy 't Segel ter zaeken der Stadt van Breda voorsz. op 't spatium van dese letteren doen drukken op ten twaelffden dach der maent van Februario in 't jaer ons Heeren Duysent zes hondert ende negen.

(Ende was onderteekent) *A. Dryver*.

BREDA. *De Adv. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Ja wanneer men inziet de hier bovengemelde verklaaring van den Vice Cancelier, en Rade van Braband te Brussel van 30 October 1651 (*a*), zal het blyken, dat de Vasal Heeren, hebbende Hooge, Middele en Laage Jurisdictie (in Oostenryks Braband) destyds hunne magt zeer verre hadden uitgerekt, *zelfs tot het verleenen van dusdanige Octroyen, omme te stellen Jaarmarkten* enz. en het dus veel apparentie heeft, dat in navolging van dezelve zulks door de Heeren van Breda, of liever derzelver Raden ook gepractiseerd zy; dan de Cancelier en Raden te Brussel hebben op 30 October 1651 omtrent dat gepretendeert Regt verklaard:

„ Dat geene Heeren, versien zynde binnen Braband met Hooge, Middele en Lage Juridictie, en vermogen uit te geven de Provisien, of te begaan die jurisdictionale Actens, (by die verklaring opgeteld, en daar onder het *verleenen van zodanige Octroyen*) nogte eenige van dien, gene uitgezondert, ende dat zoo verre eenig Brabantsch Vasal, versien van Hoge, Middele ende Lage Jurisdictie, hem vervorderen iets zulks te begaan, het zelve zoude staan *tot cassatie*, ende arbitrale straffe naar gelegentheid van de zaake."

Zodanig nu is het gelegen met den ophef, die de Raad van Zyn Hoogheid maakt omtrent het verleenen *van Octroyen*.

Trouwens het schynt hun gewoonte te zyn, om, wanneer zy den Raad van Braband het wettig gezag, aan Haar, door den Souverain toevertrouwt, willen onttrekken, alles te allegeeren, wat zy maar vermeenen, dat *in abstracto* beschouwt, eenigzins hunne sustenue favorabel zoude kunnen doen voorkomen by die geene, welke van de gevolgen dier zaak onkundig zyn, offschoon het geallegeerde, met naukeurigheid in zyn gevolgen nagegaan zynde, eer in hun nadeel is.

Van dusdanige aart is de *Resolutie van de Raden en Rekenmeesters* van 23 Aug. 1714 *sub V.* 10 geallegeert, waar

(*a*) Vid. *Mr. P. Bort in zyn Tractaat van Hooge en Ambagts Heerl.* II. Deel. N. 42.

Breda. De Advo. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

waar uit zy *pag.* 19 van het gedrukt Recueil willen bewysen, dat de Raad van Zyn Hoogheid de Privilegien der Stad Breda nopens de Vestkamer aldaar (*b*) eygener authoriteit zoude hebben verandert.

Beter hadden de Raden en Rekenmeesters om redenen, hier niet verder te eplucheeren, gedaan, wanneer zy die Resolutie met stilswygen hadden voorbygegaan, ten minsten die niet voor een grond van Independentie 's Lands van Breda geallegeerd;

De Advocaat Fiscaal zal mitsdien by deezen daar omtrent alleen remarqueeren, dat by Ordonnantie van Prins Maurits *van* 5 *Maart* 1594 voor de Vestkamer te Breda was geltatueert, dat de Actens van Transport, en vesteniffe van immobile Goederen onder ter Heyden, Ginneken, Baarle, Alphen, Chaam, Gilse, de Hage, Sundert, en Rysbergen nergens anders mogten gepasseert worden, dan ter Vestkamer van Breda, en dit voorregt was by Sententie van den Raad van Braband *van* 14 *July* 1660, aan de Stad van Breda *in judicio contradictorio* geconfirmeert (*c*).

Dan in het jaar 1714 addresseeren zig de Regenten van voorgemelde plaatzen aan den Raad van Zyn Hoogheid, verzoekende, dat een ieder van hun het Regt van Vesten der Goederen, onder hunne Jurisdictie gelegen, geaccordeert mogten worden, het welk, na ingenoomen advis, consideratien en berigt der Magistraat van Breda, by gemelde Resolutie des Domain Raads van 23 Augusty 1714 aan hun lieden is geaccordeert.

Edog zo ras de Procureur Generaal van Braband hier van kennis had bekomen, mitsgaders ontdekt had, dat om het zelve Regt te bekoomen, door Regenten dier plaatze was gefurneert een *somma van negen duysent guldens*, heeft dezelve een Mandament van Arrest en Poenaal tegens C. van der Heyden, Burgemeester en Thesaurier der Stad Breda, onder wien de Penningen berustende waren, versogt en gesustineert, (dewyl niemand die Penningen dorst ei-

(*b*) Vid. *Van Goor Proeven* N. 86 en 87.
(*c*) Vid. *Van Goor Proeven*. No. 88.

BREDA. eigenen, doen men ontwaar wierd, dat de Procureur Generaal den toestand der saake had ontdekt) dat die Penningen, als een onbeheert goed, *aan den Hertog van Braband* moesten vervallen;

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Mitsgaders ter gelyker tyd een Mandament van cassatie Pœnaal TEGENS DE VOORSZ. RESOLUTIE VAN 23 AUGUSTUS 1714, van den Rade van Braband gevraagt, en geobtineert, met dat verder gevolg, dat de zaak van den Procureur Generaal Ca. den Thesaurier vander Heyden de Gouda, by *Resolutie van Hun Hoog Mog. in datis 17 Maart en 14 Nov.* 1722 genomen op de klagten van de Raden van Zyn Hoogheid, als intervenieerende voor gemelde Cornelis vander Heyden de Gouda, aan de Justitie gelaten zynde, by *Sententie van den Rade van Braband in dato* 2 *Dec.* 1722, aan den Procureur Generaal zyne verzogte provisie is geadjudicieert (81), en nader-

(81) O.O. *Extract uyt het Reg. der Sententien van den Rade en Leenhove van Braband en Lande de van Overmaze, beginnende* 1721 *en eindigende met* 1727.

In der saake hangende voor den Rade en Leenhove van Brabant, tusschen *den Proc. Generaal van Brabant*, Impetrant van Mandement van arrest, interdictie pœnaal, ende van daagceele, als mede Requirant van Requeste civile by voorgaande Appoinctement van den Rade geinterineert ter eenre, *ende de Raden ende Meesters van Reeckening van de Domynen van zyn Coninck. Majest. van Groot-Brittanjen glor. Mem.*, als intervenierende ende de saeke aanneemende voor Mr. Carel Johan van der Heyden de Gouda, ende sulx intervenierende ter andere zyde.

Den Raadt gehoort hebbende de mondelinge Playdoye in den Rade gedaan, gesien de stucken hinc inde overgelevert, ende geleth op alle 't gunt in desen te letten stonde, doende recht, *adjudiceert den Impetrant syne versoghte provisie*, de intervenienten hunne versogte provisien ontseggende. Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Willem van Persyn Præses, Johan Scott, Jacob Adriaen Cunæus, Johan Gael, Johan Vroesen, Johan vanden Honert, David le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum ende Middelrode, Franc vander Goes, ende Nehemia Vegelin van Claerbergen, Raden ordinaris in den gem. Rade ende Leenhove deesen tweede Dec. 1722.

Accordeert enz. 's Hage den 22 Maart 1775. *P. v. Spaan.*

derhand de voorsz. somma van *f* 9000 guldens by Hun Hoog Mog. Resolutie van 11 Oct. 1726, 4 Maart 1728, en 27 Dec. 1730, aan den Raad van Braband tot subsidie voor de Cas der Exploicten is geaccordeert, dewyl de andere zake by Hun Hoog Mog. onafgedaan is gebleeven.

De Raden en Rekenmeesters maken derhalven een zeer verkeerde ophef en gebruik van de voorsz. haare Resolutie, om de independentie van den Heer en Baron van Breda te bewyzen.

En omtrent de *Legitimatien* zal den Advocaat Fiscaal alleen met een enkel woord in het byzonder aanmerken, dat de Heeren van Breda aan dezen Raad nimmer gecontesteert hebben het regt, om zo wel in de Landen van Breda, als andere Quartieren van Braband, Legitimatien (82), Brieven van veniæ ætatis,

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(82) P. P. *Memorie van zodanige* Legitimatien *als door den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, zyn verleent aan Ingezetenen der Stad en Baronie van Breda, zedert den jaare* 1630 *tot* 1775.

Den 10 May 1630 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent op het versoek van Jacob Adriaense van der Moer, woonende tot Etten in den Lande van Breda, aan desselfs Zoon Adriaen Jacobs van der Moer, door hem buyten Egt verwekt aan zeekere Jonge Dogter met naame Laureysken, Cornelis Dogter.

Den 16 Septemb. 1639 heeft Aeltgen Cornelis, natuurlyke Dogter van Cornelis Huygen, en Maeyken Frans Beens, beyde ongehouden ende vrye Persoonen synde, tegenwoordig woonende tot Breda, versogt Brieven van Legitimatie.

Den 18 Dec. 1651 heeft de Raad Legitimatie verleent voor *Maeyken Cornelis Vlamninx*, ten versoeke van Cornelis Pieter Vlaemninx haare Vader.

Den 20 Dec. 1655 heeft de Raad op versoek van Willem Korrels, woonende te Etten, Legitimatie verleent ten behoeve van Huybrecht Korrels syne natuurlyke Zoon.

Den 28 Juny 1662 heeft de Raad Legitimatie geaccordeert aan Jan Sone Jacob Jansse Comaneele, woonende in de Hage by Breda, natuurlyke Sone van Jacob Jansse voorsz. by Mayke Jan Bormans.

Den 8 July 1686 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleens

BREDA. tatis, en gratien van gelyke natuur te verleenen, waar van de voorbeelden ontallig zyn.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De... leent aan Anna Peter Servaesse Praets, natuurlyke Dochter van wylen Peter Servaesse Praets, verwekt by Mayke Adriaen Peter Raus, woonende tot Sandert Baronye van Breda.

Den 23 July 1691 heeft de Raed op versoek van Adriaen Paerder Biercruyer, woonende te Breda, Brieven van Legitimatie geaccordeert aan Johannes Paerder syne natuurlyke Zoon van Eva van Dux, beyde vrye Persoonen.

Den 9 Sept. 1710 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent aan Jasper van den Corput, Jangman te Breda, natuurlyke Zoon van wylen Pieter van den Corput, geprocreert by Maria de Wit, beyde ongetrouwde Lieden.

Den 28 July 1712 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent aan Huybert Cornelisse van Grimhuyzen, woonende tot Gilse Baronie van Breda, natuurlyke Zone van Cornelis Huybregts van Grimhuyzen, geprocreëert by wylen Jenneke Janssen Verschuren, beyde libre en ongetrouwde Persoonen.

Op den 5 April 1715 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent aan Thomas Hagens, woonende te Breda, natuurlyke Zone van wylen Jacobus Hagens ende Aaltjen van Reck, beyde libre en ongetrouwde Persoonen.

Den 23 Sept. 1717 heeft de Raad Brieven van Legitimatie op versoek van Catharina Josepha Bollekens, woonende tot Dongen Baronie van Breda, verleent aan Cornelis Bollekens, de Suppliantes vollen broeder, by denzelve geprocreëert aan Maria van den Broek, beyde vry en ongehuwde Personen wesende, behoudelyk dat agter de woorden: dat de Geligitimeerde ontfangen wert, in allen eeren, digniteyten en legitime Acte hoedanig die zyn, deze naarvolgende periode, *te weeten*, met alle zoodanige gevolgen en Effecten als aan de Gelegitimeerdens na de Privilegien, Wetten en Costumen van Braband kunnen werden geaccordeert.

Op den 26 April 1718 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent aan Cornelis Cornelissen Matthyssen, woonende tot Gils Baronie van Breda, natuurlyke Zone van Corn. Cornelissen Matthyssen, verwekt aan Jenneken Hendrix beyde vry en ongehoudene Persoonen weezende.

Op den 31 Jan. 1719 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent aan Frans Marinisse van Riel, woonende op de Leur onder de vryheyd Etten Baronnie van Breda, natuurlyke Zone van Marinus Fransfen van Riel, verwekt aan Cornelia Jansse, beyde vrye ende ongehuwde Persoonen weezende.

Op

Dewyl de bevorens aangehaalde verklaring van de Cancellerye te Brussel van den jare 1651 benevens heeft

BREDA.
De Adv. Fiscaal wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Op den 29 Dec. 1721 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent op het versoek van Adriaan Lambregts van der Pas, bejaart Jongman van omtrent 70 jaaren, woonende in den Dorpe van Ginneken Baronie van Breda, voor dessels natuurlyke Zone, met name Lambertus van der Pas, by Elizabet Cornelis Verbogen, zynde beyde vry ende ongehuwt.

Op den 16 July 1722 heeft de Raad Brieven van Octroy verleent aan Magdalena van Bergen, getrouwt met Mattheus Arnouts Procureur in den Dorpe van Zundert, in de Baronie van Breda, natuurlyke Dogter van Jan van Bergen, in zyn leeven Schout van Zundert voorsz. geprocreëert aan Catarina de Vos, ten tyde als zy beyde ongetrouwt waaren omme van haare Goederen validelyk te mogen disponeeren, substitueeren, ofte andersints testeeren naar haar welgevallen.

Op den 15 Jan. 1726 heeft de Raad Brieven van Legitimatie verleent op de Requeste aan haar Ed. Mog. gepresenteert by Johannes Arnold, Borger binnen de Stad Breda, oud omtrent 50 jaren, geprocreëert buyten huw staat door eenen Johannes Arnold, in zyn leven Corporaal in Franssen dienst, aan Sibilla van Kerk, die nu Weduwe is van Peter Koccele, beide ongehuwde en vreye Persoonen.

Op den 16 Oct. 1730. Brieven van Legitimatie verleent op de Requeste aan den Rade gepresenteert by Cornelis Provo, Brouwer tot Breda, wezende een vry Jongman, by Cornelia Gojaers van gelyken vry in den jare 1699 geprocreëert een Soon met name Cornelis Provo en als doen vrye Persoonen.

Op den 20 April 1744. Brieven van Legitimatie verleent op de Requeste aan den Rade gepresenteert by Cornelis Ruyssenaers Pageer van verscheyde 's Lands en Stads impositien te Breda geadsisteert met zyne Moeder Maria Philipsen, Huysvrouwe van Peter Adriaansen, wonende te Breda, dat de voornoemde Maria Philipsen in haar Jonckheyd hebbende conversatie gehad met des Suppliants Vader Cornelis Ruyssenaers, die doen ter tyd nog was een Jongman by zyne Ouders te Breda inwoonende, zynde vrye Persoonen &c.

Op den 31 Jan. 1755. Brieven van Legitimatie verleent op Requeste van Johannes Verlholen, woonende tot Breda.

Den 25 Maart 1757. Brieven van Legitimatie verleent, (op de Requeste gepresenteert by Sebastiaen de Wolff, Opsigter der Gebouwen van Zyn Hoogheid den Heer en Baron van Breda, wonende te Breda, nooyt getrouwt zynde geweest) aan

BREDA. heeft doen zien, dat ook dit regt, door de Brabantsche Vasallen in de vorige trouble tyden was geusurpeert.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En het ook remarquabel is, dat de voorbeelden, welke de Raden van Zyn Hoogheid sub P 17. produceeren alle zyn van Prins Willem Hendrik van het jaar 1666 tot 1681, en dat men 'er geen een heeft geproduceert, door de andere Heeren van Breda verleent, het zy voor of na dien tyd; want reeds in de jaren 1596 en 1606 (zoals des noods zoude kunnen blyken) zyn die by dezen Rade aan Ingezetenen van Breda en Steenbergen geaccordeert.

Dan, Ed. Mog. Heeren! wat zal de Advocaat Fiscaal zig langer ophouden met het wederleggen van alle de geprætendeerde Hoge Regten der Heeren van Breda, daar in alle gevallen deze by dezelve gesustineert wordende, zy nimmer zig konnen ontheffen van de verpligting, om daar over voor U Edele Mog.,

aan zyn Zoon Sebastiaan de Wolff by hem verwekt aan Sara Hoffstede insgelyx vry en ongetrouwt zynde.

Op den 1 Nov. 1672. Brieven van Legitimatie verleent op de Requeste van Jan Christiaan Francke, altans twintig jaren, wonende te Breda.

Op den 1 Nov. 1762. Brieven van Legitimatie verleent op de Requeste van Lodewyk Franke, oud agtien jaaren, woonende tot Breda &c.

Den 3 April 1772. Brieven van Legitimatie verleent, aen Andries van de Laer, op 't versoek by Requeste gedaan door desselfs vader Andries van de Laer, Notaris en Procureur te Breda, dewelke hem buyten Egt hadde verwekt, by Dingena Lodders, beide vry en ongehuwde Personen zynde, met de clausule om te betalen aan handen van den Rentmeester der Exploicten ten behoeve van de Hoge Overigheid een somme van vyftig guldens &c.

Den 27 April 1774. Brieven van Legitimatie verleent aan Johannes Osters, inboorling der Stad Breda buyten Egt verwekt door desselfs vader Jacobus Osters, Wagtmeester onder het Corps Switsers ten Guarnizoen te Breda aan Catharina Geertsen, in leven mede Inwoneresse van Breda, beyde vrye Personen zynde, met de clausule om te betalen aan handen van de Rentmeester van de Exploicten van dezen Raden ten behoeve van de Hoge Overigheid een somma van 25 guldens.

Accordeert enz. 's Gravenhage den 12 Juny 1775. enz.

Mog., zoo wel als de Procureur Generaal, in naam van Hun Mog. te regt te staan.

Dog om egter aan te toonen, dat zulks door den Advocaat Fiscaal niet uit eenige verlegentheid geschied, zal hy alvorens van die gepraetendeerde Regten af te scheiden, nog van twee derzelven, *De geheele directie der Financie in den Lande van Breda, aan deszelfs Heer toegeschreeven*, En *de Jagt* kortelyk spreeken, en dan dit Berigt besluiten, met een betoog, dat hoe men het ook mag draayen, en welke onbetamelyke insimulatien de Raden en Rekenmeesters voorschreeve ook tegens dezen Rade uitdenken, *U Edele Mog. volgens een gesonde Staatkunde en de Plegtig beswoorne Landwetten*, DE EENIGE EN COMPETENTE REGTERS *over dit en alle differenten tusschen het Officie Fiscaal van Braband en de Raden van Zyn Hoogheid behooren te zyn.*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Wat het *eerste* betreft, de Advocaat Fiscaal vermeent onbetwistbaar te zyn, dat uit de gereclameerde *Resolutie van den Raad van Staten in dato 25 Jany* 1670 manifest is, dat het Regt des Heers van Breda, tot het doen van *Omslagen*, niet resulteert uit eenige independentie, maar alleen toe te schryven is daar aan, dat de Baronie van Breda, *by form van Redemtie voor Verpondingen jaarlyks fourneert een somma van f 86600 guldens.*

Het is dus niet te verwonderen, dat de Raad van Staten by die Resolutie de dolerende Vryheden en Dorpen nopens de repartitie van de somme aan den Heer van Breda heeft gerenvoyeert, en dat U Ed. Mog. by derzelver Sententie van den laatsten Juny 1671 door de Raden en Rekenmeesters geproduceert sub C. 2. *loco* de Ingelanden van de Polder van Swartenburg hebben geordonneert haar te reguleeren na voorsz. Resolutie van 25 Juny 1670.

De Raden en Rekenmeesters voorsz. het Reglement op de invordering der Gemeentens Middelen en Inkomsten in de Baronie van Breda *in dato* 14 *Mey* 1770 *sub C.* 17, by hun laatste Missive produceerende, en uit *het regt van parate executie*, daar by aan de Ontfangers gegeven, willende beweeren het volstrekte Oppergezag des Heers van Breda ten

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

dien opzigte, hebben na allen schyn niet geweten, of ten minsten is door hun verzwegen, dat by *Resolutie van Hun Hoog Mog. in dato* 30 *Maart* 1679 aan Zyn Hoogheid, Prins Willem den III., op deszelfs speciaal verzoek, *allenelyk* is gegeven het regt van parate executie *tegens de Rentmeesters* van deszelfs Domeinen in de Generaliteit (83).

Nog verkeerder concludeeren de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid, dat uit het doen *der Omslagen* der geredimeerde somme boven gemeld, een incontestabel Oppergezag over het Financieele van de Stad en Lande van Breda zoude volgen. De

(83) Q.Q. *Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Jovis den 30 *Maart* 1679.

De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Holland ende Westvriesland, hebben uit den naam ende van wegen syne Hoogheid den Heere Prince van Orange ter Vergaderinge voorgedragen, dat hooggemelde syne Hoogheid ende Heeren Princen desselfs Prædecesseuren hadden gebruikt het *regt van parate Executie* ende vervolgens mede van legael Hypotheek op de Persoonen ende Goederen der Rentmeesters van haare Domeynen ende derselver Borgen, ende dat hoogged. syne Hoogheid om alle dispuuten dien aangaande voortekomen versogt, dat Haar Hoog Mog. souden willen verklaren, dat meer hooggem. syne Hoogheid en desselfs Successeurs daar van soude mogen blyven jouisseeren ende gebruiken, onvermindert, ende sonder præjudicie van het regt van Hooggedagte syne Hoogheid aen de eene, ende aen de andere zyde van die geene, die voor soo veel het gepasseerde aangaat daar over eenig dispuyt soude willen maaken.

Waar op gedelibereerd synde, is goedgevonden, ende verstaan, mits deesen te verklaaren, dat meer hooggedagte Zyn Hoogheid en desselfs Successeurs sullen blyven jouisseeren, ende ook hebben ende gebruiken het regt van parate Executie en van legale Hypotheek op de Persoonen ende Goederen van de Rentmeesters haerder Domeinen ende derselver Borgen, onvermindert ende sonder præjuditie van het regt van Hooggemelde zyne Hoogheid aan de eene; ende aan de andere zyde van die geene die voor soo veel het gepasseerde aangaat daar over eenig dispuyt soude willen maaken. enz.

De Raad van Braband te Bruſſel was in den jaare 1588 van gantſch andere gedagten; wanneer zy by *Appointement van ultimo Mey* 1588, na verhoor van den Procureur Generaal, de Regenten van de Hage hebben gelaſt hunne Rekeningen te doen *voor de Hoofdbank en Wetbouders van Breda*, *als ten dien einde* BY DEN VOORSCHR. RAADE GEAUTHORISEERT (84).

BREDA. *De Advo. Fiſcael wederlegt de Deductie van den* Een *Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(84) R. R. 1. Geſien in Syne Maj. Rade, geordonneert in Brabant, de Supplicatie aldaer opten xxiij February gepreſenteert van wegen de gemeyne Huysluyden en Ingezetenen des Dorps van de Haege, ten eynde die ſelve Schouteth, Schepenen ende Regeerders ſoude worden geordonneert te doene rekeningen ende bewys van de adminiſtratie van den Ontgelt, ende belaſtinge, genaemt het horen ende gemetgelt, mitsgaders van alle de andere voorgaende laſten, 't ſedert by hen ontfangen ende geinnet, voor die Wethouderen van de Hooftbancke van Breda ofte henne Gecommitteerde, ende dat by deſelve ſoude mogen worden geprocedeert tot raminge van andere bequaeme middelen, dienende tot minder beſwaerniſſe van voorſz. Gemeynte, daer by henne laſten voortaen ſouden mogen gebonden worden, op al geleth; 't Hof ierſt hyer op gehoort den Procureur Generael, ordonneert den Schouteth, Schepenen ende Regeerderen des Dorps van de Haege *ende anderen gehadt hebbende* adminiſtratie van de Penningen gecommitteert van alle de voorſz. ſettingen ende belaſtingen voor die Hooftbancke ende Wethouderen der Stad, oft by hun daer toe te committeeren, dewelcke 't Hof tot dyen eynde by deſen is authoriſerende te doene behoorlyke rekeninge ende bewys deſelve hunne adminiſtratie ſoo van den ontfanck als van den uytgever ende dat bynnen ſes weken naer de inſinuatie van deſen, ende 't ſelve alſoo voortaen te continueeren van ſes maenden tot ſes maenden, die oock met gemeyne Adviſe van de Ingezetenen van voorſz. Dorpe van de Haege ſullen ramen ende nemen in plaatſe van den Hooren ende Gemetgelde, jegenwoordelyk loop hebbende andere behoorlyke ende bequame middelen, dienende tot mindere beſwaerniſſe derſelve Gemeynte, daer by voortaen henne laſten ende ſettingen ſullen mogen gebonden worden.

Aldus gedaen bynnen der Stadt van Breuſſel den leſten dach der maent van Mey int jaer XV$_{c}$ LXXXVIIJ.

(Was onderteeckent) *C. Weyſſent.*

Na er gedaene collatie tegens ſyne Principale enz. is deeſe daer mede bevonden t'accorderen, (Ondertekent) *Buyſſent*

BREDA.

De Adv. Fiscaal wederlegt de DeJuctie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Een diergelyke authorisatie van dezen Raad vind men op den 12 April 1607 verleent aan de Hoofd- of Schepensbank van Breda, om alle de openstaande Rekeningen der Dorpen en Lande van Breda te hooren, en te sluiten (85).

En

Gecollationeert dese Copie met de Copie, gecopieert staende in der Stads van Breda Actboek, ende daar mede bevonden accordeerende by my Secretaris der Stad van Breda, ende ook openbaar Notaris ondergesz.

(Was geteken) *A. Dirven.*

(85) R. R. 2. *Extract uit het Register van verleende Gratien, als Octroyen, Venia Ætatis, Sequestratien, Administratie en Curateele &c. van den Rade ende Leenhove van Braband ende Landen van Overmaze, beginnende met den jare* 1591. *tot* 1638.

Die van den Raede van Braband onder de geunieerde Provintien, allen den geenen die dese Onse brieuen sullen sien off hooren leesen saluyt. Doen te wetene, dat wy ontfangen hebben de supplicatie *van Burgemeesteren, Schepenen ende Raedt der Stadt Breda, vuyten naeme ende van wegen de gemeene Borgeren ende Ingesetenen der voorsz. Stadt*, inhoudende, hoe dat zy Supplianten in den voorleden jare vuyten naem ende van wegen als voeren, gedoleert hadden aen Zyne Excellentie ouer de groote schaede, die de voors. Ingesetenen, ende Borgemeesteren waren lydende, deurdien heure landen, ende gronden van erven, gelegen onder de Dorpen 's Lants van Breda voorschreuen, ten respecte van de maentelycke, ende andere contributien, die helff minder in heure waren geldende, als die anders wel gelden zouden, indien de voors. contributien nyet gelicht, oyck min, ende meer als de helff naer aduenant de contributien verhoocht off verlecht, off na dat s'Dorps penningen wel off qualyck geadministreert werden, ende dat zy Supplianten, ende haere voorsz. borgeren daer beneffens al 't zedert den jaere vyfthien hondert een en tnegentich, tot vervallinge van de voorsz. contributien ende personele lasten ouer henne gronden van eruen ende huysen waren belast geweest met eenen vyffden penninck op't Jaer, oyck somwylen met brandschattinge, ende andere diergelycke geinuentueerde maniere van schattinge, sulcx dat de Supplianten ende haere borgeren, tot betalinge van de personele contributien (daer inne zy nochtans nyet en zyn na rechte gehouden) byna de drye

vies

En om iets te zeggen van de Octroyen tot het heffen *van Impositien*, by de Heeren van Breda aan sommige vierendeelen van de hen jaerlycx innecommen haerder goederen onder den Dorpe van den Hage gelegen moste ruilen, dat derhaluen wel reden waere, dat de Gemeentenm^rs administratie hebbende van de penningen die tot betalinge van de persoonele contributien behoort moesten werden, van dezelve heure administratie, rekeninge bewys ende reliqua zouden doen, ter presentie, ende ten ouerstaan van de geïnteresseerdens, die daer inne mede moesten gelden ende betaelen, gelyk de Schouteth, Schepenen, ende Regeerders des Dorps van de Hage ende alle andere, administratien van penningen gehadt hebbende, by den *Raede van Braband tot Brussele residerende op ten lesten Mey anno* XV^c LXXXVIIJ. geordonneert was geweest te commen doen voor de Hoofdbancke ende Wethouderen der Stad Breda voorsz. of hunne Gecommitteerden, ende alsso diesnyettegenstaande de voorsch. Schouteth, Schepenen ende Regeerders des Dorps van de Hage, ende alle andere, administratie van de penningen binnen den voorsz. Dorpe gehadt hebbende, van des te doene altyt waren gebleuen in gebreke tot groot nadeel, interest, ende verdriet nyet alleen van de Supplianten, ende heure Borgeren, maer oyck van de gemeene Ingezetenen van den voorsz. Dorpe, daeromme versocht hebbende SyneExcellentie dat den gemeente M^rs van den voorsz. Dorpe van de Hage ende van allen anderen Dorpen, die't sedert den jare LXXXJ. ende oock daer te voeren ontfangen, ende administratie van gemeente penningen gehadt, ende daer van geen rekening, bewys noch reliqua gedaen en hadden, pœnalicken geordonneert ende beuolen zoude werden van heurlieder administratie, rekeninge, bewys ende reliqua te doene voor die gene die Syne Excellentie gelieuen souden daer toe als Auditeurs te inviteerenen, de dat binnen Breda, op welcke der Supplianten doleantie ende versoek by Apostille van Syne Excellentie of Synen Excellenties Raede verclaert was, dat men nochmaels ordonnerende, dat alle die gene die eenige Penningen gecollecteert of geadministreert hadden, binnen seeckeren corten tyd, by den Drossaert na gelegentheyt te prefigeren, rekeningen, bewys ende reliqua souden doen op de pene van XXV. goude Realen, ende dat binnen Breda, volgende d'Appostille daer van zynde, in date den vij Juny anno XVj^c. ses voorleden, dwelck alsoo tot noch toe nyet en was geëffectueert nyettegenstaende de Supplianten daer op wel aengehouden hadden, *ende dat de Supplianten geen beter middel wetende, omme sonder noot ende swaricheyt van den Processe daer toe te commen*

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. mige Dorpen, de Stad Steenbergen en Princeland in latere tyden verleent, en *sub D.* 1 *tot* 9. by de Deductie van 25 July 1773 overlegt, zoo remarqueert de Advocaat Fiscaal, dat de Regenten van Steenbergen en Cruysland op den 23 Dec. 1608 VAN DESEN

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

men, dan indien de voorsz. Apostille ende Ordonnantie van Syne Excellentie BY ONS WERDEN GEAPPROBEERT *ende dat nyet alleene de Heere Drossaert, maer de Supplianten selve moesten werden geautoriseert, omme de comptable Persoonen te moegen beschryven binnen der Stad van Breda omme haere rekeninge aldaer voor de Hoofbancke, of de ghene, by deselve daer toe te committeren, te commen doen, om aldaer geboort ende gesloten te werden na behooren, alsso anderst eenige wederhoorige 't selue met eenige prouisien van ons of anderfints oyck met onbehoorlicke middelen souden moegen poogen te houden ende te beletten, syn te raede geworden, op dat alles gevuechlych ende by ordre geschieden, haer aen ons te addresseeren, ende ootmoedelycke biddende dat tot ons gelieve wilde behoorlyke Acte van auctorisatie in desen nodig verl. verleendt ende gedepescheert te worden,* SOO EEST, dat wy deese saecke ouergemerct, geconsidereert ende ouerwegen hebbende de bouen geschreuen redenen ende andere ons daer toe bewegende, ten eynde alle misverstanden ende disordres tusschen den voorsz. Supplianten, ende den voorsz. Dorpen benomen worden, gecommitteert ende geauctoriseert hebben, soo wy committeren ende auctoriseren by desen onse lieve ende beminde, die van de Hoofbancke der voorsz. Stadt van Breda, of dry van hennen, die best sullen moegen vaceren, omme te hooren ende sluyten alle oepenstaende reeckeningen van alle de Penningen ende Omslaegen, binnen den Dorpen van denseluen Lande gegeuen ende gelicht tot vervallinge van de Oorlochslasten ende andere daer van dependerende, mitsgaders te recoleren de gedaene reeckeningen, 't sedert den jaere xvc ende xxvjc incluys, ordonneren daeromme den voorsz. Dorpen deselue reeckeningen deur seeckere heure Gedeputeerden in de voorsz. Hoofbancke te presenteren, ende te doen, daer toe by die van deselue Hoofbancke gesommeert zynde, op pœne van xxv. guldens telcken reyse te verbeuren by de gene, die daer van in gebreecke sullen blyven, ten proufyte by den voorsz. Raede te ordonneeren, ende dit alles by prouisie ende tot wederroepens, onvermindert nochtans de gerechticheden ende priuilegien, die eenige van de Dorpen ter contrarien souden moegen hebben, midtsgaders de rechtvoorderinge, die ter saecke van desen,

Breda. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

DEN RAAD hebben geobtineert Octroy of approbatie van een Omslag van zes stuivers op ieder gemet; *om daar mede* ten deele te vervullen de onkosten van de inhalinge en huldinge van den Heere Prince van Orangne, als Heer van Steenbergen en Cruysland (86). Missen, voor ons in den voorsz. Raede hangende syn, *behoudelyk oock dat degeene die by eenige Appointtementen of Apostillen hen besmaert souden vinden, daer af* AEN ONS *sullen mogen provoceeren*, want wy bevonden hebben alsoo te behooren.

Gegeuen in 's Gravenhage onder den Segel van den voorsz. Raede des Vrydaechs xij^en. Aprilis xvj^c en seuene.

Accordeert enz. 's Hage den 8 July 1775. *P. v. Spaan.*

(86) R.R. 3. *Extract uit het Regifter van verleende Octroyen en andere Gratien van den jare* 1591 *tot* 1638.

Die van den Raede van Braband onder de geunieerde Provincien, allen Officieren, Dienaren van de Justitie of hunne Stedehouderen ende Onderfaten onder de Jurisdictie van den voorsz. Rade resorterende, die desen soude mogen aangaan, Saluyt, wy hebben ontfangen de Supplicatie ons gepresenteert ende overgegeven, by of van wegen Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Regeerders der Stede ende Landen van Steenbergen, en de Heerlykheid van den Cruyslande, als representeerende het geheele corpus der selver, inhoudende, hoe dat sy Supplianten ten overstaan van de baenders van den selven Lande naer diverse vergaderinge daar op gehouwen, met consente der selver goedgevonden hebben om te slaen eenen omslag van ses stuyvers op ieder gemeth tot laste van de Baenders, om daar mede ten deele te vervallen de onkosten van de inhalinge ende huldinge van Zyne Vorstelyke Excellentie myn Heere den Prince van Orangien, als Heere der Stad ende Landen van Steenbergen ende Cruyslant voorsz. gelyk allen het selve van ouwenhercomen in sulke ende diergelyke zaeken altoos is gepleegt ende de brieven van den jaare xiiij^c Lxvj daar van synde, den selven Supplianten daar toe verbinden, ende asstringeren, dog zig veel beduchtende die Supplianten, datter eenige quaatwilligen haar daar tegen souden willen opposeeren, ende de collecte van den voorsz. omslag poogen te beletten, onder het pretext van Justitie ende anderfints, ten waare daar tegens by ons werde voorsien, om alle calangien te prevenieeren, ende dat den voorsz. omslag zyn volkomen effect soude mogen sorteeren, hebbende voorsz. Supplianten ons gebeeden hen te willen verleenen onse behoorlyke provisie van consent ende Octroy of emmers *approbatie ende aggreatie* van de

BREDA. Mitsgaders dat met kennis van den Raad van zyn Hoogheid, in den jare 1612 op een Octroy, door den Heer Prince van Orangne verleent, om voor drie jaren te mogen ligten vier en twintig stuivers op elke Ton zwaar Bier, approbatie is verzogt (87).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Zoo-

voorsz. ommeslag daar toe dienende met te clausul van executie, niettegenstaande oppositie of appellatie, henlieden verleent ende geëxpedieert te werden, waar omme, soo IST, dat wy de voorsz. saake overgemerkt ende geconsidereert, het geene in desen staat te considereeren, behoorlyk bevindende, dat in het geene voorsz. is, met eenig bequaame ordre ende middel werden versien, hebben overmits den voorsz. ende andere redenen ons daar toe moveerende bevestigt gelaudeert ende geconfirmeert, bevestige, lauderen ende confirmeeren, ende (voor soo veele des nood sy) consenteeren ende octroyeren van nieuws, mits desen den ommeslag, op de voorsz. gemeth getaelen over de voorsz. landen van Steenbergen ende Cruysland gedaan, tot laste van de Baenders of Bruyckers in der veugen ende manieren gelyk al het selve by den Supplianten is gedaan, gestelt, ommeslagen tot ses stuyvers op yder gemeth, omme by den geene daar toe gestelt ende gecommitteert, of te stellen ende committeeren, geint, ende gecollecteert by eenen ygelycken van de voorsz. Baenders der voorsz. Landen van Steenbergen ende Cruysland opgebragt ende voldaan te worden, achtervolgende de voorsz. Ommeslagen, ende sullen de voorsz. Baenders in den voorsz. Omslag gehouden zyn, in cas van swarigheid debath of oppositie daar inne te gerysen, schuldig weesen de voorsz. Ommeslag by provisitie op te brengen ende te namptiseeren, ende het selve gedaan synde, voor ons in oppositie ontfangen mogen werden, omme op de swarigheden ende differenten geleth deselve gevuideert Recht ende Justitie geadministreert te worden, soo behooren sal, ontbieden daaromme eenen ygelyk van U, soo hen toebehooren ende aangaan sal mogen, dat gy den voorsz. Suppliaten het effect deser tegenwoordiger confirmatie, Octroye, oorloff ende consent in der voegen ende manieren boven verhaelt pyselyk ende vredelyk daar ende laet genieten ende gebruyken sonder hen daar inne te doen off te laten geschieden eenig hinder, tort, letsel off moeyenissen ter contrarie, om eeniger manieren, want wy bevonden hebben 't selve alsoo te behooren ende des oirconde &c. Gegeven den xxiij December 1608.

Accordeert &c. 's Hage den 29 Maart 1775. enz.

(87) R. R. 4. *Aan myne Ed. Heeren, myne Heeren van den Raede van Brabandt.*

Ver-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zoodanige Octroyen *tot het heffen* van lasten zyn ook by dezen Rade op den 2 April 1610 aan Regenten van *Rosendaal* en op den 26 Febr. 1614 aan die *van Etten* geaccordeert; en men vind zelfs, dat aan die van *Rosendaal*, *Etten*, *groot en klein Zundert* door KONING PHILIPS, als Hertog van Braband, een Octroy om hunne Ingezetenen te mogen belasten, *na ingenomen Advis des Raads van Braband te Brussel*, *op* 23 *April* 1573, is verleent (*d*).

Hun Hoog Mog. hebben insgelyks by Resolutie van 29 July 1717 aan den Raad van Braband de quæstien, uit de Rekeningen 's Lands van Breda ontstaande, voor zo veel die geen relatie hadden tot gemeene Middelen, gerenvoyeert.

Ten blyke, dat het gezag des Heers van Breda of deszelfs Raden over het *Financieele* van den Lande van

(*d*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* II. Deel. *pag.* 129.

Verthoonen reuerentelyck den Schoutetn ende Schepenen van den Dorpe van Dinteloort ende S. Princeland, hoe dat sy Supplianten, omme te vervallen verscheyden nootelycke lasten den seluen Dorpen, ende daer mede te verhoeden de Apparente ruïne ende desolatie van dyen, van syne F. G. den Prince van Oraignen vercregen hebbende Octroy, omme voor den tydt van dry naestvolgende jaeren te mogen lichten xxiiij stuyuers op elcke tonne swaer bier, by de tappers aldaer te slyten, bouen de xvj stuyuers die te vooren daer op gestelt syn geweest, breeder volgende 't voorsz. Octroy aen desen gehecht, midts welck *ende op dat die Supplianten t'effect van dyen sonder oppositie rustelyk ende vredelyk souden mogen geniten*, Soo keeren sy Supplianten hen tot U Ed. Heeren, versoucken de reuerentelyck, dat deselffen gelieuen wil 't voorsz. Octroy te advoyeren ende te approberen, 'T Welck doende &c.

Naar Collatie, gedaen tegens d'Originele Requeste, *geschreuen by d'eygen handt van myn Heer Dimmer*, *Raedt van syne P. Excell. den Heere Prince van Oraignen*; aan de voorsz. Raede van Brabant gepresenteert, *waer op by den voorsz. Rade van Brabant*, *Vuyt* DEN NAME, ENDE VAN WEGEN D'HOOG MOG. HEEREN STAATEN GENERAAL, *op den ij January xvjC twelf verleendt is het Octroy*, *in dese gementioneert*, Is dese Copy daer mede beuonden te accorderen desen xxe February xvjc vyfthiene. (Was getekent) *Pr. Gilles.*

Naar gedane Collatie enz. 's Hage den 4 July 1775. enz.

BREDA. van Breda niet zoo *volstrekt en absoluut is*, dat de Ingezetenen, gefundeerde klagten over de Rekeningen deszelven Lands hebbende, zig niet elders, dan aan den Heer of zynen Raad zouden mogen vervoegen.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Immers uit de Resolutie van Hun Hoog Mog. van 16 July 1706, en 13 Nov. van denzelven jare is evident, dat de Schouten en Regenten der Baronie van Breda reeds gelast waren hunne Rekeningen, zo ordinaris, als extraordinaris AAN DEN RAEDE VAN BRABAND over te zenden.

En het geen zeer notabel is, het Renvoy des quaestien over de Rekeningen 's Lands van Breda aan den Raede van Braband is by Hun Hoog Mog., na volkomen kennis van zaken, geschied;

Want al in den jare 1703, hadden de principale Gelanden en Opgezetenen der Baronie van Breda aan Hun Hoog Mog. geklaagt over de groote excessen, en uitputtingen in de Baronie van Breda, en die klagten by derzelver Requeste van 22 April 1704 vernieuwt, waar over de Raad van Braband, en die der Domeinen gehoort zyn, en zoo als de Advocaat Fiscaal is geinformeert, hebben de Raden der Domeinen destyds dezelfde sustenue als tegenwoordig, nopens het Oppergezag des Heers van Breda over het Financieele, *magnis animis* gevoert; dan gelyk uit de bevorens geallegeerde Resolutien gebleken is, met geen voordeeligen uitslag.

Waar by nog gevoegt kan worden de Resolutie van Hun Hoog Mog. van 16 Juny 1706, als zynde by dezelve door Hun Hoog Mog. goedgevonden en verstaan, dan de principale Gelanden van Breda hunne bezwaarnissen nopens de Rekeningen des gem. Lands zouden mogen brengen voor den Raad van Staten, en van Brabant, respectivelyk naar derzelver natuur.

Waar mede de Advocaat Fiscaal vermeent te hebben aangetoont, dat de Heer en Baron van Breda ook geen OPPERGEZAG *over het Financieele* in de Stad en Baronie van Breda heeft, *in dien zin en uitgestrektheid, als de Raden en Rekenmeesters by hunne meergemelde Missive praetexeeren.*

Met surprise heeft de Advocaat Fiscaal *uit de Missive*

ssive van de Raden van zyn Hoogheid van 25 Nov. 1771 vernomen, dat dezelve, om de Vonnissen van Breda, NOPENS DE JAGTQUÆSTIEN, *inprovocabel* te doen schynen, daar by geposeert hebben, dat de Heer van Breda *het regt van een privative, vrye en independente warande zoude hebben*; ja zelfs de bevoegtheid, *om deswegens Wetten, Placcaten en Reglementen te maken*, en dat ook in de Meyerye van 's Bosch *van de Vonnissen, by de Leen- en Tolkamer, als het Jagtgerigt aldaar constitueerende, over fraudes en contraventien gewezen, geen provocatie aan den Raed van Braband zoude vallen.*

BREDA. *De Advocaet Fiscael legt de Deductie van den Domeinraed over, tegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Nergens egter vind de Advocaat Fiscaal, dat by de voorschreeve Missive het een nog ander is bewezen; en wel in de eerste plaats, daar de Heer van Breda speciaal met het regt van VRYE WARANDE *cum Jurisdictione* is verleyd.

En hy remarqueert daarenboven, dat by *de Instructie van Keiser Karel, als Hertog van Braband* van den laatsten Febr. 1545. *Art.* 10. (e) *expressis verbis* word gezegt, „ dat de Vasallen, die hadden doen blyken „ te hebben titul van vrye warande, waren de Her„ tog van Aarschot in zyn Bosse van Meerdale, de „ Prince van Orangne (NB.) *in Zyn Heerlykheid van* „ *Diest*, en de Heer van Meerrode, in zyn Heer„ lykheid van Hersel, enz." zonder dat daar by een woord *van Breda* word gezegt.

Waaromme hebben de Raden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid niet voor den dag gebragt een Bewys, dat volgens het 9 Art. van de voorsz. *Instructie* van den jare 1545, en het 45 Art. van het *Jagt-Reglement* van den Raad van Staten in dato 16 Juny 1656, de titul van *vrye warande* door de respective Heeren van Breda is geëxhibeert?

Wederom is op dit respect zeer notabel, dat zoo lang Breda niet is geweest onder de Souverainiteit van Hun Hoog Mog.; maar onder die der Hertogen van Braband, *geen een* der Heeren van Breda ooit heeft ondernomen (voor zo veel den Advocaat Fiscaal kennelyk is) om eenige Ordonnantie op de Jagt te maken;

Want

(e) Vid. *Brabantsch Placaatb.* II. Deel. *pag.* 169.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Want de eerste, welke de Raden van zyn Hoogheid hebben geproduceert by *hunne Missive* van 25 Nov. 1771, is van zyn Hoogheid Willem Prince van Orange en Nassau van dato 6 Aug. 1609, waar by in de præmissen door den Heer van Breda word gezegt, dat in het stuk van de Jagt wierd gehandelt, niet, *tegen de Placaten van de vorige Heeren van Breda*, op het stuk van de Jagt geëmaneert; maar dat de Jagt en Wiltbaane wierd gehanteert (NB.) *contrarie de* MENIGVULDIGE *Placcaten, Ordonnantien ende Bevelen, dien aangaande voor tyden gedaan en uitgegeven.*

Zo'er nu geen Placaaten, Ordonnantien en Beveelen voor dato die van 6 Aug. 1609 geproduceert kunnen worden, dan spreekt het van zelfs, dat zyn Hoogheid daar heeft bedoeld de Placaaten, Ordonnantien en Beveelen, die bevorens *door de Hertogen van Braband zyn gemaakt*, en waar na men zig in de Baronie van Breda verpligt was geweest te gedragen.

En dat de voorgem. *Instructie* van den jaare 1545 aan de Heeren van Breda niet is onbekent geweest, blykt uit de order van Prins Willem de III., tot korte Proceduren op het stuk van de Jagt onder Breda in dato 3 Oct. 1682, by de voorsz. Missive van 25 Nov. 1771 door de Raden van zyn Hoogheid overgelegt.

Want daar by roept gem. zyne Hoogheid duidelyk in de *voorsz. Ordonnantie* van 1545, en gebied *op grond van dien* een korte styl van Procederen *in Jagtzaken.*

Ja in Art. 23 van het Plac. *van Zyn Hoogheid Prins Willem den II.*, van 28 July 1648 *sub B.* 4. *loco*, en in Art. 16 van het Plac. *van Zyn Hoogheid Prins Willem den III.* van 27 Febr. 1674 *sub B.* 6. *loco.* word uitdrukkelyk gewag gemaakt van de Ordonnantie en Placaaten der Hertogen van Braband nopens het stuk van de Jagt;

En wat dicteeren nu de *Placaten van de Hertogen van Braband?*

Uit het Placaat van 10 Nov. 1512 (*f*) consteert, *Voor eerst*, dat als een Hert, (en dus het edelste Wild, waar op door niemand, *als den Hertog*, mogt worden gejaagd) wierd geschoten, of door een Edelman, of door een ander, de cognitie daar van *alleen* behoorde (NB.)

(*f*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* III. Deel. *pag.* 500.

(NB.) *aan des Hertogs Raad geordonneerd in Braband!*

Ten tweede, dat de Warandmeester het Regt had om de boetens, wegens de Jagt by parate Executie te innen, en dat die geene, welke vermeende ten onregte geëxecuteerd te worden, niet in oppositie mogt worden ontfangen, voor dat de boete was genamptiseerd, of gevangen zynde, voor dat hy suffisante cautie had gesteld.

Maar waar moest nu geoordeeld worden over de *oppositie? alleen voor en door den Cancelier en andere Luiden van des Hertogs Rade.*

Gelyk expressely by dat Placaat is geordonneert *in verbis*:., „ zo willen wy, dat de opponenten, en „ die maaken die voorsz. contradictie of weigering, „ bescheiden worden te komen, ende te zyne t'ee„ ne seekere gelegen dage, *voor onse Lieve en getrou„ we Heere van Eskambeeke, ende Bierbeke, Ridde„ re, Cancelier en andere Luyden van onze voorsz. Ra„ de in Braband*, omme aldaar die reedenen heurer „ voorsz. oppositie, weigeringen, of contradictie in „ deze op te doen, en te verklaaren U onzen Op„ perjager, en Warantmeester, of uwe Stedehou„ deren, en Gecommitteerden in uwe naam te ant„ woorden, op het geene des voorsz. is, en in der „ saake voorts te Procedeeren, zoo behooren zal, „ den zelve *onze Cancelier en Raedsluyden* ten voorsz. „ dage overschryven, met uwe Relatie hier aange„ hegt, dat geene, dat by U of andere onze Offi„ cieren hier inne zal zyn gedaan. (NB.) *den wel„ ken wy committeeren by deezen, dat zy Partyen ge„ hoort doen en administreeren Regt, ende expeditie „ van Justitie.*"

In het *Reglement op het Warandmeesterschap* van 5 Juny 1518 (*g*), vind men deeze notabele Periode:

„ Dat voorts zo verre eenige van Partyen voor „ hem komende, hen van eenige Appointementen „ of Vonnissen, dat by de voornoemde onzen Mees„ ter jagere, en de Mannen van Leen gegeeven zal „ worden, wilde beklaagen, het waare by *appellatie*, „ of anders, dat zelve, zal gebragt worden *voor on-*

BREDA. *De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed we-gens de hooge regten der Baronie van Breda.*

(*g*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* III. Deel. *pag.* 504.

BREDA. „ *onzen Cancelier, en andere Luyden van onzen Raade geordonneert in Braband.*"

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En Art. 16 van de bevorens geallegeerde *Instructie* van den jaare 1545 statueert ook, „ dat als de voornoemde Warantmeester tegens iemand zal willen Procedeeren voort Delict ofte Delicten, ter cause van dewelke zoude mogen vallen punitie corporeel van Lith of van der Dood, zal gehouden worden het zelve te doen *voor onzen Raade van Braband.*"

Het Brabantsche Jagtgerigt, door den Hertog van Braband gesteld, heeft, *na ingenomen advies van den Raad van Braband*, ook verkregen Octroy, om een byzonder Zegel van Justitie te gebruiken, zoo als te zien is uit de Acte van 16 December 1519 (*b*).

De Raad van Braband is ook geweest de geene, aan wien de Hertog toezond zyn Placaaten over de Jagt, om die te doen publiceeren, en op de Executie van dien de nodige orders te stellen, zoo als te zien is uit het Placaat van 23 Augusty 1571 (*i*).

En de Raad van Braband te Brussel exerceert by aanhoudentheid alle die Regten over quæstien van de Jagt, zoo als afgenoomen kan worden uit de Acte van Hertog Albert van 30 Jan. 1613. van Koning Philip in dato 5 Mey 1626. 10 Sept. 1637, en 5 Dec. 1643 (*k*). Uit welke laatstgem. Acte consteert:

1. Dat dezelve is in de Wereld gebragt na ingenomen advis van het Officie Fiscaal van Braband.

2. Dat men zig beroepen heeft op het 598 *Art. van de Instructie*, waar op ten huidige dage de Raden van Braband zoo te Brussel, als hier in den Hage, Regt en Justitie administeeren, om te betoogen de competentie van den Raad, om in Appel of by Reformatie te cognosceeren over de contraventien der Jagt.

3. Dat aldaar als een onbetwistbaare zaak is gesteld, dat van de Vonnissen van het Jagtgerigt moest geappelleerd worden aan den Raad van Braband.

4. Dat doen voortaan (en dus na het jaar 1643) Vonnissen niet excedeerende de somma van 50 Ca-
roly

(*b*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* III. Deel. *pag.* 507.
(*i*) Vid. *Brabantsch Placaatb.* III. Deel. *pag.* 516.
(*k*) *Ibid.* III. Deel. *pag.* 521. 523. 525 en 528.

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

troly guldens, of de waarde van dien, hunne Executie zouden hebben onder cautie, niet tegenstaande appellatie, maar dat alle verdere Vonnissen appel zouden blyven subject.

En offchoon deze laatste Acte in de Wereld is gekomen, na dat Breda onder de magt van H. H. Mog. was geraakt, en dus geen volleedige werking op dezen Raad en de Baronie van Breda heeft, zoo kan het geen tegenspraak lyden, dat de Advocaat Fiscaal dezelve van gebruik mag maaken, om daar uit zeer wettige consequentien te trekken, dewyl het bekend is, dat U Ed. Mog., voor zo verre de Administratie der Justitie betreft, gelyke authoriteit hebben over de Brabandsche Districten, en het gedeelte van de drie Landen van Overmaaze, onder de Oppermagt van hun Hoog Mog. gebragt, als de Raad van Braband te Brussel heeft over Oostenryks Braband en de Lande van Overmaze, Partage van haare Keyserlyke en Koninglyke Majesteit.

Te meer, daar die Acte op de oude Brabandsche Regten en Privilegien, waar van de conservatie aan de Ingezeetenen van Staats Braband solemneel is toegezegt en beloofd, berustende is.

Al verder is van alle fundament ontbloot het voorgeeven van de Raaden en Reekenmeesters, dat *by het* 38. 39 *en* 40 *Art. van het Reglement des Raads van Staten van* 16 *Juny* 1656, zoude zyn verboden de provocatien van de Vonnissen der Leen- en Tolkamer over fraudes en contraventien van de Jagt; daar by dezelve geen woord van eenig zodanig verbod gerept word.

En de voorbeelden, dat van dusdanige Vonnissen aan U Ed. Mog. geprovoceerd is, zyn menigvuldig; dog de Advocaat Fiscaal zal zig alleen beroepen op het Mandament in cas d'appel door dezen Raad in den jaare 1757 aan Mr. Willem van der Does, Schepen der Stad 's Hertogenbosch, verleend jegens een Vonnis, by de Leen- en Tolkamer over contraventie in het stuk van de Jagt geweezen, en de procedures, daar over voor dezen Raade gevoert;

En op eene Sententie, by U Ed. Mog. op den 16 Maart

BREDA. Maart 1724 tusschen den Drossaard van Geffen, en de Major Gistelles gewezen (88).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de booge regten der Baronie van Breda.

Welk

(88) S.S. 1. *Aan den Edele Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze.*

Geeft reverentelyk te kennen Mr. Willem van der Does, Scheepen en Raad der Stadt 's Hertogenbosch, Dat hy Suppliant genoodsaakt is geworden, ter sake van seekere ongefundeerde calange, concernerende de Jagt van Vugt en Cromvoirt, voor de Leen- en Tolkamer te Hertogenbosch Proces te defendeeren, als gedaagde ter eenre, op ende jeegens Daniel Isaacq Baron van Cromstrom, Heere van den Nemelaar, Eyscher en Aanlegger ter andere zyde,

Dat de voorsz. zaaken behoorlyk voldongen, na style locaal geinstrueert en in staat van wyse gebragt zynde, voor den Suppliant is geweest van dien onverwagten uytslag, dat de Raad en Rentmeester Generaal der Domeynen van Braband en Ordinaris Leenmannen ter Leen en Tolkamer voorsz., zig merkelyk abuceerende by derselver Vonnisse van dato 13 July 1757. dog eerst op den 18 daaraanvolgende aan den Suppliant geinsinueert, quasi hebben geweezen en verclaart voor Regt, dat den Eyscher en Aanlegger in zynen eysch en conclusie by Schrifture van aanspraak gedaan en genoomen, was gefundeert en ontfangbaar, en derhalven den Suppliant als Huysmeester van desselfs Jager, coetshier en lyfknegt hadden gecondemneert aan den Aanlegger te voldoen, op te leggen, en te betaalen drie boetens ieder tot thien gouden Realen, by des Suppliants Knegten en Dienaren prætenselyk geincurreert, en dus een somme van dertig goudene Realen, als meede over te leveren de roers of Snaphaanen en honden daar mede zy hadden gejaagt en jagende waren bevonden, den Suppliant daar inne, mitsgaders in de kosten van den Processe condemneerende;

Dat de Suppliant by dat Vonnisse zeer merkelyk zig gegraveert hadde gevonden, en vervolgens ter behoorlyker tyd zyn appel hadde gedaan interjecteeren 't welk alsnu prosequeerende, soo keert de Suppliant zig tot dezen Edele Rade en Leenhove, ootmoedig versoekende *U Ed. Mog. Mandament* VAN APPEL *in Communi forma.* 'T Welk doende &c.

(Was geteekent) *H. S. van Son.*

(Volgt 't appt.)

De Raad fiat, actum by den Raade 8 Aug. 1756.

(Was geteekent) *J. de Kempenaar.*

S. S. 2.

BREDA.

Welk een en ander, na het begrip van den Adv. Fiscaal, zo evidentelyk de *Provocabiliteit* der Vonnissen van het Bredasche Jagtgerigt bewyst, dat hy zig verpligt heeft gevonden, om dit poinct ten dezen wat breeder te behandelen; te meer, nadien hy al het zelve rypelyk overwogen hebbende van opinie is, dat U Ed. Mog. behooren te veronderstellen, dat zo wel Zyn Doorl. Hoogheid, de Heer en Baron van Breda, als Hun Hoog Mog., verkeerdelyk zyn onderrigt geweest, wanneer Hoogstdezelve hebben uitgebragt hunlieder Resolutien van 12 July 1771 en 28 Febr. 1772, in substantie daar op uitkomende:

„ Dat van Vonnissen by het gedelegeerde Jagt-
„ gerigt van de Baronie van Breda over de Fraudes
„ of Contraventien *van de Jagt* aldaar gewezen,
„ geen

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

S. S. 2. *Extract uit het Register der Sententien van den Rade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, beginnende* 1721. *en eind.* 1727.

In der saake hangende voor den Rade van Brabant tusschen *Hendrik de Boy*, *Drossaart der Heerlyckheyd Geffen*; eerst Gede. in cas van Anticipatie ende nu Eysschen in Rauactie ter eenre, ende *Maximiliaen de Gisselles*, *Majoor te Paart ten dienste deser Landen*, eerst Impetrant ende nu Verweerder in 't voorsz. cas ter andere zyde; den Raadt met rype deliberatie van Raade doorgesien en overwogen hebbende alle 't geene ter materie dienende was ende in desen heeft connen en mogen moveren, doende recht, adjudiceert den Eysser synen Eysch en Conclusie, op ende jegens den Verweerder gedaan en genomen, condemneert den Verweerder dienvolgende in de costen van thien goude Realen, item nog in een boete van vyff goude Realen *voor yeder Conyn by hem gevangen*, ende aldus te famen in een boete van twintig goude Realen, en daar en boven verclaart de netten ende het furet, waar meede den Verweerder gefuretteert heeft, verbeurt te syn, alles te verdeelen ende te appliceeren naar domeynen regt, Ende condemneert den Verweerder in de costen ter taxatie ende moderatie van gemelden Rade. Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Willem van Persyn Praeses, Johan Scott, Jacobus Adriaan Cunaeus, Johan Gael, Johan Vroesen, Johan vanden Honert, David Le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum en Middelrode, Franc van der Goes, en Nehemia Vegelin van Claarbergen, Raden ordinaris enz. en gepronuntieert den 6 April 1724.

Accordeert met voorsz. Register enz.

BREDA. „ geen Reformatie, of ander Provocatie vallen kan, „ nog aan dezelve behoeft gedefereerd te worden."

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ja Amptshalve kan de Adv. Fiscaal, om die reden zig niet dispenseeren U Ed. Mog. respectueuselyk by dezen in consideratie te geven, of dezelve niet zouden konnen goedvinden by de eerst voorkomende gelegentheid een nadere Remonstrantie aan Hun Hoog Mog. te doen, ten einde opgemelde Resolutien buyten effect voor het vervolg worden gesteld, voor al daar de laatstgem. is genomen op de instantien door gem. Raden en Rekenmeesters, by hun Memorie van dato 25 Nov. 1771 gedaan (*l*) waar tegens U Ed. Mog., of het Officie Fiscaal van Braband geen gelegentheid hebben gehad, om voor het Regt der Hoge Overheid & het belang der Ingezetenen van voorsz. Baronie, welke zig by Vonnissen, door het gemelde subalterne Jagtgerigt gewezen, beswaart mogten oordeelen, en volgens de Brabantsche Regten en Privilegien U Ed. Mog. Regterlyk Officie, in cas van Provocatie, reclameeren, de voorsz. bewyzen onder het oog van Hun Hoog Mog. te brengen.

Nu zal de Adv. Fiscaal nog maar alleen aantonen, dat in allen gevallen de Raden en Rekenmeesters zeer verkeerdelyk hun toevlugt hebben genomen tot Hun Hoog Mog., om van Hoogstdezelve eene decisie nopens alle de gepraetendeerde Regten, by hun Deductie gemeld, te vragen, maar dat ter contrarie, zoo die saaken nog kunnen, en mogen gemaakt worden tot voorwerpen van discussie en onderzoek, zulks alleen tusschen hun, en den Procureur Generaal voor U Ed. Mog. als de eenige competente Regter, zoude behooren te worden gedemelleerd, waar toe zy hebben gehad, en nog zouden hebben een gepaste gelegentheid, wanneer zy maar voor den Drossaard de, Stad en Baronie van Breda, en zyn Stadhouder intervenieeren, of zig by deselve voegen in de procedures door den Proc. Gener. tegens henlieden ondernomen.

Want de Raad van Braband, offschoon, by deze tegenwoordige Raden van Zyne Hoogheid, als Party aangemerkt, is, en behoort te zyn de eenige Regter over

(*l*) Zie N. Neder. Jaarb. 1772. bl. 458 550.

over de Geschillen, tusschen den Heer van Breda, en den Procureur Generaal van Braband, ter zake van gesustineerde Regten en Privilegien, ontstaande.

Dit dicteert het algemeene Brabantsche Landregt; dit hebben de Heeren van Breda, en derzelver Raden menigvuldige reysen erkend, dit hebben de Hertogen van Braband solemneel bezworen, en hunne Steden en Vasal Heeren doen besweeren met Heylige Eede.

En offschoon deze tegenwoordige Raden van zyn Hoogheid by hunne *Missive van 25 Nov.* 1771 de Resolutien van Hun Hoog Mog. van 15 April 1666 en 22 Mey 1694, genomen op het Advies van den Hogen Rade in Holland, confirmeerende de zo evengemelde bevoegtheid des Raads van Braband, als Regters over de Privilegien der Steden en Vasallen, alleenelyk tot de Stad en Meyerye van 's Hertogenbosch willen bepaalen, is zulks volstrekt abusief; daar die Resolutien wel genomen zyn, ter gelegentheid quæstie was over Privilegien der Stad 's Hertogenbosch, maar de vrage, aan den Hogen Rade door Hun Hoog Mog. destyds gedaan, is geweest generaal, namentlyk: *of in het algemeen de Raad van Braband de competente Regter over de Privilegien* der Steden *ware*; En dit door den Hogen Rade AFFIRMATIEF beantwoord, en by Hun Hoog Mog. bevestigd zynde, kan men geen reden uitvinden, waarom Breda, tot Braband, volgens het boven geadstrueerde gehoorende, en door Hun Hoog Mog. tot den huydigen dag daar onder gehouden, in dat opzigt, zonder krenkinge der beworene privilegien en Regten van Braband, daar van geëxcipieerd zoude zyn.

Hun Hoog Mog. hebben daarom te regt *by Resolutie van 24 Dec.* 1761 over het diestyds ontstane verschil tusschen de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid, ter eenre, en de Raden en Rekenmeesters van het Huis van Bergen op den Zoom ter andere zyde, wegens het Regt der Posteryen verklaard, *dat die quæstie zynde tusschen twee Vasallen van den Staat, over de Etendue van der respective Leengeregtigheid* (NB.) *de cognitie daar van behoort tot haar gemeene Leenregter*, DEN RAAD VAN BRABAND.

En is zelfs speciaal gelast aan den Adv. Fiscaal

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. van Braband een waakend oog te houden op de feytelykheden, die daar in verder zouden worden ondernomen, de Daders en derzelver Meedepligtigen te doen apprehenderen, en gevankelyk herwaards over te brengen, om voor den Raad van Braband te worden te regt gesteld, uit welke Resolutie de Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid verder hadden kunnen leeren, dat het in zoortgelyke gevallen, als waar in zy tegenwoordig verseeren, niet vry staat aan hun Hoog Mog. hun beswaar by *Memorie* of *Missive* voor te draagen, maar zulks alleen gepermitteert is te doen by *Requeste*, zoo als die Resolutie expresselyk ordonneert (89).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Het

(89) T. T. *Extract uit het Register der Resolutien van Haar Hoog Mog. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Jovis den 24 December 1761.

Is gehoort het Rapport van de Heeren van Heekeren tot Kell, en andere haar Hoog Mog. Gedeputeerden tot de saaken van de Placaten en Reglementen, hebbende, ingevolge en tot voldoeninge van derselver Resolutie commissoriaal van den negenden deeser loopende maand, met ende nevens eenige Heeren gecommitteerde uyt den Raad van Staaten geëxamineert een Memorie van den Heere Cornet, Resident van Syne Cheurfurstel. Doorl. van den Paltz, claagende over de infractien aan de Regten van het Postampt van Bergen op den Zoom, toegebragt door den Postmeester van Steenbergen, en kennis gevende van de middelen van retorsie die gemelde Syne Cheurfurstel. Doorl. gemeent hadden in het werk te moeten stellen, tot conservatie van de Regten aan Hem competeerende.

En daar nevens, ingevolge, en tot voldoeninge van derselver Resolutie commissoriaal van den 21 daar aan volgende, geëxamineert hebbende een Missive van die van den Raade en Reekeningen van Syne Doorl. Hoogh. den Heere Prince van Orange en Nassau, geschreven alhier in den Hage, den 18 daar te vooren, houdende, dat voor weynige dagen tot hunne alleruyterste surprise waren geinformeert, dat de Postillon van Hooggem. Syne Hoogheids Postcomptoir van Steenbergen, komende van de Moerdyk, en rydende met brieven langs de gewoone route na Steenbergen voornoemt, op het Territoir

van

Het is daar en boven de Raad van Braband, aan wien het 2de Art. *van de Instructie*, waar op zy besoigneert, van het Marquizaat van Bergen op den Zoom, op een feytely ke wyse was geattacqueert, en het maal met brieven aan hem ontnoomen en gespolieert.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dat zy vervolgens dien aangaande soo spoedig mogelyk getragt hadden nader te worden geëclaircisseert en dan ook sedert in het sekere waren bericht, dat Mr. Johannes Jacobus Stuurman, Postmeester te Bergen op Zoom voorn., van sig hadden konnen verkrygen om niet alleen op Woensdag den 9 deser loopende maand, de voorn. Steenbergschen Postillon feytelyk te doen aanhouden binnen den Oudenbosch, en geadsisteert met een Boode, en de Geregtsdienaren van het Oostquartier van het Marquizaat van Bergen op den Zoom voorn., de maale met Brieven aan den selven Postillon te ontneemen, daar mede in een boven vertreck van sekere Herberg te gaan, de maale te openen, en de particuliere sakken of kleyndere maalen der Hollandsche Steden, welke in het selve waren, open te snyden, en de brieven voor Bergen op den Zoom en het Marquizaat gedestineert, daar uit te spolieeren, maar ook dat de voornoemde Mr. Joh. Jacobus Stuurman, in die selve violente handelwyse voortgaande, daar en boven had konnen goedvinden, op den 12 daar aan volgende, de voorn. Postillon op een meer verregaande wyse te ontweldigen de sak met Brieven van Breda op Steenbergen en Zeeland, en deselve geheel en al onder sig te behouden, schoon de gemelde Mr J. J. Stuurman seer wel was geinformeert, dat daar inne geen brieven voor de Stad of het Marquizaat van Bergen op den Zoom wierden gedepecheert, als welke integendeel door een directe correspondentie of route van Breda over de Posthoorn na Bergen op den Zoom voorn., geaddresseer en versonden wierden; continueerende wyders de voorn. Postmeester Stuurman telken postdag met syn voorsz. feytelyke aanhoudinge en spolieeringe der brieven, en deselve tot een importante præjuditie der correspondentie, hoe langs hoe meer uytbreydende, versoekende om geallegeerde redenen, dat haar Hoog Mog. deswegens de nodige en eclatante reparatie aan het Postcomptoir van hoogged. Syne Hoogh., en daar haar Hoog Mog. sulks verder noodig mogte oordeelen, gelieven te doen erlangen, en met opsigte tot het vervolg, sodanige prompte en efficacieuse voorsieninge tegens alle sulke violente ondernemingen onder derselver Souverain opsigt te doen, als haar Hoog Mog. na het

BREDA. gueert, en Regt administreert, aanbevolen is *de kennisse van 's Hertogs Hoogheid, Heerlykheid en Domeinen.* Zo

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed u egens de hooge regten der Baronie van Breda.

important gewigt der sake, sullen oordeelen te behooren, en dat particulierlyk aan de respective Officieren in het voorsz. Marquizaat van Bergen op den Zoom moge worden gelast, alle deselve feytelyke ondernemingen op het kragtigste tegen te gaan, en de respective Postillons van hooggem. Syne Hoogheids voorsz. Postcomptoir, des noods, alle hulpe en adsistentie tegens deselve te verleenen.

Waar op gedelibereert, en in agting genomen zynde, dat een questie tusschen de Posteryen van Bergen op den Zoom en Steenbergen, over ieders bevoegtheid, om sekere brieven over te brengen, of niet; *in effect is een questie tussen twee Vasallen van den staat over de etendue van derselver respective Leengeregtigheden, waar van de cognitie* TOT HAAREN GEMEENEN LEENREGTER, DEN RAAD VAN BRABAND *behoord*, en dat het oversulks aan den Heer Marquis van Bergen op den Zoom, of die van syn Rade, vermeenende door den Postmeester van Steenbergen te wesen verongelykt, geensints heeft vrygestaan sig selfs te regten, en vooral niet met die onderneeming werkstellig te maaken (na dat men de gepretendeerde laesie ontrent anderhalf jaar, gelyk in de voorsz. Memorie van den Heer Resident Cornet erkend word, heeft aangesien, door het arresteeren van de Steenbergsche Postilion, het feytelyk openen van syne valiesen, en daar uit te ligten sulke brieven als men goedvond, soo als in desen iterativelyk is geschied, en in een land van Justitie, daar men de Postillons en Postvaliesen altoos heylig en inviolabel heeft gehouden, niet langer kan worden geduld; is goedgevonden en verstaan, *te gelasten den Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Braband een waakend oog te houden op de feytelykheden die in deese verder soude mogen worden ondernomen, de daaders en derselver Medeplichtigen te doen apprehendeeren en gevankelyk herwaards over brengen, om voor den Raad van Braband te worden te regt gesteld.*

Vooris mede geremarqueert synde, dat de *Memorie* door den Heer Cornet gepresenteert, rouleert over saaken het Marquizaat van Bergen op den Zoom concerneerende, weswegens het Addres *niet* BY *Memorie maar* BY REQUESTE *hadde behooren te geschieden*, is wyders verstaan *dat in het vervolg over saaken het Marquizaat concerneerende, geen Memorien meer aangenoomen sullen worden, maar dat sig die van*

den

Zo 'er nu immer een quæstie heeft geëxsteert, of exsteeren kan, *'s Hertogs Heerlykheid rakende*, het is deze, die de Raden en Rekenmeesters by hun Deductie aan den Procureur Generaal van Braband, moveeren; daar kan voor het regt van den Hertog van Braband, en dat der Ingezeten van den Lande van Breda, nooit een quæstie van meerder belang worden gemaakt, als dat de Raaden van een Vasal-Heer opkomen, ende *aan den Souverain zyne legislative magt, de werking zyner Wetten, het voornaamste gedeelte der opperheerschappy, en de autheriteit van zyn Officie Fiscaal in de calangie der Officieren betwisten*, en alles willen over brengen tot den Vasal-Heer en zyne Amptenaren.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Maar wat behoeft de Advocaat Fiscaal zig met een breedvoeriger adstructie van dit Poinct uit het algemeene Landregt bezig to houden, daar hier zelve de *gezonde reeden* voor hem spreekt, en de *veiligheid* der Ingezetenen van de Baronie van Breda tegens alle overlast, vexatien, exactien en concussien der Officieren aldaar, zulks volstrekt van Hun Hoog Mog., als derzelver Souveraine Heeren, eyscht.

Welke tog zouden de gevolgen zyn, indien het de Brabandsche Vasallen geoorloofd waare, zo zy eenige Regten ten nadeele van 's Hertogs Hoogheid en Domeinen, wilden sustineeren, zig van de judicature des Raads van Braband te ontslaan, daar de Hertog van Braband zelve nimmer geweigert heeft, om over desselfs Domeinen voor dien Raad te regt te staan; alwaar dan het Officie Fiscaal in naam van de Hoo-

den Raade en Reekeningen wegens het Marquizaat by REQUESTE *sullen moeten addresseeren.*

En sal vervolgens Extract van dese haar Hoog Mog. Resolutie door den Agent van Byemont aan den Heer Resident Cornet ter hand gesteld werden, om te strecken tot desselfs narigtinge, ten einde sig die van den Rade en Reekeningen van het Marquizaat daar na souden kunnen reguleeren.

En sal gelyk Extract gesonden worden aan die van den Raade en Reekeningen, soo van Syne Doorl. Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, als van het voorsz. Marquizaat, *om te strekken tot derselver waarschouwinge.*

BREDA. Hooge Overheid 's Hertogs Regt handhaaft en verdedigt.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hebben de Raaden van Zyn Hoogheid wel immers gepenetreert de præjudicie, die Zyn Hoogheid, als Heer en Baron van Breda zoude lyden, zoo hem dit Regt wierd bedisputeert?

Is het dog niet de Raad van Braband, en zelve de Adv: Fiscaal, en Procureur Generaal van Braband, die beide, of schoon de laastgem., wanneer het 's Hertogs Hoogheid en Domeinen concerneert, party moet zyn, met eede belooft hebben en verpligt zyn de Privilegien der Heeren van Breda te maintineeren, en derzelver Regten tegens alle overlast te beveiligen!

Of hebben de Raaden van Zyn Hoogheid dan nooyt in hunne Retroacta geleezen, hoe yverig de Advocaat Fiscaal, en Procureur Generaal van Braband in vorige tyden de Privilegien, en Regten des Heers van Breda gedefendeert hebben?

En de ondergeschr. Adv. Fiscaal verklaart, dat hem niets meer ter herten gaat, dan benevens het Regt van Hun Hoog Mog. voor de Regten des Heers van Breda, zo die geschonden mogten worden, te waken.

De Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid gelieven maar eens na te zien de Missives, die de Raad, zo aan Hun Hoog Mog., als aan Zyne Hoogheid, in den jaare 1610 respectivelyk geschreeven hebben, wanneer, na hunne opinie, de Heeren Raden van Staten ondernamen zaken, in præjuditie van de Regten, Zyn Hoogheid, als Heer van Breda, competerende (*m*).

Wanneer de Adv. Fiscaal der Financien des Konings van Spangen, en de Procur. Generaal van den Raad van Braband te Brussel in den jare 1664 aanspraak maakten op de Heerlykheden *Hage*, *Sprundel*, *Nispen* en *Zundert*, in de Landen van Breda gelegen, (die men hier boven gesien heeft, dat door den Hertog van Braband aan den Heer van Breda in den jare 1387 verpand zyn geworden) en deselve Heerlykheden wilden inlossen, tot wien hebben de Vorstelyke

(*m*) Vide *Bylage littera* P.

lyke Voogden over den minderjarigen Prins Willem den Derden, als Heer van Breda, tot maintien van desselfs Regt hun toevlugt genomen?

BREDA.

De Adv. Fiscael weder-legt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De twee *Sententien van dezen Raad*, beide in datis 24 Juny 1665 bewysen, dat de Raad van Braband die Heerlykheden, en Dorpen heeft verklaart geen lossinge subject, of onderworpen te weezen, misgaders de Sententie van den Leenhove van Brussel van 23 Dec. 1664 gecasseert (90).

(90) U. U. I. *Extract uit het Register der Sententien van den Raade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze, beginnende* 1635 *en eyndigende* 1675.

In der saake hangende voor den Raade ende Leenhove van Brabant tusschen Joh. vander Beeck, als Proc. van haare Hoogheyt Mevrouwe de Princesse Douagiere van Orangien, soo voor haar selfs als mede versocht ende geautoriseert synde van syne Maj. van Groot Brittagne ende van syne Churfurst. Doorluchtigheydt van Brandenburg, haare Hoogh. mede Voogden, ende in die voorsz. qualité Impetr. van Mandam. van Arrest, cassatie ende pœnaale met de clausule van Edicte ter eenre, ende Johan vander Schueren als Raad ende Fiscaal van den Raade ende Finantie der Coninx van Spagne tot Brussel, als mede den Raad en Proc. Gener. in Brabant Gedes herdes ende defaillianten in 't voorsz. cas ter andere zyde, gesien de Mandamenten van daagceele, d'Exploicten, uyt crachte van dien gedaan, mitsgaders d'acten van defaulten daar op geslagen, ende den Intendit met de stucken ende munimenten tot verificatien van dien by den voorsz. Impetrant overgelevert, den Raad met rype deliberatie van Raade doorgesien ende overwogen hebbende alle 't geene ter materie dienende was, ende in dese heeft connen ende mogen moveren doende recht versteckt de Gedes herdes en defaillianten van alle Exceptien, declinatoir, en peremptoir, mitsgaders van alle desensien ende weeren, die sy in desen eenigsints hadden mogen doen ende proponeeren, decreteert dienvolgende het Arrest ende interdictien pœnaal, condemneert de Gedes herdes ende defaillianten ende particulierlyk den voorsz. Raad ende Proc. Gener. van Brabant, het presenteeren van syne Requeste aan den Leenhove tot Brussel, het optineeren van 't Appoinctement op deselve, ende namentlyk mede het doen depecheeren van de beslotene Missive ende het doen bestellen van deselve met allen den gevolgen ende aankleeven van dien, ende sulx mede met de Vonnisse van den

BREDA. De Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid slaan het oog eens op de Sententie, door den Raad van Leenhove tot Brussel van dato den xxiij Dec. 1664, als alles incompetenter, nulliter, qualycq ende 't onrechte gedaan, vervolgt, ende specialyk mede in præjuditie van de litispendentien by den Impetr. alreede daar bevorens aangaande de beleening ende lossingen ten Processe vermelt No ... voor deesen Rade ende Leenhove geintroduceert, costeloos ende schadeloos aff te doen, interdiceert henlieden van gelycken meer te doen, als mede die voorsz. hunne Proceduren ende Vonnisse nimmermeer te vervolgen ofte in 't werk te stellen directelyk ofte indirectelyk in eeniger manieren.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductien van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Casseert voorts alle de Proceduure van de voorsz. Ged[en] en Desaillianten, ende den voorsz. vonnisse, omme daar op by deselve Ged[en] geobtineert, imponeert hen lieden een eeuwich swygen en silentium Ende condemneert de Ged[en] ende defaillianten mede in de costen ter taxatie ende moderatie van de voorsz. Raade. Actum & pron: 24 Juny 1665. enz.

U. U. 2. *Extract uit het Register der Sententien enz. beginnende* 1635 *en eyndigende* 1675.

In der zaake hangende voor den Raade en Leenhove van Braband, tusschen Joh. van der Beek, als Proc. van haar Hoogheid Mevrouw de Princesse Douariere van Orangen, soo uit haar eyge hoofde, als ook als tot die voorsz. Voogdy versogt en geauthoriseert synde van Zyne Maj. van Groot Brittagnie, ende van Zyne Churf. Doorl. van Brandenburg, haare Medevoogde ende in die voorsz. qualityt Impetr. van Mandement van Arrest en Daagceele met de clausule van edicte ter eenre.

Ende Johan van der Schuere, in qualiteit als Raad en Fiscaal van den Raade van Finantie des Konings van Spagne tot Brussel, benevens de Schout, Schepenen van de Hage, item de geswoorens van de Dorpe van Sprundel, nog de Schepenen van de Dorpen van Nispen, en de Schout, Secretaris en Leenmannen van Zundert, mede Gedaagdens, edog voorsz Joh. van der Schuere in de voorsz. syne qualité herdaagde defailliant ter andere zyde,

Gesien de Mandamenten en daagceele, d'exploicten uit kragte van dien gedaan, mitsgaders de acten van defaulten daar op geslagen, ende de Intendit met de Stucken en Munimenten tot verificatie van die by de voorsz. Impetrant overgeleevert, de Raad met rype deliberatie van Rade doorgezien ende overwogen hebbende alle het het geene ter materie dienende was, ende in dese heeft konnen of moge moveren, doende reght ver-

van Braband tusschen den Procureur Generaal, Impetrant van Mandament van arrest, pœnaal, en daagceele met de clausule van Edicte contra Walterus Coninx cum suis, Gedaagdens, herd. en defaillanten *op den* 14 *July* 1676 geweezen, by welke de Procedures, door de Gedaagdens voor den Raade van Braband te Brussel tegens den Heere Prince van Orangne ondernoomen, zyn gecasseert (91).

Baronie. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De verstee kt den Gedaagde en Herdaagde en Defailliant in syne voorsz. qualité van alle exceptien declinatoir, dilatoir en peremptoir, mitsgaders van alle defensien en weeren, die hy in dese eenigsints hadde mogen doen of proponeeren, decreteert dienvolgende het arrest, condemneert den Ged^en Herd^en defailliant zyn vermeeten, ende vantises, als dat de voorsz. Heerlickheden ende Dorpen beleende Heerlickheden ende Dorpen souden wesen, en hy deselve als nog soude vermogen te konnen lossen, met allen het geene op die voorsz. vermetinge en vantises verder gevolgt soude mogen zyn, in des Impetr. Mandement breeder vermelt, als alles qualik ende ten onrechte gedaan, kosteloos en schadeloos af te doen, mitsgaders te laten vaeren, interdiceert denselve suix van gelyke meer te doen ofte daar op verders aldaar tot Brussel ofte elders ter saeke van die jegens de Heere Prince van Orangne voorts te procedeeren ofte te doen procedeeren directelyk ofte indirectelyk, verclaart daar en boven de voorsz. Heerlikheden en Dorpen geen lossing subject of onderworpen te wesen, imponeert den Ged^n Herd^n en defailliant in syne voorsz. qualité, voor soo veel hy ter contrarie heeft willen sustineeren, een eeuwig swygens en silentium, ende condemneert den selven mede in de koste van den Processe ter tauxatie ende moderatie van den voorsz. Rade. Actum in den Rade en Prov. den 24 Juny 1665.

Accordeert enz. 's Hage den 18 Maart 1775 *P. v. Spaan.*

(91) V. V. *Extract uit het Register der Sententien enz. beginnende* 1676, *en eyndigende* 1686.

In der zaake hangende voor den Rade ende Leenhove van Braband, tusschen *den Proc. Gener. van Brabant Impetrant van Mandament van Arrest pœnaal, ende daagceele* met de clausule van Edicte ter eenre, Ende Walterus Conincx, Aldericus Arnoldus Lemmens, Petrus Dooms, die overleden soude wesen, ende in sulke geval den Prior van 't Clooster der Bogaarden binnen Antwerpen, mitsgaders Cornelis Rombouts, respective oude Pastoren der Dorpen ende Parochien van Gilse, Ginneken, Dongen, ende Sprundel, ende nog Nicolaus Das-

BREDA. De Prædecesseurs van deze Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid hebben in den jaare 1705, zelfs

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Dassenius, ende Johannes Somers, ende nu by desselfs overlyden den Persoon van N. Nuyts, Pastoor tot Hoostraaten als Curateur van desselfs Sterfhuys ofte boedel beyde Vicarissen tot Rysberge, alle Gedes Herdaagdens, ende defaillanten in 't voorsz. cas ter andere zyde,

Gesien de Mandamenten van daagceele, d'exploicten uyt krachte van dien gedaan ende den Intendit met de Stucken ende verificatien by den Impetrant onder Inventaris overgelevert, den Raad met rype deliberatie van Rade doorgezien ende overwogen hebbende alle 't geene ter materie dienende was, ende in dese heeft connen of mogen moveeren, doende Recht, versteeckt de Gedes Herdes en de Defaillianten van alle Exceptien, Declinatoir, Dilatoir en Peremptoir, mitsgaders van alle defentien ende weeren die sylieden ende elck van hun gecompareert synde, hadden mogen doen, ende proponeeren, decreteert het arrest, in dese gedaan, *casseert voorts de Procedures van Arrest ende Rau actie by de Gedes Herdes ende defaillianten voor den Raade ofte Cancellerye van Brabant tot Brussel geëntameert* TEGENS SYNE HOOGHEID DEN HEERE PRINCE VAN ORANGE, *mitsgaders de twee Vonnissen ofte Sententien van den selven Rade ofte Cancellarye op den* 20 *Dec.* 1672 *ende den* 18 *Febr.* 1673 *daar aan volgende in die saake gewesen ende gepronuncieert met alle de gevolgen ende aankleeven van dien*, ende verklaart deselve nul, ne geen, ende van onwaarden.

Ende dat derhalven de bevelen ende interdictie Pœnaal in desen verleent, als wel ende te rechte gedaan, Stadhouden ende volkomen effect sorteeren sullen, condemneert dienvolgens de Gedes Herdes en defaillianten de voorsz. nulle Procedures, Vonnissen, ende Executien, met alle de gevolgen ende aankleven van dien kosteloos ende schadeloos af te doen; interdiceert deselve op een pœne van honderd goude realen jegens de Hooge Overigheid te verbeuren, van gelyke meer te doen, ende ook van met de verdere gecommineerde executien uit kragte van de voorsz. nulle vonnissen voort te vaaren of ook henlieden daar mede anders ints in eenige manieren te behelpen directelyk ofte indirectelyk, als mede condemneert deselve Defaillianten in de kosten van den Processe ter taxatie ende moderatie van dese Rade, ende verklaart de gearresteerde pensioenen daar voor executabel. Actum in den Raade den 14 July 1676, & pron. den xxix dito. Accordeert enz.

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraad wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

zelfs voor dezen Raad Procedures tegens de Heeren Raaden van Staaten over het Regt *der confiscatie van de Vyandelyke goederen in de Baronie* van Breda, Steenbergen en Princeland, geëntameert, en U Ed. Mog. hebben aanstonds doen zien, hunne volvaardigheid, om aan Zyn Hoogheid, den Heer van Breda, regt te administreeren, gelyk hier vooren op een ander respect bereyds is geremarqueert.

Ja de gemelde Raden en Rekenmeesters hebben meenigmaalen, wanneer zy of door den Procureur Generaal van Braband, of door een ander, zelfs Officieren van Breda, voor dezen Raad, wegens een of ander Regt des Heers van Breda en Steenbergen, wierden opgeroepen, de Jurisdictie van dezelve erkent, en zig nimmer geopposeert, dat de questien, tusschen de Stad en Dorpen des Lands van Breda, of de Officianten van dien onder elkanderen gemoveert, by deezen Raade wierden beslegt.

De *Sententie van dezen Rade* in dato 6 Dec. 1714 tusschen Bastiaan van den Elshout cum suis, Requiranten om Mandament pœnaal, en naderhand Eysschers in R. A. ter eenre, op ende jegens Mr. Josias Eckhart, Rentmeester van Zyn Koningl. Majesteit van Groot-Brittannien glor. mem., tot Breda, eerst Gerequireerde, en vervolgens Verweerder in het voorsz. cas ter andere zyde, nopens een gesustineerde remissie van Pagt, uit hoofde de Pagters het gebruyk van het Water, tot de Watermolens nodig, volgens de conditien niet hadden kunnen profiteeren, levert daar van een volledige preuve uit (92).

By

(92) W. W. *Extract uit het Register der Sententien enz. beginnende 27 Jan. 1711 en eyndigende 24 December 1720.*

In der saake hangende voor den Rade van Brabant, tusschen Bastiaan van den Elshout, Johannes van Lanschot, Jacobus Floreen, Adriaan Baasen, ende Johan Block eerst Requiranten omme Mandament Pœnaal, ende nu Eyssers in Rauactie, ende Gerequireerdens van Requeste Civile by voorgaande Appointemente van den Rade geinterineert ter eenre. Ende Mr. Josias Echard, Rentmeester der Domainen van sya Conincl. Majest. van Groot Brittannie glor. memorie tot Breda eerst Gerequi-

reer,

BREDA. By Sententie van den Raad van Braband van 11 Febr. 1718 in de zaak van Gysbert van Hogendorp, Drossaard der Stad en Lande van Steenbergen, mitsgaders de Hoog Vorstelyke Voogden van de Princelyke weezen van Orangne en Nassau, en in die qualiteit tydelyke Heeren van de Stad en Lande van Steenbergen, met voorn. Drossaard gevoegt, Impetranten van Mandament van maintenue, met de clausule, om ten dage dienende pœnaal te verzoeken, en Verweerders in reconventie ter eenre, ende Francois Ram, Heer van Hagendoorn, Gedagden en Eysscher in het voorsz. respective cas ter andere zyde, is begreepen, *dat de Heer van Steenbergen de Jagt, en Patrysvangst, mitsgaders het Schietgeweer onder de voorsz. Jurisdictie van Steenbergen niet anders mogte exerceeren, of doen exerceeren, als in zyn Sai-*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

reerde ende as Verweerder, mitsgaders Requirant van de voorsz. Requeste civile, ter andere zyde,

Den Raadt gehoort hebbende het rapport van de Heeren Commissarissen daar vooren de voorn. Partyen gecompareert syn geweest, ende voorts met rype deliberatie van Rade doorgesien ende overwogen hebbende alle 't gene ter materie dienende was, ende in dese heeft connen ende mogen moveren, doende Recht adjudiceert de Eysschers haren Eisch ende Conclusie op ende jegens den Verweerder in syne gem. qualiteit ten verbale gedaan, ende genomen voor soo veel by deselve gecontendeert is, tot een remissie van de pagt der respective Molens over de jaren 1703 en 1704 aldaar breder gemelt, begroot de voorsz. remissie op eene somme van seven duysent guld. eens, ende condemneert vervolgens denselven Verweerder de Eysschers van de meergem. remissien ter montant voorsz. te laten jouisseren, het verdere geheysche de voorsz. Eysschers ontseggende, condemneert wyders den Verweerder in syne qualiteit als boven in drie vierdeparten van de costen van desen Processe ter tauxatie ende moderatie van den gem. Raden, het resterende vierdepart compenserende, om redenen den Raadt daar toe moveerende. Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Maurits le Leu de Wilhem, Heere van Waalwyk, Præses, Quiryn van Stryen, Willem van Persyn, Johan Troye, Johan Scot, Gerard Thierens, Jacob Adriaen Cunæus, Johan Gaal, Johan Vroesen ende Johan van den Honert, Raden ordinaris in den gemelden Rade desen sesten Dec. xvij. ende veertien, en gepron. den 19 dito. Accordeert enz.

Saifoen met hayr op hayr, en pluym op pluym, en zig reguleeren na de blyde inkomsten der Hertogen van Braband, in de tyden en Plaatsen op het stuk van de Jagt geëmaneert (93).

(93) X. X 1. *Extract uit het Reg. der Sent. enz. beginn. den 27 Jan 1711 en eind. 24 Dec. 1720.*

In der sake hangende voor den Rade van Brabant, tusschen *Gysbert van Hogendorp Heere van Hoffwegen, Drossart van de Stad ende Landen van Steenbergen, mitsgaders de Hoogfurstelyke Voogden van de Princelycke Weesen van Oragne en van Nassau in die qualiteyt tydelycke Heeren van de voorsz. Stad ende Landen van Steenbergen met den voorn. Drossard gevoegt*, ende alsoo gesamentlyke Impetranten van Mandament van maintenue met de Clausule omme ten dage dien einde Pœnaal te versoeken ende Verweerders in reconventie ter eenre, Ende *Francois de Ram, Heere van Hagendoorn*, Ged. en Eysser int voorsz. cas ter andere zyde,

Den Raade met rype deliberatie van Raade doorgesien ende overwogen hebbende alle't geene ter materie dienende was, ende in dese heeft connen, ende mogen moveren,

Doende Recht int plenair possessoir, ontsyt den Impetrant ende Gevoegdens haeren Eysch, ende conclusie in conventie, op ende jegens den Gedaagde gedaan ende genomen, ende in reconventie, adjudiceert den Eysscher synen eysch ende conclusie int selve cas gedaan en genomen onder beneficie van syn contra declaratoir en modificatie op den 14 Sept. 1714 in actis gedaan, waar by verclaart, te vreden te zyn, mits nog de Eysers ende Verweerders in reconventie, nog yemant haarentwegen de Jagt, en Patrysevangst, mitsgaders het Schietgeweer onder de Jurisdictie van Steenbergen anders exerceeren, ofte doen exerceeren als in synen Saysoenen met hayr op hayr, en pluym op pluym, en sig reguleerende na de blyde Incompsten der Hertogen van Brabant in de tyd ende plaatse op het stuk van de Jagt geëmaneert, dat in dien gevalle hy Verweerder ende Eyser in reconventie, mede niet anders als in voegen voorsz., sal jagen, door syn selven, syn Jagers off gebroode dienaars, ende tot soo verre modificerende synen eysch ende conclusie, ende condemneert den Impetrant ende Gevoegdens in de Costen soo in conventie als reconventie gevallen, ter taxatie, ende moderatie van den gemelden Rade. Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Quiryn van Stryen, Præses, Willem van Persyn, Johan Troye, Johan Scott, Jacob Adriaan Cunæus, Johan Gaal, Johan Vroesen, Johan van den Honert ende David le

BREDA.

De Adv. Fiscael En wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

En dien conform zyn naderhand by eene communicatoire dispositie van 19 July 1719 dezelve partyen *hinc inde* geordonneert, *de Jagt in het aanstaande Jaar Saisoen onder de Jurisdictie van Steenbergen niet anders te exerceeren, als hayr met hayr, en pluym met pluym* (94).

Zyn niet de Raaden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid by *Sententie van* 10 *Nov.* 1719 gecondemneert zekere Waarschouwinge by hunlieden op den 17 Jan. 1715, tegens het brengen van eenige Graanen op de Watermolens onder Rysbergen, geëmaneert, te casseeren enz. (95).

En

le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum ende Middelrode, Raden ordinaris in den gem. Rade desen elffden Febr. xvij^e^ entde achtien, en gepron. den 23 dito. Accordeert enz.

(94) X. X. 2. *Extract uit het Register der Communicatoire Dictums enz. beginnende* 13 *Jan.* 1700 *en eyndigende* 16 *Decemb.* 1720.

Francois de Ram, Heere van Hagendoorn Requirant ter eenre, Gysbert van Hogendorp Heere van Hoffwegen, Drossard der Stad en Landen van Steenbergen, als mede de Furstelyke Voogden van de Princelyke wesen van den Prince van Oragne ende Nassau, als Heer van Steenbergen, Gerequireerdens. Gesien in den Rade van Brabant de Requeste, by ofte van wegen den voorsz. Requirant op den 10 deser maant July 1719. aan de gemelden Rade gepresenteert, gesien tot dien de respective rescriptie, soo van den gem. Drossart van Steenbergen, als mede van de Forstelyke Voogden hier voor gemelt met de annexe stukken daar jegens ingedient, ende op alles geleth, Den Raadt ordonneert Partye hinc inde; de Jacht in het nu aanstaande Jaght saysoen onder de Jurisdictie van Steenbergen niet anders te Exerceeren ofte van harentwegen te doen exerceeren als hayr met hayr, ende pluym met pluym.

Aldus gedaan in 's Gravenh. by d'Heeren Quiryn van Stryen, Præses, Willem van Persyn, Iohan Scott, Jacob Adriaan Cunæus, Johan Gaal, Johan Vroesen, Johan van den Honert, David le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum ende Middelrode, ende Franc van der Goes, Raden ordinaris in den gem. Rade desen 19 July xvij^c^ en negenthien. Accordeert enz.

(95) Y. Y. 1. *Extract uit het Reg. der Sent. enz. beginn.* 27 *Jan.* 1711. *en eyndig.* 24 *Dec.* 1720.

In der saake hangende voor den Raade van Brabant tusschen

d'Erf.

En zelve by *Sententie van* 16 Dec. 1720 gecondemneert gyseling te houden, tot dat zylieden het publiceeren en affigeeren van gemelde Waarschouwin-

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

d'Erfgenaamen van wylen Pieter Noeys ende Helena Schuyrmans in haar leeven egte Luyden ende gewoont hebbende tot Antwerpen, in qualiteyt als het Regbt verkregen hebbende van de Erffgenamen, ende Representanten van wylen Johan van Daelwyck, in syn leeven Med: Doctor wonende tot Middelburg, in Zeelandt, Ende van Willem Wygancx in syn leeven Kiesheer tot Middelburg voorn., die Possesseurs ende Eygenaars waren onder anderen van de Watermolens staande tot Rysbergen Baronie van Breda, alsoo Impetranten van Mandament van daagceele ende Pœnaal Stadhoudende tot den dage in Regten dienende ter Eenre. Ende *de Raden, ende Mrs. van de Rekeningen der Domeynen van syne Koninckl. Majt. van Groot Brittanien, glor. mem. aangesteld geweest ende by haar Hoog Mog. als Executeurs van de Testamenten van wylen Prins Frederick Henderick, mede glor. gedagte van hoogstgemelde syne Majesteit, geauthoriseert* Gedaagdens in het voorsz. cas ter andere zyde.

Den Raad met rype deliberatie van rade doorgesien en overwogen hebbende alle het geene ter materie dienende was, ende in desen heeft konnen ende mogen moveeren.

Doende Regt, adjudiceert de Impetrante haaren eysch ende conclusie, op ende jegens de Gedaagdens in desen gedaan, ende genomen onder de elucidatie ende declaratoir by de Impetranten op den 4 Nov. 1716 in actis gedaan, decreteert dienvolgende de bevelen, ende Interdictie Pœnaal in der Impretanten voorsz. Mandament breeder vervat naar syne forme ende innehouden *condemneert mitsdien de Gedaagdens het doen Publiceeren, ende affigeeren van soodanige Waarschouwingen, ende het statueeren daar by van soodanige pæne, ende boete, als in de Waarschouwinge van* 17 *Jan.* 1715 *in der Impetrante Mandament breeder gemeld, als incompetenter ende nulliter gedaan; ende ondernomen, te casseeren, ende interdiceert de Gedaagdens van gelyken meer te doen, oft eenige pænen ofte boetens in de voorsz. Waarschouwingen pretenselyk gestatueert tegens yemant, wie het ook soude mogen syn, dewelcke eenige Granen op de Watermolen tot Rysbergen sullen willen te malen brengen, ofte aldaar te laaten breken, te doen executeeren, ofte jegens deselve ter dier saake eenige Rechergien te doen*, Ende condemneert de Gedaagdens in de costen ter taxatie en moderatie van gemel

Nn den

BREDA. winge van 17 January 1715, en het statueren van de poenen daar by vermelt, als incompetenter en nulliter gedaan, zouden hebben gecasseert (96).

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De

den Raade. Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Willem van Persyn, Præses, Johan Scott, Jacob Adriaan Cuneus. Johan Gaal, Johan Vroesen, Johan van den Honert, David le Leu de Wilhem ende Franc van der Goes, Raden ordinaris in den gemelden Raden desen tienden Nov. xvijc ende negenthien, ende gepron. den 20 December A°. voorsz.

Accordeert met voorsz. Register enz.

(96) Y. Y. 2. *Extract uit het Reg. der Sent. enz. beginn. Jan.* 1711, *en eindigende* 24 *Dec.* 1720.

In der zaake hangende voor den Rade van Brabant tusschen *d'Erffgenamen van wylen Pieter Noeys ende Helene Schuyrmans in hun leven gewoont hebbende tot Antwerpen*, Impetr. van Gyselinge, ter eenre, Ende *de Raden en Meesters van de Reekeningen der Domeynen by wylen syne Coninckl. Majt. van Groot Bretagne, glor. ged. aangestelt, ende by haar Hoog Mog. als Executeurs van den Testamente van wylen Prins Frederic Hendrik, mede glor. mem., ende van hoogstgedagte syne Majesteit geautoriseert* Gegyseldens ter andere zyde,

Den Raad met rype deliberatie van Raade doorgesien ende overwoogen hebbende alle het geene ter materie dienende was, ende in desen heeft kon en ende mogen moveren, mitsgaders gehoort het rapport van de Heeren Commissarissen daar vooren de voorsz. Partyen gecompareert zyn geweest, ende gesien het verbaal voor deselve gehouden, doende Recht, adjudiceert de Impetranten haaren Eysch en Conclusie op ende jegens de Gegyseldens ten voorsz. verbale gedaan, en genomen, verklaart de Gegyseldens met haare Presentatie ten voorsz Verbaale gedaan, niet te mogen volstaan, *condemneert vervolgens de Gegyseldens gyselinge te houden, ter tyd ende wylen sy lieden sullen hebben voldaan den innehouden van de Sententie van desen Rade van dato den* 10 *Nov. des jaars* 1719, *tot voldoeninge van dewelke sy lieden sig in desen hebben gehouden voor Gegysselt, ende dienvolgende tot dat sy lieden het publiceeren ende affigeeren van de Waarschouwinge van dato den* 17 *Jan.* 1715, *en het statueeren van de Pœne daar inne vermelt, ende in der Impetranten Mandament breeder gemelt, als incompetenter, ende nulliter gedaan, ende ondernoomen, sullen hebben gecasseert, des dat de Luyden buyten Rysbergen woonende, niet anders binnen*

graa-

De *Sententie van* 30 Jan. 1726 kan ten duidelykste aantoonen, dat 'er dispuut tusschen den Domeinraad en de Officieren 's Lands van Breda, over de authoriteit des Drossaards aldaar vallende, de Raad van Braband des wegens alleen kan en behoort te jugeeren (97).

BREDA. *De Advi Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Zo *graanen vry ende onverhindert op der Impetranten Watermolen aldaar tot Laerschot staande sullen mogen komen laaten bewerken, ende maken als by soodanige stiltens, dat de Windmolens niet behoorlyk konnen werden gebruyckt, ofte dat de Wintmolens in de naburige Plaatsen souden moogen zyn ontstelt, ofte by andere ongelegentheden belet toegebragt soude zyn, waaromme op deselve geene graanen gemaalen soude konnen worden.*

Ende condemneert de Gegyselden in de kosten ter saake deser gevallen, ter taxatie ende moderatie van de gem. Rade.

Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Willem van Persyn, Praeses, Johan Schot, Jacob Adriaan Cuneus, Johan Gaal, Johan Vroesen, Johan van den Honert, David le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum en Middelrode, Franc van der Goes, ende Nehemia Vegelin van Claerbergen, Raden ordinaris in den gemelten Raden desen festienden Dec. xvije ende twintig. Accordeert met voorsz. Regifter enz.

(97) Z. Z. *Extract uit het Reg. der Sent. enz. beginn 1721. en eyndigende 1727.*

In der zaake hangende voor den Rade en Leenhove van Braband ende Landen van Overmaze tusschen *die van den Rade en Meesters van de Reekeninge der Domainen, naargelaten by wylen syne Coninckl. Majt. van Groot-Brittannien, hoogl. mem., als geauthoriseert by haar Hoog Mog. in qualiteyt als Executeurs van de respective Testamenten van wylen Prins Frederick Hendrik, mede hoogl. mem., en van hoogstedagte syne Majesteyt geauthoriseert Impetranten van Mandement van Maintenue, en Verweerders in reconventie* ter eenre; ende *Cornelis Coornkoper, Heer van den Hout; Schouttet der Vryheid Etten, Leur en Sprundel Baronie van Breda; Ged. en Eysscher in de voorsz. respective cas ter andere zyde.*

Den Raad met rype deliberatie van Rade doorgesien ende overwogen hebbende, alle 't geene ter materie diehende was; ende in desen heeft connen ende mogen moveeren, ende geexamineert de stukken hinc inde onder gelibelleerden Inventaris overgeleevert en geleth op de presentatie by antwoort in

BREDA. Zo heeft de Thesaurier en Rentmeester Generaal der Domeynen van Zyn Hoogheid in den jaare 1745 van dezen Raad verzogt een Mandament van Daagceele tegens den Drossaard der Stad en Baronie van Breda, en daar van het volkomen effect gehad.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ja conventie, als mede gesien op het declatoir wegens de Ged. en Eysscher respective, op den 29 Maart 1724 in actis gedaan,

Doende Recht in het plenair possessoir, verclaart den Ged. in conventie met syne gemelde presentatie in conventie te mogen volstaan, nameutlyk van te vreden te zyn ende wel te mogen lyden, dat de Impetranten int selve cas, werden gemaintineert, gestyft ende gesterckt in de possessie vel quasi. van dat den Heer ende Baron van Breda, ofte nu sylieden Impetranten, uyt des Heeren namen aanstellen Schepenen ende Gesworens in de voorsz. Vryheyt van Etten, Leur en Sprundel, als mede dat de Impetranten in qualité ende in voegen als voorsz. werden gemaintineert, gestyft ende gesterkt in de possessie vel quasi, van dat den Drossaard der Baronnie van Breda met ende beneffens den Gedaagde als Schouth van de Plaatsen ofte wel in absentie van den voorn. Drossaard, deslelfs Stadhouderende den Ged. als Schout van de Plaats ende ook wel den Gedaagde als Schouth alleen, als mede wel den Stadhouder, ende den Gedaagde als Schout gesamendlyke, sonder mentie van den Drossaard, naar haar welgevaile, te authoriseeren ende te gelasten, omme de Schepenen die het voorgaande jaar gedient hebben, van haar gedaane dienst te bedanken, deselve van haare Eed te ontslaan ende alsdan de aangestelde Persoonen voor het loopende jaar in haare Ampten in des Heeren name te installeeren ende te beëeden, hem ernstelyk recommandeerende de dienst, rust ende welvaren ende eenigheyt van de Plaatsen ende welvaren van dien; Ende mede recht doende in reconventie, onder en volgens het gemelde gedane Declaratoir, maintineert, styft ende sterkt den Eysscher in reconventie in syne gemelte qualiteyt in de possessie vel quasi van dat geene convocatie van Schepenen ende Regenten van de voorn. Vryheyt ende Plaatsen mag werden gedaan als door hem Gedaagde ende Eysser in reconventie in qualité voorsz ten ware hy op ordre van de Impetranten weigerde convocatie te laten doen, als mede ten ware de convocatien moeten gedaan werden over saken, den Eysscher in reconventie in syn particulier concernerende, ende dat indien gevallen den President ofte den oudsten Schepen de convocatie sal mogen en moeten doen, voorts maintineert, styft ende sterckt den Eysscher in qualité voorsz. in de possessie vel quasi van dat geene oude ende afgaande Sche-

pe-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

Ja toen de Procureur Generaal op den 26 Sept. 1727 tegens de doenmalige Raad van Zyn Hoogheid hadde verzogt, en by den Raad van Braband geobtineert Mandament van cassatie, en interdictie Poenaal en Daagceele met Edicte, ter zaake zylieden op den 15 Sept. 1727 aan A. van Hakhuysen tegens de Erven van C. Huygens hadden verleent Mandament van Daagceele, raakende het Regt tot zekere beneficien in den Bagynhoven en Grootekerk te Breda, en ten dage dienende door den Proc. Generaal tegens henlieden was Eysch gedaan tot cassatie van het zelve Mandement, mitsgaders dat zy onbevoegt zouden worden verklaart, *om aan en tegens de Inwoon-de*

penen ende Regenten van de voorn. Vryheyt ende Plaatsen mogen werden bedankt ende van haar Eed ontslagen, ende geene andere nieuwe Schepenen ende Regenten aldaar mogen werden geinstalleert ende in Eed genomen als met den Eysscher in reconventie in syn voorsz. qualiteit te samen, ende met desselfs concurrentie; des hy om geene andere als wettige redenen, waar van aanteekeninge sal moeten werden gehouden, sig het selve sal vermogen te ontrecken; laatstelyk maintineert, styft, ende sterckt den Eysscher in reconventie in syne voorn. qualiteyt in de possessie vel quasi van dat geene Resolutien in saken, de voorn. Dorpen ende derselver particuliere finantie raakende, in 't Collegie van de Magistraat van dien genomen mogen werden als op des Eysschers in reconventie in qualiteit voorsz. voorgem. convocatie van deselve Magistraat, ende in dessels bywesen, ende met dessels overstaan, ten ware in saaken, den Eysscher in syn particulier concernerende, als wanneer de convocatie sal mogen ende moeten werden gedaan door den President ofte een der andere oudste Schepenen, ende dat die ook alsdan in absentie van den Eysscher in reconventie sullen moeten resolveeren, ende condemneert de Impetranten en Verweerders in twee derde parten van de kosten van desen Processe ter tauxatie ende moderatie van den gem. Rade, het resterende derdepart compenserende om redenen den Raad daar toe moveerende. Aldus gedaan in 's Gravenhage by d'Heeren Willem van Persyn, Præses; Johan Scott, Adriaan Cuneus, Johan Gaal, Johan van den Honert, David le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum en Middelrode, Nehemia Vegelin van Claarbergen, ende Johan Willem Verbrugge, Raden ordinaris in den gem. Rade desen 30 Jan. 1726, en gepronuntieert den 11 April Ao. voorschreve. Accordeert enz.

BREDA. *ren van Braband dusdanige provisien te verleenen, en daar op als een Collegie van Justitie regt te doen.*

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Hebben dezelve Raaden en Rekenmeesters van zyn Hoogheid toen de Judicatuure van U Ed. Mog. zig onttrokken?

Of hebben zy by hunne conclusie van antwoord volmondig *Judicieel* erkent, *dat zy het voorsz. Mandament bielden als gecasseert, en onbevoegt waren, om diergelyke provisien te verleenen?*

Het een en ander zal uit de conclusien van Eysch en antwoord, waar van *binc inde* ter Rolle van deezen Raad is gedient, *luce meridiana clarius* consteeren (98).

Hoe

(98) A. A. A. 1. Compareerde voor den Ed. Raade en Leenhove van Brabant ende Landen van Overmaze, *den Proc. Gener. van Brabant* Impetrant van Mandament van cassatie, mitsgaders van Interdictie pœnaal, ende van daagceele, stadhoudende tot den dage in Regten dienende, met de clausule van Edicte ter eenre, op ende jegens *de Raden en Reekenm. van de Domeynen van syn Coninckl. Majt. van Groot-Brittannien, hoogl. mem., ende Adriaan Ten Hackhuysen, Maria van Alsem, Wed. van M. Carel van der Heyden de Gouda, in syn leven Rentm. van de Geestelyke Goederen, over de Stad en Baronie van Breda, en in die qualiteit, het comptoir van't voorsz. Rentampt waarnemende, de Wed. van Cornelis Huygens, woonende tot Breda, Pieter van Deutecum, Notaris tot Breda, als in Huwelyk hebbende Elisabeth Huygens, Hugo Plassius, Predikant binnen Ter Heyden, Baronie van Breda, en Cornelis van der Hult, Out-Schepen tot Breda voorn., getrouwt met Johanna Plassius, Dogter en Kintskinderen respective van wylen Jacob Huygens en Barbara van Slagwyk*, Ged. in t voorsz. resp. cas ter andere zyde.

Ende by de Middelen van des Impetr. voorschr. Mandam., en andere in tyden en wylen, des noots, nader te deduceren, eysch doende, concludeerde tot decreatie van de beveelen en pœnaal aan den Impetr. by het gem. Mandament verleent, en dat dezelve als wel en te regten verleent zynde, stadhouden, mitsgaders volkomen effect sorteeren zullen.

Dat wyders de Provisie van Justitie, door de opgem. Raden en Rekenmeesters van de Domeynen van syn Koninkl. Majesteyt van Groot-Brittannien, hoogl. mem., op den 1 Sept. deses jaars 1727. aan den voorn. Adriaan Ten Hackhuysen jegens den Rentm. van de Geestelyke Goederen tot Breda,

mits

Hoe de Raaden en Reekenmeesters voorsz. ten opsigte van de Rentmeesters zelve voor dezen Raa-
de

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

mitsgaders de voorn. Wed. van Cornelis Huygens, cum suis, verleent, en breeder in het voorsz. Mandament gemelt, met de gevolgen en aankleven van dien, by Sententie van dezen Ed. Raede sal werden gecasseert en verklaart te we zen nul en van geender waarde.

Dat verders by Sententie van denselven Rade sal werden gedeclareert, *dat de voorgem. Raden en Rekenmeesters niet en syn bevoegt of geregtigt om sodanige provisien van Justitie aan ende tegens Inwoonders, mitsgaders Ingezetenen van Brabant, Ressort van dezen Staat te verleenen, en daar op, als een collegie van Justitie, regt te doen ende te administreeren.*

Dat de voorgem. Raden en Rekenm. verder sullen werden *geinterdiceert in het toekomende eenige dergelyke provisien van Justitie aan en tegens Inwoonders, mitsgaders Ingezetenen van Braband, Ressort van dezen Staat te verleenen, en daar op, als een collegie van Justitie, regt te doen en te administreeren.*

En dat den voorgemelde Adriaan Ten Hackhuysen die de voorsz. provisie van Justitie van de gemelde Raden en Rekenmeesters geobtineert heeft, ende de voorn. verdere Gedaagdens in dezen, aan dewelke hy dezelve heeft laaten exploicteeren, mede zullen werden geinterdiceert, omme daar op voor welgemelde Raden en Rekenmeesters voorts te procedeeren, en sig deswegens in eenige proceduren voor deselde Raaden en Rekenmeesters in te laaten.

En dat de Bevelen en Interdictie pœnaal aan den Impetrant by het voorsch. Mandament verleent tot den dage in Regten dienende by provisie sullen werden gecontinueert tot den uyteynde van de saake met condemnatie van costen ofte tot andere &c. (Was geteekent) *W. v Erpecum.*

Accordeert met dessels Origineel, enz.

A. A. A. 2. *Voor de Nalatenschap van zyn Koningl. Majesteit van Groot-Brittannien, glor. mem.*

Compareerde voor den Ed. Rade en Leenhove van Braband ende Lande van Overmaze, Warnardus van Wansseeburgh, als Proc. *van de Raden en Rekenmeesters van de Domeynen van Zyne Koninkl. Majt. van Groot-Brittannien, hoogl. mem.*, Gedaagdens by Mandament van cassatie, mitsgaders van interdictie pœnaal, en van daagceele, stadhoudende tot den dage in Regten dienende met de clausule van Edicte ter eenre,

 op

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

de hebben te regt gestaan, kan onder anderen blyken, uit het Dictum van den Raad van 22 April 1728, tusschen A. Bax, Rentmeester van de Domeynen over Steenbergen, Rosendaal en Nispen, Requirant contra die van de Raaden der Domeynen *cum suis* rescribenten (99).

Heeft op ende jegens *den Procureur Generaal van Braband*, Impetrant in 't voorsz. cas ter andere zyde.

Ende dede zeggen, dat wanneer de Gedaagdens op den 26 Sept. laatstleeden by resumptie hebben gedelibereerd over het Mandement, breeder by des Impetrants venuencour gemelt, dat deselve als doen aanstonds, en zulks voor dato van het voorsz. Mandament aan haar is, off heeft konnen worden geëxploicteert, het zelve hebben ingetrocken, in voege, dat uyt, off ter sake daar inne vermeld geene proceduyren voor de Gedaagdens zullen off konnen worden gehouden;

Mits welke, en andere redenen, des noods nader te allegeren, doende alvoorens te antwoorden declaratoir, en præsentatie, verklaarde *in reguarde van de Gedaagdens het daar voor te houden, als off het voorsz. Mandament niet was verleent, off gedepecheert geweest*, ende wyders by desen over te geven, *dat de Gedaagdens sodanige provisien van Justitie aan en tegens Ingesetenen van Braband, ressort van desen Staat, in het toekomende niet en zullen verleenen, nogte daar op, als een collegie van Justitie, regt zullen doen, ofte administreeren*, sustineerende met deselve presentatie te mogen volstaan, ende dat het zelve by dezen Ed. Raade alsoo zal werden verklaart, ende by refuys, mitsgaders onder benefitie van het selve declaratoir, en presentatie antwoordende, concludeerde tot verder off anders niet ontfankelyk, en by ordine dat den Impetrant zynen verderen off anderen Eysch en conclusie zal werden ontzegt, cum expensis, ofte tot anderen &c. (Was getekent) *W. v. Wenssenburg*. 1727.

(99) B. B. B. *Extract uit het Reg. der communicatoire Dictums enz. beginn.* 1721 *en eind.* 1745.

Adriaen Bacx, Rentmeester van de Domeynen over Steenberger, Rosendaal en Nispen, Requirant. Die van den Rade en Rekeninge geauthoriseert by de Furstel. Voogden van de Furstel. weesen van wylen Johan Willem Friso, Prince van Orange en Nassauw, glor. ged., als mede Mr. Willem van Assendelft haaren Thesaurier en Rentmeester Generaal Rescribenten.

Gesien in den Rade en Leenhove van Brabant ende Landen van

Heeft eyndelyk niet deze Raad de quæstie, of 'er van Vonnissen der Heerlykheyd WERNHOUT aan de Hoofd- en Leenbank 's Lands van Breda geprovoceert behoorde te worden, by haare provisioneele Sententie van 16 Oct. 1676 gedecideert? (100) En geeft van Goor zelfs niet op de Sententie des Raads van Braband tusschen de Stad en Dorpen van Breda over het Regt der Vestenissen? (n)

BREDA.

De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ja

(n) *Van Goor Beschr. van Breda proeven.* N. 88.

van Overmaze de Requeste door den voorsz. Rentm. *Adriaen Bacx*, aan den gem. Rade op dato 8 April 1728 gepresenteert, gesien mede het Bericht by forme van Requeste door gem. Mr. *Willem van Assendelft, Thesaurier en Rentm. der Coninklyke geëxtradeerde Demeynen* aan desen Rade overgegeven, als mede het belang in gevolge van den Appoinctemente de dato 8 April op de Requeste gestelt, door de gem. Raden van de Domeynen aan desen Rade ingedient, ende op alles gelet, den Raad ordonneert den Deurwaarder Bollaerts in syn qualiteit de versegeling van de kamers en vertrecken in de huyzinge van Adriaan Bacx gedaan, breder in de Requeste gemelt, wederom op behoorlyke wyze te ontzegelen; gelasten by dilay of weygering van dien den eersten Deurwaarder hier toe versogt de ontzegeling ilico ten kosten van gem. Deurwaarder Bollaerts te doen, en reserveren mede de kosten ten desen gevallen. Aldus gedaan in 's Gravenhage by de Heeren Willem van Persyn, Præses; Johan Scott, Johan Gaat, Johan van den Honert, David le Leu de Wilhem, Heere van Berlicum ende Middelrode, Franc van der Goes, Nehemia Vegelin van Claerbergen, Johan Willem Verbrugge, ende Johan Diderick van Slingelant, Raden ordinaris in den gemelden Rade desen 22 April 1728.

Accordeert met voorsz. Regifter enz.

(100) C.C.C. *Extract uit het Reg. der Sententien enz. beginn. 1676. en eyndig. 1686.*

In der sake hangende voor den Rade en Leenhove van Brabant tusschen Johan van Aerssen, Heere van Wernhout, mitsgaders Schout, Leenmannen, Schepenen derselver Heerlyckheyd, Impetranten van Mandament Pœnaal ter eenré, Ende die van den Hooftbanke der Stad Breda, mitsgaders Mr. Gosewyn van Bernagie Stadhouder aldaar, Gedaagdens int voorsz. cas ter andere syde, gesien het voorsz. Mandament Pœnaal, d'Acte van verstecq van antwoort, de nadere Mandamente ende den Exploict uyt crachte van dien gedaan, met d'Acte van default

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

Ja Hun Hoog Mog. hebben zelfs al kort na het fluyten der Munstersche Vreede by *Resolutie van* 8 *October* 1652 aan den Raad van Braband gerenvoyeert de cognitie over de Regten der Stad en Baronie van Breda wegens de exemptie van de Brabantsche Zwygende Landtol, Geleide- en Paardegeld; want by dezelve Resolutie is op de Requeste, aan Hoogst dezelve gepræsenteert uit de naam en van wegens Jan Gerritse Vromans Pagter van voorsz. Tol, op ende jeegens die van de Raade en Rekeningen van den Heeren Prince van Orangne, ten aansien van gem. gepraetendeerde Exemtie, goedgevonden en verstaan, dat de voorsz. Requeste zoude worden gezonden aan den Rentmeester der Domeynen, met last en order, om het Regt en Dominiale Re-

daar op geslage, mitsgaders den Intendith met de Stucken ende munimenten tot verificatie van dien by d'Impetranten onder Inventaris overgelevert, den Raadt met rype deliberatie van Raade doorgesien ende overwogen hebbende als 't geene ter materie dienende was, ende in deesen heeft connen, ende mogen moveeren, Doende Recht, versteeckt de gedns & herdns van alle exeptien declinatoir, dilatoir, ende peremptoir, weeren en defensien, die sy in desen hadden connen ofte mogen doen ende proponeeren, condemneert dienvolgende de Ged. ende defaillanten de brieven compulsoriaal, breder ten processe vermelt, als qualyck ende t'onrecht verleent, met de gevolgen, ende aancleven van dien, wederom in te trecken, interdiceert deselve van gelycke meer te doen, mitsgaders eenige Appellatien van de voorsz. Heerlycheydt t'ontfangen, ofte gedoogen voor haar Bancke geinterjecteert te werden, ten tyd ende wyle ten principaalen sal syn gedecideert, off van de voorn. Heerlycheyd van Wernhout aan de voorn. Gedaagdens Bancke sal moeten werde geappelleert ofte niet, ende zullen d'Ingesetenen van de Heerlykheydt van Wernhout, hangende dese queste van Appel, eenige andere zaake van de voorsz. Heerlykheydt van Wernhout in cas d'appel devolverende by provisie ende ongepræjudicieert yder syn recht, haar appel aan desen Rade als Opperste Rechters mogen Interjecteeren en prosequeeren, ende aldaar middelerwyl Justitie erlangen, ende condemneert de Gedaagdens ende defaillanten in de costen van de processe ter taxatie ende moderatie van desen Rade. Actum in den Rade den 16 Octob. 1676. & pronunnieert den 18 Dec. 1676. Accordeert met voorsz. Reg. enz.

Revenue van Hun Hoog Mog. tegens die van opgem. Rade en Reken. *voor den Rade van Braband* tot kosten van den Lande te defenderen en waar te neemen.

En dit zelfde hebben hun Hoog Mog. in verschei-de gevallen geordonneert, zo als reets hier voren is aangetoond.

De Adv. Fiscaal vertrouwt uit dit alles te hebben doen zien, dat en de judicature over de gesustineerde Regten des Heers van Breda, het zy met den Proc. Generaal, het zy met een ander deswegens quæstie valt, en de decisie der geschillen tusschen de Officiers, Stad en Dorpen van Breda onderling, zelfs volgens het verhaald adveu van de vorige Raden en Rekenmeesters van Zyn Hoogheid, eeniglyk en alleen aan den Raad van Braband competeerd;

Dan niettegenstaande dit alles, willen deze tegenwoordige Raden en Rekenmeesters niet gedogen, dat de Drossaard van Breda, of deszelfs Stedehouder over een versuymenisse en overtredinge van 's Lands Wetten, *in officio*, *op ordre van gem. Raden en Rekenmeesters begaan*, voor U Ed. Mog. te regt zullen staan; om dat die Raden en Rekenmeesters, als zy hun oogmerk konden bereiken, zig wel zouden willen aanmatigen de Souverainiteit, Hun Hoog Mog. competeerende over de Baronie van Breda; en de intrinsique reden, waarom zy den Advocaat Fiscaal van Braband daar de exercitie van zyn Ampt betwisten, zoude mogelyk ligt te gissen zyn.

En dit alles, offschoon *de Instr. van de Officieren van Justitie van* 29 *Nov.* 1748. Art. 13. (*o*) en de hier voren aangehaalde Brabantsche Wetten, mitsgaders de constante practyk, ook ten opsigte van de Officieren van Breda, hetzelve U Ed. Mog. en het Officie Fiscaal op het allersterkste toekennen; en (onder reverentie) niet met schyn van regt kan worden betwist; veel minder zo generaal, als de tegenwoordige Raden en Rekenm. van zyn Hoogheid eysschen, afgenomen worden, zonder te gelyk te verbreken de Heylig besworene Privilegien, den Brabantsche Ingesetenen gegund, zonder te vernietigen de Grondwetten, waar op

Breda. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domeinraed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

(*o*) Vid. *Loyens* III. Deel, p. 93.

op deze Republicq is gevestigd; en zonder de vryheid der Ingesetenen van de Baronie van Breda aan gevaar bloot te stellen, om dat 'er dan niemand zoude zyn, de nodige authoriteit en gezag hebbende, om dezelve tegens overlast der Officieren aldaar te beschermen.

Zie daar, Ed. Mog. Heeren! mede afgehandelt, wat 'er zy van de *primitive staat*, *gesteldheid* en *feudaliteit* DER BARONIE VAN BREDA, en van de *gevolgen*, die de Raden en Rekenmeesters, *als zoo onwedersprekelyk* daar uit hebben afgeleid.

De ongerymtheid van die consequentie is zoo tastbaar, dat de Advocaat Fiscaal zig niet genoeg heeft kunnen verwonderen, hoe het op het Papier en onder het oog van Hun Hoog Mog. heeft kunnen gebragt worden, *vooral na dat de hier vooren gemelde Resolutie van 2 July 1762. is uitgebragt.*

BREDA. De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.

De Adv. Fisaal geneegen, om het eerder aan de dwalende gedagten van eene al te groote imaginatie, dan aan een rype overweging van zaken toe te schryven, kan egter niet afzyn te observeren, dat wanneer de Raden en Rekenmeesters zullen gelieven te considereeren, dat zy ten aanzien van de Domeinen van zyn Hoogheid *in Braband* niet fungeeren *vice summi Imperantis*, zy alsdan de verbeeldinge zullen laten varen, als of het haar vry stond, om, wanneer het Officie Fiscaal van Braband de Wetten van den Souverain aldaar wil doen agtervolgen, de Officieren te interdiceeren daar aan te pareeren, en het gedrag van het Officie Fiscaal voor *infractie* in de hooge Regten van Zyn Hoogheid, als Heer en Baron van Breda, te decrieeren.

Weshalven de Adv. Fiscaal van Braband van gedagten zouden zyn, dat U Ed. Mog. zonder te treden in de merites der zake, by derzelver Berigt, door Hun Hoog Mog. in Hoogstderzelver Resolutie van den 13 July 1773 gerequireert, alleen ter kennisse van Hun Hoog Mog. behoorde te brengen de hier voren gem. consideratien, met de bewyzen, ter stavinge van de daar by vermelde zaken, hier by gevoegt; dog te gelyk voor te dragen, dat de Adv. Fiscaal van gevoelen is, dat Hun Hoog Mog. dienden te verklaren, dat in het verzoek, door de Raden en Rekenm. voorsz. aan

Hoogst-

Hoogstdezelve gedaan, niet kan worden getreden; maar dat de Procedures, door den Adv. Fiscaal en Procureur Generaal van Braband tegens den Officier der Stad Breda, en deszelfs Stedehouder, uit kragte van de letteren executoriaal, op den 10 Dec. 1772 door U Ed. Mog. verleent, ondernomen, aan dezen Rade zullen worden gelaten, en dienvolgende zal worden opgeheven de surcheance, by Hun Hoog Mog. Resolutie van 21 Dec. daar aan volgende geaccordeert.

En dat Hun Hoog Mog. voorts, *in conformité van Hoogstderzelver Resolutie* van den 2 July 1762 de gem. Raden en Rekenm. gelasten in het vervolg over de zaken, in hunne voorsz. Deductie vervat geen verdere bedenking te maken, en voor te komen, zodanige efficacieuse orders, als daar toe, tot conservatie van het hooge Regt van den Souverain zoude moeten worden afgegeven, en dat zy in hare verrigtingen præciselyk zullen hebben te observeeren de hooge Orders van den Souverain en alle gelegentheid van klagten voorkoomen;

En dat zo omtrent dit laatstgem. Articul eenige bedenking mogte overblyven, Hun Hoog Mog. de Raden en Rekenm. voorsz. behoorden te renvoyeeren aan dezen Rade, om aldaar met den Proc. Generaal van Braband, door middel van een behoorlyke Regtspleging, hunne verschillen te demelleeren, en in staat van wyzen te brengen, ten einde daar inne door U Ed. Mog. zoude kunnen worden gesententieert, zo als in goede justitie zal worden geoordeelt te behooren.

Waar mede de Advocaat Fiscaal van Braband de eer heeft zig te ondertekenen,

Ed. Mog. Heeren!

U Ed. Mog. zeer ootmoedigen Dienaar.

(Was geteekent) *Joh. Fred. van Steelant.*

Hier op is met goedvinden van zyne Doorlugtige Hoogheid by de Algemeene Staten by voorraed een besluit genomen, dat zonder te treden in de beslissing der zaak zelve, en zonder het beweerde aan de eene of andere zyde goed te keuren, de politique Officieren der Baronnie van Breda

zou-

BREDA. *De Adv. Fiscael wederlegt de Deductie van den Domein-raed wegens de hooge regten der Baronie van Breda.*

BREDA. zouden gelast worden om van zwaere begane misdaeden aen den Raede van Braband kennis te geven en de affchriften van hunne navorfchinge en befcheiden, en opfchryving der goederen van de misdadigers over te zenden.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

'S GRAVENHAGE. Het Hof van Holland, Zeeland en Weftvriesland, heeft tot Subftitut-Griffier aengefteld, den Heer Mr. *Jean Theodoor Royer*, Secretaris in het voorn. Hof wegens Zeeland, en zulks in plaets van den Heer Mr. *Thimon Boey*.

Ook heeft zyne Doorl. Hoogheid de Prins Erfftadhouder aengefteld tot Meefterknaap van de Houtvestery van Breederoode, in plaets van wylen den Heer Jacob Hop, den Heer Mr. *Antonis Slicher*, Raed in de Vroedfchap en regeerend Burgemeefter der Stad Haerlem.

LEIDEN. Zyne Doorl. Hoogheid den Prins Erfftadhouder heeft, op voorftel van de Groote Vroedfchap dezer Stad, den Heer Mr. *Nicolaes van Leeuwen*, Raed en Oud-Scheepen dezer Stad, met den eerften van den aenftaende Bloeimaend, verkoren tot Bewindhebber van de Ooftind. Maetfchappy ter Kamer Amfteldam.

Ook is de Heer Mr. *Jan Gysberts de Mey* van Streefkerk, door de Ed. Groot Achtb. Heeren die van den Gerechte der Stad Leiden, tot Secretaris en Rentmeefter van de Schuttery derzelver Stad aengefteld.

HOORN. Den 18 dezer Lentemaend, zynde goede Vrydag, de tyd, dat jaarlyks de Stads Regeering verandert, zyn door het Negen getal Keurvorften tot Burgemeefters dezer Stad aengefteld geworden de Heeren FLORIS ABBEKERK TROMP, Mr. PIETER OPPERDOES, JAN JAGER en Mr. ABRAHAM VAN STRALEN: voorts is een Naemlyft van 21 Perfonen aen zyne Doorl. Hoogheid den Heere Erfftadhouder toegezonden, om daer uit 7 Schepenen te verkiezen.

EDAM.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

Edam. Den 28 dezer Maend, zynde de gewoone dag der Magistraetsverandering dezer Stad, zyn tot Burgemeesteren verkoren de Heeren Mr. Jodocus Broek, Anthony Teengs, Pieter Pont en Jan van Wallendal; en door zyne Doorl. Hoogh. den Heere Prinse Erfstadhouder, uit eene overgeleverde Naemlyst tot Scheepenen benoemd, de Heeren *Jacob Kreen*, *Jacob Teengs*, *Willem de Gelder*, *Jan Breemburg*, *Willem Pos*, *Abraham Rudolf van Wylick* en *Pieter Bost* Jansz.; en uit dezelve tot Scheepen Commissarissen aengesteld de Heeren *Willem de Gelder*, *Willem Post* en *Abraham Rudolf van Wylick*.

Middelburg. De verkiezing ter vervulling van eene Wethouders plaets in de Regeering dezer Stad, door den vrywilligen afstand van den Heer Mr. *Pieter van Visvliet*, regeerend Burgemeester, opengevallen zynde, is bevonden, dat uit een overgeleverde Naemlyst, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, tot Scheepen is benoemd de Heer Mr. *Jan Jacobus Marquet*.

Vlissingen. Den 15 dezer Maend is tot Pensionaris Honorair dezer Stad aengesteld, den Heer Mr. *François Adriaen van Roseveld Cateau*, Directeur van het Zeeuwsche Genootschap der Weetenschap alhier.

Groningen. In plaets van den Heere H. Berghuis, Raedsheer dezer Stad, is door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, aengesteld tot Amtman van het *Klei Oldampt*, de Heer en Mr. *Adriaen Bertling*, welke reeds in die hoedanigheid den eed heeft afgelegd.

Ook is den 23 dezer Maend alhier in den ouderdam van 80 jaren overleden, de Heer *Jan Willem Folckers*, Burgemeester dezer Stad, Gedeputeerde Staet dezer Provincie, Bewindhebber der West-Ind. Maetschappy, Meesterknaep van het Provinciale Jagt-Gerichte, enz.

Assen *in het Landschap Drenthe*. Door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, is in Commissie als Gedeputeerde Staten aengesteld, Jr. Baron *Dörnberg Heyden*, Heer van Ter Borch, uit

de

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

de Ridderschap; en uit het Lid der Eigenërfdens, den Heer Mr. *D. Willingen*, in plaetze van den afgaende Heeren Z. C. Baron van Schwartz, Heer van Anzen, en den Heer W. vonder Felst; de aengeblevene Heeren zyn *R.* Baron *van Echten*, Heer van Echten en Echtens Hoogeveen en *W. Lunsing*.

BERGEN OP DEN ZOOM. Den 17 dezer Lentemaend, zynde de gewoone dag der verandering van de Magistraet dezer Stad, zyn door zyne Keurvorstelyke Doorl. van de Paltz, als Heer en Marquis dezer Stad, tot Scheepenen aengesteld; de Heeren *François Coenraed Hornman*, Dr. *Johannes Biesman*, *Pieter Alexander Goglin*, *Jacob Otto le Jeune*, *Wilhelmus Lucas Faber*, *Pieter de Geep*, *Reinier vander Gon*, *Dirk Spierejee* en Mr. *Carel Benjamin van Engelen van Stryen*. En zyn door hun Ed. Agtb. op goedvinden van gemelde zyne Keurvorstel. Doorl. tot Burgemeester buiten de Bank of van de Policie verkozen en aengesteld, de Heer Mr. *Rochus Heram*, en tot Burgemeester binnen der Banke, de Heer *Reinier vander Gon*; mitsgaders tot Rentmeesters, de Heeren *Johan Drabbe* en *Adriaen Baks*; voorts tot Weesmeesters, de Heeren Dr. *Wouter van Lis*, *Johan Gysbert Drabbe* en *Simon van Henneveld*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 24 Maert.			*Rotterdam den 24 Maert.*		
	by de Z. Zak.			by 't Last.	
TARW Oude Z. Witte	17 a 20½	ß	dito zonder Wigt	14 a 15	ℒ
—— Nieuwe dito	15 a 20	ß	GERST Winter	13½ a 14½	ℒ
—— Blauwe dito	14 a 16	ß	GERST Zomer	11 a 11½	ℒ
—— Zomer dito	11 a 14	ß	HAVER Zeeuws dito	7 a 11	ℒ
ROGGE Zeeuwsche	10 a 12	ß	PAERDEBOONEN	14 a 16½	ℒ
ERTEN Grauwe	12 a 14	ß		by den Steen.	
—— Blaauwe	13 a 18	ß	VLAS Allerbest	46 a 48	st.
—— Witte	10 a 13	ß	—— Best	38 a 40	st.
WITTEBOONEN	11 a 16	ß	—— Ordinair	30 a 32	st.
	by 't Last.		—— Gemeen	24 a 25	st.
BOEKWEIT, op 154 ℔	16½	ℒ	—— Slegt	20 a 21	st.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

APRIL. MDCCLXXVII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

In de afgelopene Sprokkelmaend van dit lopend jaer, heeft de Regeering dezer Stad twee publicatien beraemd. By de eerste, zynde gedagtekend den 11 van gemelde Maend, wordt de Ordonnantie op de Kraen (*) aldus vermeerderd: *Zutphen.*

Burgemeesteren, Schepenen, ende Raad der Stad Zutphen hebben, na gehoudene deliberatie, en om inzonderheid de Kooplieden, en Winkeliers, zoo veel mogelyk, te gemoet te komen, in deze veertien dagen voor Petri goedgevonden, en verstaan, de Ordonnantie op de Kraan van den 14. February des jaars 1772. aldus te amplieren, en mitsdien te ordonneren, en te statueren, gelyk geordonneert, en gestatueerd word hier mede; *Amplia- tie van de Or- donnan- tie op de Kraen.*

„ Dat de tonnen, pakken, en zakken met lynzaad, onder de drie honderd ponden wegende, zoo en als ook de halve amen bierazyns, na expiratie van het tegenwoordig pachtjaar, voortaan het kraangeld niet meerder zullen zyn subject, wanneer namenlyk de Kraan daar toe niet „ word

(*) Zie N. Nederl. Jaerb. VIII. D. bl. 309-313.

ZUTPHEN.

Ampliatie van de Ordonnantie op de Kraen.

„ word gebruikt; zoo nochtans, dat de geenen, „ dewelke eenige andere goederen voor lynzaad, „ ofte ook wynazyn, ofte eenige andere liquide „ waren voor bierazyn, mochten komen aantegeven, met intentie, om daar door het kraangeld „ te frauderen, en, zoo doende, de betalinge „ daar van te ontwyken, deswegen alsdan, boven „ de verbeurte der aangegevene goederen, en „ waaren, ten profyte van den tydelyken Pachter „ van dezer Stads Kraan, zullen zyn vervallen in „ eene boete van twee goudguldens voor ieder „ ton, pak, zak, ofte half aam, het geen bevonden zal worden, alzoo verkeerdelyk aangegeven „ te wezen, blyvende voor het overige de Ordonnantie op de Kraan in haar geheel.

En op dat enz.

By de andere Publicatie van den 18 van Sprokkelmaend werdt voorzien tegen het schieten en werpen of lossen van schietgeweer, zo ter gelegenheid van de geboortedagen der Stadhouderlyke Familie, als op eenige andere tyden; waeromtrend reeds in 't byzonder in 't laetst van 't afgelopen jaer met opzigt tot den toen op handen zynde Nieuwejaersdag, bevel was gedaen (*), dog nu in 't algemeen de volgende maetregelen zyn vastgesteld:

Burgemeesteren, Schepenen ende Raad der Stad Zutphen, meermaalen ondervonden hebbende, dat, door het werpen van zwermers of voetzoekers, en het lossen van snaphaanen, kannonnetjes en ander schietgeweer op dezer Stads Straaten, aanleidinge tot veele groote ongelukken word gegeven, ende daar tegen met nadruk willende voorzien;

Zoo

(*) N. Nederl. Jaerb. van 't voorgaende jaer, bladz. 1363-1365.

Zoo is 't, dat Burgemeesteren, Schepenen ende Raad, welgemeld, hier mede alle Burgeren, Ingezetenen en sunsten een ieder nogmaals op het ernstigste interdiceren en verbieden, om, het zy ter gelegenheid van het Nieuw jaar, het zy op de Hooge Geboortedagen van Zyne Doorluchtigste en Haare Koninglyke Hoogheden, den Heere Prince en Mevrouwe de Princesse van Orange en Nassau en de verdere Stadhouderlyke Familie, ofte ook op eenige andere tyden, by avonde ofte by dage, zwermers ofte voetzoekers op de publycque straaten te werpen, ofte Snaphaanen, kannonnetjes of ander schietgeweer te lossen, alles op eene boete van twee goudguldens, ten profyte van den aanbrenger t'elkens door de overtreders te verbeuren, ende zulx boven en behalven arbitrale correctie of straffe, ten aanzien van die geene, welke dit verbod meer dan eens zouden mogen contravenieren: Zullende de Ouders voor haare Kinderen, de Voogden voor hunne Pupillen, en de Heeren, Meesters en Vrouwen voor hunne Dienstboden, zoo en als ook de geene, uit wier huysen de zwermers geworpen of de schoten gedaan worden, deswegens responsabel wezen;

ZUTPHEN.

Publicatie tegen 't schieten en afsteken van vuerwerken.

Wordende het afsteken van Vuurwerken binnen deze Stad onder het voorsz. verbod geenzins gecomprehendeert, zoo nogthans, dat daar toe alvorens het nodig consent van de Heeren van den Gerichte zal moeten worden verzogt en verkregen.

En op dat deze Hunner Edele Groot Agtbare serieuse intentie des te beter moge worden nagekomen, word niet alleen den Nagtschout benevens zyne Adsistenten en de Bedelvoogden gelast, om daar op met alle mogelyke vigilantie agt te geven, maar ook dezer Stads Roedrageren, Pander, Bodens, Klapperlieden en voorts alle andere dergelyke, in eed en dienst van de Stad zynde, Officianten geinjungeert, om de contraventien, welke haarlieden moeten voorkomen, aan den Gerigte bekend te maken, op eene gelyke boete van twee goudguldens,

ZUT-PHEN. dens, ten voordeele van den Armen, te verbeuren by den geenen, welke zal overtuygt worden daar van voorwetens te zyn gebleven in gebreken. En op dat enz.

Op den gewoonen Landdag, in deze Grasmaend binnen deze Stad gehouden, is op den 19 van gem. maend nopens het affcheid nemen van Predikanten ten platten Lande het volgend Reglement vastgesteld.

Reglem. nopens 't affcheid-nemen der Predikanten ten platten Lande.

De Staaten des Furstendoms Gelre en Graaffchaps Zutphen, doen te weeten: Alzoo aan Ons door den Hove Provintiaal is kennis gegeeven van het geen uit een en ander voorstel van de drie correspondeerende Classen van het Nymeegsche Quartier, omtrent het geeven van Maaltyden by eene Intreede of een Affcheid van de Predikanten ten platten Lande, meer en meer tot groot bezwaar der Predikanten kwam in te kruipen, aan het zelve was voorgekomen, en dat allezints te pryzen zyn de motiven, welke de voorsz. Classen tot een voorstel, zoo veel de zaak zelve betreft, hebben aangezet, en dat ook verder in zoo eene gelegentheid dingen tot betooninge van vreugde kunnen worden gepleegt, die aanleidinge tot desorders kunnen geeven;

Zoo is 't, dat Wy, tot weeringe van alle deeze inconvenienten, en om decze zaak te brengen tot deszelfs noodige en waare eenvoudigheid, hebben goedgevonden te statueren en te ordonneren, gelyk Wy doen mits deezen.

Art. I.

Dat aan alle beroepene Predikanten of Proponenten ten platten Lande op het serieuste word verboden, om by hunne Intreede en Bevestiginge, als meede by het neemen van Affcheid, naar elders zullende vertrekken, te geeven of te houden een Maal-

Maaltyd, by pœne van vyf-en-twintig guldens boete ten behoeve van den Armen van die Plaats te verbeuren, en door den Officier te executeeren. ZUTPHEN.

II.

Reglem. nopens 't affcheidnemen der Predikanten ten platten Lande.

Dat dit nooit zal kunnen ofte mogen worden geëludeert daar door, dat op den naam van een ander dit werde gedaan, terwyl ondertusschen de Predikant of Proponent met de kosten van dien bezwaard blyven, en nochtans allezins betamelyk voorkomt, dat de vreugde en onderlinge liefde en genegentheid niet door zulke bezwaarende Maaltyden, waar in dikwyls de een niet minder als de ander zyne liberaliteit wil vertoonen, maar op een meer zedige en met de natuur der zaak meer over een komende wyze betoond worden, alles op dezelfde pœne in de voorgaande Art. uitgedrukt.

III.

Dat met dit zelfde oogmerk al verder word geprohibeert, om by de Intreede ofte Bevestiginge van beroepene Dienaaren des Goddelyken Woords, het zy reeds Predikanten of nog Proponenten zyn, door de In- en Opgezeetenen van de respective Gemeenten eenige vercieringe aan ofte van buiten aan de Pastoryhuizen of Wooningen der Predikanten te maaken, op pœne van vyf-en-twintig guldens te verbeuren by een ieder wie hy zy, die ter contrarie dit mogt hebben gedaan of ondernomen.

IV.

Dat eindelyk dezelve In- en Opgezeetenen niet zullen mogen met of zonder Schietgeweer optrekken, om de voorsz. Dienaaren in te haalen, alles op gelyke pœne als Art. III. is gestatueert.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zal hebben voor te wenden, maar in tegendeel dit Reglementen in alle zyn leeden en deelen moge werden nageleeft, ordonneeren Wy dat 't zelve na behooren zal werden gepubliceert en geaffieert, gelastende alle en ieder die zulx aangaan mag, om zig daar na te reguleeren en 't zelve exactelyk na te komen. enz.

ZUTPHEN.

Ook is door Hooggem. Heeren Staten ten zelf-den dage het Reglement op het houden van oeffeningen, van den 25 van Hooimaend 1753. aldus vermeerderd en nader verklaerd:

Ampliatie van 't Reglem. op de oeffeningen van 25 July 1753.

De Staaten des Furstendoms Gelre en Graafschaps Zutphen, doen te weeten: Alzoo Ons door ofte van wegen het Synode deezer Pronvintie is te kennen gegeeven een meer en meer inkruipend misbruik in het doen en laaten prediken van Studenten, nog niet als Candidaten behoorlyk geadmitteert, in de publicque Kerken, byzonder op vacerende plaatsen, met oogmerk om daar door de genegentheid van die geenen, welke regt hebben tot het beroepen van een Predikant, te winnen, en die voor af in te neemen, met vertooninge van de inconvenienten welke daar uit voortkomen en te wagten zyn, en verzoek, om daar tegen door gepaste middelen te willen voorzien;

Zoo is 't, dat Wy, na hier op ingenomen en gehad te hebben de consideratien en het advis van den Hove Provintiaal, willende voldoen aan het regtmatig verlangen van het Synode, goedgevonden hebben te statueeren en te ordonneeren, gelyk Wy statueeren en ordonneeren mits deezen.

Art. I.

Dat het aan geene Studenten, dewelke nog niet als geordente Canditaten behoorlyk zyn aangenomen, voortaan zal toegelaaten zyn, om in de publicque Kerken in deeze Provintie ten platten Lande eene Kerkelyke Reedenvoeringe te doen, wanneer in de Gemeente aldaar eene Predikantsplaats werkelyk vaceert, ofte door een op handen zynde vertrek van den Predikant staat te vaceren.

II.

Dat daar toe geenerley pretext, het zy om zig te exerceeren, ofte wat naam daar aan mogte worden gegeeven, zal mogen gebruikt worden, wer-

maar in het geheel voor geprohibeert zal moeten worden aangezien en voortaan gehouden worden. *ZUTPHEN.*

III.

Dat geen onderfscheid daar in zal mogen gemaakt worden, op wat dag ofte uur het zelve zoude mogen worden ondernomen, en fchoon zulks zonder Klokluidinge tot zamenroepinge van de Gemeente mogte gefchieden. *Ampliatie van 't Reglem. op de oeffeningen van 25 July 1753.*

IV.

Dat dit verbod al meede plaats zal hebben ten aanfien van het prediken van zoodanige Studenten in eene nabuurige Kerk van eene vacerende ofte vacant ftaande te worden Predikantsplaats.

V.

Dat geene Deputati Synodi, ofte Claffis, ofte particuliere Predikanten daar toe eenig verlof, permiffie ofte confent zullen mogen verleenen, veel min onder haar opzigt dit prediken zullen mogen laaten doen.

VI.

Dat alle die geene, dewelke eenige directie over de Sleutels van eene Kerk hebben, dezelve niet zullen vermogen te openen, om daar van tot het prediken van een Student in het voorgemeld geval gebruik van die Kerk te maaken, en zoo daaromtrent aan de zoodanige eenige twyffel mogte voorkomen, dan nog eerft zig daar over aan haaren Hoofd-Officier ten platten Lande zullen hebben te addreffeeren en deszelfs ordres af te wagten, aan welken daff op het ferieufte aanbevolen word om daar op te letten, dat Hunner Edele Mogende intentie, in de voorfz. Articulen uitgedrukt, exactelyk werden nagekomen, en niet op de eene ofte andere wyze geëludeert.

VII.

Dat echter in geene deele de meeninge is, om daar door uit te fluiten de exercitie van een Student in de Godgeleerdheid, om zig tot het waarneemen van den openbaaren Dienft met 'er

ZUTPHEN. tyd bekwaam te maaken, dog dat nooit anders dit zal mogen geschieden, als onder de navolgende conditien en bepaalingen, te weeten:

Ampliatie van 't Reglem. op de oeffeningen van 25 July 1753.

Voor Eerst, dat het altyd gedaan werde onder het opzigt en in het bywesen van den Predikant van die plaats, ofte van een Deputatus van de Classis, die werkelyk Predikant is.

Ten Tweeden, dat de Plaats, in welkers Kerk deeze Oeffeningen zal geschieden, niet vaceere, ofte in het kort staat te vaceeren, nog ook zy in de nabuurschap van dien.

Ten Derden, dat geen dag ofte uur, wanneer men gewoon is daar ter plaatse den openbaaren Godsdienst waar te neemen, daar toe werde genomen.

Ten Vierden, dat men van geene Klokluydinge tot het by een roepen van anderen in zoo eene gelegenheid zig zal mogen bedienen.

En ten Vyfden, dat alvoorens aan den Hoofd-Officier van het gebruik der Kerke tot zoo eene exercitie permissie zal moeten worden verzogt, en tot dit bepaald einde, wanneer het geval zal bevinden te leggen in de voorzeide termen, zal zyn verkreegen.

En op dat niemand hier van eenige onweetenheid zal kunnen voorwenden, zal deeze ter gewoonlyke plaatsen, mitsgaders van de Predikstoelen in de Kerken alomme werden gepubliceert en geaffigeert.

Dies t'oirconde is des opgemelten Furstendoms en Graafschaps secreet Zegel op 't spatium deeses gedrukt, en deese door den Griffier onderteekent geworden.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

HOL-

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

Tegen de moedwilligheid en dartele baldadigheid, welke veeltyds des nagts in deze Hofplaetse de goede Ingezetenen ontrustte, is by eene publicatie van den Hove, van den 8 dezer Grasmaend, aldus voorzien.

's GRAVENHAGE.

Willem, by der gratie Gods, Prince van Orange en Nassau, &c. &c. &c. Erfstadhouder, Erf-Gouverneur, Erf-Capitein Generaal en Admiraal, mitsgaders de Præsident en Raaden over Holland, Zeeland en Vriesland; Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut: Doen te weeten; Alsoo de moetwilligheid, insolentie en dertelheid van veele ongebondene Menschen van tyd tot tyd alhier in den Haage seer toeneemen, dewelke haar vervorderen by nagt en ontyden der goeder Luyden Glasen uit te werpen, Stoepen en Gevels der Huisen te beschadigen, Bellen te trekken en andere moetwilligheden meerder te pleegen, niettegenstaande daar tegens by voorige Placaaten is voorsien.

Publicatie tegens baldadigheden by nacht.

Soo is 't, Dat Wy omme daar tegens order te stellen, by vernieuwinge hebben geordonneert en gestatueert, ordonneeren en statueeren by deesen, dat van nu voortaan, soo wie bevonden of overtuigt sal konnen werden iemands Glasen by nagt ofte ontyden ingeslaagen of ingeworpen, Stoepen of Gevels der Huisen beschaadigt, Bellen of Knoppen, mitsgaders Balien afgebrooken te hebben, op het rigoureuste, en selfs na exigentie van saaken aan den Lyve gestraft zullen werden, en soo wie bevonden sal werden iemands Bellen by nagt of ontyden uit dertelheid of moetwil te trekken of op de Deuren te staan, of diergelyke in-

's GRAVENHAGE.

Publicatie tegen het baldadigheden by nacht.

insolentien gedaan te hebben, dat deselve daar over verbeuren sal eene boete van ses ponden te veertig grooten het pond te appliceeren een derde voor den Armen, een derde voor den Aanbrenger, en het resteerende derde voor den Officier die de calange sal doen; of eenige dagen gelegt te werden te Water en te Broode.

En op dat niemand daar van ignorantie pretendeere, lasten en beveelen Wy, deese opentlyk van de Puye van den Hove voor den Volke met voorgaande Klokkeslag te publiceeren, en alomme daar sulks te doen gebruikelyk is te affigeeren, lastende den Procureur Generaal en den Baillieuw van den Hage, deese te onderhouden ende doen onderhouden ende executeeren naar behooren, sonder eenige dissimulatie. enz.

Verders is door den zelfden Hove ook by eene Publicatie van dezelfde dagtekening voorzien, tegens het vloeken, ligtvaerdig zweeren en misbruiken van Gods naem.

Willem, by der gratie Gods, Prince van Orange en Nassau, &c. &c. &c. Erfstadhouder, Erf-Gouverneur, Erf-Capitein Generaal en Admiraal, mitsgaders de Præsident en Raaden over Holland, Zeeland en Vriesland; Allen den geenen die deesen sullen sien of hooren leesen, salut; Doen te weeten: Dat niettegenstaande by verscheidene Placaaten van hun Edele Groot Mogende de Heeren Staaten van Holland en West-vriesland, en insonderheid by hoogst der selver Placaat van dato 10 January 1709, seekere mulcten en pœnen tegen het Vloeken, ligtvaardiglyk Sweeren en misbruiken van Gods Naam, zyn gestatueert, egter aan Ons seedert eenigen tyd, veele klagten zyn voorgekoomen, dat alhier in 's Gravenhage, het Vloeken, ligtvaardiglyk Sweeren, en misbruyken van Gods Naam op Straaten en Weegen, in Herbergen, Coffy- en andere Hui-

Huisen en Geselschappen, onder veele Menschen, grooten en kleinen, ouden en jongen, soodanig is toegenoomen, dat deswegens Gods Regtveerdige Toorn te dugten is.

's GRAVENHAGE.

Soo is 't, dat Wy daar inne willende voorsien, goedgevonden hebben, in gevolge van het voorschreve Placaat van dato 10 January 1709, te ordonneeren en te statueeren, gelyk Wy ordonneeren en statueeren mits deesen, dat een iegelyk het zy groot of klein, oud of jong, die bevonden werd op Straaten ofte Weegen, Herbergen, Coffy- en andere Huisen ofte Geselschappen te Vloeken, ligtvaardelyk te Sweeren, ofte Gods Naam te misbruiken, voor de eerste reise sal verbeuren eene boete van ses guldens, voor de tweede reise twaalf guldens, en voor de derde reise boven het selve, arbitralyk sal werden gecorrigeert, te appliceeren een derdepart van de boete voor den Aanbrenger, het tweede derdepart voor den Officier die de calange sal doen, en het resteerende derdepart voor den Armen. En sullen de Ouders gehouden zyn de boeten voor hunne Kinderen te betaalen, ofte deselve Kinderen by gebreeke van dien arbitralyk worden gecorrigeert.

Publicatie tegens vloeken, zweeren enz.

Lastende den Procureur Generaal en den Bailliuw van 's Gravenhage sig naar den inhoude deeses te reguleeren, en soo veel mogelyk te vigileeren, dat deese Ordonnantie, exactelyk werden naargekoomen.

En op dat niemand van deese Onse goede meeninge eenige ignorantie sal konnen pretendeeren, soo begeeren Wy dat deese alomme gepubliceert en geaffigeert sal worden, daar het behoord, en te geschieden gebruikelyk is. enz.

Wyders, wanneer des nachts tusschen den 7 en 8 dezer Maend eene geweldige huisbraek, en groote diefstal gepleegd was, heeft het Hof van Holland, Zeeland en Vriesland, tot ontdekkinge der

's GRAVENHAGE. der snoode daders den 21 van gem. Maend, de volgende Publicatie beraemd en doen afkondigen.

Publicatie tot ontdekkingen der schuldigen aen zekeren huisbraek enz.

Alzoo tot kennisse van den Hove van Holland, Zeeland en Vriesland is gekomen, dat-seedert eenige tyd alhier in den Hage verscheiden Dieveryen zyn gepleegt, verzeld met braak, en dat nog onlangs en wel in den nagt tusschen Maandag en Dingsdag den 7 en 8 deezer met veel violentie is ingebrooken, en een importante Diefstal begaan, in een Huis staande op de Beestenmarkt alhier, en dat men dien zelfden nagt in het Huis naast het zo evengemelde staande, insgelyks heeft tragten in te breeken; en de Dader of Daders van de voorsz. Dieveryen, niettegenstaande alle aangewende moeite tot heeden toe niet heeft of hebben kunnen worden ontdekt, en 'er egter de Justitie ten hoogsten aan geleegen is, dat de Daders van diergelyke faiten ontdekt en anderen ten exempel gestraft worden.

Soo is 't, dat het voorsz. Hof aan een ieder, die de Schuldigen aan de voorsz. Diefstallen of een der zelven sal ontdekken, zodanig dat die in handen van de Justitie geraaken en van het fait overtuigt worden, een Præmie belooft van honderd silveren Ducatons, zullende des Aanbrengers naam, des begeerende, worden gesecreteert, en hem daarenboven, indien hy medepligtig mogte zyn aan de voorsz. misdaaden, alle syne Dieveryen vergeeven zyn, in gevolge het sesde Articul van het Placaat van Hun Edele Groot Mogende van den 19 Maart 1614.

De Ridder *Horta*, heeft zyne Geloofsbrieven, als Gezant van de regeerende Koninginne van Portugal by dit Gemeenbest, aen de Staten overgegeven, en is daer op by hunne Hoog Mogende in deze hoedanigheid erkend.

LEIDEN.

Nu eerst onlangs zyn ons nog twee Keuren van het Dykgraef- en Hoogheemraedschap van Rhynland, van den 7 van Wynmaend van 't afgelopen jaer 1776 toegekomen, die wy niet kunnen nalaeten nog plaets te gunnen. LEIDEN.

De eerste, rakende het onderhouden der Aenbermingen langs de Pael- en Puin-werken aen de oevers van het Groote Haerlemmer of Leidsche Meir, is van dezen inhoud:

Dykgraaf en Hoog-Heemraaden van Rhynland, in overweeginge genoomen hebbende, dat de duurzaamheid der Werken, welken ter secureeringe der Oevers van het Groote Haerlemmer- of Leydsche-Meer, ingevolge den last van Haar Ed. Groot Mogende, de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, reeds gemaakt zyn, of nog gemaakt zullen worden, veel al afhangt van de groeizaamheid, en dus van het behoorlyk onderhoud der Aanbermingen binnen langs de Paal- en Puyn-werken. *Keuren nopens 't onderhouden der Aenbermingen langs de werken van 't Meir.*

Zoo is 't, dat Dykgraaf en Hoog-Heemraaden, hier ontrent willende voorzien, gekeurd en geordonneerd hebben, gelyk Haare Wel-Edelheden keuren en ordonneeren mits dezen: dat alle de Aenbermingen van zodanige Werken, welke, het zy geheel of gedeeltelyk, door het water gemaakt zyn, zullen zyn en blyven onder de onmiddelyke directie van het Hoog Heemraadschap, of die door Haar Wel-Edelheden ten dien einde zal zyn geinstrueerd, zonder dat iemand, wie het ook zyn mooge, zich zodaanige Aanbermingen der Meerwerken, of wel de ruigte of het gewas op dezelven, zal mogen aanmaatigen, op een boete van vyfentwintig Ponden, tot xl. grooten het stuk, of

LEIDEN. of op arbitraire correctie, naar exigentie van zaaken.

Keure nopens 't onderhouden der Aenbermingen langs de werken van 't Meir.

Dat echter de ruigte, of ander Provenu van al zulke Werken, welken, ter beveiliging van 's Meirs oevers, op het vaste Land gelegd zyn, of die nog gemaakt zullen worden, zullen koomen ten voordeele van de Eigenaars dier Landen, op, of voor welken zodaanige Werken gemaakt zyn; mits zorg dragende, dat alle dezelve Aanbermingen binnen langs de Paalwerken behoorlyk, door een sloot of scheering, van de gemelde Landen gesepareerd blyven, van welke separatie de raaying aan hun door den Landmeeter van Rhynland gegeeven zal worden.

Dat wyders de voorsz. Aanbermingen, door of van wegens de Eigenaars der Landen, op, of voor welken dezelve Werken gemaakt zyn, tweemaalen des jaars zullen moeten worden gemaayd, en van alle ruigte, hoe ook genaamd, gebloot, zonder dat dezelven door eenig vee zullen mogen worden beweid. En zal deze afmaaying en blooting moeten geschieden, zonder het Willigen-rys-hout op eenigerhande wyze te beschaadigen, d'eerstemaal met half Juny van ieder jaar, en voor de tweede reize in September daar aan volgende, ieder point byzonder op de boete van tien ponden, tot xl. grooten het stuk, telkens te verbeuren; zullende dezelve boeten worden geappliçeerd en genooten voor één derde by en ten behoeve van die geenen, die de bekeuringe zal hebben gedaan, en de overige twee derden ten behoeven van den Heer Dykgraaf van Rhynland; wordende tot het doen der voorschreeve bekeuringe mitsdeezen geauthorizeerd de respective Opziener der Meer-werken; benevens de Bodens van het Hoog-Heemraadschap.

En, op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude kunnen pretendeeren, ordonneeren Haar Wel-Edelheden, dat deeze in alle de Ambachten, aan de Oevers van het Groote Haarlemmer-

of Leydsche-Meer geleegen, zal worden gepubliceerd en geaffigeerd, als na behooren, en de dubbelen van dien, aan de Schouten van dezelve Ambachten; en Opzigters der Meer-werken overgeleverd.

LEIDEN. *Keuren nopens 't onderhouden der Aerbermingen langs de werken van 't Meir.*

Aldus gekeurd en geordonneerd, by de Wel-Edele Heeren Jacob Jan van Wassenaar, Heere van Wassenaer, Zuidwyk, Obdam, &c. &c. Dykraaf; Wigbold Jan Theodoor van der Does, Heere van beide de Noortwyken, &c. Elbert Testart, Vincent Gustaaf van Hompesch, Heere van Genderen &c.; Mr. Hendrik van Buren; Mr. Matthæus Willem van Valkenburg; Willem Lodewyk van Wassenaer, Heere van Starrenburg, &c.; Willem Lodewyk van Wassenaer, Heere van beide de Catwyken, &c.; en Dirk van Boetzelaar, Heere van Kyfhoek, &c. Hoog-Heemraaden van Rynland, binnen Leyden vergaderd weezende den 7 October 1776.

(*was geteekend*)

JOHAN GAEL.

De tweede Keur tegens 't overleggen der Draeibruggens over de Hoofden, in de wateringe genaemd *de Aer*, luidt woordelyk aldus:

Alzoo aan Dykgraaf en Hoog-Heemraad van Rhynland klagten zyn gedaan, dat verscheide Aangelanden aan de Wateringe, genaamd de Aar, dikwerf gewoon zyn, de Draaybruggens, over dezelve leggende, omme daar langs van en na hunne Landen te koomen, in het gaan of wederkeeren (in plaatze van die behoorlyk af te draaijen) of geheel, of gedeeltelyk, over te laaten leggen, waar door de vaart aldaar grotelyks wordt belemmerd, en reeds merkelyke schadens, zoo aan Schuiten als Koopmans goederen, zyn ver-

LEIDEN. oorzaakt, en nog dagelyks meerder te verwachten zyn.

Keuren tegens 't overleggen van Draeibruggens over de Aer.

Zoo is 't, dat Dykgraaf en Hoog-Heemraaden, daar tegens willende voorzien, ter voorkominge van alle onheilen, gekeurd en geordonneerd hebben; gelyk Haar Wel-Edelheden keuren en ordonneeren by deezen:

Dat voorschreeve Draaybruggens van nu voortaan zullen worden afgeslooten met een slot, waar van ieder der Aangelanden, die gerechtigd zyn over dezelven te passeeren, een sleutel zal moeten hebben.

Dat gemelde Aangelanden, op het Land aan de voorzeide Draay-Bruggens, voor gemeene Reekening, zullen moeten hebben en houden een Boom, of Haak, ten einde daar mede, in het gaan na hunne Landen, dezelve Draay-Bruggens behoorlyk aftedraayen; zullende wyders verpligt zyn, in het wederkeeren, dezelve met het slot aftesluiten.

Alles op een boete van Tien ponden te xl. grooten het stuk; en, voor den opgang of na den ondergang der Zonne, op dubbele boeten.

Zullende de Eigenaars der Landen voor derzelver Bruikers aanspreekelyk zyn.

Lastende Haar Wel-Edelen wel expresselyk de Bodens van het Hoog-Heemraadschap van Rhynland de gebreekigen, zonder eenige dissimulatie, oogluiking, of verdrag, te bekeuren.

En, op dat deze Keure te beter mooge worden geobserveert, auctoriseeren Haar Wel-Edelen, tot het doen van zodaanige bekeuringe, nevens de Bodens van het Hoog-Heemraadschap, de respective Schouten en Ambachtsbewaarders, als mede de Bodens van de Ambachten van Aarlanderveen en Outshoorn, zullende de geene, die bekeuringe doet, (in gevalle de Bekeurde schuldig bevonden en gecondemneerd wordt) één derde van de boete genieten.

En, ten einde niemand eenige ignorantie hebbe te pretendeeren, is gelast, dat deze in de Ambach-

bachten van Aarlanderveen en Outshoorn voorn. LEIDEN.
zal worden gepubliceert; en doubelde van dien aldaar geaffigeerd.

Aldus gekeurd en geordonneerd, by de Wel-Edele Heeren enz., in 't Gemeenelands-Huis van Rhynland binnen Leyden vergaderd wezende den 7 October 1776. enz.

Door de nieuwste Reisbeschryving der Engelschen naer de Zuidzee, heeft het Publiek genoegzame kennis gekreegen van het groot nut; het algemeen en aengenaem voedzel, het welk de Vrugten van den *Brooboom* aldaer, gedurende de agt eerste maenden van het jaer, verschaffen. Deze Broodboom vindt men in het Oostergedeelte van Sumatra, alwaer die *Soccus*, of *Soccum-capas* genaemd wordt: onder den naem van *Soccum* is die ook gevonden omstreeks Bantam op Java; in Balega en Madura, als ook op het Prinsen Eiland in de Straet Sunda, alwaer de Chinaesvaerders gewoonlyk hout en water inneemen. Twee soorten zyn 'er van den Broodboom bekend, de eene heeft Pitten of Steenen in de Vrugt, gelyk de Mispelen; de andere, welke voor de beste gehouden wordt, is zonder Pitten. De beroemde Heer *John Ellis* geeft verdere beschryving van dezen, en nog eenen anderen Boom in een Stukje, te Londen gedrukt in 4to, by *E.* en *C. Dilly* 1775, onder den Tytel van *A Description of the Mangostand, and the Breadfruit*; alwaer men zo wel den Boom, als de Bak of Kas, verstandiglyk uitgedagt ter overvoering van dit en andere zeldzaeme Gewassen met de Oost- en Westindische Schepen, afgeteekend kan zien.

LEIDEN. Ten prikkel van eer en voordeel voor onze Nederlandsche Zeelieden, die de voorgemelde Plaetsen in Oost-Indien aendoen, heeft men geoordeeld door dit Berigt te mogen, en te moeten bekend maken, dat het Genootschap ter aenmoediging van Konsten, Handwerken en Koophandel te Londen, by een gedrukt Berigt den Prys belooft van den gouden Gedenkpenning van dat Genootschap; of anderzints vyftig Ponden Sterlings, te betaelen aen den Persoon of de Persoonen, welke tusschen den eersten van Zomermaend en den 15 van Oegstmaend van de jaren 1778, 1779, 1780, in de Haven van Londen zal of zullen inbrengen het grootste getal Planten van eene, of van beide de soorten van den Broodboom; onder beding nogtans, dat 'er ten minsten drie Planten van elke zoort moeten gebragt worden, alle in eene frisschen en groeijende staet, en dat de aengebragte Planten in vollen vryen eigendom werden overgegeven aen het Genootschap. Zelfs wordt de Eerpenning aengeboden voor elke soort in het byzonder, en het Genootschap zal in deszelfs eerste Vergadering een geldsom tragten te beraemen, om meerdere Pryzen uit te deelen, ingeval meer dan één Mededinger de Prys waerdig zou worden bevonden.

Het loflyk oogmerk in dezen is, om door het overvoeren van den Broodboom na de Colonien in Zuid-America een overvloed van gezond voedzel, byzonder voor de Neger-Slaven te bezorgen.

AMSTELDAM.

Wy hebben te meermalen gelegenheid gehad van op te merken, dat de nayver onder volkeren aengaende Koophandel, Visschery en Handwerken nimmer zo levendig is geweest dan in deze eeuwen; het welk noodzakelyk tot gevolg moet hebben, dat zy, die in bezit van eenigen tak van Koophandel, neering of hanteering zyn, alle oplettendheid moeten te werk stellen, om daer van niet door de pogingen van nayverige volkeren ontzet te worden. Byzonderlyk moet een volk hieromtrend waekzaem zyn, welks bestaen alleen de Koophandel, Visschery en Handwerken is. Ook mogen wy op de goedgunstigheid van onze Hooge Overheid en oplettendheid roemen. Wy hebben hiervan reeds te voren (*) een bewys gezien, in het toeleggen van eene premie of belooning van 500 guldens voor iedere Buis, die ten Haringvangst zoude uitvaeren, en zulks voor den tyd van twee jaeren. Weshalven dezen tyd staende te eindigen, en de redenen van aenmoediging nog stand grypende, hebben de Belanghebbende in den Haringvaert van Holland en Westvriesland, zig by de Edele Groot Mogende Heeren Staten dezer Provincie vervoegd, en de verlenging van Hoogstderzelver gunst verzogt by een Verzoekschrift, aldus luidende: AM-STEL-DAM.

Aan

(*) Zie N. NEDERL. JAERB. 1775. bl. 755-757 en 1430.

AM-
STEL-
DAM.

Aan de Edele Groot Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

Requeft ter verlenging van de premie voor de Haringvaerders.

Geeven onderdaniglyk te kennen de Geintereſſeerdens in de Haringvaart te Delfshaaven, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Maasſluys, mitsgaders in het Noorderquartier te Enkhuyſen en de Ryp en in 't Noordeind, en dus geſaamentlyke Geintereſſeerdens in de Haringvaart van Holland en Weſtvriesland, dat zy Suppliantén niet dan met Gevoelens van Erkentenis en Dankbaarheyd te rug denken op de Reſolutie van Uw Edele Groot Mog. van dato 19 May 1775.

Waar by het Uw Edele Groot Mog. Goedgunſtelyk behaagt heeft een Premie van vyff hondert Guldens toe te leggen voor ieder Schip 't welk in het voorſz. Jaar 1775 en in den Jaare 1776 ter Haaringvangſt zoude uytvaaren, mitsgaaders de Leeden van Uw Edele Groot Mog. Vergadering te verzoeken om ieder in den Zynen aan de Regenten van de Godshuyſen en andere Stigteryen en Corporatien binnen haaren Stadt te Recommandeeren om zo veel Haaring te doen ſchaffen als gevoegelyk zal kunnen geſchieden.

Dat niet alleen de Suppliancen door deeze Vaderlyke byſtandt Geëncourageert zyn geworden om in het gemelde Jaar 1775 hun gewoon vermindert getal Haring-Scheepen ter Viſſchery in zee te zenden, en in ſtaat zyn geweeſt om hunne zeer overvloedige Vangſt van dien teelt zo binnen als buyten 's Lands teegens mindere Pryſen te debiteeren: maar dat ook Uw Edele Groot Mog. door de voorſz. Gunſten den Yver en Zugt van 's Lands Ingeſeetenen voor de Viſſchery dermaaten hebben opgewakkerd, dat de Hollandſche Haringvloot in den Jaare 1776 twintig Scheepen grooter is geweeſt van eenige Jaaren herwaarts alhier ter Haring-Viſſchery waaren uitgeruſt, en zulx we-

wederom met dat gelukkig Gevolg dat den gevangen Haring teegens minder Prys zo buyten als binnens Lands van tyd tot tyd word verkogt en verfonden.

AMSTELDAM.

Dat de Supplianten hun voorig Verzoek 't welk by Uw Edele Groot Mog. eenen zo Favorable Ingreffie gevonden heeft, voornamentlyk hier op hebben gefundeerd, dat de Hollandfche Haring-Viffchery die in vroeger tyden niet alleen de kroon fpande, maar genoegzaam de eenige was in Europa thans tot gedugte meededingfter had gekreegen, die van andere Volkeren, vermits derzelver Souverainen hun Jaarlyks door middel van magtige Onderftanden en Premien daar toe aanmoedigen en alles in 't werk ftellen om deeze Landen van de Eer en het Voordeel van den meeften en beften Haring op te leeveren (waar toe anders deefe Natie weegens haare Nyverheyd en Seclufive kundigheeden in dat ftuk door alle tyden als Privatievelyk geregtigt fcheen) zo niet geheel te ontfetten, ten minften voor een aanmerkelyke gedeelte daar in te Participeeren.

Requeſt ter verlenging van de premie voor de Haringvaerders.

Dat de Supplianten te dier tyd zig reets ftreelden met de hoop van de bedoelde Natien, door de tuffchenkomft en byftand van Uw Edele Groot Mogende Paal en Perk te zullen kunnen ftellen in het verder voortzetten en ter uytvoer brengen van eene Onderneeming zo nadeelig voor deezen Staat, en dat ook de Goedgunftigheyd door Uw Ed. Groot Mogende aan de Supplianten beweezen, in zo verre bekroond is met dat gewenfcht fucces, dat de Ingefeetenen deezer Republicq het Voorregt gehad hebben om Duytfchland en andere Landen geduurende deeze twee laatfte Jaaren beeter koop dan in de voorgaande van Haring te voorfien.

En zulx zo wel in grooter quantiteyt als in Beeter Qualiteyt dan hunne meededingers.

Dat ondertuffchen de Gedagten Vorften en Mogentheeden nog Continueeren aan hun Onderdaanen de gemelde Onderftanden en Encouragemen-

AMSTELDAM.

Requeſt ter verlenging van de premie voor de Haringvaerders.

ten uyt te ſchryven en te belooven en niet op houden van alle zylen by te ſetten, ten eynde de Hollandſche Viſſchery op alle moogelyke wyſe de Loeff af te winnen, invoege de Supplianten zig voor als nog te zwak bevinden, om zonder de kragtdadige Onderſteuning van Uw Edele Groot Mogende op hun zelve te dryven, daar zy in tegendeel alle hoop hebben, ja aanſchryvens hebben ontfangen, dat indien de Hollanders het Articul van den Haring nog eenige tyd lang in diervoegen behartigden als deeze twee laatſte Jaaren geſchied is, ſommige hunner meededingers wel ras genoodzaakt zullen weezen, om van hunne voorneemens af te zien, en den Haringvangſt weder aan de Hollanders over te laaten.

Dat gelyk aan de eene zyde onze Koopmanſchap haaren buytenlandſchen Handel door de herſtelling van zo voornaamen Tak van Navigatie en Commercie als de Haring-viſſchery is, ſucceſſivelyk weder meer en meer zou zien bloeijen, het aan de andere kant eene zaak is, die van zelve ſpreekt (maar die de Supplianten zig niet weerhouden kunnen met genoegen te opperen) dat een herleevende Haringvaart een ſteets toeneemende Jaarlykſe uytruſting van al meerder en meerder Haringſcheepen ook binnen deeze Landen eenen grooten vertier zou voortbrengen, en alle die vereyſchtens die ter Haring-viſſchery benoodigt zyn, waar door dan niet alleen die Steeden en Plaatſen, die zig direct met de Haringvaart geneeren, maar ook die Plaatſen, alwaar zodaanige noodwendigheden worden bereyd en toegeruſt, in dat algemeen Voordeel grootelyks deelen zouden, hebbende de Supplianten een aanblik van zulk een heuchelyk Vooruytzigt reets daar in beſpeurd, dat het Loon van die Ingeſeetenen, welke het gering beſtaan vinden in het bereyden van Haringnetten geaugmenteert is geworden, ſedert dat Uw Ed. Groot Mog. by welgedagte Reſolutie de uytruſting van Haringſcheepen zo goedgunſtig hebben gelieven te encourageeren.

En

En houden de Suppliantén zig verder gepersuadeert, dat, in gevallen Uw Edele Groot Mog. de bovengemelde Premie gelieven te prolongeeren, de gesaamentlyke Geintereſſeerdens zouden worden aangemoedigt om althans geen minder getal Scheepen ter Haringvangſt in Zee te zenden dan in den Jaaren 1776 zyn uytgeruſt, dewyl de anderzints regtmaatige vrees van ten hunnen ſchaade te zullen vaaren, die erdenkelyk zeer veele zoude weederhouden van hunne Scheepen uyt te ruſten, daar door zoude werden voorgekoomen: om welke Reedenen de Suppliantén dan ook de Vryheid neemen om zo vroegtydig zig met een nader Verzoek aan Uw Edele Groot Mog. te addreſſeeren, ten eynde een ieder door de verhoopte prolongatie der Premie mogt werden uytgelokt en in ſtaat geſtelt om in tyds zyn uytruſting te kunnen verſorgen.

AMSTELDAM. *Requeſt ter verlenging van de premie voor de Haringvaerders.*

Mids welke de Suppliantén zig keeren tot Uw Edele Groot Mog. ootmoedig verſoekende, dat Uw Edele Groot Mog. de Premie van vyff hondert Guldens voor ieder Schip, 't welk ten Haringvangſt zal uytvaaren, gelieven te prolongeeren op den voet en wyſen, waar op dezelven by Uw Edele Groot Mog. Reſolutie van dato 19 May 1775 is toegelegt, en voor zodaanigen tyd als Uw Edele Groot Mogende zullen oordeelen te behooren.

't Welk doende &c.

Dog de gemelde Belanghebberen oordeelden, dat het gepaſt zoude zyn, dat zy van dit hun verzoek aen Hunne Ed. Groot Mogende, kennis gaven aen de Heeren Gedeputeerden van de Groote Viſſcherye van Holland en Weſtvriesland, en derzelver gunſtige onderſteuning van hunne pogingen en veelvermogende invloed by de Heeren Staten verzogten. Hier toe diende het navolgend Verzoekſchrift:

AM-STEL-DAM.

Aan de Edele Groot Achtbaare Heeren Gedeputeerden van de Groote Visschery van Holland en Westvriesland.

Verzoek van onderßeuning van voorgem. Requeß.

Geeven met schuldige Eerbiedigheid te kennen de Geinteresseerdens in den Haringvaart te Delfshaven, Rotterdam, Schiedam, Vlaardinge en Maassluys, mitsgaders in het Noorderquartier te Enkhuysen, in de Ryp en in het Noordend, en dus gesaamentlyk Geinteresseerdens in den Haringvaart van Holland en Westvriesland, dat de Suppliantenzig in den Jaare 1775 geaddresseerd hebbende aan hun Edele Groot Mogende met een Verzoek om onderstand, dankelyk erkennen, dat Uw Edele Groot Achtbaarhedens hetzelve Verzoek zo goedgunstig hebben gelieven te appuyeeren en onderfteunen ten dien Effecte, dat by hun Edele Groot Mogende Resolutie van dato 19 May 1775 aan de Suppllanten is toegestaan een Premie van vyff honderd Guldens voor ieder Schip, 't welk in gemelde Jaaren 1775 en 1776 ter Haringvangst zoude uytvaaren.

Dat de voorschreeven tyd thans verstreeken zynde, als nog in geenen deelen cesseeren de Reedenen en Gronden, waar op de Supplianten hun voorschreeven Verzoek te dier tyd hebben gefundeert, maar dat de Supplianten tot voortkoming van het Verval der Haring-Visschery zig genoodzaakt vinden om van hun Edele Groot Mogende de Prolongatie van opgemelde Premie te suppleeren, waar toe de Supplianten hebben ingerigt het Request aan deeze geannexeerd: dan dat de Supplianten ten vollen gepersuadeerd zyn, dat ook dit hun verzoek zonder het appui van Uw Edele Groot Achtbaarheden geene gunstige ingressie zouden vinden. Mids welke keeren de Supplianten zig tot Uw Edele Gr. Achtbaarheden, ootmoedig verzoekende, dat Uw Edele Groot Achtbaarheden ter Vergaadering van hun Edele Groot Mog. het Verzoek der Supplianten by geannexeerde Requeste gedaan, gunstelyk gelieven te Appuyeeren en door derzelver veel ver-

moo-

moogende influentie te effectueeren, dat de verſogte Prolongatie aan de Supplianten mooge werden geaccordeerd. AMSTELDAM.

't Welk doende &c.

Het gevolg hier van is geweeſt, dat hunne Edele Groot Mogende wederom eene premie of belooning van 400 guldens voor ieder Haringbuis hebben toegelegd.

ROTTERDAM.

Dewyl men de Keuren, voormaels tegen de te veruitſtekende werken voor de huizen en gebouwen, gemaekt, niet ſtiptelyk nakwam, heeft de Regeering dezer Stad daeromtrend op nieuws voorzien by eene publicatie van den 30 dezer Grasmaend, en van den volgenden inhoud:

Vernieuwing der Keuren tegen de uitſtekende werken voor huizen enz.

Alzoo Schout, Burgemeeſteren en Schepenen der Stad Rotterdam in ervaring zyn gekomen, dat, niettegenſtaande reeds te vooren, en wel onder anderen op den 11 April 1722 en 9 Mey 1724, genoegzaam ſcheen te zyn voorzien tegen alle te veruitſtekende werken voor de Huizen en Gebouwen binnen deze Stad; door den tyd egter van de voorn. ordres zoo verre is afgeweken, dat ten dien opzigte op nieuws voorziening noodig is:

Zoo is 't; Datmyne Heeren voorn. hebben goedgevonden, met Renovatie en Ampliatie van de bovengemelde Keuren en Ordonnantien, te ordonneeren en te ſtatueeren, gelyk geordonneert en geſtatueert word by dezen; Dat niet alleen geene Lyſten, Cappeluifeltjes, Houte Luiken, Tafereelen met haare inſcriptien graveerzels of andere merken, nog iets anders hoegenaamt verder van de Gevels zullen mogen uitſteeken dan één Voet; Maar dat zelfs ook, behalven op gewoone Marktdagen of Jaar-markten, voor de Gevels niet zullen

ROTTERDAM.

Vernieuwing dertegens Keuren tegen de uitstek. werken voor buizen enz.

len vermogen te worden gestelt eenigerhande losse Zeildoekfche of Linne vallen of andere beweegbaare zoogenaamde Zonne-schermen, die verder uitsteeken als de Stoepen of de gepermitteerde Pothuizen; en dat al het geen tegenwoordig hier tegens reeds gemaakt zoude mogen zyn, voor den Eersten October dezes Jaars zal moeten worden geamoveert, of ingetrokken ten minsten tot op de voorgemelde breette; en zulks alles op pœne van vyf en twintig Guldens te verbeuren ten behoeve van den Armen.

Aldus gedaan en gearresteert enz.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

Wy hebben nu en daar al eens gesproken van het droogmaken van Schorren en indyken van Polders in deze Provincie, als mede in Vlaenderen gelegen. Dog hieromtrend zyn wel eens door deze Provincie eenige bezwaeren aen de Bondgenoten voorgesteld, en opzettelyk by een *Pro-Memoria*, ten dien einde op den 5 van Bloeimaend 1774. aen de Algemeene Staten overgegeven, nader opgehelderd. Weshalven in Oegstmaend 1775. eenige Leden der Regeeringe van deze Provintie buitengewoonelyk naer 's Gravenhage zynde afgezonden, om zo met de Heeren Gedeputeerden van hunne Hoog Mogende tot de zaken van de Financie, als met eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raed van Staten, als de voornaeme beheering hebbende over de Domeinen van deze Republiek, in onderhandeling te treden omtrend alle de geschillen, die zo wel over den eigendom en Jurisdictie van de Hoog- of Hoofdplaet, als over

de

de Jurisdictie van een groot gedeelte van eenige bereids voor lang ingedykte Polders, mitsgaders over de Yssendyksche en andere Schorren in Vlaenderen, ontstaen waren, en dezelven uit den weg te ruimen. Deze minnelyke onderhandelingen hadden een zo gelukkig gevolg, dat reeds op den 31 van gem. Oegstmaend een verdrag ontworpen, en onder voorbeding van goedkeuring der Staten van Zeeland, en van den Raed van Staten; en van 't goedvinden en bekragtiging van hunne Hoog Mogende, gesloten en getekend wierdt. Deze goedkeuring dan van wederszyde in Sprokkelmaend 1776. zynde ingekomen, hebben hunne Hoog Mogende dat verdrag op den 23 van gem. Maend door een besluit bekragtigd en gestaefd, in het welk Hoogstdezelven zig op het einde aldus uitdrukken, dat Hunne Hoog Mogende verwagten: „ dat de „ Heeren Staaten van Zeeland van hunne de„ voiren tot redres en herstel van der selver „ Provinciale Finantien, door het gebruik der „ middelen in hun eigen boesem resideerende, „ by de expiratie van den tyd, voor welke „ het soulaas, uit kragte der Decisie en Uit„ spraak van syne Hoogheid den Heere Prince „ Erfstadhouder den 30 October 1771 op den „ Staat van Oorlog aan deselve provisioneelyk „ is verleend, na behooren sullen doen con„ steeren, ten dien effecte, en met dat ge„ volg, dat gemelde Provincie, soo door de „ toegevoegde voordeelen, welke uit deese „ Conventie voor haar sullen redundeeren, als „ door het noodig employ der middelen tot red„ ding, in staat sal weesen gesteld, om haar „ aandeel in de lasten van het Bondgenoot-

MIDDELBURG.

„ schap

MIDDELBURG.

„ schap, volgens de vastgestelde quote als voor-
„ heen te dragen."

Het verdrag zelf is vervat van dezer bewoordinge.

Verdrag tusschen de Prov. Zeeland en den Raed van Stat. wegens Schorren en Polders.

Conventie en schikkinge, geformeert en aangegaan tusschen de ondergeschreeve Heeren extraordinaris Gecommitteerden van de Provincie van Zeeland, als by speciale Resolutie van hooggemelde Heeren Staaten van Zeeland hier toe geauthoriseert, ter eenre, en de ondergeteekende Heeren Gecommitteerden uit den Raad van Staate, als by speciale Resolutie van welgemelde Raad van Staate meede hier toe gequalificeert, ter andere zyde, tot byleggingе en opruiminge der differenten en verschillen, welke seedert veele jaaren tusschen den Raad van Staate en hooggemelde Provincie van Zeeland hebben gesubsisteert en nog uitstaande zyn, soo wegens de Jurisdictie over een merkelyk gedeelte van eenige bereids voor lange ingedykte Polders in Vlaanderen, annex het Land van Biervliet geleegen, als over de Jurisdictie van de Schorren en Slikken, die tusschen deselve Polders en die van het Ysendyker Ambagt daar tegens over geleegen, alsnog in weesen zyn, en thans ten deele bedykt, en ten deele nog onbedykt worden gevonden; als meede ook over den eigendom en Jurisdictie van het Terrein van de van ouds, en alsnu nog genoemt wordende Hoog- of Hoofdplaat, soo als deselve insgelyks daar omtrent geleegen, sig althans is bevindende; alles nogtans op nadere approbatie, soo van haar Edele Mog. de Heeren Staaten van de Provincie van Zeeland, als van den Raad van Staate voorsz., en omme na dat de voorsz. Approbatie sullen zyn ingekomen, verders gepresenteert te worden aan de Hoog Mog. Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, ten einde ook daar op te obtineeren hoogst derselver aggreatie en confirmatie.

Art. I.

Art. I.

De Provincie van Zeeland sal als een accres van het Committimus gerust en vreedelyk blyven besitten de Pieters-, Amelia- en Orangepolders, geleegen aan het Land van Biervliet, en dat het geheel en al, soodanig deselve in voorige tyden zyn ingedykt geworden, en deselve Polders tot hier toe by hooggemelde Provincie in maniere voorsz. als alle andere Polders van het Committimus zyn geadministreert en gepossideert geworden.

MIDDELBURG. *Verdrag tusschen de Prov. Zeeland en den Raad van Staten wegens Schorren en Polders.*

II. De Provincie van Zeeland sal meede buiten de Partage behouden, om insgelyks als een accres van het Committimus by hoogstdeselve gepossideert te worden, de Schorren, soo als die voor den bedykten Helenapolder zyn geleegen, te bepaalen van de Noordhoek van de Pieterspolder tot aan het oude Canaal, dat de Hoofdplaat van deselve Schorren heeft gesepareert, en alsoo voortloopende oost- en zuydwaarts op na Biervliet.

III. Daar tegens sullen alle Generaliteits Landen gehouden en als Ysendyks Ambagt geconsidereert worden de Schorren, geleegen naby het Fort Ysendyke, bevoorens bekend geweest onder de naam van Ysendyksche Schorren, en nu genaamt ge Jonge Zachariaspolder, alle in dier voegen en niet verder, dan waar van de Verpondingen en verdere Lasten seedert den jaare 1762 ten behoeve van de Generaliteit zyn geheeven en betaald geworden.

IV. En sullen meede nog als Generaliteits Gronden buiten de Partage gehouden worden de Schorren en Slikken, welke zyn geleegen voor den Prins Willem en Orangepolder, Ysendyks Ambagt, beginnende van der selver uiterste einde ten westen en voortloopende tot aan den Roodenhoek, soo breed en smal, als die zyn strekkende tot aan het oude Canaal, dat de Hoofdplaat aldaar van deselve Schorren heeft gesepareert gehad.

V. Dat wyders alle de overige Schorren en Slikken, gaande van het einde der voorgemelde Jonge

MIDDELBURG.

Verdrag tusschen de Prov. Zeeland en den Raed van Stat. wegens Schorren en Polders.

ge Zachariaspolder verder op na booven, aan de eene zyde tot aan den Roodenhoek, en aan de andere kant tot aan de Noordhoek van de Pieters Polder, en sluitende aan het meergenoemde oude Canaal van separatie, en dus alles wat thans nog tusschen de voorsz. bedykte Pieterspolder, den Jonge Zachariaspolder, den Orangepolder, Ysendyks Ambagt, en het oude Canaal voornoemt, geleegen mag zyn, soo wel dat gedeelte, dat daar van uit kragte van het onlangs daar toe by haar Hoog Mog. verleend Octroy, bereids soude mogen ingedykt zyn, als het gunt van deselve Schorren en Slikken nog onbedykt sal gevonden worden, tusschen den Raad van Staate en de Provincie van Zeeland egualyk sal worden verdeelt; soo na als sulks mogelyk sal zyn; sullende de helft die aan hooggemelde Provincie daar van sal vallen, door hoogstdeselve wederom werden geadministreert en gepossideert als een accres van het Committimus.

VI. Dat wat betreft de Landen en het Terrein, welke de boovengemelde Hoofdplaat zyn uitmaakende; en waar van het thans begroesde, volgens de Kaarte, die daar van door hooggemelde Heeren Staaten van Zeeland onlangs is gedaan formeeren, en van welke Kaarte een Copie authenticq aan den Raad van Staate sal worden gegeeven, reeds is begroot op de nombre van drie duisend vier honderd agt en neegentig gemeeten vyf en vyftig roeden in Schouwsche Maat, de verdeelinge van dien tusschen de Heeren Staaten van Zeeland en den Raad van Staate, in dier voegen sal werden gedaan en geëxecuteert, dat van de daar toe onderlinge te maaken Scheydinge of Scheylinie, dewelke van het oude Canaal af, hier vooren breeder gementioneert, in de breedte van de Hoofdplaat van het zuyden na het noorden, tot aan de Hond toe, sal moeten geschieden, drie vyfdeparten van deselve begroesde Landen sullen zyn geleegen ten oosten deselve Scheydlinie na de kant van Biervliet, dewelke sullen koomen aan de Heeren Staaten van Zeeland, om al meede als

Com-

Committimus by hoogstdeselve te worden geadministreert en gepossideert, met volle vryheid voor hoogstdeselve Heeren Staaten, om de Jurisdictie over die drie vyfde gedeeltens te mogen delegeeren aan soodanig een Geregt van het Committimus als sullen goedvinden, terwyl de overige twee vyfdeparten, die aan de andere zyde, en dus ten westen van deselve Scheydinge geleegen zyn, komen sullen ten behoeve van de Generaliteit, omme by den Raad van Staate, als alle overige Generaliteits Landen beheerd en geadministreert te worden.

MIDDELBURG. *Verdrag tusschen de Prov. Zeeland en den Raad van Stat. wegens Schorren en Polders.*

VII. De Stranden en Aanwassen, welke sig buiten de voorengenoemde reeds begroesde Landen aan de gemelde Hoofdplaat thans bevinden, als meede de accressen, welke na deesen daar van sullen mogen koomen, sullen, voor soo verre de twee gemelde vyfdeparten aan de Generaliteit aangaat, ook blyven en behooren aan de Generaliteit, in maniere voorsz., waar teegens de Stranden en Aanwassen, die aan de voorsz. drie vyfdeparten van de voorsz. Hoofdplaat, welke aan de Heeren Staaten van Zeeland sullen komen, reeds zyn, en verders sullen opkoomen, tot aan de Landen van de Generaliteit toe, insgelyks sullen verblyven en behooren aan de hooggemelde Heeren Staaten, alles ter vergrootinge en uitbreidinge van het Committimus.

VIII. En sullen, uit hoofde van het gunt ten reguarde van de voorsz. Schorren en Slikken hier boven thans is geconvenieert, haar Hoog Mogende versogt worden, soo als gedaan word by deese, om in het Octroy den 18 Augusty 1775 aan de Ingelanden van de Helena- en Pieterspolder verleent, deese Ampliatie en Alteratie te willen aggreëeren, dat de lasten van het gunt van deselve Schorren en Slikken aan de Provincie van Zeeland, als een accres van het Committimus is toebedeelt, sullen moeten worden voldaan en betaald aan gemelde Provincie, op den voet van de verdere Landen van het selve Committimus.

MIDDELBURG.

Verdrag tusschen de Prov. Zeeland en den Raad van Stat. wegens Schorren en Polders.

IX. En word eindelyk en ter wederzyden wel expresselyk gestipuleert en bedongen, dat tot soo lange deese Conventie en schikkinge niet allen by hooggemelde Heeren Staaten van Zeeland en den Raad van Staate sal zyn geapprobeert, het gunt soo spoedig als moogelyk is, sal worden getragt te effectueeren, maar ook ter tyd en wylen toe daar op de aggreatie en confirmatie van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden sal zyn gegeeven en ingekomen, uit het gunt daar by is geconvenieert en ter needergesteld, ter wederzyde geen het allerminste argument sal moogen gemaakt of geallegueert worden, direct of indirectelyk, als blyvende alle saaken, ter tyd en wylen als voorsz. is, toe, in syn geheel, en even of daar over niet gesprooken, veel minder ooit eenige Conventie of schikkinge was geconcipieert geworden, en in welke situatie men ook ter wederzyden sal gehouden worden te zyn verbleeven, indien onverhooptelyk dit geconvenieerde door de Heeren Staaten van Zeeland of den Raad van Staate mogte worden gedisapprobeert, of ook wel de agreatie en confirmatie van haar Hoog Mog. in voegen voorsz. dien aangaande mogte worden gedeclineert.

Aldus gedaan in 's Hage den 31 Aug. 1775. enz.

Geteekent,

I. J. van Hees.

UTRECHT.

UTECHT.

Alzoo veelen Leden van de Hoogduitsche Joodsche Natie, byzonderlyk onder de Gerechten van Maerssen en Maersseveen, verscheidene kunstgreepen uitdagten en te werk stelden om het opbrengen van de Dorps en andere

re Laften te ontgaen; is by de Gedeputeerde Staten 's Lands van Utrecht daeromtrend by Publicatie van den 8 dezer Grasmaend nader voorzien; en byzonderlyk vaftgefteld, dat de Hoofden der Huisgezinnen van die Natie voor alle de Leden dier Gemeente, zo wel nopens derzelver goed gedrag, als de voldoening der Quotifatien in de Laften, zullen moeten inftaen, en de ganfche Gemeente, en derzelver Hoofden of Parnaffyns byzonderlyk deswegens voor den Hove Provinciael zullen aenfprakelyk zyn. Het een en ander blykt nader uit de Publicatie zelve, woordelyk dus luidende: UTRECHT.

De Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht in ervaringe gekomen zynde, dat niettegenftaande de orders, gefteld zynde by Publicatie van den 6 October van den Jare 1758, rakende de admiffie, inwoninge, verblyf en gedrag van de Hoogduitfche Joodfche Natie in de Gerechten van Maarsfen, Maarffenveen en elders, verfcheide abuifen en ongeregeldheden als nog in zwang gaan, en van nieuws zyn ingeflopen; hebben, ingevolge de authorifatie dezen aangaande bevorens verleend, goedgevonden voorfz. Publicatie te renoveren en amplieren als volgt: *Publicatie wegens de Joodfche Natie te Maersfen enz.*

Art. I.

Dat de gezamentlyke Gemeente, of wel de Hoofden der Huisgezinnen van de Hoogduitfche Joodfche Natie, welke thans by de Uitzettingen der Laften in de refpective Gerechten van Maarsfen, Maarffenveen, en andere Diftricten bekend ftaan, of namaals, als by het volgende tweede Artikel, zig met ter woon in de voorfz. Gerechten zullen komen neder te zetten, zullen moeten inftaan voor het goed gedrag van alle de Leden der Gemeente, en voor de voldoening der Quotifatien

U-TRECHT.

Publicatie wegens de Joodsche Natie te Maerssen enz.

in de Middelen van Consumtie, Dorps en alle andere Personele Lasten, welke dezelve zullen komen te verschuldigen, zulks dat de gansche Gemeente, zo te zamen, als ieder van hen in 't byzonder, verstaan zal worden verbonden te zyn tot voorsz. betaling, en ter vergoeding van alzulke schade en nadeel, als eenige Opgezetenen dezer Provincie door Diefstallen, onverhooptelyk by een of meerder Leden hunner gemeente gepleegd, zullen komen te lyden; En dat de gansche Gemeente, en de Hoofden of Parnassyns daarvan in het byzonder, deswegens voor den Hove Provinciaal zullen wezen convenibel, en wanneer de Justitie genoegzaam zal zyn gebleken van de waarheid van het Fait, en dat een of meer van de Hunnen daar aan handdadig zyn geweest, voorsz. Gemeente en Hoofden tot zodanige vergoeding, ter tauxatie van den Hove, zullen konnen worden geconstringeerd.

En ten regarde van wanbetaling van eenige Leden van voorsz. Gemeente in de Personele Lasten van Hun Edele Mog., dat, voor zo verre de deswegens verschuldigde Penningen, of een gedeelte daar van, niet by de executie van den Debiteur konnen worden bekomen, het restant van dien over de overige Leden der Gemeente in de naastvolgende Zettingen by Schout en Gerechte zal worden omgeslagen, en de laastgemelde Leden daar voor even, als voor hunne eigene Ongelden, paratelyk zullen kunnen worden geëxecuteerd. Met dien verstande verder, dat in geval de gemelde restanten uit de voorsz. Leden, Opgezetenen van het District, alwaar dezelven zyn verschuldigd geweest, niet te bekomen zyn, de Schouten van de aanleggende Gerechten, alwaar andere Leden, tot deze eene en dezelfde Gemeente behorende, woonagtig zyn, zullen wezen verpligt de voorsz. restanten aan derzelver Opgezetenen van de Hoogduitsche Joodsche Gemeente te executeeren, even als by het XXI. Artikel van de Generale Ordonnantie, in den Jare 1686. op de collectatie van de

Sta-

Staten Penningen geëmaneerd, ten opzigte van de Opgezetenen, die van het eene in het andere District komen te verhuizen, gestatueerd is.

U-TRECHT, *Publicatie wegens de Joodsche Natie te Maerssen enz.*

II. Dat niemand van de voorschreve Hoogduitsche Joodsche Natie in eenig Gerecht dezer Provincie zal mogen komen of aldaar blyven woonen, ten zy dezelve aan Schout en Gerechte zal hebben vertoond een schriftelyk Certificaat van de Parnassyns of Hoofden der Gemeente, welke by deezen worden gelast het zelve uit te leveren ten behoeve van de genen, die zig in de vereischte termen bevinden, inhoudende niet alleen, dat zulk een in hunne Gemeente is aangenomen, maar ook, dat de gantsche Gemeente mede voor hem, ten opzigte van zyn goed gedrag en zyne betaling, als boven, zig verbindt en instaat.

Waarboven die van den Gerechte, alvorens den zodanigen te admitteren, zig zullen informeeren, en blyk vorderen van deszelfs goed en onbesproken gedrag, en van deszelfs bekwaamheid en vermogen, om op een eerlyke wyze te kunnen bestaan: By ontstenteniße van welk een of ander, Schout en Gerechte by dezen worden gequalificeerd en geauthoriseerd om, niet tegenstaande een certificaat, als boven, mogte zyn uitgeleverd, den zodanigen de inwoning of het verblyf aldaar te verbieden, en hem de facto uit den Gerechte te wyzen door den Gerechtsbode, of ook, des noods, door een Dienaar van den Maarschalk van het Quartier, met consent van den Maarschalk, daar toe te requireren, behoudens aan den genen, die zig by voorsz. afwyzing of uitzetting, of ook by de admissie in de gevallen hierna te vermelden, bezwaard mogte vinden, zyn recht van beklag aan den Hove Provinciaal:

Wordende niet te min aan die van den Gerechte gelaten de faculteit, om zodanige Personen van de voorsz. Natie, van welker goed gedrag en vermogen om eerlyk te kunnen bestaan, Henlieden ten volle zal zyn gebleken, binnen den Gerechte met ter woon te admitteeren, of te laten blyven,

U-TRECHT. *Publicatie wegens de Joodsche Natie te Maerssen enz.*

na alvorens de Parnassyns der Joodsche Gemeente daarop te hebben gehoord, of zylieden ook eenige merkelyke redenen ter contrarie hebben te allegeren, en dat zodanige Personen of Hunlieder Kinderen, in de Gemeente van de Joodsche Natie aangenomen wordende, zullen komen en gerekend worden te zyn in de termen van het eerste Artikel dezer Publicatie: zullende in allen gevallen de Joden binnen de voorsz. Gerechten, na verkregen consent, inwonende, 't zy de zelve Ledematen of gene Ledematen der Gemeente zyn, in cas van armoede of anderen nood moeten worden onderhouden door die van de Joodsche Gemeente.

III. Dat, om den toeloop van slegte Hoogduitsche Joden te stuiten, mits dezen alleen en een iegelyk wel scherpelyk wordt verboden het huisvesten van zodanig, of ander slegt volk, zullende de gene, die bevonden wordt dezelve te hebben gehuisvest, niet alleen vóor deszelfs gedrag en onderhoud aansprakelyk zyn, maar ook verpligt, dezelve in zyn huis en van publicque straten te houden, op vermaan van die van den Gerechte, tot zo lange alzulke Personen, ten zynen koste, met de eerstvarende Schuit naar Amsterdam zullen zyn getransporteerd: en zulks boven en behalven alle het geene dezen aangaande by Hun Ed. Mog. Placcaten is geordonneerd en gestatueerd.

IV. Dat ook niemand van de voorsz. Natie, op pœne als by Hunner Ed. Mog. Placcaten is gestatueerd, langs de Huizen of op de Wegen zal mogen beedelen of Aalmoesen vragen, veel min, dat daartoe by de Parnassyns of Hoofden van de voorsz. Gemeente eenige schriftelyke of mondelyke permissie zal mogen worden verleend, op pœne van honderd Gulden, telken reize by dezelve te verbeuren:

Maar zullen de geenen, die beedelende bevonden worden, zonder huisvesting by iemand in het District te hebben, op vermaan van die van den Ge-

Gerechte terstond zig daaruit hebben te begeven, zonder weder te mogen inkomen, of anders de facto daar uit worden geweezen of gezet door den Gerechtsbode of Dienaar van den Maarschalk van 't Quartier, met consent van denzelven, invoege als Art. II., of anders met de eerstvarende Trekschuit, ten koste van den Gerechte, naar Amsterdam worden getransporteerd, met last aan den Schipper, om dezelven aldaar, en niet eerder, aan Land te zetten.

U-TRECHT. *Publicatie wegens de Joodsche Natie te Maerssen enz.*

Wordende de Dienaars van de Maarschalk van 't Quartier gelast en gequalificeerd, om die van den Gerechten, des vermaand, met allen mogelyken spoed in dezen de hand te bieden en te assisteren.

Gelyk ook de Maarschalken, Schouten, Booden en Dienaars by dezen worden gelast, Hunner Ed. Mog. Placaaten en Orders tegens de Bedelaars en Landlopers, specialyk ook in de voorsz. Districten, te maintineeren en te executeeren, zullende ten reguarde van de Schouten, Schepenen en Bodens van de beide Gerechten in dezen gepermitteerd zyn, op elkanders territoir, over en weder, 't geene voorsz. is, te mogen exploicteren en executeren, buiten alle consequentie en zonder præjudicie van een ieders Territoriaal-recht in allen anderen opzichte.

V. En verbieden Hun Edele Mog. wel scherpelyk alleen en een iegelyk, eenige Koopmans Waaren of andere Goederen te veilen of verkopen, by forme van inleg of Loterye, op pœne van 25 Gulden, boven de verbeurte van de alzo geveilde of verkogte Goederen.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendere, zal deze ter plaatze, waar zulks behoort, worden gepubliceerd en geaffigeerd naar gewoonte.

Ter Ordonnantie van Welgemelde Heeren Gedeputeerden.

Was getekend,

MILAN VISCONTI.

UTRECHT. Alle Boekverkopers en Boekdrukkers hier te Stede zyn verpligt volgends verscheide besluiten der Regeeringe, van de werken, die zy drukken, behoorlyke exemplaren te verzorgen aen de Stads Boekerye. Hieromtrend veel nalatigheid plaets hebbende gehad, is dit bevel op den 21 van Grasmaend herpieuwd, zo als uit het volgend Besluit is af te nemen:

Bevel van 't verzorgen van gedrukte boeken aen Stads Boekery.

Gehoord het Advys van de Heeren Burgemeesteren en Gecommitteerden tot den Bibliotheek, ordonneert de Vroedschap by deze aan alle Boekverkopers en Boekdrukkers hier ter Stede, dat zy die Boeken, dewelke zy in conformité van Hun Edele Achtb. Resolutien van den 9 January 1688, 29 July 1691, en 12 November 1753. gehouden zyn voor Stads Bibliotheek te vereeren, en waar in zy tot nog toe nalatig mogten zyn gebleven, binnen den tyd van twee maanden, behoorlyk in Fransche of Hoorne Banden gebonden, zullen moeten furneeren aan handen van den Heer Professor Rau, als Bibliothecaris op pœne als by de laatstgenoemde Resolutie; en zullen die geene dewelke daar aan disobedieeren, en in gebreke blyven van de boete (door den Custos van de Bibliotheek daar toe vermaand zynde) promptelyk te voldoen, daar voor, als voor Stads geprivilegieerden schulden paratelyk geëxecuteerd worden, waar toe by deze de Heeren Gecommitteerden tot de Bibliotheek verzogt en geauthoriseerd worden.

Wyders verstaat de Vroetschap voor 't toekomende.

Dat van nu voortaan alle Boekverkopers hier ter Stede verpligt zullen zyn om van alle Boeken, Kaarten, Prenten, Kaartboeken, Prentsboeken ofte ietswes anders, groot of kleyn, en hoe ook genaamd, die zy, het zy hier ter plaatze, het zy elders ten hunnen profyte, in 't geheel of ten deele,

le, zullen laten drukken of uitgeven, een Exemplaar op best papier en behoorlyk gebonden of geconditioneerd, binnen den tyd van zes weeken, na den dag, dat het zal begonnen zyn uitgegeven te worden aan den Heer tydelyke Bibliothecarius, tegen behoorlyk recepis, te furneeren op de boete van zestig Gulden (boven het furnissement van het Boek, Kaart of Prent, waar toe zy des niet te min verpligt blyven) na expiratie van voorsz. zes weken te verbeuren by den genen, die hier in nalatig zal bevonden worden; en te appliceeren een derde ten profyte van Stads Bibliotheek, een derde ten behoeve van den Heer Bibliothecaris, en een derde ten behoeve van den Custos.

U-TRECHT. *Bevel van 't verzorgen van gedrukte boeken aen Stads Boekery.*

En zullen alle de Boekdrukkers hier ter Stede insgelyks, op gelyke pœnaliteit. en in voege als voren gehouden zyn aan den tydelyken Heer Bibliothecarius voor Stads Bibliotheek, tegen behoorlyk recepis te furneeren een Exemplaar van alles, dat ter hunner Persse gedrukt wordt, niets uitgezondert dan alleen dat geen, 't welk zy voor rekening van de Boekverkopers binnen deze Stad zullen drukken.

Dat voorts de Boekverkopers en Boekdrukkers respectivelyk, wanneer zy eenig Boek, waar van zy een Exemplaar voor de Bibliotheek geleverd hebben, weder uitgeven of herdrukken, met eenige Observatien, Noten, Vermeerderingen, Veranderingen, Correctien, of anders hoe genaamd, of ook in eenig ander Formaat, gehouden zullen zyn daar van wederom een Exemplaar, geconditioneerd als voren, en binnen den zelfden tyd, aan den Heer Bibliothecarius tegen behoorlyk recepis ter hand te stellen op de boete, en te appliceeren als vooren.

Dog met opzicht tot Journaalen, Mercuriussen en andere periodique Werken, weeklyks, maandlyks, of jaarlyks uitkomende, zullen de Drukkers of Uitgevers daar van alle jaar een Exemplaar in handen als voren moeten leveren, binnen den tyd, en op de boete hier boven bepaald.

U-TRECHT. Voorts zullen die gene, dewelke aan deze Hun Ed. Achtb. Resolutie niet gehoorzamen, en de boete, (wanneer door den Custos van de Bibliotheek daar toe vermaand zyn) niet promptelyk en met byvoeging van het verschuldigd Exemplaar voldoen, voor het een en ander als voor Stads geprivilegieerde Schulden, geëxecuteerd worden. Waar toe de Vroedschap by deze de Heeren Gecommitteerden tot de Bibliotheek verzoekt en authoriseert.

Bevel van 't verzorgen van gedrukte boeken aen Stads Boekery.

En zullen Extracten dezer aan den Heer Bibliothecarius, aan den Custos van de Bibliotheek en aan de Decans van 't Boekverkopers-gild tot hun lieder narigt worden toegezonden. enz.

Ook heeft de Regeering tegens het vertoonen van Treur- of Blyspelen op gem. 21 dezer Grasmaend, de navolgende publicatie beraemd:

Alzoo Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht geinformeerd zyn, dat geduurende dezen laatsten Winter verscheide reizen Tragedien en Comedien onder groote confluentie van menschen, in vilipendie van de Plakaten voorheen daar tegen geëmaneerd, niet alleen zyn gespeeld, maar dat verdere toebereidzelen worden gemaakt, om daar mede nog sterker te continueeren; En vermits 't zelve strekt tot bederf van de goede zeden, de lieden van de behoorlyke waarneming van hun beroep af houden, de Jeugd aan gevaarlyke verleidingen blootstelt, en dus veele quade gevolgen moet na zig sleepen: Zoo is 't dat Hun Ed: Groot Agtb., renoveerende de Publicatie in dato 5 April 1671, goedgevonden hebben wel scherpelyk te verbieden, gelyk zy doen by dezen, aan allen en een iegelyk, hy zy wie hy zy, jong ofte oud, eenige Tragedien, Comedien ofte andere Speelen, in hunne Huizen, Erven, ofte eenige andere publieke of private Plaatsen te Speelen,

te

te laten Speelen, ofte wel daarby te verschynen, op pœne van twee honderd gulden, by die geenen, die daar toe hunne Huizen, Erven of Plaatzen, geheel of gedeeltelyk gebruiken of laten gebruiken, en dat zoo dikwils zy dat zullen doen, of laten doen; van zes gulden telken reize by ieder Speelder, en van drie gulden by ieder Aanschouwer te verbeuren, de eene helfte ten behoeve van den Heer Hoofd-Officier, en de andere helfte ten behoeve van den Aanbrenger.

U-TRECHT. *Publicatie tegens het speelen van Tragedien en Comedien.*

En zullen de Ouders en Voogden voor hunne Kinderen en Pupillen moeten verantwoorden.

Voorts worden tot de exacte exsecutie van het gunt voorschreven, nevens den Heere Hoofd-Officier, en zynen Substituit, op het serieuste gelast dezer Stads Deurwaarders, Letterdienaars en Boden.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendeere, zal deze worden gepubliceerd, gedrukt en geaffigeerd, daar 't behoort.

Aldus gearresteerd enz.

Te meermaelen hebben wy opgemerkt, dat de zucht tot het oprigten van Genootschappen van allerlye aerd, in ons Vaderland dagelyks toeneemt. Ten bewyze hier van strekt wederom, het geen in deze Grasmaend is bekend gemaekt: — In de algemeene Vergadering van het Konst-Genootschap binnen deze Stad, onder de zinspreuk: *Besteed den tyd, met konst en vlyt*, laetstleden Donderdag den 24 dezer, gehouden, hebben Heeren Directeurs, en gewoone Leden besloten, de volgende Prys-Vraeg op te geven, om voor den eersten van Wintermaend 1778 beantwoord te worden: „ Hoe zoude men de Fa„ brieken, en Trafieken, welke reeds in ons „ Land, en byzonder in de Provincie van U„ trecht zyn, best kunnen inrichten tot alge-

„ meen

U-TRECHT. „ meen voordeel; en om door dezelven, aen „ eene menigte van menschen, in onderscheidene Staten, eene bekwame kostwinninge te „ bezorgen: en, bepaeldelyk, aen zulken, die „ geene (zoo genaemde) Ambachten geleerd hebben, of op verscheidene tyden, zonder kostwinninge zyn? midsgaders welke nieuwe Fabrieken zouden, ten zelfden einde, met verwachtinge van een goeden uitslag, kunnen opricht worden?

En tot eene Prys-Vraeg, om voor den eersten van Wintermaend 1779 beantwoord te worden:

„ Wat heeft men te denken, aengaende 't „ planten van Boomen, binnen en rondom de „ Steden? Is dit voordeelig of nadeelig voor de „ gezondheid der Menschen? Wordt de Lucht, „ door derzelver uitwaesseming en, gezuiverd, „ of besmet? En welk soort van Boomen is „ meest, of minst voordeelig of nadeelig?

Alle de Antwoorden op gemelde Vragen moeten niet met den eigenen naem der Schryveren, maer met eenen zinspreuk getekend, en met een verzegeld Billet, het welk denzelfden zinspreuk tot opschrift heeft, waer in des Schryvers naem en Adres zeer duidelyk gemeld zyn, aen Mr. *Johannes van Haeften*, Secretaris van dit Genootschap, zeer leesbaer doch niet met de eigene hand van den Schryver, geschreven in 't Nederduitsch, Fransch of Latyn, vragtvry, gezonden worden.

De Prys, op iedere der bovengemelde vragen gesteld, voor den genen, die dezelven best beantwoord, is eene somme van dertig gouden Dukaten, of een gouden Gedenkpenning van dezelf-

zelfde waerde, te zyner keuze: welke prys toe gewezen zal worden, voor de eerste Vraeg, in Grasmaend 1779, en, voor de tweede Vraeg, in Grasmaend 1780. Zullende het Billet van den genen, dien de prys wordt toegewezen, als dan alleen geopend, en de overigen ongeopend verbrand worden. U-TRECHT.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

Wanneer op den 11 dezer maend, de geheele vergadering der Binnen- en Buitendyks Volmagten te samen op het Raedhuis in de Stad Franeker verschenen waren, tot het opnemen der jaerlyksche Rekening der vyf Deelen Zeedyken, ten overstaen der Edele Mogende Heeren *Scheltinga*, Grietman over Idaarderadeel en *Schwartzenburg*, Grietman over Menaldumadeel, als Commissarissen der Edele Mogende Heeren Gedeputeerde Staten van Vriesland, is door Jonkheer *C. G. Graef van Wassenaer Twickel*, Grietman over Franekeradeel en Dykgraef der voornoemde Dyken, de vergadering, met eene gepaste en fraeije aenspraek geopend, zo wel tot hunne Edele Mogende als overige Leden der vergadering ingerigt, waer by hy plegtig te kennen gaf, dat hy met leedwezen steeds gezien hebbende, dat het schoon Gedenkstuk, stuk, weleer ter gedagtenis van den Spaenschen Stedehouder *Casper Robles*, eerste Stigter dezer Dyken, op den Dyk by Harlingen geplaetst, en alom bekend onder den naem van *den Steenen Man*, na ruim eene halve eeuw vernield was geweest,

LEEU-WAR-DEN. weest, zonder ooit hersteld te worden, op zig genomen hadde om het zelven, naer de egte Tekening van het oude, wederom te laten oprigten, en zulks ook in het voorleden Najaer hebbende doen voleinden, nu aenboodt, en tot een geschenk opdroeg. Deze vernieuwde Steenen Man, van hartsteen gehouwen, staet ter zelfder plaetse op dezelfde grondvesten als de oude.

Ter zelver tyd wierdt door welgem. Graef ter vergaderinge een uitmuntende fraeije oude zilververgulden Beker vertoond, weleer volgens egte overlevering, door *Casper Robles* aen zyne Dyks Gedeputeerden vereerd; dezen is insgelyks door den Dykgraef op eene heusche wyze geschonken.

Zyne Doorlugtige Hoogheid de Heer Prins Erfstadhouder heeft tot vermeerdering en verklaering van 't VII. Artikel van 't Reglement van den 18 van Grasmaend 1771. betreffende de Houtvestery dezer Provincie, als mede tot vaststellinge van den Taux der Gerechtigheden van de Secretary van het Jagtgerecht, op den 21 dezer Grasmaend de volgende Publicatie vastgesteld:

Publicatie rakende de Houtvestery, en het Jagtgerecht enz. Wy Willem, by der gratie Gods, Prince van Orange en Nassau, Graave van Catzenelnboge, Vianden, Dietz, Spiegelberg, Buuren, Leerdam en Culenburg; Marquis van Veere en Vlissingen; Baron van Breda, Diest, Beilstein, der Stad Graave en Lande van Kuik, Ysselstein, Cranendonk, Eindhoven en Liesveld, onafhankelyk Heer van de Vrye en Souveraine Erf-Heerlykheid Ameland; Heer van Bredevoort, 't Loo, Geertruidenberg,

berg, Clundert, Zevenbergen, de Hooge en Laage Zwaaluwe, Naaldwyk, Polanen, St. Martensdyk, Soest, Baren en ter Eem, Willemstad, Steenbergen, Montfoort, St. Vith, Butgenbach en Daasburg; Erf-Burggraaf van Antwerpen; Erf-Maarschalk van Holland; Erf-Stadhouder, Erf-Gouverneur, Erf-Capitein en Admiraal Generaal der Vereenigde Nederlanden; Erf-Capitein Generaal en Admiraal van de Unie; Ridder van de Kousseband en van den Zwarten Adelaar, &c. &c. &c.

LEEUWARDEN. *Publicatie rakende de Houtvestery, en het Jagtgerecht enz.*

Allen den geenen, die deesen zullen zien of hooren leesen, Salut; Doen te weeten: Hoe dat Ons zyn voorgekomen eenige Disputen over den inhoud van het VII Articul van het Jagt-Reglement, in dato den 18 April 1771, hier in bestaende; welke Heeren Huizen zyn, die geagt moeten worden begrepen begeregtigd te zyn met een vry Jagtveld van drie hondert Roeden, en daar voor erkend moeten worden.

Tot voorkominge van welk, hebben Wy goedgevonden en gearresteert, vinden goed en arresteeren door deezen, dat voorgemelde VII. Articul in deezer voegen zal worden verandert en gesteld.

„ Dat voor Heeren Huizingen, hier vooren gemeld, zullen worden gehouden, alleenlyk de zulke, welke by het Jagt-Gerechte daar voor erkend, en ter Secretarie van het zelve geregistreerd zyn, of die na voor afgegaan verzoek met productie van bewys, onderzoek en oculaire inspectie, van het Jagt-Gerechte, zo nodig mogte zyn, ten kosten der Eigenaren te instituеeren, in het vervolg als nog daar voor erkend, en na zulks geregistreerd zullen worden, die de Bewoners in *eigendom* toebehoren, en met Gragten, Heiningen, Stekkagien of Cingels zyn omringd; Ook de zodanige, welke altyd onder de benamingen van Heeren Huizingen zoo in de Cronyken als anderzins bekend staan."

Voorts

LEEU-WAR-DEN. Voorts hebben Wy beraamt en vastgesteld den Taux van den Secretaris Gerechtigheden van het Jagt-Gerechte, dat dezelve betaald zullen worden als volgt:

Publicatie rakende de Houtvestery, en het Jagtgerecht enz.

Voor het registreeren van een Acte van aangeving tot de Jagt, en het vervaardigen van een Commissie . .	3- : -:
Voor het vernieuwen der registratie van zodanig een Acte, en het vervaardigen van een Commissie . . .	1-10-:
Voor het registreeren van een Patrys Jager met een Fuik en Schild, en aantekenen van deszelfs naam op de Commissie	:- 6-:
Voor het verplaatzen van een Jagt, na de gedane registratie . .	:-12-:
Voor het aangeven van een Jagt na den 1 May moet dubbeld Jura betaald worden.	
Voor de registratie van een Commissie tot permissie van Ons, om te mogen Jaagen in Onze vrye Jagtvelden in het Bildt en Orangewoud	1-10-:
Voor het registreeren van een Persoon, die voor een ander een staande Hond aanbrengt	:-12-:
Voor het registreeren van een Koopbrief, of bewys van eigendom van een vrye Visscherny of geoctroyeerde Kooy .	1-10-:
Voor registratie van Heere Huizen, begeregtigd met een vry Jagtveld van 300 roeden	1:10-:
Voor de registratie van een Zwaanejagt, of bewys van dezelve	3- : -:
Voor het extendeeren en boeken van een diffinitive, absolutore of condemnatoire Sententie, zal aan de Secretaris betaald worden . . .	2- 7-:
Voor het boeken van een Qualiteit in de Rolle . . .	:- 6-:
Voor het boeken van ieder Acte te verzoeken der Partyen . .	:- 4-:

Voor

Leeuwarden.

Publicatie rakende de Houtvestery, en het Jagtgerecht enz.

Voor Comparitiegeld, het zy met of zonder verbaal en accord, zal betaald worden	1 - : - :
Voor een ordinaris Appointement .	: - 6 - :
Voor een finaal Appointement .	: - 12 - :
Voor het vervaardigen van een Citatie, buiten het Zeegel	: - 16 - :
Voor een Authentisatie en Collatie, ieder bladzyde . . .	: - 6 - :
Voor ieder Extract, des niet grooter dan twee bladzyden, buiten het Zeegel .	: - 16 - :
Voor het tauxeeren van een specificatie van Salarien en Expensen, declaratie van Kosten, Schaaden, Interessen &c., niet hooger dan 50 Guldens . .	: - 10 - :
Over de 50 Guldens, van ieder 50 Guldens . . .	: - 10 - :
Voor het boeken van zodanig een Acte van Tauxatie . . .	: - 10 - :
Voor een Commissie Executoriaal op een Deurwaarder . . .	1 - : - :
Voor het boeken van dezelve .	: - 6 - :
Wanneer de Secretaris op order van het Jagt-Gerechte buiten de Stad in Officio Vaceert, zal dezelve 's daags genieten	6 - : - :
Wanneer een zaak meer dan een Instantie beloopt, zal voor ieder Instantie moeten betaald worden elke Instantie.	

En op dat niemand eenige ignorantie zoude kunnen pretendeeren, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is zulks te doen.

Gegeven in 's Gravenhage enz.

Ter Ordonnantie van Zyne Hoogheid

T. J. DE LARREY.

GENERALITEITS LANDEN.

's Hertogenbosch enz.

'sHertogenbosch enz.

Van wegens den Raede en Leenhove van Braband, is den 9 van Wintermaend laetstleden de navolgende Waerschouwinge gedaen:

Waerschouwing nopens notarieele attestatien.

De eerste Præsideerende ende andere Raaden van den Raade en Leenhove van Braband en Landen van Overmaze; Allen den geenen die deezen zullen zien ofte hooren leezen, salut: Alzoo Wy in ervaaring zyn gekoomen, dat van tyd tot tyd Parthyen voor de respective Gerechten in de Meyerye van 's Hertogenbosch gewoon zyn te produceeren Notarieele Attestatien, en dezelve vervolgens doen recolleeren, om hun daar meede in rechten te behelpen, directelyk contrarie de Aenschryving van de Eerts Hertogen van 11 July 1605.

Soo is 't, dat Wy daar in willende voorzien, noodig en dienstig geoordeelt hebben, tot weering en voorkooming van deeze verkeerde practycq, alle Gerechten in de Meyerye van 's Hertogenbosch wel expresselyk by deezen te waarschouwen, dat zy voortaan zoodanige Notarieele Attestatien of extrajudicieele Certificatien in Rechten niet meer zullen ontfangen, noch die recolleeren, veel min daar op in het decideeren van de Processen letten.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie en hebbe te prætendeeren, zoo willen Wy, dat deeze in de Hoofdstad 's Hertogenbosch en alomme in de Vryheden, Heerlykheden, Dorpen en Plaatsen van de Meyerye van voorschreve Stad, zal worden gepubliceert, en dat daar van affixie zal werden gedaan ter plaatse daar zulks gebruikelyk is, want Wy het zelve ten dienste van de Justitie alzoo bevonden hebben te behooren.

Gegeeven in 's Gravenhage enz.

VER.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. By de Heeren Staten van dit Kwartier zyn, op vertoonde aenstelling van zyne Hoogheid den Heere Erfstadhouder, weder voor de drie naestvolgende jaren, ingaende den eersten van Bloeimaend 1777. als gewoone Gedeputeerden in de Binnenlandsche Deputatie, of het Kollegie der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten des Kwartiers van Nymegen benoemd: VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Uit de Ridderschap.

De Heer *Frans Godard Baron van Lynden*, Heer van Hemmen, Burggraef, Richter, en Dykgraef des Ryks van Nymegen, voor drie jaren.
De Heer *Otto Fredrik*, *Graef van Lynden*, Heer van Nederhemert.
De Heer *Nikolaes Hans Wilhem*, *Baron van Deelen*, Heer van Druten, en
De Heer *Jacob Neomagus*, *Graef van Randwyk*, voor twee jaren.

En uit de Steden.

De Heer Mr. *Pieter Verschoor*,
De Heer Mr. *Johan Engelen*,
De Heer Mr. *Francois van der Steen*, Burgemeesteren der Stad Nymegen; alle drie voor een jaer.
De Heer Mr. *Hendrick Jan Bartens*, en
De Heer Mr. *Cornelis Christiaen van Lith de Jeude*, Burgemeesteren der Stad Thiel; voor anderhalf jaer.
De Heer Mr. *Arnold Essenius*,
De Heer Mr. *Gerhard Vermeulen*, en
De Heer Mr. *Adriaen de Roock*, Burgemeesteren der Stad Zaltbommel, alle voor een jaer.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Voorts tot buitengewoone Gedeputeerden in de voorsz. Binnenlandsche Deputatie,

Uit de Ridderschap.

De Heer *Cornelis*, *Baron de Cocq van Delwynen*.
De Heer *Godard Adriaen*, *Baron van Randwyk*, en
De Heer *Jan Nikolaes Steven*, *Baron van Lynden*, tot Blitterswyk.

En wegens de Steden.

De Heer *Jan Josselet*, Burgemeester der Stad Nymen, voor een jaer.
De Heer *Pieter van den Bergh*, Scheepen en Raed der voorsz. Stad, voor een jaer.
De Heer *Gerrit Wilhem*, *Baron van Balveren*, Heer van Heukelom, mede Burgemeester dier Stad, voor een jaer.
De Heer *Mattheus Lambertus Schull*,
De Heer *Marcus Verkerk*, en
De Heer Mr. *Herman Dykmeester*, Burgemeesteren der Stad Thiel; voor den tyd van een jaer.
De Heer *Hendrick de Ruuk*,
De Heer Mr. *Elias Dutry*, Heer van Haeften, en
De Heer Mr. *Cornelis Mesteecker*; Burgemeesteren der Stad Zaltbommel; mede voor den tyd van een jaer.

En eindelyk tot Aenhoorders van de Rekeningen.

Uit de Ridderschap.

De Heer *Reinder*, *Baron van Randwyk*.
De Heer *Ludolf Diderik*, *Baron van Tengnagel*.
De Heer *Godfried Carel*, *Baron van Nieuwkerken*, genaemd Nyvenheim.
De Heer *Gerhard Wilhem*, *Baron van Balveren*, Heer van Heukelom, en
De Heer *Otto Wilhem*, *Graef van Byland*.

Ook is in deze Maend Jonkh *Christiaen Hendrik Wilhem Ernst*, *Baron van Balveren*, Vryheer van Leur; in de Ridderschap dezes Kwartiers toegelaten, en heeft daar in zitting genomen.

Ver-

Vervolgens is voor den tyd van drie jaren wederom over de navolgende Stads byzondere regeerings-posten bestel gemaekt, en daer toe uit het midden van den Edelen Groot Achtb. Magistraet dezer Stad aengesteld, tot

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Servitiemeester.

De Heer Mr. *Hendrik Wilhem van Grotenray*.

Heemraeden des Ryks van Nymegen.

De Heeren *Michiel Jamin* en *Simon Peter Brouwer*, ieder voor anderhalf jaer.

Heemraed in Overbetuwe.

De Heer *Jan Josselet*.

Provizoren der Geestelyke Goederen.

De Heeren *Dirk Knippingh*, en *Stephanus Grevelaar*.

Rekenmeesters van den Raed.

De Heeren Mrs. *Adriaen van den Berg*, en *Thomas van Oorschot*.

Gecommitteerden tot de Servitien.

De Heeren Mrs. *Jan van Leeuwen*, en *Pieter Antonis Vos*.

En tot Raeds Rentmeester.

De Heer *Thomas van Oorschot*, alle voor den tyd van drie achtereen volgende jaren.

ZUTPHEN. Den driejaren tyd der respective Commissien, met den laetsten van Grasmaend dezes jaers geëindigt wezende, zyn, geduerende de vergaderinge van de Heeren Staten der Provincie van Gelderland, welke hier ter Stede gehouden geweest, en den 26 van dezen Maend gescheiden is, op vertoonde Akten van zyn Hoogheid den Heere Erfstadhouder, alle gegeven in 's Hage den 13den, daar te voren, tot buitengewoone Gedeputeerden wegens deze Provincie in de hooge Collegien van den Lande, door hunne Ed. Mog. de Heeren Staten van dit Furstendom en Graefschap, voor den tyd van drie naestvolgende jaren, ingaende den

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

eersten van Bloeimaend 1777. wederom benoemd de navolgende Heeren:

I.

Ter Vergaderinge van hunne Hoog Mogende, de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden,

Uit het Kwartier van Nymegen.

De Heer *Jan Walraven*, *Baron de Cocq van Haeften*, Heer van Wadenoyen.
De Heer *Wilhem Baron van Lynden*, Heer tot Hemmen, en
De Heer *Georg*, *Graef van Randwyk*, Heer van Gameren, wegens de Ridderschap; alle voor den tyd van drie jaren.
De Heer Mr. *Henrik Piek*, Burgemeester der Stad Nymegen.
De Heer *Karel Lodewyk de Pagniet*, Heer van Yzendoorn, Burgemeester der Stad Thiel, en
De Heer Mr. *Diderik Gerard van den Steen*, Burgemeester der Stad Zaltbommel; wegens de Steden; voor den tyd van drie jaren.

Uit het Graefschap Zutphen.

De Heer *Jan Herman Sigismund*, *Baron van Nagell*, Heer van Ouden en Nieuwen Ampsen, mitsgaders de Hoogheid Wisch, Landvorst dezes Graefschaps, voor drie jaren.
De Heer *Jacob Adolf*, *Baron van Heeckeren*, Heer van Enghuisen, voor twee jaren, en
De Heer *Fredrik Benjamin*, *Baron van der Capellen*, Heer van Rysselt, wegens de Ridderschap, voor een jaer.
De Heer *Wigbold Alexander*, *Baron de Roode van Heeckeren*.
De Heer Mr. *Gerard David Op ten Noort*.
De Heer Mr. *Evert Ludolf*, *Baron van Heeckeren*, Heer van Walyen, alle drie voor een jaar, en
De Heer *Anne Carel Wilhem*, *Baron van Nagell*, Heer van Rynenburg, voor drie jaren; alle Burgemeesteren der Stad Zutphen.

De

De Heer *Bernard Lubbert Wilbrenninck*, Burgemeester der Stad Doesborg.
De Heer Mr. *Quiryn Maurits Verbuell*, Burgemeester der Stad Deutichem.
De Heer Mr. *Maurits Diderik van Löben Sels*, Burgemeester der Stad Lochem, en
De Heer Mr. *Bernard Engelbert Abbinck*, Burgemeester der Stad Groenlo; wegens de Steden, voor anderhalf jaer.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Uit het Kwartier van Veluwe.

De Heer *Didsrik Baron van Lynden*, Heer van Swanenburg.
De Heer *Assueer Jan*, *Baron Torck*, Heer van Rosendael, Voorschoten en Petkum, beide voor drie jaeren.
De Heer *Wilt Hendrick*, *Baron van Broeckbuisen*, en
De Heer *Jan Fredrik Wilhem*, *Baron van Spaen*, Heer van Billioen, wegens de Ridderschap, beide voor anderhalf jaer.
De Heer Mr. *Gerhart Brantsen*, en
De Heer Mr. *Wilhem Anne*, *Baron Schimmelpennick van der Oye*, Burgemeesteren der Stad Arnhem, beide voor drie jaren.
De Heer Mr. *Aelt van Holthe.*
De Heer Mr. *Eco Scheltinga*, en
De Heer Mr. *Derk Boonen*, Burgemeesteren der Stad Harderwyk, wegens de Steden, alle voor een jaer.

II.

In het Collegie van den Raed van Staten der Vereenigde Nederlanden.

Uit het Kwartier van Veluwe.

De Heer *Heilwich Derk*, *Baron van Lynden*, Heer van Landfort, wegens de Ridderschap, voor drie jaren.

III.

In het Collegie der Generaliteits Rekenkamer der Vereenigde Nederlanden.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Uit het Kwartier van Nymegen.

De Heer *Carel Neomagus Jan Fredrik Lodewyk*, *Graef van Byland*, Heer van Ooy en Persingen.
De Heer *Jacob Carel*, *Baron van Lynden*, en
De Heer *Wilhem Carel Hendrik*, *Baron van Lynden*, van Blitterswyk, voor een jaer.

Uit het Graefschap Zutphen.

De Heer *Jacob Derk Carel*, *Baron van Heeckeren*, Heer van Roderlo, Lichtenberg en Khel, wegens de Ridderschap, voor drie jaren.

IV.

In het Collegie ter Admiraliteit op de Maze.

Uit het Graefschap Zutphen.

De Heer Mr. *Ernst van Löbon Sels*.
De Heer Mr. *Bernard Joost Verstege*, en
De Heer Mr. *Isaek de Bruyn*, Burgemeesteren der Stad Zutphen, wegens de Steden, voor den tyd van een jaer.

V.

In het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam.

Uit het Kwartier van Nymegen.

De Heer *Johan Gysbert Ludolf Adriaen*, *Baron van Nienwkerken*, genaemd *Nyvenheim*, Heer van Eck en Wiel, en
De Heer *Jan Elias*, *Baron van Lynden*, wegens de Ridderschap, beide voor anderhalf jaer.

VI.

In het Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland en het Noorderkwartier.

Uit het Kwartier van Veluwe.

De Heer *Godard Adriaen*, *Baron Bentinck*, Burgemeester der Stad Hattem.
De Heer Mr. *Joachim van Eck*, Burgemeester der Stad Arnhem, en

De

De Heer *Gysbert Carel*, *Graef van Hogendorp*, Burgemeester der Stad Wageningen, wegens de Steden, ieder voor de tyd van een jaer. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

VII.

In het Collegie ter Admiraliteit in Vriesland.

Uit het Kwartier van Nymegen.

De Heer *Mattys*, *Baron van Bronckhorst*.
De Heer *Arnold Hendrik Derk*, *Baron van Nieuwkerken*, genaemd *Nyvenheim*, Heer van den Mussenberg, en
De Heer *Jacob Derk*, *Baron van Brakel*, wegens de Ridderschap, ieder voor een jaer.

VIII.

In de Oostindische Maetschappy ter Kamer Amsteldam.

Uit het Graafschap Zutphen.

De Heer *Jacob Everhard Christiaen Maria Albrecht*, *Baron van Heeckeren*, Heer van Barlham.
De Heer *Hendrik Adriaen Wilhem*, *Baron van Rouwenoort*, Heer van Langen, en
De Heer *Fredrik Jan Wilhem Robbert*, *Baron van Heeckeren*, Heer van Overlaer, wegens de Ridderschap, ieder voor een jaer.

IX.

In de Westindische Maetschappy ter Kamer Amsteldam.

Uit het Kwartier van Veluwe.

De Heer Mr. *Gerhard Pronck*, Burgemeester der Stad Arnhem.
De Heer *Jan Bavius de Vries*, Burgemeester der Stad Harderwyk, en
De Heer Mr. *Maurits Sels*, Burgemeester der Stad Elburg, wegens de Steden, ieder voor een jaer.

X.

En eindelyk nog tot waerneminge van de Com-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAARS, ENZ.

-missie ter beneficeringe van den Neder-Rhyn en Yssel.

Uit het Kwartier van Nymegen.

De Heer *Frans Godard*, *Baron van Lynden*, Heer van Hemmen, Burggraef, Richter en Dykgraef des Kwartiers van Nymegen, wegens de Ridderschap, voor drie jaren; en

De Heer Mr. *Henrik Pieck*, Burgemeester der Stad Nymegen, wegens de Steden, voor drie jaren.

Uit het Graefschap Zutphen.

De Heer *Godard Philip Cornelis Theodorus*, *Baron van der Capellen*, Heer van Dorth, Burgemeester der Stad Zutphen, wegens de Steden, voor drie jaren.

Voorts zyn insgelyks op vertoonde Akte van zyne Hoogheid den Heere Erfstadhouder, door de Edele Mogende Heere Staten dezes Graefschaps gecommitteert tot gewoone Gedeputeerden in de binnenlandsche Deputatie of het Collegie de Edele Mogende Heeren Gedeputeerden van dit Graefschap, te weten

Uit de Ridderschap.

De Heer *Wilhem Hendrik*, *Baron van Rouwenoort*, Heer van Ulenpas.

De Heer *Johan Adolf Hendrik Sigismund*, *Baron van Dorth*, Heer van 't Velde, beide voor drie jaren.

De Heer *Adolf Warner Carel Wilhelm*, *Baron van Pallandt*, Heer van Walvaert, en

De Heer *Fredrik Wilhelm Floris*, *Baron van Pallandt*, Heer van Keppel, beide voor anderhalf jaer.

En uit de Steden.

De Heer *Godard Philip Cornelis Theodorus*, *Baron van der Capellen*, Heer van Dorth, voor drie jaren, en

De Heer Mr. *Johan Coenraed van Hasselt*, beide Burgemeesteren der Stad Zutphen, voor een jaer.

De

De Heer Mr. *Daniel Ten Cate*, Burgemeester der Stad Groenloo, voor een jaer. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

De Heer Mr. *Jan Lodewyk Wilhem Lindenberg*, Burgemeester der Stad Doesburg, voor een jaer.

De Heer Mr. *Gerard Vatebender*, Burgemeester der Stad Lochem, voor een jaer.

De Heer *Johan Janssen*, Burgemeester der Stad Doesborg, voor een jaer, en

De Heer Mr. *Josias Olmius*, Burgemeester der Stad Deutichem, mede voor een jaer.

ARNHEM. De Edele Mog. Heeren Staten des Kwartiers van Veluwe, hebben op vertoonde aenstelling van zyne Hoogheid den Heere Erfstadhouder, wederom, geduerende den tyd van de drie naestvolgende jaren, ingaende den 1sten van Bloeimaend 1777. tot gewoone Gedeputeerden in de binnenlandsche Deputatie, of het Collegie der Heeren Gedeputeerde Staten dezes Kwartiers gecommitteert.

Uit de Ridderschap.

De Heer *Gosen Geurt*, *Baron Bentinck*, Heer van Brieler, Aller en Berenkamp, Landdrost van Veluwe, voor drie jaren.

De Heer *Wynand Maximiliaen Jacob*, *Baron van Renesse*, Heer van den Brink, voor een jaer.

De Heer *Wilhem*, *Baron van Haersolte*, Heer van Yrst, voor drie jaren.

De Heer *Herman Wilhem*, *Jan Baron van Lynden*, Heer van Olden Aller, en

De Heer *Fredrik Godard*, *Baron van Rheede*, Heer van den Parkelaer, beide voor een jaer.

En uit de Steden.

De Heer Mr. *Derk Daniel Bongart*.

De Heer Mr. *Jan Nanning van der Hoop*, en

De Heer Mr. *Gerhard Umbgrove*, Burgemeesteren der Stad Arnhem, alle voor een jaer.

De Heer Mr. *Rudolf Wilhem van Pabst*, Heer van Wolfswaerd, Burgemeester der Stad Wageningen, voor een jaer.

De

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

De Heer Mr. *Osewald Tulleken*, Burgemeester der Stad Hattem, voor een jaar; voorts
De Heer Mr. *Johan Burchard Tulleken.*
De Heer *Wilhem Anne*, *Baron van Spaen*, Heer van Hardenstein.
De Heer Mr. *Hendrik Antony Julien*, en
De Heer Mr. *Jan Hendrik Rauwenhoff*, Burgemeesteren der Stad Elburg, alle voor een jaer.

Mitsgaders tot buitengewoone Gedeputeerden in de binnenlandsche Deputatie voornoemd.

Uit de Ridderschap.

De Heer *Coenraed Wilhem*, *Baron van Haersolte*, Heer van Staveren.
De Heer *Coenraed Jan*, *Baron van Renesse*, beide voor drie jaren.
De Heer *Lukas Wilhem*, *Baron van Essen*, Heer van Schaffelaer, voor twee jaren.
De Heer *Alexander*, *Baron van Dedem*, Heer van Vosbergen, en
De Heer *Wilhem Herman*, *Baron van Broeckhuisen*, Heer van den Zuikhorn, beide voor een jaer.

THIEL. Zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, heeft den 19 dezer Grasmaend tot Scheepen en Raed dezer Stad aengesteld den Heer Mr. *Cornelis Philip van Lidth de Jeude*, in plaets van den Heer Mr. Willem Albert van Lidth de Jeude, die daer van vrywillig afstand gedaen heeft.

DORDRECHT. Tot Burgemeesteren dezer Stad zyn, voor den tyd van twee jaren, uit een overgeleverde Naemlyst, door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, verkoren de Heeren Mr. PIETER HOFUFFT en COENRAED JOSSELET, welke Heeren den 1 dezer Grasmaend daer toe zyn ingehuldigd.

LEIDEN. De Heeren van den Gerechten dezer Stad

Stad hebben den Heer Mr. *Pieter Jan Marcus*, Raed en Oud-Scheepen dezer Stad, aengesteld tot Bestierder van den Levantschen Handel ter Kamer tot Rotterdam.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

AMSTELDAM. De Vergadering van Zeventienen der O. I. Maetschappy dezer Landen, te Middelburg gehouden, heeft, met goedkeuring van den Prinse Erfstadhouder tot eerste Advocaet ter generale Kameren van dezelve Maetschappy aengesteld den Heer Mr. *Frederik Willem Broers*, en tot Tweede, den Heer Mr. *Daniel Abraham Meerman van der Goes*.

Voorts was door Hooggem. zyne Doorl. Hoogheid, uit eene overgeleverde Naemlyst, tot buitengewoon Raed van Justitie in de Indiën verkoren, de Heer Mr. *J. C. Luyken*.

GOUDA. Den 30 dezer Maend is alhier overleden de Heer en Mr. *Bonaventura de Lange*, Vryheer van Wyngaerden en Ruybroek, Raed in de Vroedschap en regeerend Scheepen dezer Stad.

HOORN. Uit eene overgeleverde Naemlyst van 21 Persoonen, zyn door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, voor één jaer tot Scheepenen alhier verkoren, de Heeren Mr. *Sybrand Schagen*, Mr. *François de Vicq Junior*, *Jacob Groes*, *Herman Verloren*, *Philippus Constantyn Boon*, *Matthys Groot* en *Joan Akerlaken* Nicolaesz.; en de drie eerstgenoemde aengesteld tot Scheepenen-Commissarissen ter Judicature van des Gemeenelands-Middelen.

's HEERENVEEN. Den 28 dezer Grasmaend is alhier in het 76 jaer zynes ouderdoms overleden, den Heere *Menno Coehoorn van Scheltinga*, Grietman over Schooterland, Curator van 's Lands Universiteit te Franeker, en Meesterknaep van het Jacht-Gerichte in Vriesland; mitsgaders Gecommitteerde Staet ten Landsdage.

GRO-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GRONINGEN. Den 2 dezer Maend is op den Huize Wedde, na eene langduerige en uitteerende borstziekte, in den ouderdom van 64 jaren overleden, de Heer Mr. *Pieter Muntinghe*, Drossaerd der Heerlykheid Wedde en Westerwoldingerland enz.

In wiens plaetse wederom door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, is aengesteld tot Drossaerd van Wedde en Westwoldingerland, Bellingwolde en Blyham, den Heer *Albert Hendrik van Swinderen*; en in deszelfs plaetse tot Richter van Westerwolde, den Heer *L. Muntinghe*.

Wyders, tot gewoon Meesterknaep van het Jachtgerichte van Stad en Lande, in plaetse van wylen den Heer Jan Willem Folckers, den Heer *Tjaert van Berchuis*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 21 April.	by de Z. Zak.
Tarw Oude Z. Witte	17 a 20½ ƒ
—— Nieuwe dito	15 a 20 ƒ
—— Blauwe dito	14 a 16 ƒ
—— Zomer dito	10 a 14 ƒ
Rogge Zeeuwsche	10 a 11 ƒ
Erten Grauwe	12 a 14 ƒ
—— Blaauwe	14 a 18 ƒ
—— Witte	11 a 13 ƒ
Witteboonen	11 a 16 ƒ
	by 't Last.
Boekweit, op 154 ℔ .	15½ £

Rotterdam den 21 April.	by 't Last.
Gerst Winter	11½ a 13½ £
Gerst Zomer	10 a 10¾ £
Haver Zeeuws dito	6 a 10 £
Paardeboonen	13 a 16 £
	by den Steen.
Vlas Allerbest	44 a 46 st.
—— Best	36 a 38 st.
—— Ordinair	30 a 32 st.
—— Gemeen	24 a 25 st.
—— Slegt	20 a 21 st.

NIEUWE

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

MAY.

MDCCLXXVII.

GELDERLAND.

NYMEGEN.

Wy zouden naeuwlyks gewag maken van een geschil, in de Lutersche Gemeente alhier gerezen, was het niet om een nieuw bewys te geven, hoe zeer de Burgerlyk magt noodzakelyk is om die geenen, die tot kerkelyke maetschappyen, van welke gezinte ook, vereenigd zyn, binnen de palen van 't geen regt, billyk en welvoegelyk is, te houden. Dit nieuw bewys is te vinden in het navolgend besluit, het welk de Regeering dezer Stad op den 23 van Slachtmaend van 't afgelopen jaer heeft genomen, en van dezen inhoud is. NYMEGEN.

Gelezen de Requeste van *Fr. D. Hoffman*, *C. H. Bergfeldt*, *G. Herbrechter*, *S. G. Schneider*, *J. F. Gall*, *H. A. Bredinger*, *J. S. Tille*, *M. Schertzer* en *J. J. Inkel*, Leden van de Luthersche Gemeente binnen dezer Stad, en als door de verdere Contribueerende Leden in gevolge Acte van Authorisatie, Copielyk den Requeste annex, gequalificeerd. *Resolutie der Regeeringe nopens de geschillen in de Lutersche Gemeente.*

Daar by te kennen gevende:

Dat

NYMEGEN. *Resolutie der Regeeringe nopens de geschillen in de Lutersche Gemeente.*

Dat de beroeping van een Predicant in de voorsz, Luthersche Gemeente van ouds Conform de natuur der saak altoos uitgebragt was geworden, door stemming van alle Contribueerende Leden met den Kerkenraad.

Dat of schoon in een Kerken-ordonnantie door den tydelyken Kerkenraad in den jaare 1748. buiten kennisse der overige Leden der Gemeente gemaakt, in den sestiende Articul, waren gesteld geworden deze woorden:

„ By de beroeping van een Predicant zal de „ breede Kerkenraad verzamelt worden en de ver„ kiezing by meerderheid van stemmen geschie„ den.

Egter de letter of redelyken zin dier woorden aan de Stem-gerechtigheid der overige Leden van de Gemeente geene Atteintie zouden hebben toegebragt.

Dat zoo de tydelyke Kerkenraad met die woorden mogten bedoeld hebben, zig een exclusief Beroepings-regt aan te matigen! hetzelve dan nog van geen valeur zyn zoude, vermids geen Kerkenraad bevoegd was Ordonnantien tot præjudicie der regten van de Leden der Gemeente te maken, zoo lang de Leden van die regten niet expresse afstand deden, ofte vervolgens aan die Ordonnantie defereerden.

Dat het 'er mede verre af was, dat na de gem. dispositie der Kerken-ordonnantie van 1748. den overige Leden werkelyk van hunne Stem-geregtigheid Contraire de gezamentlyke Leden der vier beroepingen welke na dien tyd waren uitgebragt, hun regt van Stemming ongesteurd geëxerceerd hebben.

Dat Supplianten en hunne Constituanten derhalven ten uitersten waren gesurpreneerd ter zake, dat de Kerkenraad had konnen goedvinden, na dat bevorens aan de Gemeente successivelyk van den Predikstoel was bekent gemaakt, welke Predicanten op den proef zouden prediken, en wanneer tot het beroep zoude over gegaan worden, op Zaturdag

dag den 6 July laatstleden 's Namiddags omtrent ten vier uuren, onder zig by meerderheid van stemmen te resolveeren, dat de verkiezing door den Kerkenraad buiten instemming der Gemeente geschieden zoude, en den volgende dag, ongeagt een Gerigtelyk geinterponeerd Protest van veele Leden der Gemeente, werkelyk eene beroepinge uit te brengen, het geen inporteerde een gedrag, waar door de gesteurde Leden der in hunne Stemgeregtigheid en onoverige Possessie en Executie van dien feitelyker wyse zoude geturbeerd zyn.

NYMEGEN.

Resolutie der Regeeringe nopens de geschillen in de Luthersche Gemeente.

En vermits Supplianten vreesden, dat de Kerkenraad op dit hun zoo wederregtelyk ingetreeden Voetpat zouden blyven voortgaan, en Haar Edele Groot Agtbare Approbatie van die onwettige, en nulle beroeping verzoeken, zoo vonden Supplianten zig genoodsaakt, den toedragt der voorsz. saak te brengen, ter kennisse van Haar Ed. Groot Agtb. ten einde Haar Ed. Groot Agtb. de Addressen van den Kerkenraad, deswegens te maken, wel zoodaanig zouden gelieven te bejegenen, dat aan de overige Leden der Gemeente de weg niet wierde afgesneden om ordine & via juris zoodanig te Procederen, als tot afdragt dier storing en verhindering, in hun regt van Stemgeving toegebragt zouden oordeelen te behoren, waar toe zy Supplianten niet nalaten zouden, het nodige ten spoedigsten werkstellig te maken.

Als mede gelezen het berigt van vier Leden van den Breden-Kerkenraad der Luthersche Gemeente, hier ter Steede, ingediend ten gevolge van Haar Ed. Groot Agtb. Marginaal Appoinctement in dato 10 July 1776. waar by het voorsz. Request gesteld was in handen van partye, ten fine van berigt.

Voorts gehoord de Consideratien en 't Rapport van de Heeren Borgemeesters, en den ouden Borgemeesteren H: W: van Grootenray mede brengende.

Dat hoe zeer ook in gevolg en ter voldoening van Haar Ed. Groot Agtb. nadere Authorisatie by Resolutie van 11 Sept. deses jaars, niet onbeproefd

NYMEGEN.

Resolutie der Regeeringe nopens de geschillen in de Lutersche Gemeente.

gelaten hadden, om de Differenten, over het beroepen van een Predicant in de Luthersche Gemeente hier ter Stede ontstaan, by tusschenspraak te ontruimen, en partyen door persuasive Propositien tot eene minnelyke afdoening der zaake te disponeeren, zy Heeren Borgemeesters, en oud-Borgemeester, nogtans met leedwezen ter kennisse van Haar Edele Groot Agtb. brengen moesten, dat hunne welmeenende pogingen ten eenemaal vrugteloos waren geweest, terwyl de verdeeldheid, zoo wel tusschen de Leden van den Breden Kerkenraad, Ouderling, als tusschen dezelve en de Leden der Gemeente, niet minder waren geworden, en 'er geene de minste toegevenheid aan de eene of andere zyde had plaats gevonden, of immers voor als nog te verwagten was.

Waar op gedelibereerd en teffens in aanmerking genomen zynde, dat die oneenigheden tot niets anders konnen uitloopen, als ten notoiren ondienst van de Gemeente zelfs, omtrent welkers welstand Haar Edele Groot Agtb. in geenen deele onverschillig zyn, en dat boven dien, de aanhoudende blyken van verre gaande verwydering der Gemoederen voortgang, daar uit niet alleen reuineuse Proceduures ontstaan, maar ook gevolgen zouden konnen proflueren ten nadeele van de goede Politie, en tot præjudicie ter Tranquiliteit, en de rust tusschen een goed gedeelte van dezer Stads Borgerye en Ingezetenen, hebben Haar Ed. Groot Agtb. goedgevonden, en by dezen verstaan:

Dat door den Breden Kerkenraad en de Contribueerende Mans-Ledemaaten der Luthersche Gemeente alhier, by stemmen zal worden getreden, tot het verkiezen en beroepen van een Predicant, ter vervulling van de tegenwoordige Vacature in die Gemeente, zonder voor ditmaal daar toe reflexie te maaken op de perzoonen van Dom. *Reisig*, en Dom. *Grimmer*, en dat de beroeping zynde gedaan, vervolgens daar omtrent, en ter be-

beveſtiging zal moeten geprocedeerd worden, naar Kerkelyk gebruik, en zoo als het behoord.

Diſponeerende Haar Ed. Groot Agtbare alzoo in het voorhanden zynde ſinguliere Cas, uit goede Conſideratien ten beſte der Gemeente, en tot verwydering van meerdere inconvenientien, en ſchadelyke Suites, zonder dat hier uit eenige Conſequentie voor het toekomende zal konnen of mogen getrokken worden, aangezien Haar Edele Groot Agtb. verklaren, een ieders ſuſtinues en vermeend regt voor het overige te laten onverkort.

NYMEGEN. *Reſolutie der Regeeringe nopens de geſchillen in de Luterſche Gemeente.*

En zyn Welgem. Heeren Borgemeeſteren, en oud-Borgemeeſter verzogt partyen voor zig te ontbieden en naar dezelve den inhoud dezes mede te deelen, tot derzelver narigt, en om zig daar naar te gedragen, voorts dezelve al nog ſerieuſelyk te vermaanen tot onderling verdraagzaamheid, op dat de ruſt en vreede in de Lutherſche Gemeente eenmaal mogte worden herſteld, en zoodanig beveſtigt, dat Haar Edele Groot Agtbare, voor het toekomende buiten de onaangenaame noodzakelykheid gelaten worden om nader te Diſponeeren.

In fidem Extracti.

C. W. VERMEHR.

*Z*UTPHEN.

Op den gewoonen Landdag binnen deze Stad in Grasmaend dezes jaers gehouden, is door de Heeren Staten omtrend de appellen of beroepen op den Hove van Juſtitie dezer Provincie, eene nadere voorziening gedaen, waer toe een byzonder geval heeft gelegenheid gegeven. Namelyk, eenige tyd geleden een Vonnis voor het Landgericht des Graefſchaps Berge, zynde eene Bannerye en Heerlykheid in 't Graefſchap

ZUTPHEN.

Zutphen gelegen, gewezen zynde, is van het zelve aen den Hove Provinciael te Arnhem geappelleerd geworden; Dog de overwinnaer by gewezene vonnisse wedersprak de beroepelykheid of appellabiliteit dezer zaeke, uit hoofde dat het Graefschap Berge onder de Hooge Gerichten des Graefschap Zutphen zoude gehooren; terwyl het bekend is dat van vonnissen, by die Hooge Gerichten gewezen, geen beroep kan geschieden, indien zy de som of waerde van drie honderd guldens niet te boven gaen; daer in tegendeel deze som omtrend vonnissen voor het Landgericht van Borkeloo, op twee honderd, en van mindere Gerichten op één honderd guldens by de Ordonnantie bepaeld is. De begrippen hier over zeer verdeeld zynde, hebben de Staten dezer Provincie op den 22 der gem. maend het zelve beslisd, en de ordonnantie over de Appellen of Provocatien aen den Hove Provinciael van 't jaer 1689 aldus vermeerderd, en deszelfs 10de Art. nader verklaerd.

Ampliatie van d'Ordonnantie over d'appellen van 't jaer 1689.

De Staaten des Furstendoms Gelre en Graafschaps Zutphen, doen te weeten; Alsoo Ons is voorgekomen, dat zig eenige bedenkingen hebben opgedaan over de waare zin en 't verstand van den tienden Articul van de Provisioneele Ordonnantie over d'Appellen of Provocatie aan den Hove Provintiaal, in den Jaare 1689 geëmaneert, met relatie tot d'appellabele somme van Vonnissen by den Land-Gerigte der Graafschap Bergh geweesen, dewelke aanleidinge hebben gegeeven tot diverse begrippen, en occasie verschaft tot disputen tusschen de geinteresseerde Parthyen;

Zoo is 't, dat Wy, tot voorkominge en affnydinge van dien, en om Onse waare meeninge dien aengaande op een klaare wyse bekent te maaken, na hier op ingenomen en gehad te hebben de succes-

sive

five consideratien en advisen van de Raaden deeses Furstendoms en Graafschaps, vervat by derzelver Missives van den 12 Nov. 1776. en 4 Maart 1777., en tot bylage hebbende het belang van den Heer en die van den Gerighte der Graafschap Bergh op 't voors. subject door welgemelte Raden gerequireert, goedgevonden hebben by Interpretatie van den tienden Articul der aangetogene Ordonnantie op d'Appellen en Provocatien te declareeren en te verstaan, gelyk Wy declareeren en verstaan mits dezen; ARNHEM. *Ampliatie van d'Ordonnantie over d'appellen van 't jaer 1689.*

Dat de Vonnissen van het Land-Gerigt der Graafschaps Bergh zullen moeten excedeeren de zomme van een hondert guldens, wanneer daar van aan den Hove Provintiaal zal mogen worden geappelleert.

Ordonneerende en gelastende een ieder die zulx mogt aangaan om sig daar na voortaan te reguleeren.

En, op dat enz.

HOLLAND.

DORDRECHT.

Wy hebben op zynen tyd gesproken van de nieuwe Psalmberyming, die in onze kerken algemeen is ingevoerd, en ook van de zangwyze, die op veele plaetsen veel verbeterd is. In 't byzonder is in deze oudste Stad dezer Provincie in de Nederduitsche Hervormde Kerken de aloude Zangwyze op heele en halve Noten wederom in gebruik gebragt, na dat ten dien einde sedert eenigen tyd aen de Beminnaers van stichtelyk Psalmgezang, tweemael ter weke een uer, gelegenheid was gegeven om zig daer aen te gewennen, en in 't byzonder de Voorzangers en alle de Onderwyzers in de Zangkunst, onder het bestier van onzen geliefden Leeraer *H. G. van Breugel* en den Ouderling *H. vander Ster*, als daer toe volgends goedvinden der Regeering, door den

DOR-DRECHT. Wel-Eerw. Kerkenraed verzogt, beurtelings in twee der Kerken, zo met als zonder behulp der Orgels zig yverig geoeffend hadden. Hier door, zo wel als door de algemeene lust der Gemeente tot deze loflyke verbetering, is dezelve met zeer veel stigtinge en in eene zeer gewenschte orde ingevoerd.

's GRAVENHAGE.

Wanneer eenen *Jacob van der Werken*, aen 's Gravenweg onder den Ambachte van Kralingen, na by de Stad Rotterdam woonende, eene nieuwe Heymachine, of heywerktuig meende uitgevonden te hebben; vervoegde dezelve zig in Grasmaend van 't afgelopen jaer 1776. by de Staten van Holland en Westvriesland met verzoek van Octroy voor zig, zyne Erven en Rechtverkrygende, voor den tyd van vyftien jaren. Waer op dit werktuig door de Gecommitteerdens van hunne Ed. Groot Mogende tot de zaken van de nieuwe uitvindingen is onderzogt, en een gunstig berigt ingeleverd zynde, hebben de Staten het verzogt Octroy verleend by een besluit van den 4 van Wynmaend 1776. zynde van dezen inhoud:

Octroy voor J. v. d. Werken *op eene heimachine.* De Heer Pensionaris Emants, heeft ter Vergadering gerapporteert, de consideratien en het advis van de Heeren haar Ed. Groot Mog. Gecommitteerde tot de saaken van de nieuwe Inventien, hebbende, in gevolge en ter voldoeninge van haar Ed. Gr. Mog. Appointement commissoriaal van den 24 April laatstleeden, geëxamineert de Requeste ten selven dage aan haar Ed. Gr. Mog. geprensenteert door Jacob van de Werken, woonende naby de Stad Rotterdam, aan de 's Gravenweg onder den Ambagte van Kralingen, te kennen geevende, dat de Suppliant

pliant had uitgevonden en vervaardigt een geheel nieuwe, en tot hier toe, foo veel hy wift, binnen en buiten 's Lands onbekende foort van Heymachine, tot gebruik van dewelke, Paarden, in plaats van Menfchen, (gelyk ordinair) geëmployeert wierden, en verfoekende, op fundament der redenen, breeder by de voornoemde Requefte geallegeert, dat haar Ed. Groot Mog. ten behoeven van den Suppliant deffelfs Erven, of Regtverkrygende, fouden gelieven te verleenen Octroy, om gedeurende den den tyd van vyftien eerftkoomende en agter een volgende jaaren, alleen, en met fecluſie van alle anderen, de voorfz. Machine, zynde gefchikt om met Paarden tot alle Heywerken, foo te Water als te Land met een of meerder Heyen geëmployeert te worden, te mogen maaken of te doen maaken, en te gebruiken of te doen gebruiken, met interdictie aan allen en een iegelyk wie het foude mogen zyn de voorn. Heymachine te mogen namaaken, of, elders nagemaakt zynde, binnen deefe Landen te mogen invoeren, op foodanige boete, als haar Ed. Gr. Mog. fouden goedvinden daar op te ftellen; dat fy Heeren Gecommitteerden by examinatie van de voorn. Requefte terftond hadden geremarqueert, dat het Heyen met Paarden, fchoon hier te Lande niet gebruikelyk, egter op fig felfs als geen nieuwe Inventie konde werden geconfidereert, terwyl eene diergelyke Heymachine met Paarden, reeds veele jaaren geleeden, was bekent geweeft, en na deffelfs Uitvinder, genaamt de Hey van Vauloué, en in de Natuurkunde van Desaguliers 3 Deel, pag. 7. befchreeven en afgebeeld.

'S GRAVENHAGE. *Octroy voor* J. v. d. Werken *op eene heimachine.*

Dat fy Heeren Gecommitteerdens ondertuffchen de gefteldheid van beide deefe Heymachines overwoogen, en volgens de Teekeningen met elkander vergeleeken hebbende, na dat eenige van hun Heeren Gecommitteerdens de infpectie van de werking der Heymachine van den Suppliant hadden genoomen, bevonden hadden, dat, fchoon beide deefe Werktuygen veel overeenkomft met den anderen fcheenen te hebben, de Heymachine van den Suppliant

'sGRAVENHAGE.

Octroy voor J. v. d. Werken op eene heimachine.

pliant egter van de voorn. Heymachine van Vauloué verschilde, en boven deselve te prefereeren was, ter oorsaake van de navolgende ses essentieele omstandigheden; dat in de eerste plaats, schoon de Machine van den Suppliant even als die van Vauloué, mede konde werken met een Tang, dewelke het Heyblok beurtlings quam op te vatten en los te laaten, het door den Suppliant geinventeerde Raam, waar in het Heyblok de Paal altoos met een slag van omtrent ses voeten quam te volgen, volstrekt was eene nieuwe Inventie, en dat voordeel had, dat daar door wierd vermeid de ongesteltheid en reparatie, aan welke de ysere Tang door de sterke drukking en vryving, en door den geweldigen val op het Heyblok seekerlyk veelvuldig onderhevig was, terwyl teffens de Paarden ontheeven waren van de last of gewigt van deselve Tang, dewelke vry aanmerkelyk moest zyn, om de vereyste sterkte te hebben, en de Reeptrommel en het tegenwigt te doen volgen; dat in de tweede plaats in de Machine van Vauloué de Paal onder het Heyblok op de gewoone wyse door Menschen moest worden opgetrokken, en ook geduurende het inheyen diende bestuurt te werden, om niet voor of agterwaards uit te wyken, daar in tegendeel sulks in de Machine van den Suppliant geheel onnoodig was, om dat de Paal in het Raam, waar in het Heyblok loopt, wierd vast gemaakt, en met het selve door de Paarden opgetrokken, vast gehouden, en in het heyen sonder Menschen handen bestuurt wierd, en wel soodanig, dat deselve niet konde uitwyken; dat in de derde plaats, het opwerken van de Paal na de slag by het weder opligten van het Heyblok in de Heymachine van den Suppliant grootelyks wierd belet, door dien het Raam in deese Machine op de Paal bleef rusten, welk opwerken der Paalen anderfints in sommige Gronden niet selden geschiede, en alsdan een seer nadeelige vermeerdering van arbeid en verlenging van tyd in het heyen veroorsaakte; dat in de vierde plaats de gelyke slaagen, welke het Heyblok in des Supliants Machine steeds in gelyke tyden deed, de ver-

vertraging geheel wegnaamen, aan dewelke de Hey van Vauloué onderheevig was, uit hoofde van het verloop van tyd, welke 'er noodig was, om het Blok in die Machine, als de Paal reeds laag was gesakt, door de Paarden tot een groote hoogte op te haalen, en in welke tusschentyd de toezuyging der Grond aan de verdere inschieting der Paalen een groote verhindering toebragt; terwyl ook in het Werktuyg van den Suppliant voorgekomen wierd, het splyten en het aan stuk staan van de koppen der Paalen, door de geweldige slag van sulk eene hoogte, waar aan deselve door de gelyke, dog veel schielyker op elkander volgende slagen van des Suppliants Machine niet onderheevig waren; dat in de vyfde plaats, de Machine van Vauloué alleen geschikt was, om op een Vlot in het Water te werken, om dat de groote Ligter de stand van de Hey noodsaakelyk moest volgen, en dus by verplaatsing van het Heyblok op een andere Paal, het geheele Werktuyg met al desselfs toestel moest werden verplaatst, het welk op een Vlot in het Water leggende maar niet op het Land konde geschieden, daar in tegendeel de Heymachine van den Suppliant soodanig was geschikt, dat de Hey, terwyl het Moolewerk bestendig op deselve plaats bleef, op een kleinder en grooter afstand konde gesteld worden, en soo wel op de vaste Grond, als in het Water konde werken; dat in de sesde plaats de Windvleugel, dewelke in de Hey van Vauloué gevonden wierd, om by het lossen van het Heyblok de Paarden niet te doen vallen, in de Machine van den Suppliant was weggelaaten, en in plaats van dien daar aan geappliceert een tweede Blok, het welk op het eige oogenblik wierd opgetrokken, wanneer het eerste of eigentlyke Heyblok neder quam te vallen, en soo ook wederom neder viel, wanneer het Heyblok geligt wierd, dat ook dit tweede Blok niet alleen dat effect had, dat de last der Paarden seer gelyk en veel eenpaariger bleeven, als by het gebruik van een Windvleugel, maar dat daarenboven dit tweede Blok, schoon het in ordinaire Heywerken maar voor een tegenwigt moest dienen, egter in gevallen, dat 'er groote

's GRAVENHAGE.

Octroy voor J. v. d. Werken *op eene bet-machine.*

'S GRAVENHAGE.

Octroy voor J. v. d. Werken op eene heimachine.

te terreinen beheid moesten worden, even als het eerste Blok konde werden na buiten gebragt, en 'er dus met twee Heyblokken, aan twee syden van het Werk konde geheid worden, sonder dat daar toe meerder Paarden als tot een Heyblok noodig souden zyn: Dat sy Heeren Gecommitteerdens derhalven van gedagten waren, dat hoe seer het heyen met Paarden op sig selve genoomen geene nieuwe uitvinding was, en de Machine van den Suppliant over het algemeen met de Heymachine van Vauloué eenige gemeenschap was hebbende, die overeenkomst egter niet seer groot was, terwyl de Machine van den Suppliant in desselfs voornaamste deelen ter oorsaake van de bovengemelde omstandigheden daar van soo merklyk was verschillende, dat men met regt mogt sustineeren, dat deselve in het intrinsique op een geheel andere wyse was geconstrueert, haare werking door een toestel van een gantsch andere natuur verrigte, en daarenboven tot een beter, en algemeener gebruik konde verstrekken, en voor de Heymachine van Vauloué verre preferabel was.

Dat met relatie tot de nuttigheid deeser Inventie het aan hunne Heeren Gecommitteerdens aan de eene zyde wel was voorgekomen, dat de plaats of ruimte, welke 'er noodig was voor de Loots of Tent, welke het gaande of Molenwerk, en de daar boven komende Paardegang bevatten moest, als mede de meerdere omslag en kosten dewelke tot het vervoeren en opslaan van deese Machine met desselfs toebehooren soude worden vereischt, een obstacul zoude uitleveren tegens het algemeen gebruik van deese Heymachine, soodanig, dat in ligte, weinig geëxtendeerde, of in naauwe ruymtens bepaalde Heywerken, de in gebruik zynde manier van Heyen met Menschen apparentelyk soude blyven gepreferеert, dog dat sy Heeren Gecommitteerdens aan de andere kant van oordeel waren, dat in swaare en groote Werken het Heyen door de Machine van den Suppliant met seer groot voordeel soude kunnen geschieden; dat sy Heeren Gecommitteerdens tot dat einde moesten remarqueeren, dat, daar ten gebruike van een Heyblok van dui-

duisend pond ordinair vyftig Menschen nodig wa- ren, den Suppliant eenige weeken geleeden het Heyen van het Paalwerk voor een nieuwe Watermolen by de Stad Rotterdam aan de Rotte door dessels Machine met soodanig een Heyblok had verrigt door ses Paarden, en agt Arbeiders, terwyl van deese laatste alleen twee geduurende het inslaan van een Paal nodig waren, en de ses overige dan alleen geëmployeert wierden, wanneer de Heystelling moest werden verplaatst, en in den tussentyd, dat de Hey aan de Gang was, of syn werking deed, het aanvoeren en gereed maaken van Paalen en ander werk verrigteden, waar uit vervolgens konde werden opgemaakt, dat dagelyks door deese Machine importante Dag- loonen konden werden uitgewonnen; dat ook laatstelyk het Heyen door deese Machine schielyker konde voortgaan, als werdende het Blok in dit Werktuig veel hooger opgehaald, als door het optrekken van Menschen konde geschieden, waar door de val van het selve Blok ook soo veel te sterker was, terwyl ook deese Machine geduurig quam door te werken, soodanig dat een Paal sonder eenige verpoosing of stilstand door een onafgebrooke opvolging van slagen wierd ingeheyd, daar in tegendeel, soo als bekent was, wanneer het Heyen geschiede door Menschen, de Arbeiders, na een klein getal van slagen gedaan te hebben, telkens eenigen tyd moesten rusten, en alle welke voordeelen met de Machine van den Suppliant souden kunnen verdubbeld, ten minsten merkelyk grooter soude gemaakt kunnen worden, in gevalle het terrein konde toelaaten om beide de Heyblokken, welke de Machine van den Suppliant altyd doet werken, uit te brengen, en dus twee Paalen te gelyk te heyen, en dat sy Heeren Gecommitteerdens op de voornoemde gronden geene swaarigheid hadden gemaakt, om het versoek van den Suppliant aan haar Edele Groot Mog. favorabel voor te dragen.

'S GRAVENHAGE.

Octroy voor J. v. d. Werken *op eene heimachine.*

Waar op gedelibereert zynde, Is dien volgende, conform het advis van de voorn. Heeren Gecommitteerden, goedgevonden en verstaan, den Suppliant,

des-

's GRAVENHAGE.

Octroy voor J. v. d. Werken *op eene heimachine.*

desselfs Erven of Regtverkrygende te verleenen Octroy, om geduurende den tyd van vyftien eerstkoomende en agter een volgende jaaren, de voornoemde Heymachine, zynde geschikt om met Paarden tot alle Heywerken soo te Water als te Land, met een of twee Heyen geëmployeert te worden, alleen en met seclusie van alle anderen binnen deese Provincie te mogen maaken, ofte doen maaken, te mogen gebruiken, of te doen gebruiken, met interdictie aan allen en een iegelyk, wie het soude mogen zyn, de voornoemde Heymachine te mogen namaaken, of deselve elders nagemaakt zynde binnen deese Provincie in te brengen of te doen inbrengen, te gebruiken of te doen gebruiken, alles op eene boete van drie duisend guldens by de Contraventeurs te verbeuren, mits dat den Suppliant gehouden sal zyn, om, alvoorens het hier voorgemelde Octroy aan deselve werde uitgegeeven, ter Secretarie van haar Ed. Groot Mog. over te leeveren en te depositeeren een nette en accurate Afteekeninge, en descriptie van het bovengemelde Werktuyg.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

Willem Blakey, te Luik wonende, hadt verscheidene Vuerpompen zonder hefboomen uitgevonden, van een gansch ander zamenstel dan die, welken voor den gewoone vuerwerktuigen gemaekt worden: de ketel zelve was van eene gansch andere gedaente, en de cylinders op eene byzondere manier gesteld. Hy vondt zig dan te rade om aen de Staten dezer Provincie octrooy voor den tyd van 15 jaren te verzoeke, ten welken einde hy op den 11 van Herfstmaend 1776. een Verzoekschrift aen hunne Ed. Groot Mogende inleverde. Dit onderzogt zynde, en een gunstig berigt ingekomen, hebben de Staten het octroy op den 10 van Wynmaend 1776. verleend, by de navolgende Resolutie;

De

De Heer Pensionaris Emants heeft ter Vergadering gerapporteert de Consideratien en het advis van de Heeren Gedeputeerden der Stad Delft, en verder haar Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de Zaaken van de nieuwe Inventien, hebbende, ingevolge, en ter voldoening van haar Ed. Gr. Mog. Appointement Commissoriaal van den 21 Sept. 1776 geëxamineert de Requeste, ten zelven dage aan haar Ed. Gr. Mog. gepresenteert door Willem Blakey, woonende te Luik, te kennen gevende: dat den Suppliant had uitgevonden verscheide Vuurpompen zonder hefboomen, dewelke niet minder nieuw in haar samenstel waren, als in den oorsprong van 't gebruik, dat men 'er van maakte, zynde de Oven, waar in de ketel stond van een gansch andere Constructie als die geene, dewelke voor de ordinaire Vuurmachines gemaakt wierd, en de ketel zelve van een geheel andere gedaante dan de geene, dewelke tot hier toe gemaakt waren, gelyk ook de Cylinders gansch anders waren gesteld, als van die Werktuigen, welke bevorens waren uitgevonden, wordende de buizen, om de lugt en damp door te doen inkomen en uitgaan, insgelyks van een byzonder maakzel bevonden &c. dat met relatie tot de physische oorsprong, de Suppliant 'er van drie gebruikt maakte, dewelke waren de veeragtige kragt van de lugt, de uitzetting van den damp, en deszelfs zwaarte. Dat alle de uitvinders, die den Suppliant waren voorgegaan, de lugt weerden, en 'er zig van ontblootteden, gelyk alle die geene nog deeden, dewelke Vuurmachines maakten, daar de Suppliant de lugt gebruikte als een tusschenkomend werktuig, tusschen den damp en 't water, om de kragt van deszelfs eerste beweeg oorzaak niet te verhinderen; dat den Suppliant vertrouwde, dat door 't gebruik zoude worden ondervonden, dat zyne inventie was van zodanige nuttigheid, dat dezelve naa zyn voorschrift wordende gemaakt door zyn valeur, de deswegens te doene kosten dubbeld zoude vergoeden, het welk byzonder (naa de gedagten van den Suppliant)

'S GRAVANHAGE. *Octroy aen W. Blakey op zyne Vuerpompen zonder hefboomen.*

'S GRAVENHAGE.

Octroy aen W. Blakey *op zyne Vuerpompen zonder hefboomen.*

pliant) wezendlyk zoude zyn in de Suiker Plantagies van deezen Staat, en dus een groot middel van bestaan zoude opleveren voor veele Ingezetenen &c. Dat den Suppliant door langduurigheid van tyd vermeende, dezelve nieuw geinventeerde Vuurpompen, tot zodanige perfectie te hebben gebragt, dat het by hem gebuteerde succes daar op ten vollen was te wagten, en daarom ook gaerne zoude jouisseeren van 't voorregt, om, met seclusie van alle anderen de gem. Vuurpompen te mogen maaken en debiteeren; en verzoekende vervolgens, dat haar Ed. Gr. Mog. den Suppliant geliefden te verleenen seclusif Octroy voor den tyd van vyftien jaaren, met interdictie aan elk en een iegelyk, om dezelve 't zy in 't geheel, 't zy ten deele, veel min zyn Cylinderfche Vuurpompen of ketels na te maaken, en te debiteeren, op zodanige boete, als haar Ed. Gr. Mog. zouden oordeelen te behooren.

Dat zy Heeren Gecommitteerden by examinatie van de voorsz: Requeste, en na daar op ingenomen te hebben de Considerazien en het Advis van deskundigen, in welker presentie zy Heeren Gecommitteerdens de voorn. Machine, waar van door den Suppliant tot dat einde een Model in de Koekamp, alhier in den Hage vervaardigt, hadden zien werken, bevonden hadden, dat het zelve was samengesteld zonder piston, en zonder hefboom, en het water bragt ter hoogte van zestien en een half voet, door middel van den damp van kokend water; dat wyders het zelve werktuig was van een gansch anderen aart en samenstel, dan de overige Machines, dewelke van dit soort tot nog toe bekent waren, en zeer verschillende van dat soort, waar van men zig met veel succes in de Koolmynen bediende, om het water uit veel grooter diepte op te haalen, dan in dit Land te passe kwam, en in tegendeel meer overeenkomst had met het werktuig beschreeven by Desaguliers 3 Deel pag. 108.

Dat zy Heeren Gecommitteerdens verders hadden geremarqueert, dat het Werktuig bestond uit een Kook-

Kookketel, welke een Cylinder van koper was, uit een recipient van het zelfde metaal, 't welk beurtlings dan met damp, en dan met water gevuld wierd uit een buis, die met deze recipient, en met het beneden water gemeenschap had, en tot een zuigpyp verstrekte, door welke het water in de recipient, even als in een pomp wierd opgezogen, en eindelyk uit een buis, langs welke het water uit de recipient, door de drukking van den damp geloost wierd; dat de kookketel in dit werktuig nagenoeg was van gelyke Grootheid, als de recipient, terwyl in de Machine van Desaguliers dezelve vyf a zesmaal grooter moest zyn, het geen voor groote werktuigen vry kostelyk wierd, veel meer omslag en brandstof vorderde, dan in die van den Suppliant, en daarom boven de Machine van Desaguliers verre te prefereeren was; dat ook daarenboven in het laatste werktuig een persoon tot het beurtelings openen en sluiten der respective kraanen wierd vereischt, het welk in het werktuig van den Suppliant geen plaats behoefde te hebben, vermits de nodige kraanen in het zelve door het werktuig zelfs wierden bestuurd, terwyl deeze verbetering nog essentieeler wierd, wanneer men reflecteerde, dat de beurtelingse Opening en Sluiting der kraanen, door het werktuig zelfs naauwkeuriger, en op de juiste tempo's verricht konde worden: dat behalven dit alles het werktuig van den Suppliant met alle anderen van dien aart daar in nog verschilde, en boven dezelve te prefereeren was, dat den Suppliant zig, behalven van den damp, ook nog van de Veerkragt der lugt bediende, plaatsende dit laatste boven de Colom van het water zodanig dat de damp, door middel van deeze lugt op het water komende te werken, minder van het water verkoeld wierd, en vervolgens zyn veerkragt beter kwam te conserveeren; dat laatstelyk het werktuig van den Suppliant geheel was zonder Zuigers, Hef boomen, Kettingen, Stangen, en andere diergelyke beweegbaare gedeeltens; tot welkers be-

's GRAVENHAGE. *Octroy aen W. Blakey op zyne Vuer-pompen zonder hefbo0men.*

'S GRAVENHAGE.

Octroy aen W. Blakey *op zyne Vuerpompen zonder hefboomen.*

wegingen en overwinning van schuuringen anders doorgaans een aanzienlyk gedeelte der beweeg-kragt verspild moest worden, terwyl in dit werktuig geen andere tegenstanden te overwinnen waren, dan alleen het gewigt van het Lighaam van het water dat opgebragt wierd, en de schuuring der kraanen, dewelke beurtelings geopend en geslooten moesten worden, dat zy Heeren Gecommitteerdens vervolgens begreepen hadden, dat alle de bovengemelde omstandigheeden, als wezentlyke verbeteringen, boven andere Machines van dat soort moesten worden aangemerkt, en mitsdien geen zwarigheid hadden gemaakt, het verzoek van den Suppliant favorabel aan haar Ed. Groot Mog. voor te dragen;

Waar op gedelibereert zynde, is, conform het Advis van de gemelde Heeren Gecommitteerden, goedgevonden en verstaan, aan den Suppliant, deszelfs erven of rechtverkrygende te verleenen Octroy, om gedurende den tyd van vyftien eerstkomende en agtereen volgende Jaaren, de by den Suppliant geinventeerde Vuurpompen zonder hefboomen, dewelke in beweging gebragt worden door de beurtelingse persing en vernietiging van den damp, alleen, en met seclusie van alle anderen binnen deeze Provincie te mogen maaken of doen maaken, te mogen gebruiken, of doen gebruiken, met interdictie aan allen en een iegelyk, wie het zoude mogen zyn, de voorsz. Vuurpompe, gedurende dezelve tyd; 't zy in 't geheel of ten deele naa te maaken, of te doen namaaken, verkoopen of doen verkoopen, op een boete van drie duizend Guldens, des dat den Suppliant gehouden zal zyn, alvorens het gem. Octroy uit te geeven, ter Secretarye van haar Edele Groot Mogende te depositeeren, en over te leveren een nette en accuraate tekening en discriptie van het bovengemeld Werktuig.

Accordeert met de voorsz. Resolutie.

Het

Het ſchynt dat de weinige voordeelen, welk de Marokkaenſche Keizer van den oorlog, welke hy heeft goedgevonden aen dezen Staet te verklaeren, behaeld heeft, zyne Moorſche Majeſteit reeds berouw van dezen zynen ſtap hebben doen krygen. Althands *Arais Moſtgalmy*, is niet alleen van wegens den Keizer gezonden uit Mogador over Tanger, om den Bevelhebber van onze oorlogſchepen, thans in de Baei van Gibraltar liggende te begroeten, en teffens eenen brief van welgemelden Keizer ter hand te ſtellen, maer ook heeft de Conſul van dezen Staet te Cadix, de Heer NAGEL, eene verklaering van den Geheimſchryver van dien Keizer, gedagtekend den 15 van Lentemaend 1777. overgezonden, behelzende, dat door den Keizer van Marokko aen Kapitein *Meyer* het Commando van zyn Schip is weder gegeven; en dewyl door den Keizer wordt aengeboden de Hollandſche Slaven zonder losgeld te rug te geven, zo is het te denken dat 'er reeds door dien Vorſt bevel aen zyne Kapers zal zyn gegeven om de Hollandſche Schepen niet vyandelyk te ontruſten, zo lang tot dat het antwoord van hunne Hoog Mogende zal bekomen zyn.

'S GRAVENHAGE.

Omſtandigheden van tyden, of ook wel andere oorzaeken hebbende te weege gebragt, dat onze Zeemagt zederd eenigen tyd wat verminderd was; zo hebben 's Lands Staten, hun waekzaem oog op het welzyn en veiligheid van den Staet en beſcherming van den Koophandel vestigende daeromtrend voorzien en zodanige maetregelen genomen, waer door onze Zeemagt in eenen beteren ſtaet wordt gebragt, en meer over-

'S GRAVENHAGE.

eenkomstig aen de waerdigheid en rang, welken dit Gemeenebest by na twee eeuwen onder de Europische Mogendheden bekleed en gehandhaeft heeft. Door de mindere uitrusting van oorlogschepen ter zee, was de toevoer van Zeevaerend volk merkelyk verminderd: ook waren veele van hier naer elders, in dienst van andere Mogendheden uitgelokt, zo dat men eenigzints de schaersheid begon te ontwaeren. Weshalven 's Lands Staten, hieromtrend wyzelyk willende voorzien, op den 21 dezer Bloeimaend het navolgend Plaçaet hebben beraemd en afgekondigd.

Verbod van 't werven van Zee vaerende in vreemde dienst en Amnestie voor deserteurs enz.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, Allen den geenen die deesen jegenwoordig sullen sien of hooren leesen, salut; Doen te weeten: Alsoo Wy seckerlyk berigt zyn, dat eenige vreemde Persoonen, en ook eenige Ingezetenen deeser Landen, contrarie Onse voorgaande Placaaten, veel Zeevaarende Luiden deeser Landen soeken te induceeren om hun te begeeven in vreemde diensten, soo wel ten Oorlooge als tot Koopvaardye en Visscherye ter Zee, en dat ook verscheide Ingezetenen door beloften en Præmien sig begeeven in de voorsz. diensten, en niet selden direct op Schepen van vreemde Natien de Havenen deser Landen frequenteerende, alles tot deeser Landen grooten ondienst en præjudicie, laatende veele van deselve haare Vrouwen en Kinderen blyven tot laste van de Steden, daar se gewoond hebben, waar tegens mitsdien noodelyk dient voorsien, om deese Landen van inlandsch Krygs- en Scheepsvolk niet te laaten ontblooten, insonderheid alsoo het selve jegenswoordig alhier ten dienste van den Lande genoegsaam geëmployeert kan worden, en Wy geneegen zyn aan Bootsgesellen en Matroosen en andere, die het souden mogen weesen, die door verleidinge, uit swakheid of andersints, voor dato deeser uit Onsen

dienst

dienst te Water gedeserteert zyn, of hun contrarie Onse voorige Placaaten in vreemde diensten, soo ten Oorloge als ter Koopvaardye en Visscherye ter Zee, hebben begeeven, en die leetweesen en verdriet hebbende over de voorsz. haare faulten gaarne binnen deese Landen souden wederkeeren, en deselve Landen wederom ten diensten zyn, gratie te bewysen.

's GRAVENHAGE.

Verbod van 't werven van Zeevaerende in vreemde dienst en Amnestie voor deserteurs enz.

Soo is 't, dat Wy specialyk daar op ingenoomen hebbende de hoog wyse consideratien en advis van syne Doorlugtige Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassau, Erfstadhouder, Capitein Generaal en Admiraal der Vereenigde Nederlanden, dien conform uit sonderlinge gratie vergeeven, quytgescholden en gepardonneert hebben, gelyk Wy vergeeven, quytschelden en pardonneeren by deesen de voorsz. Boodsgesellen, Matroosen en andere, die voor dato van deese Publicatie, sonder behoorlyk afscheid, Onsen dienst te Water verlaaten hebben, of daar uit gedeserteert zyn, of hun contrarie Onse voorige Placaaten, in vreemde diensten, soo ten Oorloge als ter Koopvaardye, en Visscherye ter Zee, hebben begeeven, al het guntzy, door haare voorsz. desertie, of vreemde diensten, tegens den Landen hebben misdaan, mitsgaders alle boeten, breuken, pœnen, corporeele of andere infameerende straffen, daar inne sy, ter causse, als vooren, vervallen souden mogen weesen; mits dat sy gehouden sullen weesen, na deese Landen weder te keeren, en sig binnen den tyd van ses maanden na de publicatie deeser, aan te geven aan een van de Collegien ter Admiraliteit, en haar wederom in Onsen dienst onder een van de voorsz. Collegien koomen te begeeven, ordonneeren en statueeren daarentegen, dat alle de geenen, die dit Ons Generaal Pardon sullen hebben versmaad, en alsoo haar binnen den voorsz. tyd niet aangegeven, en wederom in dienst als vooren begeeven sullen hebben, en naderhand sullen worden uitgevonden en agterhaald, sonder eenige remissie of conniventie,

'S GRAVENHAGE.

Verbod van 't werven van Zeevaerende l. v. eem de dienst en Amnestie voor deserteurs enz.

tie, na de uiterste rigeur van de Ordonnantien en Placaaten, sullen worden gestraft.

Ordonneeren en statueeren voorts by renovatie en ampliatie van Onse voorige Placaaren, als onder anderen van den 8 April 1689, 18 Maart 1700, 28 February 1701, 18 July 1707, 9 Mey 1750, en 27 Maart 1759, dat niemand van wat staat of conditie hy zy, sig sal mogen verstouten, om eenige Onser Landen Ingeboorenen, Onderdaanen, Ingezeetenen, of Inwoonders, en voornaamentlyk eenige Zeevaarende Luiden deeser Landen, tot vreemde diensten, soo ten Oorloge, als tot Koopvaardye en Visscherye ter Zee, te huuren, aan te neemen of te animeeren, directelyk of indirectelyk, of ook te transporteeren, op pœne, dat alle Overtreeders van deese Onse beveelen, sullen verbeuren drie honderd guldens voor ieder Persoon, die op soo een wyse soude mogen zyn vertrokken, en daarenboven arbitralyk worden gecorrigeert naar exigentie van saaken.

Dat voorts geene Ingezeetenen van de voorschreve vereenigde Nederlanden hun ten Oorloge in dienst van vreemde Koningen, Republicquen, Princen, Staaten of Steeden, of ook in dienst van Particulieren in andere Landen, tot Koopvaardye of Visscherye ter Zee, het zy op Haaringneeringe, met de Appendentien en Dependentien van dien Walvischvangst of andersints sullen mogen begeeven, in wat maniere, en onder wat prætext het selve ook soude mogen zyn, sonder daar toe te hebben expres consent van Ons, van syn Doorlugtige Hoogheid, of van de Collegien ter Admiraliteit van het Quartier van haare respective Woonplaatsen, dat ook die geene die hun alreede in soodanigen dienst hebben laaten aanneemen, by soo verre deselve uit deese Landen nog niet zyn vertrokken, den selven dienst daadelyk sullen hebben te verlaaten en daar van hebben af te staan, en dat die geene, die alreede te Lande of te Water ten einde voorsz. vertrokken zyn, gebonden sul-

sullen weesen, in deese Landen weeder te keeren, binnen den tyd uiterlyk van ses maanden naastkoomende, alles op pœne dat de Contraventeurs aan Lyf en Goed en die Absenten by eeuwig Bannissement gestraft sullen worden, dat ook de Vrouwen en Kinderen van die geene, die niet weder sullen keeren, uit de Steden en Plaatsen haarer residentie geremoveert sullen worden, en haare Mans en Vaders toegesonden; mitsgaders dat haar geen het minste onderhoud van de Aalmoessseniers of Diaconien gedaan sal worden, die over het employ van de Mannen, waar van de Vrouwen en Kinderen eenig onderhoud versoeken, haar sullen informeeren, om het selve onderhoud aan haar niet te laaten toekoomen, soo haare Mannen sig buiten het Gebied van deesen Staat ophouden.

'S GRAVENHAGE.

Verbod van 't werven van Zeevaerende in vreemde dienst en Amnestie voor deserteurs enz.

Dat eindelyk niemand, wie hy zy, eenig Zeevolk, vooral Ingezeetenen en Inboorlingen deeser Landen, boven het geen tot de Equipagie van haare eigen Schepen behoord, met Schepen uit dese Landen sal mogen uitbrengen, zonder expres consent van syne Doorlugtige Hoogheid, of van het Collegie ter Admiraliteit van het Quartier, en dat, om het selve behoorlyk te kunnen doen nagaan, de Schippers van Schepen van vreemde Natien, in dese Landen inkoomende, voortaan sullen verpligt weesen, alvoorens naar de Plaatsen van haare destinatie te mogen op zeylen, beneevens de generaale Verklaaring van haare Laading aan de Commandeurs van 's Lands Uitleggers in de Zeegaaten, en nader ten Comptoire van de Convoyen en Licenten, ter Plaatse van de lossing te doen een exacte opgaave van de Manschap op haare Schepen dienende, met uitdrukking van derselver naamen, en dat aan deselve weder willende uitvaaren, niet sal worden gepermitteert uit te gaan, als met deselve Manschap, waar meede sy zyn ingekoomen, of die in plaats van gestorven of gedeserteerde Manschap, of om andere redenen, by het Collegie ter Admiraliteit van het

'S GRAVENHAGE. Quartier, agtervolgende Onse Resolutie van den 11 October 1759, zyn gepermitteert, in Scheepsdienst te neemen, of met de Schepen te vertrekken.

Verbod van 't werven van Zeevaerende in vreemde dienst en Amnestie voor deserteurs enz. En op dat niemand hier van eenige ignorantie koome te prætendeeren, of onder prætext van geen kennis gekreegen te hebben van deese Onse ordre, oorsaake hebbe, hem te ontschuldigen, ordonneeren en beveelen Wy wel expresselyk, dat de Vrouwen of naaste Vrienden van de geene, die alreede vertrokken zyn, ten einde voorschreeve, gehouden sullen weesen, den selven van den inhoude van deese te waarschouwen, aangesien Wy tot deeser Landen dienst verstaan, dat deese Onse Ordonnantie punctueelyk agtervolgt en onderhouden sal worden sonder eenige conniventie of dissimulatie. Ontbieden en versoeken daaromme de Heeren Staaten, Stadhouder, Gecommitteerde Raaden en Gedeputeerde Staaten van de respective Provincien, en allen anderen Officieren en Justicieren van deselve Landen, dat se deesen Onsen Placaaten van stonden aan alomme doen verkondigen, publiceeren en affigeeren, ter plaatse daar men gewoon is soodanige publicatie en affixie te doen; lasten en beveelen voorts de Raaden ter Admiraliteit, de Advocaaten Fiscaal, mitsgaders alle Admiraalen, Vice-Admiraalen, Capiteinen, Officieren en Bevelhebberen, als meede Commissarissen en Commissen ter Recherce, soo in de Zeegaaten, als elders, den inhoude van deesen Onse Placaate te agtervolgen, en te doen agtervolgen, procedeeren en doende procedeeren tegen de Contraventeurs van dien, sonder eenige oogluikinge, dissimulatie of verdrag, want Wy sulks ten dienste van den Lande bevonden hebben alsoo te behooren. enz.

Ter Ordonnantie van deselve,

Getekent,

H. FAGEL.

HAER-

HAERLEM.

Zederd eenigen tyd verscheidene kunstgrepen en bedriegeryen in het Kant-Reeders Gild zynde ingeslopen, hebben de Heeren van den Gerechte dezer Stad op de klagten van sommige Leden van gem. Gild, voor het zelve eene nieuwe Keure en Ordonnantie beraemd, welke op den eersten dezer Bloeimaend afgekondigd is en aldus luidt: HAERLEM.

De Heeren van den Gerechte der Stad Haarlem, gehoord de lecture van 't Request, door sommige Leden van 't Kantreeders-Gild alhier aan Hun Ed. Achtb. gepræsenteerd, houdende onder anderen eenige klagten over sommige onbehoorlyke practyken, die van tyd tot tyd in 't voorsz. Gild zyn ingeslopen; En daar by voorts in achting genomen hebbende, dat volgens informatien, die zoo door Fabriekeurs, als door Werklieden, aan Hun Ed. Achtb. gesuppediteerd zyn, tot bevordering van het welzyn van 't voorsz. Gild, mitsgaders tot voorkoming van veelerlei machinatien en prætexten, deze en geene veranderingen en byvoegingen in en by de ordres, omtrent het gemelde Gild, successivelyk gesteld, nodig zouden zyn: Hebben na deliberatie, en geconsidereerd dat de bepalingen, in vroeger tyd omtrend het bovengemelde Gild by Hun Ed. Achtb. gemaakt, reeds te meermaalen op sommige respecten hebben moeten veranderd of geamplieerd worden, tot meerder zekerheid en narichtinge van een ieder goedgevonden en verstaan, om met revocatie en te niet doening van Hun Ed. Achtb. Keure voor het Kant Reeders Gild alhier, van den 8ste Sept. 1756, mitsgaders van de successive Alteratien en Ampliatien, daar op gevolgd, respectivelyk van den 25ste Nov. 1757. 27ste Aug. 1762. 11de Aug. en 22ste Nov. 1774. op nieuw te Keuren en te Ordonneren, gelyk gekeurd en geor- *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

ordonneerd werdt by dezen, dat voortaan ten aanzien van het Kant-Reeders Gild alhier zullen moeten worden geobserveerd, de navolgende Artykelen, waar na een ieder, dien het aangaan mag, zig zal hebben te gedraagen op de Boeten en pœnaliteiten, daar by gestatueerd.

Art. I.

Het voorsz Gild zal worden bestuurd by zes Overluiden of Vinders, door Heeren Burgemeesteren uit een, door de in dienst zynde Overluiden of Vinders over te geven dubbel tal, aan te stellen, van welken Jaarlyks twee zullen afgaan, in wier plaats telkens wederom twee anderen uit eene gelyke Nominatie van een dubbeld getal door Heeren Burgemeesteren zullen worden geëligeerd: welke Overluiden of Vinders gehouden zullen zyn alle de Zaaken, het gemelde Gild concernerende, behoorlyk waar te neemen, en wel toe te zien, dat deze Ordonnantie in alle haare deelen, en ten meesten nutte van de Kant-Fabrieken alhier, wel worde nagekomen en agtervolgd. En ingeval een der Overluiden of Vinders geduurende den tyd van zynen dienst kwam te overlyden of ontslagen te worden, zullen de overigen, die aanblyven, ten fine van Suppletie van de vacerende plaats eene Nominatie als voren aan Heeren Burgemeesteren presenteeren; terwyl de daar uit geëligeerde persoon dan eerst den oneffen tusschen tyd van zyn voorganger zal moeten vervullen, en na verloop van den zelven boven dien noch zoo veel tyd als Overman of Vinder moeten dienen, als of hy dan eerst op nieuw was aangesteld of geëligeerd.

II. Het Fabriceren van eenigerhande soorten van geweeven Kanten (te weeten van zoodanige kanten, als hier reeds bekend zyn of in 't vervolg nog bekend zullen worden, welken op Schuif-getouwen, Smal-getouwen of Moolens moeten worden gemaakt, geenen van die, hoe ook genaamd, uitgezonderd) zal binnen deze Stad door niemand mogen worden aangevangen, ten zy hy zyn tyd als leerling

ling alhier hebbe uitgestaan, en boven dien het inkomen in het Gild als Koopman of Fabrikeur ten behoeve van het zelve Gild voldaan, te weeten een gebooren Burger met tien, en een Vreemdeling met vyftien Guldens; zullende zoodanige Vreemdeling bovendien noch een bewys moeten vertoonen van zyn Poorterschap alhier verkreegen te hebben.

HAERLEM. Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.

III. Iemand die eene geheele Fabriek met al derzelver toebehooren overneemt, zal niet behoeven eenigen Leer-tyd te voldoen, maar daartegen gehouden zyn een dubbel recht van inkomen als Fabriekeur ten behoeven van 't Gild te betaalen, te weeten eene gebooren Burger twintig, en een Vreemdeling, (die altoos egter om in 't Gild geadmitteerd te worden voor af een bewys van zyn verkregen Poorterschap zal moeten exhiberen) dertig Guldens: zullende egter in zoodanig geval bovendien noch in den Armen-Bos, op de Gildekamer staande, een honderd Guld. door een gebooren Burger, en het dubbeld dier somme door een Vreemdeling gefourneerd moeten worden.

IV. Wanneer een Fabriekeur komt te sterven, zullen deszelfs Weduwen of Kinderen de Fabriek mogen continueren, zonder daar voor iets te betaalen of eenige Leer-tyd te voldoen. Doch wanneer zoodanige Weduwe of een van derzelver Dogters komt te trouwen, en in de gezegde Fabriek wil blyven, zal derzelver Man by het inkomen in het Gild niet alleen van zyn verkregen Poorterschap, zoo hy een Vreemdeling is moeten doen blyken, maar ook ten behoeve van het Gild, mitsgaders voor de Armen-Bos, zoo veel moeten betaalen, als hier voren Art. III. is gestatueerd, zonder egter mede gehouden te zyn eenigen leertyd te voldoen.

V. Wanneer iemand de Fabriek als Fabriekeur wil beginnen, zal hy, alvoorens eenige daartoe benodigde Gereedschappen van de Moolen-maakers te laaten maaken, ofte van een Fabriekeur, Moolenmaaker of iemand anders, eenige gemaakte gereedschappen te koopen, te huuren, te leenen,

HAER-LEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

nen, ofte op eenigerhande wyze te verkrygen, en die dadelyk naar zyn huis te haalen of te ontfangen, gehouden zyn, daar van aan Overluiden kennis te geeven, en zich vervolgens op den eersten Zitdag, onder voldoening van het Gild conform Art. II. te laaten intekenen, op een boete vyf-en-twintig Guldens.

VI. Zoo een Kant-Fabriekeur met een of meer persoonen in Compagnie zou willen werken, zal hem zulks, mits de gezegde Compagnon of Compagnons als Fabriekeurs mede Gildebroeders zyn, vrystaan; doch zal dezelve in zoodanig geval gehouden zyn om zulks binnen de drie maanden na zyne begonnen Compagniefchap aan de Vinders van het Gild op te geeven, en te laaten aantekenen, zonder daar voor egter iets te betaalen, alles op de boete van 25 guld. te verbeuren by den geenen, die het een of ander hier van zou mogen verzuimd hebben.

VII. Alle Compagniefchappen, de Kant-Fabriek aangaande, welken op het emaneren dezer Keure alhier gevonden worden, zullen zich binnen drie maanden aan de Vinders van het Gild moeten opgeeven, en teffens laaten aantekenen de naamen der persoonen waaruit hunne Compagniefchap bestaat, zonder daar voor gehouden te zyn iets te betaalen; doch zullen zy, die zulks verzuimen of uit onwilligheid nalaaten, vervallen in een boete van honderd guld. in de Armen-Bos, op de Gildekamer staande, te fourneeren. Dus zal iedere Fabriek egter, zonder onderscheid of dezelve door een of meer persoonen aangehouden wordt, in dit Gild altoos als maar ééne Styl en Fabriek worden aangezien, ten dien effecte dat in de betaling van het Jaarlyks onderhoud van het Gild, zoo wel als in 't genot der voordeelen uit het Gild voortvloeijende, eene Compagniefchap in eene Fabriek als één enkel persoon zal worden geconsidereerd; gelyk ook iedere Styl of Compagniefchap maar op één Gilden-Brief gesteld zal worden.

VIII. Wanneer iemand zyn Styl en Fabriek aan een ander heeft overgedaan, zal hy aanstonds gehou-

houden worden geheel en al buiten het Gild te zyn, en voorts verstoken weezen om daar ooit weder in te komen, ten zy alleen door of op nieuw zyn Leer-tyd twee Jaaren te voldoen, of door wederom eene geheele Fabriek met al derzelver toebehooren van een ander te koopen, en dat geene te voldoen, 't welk hier vooren by het IIIde Art. is voorgeschreven: welverstaande dat zodanig persoon dan egter noch niet eerder als Fabriekeur in dit Gild zal kunnen worden ontfangen, dan na alvoorens door een mondeling of schriftelyk bewys ten genoegen van de Vinders getoond te hebben, dat de koper van deszelfs voorige Fabriek daarin consenteert.

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

IX. Ingevalle Compagnons begeren zich van den anderen te scheiden, zullen de Leden der Compagnieschap, die een nieuwe Styl van een Kant-Fabriek begeeren op te richten, ieder voor zyn hoofd ten behoeven van het Gild betaalen een gebooren Burger vyftig, en een Vreemdeling, die dan wederom gehouden blyft van zyn verkregen Poorterschap te doen blyken, een honderd Guldens.

X. Niemand, die in dit Gild als Fabriekeur bekend staat, zal weder als Loonbaas voor een ander Fabriekeur mogen gaan werken, ten zy alleen wanneer hy van zyn recht mogt hebben gerenuntieerd, en op zyn verzoek door de Vinders in de Lyst der Fabriekeurs uitgedaan mogt zyn, mitsgaders boven dien, een nieuwen Loonbaazen-Brief verkregen mogt hebben; op de boete van 25 guld. te betaalen de helft by den Fabriekeur, die buiten dat een en ander zoo iemand als Loonbaas te werk stelt, en de wederhelft by den gemelden te werk gestelden persoon zelf, en dat zo dikmaals deze bekeuring geschiedt.

XI. Geen Fabriekeur zal vermogen iemand als Werk- of Loon-baas te laaten werken, ten zy dezelve getoond hebbe Gildebroeder te zyn, en bovendien schriftelyk beweezen, van zyn voorigen Fabriekeur te weezen ontslagen, op de boete van 25 Guldens.

XII.

HAERLEM.

Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.

XII. Geen Fabriekeur zal vermoogen eenige soorten van geweeven Kanten buiten dezer Stads poorten te laaten werken, nochte mede eenige geweeven Kanten, van wat conditie ook, die buiten dezer Stads poorten gefabriceerd zyn, 't zy in persoon of door een ander voor hem te koopen of doen koopen, om de zelven weder te verhandelen, op de boete van twee honderd guld. zoo dikmaals deswegens een Calange gedaan zal worden.

XIII. Een Fabriekeur, genegen zynde om met Getouwen in zyn huis te laaten werken, zal zulks vermogen te doen, mits dan ten aanzien van zyn werkvolk verpligt blyvende aan de ordres, in dat opzicht voor de Werkbaazen gearresteerd; doch wanneer hy, geen genegenheid hebbende om in zyn huis te laaten werken egter zou willen profitèren van een Winkel met getouwen, even gelyk een Werkbaas, zal het hem vrystaan een huis te koopen of te huuren, ten einde zyn winkel en getouwen aldaar te plaatsen, en daar van het voordeel van een Loonbaas te genieten; gelyk het hem ook zal vrystaan om zyne eigen huizen aan zyn Werkvolk te verhuuren, zoo nochtans dat hy de gemelde huuren niet hooger zal mogen stellen, of hooger gesteld zynde voortaan anders zal mogen continueren, dan op twaalfmaal het beloop van den aanslag van zoodanig huis in de Ordinaris Verponding, welke huur hy by korting of afrekening van de arbeidslooner zal mogen innen: maar zoo wanneer bevonden wordt, dat de huur van zoodanige huizen hooger, dan gezegd is, is gesteld, of dat eenige buitengewoone belastingen ten behoeve van den verhuurder beloofd of gevergd zyn, hoe ook genaamd, zal dusdanig een Fabriekeur, zoo dikwyls hy deswegens gecalangeerd, en overtuigd wordt, tegen de intentie dezer Keure op dit respect te hebben aangegaan, telkens verbeuren eene boete van drie honderd guldens, die hy gehouden zal zyn in de Armen-Bos, op de Gildekamer staande, te fourneren. En wordt aan de Vinders in den tyd volkomen macht gegeeven om, ingevalle zy suspicie mogten hebben, dat in de gezeg-

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reederi Gilde.*

zegde gevallen de huuren te hoog gesteld of eenige bezwaarende Conditien daar by gevoegd zouden mogen zyn, de huurcedullen van het Werkvolk, dat in zulke huizen woont, op te eisschen en na te zien; voorts gehouden zyn om, byaldien zy eenige fraude ontdekken, niet alleen de Calange te doen, maar ook direct van hunne bevinding aan Heeren Burgemeesteren kennis te geven.

XIV. Wanneer een Werkman bevonden wordt het zy by 't huuren van huizen, of in het maaken van deze of geene Conditien, hoe ook genaamd, zich onder eenigerhande verpligting gesteld te hebben, waar door zyn Fabriekeur van zyn verhuurd huis, of uit eenigen anderen hoofde, eenig meerder voordeel zou kunnen trekken of genieten, dan aan den zelven volgens deze Keure vrystaat, zal zoodanig Werkman direct uit het Gild vervallen zyn, zonder in het zelve ingelaaten te mogen worden: van welke pœnaliteiten zoodanige Werkman egter bevryd zal weezen, zoo wanneer hy in persoon de fraudes, door zyn Fabriekeur in eenigen dezer opzichten begaan, aan de Vinders van het Gild komt aandienen; zullende in dat geval bovendien by den zelven, wanneer de Fabriekeur van de gepleegde fraude overtuigd wordt, een derde van de boete genoten worden, die den gemelden Fabriekeur deswegens uit kragte dezer Keure en Ordonnantie wordt opgelegd.

XV. Ieder Fabriekeur of Compagniefchap van geweeven Kanten, zal Jaarlyks tot onderhoud van het Gild, aan de Overluiden van het zelve, moeten betaalen een Gulden, en zullen zy, die dit een Jaar verzuimen, een dubbeld Jaargeld moeten betaalen, terwyl de zulken die de gemelde betaaling tot twee Jaar toe verzuimen mogten, zullen worden uitgeschrapt, en geheel van 't Gild verstooken zyn.

XVI. De Fabriekeurs zullen met geen breeder Laaden mogen laaten werken, dan

Van 7 voeten voor de 2, 3, 4 en 5 Spoelen;

Van 6 voeten en 7 duimen voor 6, 7 en 8 Spoelen;

HAERLEM.

Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant Reeders Gilde.

Van 6 voeten en 3 duim. voor 9, 10 en 11 Spoelen;
Van 6 voeten voor 12, 13 en 14 Spoelen;
Van 5 voeten en 7 duimen voor de 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 en 26 Spoelen;
Zonder dat 'er eenige Laaden van meerder Spoelen zullen mogen worden gebruikt. Alles op een boete van 25 guld. tot lasten van den Fabriekeur voor elke zyner Laaden, welke breeder of met meerder Spoelen zal worden bevonden.

Welverstaande dat de bepaaling om geen Laaden van meerdere Spoelen te gebruiken, eerst drie maanden na 't publiceren dezer Keure, gerekend zal worden in te gaan. Wordende aan de Fabriekeurs, die noch eenige andere Laaden of van meer dan 26 Spoelen hebben, voor zoo veel zy die in 't vervolg noch zouden willen gebruiken, gelast om dezelve binnen den gemelden tyd van drie maanden op de voorsz. wyze te laaten maaken.

XVII. Na verloop van de gezegde drie maanden zullen de Overluiden geadsisteerd met hun knegt en een Stads Boode overal binnen deze Stad, de Laaden gaan inspecteren of doen inspecteeren, om te zien of aan de bepalingen in 't voorgaande Art. gemaakt, voldaan zy dan niet, by welke gelegenheid alle de Laaden, die in behoorlyke order bevonden worden, zullen worden goed gekeurd: en zullen dan teffens alle de Laaden, die noch boven de 26 Spoelen, of breeder dan in 't voorgaande Art. bepaalt is, bevonden worden, in 't byzyn van den Stads Boode en Gildeknegt worden vernietigd, boven het welke de Eigenaars, voor elke zoodanige Laaden, die dan noch onveranderd en in de voorsz. behoorlyke order, noch niet gebragt zou mogen zyn, zullen verbeuren eene boete van 25 guldens. Hoedanige inspectie dan ook vervolgens van Jaar tot Jaar zal moeten geschieden.

En wordt voorts aan de Moolenmaakers wel expresselyk gelast om geene nieuwe of geheel vernieuwe en veranderde Laaden aftegeeven, dan na dat dezelven met een Stads Merk door den Gildeknegt zullen gebrand zyn, op de boete van 25 guldens

dens tot lasten van den Moolenmaaker voor elke nieuwe of geheel vernieuwe en veranderde Laade, die hy zonder in voege gemeld gebrand te zyn, afgeleverd zou mogen hebben: voor het doen van welke branding door den Moolenmaaker aan den Gildeknegt zal moeten betaald worden, van elke Laade zes Stuivers.

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kantreeders Gilde.*

XVIII. Iemand Knegt in dit Gild zynde, en van een Fabriekeur toezegging hebbende om werk t'huis te zullen krygen, en daar door Loonbaas te worden, zal, alvorens hy 't werk naar zyn huis haalt, daar van aanstonds aan de Overluiden kennis moeten geven, op de boete van een Gulden. En zal dezelve zig wyders op den eerstvolgenden zitdag moeten laaten intekenen, om dus zyn Loonbaazen brief te ontfangen, waar voor hy zal moeten betaalen twee Guldens: zullende hy by foute van zoodanige intekening, indien hy na den zitdag, waar op dezelve had moeten geschieden, t'huis als Baas werkt of laat werken, voor iederen zitdag, die alzoo verloopt, verbeuren zes Guldens.

XIX. Niemand zal als Knegt of Werkbaas in dit Gild mogen worden aangenomen, ten zy blyke, dat hy zyn Leer-tyd behoorlyk voldaan hebbe.

XX. Ieder Werk- of Loon-baas zal Jaarlyks tot onderhoud van 't Gild betaalen zes Stuivers, en boven dien voor elk getouw, daar 't werk ophangt, drie Stuivers; welke drie Stuivers egter aan den Baas door den Knegt zullen worden weder gegeeven: En zal het zelve Gildegeld aan den Knegt van 't Gild, wanneer die by 't einde van 't Jaar daar om komt, promtelyk moeten worden betaald; zullende die geenen, welken het gemelden geld, binnen zes weeken daarna, noch niet betaald mogten hebben, dadelyk het Gild verliezen. Doch wanneer een Werk-baas van 't Kantweeven afgaat, om welke reden het ook zyn moge, zal het hem des niet te min vrystaan, om naderhand daar weder aan te komen; in welk geval hy weder als Gilde-broeder zal worden geconsidereerd, mits alvorens al het agterstallige Jaargeld voldaan hebbende.

HAER-LEM.

Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.

XXI. Niemand zal door een Werk-baas als Knegt mogen worden te werk gesteld, dan na een brief van 't Gild vertoond te hebben, waarby hy de vryheid krygt om als Knegt te mogen werken, en daarenboven een bewys te hebben opgeleverd, dat hy zyn voorigen Baas voldaan heeft, en met den zelven afgerekend. En zal een Werk-baas, die zonder zoodanige bewyzen, of een der zelven, een Knegt te werk stelt, verbeuren eene boete van drie Guldens, en boven dien gehouden zyn te betaalen het geld, dat aan zodanigen knegt door deszelfs voorigen Baas opgeschoten zou mogen zyn.

XXII. Geen Werk-baas zal zyn Knegt gedaan mogen geven, dan na hem ten minste twee afhaalsels te vooren gewaarschouwd te hebben, uitgezonderd alleen, wanneer hy een daar toe uitdrukkelyke ordre mogte gekregen hebben van den Fabriekeur, of ook in geval van gepleegde ontrouw of brutaliteit van den Knegt.

XXIII. Een Werk-baas, iemand tot Leerling aanneemende, zal gehouden zyn denzelven binnen zes weeken (welke tyd als een proef tyd zal worden geconsidereerd) aan 't Gild aan te geven, om als Leerling aangeschreeven te worden; op de boete van drie guldens. En wanneer een Leerling van Meester verandert, zal de nieuwe aanneemer den zelven by 't Gild moeten laaten overtekenen, mede op de boete van drie gulden. Doch vermits zulks niet dan op den eersten zitdag kan geschieden, zal dezelve aanneemer, van den gezegden Leerling intusschen gebruik willende maaken, van de Overluiden een briefje van consent moeten hebben, waar by aan zoo een Leerling vryheid gegeeven worde om by den nieuwen Meester tot de eerstkomende ordinaire Comparitie te mogen werken; hoedanige briefjes, op vertoon van het bekomen ontslag van den voorigen Meester, telkens zullen worden verleend, en dat zoo dikmaals de Leerlingen, in zoodanigen tusschentyd van Meester zouden mogen veranderen, behoudens dat voor alle

ver-

verandering van Meester, het behoorlyk recht van transport of overteekening betaald zal moeten worden. En wanneer iemand een Leerling te werk stelt, welke tegen den wil van zyn Meester, die hem behoorlyk had doen aantekenen, afgenomen of afgegaan is, zal de zoodanige verbeuren een boete van 12 guld. en de gemelde Leerling een boeten van zes Guldens.

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

XXIV. Geen Werk baas zal van Fabriekeur mogen veranderen, ten zy hy den zelven ten minsten vier afhaalsels te vooren behoorlyk gewaarschouwd, zyn ontslag verzogt en verkregen, met den Fabriekeur voorts afgerekend, en hem voldaan hebbe, op een boete van 25 guld.: van welk ontslag en afrekening de Fabriekeur in het gemelde geval gehouden zal zyn hem een voldoende blyk en quitantie te geeven, waar tegen de Werkbaas verpligt zal weezen alle de gereedschappen, die hy van den Fabriekeur onder zich heeft, in behoorlyke order, onbeschadigd en ten zyne eigen kosten te leeveren ter plaatse, waar de Fabriekeur zulks zou mogen begeeren. Doch wanneer de Werkbaas zich zou mogen schuldig gemaakt hebben aan ontrouw of brutaliteit, zal de Fabriekeur het vermogen hebben, het bewys en quitantie van 't ontslag, en de afrekening tot den eersten zitdag in te houden, ten einde aldaar ter requisitie van den Werkbaas door de Overluiden zou kunnen worden beoordeeld, of de Fabriekeur dat een en ander geeven moet, dan niet.

XXV. Wanneer een Loonbaas komt te sterven, zal het den Fabriekeur vrystaan, om aan deszelfs Weduwe het werk te laaten behouden, en het Baazen-loon en voordeel te laaten genieten, tot zoo lange toe dat de gemelde Weduwe wederom zou komen te trouwen: en zal zoodanige Weduwe, terwyl zy het voorsz. werk heeft, verbonden zyn aan alle de Artykelen, met opzicht tot de Werk- of Loonbaazen gestatueerd.

XXVI. Een Werkbaas zal voor ieder Rondje of afhaalsel van twaalf Ellen (naar welk getal van El-

HAAR-LEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

len de Rondjes telkens in deze ordonnantie gerekend zyn, en na welker calculatie alle de respectieve betalingen steeds pro rato zullen moeten geschieden) van den Knegt voor Baazen-loon niet meer mogen vorderen, dan een zesde gedeelte van het volle arbeidsloon, hier na by het 34ste Art. vastgesteld; op de boete van 25 guld. zoo menigmaal een Werkbaas hier tegen aangegaan mogt hebben: Doch zal de Werkbaas daarentegen het Spoelen van den Inslag geheel en al ten zynen eigen kosten moeten laaten bezorgen, en verpligt zyn om wanneer hy zulks door zyn Knegt of Leerling laat doen, aan den zelven Knegt of Leerling voor elk afhaalsel als vooren te betaalen twee Stuivers.

XXVII. Niemant zal vermogen in een en 't zelfde huis meer dan vyf getouwen te hebben, daar het werk ophangt, al ware het dat 'er meer dan een Gildebroeder Werkbaas in zoodanig huis woonde; op een boete van 50 guldens, voor elk zoodanig getouw, dat 'er boven de vyf zou mogen weezen: En zal ook niemand, zonder onderscheid of hy alleen, dan wel in Compagniesschap Fabriceert, van meer dan vyf getouwen eenig voordeel als Loon- of Werkbaas, mogen genieten, op de boete, als vooren.

XXVIII. By de voorsz. vyf getouwen zullen niet meer mogen zyn, dan twee Leerlingen, die voor minder dan Knegtsloon werken, en van welken één bepaaldelyk in zyn laatste Leerjaar zal moeten weezen; doch zal by die geenen, welken minder dan vyf getouwen te gelyk laaten werken, maar één Leerling mogen zyn; alles op de verbeurte van 12 guld. tot lasten van den Werkbaas van zoodanigen winkel, zoo dikwils hy deswegens gecalangeerd en overtuigd wordt: wordende egter de Vinders gequalificeerd om geduurende het eerste Jaar na 't publiceren dezer Keure, van de voorsz. bepaling dispensatie te verleenen aan zulken, die het zelve op gefundeerde redenen aan hen zouden mogen verzoeken. En zullen voor Leerlingen worden

den gerekend die op de volgende wyze by het Gild zyn ingeschreven: namenlyk dat aan Leerlingen die voor drie Jaaren worden gehuurd, of die ten tyde, wanneer zy worden aangetekend, onder de agtien Jaaren oud zyn, voor ieder Rondje of Afhaalsel, niet minder zal mogen betaald worden, dan 34 stuivers in het eerste, 40 stuivers in het tweede, en 46 stuivers in het derde Jaar; en dat aan Leerlingen, die voor twee Jaaren worden ingehuurd, of die ten tyde, wanneer zy aangetekend worden, boven de agtien Jaaren oud zyn, het eerste Jaar niet minder dan 36, en het tweede Jaar niet minder dan 44 stuivers voor elk Rondje of Afhaalsel zal mogen worden betaald.

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

Ook zal op een winkel van vyf getouwen, daar twee Leerlingen werken, zoo dra 'er een Knegt bedankt, of bedankt wordt, binnen den tyd van zes weeken een andere Knegt op het Getouw moeten zyn, of zal anders een der Leerlingen moeten worden bedankt; alles op de boete als vooren.

XXIX. De Werkbaas zal aan zoodanige Leerlingen, naar rato van 't geen zy volgens de inschryving, by 't voorige Art. bepaald, winnen moeten, helpen onderhouden de huur van den trekker, zoodanig, dat wanneer een Leerling 34, 36 of 40 stuivers voor 't Afhaalsel wint, de Baas een derde en de Leerling twee derden van den Trekker zal betaalen, en dat de Baas daarentegen een vierde en Leerling drie vierden in de kosten van den Trekker zal moeten draagen, wanneer de Leerling boven de 40 stuivers wint; alles op de boete van 12 guldens voor den Baas, en van drie guldens voor den Leerling, zoo dikwils zy overtuigd en gecalangeerd worden, wegens de overtreeding van dit Art. van de betaaling van welke boete egter de Leerling, die van zoodanige fraude zelf aangeeving, mogt doen, zal weezen bevryd.

XXX. Niemand zal als Knegt mogen werken, ten zy hy zyne Leerjaaren behoorlyk voldaan, en daarenboven een Knegts-Gilde-Brief (waar voor

 hy

HAERLEM.

Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.

hy een gulden zal moeten betaalen) bekoomen hebbe; op de boete van 12 guldens.

En zal geen Knegt van zyn Werkbaas mogen afgaan, zonder hem ten minste twee Afhaalsels te vooren behoorlyk gewaarschouwd, met hem afgerekend, hem voldaan, en daar van schriftelyk bewys gekregen te hebben, op de boete als vooren: welk bewys en quitantie hem in voege gemeld, niet zal mogen worden geweigerd, ten ware om de ondeugd van zyn werk, of om gepleegde brutaliteit: waarover de Overluiden des noods zullen oordeelen, en daarop ordre stellen.

XXXI. Een Leerling, zyn tyd vervuld hebbende, zal voor geen minder dan Knegts-loon mogen werken, op een boete van zes guldens. En zal de Fabriekeur of Werkbaas, die een Leerling na 't vervullen van zyn tyd voor minder dan Knegts loon laat werken, telkens verbeuren eene boete van 25 guldens, zoo dikwils hy deswegens bekeurd wordt.

XXXII. Indien iemand een Jongeling als Leerling by een Werkbaas wil besteeden, zal dezelve gehouden zyn, of zelf, of door iemand van zynent wege, zoodanigen Leerling behoorlyk by 't Gild te laaten inschryven; waar voor de Aanneemer van den Leerling 8 stuivers, en de Leerling 4 stuivers zal moeten betaalen. En zal het begin van den Leertyd eerst gerekend worden, van den dag van de voorsz. intekening by het Gild, zonder dat de proefweeken, hier vooren Art. XXIII. vermeld, daar by geteld zullen worden.

XXXIII. Een Leerling, die beneden de agtien Jaaren oud is, zal niet minder dan drie Jaaren, en boven de agtien Jaaren zynde, niet minder dan twee Jaaren, (de Jaaren telkens van den dag der intekening af te rekenen) mogen leeren. En indien een Leerling buiten wettige redenen (waar van de beoordeeling en beslissing zal staan, aan de uitspraak van de Overluiden) van zyn Meester afgaat, alvorens zyne Leerjaaren behoorlyk voldaan te hebben, zal dezelve, aan het werk van dit Gild willen-

lende blyven, gehouden zyn, zynen geheelen Leertyd, en dus de voorsz. twee of drie Jaaren respectivelyk, op nieuw te voldoen, zonder egter ooit weder voor dien zelfden Fabriekeur, voor wien hy te vooren werkte, ingeschreven te mogen worden: zullende in allen gevalle de Ouders, of die de besteeding gedaan mogten hebben, voor de behoorlyke voldoening der Leerjaaren moeten instaan. Doch wanneer een Leerling met bewilliging van zyn Meester van denzelven afgaat, of door deszelfs afsterven, vertrek van hier, of ander toeval van gelyke natuur verhinderd wordt, om langer by denzelven te werken, zal de voorledene tyd in de Leerjaaren mede worden berekend, en hy dan alleen gehouden wezen, om zich by het Gild te laaten overtekenen; waar voor de nieuwe Aanneemer 8 stuivers, en de Leerling 4 stuivers zal moeten betaalen. En zal, wanneer in 't gemelde geval zoodanige overtekening mogt worden verzuimd, door den Baas en den Leerling, ieder in 't byzonder, deswegens worden verbeurd eene boete van drie Guldens.

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

XXXIV. Niemand zal voortaan eenige kanten, de zyde daar onder gerekend, mogen aanbesteeden om te laaten werken tot minder pryzen, dan hierna zyn uitgedrukt, te weeten:

De fyne vierdraads regte kanten, als mede de zoogenaamde supra of extra fyne kanten, van ieder Rondje of Afhaalsel van 12 Ellen, tot 4 guld.

De regte Basterdkant, tot 3 guldens;

De grove Kant tot 2 guld. en 8 stuivers:

Maar een van deze soorten met hoeken zonder tanden gemaakt wordende, zal voor ieder Afhaalsel boven de hier vooren bepaalde pryzen, moeten worden betaald zes stuivers. En dezelfde soorten met hoeken en tanden teffens gemaakt wordende, zal voor ieder Rondje of Afhaalsel betaald worden, als volgt, te weeten:

Van de fyne vierdraads, als mede de zoogenaamde supra of extra fyne Kant, 4 guld. en 10 stuivers;

HAERLEM.

Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.

Van de Basterd-kanten, 3 guld. en 10 stuivers;
Van de grove Kant, 2 guld. en 18 stuivers:

Welk alles verstaan moet worden, van Getwyn, de Ketting en Getwynde Inslag: Doch die met ongetwynden Inslag wil laaten werken, zal daarenboven voor den last van 't enkeld gaaren, voor ieder Rondje 6 stuivers meer moeten betaalen. Zullende die geenen, die de Ketting der geweeven Kanten, het zy geheel of ten deele (al was het maar tot de kantkettinge) van enkel ongetwynd gaaren willen gemaakt hebben, voor ieder Rondje of Afhaalsel, boven het ordinaris Loon, noch moeten betaalen 30 stuivers, en zulks zonder onderscheid of de Werkman een Loonbaas zy, dan wel een Knegt of een Leerling. Doch zullen in allen geval niet één, maar ten minste twee dubbele kantdraden tot den kantketting, of wel ten minste agt kantdraden op ieder Stuk moeten worden gebruikt, op de boete van drie guld. voor elk Rondje of Afhaalsel, zoo dikmaals iemand wegens de overtreeding van deze laatstgemelde bepaling, omtrent het gebruik der kantkettingen gecalangeerd wordt: doch welke bepaling, egter geen plaats zal grypen, ten aanzien van de Kanten met hoeken, als waar omtrend de Fabriekeurs in dit opzicht volkomen vry zullen blyven.

En zullen alle de geenen, die bevonden worden voor minder dan de vooren gemelde pryzen, te hebben laaten werken, of zulks noch te practiseeren, voor elk Afhaalsel verbeuren eene boete van 25 guld. zoo dikwils zy deswegens worden gecalangeerd, en van de overtreeding van een der voorsz. bepaalingen overtuigd.

XXXV. Om alle verschillen voor te komen, onder welke der drie qualiteiten, in het voorgaande Art. opgenoemd, de Kanten zouden mogen behooren, zullen voortaan altoos voor grove Kanten gehouden worden, die gemaakt worden door Rieten, waar van 'er 14 of minder in een Rynlandschen duim gebonden zyn, en daarentegen voor Basterd-kanten alle soorten, gemaakt door Rieten, waar van 'er meer dan 14 in een Rynlandschen

duim

HAERLEM.

duim zyn; terwyl bepaaldelyk alleen de vierdraads Kanten voor fyne Kanten zullen worden gehouden, als mede de zoogenaamde supra of extra fyne Kanten.

Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.

XXXVI. De voldoening van de voorsz. Arbeids-loonen, zal moeten geschieden in baar geld; zonder dat in betaling van dezelve loonen, of een gedeelte van die, eenige waaren, goederen of koopmanschappen, van wat natuur of conditie die zouden mogen wezen of onder wat Pretect het zelve zoude mogen zyn, aan de Ambachtslieden zullen mogen worden verkogt, verruild, of in mindering aangerekend worden, direct of indirect, in eeniger maniere, op een boete iedere reize van 25 guldens.

XXXVII. De Fabriekeurs zullen de onkosten van het maaken der Getouwen, gehouden zyn te betaalen, te weeten het vierkant nevens de Laaden, met alles dat by 't Getouw en de Laade behoort, het Harnas, de Kam, het instellen der Patroonen, het Koortgaaren en Touw. Doch zal de Weever het werk aan de gang moeten brengen, en een Monster maaken, ten genoegen van den Fabriekeur.

XXXVIII. De Werklieden zullen gehouden zyn puik en goed werk te maaken, en hunne gereedschappen in allen deele wel te onderhouden; Ook zullen dezelven niets van 't geen den Fabriekeur toekomt, mogen verkopen of vervreemden, op poene van 25 guld. te verbeuren, en bovendien gehouden te zyn, om het verkogte of vervreemde te restitueren, of de dubbele waarde daar van te betaalen.

XXXIX. Zoo een Werkman aan zyn Fabriekeur slegt en bedorven werk t'huis brengt, zal de Fabriekeur zoodanig een Afhaalsel of Stuk aan dien Werkman mogen laaten behouden, mits hem het volle loon betaalende; waar tegen de Werkman in zoodanig geval aan den Fabriekeur zal moeten betaalen, al 't geen het denzelven aan Gaaren en Loonen heeft gekost: en ingevalle de

Fa-

HAERLEM. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

Fabriekeuren daar over met den Werkman mogt verschillen, zal het different ter beslissing staan, aan de Overluiden of Vinders van het Gild. Doch ingeval, de Fabriekeur zoodanig werk egter aan zich wilde behouden, zal hy des niet tegenstaande, onder wat prætext het ook zou mogen weezen, niets minder, dan het bepaalde loon, aan den Werkman mogen geeven, op de boete telken reize van 25 guldens.

XL. Alle de geenen, die tot het Gild behooren, en op de Gilde kamer zouden mogen komen, zullen gehouden zyn, zich aldaar ordentelyk en bescheiden te gedraagen: En ingeval door iemand ter contrarie mogt worden behandeld, zal het den Overluidcn vrystaan den zoodanigen, eene boete op te leggen van 12 Stuivers voor de eerste reize, en voor de tweede reize en vervolgens van een Gulden, welke boeten door de Overluiden aan iemand ter zaake als vooren opgelegd zynde, door denzelven promtelyk zullen moeten worden betaald.

XLI. Tot de bekeuring der Overtreeders van deze Ordonnantie worden, behalve den Heer Hoofdofficier en Commissaris van dezer Stads Keuren, in 't byzonder ook gequalificeerd de Overluiden of Vinders van dit Gild, als mede alle de Gildebroeders, zoo wel Werklieden, als Baaken en Fabriekeurs, gelyk mede de Gildeknegt, door de Overluiden aan te stellen. En worden de gemelde Overluiden voorts in 't byzonder ook geauctoriseerd om de gestelde boeten, waarin iemand uit kragte dezer Ordonnantie vervallen zou mogen zyn, met de daad door een Stads-Boode te doen invorderen.

XLII. Alle de boeten, by deeze Ordonnantie vastgesteld, en waar by op dit respect niets uitdruklyks en particuliers is bepaald, zullen worden geappliceerd als volgt, naamlyk een derde voor den Aanbrenger, een derde voor den Heer Hoofdofficier, en het overige derde ten behoeven van het Gild, om mede te strekken tot be-

ta-

taling van deszelfs onderhoud en noodwendige kosten. HAERLEM.

XLIII. En zal deze Keur en Ordonnantie worden gedrukt, en een Exemplaar daar van aan ieder Gildebroeder en Zuster, zoo die 'er actueel zyn, als die in 't vervolg zouden mogen aankomen, mitsgaders aan de Moolenmaakers, ter hand worden gesteld, waar voor dezelven respectivelyk verpligt zullen zyn, zoo veel te betaalen, als elk Exemplaar aan het Gild zal hebben gekost. *Nieuwe Keure en Ordonn. voor het Kant-Reeders Gilde.*

Ook hebben hunne Edele Achtbaerheden ten zelfden tyd tegen het te leur stellen der heilzame bevelen, by welken de arbeidsloonen bepaeld zyn, by de volgende Keure nader voorzien:

De Heeren van den Gerechte der Stad Haarlem, geinformeerd zynde, dat sommige baatzugtige lieden zich niet ontzien om de heilzaame ordres, die 'er tot bepaling der vaste arbeidsloonen van de Werklieden, byzonder van de zulken, die aan of in de Fabrieken binnen deze Stad arbeiden, zyn gesteld, op eene indirecte wyze te eludéren, en tot bereiking van zulke verkeerde en voor den Werkman zoo drukkende oogmerken, zich onder anderen van het middel bedienen om aan de Werklieden Huizen te verhuuren, of onder valsche prætexten door anderen aan dezelven te doen verhuuren, boven derzelver waarde, of onder al te zwaare en nypende Conditien; En hier tegen op eene efficacieuse en tot voorkoming van alle uitweegen, en voorwendsels meest geschikte wyze willende voorzien: Hebben na deliberatie goedgevonden te Keuren en te arresteeren, gelyk gekeurd en gearresteerd wordt by dezen, dat voortaan niemand, wie het ook zy, eenige Huizen of Wooningen, binnen deze Stad of derzelver vryheid staande of gelegen, aan of ten behoeven van Werkbaazen, Knegts of Leerlingen

hit

HAER-LEM.

Nieuwe Keure nopens de vaste arbeids-loonen.

uit eenige Fabrieken dezer Stad, of aan derzelver Ouders, by welken zulke Werklieden zouden mogen inwoonen, voor hooger prys zal vermoogen te verhuuren of te doen verhuuren, dan naar derzelver effective waarde, gerekend naar den aanslag in de Verpondingen, zoodanig, dat nimmer in de gezegde gevallen eenig meerder geld voor huur zal mogen worden bedongen of genooten, van Jaarlyks uiterlyk twaalf maal zoo veel als de aanslag van zulke Huizen of Wooningen in de Ordinaris Verpondingen uitmaakt: Gelyk mede, dat niemand by 't verhuuren of doen verhuuren van de gemelde Huizen of Wooningen invoege voorsz. eenige bedingen of conditien zal mogen maaken of doen maaken, die eenig meerder bezwaar voor den huurder, dan volgens de duidelyke intentie van deze Keure wordt vrygelaaten, zoude mogen insluiten.

En zullen zy, die deze Keure op eenigerhande wyze komen te contravenieren, telken reize verbeuren eene boete van vyftig guld. en daarenboven naar bevind van zaaken arbitralyk worden gecorrigeerd, by aldien zy, na eens ter zaake voorsz. gecalangeert te zyn, andermaal bevonden mogten worden zich aan de overtreeding dezer Keure te hebben schuldig gemaakt; alles onverminderd de bepaling, op dit Stuk by de nieuwe Keure en Ordonnantie voor het Kant-reeders Gild, op heden gearresteerd, ten aanzien van die van 't zelve Gild vastgesteld, welke verstaan worden te blyven in haar geheel: zullende een derde van de voorsz. Boeten komen voor den Heer Hoofdofficier, een derde voor de Nederduitsche Diaconie Armen binnen deze Stad, en een derde voor den aanbrenger, al was het zelfs een Werkman, die op eenigerhande wyze, strydig tegen deze Keure, een Huis of Wooning van iemand gehuurd zou mogen hebben.

Aldus gedaan enz.

LEIDEN.

Het Tael- en Dichtlievend Genootschap alhier, onder den zinspreuk, *Kunst wordt door arbeid verkreegen*, heeft op gisteren deszelfs Jaerlyksche vergadering gehouden, en is door de Beschermheeren en verdere Bestuerders aen die vergadering bericht, gelyk by deze in het openbaer bekend wordt gemaekt, dat dezelven van de ingekomene Vaerzen over de waere Liefde tot het Vaderland, den gouden Eerpenning van het Genootschap hebben toegeweezen aen het Dichtstuk, onderschreven met deze regels uit Horatius: *Hoc opus, hoc studium, parvi properemus & ampli; Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.* En den zilveren Eerpenning, aen dat ter zinspreuk hebbende: *Hoe schoon een taak!* En dat zy voorts hadden goedgevonden in aermerking der waerdye van nog een ingekomen Dichtstuk, onderschreven: *Qui didicit Patriæ, quid debeat. Horat.* deszelfs Dichter met een buitengewoonen zilveren Eerpenning te vereeren, en beslooten de Dichtstukken, ingeleverd met de zinspreuken: *Salus Patriæ suprema lex*, en *Poëta patrissat*; by de bovengenoemde te doen drukken met de naemen der Dichters, ingeval zy die voor den eersten der aenstaende Zomermaend aen het Genootschap gelieven te openbaren, en anders zonder dezelven. LEIDEN.

Hier na wierden de verzegelde Briefjes tot de drie eerstgenoemde Stukken behoorende, geopend, wanneer daer uit en uit de bekendmaking van den Dichter zelve, als Lid van het Genootschap

LEIDEN. ſchap in de vergadering tegenwoordig zynde, bleek dat Dichter van het eerſte en derde Stuk was de Heer *Willem Bilderdyk*, woonende te Amſteldam; en de Dichtereſſe van het tweede, Jonkvrouwe *Juliana Cornelia de Lannoy*, te Geertruidenberg.

De verzegelde Briefjes, onder de zinſpreuken, *Salus Patriæ ſuprema lex*, en *Poëta patriſſat*; zyn bewaerd, om, de Dichters of een derzelven, hunne naemen geopenbaerd hebbende, met dezelven vergeleeken of anders, (gelyk met de verzegelde Briefjes der verdere ingekomene Dichtſtukken in deze vergadering is geſchied,) in de eerſte algemeene maendelykſche Vergadering van het Genootſchap, naer den voorgemelden eerſten van Zomermaend te houden, ongeopend verbrand te worden.

Wyders is de ſtoffe tot een ander Prysvaers bekend gemaekt, en wordt by dezen een gouden Eerpenning van het Genootſchap ter waerde van twintig Ducaeten aengeboden, aen den Dichter van het beſte der goedgekeurde Dichtſtukken op *de Voortreffelykheid van den Chriſtelyken Godsdienſt*.

Het Genootſchap eiſcht een Dichtſtuk, vervattende *het uitmuntende en verheevene van de Leer en den Godsdienſt der Chriſtenen boven de Moſaiſche Leer en Godsdienſt; en geſteld tegen het hedendaegſche Jodendom; mitsgaders tegen de Leer en den vervalſchten Godsdienſt van de Heidenen en Muhammedaenen; als mede van allen, die Chriſtus verloochenen.*

En, ter opwekking van den yver der Kunſtoeffenaren, is by gemelde Heeren ook beſlooten, dat, behalven dien gouden Eerpenning, nog een zil-

zilveren Eerpenning van gelyke grootte en munt, LEIDEN.
zal geschonken worden aen dien Dichter, wiens Stuk goedgevonden, en naest by het bestgekeurde te komen, geoordeeld zal worden.

De Dichters, welke naer den Prys willen dingen, gelieven in 't oog te houden, het daer omtrend by de Wetten van het Genootschap, voor het eerste Deel zyner Tael- en Dichtlievende Oefeningen geplaetst, voorgeschreven; en hunne Stukken voor den laetsten van Louwmaend des toekomenden jaers 1778. aen *Karel de Pecker*, Pieterszoon, Secretaris van het Genootschap, te zenden.

Nog is by het Genootschap nu nader en vastelyk besloten een gouden Eerpenning van het Genootschap, ter waerde van twintig Ducaeten, aen te bieden aen den Dichter van het beste der goedgekeurde Dichtstukken, *op het Tweede Eeuwgetyden der Unie van Utrecht*, als de voornaemste grondslag van dezen vryen Staet; En dat ook een zilveren Eerpenning van gelyke grootte en munt zal worden vereerd aen den Dichter van het Stuk, 't welk goedgevonden, en naest by het goedgekeurde te komen, geoordeeld zal worden.

De Kunstoefenaren, welke naer dezen laetsten Eerprys willen dingen, gelieven insgelyks in acht te neemen de hier voorgemelde Wetten, en hunne Vaerzen, voor den eersten van Zomermaend des volgende jaers 1778, aen den hier bovengenoemden Secretaris van 't Genootschap te doen toekomen.

Xx ROT-

ROTTERDAM.

ROTTERDAM.

De stoutheid der Noord-Amerikanen dringt zelfs tot in het Canael door, en ontrukt daer de Zeevaert der Engelschen niet weinig, hebbende ook geen zwarigheid gemaekt zig van de Engelsche Paketboot op Holland door een list meester te maken. Dit voorval, van welk weinig voorbeelden zyn, wordt door de Reizigers op gemelde Paketboot, aldus verhaeld.

Vrydag morgen den 2 van Bloeimaend kreeg men van de Paketboot, genoemd *de Prins van Orange*, en gevoerd door Kapitein *Story*, (die door onpasselykheid te Harwich was gebleven) op de hoogte van het Eiland Schouwen, in het Noord-Oosten, een Driemast Schip, voerende geen Vlag, in het gezigt, het welk dezelven den geheelen dag bybleef, dog tegen den avond, de wind opstekende, kwam dit Schip nader by en de Paketboot gepraeid hebbende, klampte het dezelven aen boord, wanneer eenig volk, zo men meent ten getale van 20, met geladen Pistoolen en bloote Houwers in de handen, oversprongen en de Paketboot vermeesterden.

Zo dra de Stuerman van de Paketboot, die zo min als het Scheepsvolk of eenige der Passagiers zulke eene ontmoeting verwagtte, merkte wat 'er gaende was, liep hy terstond naer beneden met oogmerk om de Mael brieven over boord te werpen, dog eer hy dit voornemen ter uitvoer konde brengen, waren de Kapers reeds meester van het schip, die terstond de Passagiers in de Kajuit en het Scheepsvolk naer beneden joegen, terwyl 'er twee van hun met geladen Pistolen in de hand

de

de wagt hielden om te beletten, dat niemand boven kwam. ROTTERDAM.

Vervolgens riepen zy het Scheepsvolk van de Paketboot naer boven om de Sloep te helpen uitzetten, ten einde de Mael met brieven naer hun Schip, dat ondertusschen afgedreven was, over te brengen; nemende ook het Scheepsvolk mede, uitgezonderd den Stuerman en nog een man die zy aen boord van de Paketboot lieten.

Zo dra het Scheepsvolk op het Kaperschip overgebragt was, werdt het terstond aen de handen geboeid.

Dit alles verrigt zynde, kwam de Luitenant van den Kaper, die mede op de Paketboot overgesprongen was, by de Passagiers in de Kajuit, hen verzekerende, dat zy gerust konde wezen, dat hun niets zoude ontnomen, en zy des anderen daegs aen de wal zouden gezet worden; dog ondertusschen bleven zy in de Kajuit met schildwagten voor de deur.

Des Zaturdags morgens deedt de Luitenant een sein met een Engelsche Geus van den top der Paketboot om een Visschers Pink aen boord te doen komen, en ten zeven ueren werdt 'er door den Kaper, op de hoogte van 's Gravesande, een Visschers Pink gepresst, die de Ryzigers en het Scheepsvolk over hebbende moeten nemen, hen vervolgens te Scheveningen aen land bragt.

By het heen gaen van de Ryzigers, liet de Kaper een witte Vlag met roode streepen afwaeijen, en begroette hen met drie schooten: ook voerde de Luitenant aen één der Ryzigers te gemoet: *als gy nu te Rotterdam komt, kunt gy zeggen, dat gy door een Americaen genomen*

ROTTERDAM.

men zyt geweest, maer zegt 'er dan met een by hoe men u behandeld heeft.

Het schip heette *The Surprise*, en deszelfs Kaptein *Cunningham*: het voerde op dek 2 zesponders, 2 drieponders, 8 draeibassen en 2 mandjes met schroot, en in deszelfs hol 2 vierponders op deszelfs Rolpaerden, en was met 50 koppen bemand. Des Konings postboden hadt het beleid gehad van zyne papieren heimelyk over boord te werpen. Zo dit lot de naestvoorgaende Paketboot getroffen hadt, zou eene ryke buit by de Nemers tot groot nadeel der Kooplieden behaeld zyn geweest.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

De Edele Mogende Heeren Staten dezer Provincie hebben goedgevonden op den 12 dezer Bloeimaend, eene geldneming ten behoeve der Provincie by wyze van eene Lotery in Obligatien te ligten, tegen eene rente van 2 en $2\frac{1}{2}$ ten honderd, zynde de inleg voor ieder lot 300 guldens. De intekening wordt open gezet den 16 van Zomermaend ten Comptoire Generael van Zeeland binnen Middelburg, en het plan is op deze wyze ingerigt.

Provinciale Zeeuwsche Negotiatie, by forme van Loterye in Obligatien; door de Edele Mogende Heeren Staten van Zeeland, gearresteerd den 12 Mey 1777; bestaande in 7000 Loten van 300 Guldens yder Lot, samen in Kapitaal Twee Millioenen en Eenmaal honderd duyzend Guldens, waar tegens

gens zullen getrokken worden 7000 Pryzen en 4 Præmien, in Obligatien à 2 en 2 en 1 half pro Cento, vry van alle belastingen, geene uitgezonderd, en zonder eenige kortinge op de Pryzen of Præmien, bedragende te samen de somma van Twee Millioenen, driemaal honderd vyf en dertig duizend Guldens; verdeeld in de navolgende Pryzen en Præmien, als:

MIDDELBURG. *Plan van geldneming by wyze van Lotery.*

1	Prys van . .		gl. 40000:-:-	à 2 pro Cento.
1	——— . .		20000:-:-	
1	——— . .		10000:-:-	
2	Pryzen van	gl. 5000:-:-	10000:-:-	
2	——— .	4000:-:-	8000:-:-	
4	——— .	3000:-:-	12000:-:-	
6	——— .	2000:-:-	12000:-:-	
8	——— .	1000:-:-	8000:-:-	
15	——— .	750:-:-	11250:-:-	à 2 en 1 half pro Cento.
20	——— .	600:-:-	12000:-:-	
40	——— .	500:-:-	20000:-:-	
50	——— .	400:-:-	20000:-:-	
200	——— .	350:-:-	70000:-:-	
650	——— .	335:-:-	127750:-:-	
1000	——— .	320:-:-	320000:-:-	
1500	——— .	312:-:-	468000:-:-	
3500	——— .	306:-:-	1071000:-:-	
7000	Pryzen . . .		gl. 2330000:-:-	
2	Præmien voor 't eerste en laatste Lot à *f* 1500:-:- -		3000:-:-	à 2 pro Cento.
2	— voor en na het hoogste Lot à *f* 1000:-:- -		2000:-:-	
7004	Pryz. en Præm. - samen		gl. 2335000:-:-	

Art. I.

Op dat een iegelyk, die in deze Lotery begeren zal deel te nemen, daar toe occasie zoude mogen hebben, zal den Inleg by Inschryvinge worden gedaan, in een Boek daar toe ten Comptoire Generaal te houden, waar in een yder, het zy voor zich

 zelfs,

MID-DEL-BURG.

Plan van geldne-ming by wyze van Lo-tery.

zelfs, het zy voor een ander, (mits daar toe met eene schriftelyke Ordre, die op geen Zegel behoeft te wezen, voorzien zynde, en dezelve daar nevens overleverende) zal Inschryven hoe veel Loten hy begeerd, daar benevens uitdrukkende den datum, wanneer hy die Inschryving heeft gedaan, welke Inschryvinge zal geschieden ten Comptoire Generaal voornoemd, op Maandag den 16 Juny naastkomende, te beginnen 's morgens ten 9 uren; en ingevalle meerder als het bepaalde getal van 7000 Loten, als dan bevonden mogten werden ingeschreven te zyn, zal een ygelyk van zyn ingeschreven Loten, zoo veel werden verminderd, als Heeren Gecommitteerde Raden, benevens Heeren Gecommitteerdens uit de Provinciale Rekenkamer, na redelykheid zullen bevinden te behooren, om dezelve, in dien gevalle, tot het bepaalde getal van 7000 Loten te reduceren; des zullen een yder der Inteekenaren, voor yder ingeschreven Lot, moeten namptiseren ten Comptoir Generaal voornoemd, eene somma van twaalf Guldens, waar van provisioneele Recepissen zullen werden afgegeven; welke by de volle betalinge van het Fournissement der Loten, die aan de Inschryvers zullen konnen volgen, zullen worden ingetrokken en geliquideerd,

II.

Het Fournissement zal moeten gebragt worden ten Comptoire Generaal, of ter Plaatse nader by Biljetten of Couranten bekend te maken, in Comptant of per Banco, ten name van den Ontfanger Generaal te Lande, in handen van den voor deszelfs Rekeninge aan te stellen Directeur, zullende de Lotbriefjes, door denzelven werden onderteekend, en met zulke Namen, Letters of Devisen werden ingevuld, als de Inleggers begeren; de Intressen derzelver zullen beginnen met den dag van het Fournissement.

III.

Tot den Ontfangst van dit Fournissement, zal gevaceerd werden, van den 1 July dezes Jaars tot en met den 15 Augustus daar aan volgende, ten Comp-

Comptoire voornoemd; na de expiratie van welken tyd, de ongefourneerde ingeschreven Loten, als mede de Namptissementen, volgens Artykel I. op dezelven gedaan, zullen werden gehouden ten voordeele van den Lande vervallen, en verbeurt te zyn.

MIDDELBURG. *Plan van geldneming by wyze van Lotery.*

IV.

De Voogden, of Administrateurs, der Kapitalen van Minderjarige en anderen, gelyk ook de Regenten der Weeskameren, en alle Societeiten, zullen de vryheid hebben, om de Gelden, onder haar Administratie, zoo wel in deze Loterye als in de ordinaire Negotiatie te moeten aanleggen.

V.

Deeze Lotery zal beginnen te trekken, op Maandag, die wezen zal den 13 October 1777, of zoo veel vroeger als in gereedheid zal konnen zyn, binnen Middelburg, ter gewoone plaats, alwaar en wanneer de 7000 Nummers in de eene, en de 7000 Pryzen in de andere Busche of Trommel zullen werden gedaan, om daar uit, als naar gewoonte, één voor één tegens den anderen te laten uittrekken, te weten 350 Loten daags; en dus binnen den tyd van 20 dagen geheel werden afgetrokken; die vervolgens ook op zo vele byzondere Lysten zullen uitkomen.

VI.

Alle de Pryzen van 2000 Guldens en daar boven zullen mogen gesplist worden, doch in geene mindere Kapitalen als tot 600 Guld: waar van de Duplicaten aanstonds zullen afgegeven werden, daar tegens zal men ook zoo veele Obligatien tot zoodanige somme als men begeerd kunnen laten combineren, de oneffene Kapitalen suppleren in in comptant tot 1000 guld. of 600 guld. na yders welgevallen, waar toe men ten Comptoire als voren zal vaceren van 12 January 1778 tot den 28 February daar aan, zullende na dien tyd geen meer splitsing of combinatie plaats hebben.

MIDDELBURG.

Plan van geldnegoning by wyze van Lotery.

Des zullen de zes, twaalf, twintig en vyf en dertig Guldens, welke op vierderlye laagste soorten van Pryzen, boven den inleg getrokken werden, by het opgeven der combinatie of splitsinge, aan de vertoonders der Lotbriefjes in comptans worden voldaan.

VII.

De Intressen der Obligatien uit deze Lotery gesproten zynde, zullen na keuse van den Inlegger werden betaald in Hollands Gelds, te Amsterdam en in 's Hage, mits dat het Fournissement mede in Hollandsche Specie geschiede, en den Inlegger by zyn Inteekeninge declareerd, waar by zyn Intrest zal ontfangen.

U T R E C H T.

UTRECHT.

Omtrend den in- en uitvoer van Rundvee is den 6 dezer Bloeimaend, van wegens de Staten dezer Provincie, de navolgende Publicatie gedaen.

De Staten van den Lande van Utrecht, doen te weeten, dat Wy in ervaringe gekomen zynde, dat veele Ingezetenen dezer Provincie, handel dryvende in Rundvee, zig bezwaard vinden by de observantie van de Ordres, door Ons bevoorens gesteld op den Invoer, Doorvoer en Uitvoer van Rundvee, zoo wegens het houden van Quarantaine, als het nemen en vertonen van Certificatien van de gezondheid van het Rundvee, op alle plaatzen alwaar hetzelve aan of doorgevoerd wordt; voornamelyk, dewyl soortgelyke ordres, bevorens in de naburige Districten mede gesteld geweest zynde, althans niet meer worden geobserveerd, en daar door aanleiding genomen tot veele

le kwade practycquen, om het heilzaam oogmerk van Onze beveelen in dezen te verydelen, na rype deliberatie goedgevonden hebben, by provisie en tot nadere dispositie, alle voorgaande Placaten en Publicatien deezen aangaande, specialyk die van den 12 October 1769. en van den 16 May 1775, te stellen buiten effect, zulks doende by dezen, en wyders te statueren als volgt:

U-TRECHT. *Publicatie aengaende den in-door- en uitvoer van Rundvee.*

Dat aan allen en een iegelyk, by provisie en tot nadere ordre, zal zyn gepermitteerd alle Rundvee, zonder onderscheid van vet of mager, jong of oud, in deze Provincie in te voeren, ter Markt te brengen, of onder de hand te verkopen, en van het eene Gerecht of Plaats naar het andere of elders te vervoeren, mids in allen gevalle de Beesten zyn gezond en komen uit gezonde Weiden of Stallen.

Dat alle en een iegelyk, zonder onderscheid van welken staat of conditie hy zoude mogen wezen, die bevonden en overtuigd zal worden eenig Vee, de grasserende ziekte hebbende, of daar mede besmet of uit besmette Stallen of Weiden, binnen deze Provincie te hebben ingevoerd, of op publicque Markten gebragt, of binnen deze Provincie, uit eene besmette Stal of Weide naar eenig ander District, alwaar geene presente ziekte of besmetting bespeurd wordt, te hebben overgebragt, (uitgezonderd de geenen, die ter goeder trouwe Hun Vee in eige of gehuurde naby geleegene Weiden of Stallen overbrengen om het zelve te verkampen of op te stallen) zal vervallen in eene boete van Een honderd en vyftig Gulden voor ieder Beest, boven de verbeurte van het zelve Beest, ook van de gezonde Beesten, die hy teffens met zieke Beesten als voorsz. mogt in- of over te voeren, en in cas van insolventie, by openbaare Geesseling of anders aan den Lyve zal gestraft worden, naar bevind van zaken, zonder onderscheid, of dezelve op de daad betrapt of daarna van het feit overtuigd worden, te appliceren voorzeide boeten

UTRECHT. en verbeurten, de eene helfte ten profyte van den Officier, die de Calange doen zal, en de wederhelfte ten profyte van den Aanbrenger.

Publicatie aengaende den in- door- en uitvoer van Rundvee. Ordonneerende en gelastende Wy niet alleen alle Officieren, Schouten en Gerechten in deze Provincie, nevens derzelver Dienaars en Bodens, om op het inbrengen en vervoeren van ziek of besmet Vee naauwkeurige toezigt nemen, maar ook qualificeerende, benevens dezelve, alle In- en Opgezetenen dezer Provincie, om zodanig ziek of besmet Vee, mitsgaders de geenen, die het zelve dryven of geleiden, aan te houden en te arresteeren, mits de laastgemelden terstond van zodanige aanhoudinge zullen hebben kennis te geven aan den Officier of het Gerecht van de Plaatze, alwaar de aanhoudinge geschied zal zyn.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendere, zal deze ter plaatze, waar zulks behoort, worden gepubliceerd en geaffigeerd naar gewoonte. enz.

Ook hebben Hooggemelde Heeren Staten omtrend het maken en onderhouden van den Zandweg tusschen Utrecht en Harmelen, nader voorzien by eene Ordonnantie, welke gedagtekend den 9 dezer Maend, aldus luidt:

De Staten van den Lande van Utrecht, doen te weeten: Alzo Hun Ed. Mog. voor lange jaaren, tot gerief van den passerenden Man, een Voet-Pad hebben doen maken en zanden, strekkende van Utrecht af tot Harmelen toe, en het zelve, vervolgens tot een bekwamen Ryweg geappropriëerd, nu reets sedert veele jaren door een iegelyk alzoo gebruikt en bereden wordt; en daar omme veischt, dat in de Ordonnantie van de Schouwe en onderhoudinge van den voorsz. Zandweg, eenige veranderinge gemaakt werde; Zoo is het, dat Hun Edele Mog., tot betere onderhou-

houdinge van voorsz. Zandweg, goedgevonden, geordonneerd en gestatueerd hebben, gelyk Hun Edele Mogende goedvinden, ordonneeren en statueeren by dezen, de Poincten en Articulen hier na volgende.

U-TRECHT.
Ordonn. op den Zandweg tusschen Utrecht en Harmelen.

Art. I.

Dat de voorsz. Zandweg tweemaal 's jaars gevisiteerd en geschouwd zal worden, by drie van de Gedeputeerden van de Edele Mog. Heeren Staten 's Lands van Utrecht, als van ieder Lid een, en den Ambagts Heer van Harmelen of het meerendeel van Hunlieden.

II.

Dat dezelve Zandweg zal blyven behouden deszelfs tegenwoordige breedte, zonder op eenigerhande wyze te mogen worden versmald of verminderd en t'elkens voor het doen der Schouwen, zal moeten worden gemaakt en bezand, invoege als hier na geordonneerd zal worden; ofte op zodanige andere wyze, als door Heeren Gecommitteerden, tot conservatie en verbetering van dezen Zandweg nodig geoordeeld ende geordonneerd mogte worden, 't welk de geenen, die tot het maken en onderhouden van denzelven verplicht zyn, als dan gehouden zullen wezen, voor de eerst daar op volgende Schouwe alzo te doen.

III.

Zullende de Kameraar gehouden zyn pertinente aantekening te houden van alle Keuren, Boeten, Breuken en Cieringe, die op elken Schouwdag vallen ende geschieden zullen, ende daar van jaarlyks ter Rekenkameren dezer Provincie, behoorlyke rekening en verantwoordinge doen.

IV.

Ook zal de voornoemde Kameraar gehouden zyn de Schouwdagen, ten minsten 14 dagen te voren, by affixie van Billetten, zoo aan de vier Stads Poor-

U-TRECHT.

Ordonn. op den Zand-weg tusschen Utrecht en Harmelen.

Poorten te Utrecht, als aan de Meern en te Harmelen, te denuntieren en te verwittigen, en daar en boven leveren of bestellen aan de Schouten van de Dorpen ende Gestichten, die in het onderhoud van voorsz. Zandweg gehouden en gehoefslaagd zyn, elk een gelyk Schouw-Billet, omme by dezelve Schouten gepubliceerd en geaffigeerd te worden naar behooren.

V.

En zullen de genen, die tot het onderhoud van den voorsz. Zandweg gehouden en gehoefslaagd zyn, verplicht wezen denzelven Zandweg, zoo verre hunne Slagen strekken, tegens elken Schouwdag alle afgetreden, afgezakte of afgevalle kanten aan de binnen zyde weder gelyk, eenigzints dorseerende, met grasagtige Zoden, op te zetten, zo dat de Zandweg zyne breedte behoude: alles op pœne van twee Gulden te verbeuren voor ieder Slag, waar van de voorsz. kanten niet in orde bevonden worden: Blyvende het weder op zetten en bepalen van alle afgetreden, afgezakte of afgevalle kanten, aan de buiten zyde langs den Watergang ofte Rhyn, zo verre die tot het Jaagpad gebruikt worden, tot kosten en lasten van de drie Steden, die het voordeel van het zelve Jaagpad genieten, en zullen dezelve gehouden zyn, daar voor behoorlyke zorge te dragen.

VI.

En op dat de voorsz. Zandweg in eenen goeden staat, als meede in de midden op een behoorlyke hoogte en eenigzints rond, aan wederzyde afwaterende, onderhouden worden; zullen de Dellen of Gaten altyd met goede harde puin moeten worden opgevuld, en naar behooren gelyk gemaakt; vervolgens voor iederen Schouwdag, ter breedte van 8 a 10 voeten, en ter dikte van 4 duim, moeten worden bezand met best grof zuiver scherp Zand, daar geen leem of aardagtige kluiten onder zyn, zonder eenig slegt Zand, veel min

Klap-

Klapzand daar toe te mogen gebruiken; alles op pœne van één Gulde voor elk Slag, dat 50 of minder roeden lang, 2 Gulden voor elk Slag, dat boven de 50 tot 100 roeden lang is, en 4 Gulden voor elk Slag, dat langer is dan 100 Roeden, zullende niet te min alle zodanige Slagen, die op de Schouwdagen niet in de vereischte orde, conform deze Ordonnantie, bevonden worden, binnen agt dagen daar na moeten wezen gemaakt of zal de Kameraar dezelve als dan dadelyk aanbesteden, en alzo doen maken, op gewin van den derden Penning, tot kosten en lasten van de gebreekigen.

U-TRECHT.

Ordonn. op den Zandweg tusschen Utrecht en Harmelen.

VII.

En zullen de Eigenaars van de Huizingen in de Dorpen van Harmelen en aan de Meern, gehouden zyn voor hunne huizingen het zelve, ter gewoonlyke breedte, te plavyen en onderhouden naar behooren, zoo nogtans, dat de Straten benevens de Goten of Afwateringen, aan wederzyde van dezelve, zoo op den Dorpe van de Meern als Harmelen, door de Bruikers en Bewoonders, voor wiens Huizingen en Erven dezelve zyn liggende, zullen moeten schoon gehouden, en ten allen tyden van vuiligheden gezuiverd worden: Blyvende het verdere onderhoud ten laste van de Eigenaars, die dezelve voor hunne Huizingen of Erven thans zyn hebbende, en dewelke verplicht zullen wezen, t'elkens, voor het doen der Schouwe van den Zandweg, alle Dellen of Gaten in de Straat op te breeken, dezelven met goed Zand op te vullen, en met heele kromme Klinkers weder gelyk vast, naar behooren, toe te straaten. Alles op pœne van een gulden by den gebreekige te verbeuren, dewelke boven dien gehouden zal zyn, het zelve binnen 14 dagen daar na, conform deze Ordonnantie, te maken en herstellen, op pœne, dat by ontstentenisse van dien, de Kameraar het zelve, om den derden penning meer, zal aanbesteden en doen maken, ten kosten van den gebreekigen. En dit alles, voor zo veel

U-TRECHT. veel de Straten betreft, onverminderd zodanig opzicht en Schouwe, als door de respective Schouten en Gerechten, met approbatie van Hun Edele Mogende ofte van de Heeren Detzelver Ordinaris Gedeputeerden, daar over reets gevoerd wordt, ofte in het vervolg nog gevoerd zoude mogen worden.

Ordonn. op den Zandweg tusschen Utrecht en Harmelen.

VIII.

Alle Bomen, benevens en annex desen Zandweg staande, die de passage zouden mogen verhinderen, zullen moeten worden omgehouwen, en alle anderen zodanig opgesnoeid, dat dezelven gene verhindering ofte belet kunnen doen; op pœne van telken reize te verbeuren een gulden, gelyk ook geen nieuwe Bodem zullen mogen worden ingeplant, zonder Consent van de Heeren Gecommitteerden tot de Schouwe, op de verbeurte van 6 stuiv. voor ieder Boom, en dadelyke amotie.

IX.

En wanneer eenige Bomen by de Heeren Gecommitteerden opgeschouwd zullen worden, zullen de Eigenaars ofte Bruikers van dien, binnen 8 dagen na insinuatie, die moeten omhouwen, en by gebreeke van dien, zal de Kameraar vermogen dezelven om te houwen, ten hunnen kosten en op gewin van den derden penning.

X.

Alzo de voorsz. Zandweg lopende is voorby verscheide Bruggen over den Watergang tusschen Utrecht en Harmelen liggende, en van de Beesten en Paarden der Luiden, die dezelve Bruggen gebruiken, meest aan stukken getreden worden; zo zullen de Eigenaars dier Bruggen, ofte die tot het maaken en onderhouden van dezelve verpligt zyn, gehouden zyn den op- of afweg van dezelve Bruggen, over den voorsz. Zandweg lopende, met goede harde Puin, of andersints, alzo te doen maaken en bezorgen, dat de genen, in welkers Slagen die Bruggen

gen gevonden worden, dezelve aldaar behoorlyk konnen overzanden, op pœne van een Gulden te verbeuren by den genen, die des in gebreeke zal zyn gebleven, en dat men het zelve daarenboven ten zynen kosten, op gewin van den derden penning, zal doen aanbesteden.

U-TRECHT. Ordonn. op den Zandweg tusschen Utrecht en Harmelen.

XI.

Ende alzo ook aan ofte tusschen sommige Landen geleegen zyn eenige Slooten of Gruppelen, waar mede dezelve Landen beheind, ofte hun water daardoor losende zyn; zullen de gene, welker sloten in ofte aan de benedenste zyde van hunne Landen geleegen zyn, gehouden wesen eene Brugge, van goede suffisante Paalen, Hoofden en Leggers, aan wederzyde beschoeid, en met dubbele deelen gedekt, ter breedte van den Zandweg, daar over te maaken: ofte dezelve te vullen, ende een bekwaamen Duiker daarinne te leggen, mitsgaders die voorts te onderhouden, op pœne van twee guldens telken reise te verbeuren, en dat de Kameraar het zelve zal mogen doen maaken tot kosten van de gebreekigen, op den derden penning meer, en indien de Bruikers insolvent zyn, zal men het zelve aan den Eigenaar mogen verhalen.

XII.

Zo dikwils door zware of aanhoudende regens bevonden wordt eenige kwaade Slenken in iemands slag gekomen te zyn, ofte dat, door menigvuldige sneeuw, de voorsz. Zandweg op eenige plaatsen onbruikbaar geraakte, zoo zullen de gene, die zodanig Slag of Slagen moeten onderhouden, verpligt zyn, dat terstond, op de eerste aanzegging, hunlieden by ofte van wegens den Kameraar gedaan, immers binnen 24 uren daar na, weder te doen maaken ofte opruimen naar behooren, op pœne van twee guldens by ieder der genen, die des in gebreeke zullen blyven, te verbeuren, en dat de Kameraar het zelve ten hunnen kosten zal doen maaken en opruimen, op gewin van den derden penning.

XIII.

U-TRECHT.

Ordonn. op den Zand-weg tusschen Utrecht en Harmelen.

XIII.

Ende ten einde de voorsz. Zandweg, van Utrecht af tot Harmelen toe, buiten nootzaake, niet bedorven maar te beter onderhouden mag worden, zal niemand, by open Water, dezelve mogen beryden, met Wagens of Karren, gelaaden met Appelen, Peeren, Aardappelen, Wortelen, of diergelyke (uitgezonderd de Huislieden, nevens den Dyk of Zandpad wonende, die eenig Land aan een van beide zyden zyn gebruikende, en die gemelde Producten van hunne Landen naar hunne Huizen of Schuuren zullen willen vervoeren, mits dezelve gehouden zyn den naaste weg daar toe te kiezen; op pœne van drie guldens ieder reise te verbeuren, zullende deze beboetingen gedaan mogen worden, zo wel by alle de genen, die tot het maken en onderhouden van den voorsz. Zandweg contribueeren, of eenigsints daarinne gehouden zyn, als by den Kameraar, en by den Sluiswagter aan den Eersten Dam.

XIV.

En zal men dezelve beboete Perzoonen, in alle Gerechten in den Lande van Utrecht, mogen aanhouden en arresteeren, mitsgaders die boete doen executeeren, mits dezelve proberende met twee geloofwaardige Getuigen en affirmatie van Eede, en zullen dezelve boete genoten worden, voor de eene helfte by den geenen, die de beboetinge, in maniere als voren, zal hebben gedaan, en de andere helfte by den Officier, die dezelve innen en executeeren zal.

XV.

Zullende de voorsz. Zandweg, met alle appendentie en dependentien van dien, gemaakt en onderhouden worden by de genen, die daar inne thans gehoefslaagd zyn, en hier na verklaard en uitgedrukt worden.

XVI.

De Stad Utrecht zal behouden en maaken haar Ouden ſlag, ſtrekkende van de Stad Utrecht af, tot de Stads Damme toe.

U-TRECHT. *Ordonn. op den Zand-weg tusſchen Utrecht en Harmelen.*

Van de Stads Damme tot aan de Steenſtraat aan de Meern, zullen de Eigenaars of Bruikers van de Landen, waarop en over de welken den voorſz. Zand-weg liggende is, gehouden zyn dezelve te maaken, invoege zy tot hier toe gedaan hebben.

Die van den Ouden Rhyn, Papendorp, Heykop en Galekop hun ouden ſlag, ſtrekkende van de Heycopperbrugge aan de Meern, tot aan de Paal, daar de 100 Roeden van de Stad Utrecht beginnen.

De Stad Utrecht de daar op volgende 100 Roeden.

Die van Veldhuyſen de daar aan volgende 162 Roeden.

Die van Kamerik, Oud ende Nieuw, met die van de Myzyde, en die van den Houdyk, van het ſlag van die van Veldhuyſen Weſtwaards op, te zamen 663 Roeden.

Vervolgens die van Harmelen, C. S. in den Landen van Utrecht woonagtig (uitgezonderd die van Veldhuyſen, en die van Gerverskop en Breudyk) tot Harmelen toe, aan de Steenenbrugge, liggende aldaar in het Dorp over Byleveld.

XVII.

Reſerverende de Welgem. Heeren Staten aan zig en aan de Heeren derzelver Ordinaris Gedeputeerden de Ampliatie, correctie, interpretatie en veranderingen, die deſen aangaande zouden mogen worden gerequireerd.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pretendeere, zal deze t'Utrecht, aan de Meern, te Harmelen, ende voorts in alle de Geintereſſeerde Geregten en Diſtricten, en waar zulks verder nodig zal geoordeeld worden, worden gepubliceerd en geaffigeerd naar behoren. enz.

U-TRECHT. Verders heeft de Stads regeering den 10 dezer Maend, een verbod van het hangen van tapyten, matten, huiden enz. op balien, borstweeringen, mueren enz. doen afkondigen.

Verbod van 't hangen van matten, huiden enz. op balien enz.

Burgemeesteren en Vroedschappen der Stad Utrecht geinformeerd zynde, dat de Balien en Borstweeringen op de Bruggen over Stads binnen en buiten Grachten, de Muuren op de Wallen en langs de Grachten, als mede verscheide plaatzen van Stads Cingels, niet alleen tot groot misstand, maar voornaamlyk niet zonder gevaar voor de passeerende Rytuigen en Paarden, dikwils met met Tapyten, Matten, Huiden, Vagtten, Vellen, Linnen en Wolle Doeken, Sayetten, Garens en andere dingen worden behangen, om aldaar te droogen of te verlugten, hebben goedgevonden by deze, allen en een iegelyk, te verbieden, de voorschreve Balien, Borstweeringen, Muuren of Cingels, met Tapyten, Matten, Huiden, Vagtten, Vellen, Linnen en Wolle Doeken, Sayetten, Garens of andere dingen te behangen, op dezelven te droogen of te verluchten, op de verbeurte van het opgehangen goed, en de boete van zes Gulden telkens, t'appliceeren een derde voor den Heer Hoofdofficier, een derde voor den Aanbrenger, en een derde voor dezer Stads Aalmoesseniers kamer.

En zullen de Ouders voor hunne Kinderen, en de Meesters en Vrouwen voor hunne Bedienden responsabel zyn.

Voorts worden tot de bekeuringe geauctoriseerd en gelast, niet alleen de Substituit Schout, maar ook alle beëedigde Stads Officianten.

En op dat niemand eenige ignorantie hier van pretendeere, zal deze worden gepubliceerd, gedrukt en geaffigeerd daar 't behoort.

Aldus in de Vroedschap gearresteerd enz.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

Van wegen zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Erfstadhouder is eene Publicatie geschied, tot vermeerdering en verklaering van het VII. Artikel van het Reglement op de Houtvestery in de Provincie van Vriesland; als mede tot vaststellinge van de schattinge der Gerechtigheden voor de Secretarye van 't Jachtgerechte. Deze Publicatie, gedagtekend uit 's Hage den 21 van Grasmaend laetstleden, is van dezen inhoud: LEEUWARDEN.

Wy Willem, by der gratie Gods, Prince van Orange en Nassau, Graave van Catzenelboge, Vianden, Dietz, Spiegelberg, Bueren, Leerdam en Culenburg; Marquis van Veere en Vlissingen; Baron van Breda, Diest, Beilstein, der Stad Grave en Lande van Kuik, Ysselstein, Cranendonk, Eindhoven en Liesveld, onafhankelyk Heer van de Vrye en Souvereine Erf-Heerlykheid Ameland; Heer van Bredevoort, 't Loo, Geertruidenberg, Clundert, Zevenbergen, de Hooge en Laage Zwaluwe, Naaldwyk, Polanen, St. Martensdyk, Soest, Baren en ter Eem, Willemstad, Steenbergen, Montfort, St. Vith, Butgenbach en Daasburg; Erf-Burggraaf van Antwerpen; Erf-Marschalk van Holland; Erf-Stadhouder, Erf-Gouverneur, Erf-Capitein en Admiraal-Generaal der Vereenigde Nederlanden; Erf-Capitein Generaal en Admiraal van de Unie; Ridder van de Kouseband en van den Zwarten Adelaar. &c. &c. &c. *Ampliatie van 't VII. Art. van 't Jagtreglement enz.*

Allen den geenen, die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut; Doen te weeten: Hoe dat Ons zyn voorgekomen eenige Disputen over den in-

LEEUWARDEN.

Ampliatie van 't VII. Art. van 't Jagtreglement enz.

houd van het 7de Articul van het Jagt-Reglement, in dato den 18 April 1771, hier in bestaande; welke Heeren Huizen zyn, die geagt moeten worden begreepen en begeregtigd te zyn met een vry Jagtveld van drie honderd Roeden, en daar voor erkend moeten worden.

Tot voorkominge van welk, hebben Wy goedgevonden en gearresteert, vinden goed en arresteeren door deezen, dat voorgemelde 7de Articul in deezer voegen zal worden veranderd en gesteld.

„ Dat voor Heeren Huizingen, hier vooren gemeld, zullen worden gehouden alleenlyk de zulke, welke by het Jagt-Gerechte daar voor erkend, en ter Secretarie van het zelve geregireerd zyn, of die na vooraf gegaan verzoek met productie van bewys, onderzoek en oculaire inspectie, van het Jagt-Gerechte, zo nodig mogte zyn, ten kosten der Eigenaaren te institueeren, in het vervolg als nog daar voor erkend, en na zulks geregistreerd zullen worden, die de Bewooners in eigendom toebehooren, en met Gragten, Heiningen, Stekkagien of Cingels zyn omringd; Ook de zodanige, welke altyd onder de benamingen van Heeren Huizingen zo in de Cronyken als anderzins bekend staan.

Voorts hebben Wy beraamt en vastgesteld den Taux van de Secretarie Gerechtigheden van het Jagt-Gerechte, dat dezelve betaalt zullen worden als volgt:

Voor het registreeren van een Acte van aangéving tot het Jagt, en het vervaardigen van een Commissie . . . . 3 - : - :

Voor het vernieuwen der registratie van zodanig een Acte, en het vervaardigen van een Commissie . . . . 1 - 10 - :

Voor het registreeren van een Patrys Jager met Fuik en Schild, en aantekenen van deszelfs naam op de Commissie . . . : - 6 - :

Voor het verplaatzen van een Jagt, na de gedane registratie . . . : - 12 - :

Voor

Voor het aangeven van een Jagt na den 1 May moet dubbelde Jura betaald worden.

Voor de registratie van een Commissie tot permissie van Ons, om te mogen Jagen in Onze vrye Jagtvelden het Bildt en Orangewoud. 1 - 10 - :

Voor het registreeren van een Persoon, die voor een ander een staande Hond aanbrengt : - 12 - :

Voor het registreeren van een Koopbrief, of bewys van eigendom van een vrye Visschery of geoctroyeerde Kooy . . . 1 - 10 - :

Voor registratie van Heere Huizen, begeregtigd met een vry Jagtveld van 300 roeden 1 - 10 - :

Voor de registratie van een Zwaanejagt, of bewys van dezelve . . . 3 - : - :

Voor het extendeeren en boeken van een diffinitive, absolutoire of condemnatoire Sententie, zal aan de Secretaris betaald worden . 2 - 7 - :

Voor het boeken van een Qualiteit in de Rolle : - 6 - :

Voor het boeken van ieder Acte ten verzoeken van Partyen . . . . : - 4 - :

Voor Comparitiegeld, het zy met of zonder verbaal en accoord, zal betaald worden 1 - : - :

Voor een ordinaris Appointement . : - 6 - :

Voor een finaal Appointement . . : - 12 - :

Voor het vervaardigen van een Citatie, buiten het Zeegel . . . : - 16 - :

Voor een Authentisatie en Collatie, ieder bladzyden . . . : - 6 - :

Voor ieder Extract, des niet grooter dan twee bladzyden, buiten het Zeegel . : - 16 - :

Voor het tauxeeren van een specificatie van Salarien en Expensen, declaratien van Kosten, Schaaden, Interessen &c., niet hooger dan 50 guldens . . . . : - 10 - :

Over de 50 Guldens, van ieder 50 guld. : - 10 - :

Voor het Boeken van zoodanige eene Acten van Tauxatie . . . : - 10 - :

Voor een Commissie Executoriaal op een Deurwaarder . . . 1 - : - :

Voor het boeken van dezelve . : - 6 - :

LEEUWARDEN. *Ampliatie van 't VII. Art. van 't Jagtreglement enz.*

LEEUWARDEN. Wanneer de Secretaris op order van het Jagt-Geregte buiten de Stad in Officio Vaceert, zal dezelve 's daags genieten . . 6 - : - :
Wanneer een zaak meer dan een Instantie beloopt, zal voor ieder Instantie moeten betaald worden elke Instantie.

En op dat niemand eenige ignorantie zoude kunnen pretendeeren, zal deeze alomme worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is zulks te doen. enz.

Ook hebben de Heeren Staten dezer Provinçie goedgevonden, by Placaet van den 9 dezer Bloeimaend, de navolgende veranderingen in den Lyst der Lasten te maken.

Verandering in den Lyst der impositien. De Staaten van Vriesland, allen den geenen die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut; Doen te weeten:

Dat Wy, gehoord hebbende het Rapport van Heeren door Ons gecommitteerd tot de Revisie van de Lyst der Impositien, en na verzogte en daar op bekoomene hoogwyze Consideratien van Zyne Doorlugtigste Hoogheid den Heere Prince Erfstadhouder, hebben goedgevonden de volgende Veranderingen in gemelde Lyst te maaken:

In het 39ste Articul der Generaale Ordonnantie, waar by aan 's Landschaps Tugt en Werkhuis vryheid van verscheidene Impositien wordt vergund, zal agter de woorden *geconsumeerd worden*, op de 8ste regel staande, worden ingevoegd: „ En zal „ van het Vleesch van gemelde Beesten geen Waag„ regt worden betaald."

En in het 58ste Articul, agter het woord *Cipier*, de woorden „ Binnenvoogd van het Tugthuis," worden gesteld.

Het 46ste Articul van de Generaale Ordonnantie zal in deezer voegen worden geamplieert: „ En „ zullen die geene, die Schapevagten opkopen,

„ in-

„ insouten, en na zulks uitvoeren, vry zyn van „ de Impost van het Zout, het welk daar toe „ wordt gebruikt."

Dat agter het 7de Articul van de Ordonnantie op de Schoorsteengelden zal worden gevoegt de volgende periode: „ Zullende door dit Remis de „ Eigenaar ten eenemaal worden bevrydt, van de „ betalinge van het Schoorsteengeld, het welk van „ de post, op welke het Remis staat, gedurende „ dat jaar moeste voldaan worden."

LEEUWARDEN.

Verandering in de Lyst der impositien.

En vermits de Zuiker Rafinadeurs binnen deeze Provincie te kennen gegeven hebben de ongelegentheid, waar in zig bevinden, en het nadeel, het welke te dugten hebben uit de Præmie van vier Guldens, die de Heeren Staaten van Holland hebben toegelegt aan de Zuiker Rafinadeurs dier Provincie, voor de 1000 ponden ruwe Zuiker, die in hunne Rafinaderyen worden verwerkt; Zoo is het, dat Wy deeze klagten in behoorlyke aanmerkinge hebbende genomen, goedvinden, om gedurende den tyd van twee jaaren, die gerekend zullen worden aanvang genomen te hebben met den eersten May 1777, aan hun toe te staan eene korting van agt Stuivers op 100 pond ruwe Zuiker, die zy tot hunne Fabriquen opslaan.

Nog hebben Wy goedgevonden by speciale Resolutie te verklaren, dat *alle* de Bewooners van de droog gemaakte Wanswerder Meir, in het 41ste Articul der Generaale Ordonnantie vermeld, vry zyn van Specien geduurende den tyd van het Octroy, aan de Bedykers van het zelve vergunt, en daar door weg te neemen de twyfeling, dewelke ten dien opzigte was ontstaan.

Ook is aan Ons voorgedragen, dat de tyd van twee maanden na het eindigen van het lopende jaar, binnen welke de Collecteurs der Haven Middelen volgens Publicatie van den 11 May 1776 hunne Collectboeken moeten afrekenen met den Generaalen Collecteur, en dezelve aan hem overleveren, te kort is bevonden; en hebben Wy ter

LEEU-WAR-DEN.

Verandering in de Lyst der impositien.

wegneminge van deeze zwarigheid geresolveerd de woorden, *twee maanden*, voorkomende in het by gemelde Publicatie veranderde 39ste Articul der Generaale Ordonnantie, te royeren, en in de plaatze te stellen, *voor den 15 July*, en agter de poene van *vyftien Guldens*, te voegen, *stricte in te vorderen.*

En zal deeze tot een ieders narigt worden gepubliceert en geaffigeert, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen. enz.

Verders is by Hooggem. Staten, het wegen van goederen, aen lasten onderhevig, by eene Publicatie van de zelfde dagtekening aldus vastgesteld:

De Staaten van Vriesland, allen den geenen die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut: Alzoo verscheidene Cooplieden deezer Provincie aan Ons hebben vertoont, en te kennen gegeeven, dat de steeds toenemende Sluikeryen, gepleegt wordende door het verkorten van den Impost, gelegt op Waaren die in deeze Onze Provincie worden ingevoert, den Coophandel op den duur veel nadeel moeten toebrengen, en eerlyke Cooplieden, die zwarigheid maaken, zig met allerley quade praktyken te behelpen, doen zugten, en daarom met ernst verzogten, dat zekere schikkingen door hun voorgeslagen, en die zy vaststelden dat ter verminderinge van dit quaad, en beteugelinge der Sluikers konden dienen, mogten worden beraamt en ter uitvoer gebragt; Zoo is het, dat Wy, dit verzoek genomen hebbende in overweginge, met overleg en voorkennisse van Zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, hebben goedgevonden te statueeren, gelyk Wy doen by dezen:

Art. I.

Dat alle Zoete Waaren, Thee, Coffybonen, en

Ta-

Tabak in wat fust ook in deeze Provincie wordende ingevoert, na aangeving op de Havenen van het bruto Gewigt, en merkteken van den Afzender, Landswegen op de respective Waagen zullen worden gewogen, voor en aleer een Coopman de Goederen zal mogen Opslaan of in Huis neemen.

LEEUWARDEN. *Vastftelling van 't weegen van goederen impost subject.*

II.

Dat alle Goederen, welke een Coopman wil uitvoeren, insgelyks op de Waage gewogen, door 's Lands Commisen nauwkeurig gevisiteert, en met 's Lands Zegel gezegelt, en op de Havenen nagezien zullen worden.

III.

Dat de Opzigters verpligt zullen zyn, om de Ryst en Syroop vaten en de Korente booten te booren, voor en aleer dezelve zullen mogen Opgeslagen worden, ten einde te ontdekken of daar in ook andere Goederen, als de aangegevene verborgen zyn.

IV.

Dat het weegen der Goederen zal geschieden ter Plaatze werwaarts dezelve zyn verzonden, om ontladen en Opgeslagen te worden, in tegenswoordigheid van twee Opzigters, of daar geene Opzigters zyn, van een Dorpregter en een Adsistent, of by gebreeke van deeze laatste, twee Getuigen, en wel op de geoctroyeerde Waagen, indien die ter plaatze voorschreven gevonden worden; en zal by den uitvoert het zelfde plaats grypen, en de weeging worden in het werk gesteld, in de Stad of het Dorp, van waar de verzending na buiten geschiedt.

V.

Dat wat aanbelangt de Vlekken of Dorpen, in welke geene Waagen zyn, en van waar een of meer Veerschepen, of Plaatzen buiten de Provincie gelegen, vaaren, zorge zal worden gedragen, dat aldaar Landswege twee groote Schalen met de nodige Gewigten voor handen zyn, en daar te boven

LEEUWARDEN.

ven een Bok opgerigt werden, waar aan deeze weeging kan geschieden.

VI.

Vastfelling van 't weegen van goederen impost subject.

Dat aan de gesworene Weegers op publyke Waagen, van ieder hondert ponden twee duiten (minder gewigt na evenredigheid) zal worden betaaldt, en dat op Plaatzen daar geen geoctroyeerde Waagen gevonden worden, de Opzigters, of zoo 'er geen Opzigters zyn, de Dorpregter en Adsistent, of de Getuigen Art. IV. vermeldt, dit voordeel te zaamen zullen genieten, des dat zy de weeging verrigten; en waar toe de Opzigters of Dorpregter en Adsistent, in cas voorschreven niet alleen worden gelast, maar zulks aan hun bevolen en opgelegt.

VII.

Dat de Commisen het regt behouden, om ingevalle ten opzigte van de quantiteit der Goederen, die by het inkomen op de Havenen aangegeven worden, eenige fraude vermoeden, de Kisten, Pakken, Baalen of andere Goederen aldaar te weegen.

VIII.

Dat voor ieder Baal, Pak, Kist of Vat, het welk wordt Opgeslagen, zonder op voorschreven wyze gewogen te zyn, zal verbeurt worden eene boete van zes Caroli guldens, boven de pœne, by de Lyst op het ter Sluik invoeren van Goederen gesteldt.

En op dat niemand hier van onkundig blyve, enz.

OVERYSSEL.

DEVENTER.

Wy hebben voormaels reeds gewag gemaekt van de loffelyken yver der Regeeringe van deze Stad, om een Fabryk alhier op te regte, waer door de werkelooze en daer door be-

behoeftige Lieden aen arbeid en de kost zouden kunnen geraeken, zynde het onbetwistbaer dat de arme Lieden, (die tog altyd tot last van de Gemeente moeten komen) beter, werkende, dan ledig loopende, kunnen onderhouden worden. Het gevolg van de noodiging der Regeeringe tot het inleveren van bekwaeme plans, is niet zonder vrugt geweest, terwyl 'er verscheidene plans zyn ingekomen: het zal 'er maer op aenkomen, door wien zodanig eene onderneming volgends het beste plan zal geschieden. De Regeering heeft daeromtrend doen bekend maeken, „ dat dezelven „ met alle naeukeurigheid de ingekomene plans „ onderzogt hebbende, met genoegen hebben „ bespeurd, dat verscheiden kundige Mannen „ zich hebben verledigt, om Hun Wel-Edele „ Achtb. hunne gedachten hieromtrend me„ de te deelen, dat zy inzonderheid de hoog„ ste achtinge betuigen voor de Schryvers der „ overgezonden Plans, onder de zinspreuken: DEVENTER.

Tempori cedendum est.
De hand des Vlytigen wordt gezegend.
Tot troost der Armen en roem der Ryken.
Hoe meerder Vyanden, hoe grooter Zegen.

„ Schoon dezelve aen het tegenswoordige oog„ merk van Haer Wel-Ed. Achtb. minder vol„ doen, als die, welke onder de navolgende „ zinspreuken ingekomen zyn:

Soli Deo gloria.
Uit een goed Harte voor des Stads Deventers Welzyn en den Armen Staat van dien.
Pour faire du bien & a soi même & au prochain.
Tandem fit trunculus Arbor.
Wyze Regenten stigten Fabryken.

„ Dat

DEVEN-TER. „ Dat nochtans de Schryvers van deze vyf laet-
„ ste Projecten zich niet genoegzaem verklaerd
„ hebben, op welke Voorwaerden zy deze Fa-
„ bryken voor eigen Rekening zouden willen
„ onderneemen: Weshalven die geene onder hun,
„ welke hier toe geneegen zyn, en de vereisch-
„ te bekwaemheid hebben, verzocht worden,
„ zich hier over nader ter Secretaryen van die
„ Stad voor den eersten July dezes jaers 1777,
„ te verklaren, en teffens te melden onder welk
„ Adres hun Brieven zouden kunnen ter hand
„ gesteld worden, waerna Schepenen en Raed
„ over de beloofde Premie uitspraek zullen doen."

Wy hebben te vooren ook gesproken van eene Geldneminge van 538000 gl. tegen de rente van 2½ van 't honderd 's jaers door de Staten dezer Provincie vastgesteld. Daer de hoeveelheid van gereed geld in ons Land zeer groot, en het geloof en vertrouwen voor Buitenlandsche Mogendheden door veele omstandigheden en om veele redenen zwak is, behoeft men zig niet zeer te verwonderen, dat de toeloop tot deelneminge de bepaelde som verre heeft overtroffen. Derhalven is volgends de Notificatie van den 22 Lentemaend 1777. de uitlooting moeten geschieden, en daer van by Notificatie van den 16 dezer Bloeimaend, als mede by de Nieuwspapieren kennis gegeven, ten einde, die Inschryvers en Houders van de ingeblevene nummers mogten zyn, hunne penningen ten comptoire, waer zy ingeschreven hebben, voor den 15 van Oegstmaend zouden kunnen brengen, gelyk zy dan ook verpligt zyn, volgends de Notificatie, by welke deze geldneming is aengeboden.

Wy-

DEVENTER.

Wyders hebben Gedeputeerde Staten dezer Provincie by Notificatie van den 21 van deze Maend doen bekend maken, „ Dat Ridderschap en Steden de Staaten van dezelve Provincie by Resolutie van den 12 April deezes Jaars 1777. hebben goedgevonden en verstaan; Dat de Dyk tusschen Hasselt en Zwarte Sluis door de Gedyktens zal moeten worden slepende gemaakt, in gelykheid van het geene daar aan in de voorledene Jaaren 1775 en 1776. door de Heeren van de Ridderschap is gedaan, en dat de aarde daar toe zullende worden gerequireert, zo verre daar toe zal kunnen strekken, zal moeten worden genoomen en gevonden door het maken van eenen breeden Sloot aan de buiten kant van dien Dyk, op eenen bekwaamen afstant, waar van de plaats is afgepaald door paaltjes, tusschen welke dien Sloot zal moeten worden gegraven."

Ook is nog van wegens de Staten dezer Provincie de volgende Notificatie gedaen, welke gedagtekend den 24 dezer Maend aldus luidt:

Ontslag der onvermogende tot de Dykrechten.

Ridderschap en Steden, de Staaten van Overyssel, doen te weeten; alzoo Wy goedgevonden hebben de arme onvermogene Ingezeetenen deezer Provintie, in de Plaatsen en Districten, die door de laatste hooge Waters-nood, in de Maend November des afgeloopenen Jaars 1776, aanmerklyk geleeden hebben en buyten staat zig mogten bevinden, om aan hunne verpligting, tot de waden en afgeslagen Dyken, na de respective Dykrechten te voldoen, zoo veel eenigzins moogelyk is, te gemoet te koomen en te soulageeren door derzelver verpligting over te neemen

DEVENTER. men en ten laste van de Provintie, in dit singuliere geval, te brengen;

Ontslag der onvermogende tot de Dykrechten.

Hebben Wy noodig en dienstig geagt, dezelve arme onvermogene, dewelke zig in zodaanige ongelukkige situatie mogten bevinden, by deze Notificatie daar van kennisse te doen hebben en de geene, welke zig alzo bevinden en van onze liberaliteit, in deezen, zouden wenschen gebruyk te maaken, te waarschuwen, dat zy zig, ten zelven eynde, zullen kunnen en moeten op en aangeeven tien dagen, na dat de geboden door de Schouwen op de Dyken zyn gelegt, ofte, ten opzigte der bestedingen, voor den 20sten der aanstaande Maand Juni, aan de respective Gerichten, onder dewelke een ieder zyne Dyk geleegen is; ten eynde daar op door Onze Ordinaris Gedeputeerden de noodige informatien zullen kunnen worden genoomen, of dezelve werklyk in zodaanigen toestand zig bevinden, arm, onvermogende zyn en daarom onze voorgemelde onderfteuning en hulpe verdienen; en verders alles op den voet, by onze Resolutie, op heeden genomen, voorgeschreven.

En, ten eynde hier van niemand Ignorantie kan prætendeeren, zal deeze worden gepubliceerd en geaffigeerd in de respective plaatsen en districten, door de voorgen. hooge Waters-nood bezogt zynde geweest. enz.

GENERALITEITS LANDEN.

B R E D A.

WY hebben de Deductien, zo van den Domein-Raed van zyne Doorlugtige Hoogheid, als van den Advocaet Fiscael van Braband medegedeeld, wegens het geschil, 't welk tusschen de Raeden en Rekenmeesters der Domeinen van

zyne

zyne Doorlugtige Hoogheid ter eenre, en den Raed van Braband ter andere zyde is gerezen, over deze Vraeg, of de politique Officieren der Stad en Baronnie Breda verpligt zyn, om van zwaere misdaeden, die aldaer begaen zyn, aen den Raede en Leenhove van Braband en Lande van Overmaze kennis te geven, en affchriften der ingewonnene berigten, als mede inventariffen der goederen van misdaedigen over te zenden (*). Dog ten bewyze, dat de Raeden en Rekenmeesters van zyner Hoogheids Domeinen geenzints zig verpligt rekenden om in die Contra-Deductie te berulten, vervoegden dezelven zig by hunne Hoog Mogende, met verzoek van copie van dezelve; ook waren de politique Officieren van Breda huiverig om aen de ordres van den Raede van Braband te gehoorzaemen. Weshalven de Advocaet-Fifcael *van Steeland* aen den Raede in bedenking gaf, of het niet oorbaer zoude zyn de Exfecutorien, die in het nieuwlings gebeurd geval verleend waren, by voorraed buiten werking te houden, het geval ter kenniffe van de Algemeene Staten te brengen, en Hoogftdezelven, zo omtrend het voor handen zynde geval als diergelyken, de noodige voorzieninge te verzoeken, ter voorkominge van alle ftremming in den loop van de handhaving van 't Recht. Dit by den Raede goedgekeurd zynde, heeft de Advocaet Fifcael aen hunne Hoog Mogende afgezonden den navolgende brief, gedagtekend uit 's Hage den 15 van Sprokkelmaend 1776. en aldus luidende: BREDA.

HOOG

(*) Zie N. NEDERL. JAERB. 1776. bl. 904 en volgg. en 1777. bl. 29 en volgg. 435 en volgg.

Zz

BREDA.

HOOG MOG. HEEREN!

De Adv. Fiscael van Braband verzoekt by voorraad voorziening.

Den Advocaat Fiscaal van Braband had niet zonder reden vermeent zig te mogen vleyen, dat de Raaden en Rekenmeesters van zyn Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prince van Orange &c. &c. &c. opzigtelyk de Plaatsen en Heerlykheden in Braband gelegen, en tot de Domeinen van Hooggedachte Vorst gehoorende, en oversulks mede ten aansien van de Stad en Baronie van Breda, na lecture zyner Contra-Deductie, door de Raden van Braband, by Derselver Missive van den 1 November van het gepasseerde jaar 1775 aan Uw Hoog Mogende toegesonden, van Hunne nieuwlings opgevatte begrippen afgesien, ten minsten niet gepersevereert en geinhereert zouden hebben dat allesints verkeerde begrip, dat de Officieren der evengemelde Stad en Baronie ongehouden zouden zyn te pareren aan Uw Hoog Mogende Placaaten, requireerende de kennisgeving *aan den Raad van Braband*, en oversendinge der ingewonne informatien nopens de swaare Delicten aldaar gepepetreert;

In aanmerking dat Hy vertrouwd dat voorsz. Poinct by zyne Contra-Deductie in een helder dagligt is gestelt, en de geboudentheid der gemelde Officieren daar toe, en de verpligting van het Officie Fiscaal, om by versuim daar van, Deselve deswegens te calangeren, en tot Hun Devoir te houden, completelyk is bewesen, en uitgemaakt, als mede uit Uw Hoog Mog. Resolutie van 18 April 1674, met relatie tot het Marquisaat van Bergen op den Zoom, ten dien opzigte met de Stad en Baronie van Breda in gelyke betrekking staande, genomen, klaarlyk is aangetoont, dat sulks is de Enixe wille en begeerte van Uw Hoog Mog.

Edog de redenen, waar op berust het versoek van opgemelde Raden en Rekenmeesters aan Uw Hoog Mog. gedaan, ten einde Copie van de voorsz. Contra-Deductie te mogen erlangen, heeft den Advocaat Fiscaal niet alleen het tegendeel daar van doen

doen bemerken; maar de ondervinding heeft Hem nu zeer onlangs daar in ook ten vollen gesterkt; BREDA.

Want wanneer ter zyner kennisse was gekomen, dat op den 8 January van dit lopende jaar, binnen de Vryheid Oosterhout was gecommitteert een Moord, heeft hy, volgens zyne gewone wyze van handelen met Officieren, de vriendelyke weg ingeslagen, en tot dat einde, en om voor te komen, dat den Officier van Oosterhout, door aan den Rade van Braband geen kennis te geven, nog over te zenden de Informatien van dien Moord, niet zoude vervallen in de boetens daar tegens gestatueert by Uw Hoog Mog. Placaaten van 6 Sept. 1661 en 28 April 1691, aan gemelde Officier den 17 derselve Maand geschreven de navolgende Missive: *De Adv. Fiscael van Braband verzoekt by voorraed voorziening.*

„ Tot kennisse van het Officie Fiscaal van Braband is gekoomen, dat op den 8 deser maand, „ binnen de Vryheid Oosterhout is vermoort zeker „ Smit op den Horst, Doremalen genaamt;

„ Ik hoop dat UE. zig niet zult onttrekken, om „ binnen den tyd, by de Placaaten van Hun Hoog „ Mog. geordonneert, de Informatien, door UE. „ zoo ik wil vertrouwen, ingewonnen, aan den „ Rade van Braband over te zenden;

„ Ik heb, voor dat gemelde tyd is geëlabeert, „ UE. wel willen adverteeren, dat ik van het „ voorsz. geval kennis heb, en dat het my niet „ aangenaam is, dat ik in de verpligtinge gebragt „ werde, de Officieren over Contraventien te calangeren, en voor al my niet aangenaam zyn „ zoude ten UE. opzigte, waar toe ik Eed en „ Amptshalven egter gehouden en verpligt zal zyn, „ ingevalle van negligentie of obstinate wygering „ van voldoeninge aan de hooge bevelen van den „ Souverain, vertrouwende, dat UE. het zelve „ wel zult willen prævenieeren;

„ Ik blyve met alle hoogagtinge &c.

Wanneer nu vervolgens dien Officier daar op aan den Advocaat Fiscaal heeft gerescribeert by Mis-

BREDA. Missive, geschreven uit Breda den 20 daar aan volgende:

De Adv. Fiscael van Braband verzoekt by voorraed voorziening.

„ De Raad van zyn Doorluchtigste Hoogheid, „ den Heer en Baron van Breda my aangeschreven „ hebbende, om wanneer eenige Capitale of Lyf„ straffelyke Delicten onder de Vryheid Oosterhout „ geperpetreert zyn, ten spoedigsten aan Dezelve „ kennis te geven, met overzendinge van de ge„ nome informatie, gelyk heden gedaan heb van „ een moorddadige Manslag, op den 8 Jan. laast„ leden geperpetreert, door Jan van Doremalen „ aan Henricus Grevers, zynde beyde Ingezete„ nen der voorsz. Vryheid, verhindert my om zulks „ te doen aan Haar Ed. Mog. den Rade van Bra„ band, gelyk UE. My by Dessels geëerde Mis„ sive wel gelieft indagtig te maaken; en vermits „ ik aan Hooggemelde bevelen verpligt ben te op„ tempereren, zoo hoope en vertrouwe ik, dat „ UE. myn ingebreken blyven uit dien hoofde niet „ tot negligentie zal toereekenen, veel min als een „ obstinate wygering aanmerken;

„ Ik betuyge myn hoogste dankzegging, zoo „ voor UE. vriendelyke advertentie, als voor de „ verpligtende wyze van dien, blyvende met alle „ veneratie &c.

Zoo begreep hy Advocaat Fiscaal wel aanstonds, daar het Hem niet vrystond stil te zitten en toe te laten dat gemelde Officieren meerder defereerde aan de Aanschryving der Raden en Rekenmeesters, als aan de Wetten en Placaaten van Uw Hoog Mog.; dat hy Advocaat Fiscaal nu door dien Officier zelfs in de verpligting gebragt was, om, in conformité van de klare en duydelyke Letter van de hier voorengemelde Placaaten, Denselven tot zyn devoir te brengen, en dat hy daar toe den Weg van Justitie zoude moeten inslaan;

Maar zoo overtuygd Hy was van deze zyne verpligtinge, zoo zeer was Hy egter ook bedagt op middelen om te verhoeden, dat de Provisie van Justitie, die hy tot dat eynde van den Rade van Braband tegens meergemelde Officieren van *Oosterhout*

hout zoude moeten verfoeken, niet wederom mog- **BREDA.**
te worden gefchorft, waar toe hy egter voorfag,
dat de Raden en Rekenmeefters, zoo ras maar van *De Adv.*
die Procedures kennis kregen, Addres aan Uw *Fifcael*
Hoog Mog. zouden maken, en zoo langs dien weg *van Bra-*
met relatie tot dit geval wederom zouden tragten *band*
te verkrygen gelykfoortige furcheance, als zy by *verzoekt*
Refolutie van Uw Hoog Mog. van 21 Dec. 1772, *by voor-*
ten aanfien van de Executorien, aan het Officie *raed*
Fifcaal tegens den Officier van Breda verleend, had- *voorzie-*
den weten te obtineren; *ning.*

In dat vooruitzigt dan, en om voor te komen aan de eene kant, dat Hy Advocaat Fifcaal met geen fchyn van redenen voor negligent in het maintieneren van 's Lands Wetten zoude kunnen worden aangefien, en om zorge te dragen aan de andere kant, dat de Juftitie niet telkens in de Baronie van Breda in haare vrye loop wierde geftremt, als waar door die aldaar hoe langer hoe meerder in Disrefpect ftond gebragt te werden en in kleynagtinge moeft geraken;

Heeft hy tegens den Officier van Oofterhout van den Rade van Braband wel verfogt de gewoone Executorien, en dus daar door willen tonen waakfaam te zyn in het doen obferveren van Uw Hoog Mog. Wetten en Placaaten;

Maar by die gelegentheid teffens aan gemelde Raade voorgefteld en in bedenking gegeven, of hy Advocaat Fifcaal die Executorien provifioneel niet buyten werking diende te houden; het voorfz. geval ter kennis van Uw Hoog Mog. te brengen; en zoo ontrent het voorhanden zynde geval, als ten aanfien van alle dergelyke voorkomende gevallen die voorfieninge te verfoeken, die Uw Hoog Mog. nodig en dienftig zullen oordeelen ter præveniee-ringe van alle ftremminge in de Juftitie, tot maintien van derfelver Wetten en Placaaten; mitsgaders ten eynde hy Advocaat Fifcaal niet by elk voorkomend geval in gelyke moeyelykheden werde gewikkelt;

En nadien dit evengemelde voorftel by opge-

BREDA. melde Raaden van Braband volkomen is geaggreëert en geapprobeert, zoo neemt derhalven de Advocaat Fiscaal by dese de vryheid Uw Hoog Mog. respectueuselyk in consideratie te geven:

De Adv. Fiscael van Braband verzoekt by voorraed voorziening.

Of Hoogstdeselve, in aanmerkinge van het geene voorsz. is, en de meer dan hondertjarige possessie, waar in de Raad van Braband en den Advocaat Fiscaal, ten aansien van dit Poinct buyten alle tegenspraak zyn, by eene te nemene Resolutie niet zouden behoren goed te vinden en te verstaan:

Dat, hangende de Deliberatien van Uw Hoog Mog. over de Poincten opzigtelyk de Stad en Baronie van Breda, tusschen de Raden en Rekenmeesters voornoemt en het Officie Fiscaal van Braband quæstieus gemaakt, en by de Missive en Deductie van meergemelde Raden en Rekenmeesters van 12 July 1773, en de voorsz. Contra Deductie van den Advocaat Fiscaal van Braband in het breede verhandelt, en onvermindert het wederzyds gesustineerde dien aangaande; de Officieren der voorsz. Stad en Baronie van Breda, een ieder in zyn Distrikt, even gelyk de Officieren der andere Quartieren van Braband, gehouden zyn te continueren aan den Raad van Braband, zoo als voorheen, kennis te geven van alle Moorden, Doodslagen en Brandstigtingen in de Stad en Lande van Breda voorvallende, als mede aan Deselve over te zenden Copien Authenticq van de ingewonne informatien, en van den Inventaris der Goederen van de Delinquanten.

Ofte wel dat Uw Hoog Mog. zodanige andere maatregulen gelieven te nemen, en voorsieninge te doen, als Hoogstdeselve ten meesten nutte der Justitie, tot maintien van de voorsz. Placaten in de Stad en Baronie van Breda zullen oordeelen te behoren.

Waar mede den Advocaat Fiscaal van Braband de eer heeft met schuldige submissie te zyn.

Hoog Mogende Heeren!

Uw Hoog Mog. zeer onderdanige Dienaar.

Geteekent,

Joh. Fred. van Steelant.

De-

BREDA.

Deze brief van den Advocaet Fiscael by besluit van de Algemeene Staten van den 27 van Sprokkelmaend 1776. in handen van den Domein-Raed zynde opgesteld, om daerop zyn belang in te dienen; hebben Raeden en Rekenmeesters zig hier van gekweten by den volgende brief, insgelyks gedagtekend uit 's Hage den 18 van Wintermaend 1776. en van dezen inhoud:

HOOG MOG. HEEREN!

Belang van den Domein-Raed op voren-staende Brief.

Wy betuigen Onse bysondere verpligting, dat het Uw Hoog Mogende behaagt heeft by Derselver Resolutie van den 27 Febr. laatstleeden in Onse handen te stellen Copie van seekere Memorie, den 15 van deselve maand door Mr. Johan Frederik van Steeland, Advocaat Fiscaal van Braband, aan U Hoog Mog. gepresenteert, en daar op te requireeren Ons belang.

Wy sullen, onder de hooge goedvinding van Uw Hoog Mogende, Ons, voor alsnu, niet clargeeren over de middelen en positiven, die het den gem. Advocaat Fiscaal van Braband heeft goedgedagt daar by te allegeeren.

De regtmatige denkbeelden, die Wy voeden van het doorsigt en van de æquiteit van Uw Hoog Mog., doen Ons vastelyk vertrouwen, dat niet de sterke præoccupatie, waar mede deselve Advocaat Fiscaal omtrent syne sustenue en uitgebragte Deductie schynt te weesen vervult, nog den ophef van eene peremptoire en doorsteekende justificatie van de gronden van dien, maar de proeven, bewysen en betoogen van het regt aan de eene of andere zyde, Hoogst Derselver decisie in eene saak, niet minder van belang voor syne Hoogheid als voor het Officie Fiscaal van Braband, sullen regelen en determineeren.

Wy passeeren vervolgens de soo ontydige beroeming van Triumphe daar by voorkomende, met

BREDA. een diep stilswygen, en laaten het genoegen, het geen de Advocaat Fiscaal in syn voorsz. Werk mogte geschept hebben, geheel en al aan Hem over, in de verwagting, dat de occasie, die Uw Hoog Mog. Ons hebben willen geeven, om deese Deductie te examineeren, en Ons Berigt en Belang daar tegens aan Uw Hoog Mog. Vergadering voor te draagen, met dat succes door Ons sal konnen werden gebruikt, dat Onse billyke klagten over de ongefundeerde Proceduures en handelwyse van het Officie Fiscaal van Braband, nader sullen werden gejustificeert, en de gereclameerde Regten en Gerechtigheden van syne Hoogheid als Heer van Breda, tegens de gemaakte oppositie volkomen gevindiceert.

Belang van den Domein-Raed op vorenstaende Brief.

Dan het aanbelang en de opereusheid van dit werk eenen meerderen dan gewoonen tyd vereisschende, hoopen wy, dat Uw Hoog Mog. Ons daar toe nog eenig uitstel sullen vergunnen.

Het zy egter verre van Ons, dat Wy, Ons van deese permissie, selfs met eenige schyn van dilay, souden willen prævaleeren tot het allergeringste nadeel, declin of versuim van de goede Justitie; de Raad en het Officie Fiscaal van Braband sou Ons ten hoogsten præjudicieeren, wanneer het Ons niet al die agtinge en zèle voor de prompte en suivere administratie en protectie van deselve toekende, welke daar aan, als aan eene der voornaamste zuylen van vryheid, order en maintien van rust en veyligheid bestendig behoord te werden toegedragen: en om daar van eene convaincante preuve te geeven, die te gelyk voldoende weesen moet aan al het gunt van de zyde van syne Hoogheid, billyk kan werden gedesidereert, hebben Wy gemeent deese volgende Consideratien met alle eerbied aan Uw Hoog Mog. te moeten voordraagen.

Het is verre daar van daan, Hoog Mog. Heeren, dat, schoon Wy met al die yver en nadruk, die de waare belangens van Onsen Doorlugtigen Heer en Meester, beneevens Onsen eed en pligt, van

van Ons vorderen, Hoogst Desselfs Prærogativen en Geregtigheden tegens de ondernеemingen van den Raad en Advocaat Fiscaal van Braband by Onse Missive van den 12 July 1773 hebben getragt te verdeedigen, sulks immermeer ten doeleynde soude gehad hebben, om, of aan de Justitie, of aan de Souverainiteit van Uw Hoog Mog. eenige de minste atteinte toe te brengen: het is, soo als Wy reeds hebben geremarqueert, die selfde Justitie, wiens conservatie en bevordering syne Hoogheid boven alles aan het herte gaat, en daar Hoogst Denselven in meer dan eene relatie, en speciaal ook als Heer en Baron van Breda soo naauw met deese Republicq, en in het bysonder ook aan Uw Hoog Mog. verbonden is, en sulks seer gaarn als een syner weesendlykste genoegens appretieert, soo moeten Wy ook uit Hoogst Desselfs naam serieuselyk declareeren: dat de bestendige medewerking tot de heylsaame oogmerken van U Hoog Mog. in de administratie eener goede Justitie en het maintien van Hoogst Derselver Placaaten, *conform aan Uw Hoog Mog. waare intentie*, altoos door syne Hoogheid sullen werden bevordert, en ten duurste aan Onse sorg en opletenheid door Hoogst Denselven zyn aanbevoolen.

BREDA. *Belang van den Domein-Raed op vorenstaende Brief.*

Edog Wy moeten de eer hebben hier by te voegen, dat, wanneer Wy by Onse voorgem. Missive en Deductie van den 12 July des jaars 1773. hebben gesustineert, dat den Advocaat Fiscaal van Braband onbevoegt was tot soodanige calange der Officieren van syne Hoogheid over de Stad en Baronie van Breda, als aanleidinge tot de voorsz. Missive hadde gegeeven, Wy daar door geensints, selfs niet in het geringste, hebben aangegaan tegens Onsen evengemelde serieuse en welmeenende protestatie, om dat Wy, voortgaande op de Originaire Constitutie van saaken en de fundamenteele gronden van Rechten, welke by syne Hoogheids Hooge Prædecesseurs altoos zyn geinhæreert, en dus wel verre van eenige nieuwigheid voor te wenden, in het vast vertrouwen continueeren, dat de Placaaten en

BREDA. Resolutien door den Raade van Braband en het Officie tegens de voorsz. Officieren van syne Hoogheid gereclameert, nimmer *volgens Uw Hoog Mog. waare intentie*, op die Officieren betrekkelyk kunnen weesen.

Belang van den Domein-Raed op boven-staende Brief.

Wy imagineeren Ons, dat, daar in specie de Crimineele Justitie in Naam van syne Hoogheid binnen de Stad en Lande van Breda werd geadministreert; daar, wanneer 'er in deselve Stad en Lande van Breda quæstie is over dit regt, het welk door eenig misdaad werd verkort en geledeert, (onder reverentie) daar door niet het regt van Uw Hoog Mog., als de Hoogste Overheid, maar dat van den Heer en Baron als in Criminalibus de Jura Majestatica repræsenteerende en doende exerceeren, eeniglyk kan werden verstaan, mitsdien ook de Raad van Braband en het Officie Fiscaal sig met dat Regt en desselfs waarneeming niet kan nog behoort te melleeren, dat aan de Raad van Braband en het voorsz. Officie Fiscaal eeniglyk zynde gedemandeert de Superintendance over de Crimineele Jurisdictie, die Uw Hoog Mogende directelyk concerneert, of in Hoogst Derzelver naam werd geadministreert, maar nimmer aan Deselve eenige qualificatie, authoriteit of gesag gegeeven zynde, om die selve Superintendance te exerceeren nopens de waarneeming van de Crimineele Jurisdictie van Hoogstgedagte Heer van Breda, welgemelde Raade dan ook met deese Jurisdictie niets te doen heeft, en vervolgens is gedestitueert van allen wettigen titul en regt, om by form van subjectie de Officieren van dien selven Heer, even als waaren het Officieren van Uw Hoog Mog., over eenig prætens versuim in waarneeming van dat regt te calangeeren of te doen calangeeren, en ter verantwoording van Hun gedrag voor welgem. Raade op te roepen.

Op deesen grond, die wy hoopen ter fyner tyd, ten genoegen van Uw Hoog Mogende nader te sullen konnen adstrueeren, heeft dan ook syne Hoogheid met geene mogelykheid konnen gedoogen, dat

dat het Officie Fiscaal van Braband quasi ter naarkoming en tot maintien van verscheydene van Uw Hoog Mogende Placaaten en Resolutien Hoogst Desselfs Officieren, vi ordinariæ Jurisdictionis voor den Raad van Braband sou actioneeren.

BREDA. *Belang van den Domein-Raed op vorenstaende Brief.*

Dan gelyk de fundamenteele Principes, waar op Uw Hoog Mog. Placaaten en Ordonnantien in het stuk van de Crimineele Justitie in het algemeen berusten, by syne Hoogheid en Hoogst Desselfs Prædecesseurs altoos met de uyterste volvaardigheid zyn geadopteert, en daarom ook veele van Hoogst Derselver Plakaaten genoegsaam woordelyk zyn overgenomen, en andere, by ontstentenisse van eigene statutaire Wetten, als Landregten voor de Stad en Baronnie ingeroepen, om ook dien conform en op eenen soo veel mogelyk gelyken voet als in de andere deelen van Staats-Braband, het regt in den Lande van Breda te doen administreeren, soo heeft daar en boven syne Hoogheid even als syne Hooge Prædecesseurs altoos geconsidereert, dat de eerste grondregelen van het Publicq regt deese uniformiteit en instemming van Wetten onder de generaale hooge Souverainiteit van Uw Hoog Mog. billykten en requireerden; en het zyn die selfde algemeene grondregelen van order en decentie, die syne Hoogheid altoos sal blyven observeeren en eerbiedigen, voor al in sulke omstandigheden, en betrekkingen, waar in deselve souden konnen verstrekken ten algemeenen nutte en voordeele, selfs van die Landen en Plaatsen, waar in Uw Hoog Mogende van Hunnentweegen en in Hoogst Derselver Naam de Justitie doen administreeren.

Uit deese Consideratien profluеert van selve, dat, offschoon de Majestas Publica, voor soo verre die in de Stad en in den Lande van Breda door misdaden gekwest en geschonden word, resideert in de Persoon van den Heer en Baron, en door Hoogst Denselven werd gerepræsenteert, deselve Stad en Baronnie egter blyven uitmaaken een gedeelte der Generaliteits Landen, onder de Souverai-

BREDA. *Belang van den Domein-Raed op vorenstaende Brief.*

rainiteit van Uw Hoog Mog., en dat het gevolgelyk syne aanmerkelyke nuttigheid voor het algemeen hebben kan, dat, behalven de voorsz. uniformiteit van Wetten en Regtsoeffeningen, ook andere Communicatien, Correspondentien en dienstplegtigheden worden geobserveert, ten opsigte van de overige deelen van deese Souverainiteit, soo dra deselve de meerdere volkoomenheid, veiligheid en welvaart van alle de Leeden daar onder ressorteerende, konnen bevorderen.

En wy vertrouwen, dat, gelyk de Hooge Voorsaaten van den tegenswoordigen Heer en Baron die Principes van het algemeene of publicq Regt altoos met alle yver hebben gesoveert, en nimmer in gebreeke gebleven zyn, daar van duidelyke preuves te geeven aan Uw Hoog Mog., soo ook de eerste kennisgeevinge van Atroce Delicten in de Baronnie van Breda geperpetreert, met geen ander oogmerk zyn geschied, dan om bestendig te doen sien, hoe seer men altoos is gereed geweest ten algemeenen nutte mede te werken, en de Justitie in staat te stellen, om ook in andere deelen deeser Landen tegens die selfde Boosdoenders en haare Complicen met effect te vigileeren.

Deese selfde grondbeginselen zyn niet minder dierbaar aan syne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, den tegenswoordigen Heer van Breda, en het heeft Hoogst Denselven vervolgens niet seer aangenaam konnen zyn, dat men aan de zyde van den Raad van Braband, welke de voorsz. Deductie van den Advocaat Fiscaal de Haare gemaakt heeft, buiten en behalven de menigvuldige raisonnementen, waar van men, met eenen meer dan gewoonen yver heeft getragt sig te bedienen, om dit aansienlyk Landschap genoegsaam te reduiseeren tot eene gemeene en geringe Heerlykheid; aan Ons, die de eer hebben in Hoogst Dessels Naam en van Hoogst Dessels wegen ter defensie van de Geregtigheden der voorsz. Stad en Baronnie te paroisseeren, vry duidelyk diverse motiven heeft geimputeert, waar van Wy, en voor Ons selfs en als ge-

BREDA.

Belang van den Domein-Raed op voren-staende Brief.

getrouwe Dienaaren van Hoogstgedagte syne Hoogheid seer verre zyn vervreemt. En om vervolgens hier van, ter beantwoording aan de salutaire bedoeling van Uw Hoog Mog., ten einde hangende deese differenten tusschen den Raade van Braband en Ons, de Justitie geen den allerminsten schyn van nadeel of belemmering lyde, ten duydelyksten te doen blyken, geeven Wy U Hoog Mog. in eerbiedige overweeging, of niet provisioneel sal weesen voldaan aan alle de belangens, die in betrekking tot het voorsz. different met mogelykheid voor de Justitie konnen worden voorgestaan, en teffens aan alle de soo breed uitgemeetene huyverigheden en bekommeringen van den Raad van Braband en het Officie Fiscaal, sal zyn te gemoed gekomen, wanneer Wy van de Atroce Delicten, welke in de Stad en Baronnie van Breda mogten werden geperpetreert, aan den Raad van Braband kennis doen geeven, en van de ingewonnene Informatien Copien aan denselven Raade doen toekomen; niet uit eenigen hoofde van subjectie ofte van gehoudenheid, maar als een gevolg van de sugt die syne Hoogheid als Heer en Baron van Breda heeft, om in alles, soo veel mogelyk, meede te werken ter bevorderinge van de Administratie der Justitie over de gantsche Generaliteit, en als een preuve van Hoogstdesselfs yver voor de observance van alle goede orde, en voor het mainctien van de grondregelen van het Publicq regt, het welk soo wel deese goede order dicteert, als daar van een seeker guarand en de beste bescherming is.

Het kan dierhalven syne Hoogheid en Ons niet dan seer aangenaam zyn, dat Uw Hoog Mog., Justitie doende aan de gemelde gevoelens en sentimenten, het voorsz. provisioneel middel, als een blyk Onser deference aan Hoogst Derselver gerespecteerde intentie, sullen willen agreëeren, dog daar by teffens in aanmerkinge neemen, dat Wy het selve, behoudens alle reverentie, niet anders konnen voordragen, dan, mits blyvende de weder-

zyd-

BREDA. zydsche principaale sustenuen volkomentlyk in haar geheel en ongepræjudicieert.

Belang van den Domein-Raed op vorenstaende Brief.

Dit eene moeten Wy alleenelyk de vryheid neemen te observeeren, dat Wy geoordeelt hebben by deese Onse Consideratien en Propositie geene melding te konnen maaken van eenige provisioneele Oversending van de Inventarissen der Goederen van Delinquanten, waar toe het Officie Fiscaal van Braband al mede ten principaalen heeft gecontendeert; soo om dat deese Oversending of Communicatie niets gemeens hebben kan, met het nut, de order en het mainctien der algemeene Justitie, als in het bysonder, om dat het regt van Confiscatie puré en inconteſtabel aan syne Hoogheid als Heer van Breda competeert, en Hoogst Denselven daar van zynde in eene onwedersprekelyke possessie, deese oversending ten eenemaal overbodig weesen sou; terwyl Wy niet verwagten konnen, dat men aan de zyde van den Raad van Braband of het Officie Fiscaal, soude willen voorwenden, dat men uit deese Inventarissen behoort te kunnen afneemen, of 'er, ter vinding van de Crimineele kosten al of geene middelen by de Delinquanten voor handen waren; alsoo sulks (onder reverentie) op deese voorgestelde provisioneele schikking geene reflexie of impressie behoord te maaken; om dat daar door seer gemakkelyk aan het voornaamste deel van Ons principaal different, of namentlyk het Officie Fiscaal sig met Crimineele Delinquanten in de Stad en Lande van Breda, soude kunnen en mogen melleeren, eene notabele præjudicie soude konnen worden toegebragt, het welk wy nogtans vertrouwen, dat Uw Hoog Mog., hangende Hoogst derselver deliberatien, over een point van soo veel belang, en sonder de allergewigtigste redenen, aan syn Hoogheid niet sullen infligeeren.

Wy geeven dienvolgens aan Uw Hoog Mog. in eerbiedige overweeging, of Uw Hoog Mog., gesien en geëxamineert hebbende Ons voorsz. voorstel en het selve aggreëerende, niet souden konnen goedvinden te resolveeren en te verklaaren;

„ Dat

„ Dat den Raad van Braband provisioneel daar „ mede genoegen sal moeten neemen, dat Wy sor- „ ge sullen dragen, dat, hangende Uw Hoog Mog. „ deliberatien over de voorsz. principaale differen- „ ten, door de Officieren der Stad en Baronnie „ van Breda, Oosterhout, Rosendaal, Steenbergen „ en Princeland daar onder begreepen, aan den „ Raade van Braband kennisse sal worden gegeeven „ van alle Atroce Delicten en Copien der Infor- „ matien dien aangaande in te winnen, aan welge- „ melde Raade overgesonden, soodanig nogtans, „ dat sulks sal geschieden uit hoofde van zyne „ Hoogheids geneigtheid, om, volgens de grond- „ beginselen van het algemeene regt, soo veel in „ Hoogstdesselfs vermogen is, mede te werken „ ten nutte van de algemeene Justitie en Desselfs „ goede administratie, en geensints uit hoofde van „ eenige gehoudentheid ofte subjectie aan welge- „ melde Raade; en mitsdien alleen met dien ver- „ stande, dat de principaale sustenuen, soo aan de „ zyde van den Raade van Braband als van Ons, „ sullen blyven in haar geheel en ongepræjudi- „ cieert.

BREDA. *Belang van den Domein-Raed op vorenstaende Brief.*

Wy hoopen hier mede aan Uwe Hoog Mog. intentie allesints te hebben voldaan, en bidden God Almagtig Uw Hoog Mog. Persoon en Regeeringe te willen zeegenen met alle voorspoed, teffens de eer hebbende Ons met diep respect te noemen.

Hoog Mogende Heeren,

Uw Hoog Mog. onderdanige Dienaaren, de Raaden en Rekenmeesters der Domeinen van syne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, &c. &c. &c.

Geteekent,

A. Ardesch.

Hunne Hoog Mog. hebben hierop by voorraed nopens deze gewigtige vraeg op den 24 van Wintermaend 1776. een besluit genomen, en aldus be-

BREDA. behoudens ieders recht, voorzien, dat immiddels van de zwaere misdaeden aen den Raede van Braband wierde kennis gegevens, en teffens afschriften van de ingewonnene narigten overgezonden, zo als uit de Resolutie zelve is af te nemen.

Provisioneele Resolutie op voorsz. zaek. Is gehoord het Rapport van de Heeren Nagel en andere Haar Hoog Mog. Gedeputeerden tot de saaken van de Plaataaten en Reglementen, hebbende, ingevolge en tot voldoeninge van Haar Hoog Resolutie commissoriaal van den 18 Feb. laatstleeden, geëxamineert een Memorie van Mr. Joh. Frederik van Steelant, Advocaat Fiscaal van Braband, ten voorschreven dage, aan haar Hoog Mog. gepresenteert, waar by, om reedenen in het breede by de voorsz. Memorie geallegueert, aan Haar Hoog Mogende in consideratie heeft gegeven, of in aanmerking van gemelde reedenen en meer dan een hondert jaarige possessie, waar in den Raad van Braband en den Advocaat Fiscaal ten aansien van het point in de voorschreve Memorie ter neder gesteld, buiten alle tegenspraak waren, haar Hoog Mog. by eene te neemene Resolutie niet souden behooren goed te vinden, dat, hangende de deliberatien van haar Hoog Mog., over de Pointen opsigtelyk de Stad en Baronnie van Breda, tusschen de Raaden en Reekenmeesters der Domeynen van syne Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassau, en het Officie Fiscaal van Braband quæstieus gemaakt, en by de Missive en Deductie van voornoemde Raaden en Reekenmeesters van den 12 July 1773, en de Contra-Deductie van den Advocaat Fiscaal van Braband, in het breede verhandelt, en onverminderd het wederzydsche gesustineerde dien aangaande, de Officieren der voorn. Stad en Baronnie van Breda, een ieder in syn Districkt (even gelyk de Officieren der andere Quartieren van Braband) gehouden zyn te continueeren aan den Raad van Braband, soo als voorheen, kennisse te geeven van alle Moorden, Doodslaagen en Brandstigtingen, in de Stad en Landen van Braband voorvallende, als meede aan

aan deselve over te senden Copien authenticq van de ingewonnene Informatien en van den Inventaris der Goederen van de Delinquanten, of wel dat haar Hoog Mog. soodanige andere maatregulen gelieven te neemen en voorsieninge te doen, als ten meeste nutte der Justitie, en tot maintien der Placaaten in de Stad en Baronnie van Breda sullen oordeelen te behooren.

BREDA. *Provisioneele Resolutie op voorsz. zaek.*

En daar nevens, ingevolge en tot voldoeninge van haar Hoog Mog. Resolutie van den 19 deeser loopende Maand, geëxamineert hebbende eene Missive van de Raaden en Reekenmeesters der Domeynen van syn Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, houdende tot nakoming van haar Hoog Mog. Resolutie van den 18 Febr. laatstleeden, derselver Consideratien en Belang op de voorsz. Memorie van Mr. Johan Frederik van Steelant, Advocaat Fiscaal van Braband.

Waar op gedelibereert, en speciaal gelet zynde op de onderscheidene Declaratoiren door of namens syne Hoogheid by het voorsz. Belang gedaan; is goedgevonden en verstaan, dat de Raaden en Reekenmeesters der Domeynen van Hooggem. zyne Hoogheid sal worden aangeschreven, om op den voet van derselver Offertes, die voorsieninge te doen, dat, hangende haar Hoog Mog. deliberatien over de saak ten principaalen, de Crimineele Officiere der Stad en Lande van Breda, de Vryheden Oosterhout en Rosendaal, nevens de Stad en Baronnie van Steenbergen en de Heerlykheid Princeland daar onder begreepen, telkens van Atroce Delicten onder hunne respective Jurisdictien voorgevallen, aan den Raad en Leenhove van Braband kennis geeven, en teffens aan deselve oversenden Copien authenticq van de deswegens genomene en ingewonnen Informatien. (*)

En

(*) Wy zien hier uit, dat ons voor het ontvangen van dit stuk zelven, niet wel was berigt, als of ook de overzending der opschryvinge van de goederen van den misdaedigen in deze Resolutie was begrepen; het welk wy dus in zo verre, op bladz. 556. verzoeken te veranderen, en de woorden *opschryving der goederen* agter te laten.

BREDA. *Provisioneele Resolutie op voorsz. zaek.*

En is verder goedgevonden den Raad en Leenhove van Braband aan te schryven, om daar mede provisioneel en hangende haar Hoog Mog. voorschreve deliberatien genoegen te neemen, verklaarende niet te min haar Hoog Mog., dat gelyk deese provisioneele schikkinge niet in præjudicie der onderscheidene sustenues van voornoemde Raden en Reekenmeesters, in aansien der gepretendeerde Regten en Geregtigheden van de Stad en Landen van Breda sal verstrekken, nog daar uit eenige de minste consequentien in andere opsigten sullen mogen getrokken worden, even soo ook de contra-sustenues van den Raade en Leenhoove, mitsgaders van den Advocaat Fiscaal van Braband, dien aangaande hier door in het minste niet sullen zyn verkort, maar dat wederzyds vermeend Regt daar omtrent volkomen en ongekrenkt gelaaten werd. enz.

Geteekent, *H. Fagel.*

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Het is bekend, hoe dat zederd eenige jaren het begaen van grove misdaeden, moorden, rooven, steelen, en andere feitelykheden, die de rust en veiligheid der Ingezenen stooren, in de Landen van Overmaeze, byzonderlyk in 't Land van Valkenburg, zeer was toegenomen; het welk de oplettendheid van de waekzame Hooge Overheid hebbende opgewekt tot het naspooren van de eerste oorzaeken van 't kwaed, zyn dezelven bevonden gelegen te zyn in verscheidene misbruiken, die van tyd tot tyd waren ingeslopen, en voor het oog van den Souverain bedekt gehouden: als by voorbeeld, dat de Officieren of derzelver Stedehouders, Leenmannen of anderen, die hooge, middelbaere en lage Justitie oeffenden, hun voordeel zogten met de amten van Scheepenen of Gerichtsbodens of Vorsters

ſters te verkopen, te verpagten of op andere wyze geld of geldswaerde te ontvangen, en zodanige voorwaerdens te bedingen, waer door niet zelden de amtenaeren in het waernemen van hunnen poſt naer behooren geſtremd wierden; dat ook op zommige plaetſen geene dienaers of zogenaemde bedelvoogden waren om tegen de vagebonden en ſchooijers te waken; dat verders het draegen en gebruiken van zeer zwaere ſtokken of ander onbehoorlyk Geweer, tegens de Placaeten van H. H. Mog. zeer in zwang ging, en ook in het naſpooren en vervolgen van misdaden niet weinig oogluiking by de officieren gebruikt wierdt. Weshalven om nopens het een en ander te voorzien, en voor de veiligheid en ruſt der Ingezetenen dezer Landen te zorgen, hunne Hoog Mogende op den 2 dezer Bloeimaend eenige Placaten hebben gemaekt en naer gem. hunne Landen toegezonden en doen af kondigen. Het eerſte van die Placaeten is van dezen inhoud:

LANDEN VAN OVERMAEZE.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, Alle de geene die deeſe ſullen ſien of hooren leeſen, ſalut; Doen te weeten: Dat tot Onſe kenniſſe is gekoomen, dat in verſcheide Plaatſen in het Land van Valkenburg Overmaaze, als mede ſpeciaal in de Heerlykheid van Olne, Lande van Daalhem, Partage van deeſen Staat, ſedert eenige jaaren is gepractiſeert, dat veele Commiſſien van Scheepenen, Gerigtsbooden of Vorſters aldaar, door die geene aan welke de begeevinge van dien, in cas van vacatuure is gedemandeert, of deſelve word geëxerceert, zyn uitgegeeven aan ſoodanige Perſoonen, welke daar voor, by wyſe van koop, vergeldinge, als anderſints, een ſomme Gelds belooft, toegeſegt, of daadelyk betaald hadden, in ſoo verre dat de Meeſtbiedenden, voor anderen in het bekoomen dier Officien zyn gepræfereert geworden.

Verbod van verkoping der amten van Scheepenen, Gerechtsbodens of Vorsters.

Dat ook in de voorſchreeve Heerlykheid Olne

LANDEN VAN OVERMAEZE.

selfs de prys van elke vaceerende Commissie van Scheepenen, aldaar is gesteld op een somma van drie honderd guldens ligt Geld.

Verbod van verkoping der ampten van Scheepenen, Gerichtbodens of Vorsters.

Mitsgaders dat het ook is gebeurt, dat seeker Scheepen van Climmen, Meersen en Beek, in de noodsaakelykheid zynde, van Scheepens Ampten afstand te moeten doen, deselve alvoorens heeft verkogt of overgedaan voor een seer hooge somme Gelds.

Gelyk Wy meede vernoomen hebben, dat in de voorschr. Landen van Valkenburg verscheide Scheepenen aldaar, by het verkrygen hunner Commissien, sedert eenige jaaren zyn gebragt onder soodanige beloften, waar door deselven in sommige saaken, tot hun Ampt specteerende, belet wierden in seekere saaken, waar toe sy amptshalven wierden gecommitteert, vryelyk hunne stemmen te geeven, soo als sy in goede conscientie anders souden oordeelen te behooren; en selfs in sommige Commissien van Scheepenen, deselven zyn verpligt geworden, om gratis te præsteeren Diensten, ten behoeve van den Heer der Heerlykheid, waar toe zy niet gehouden of verpligt waren, en selfs geen relatie of betrekking tot het Scheepens Ampt hadden.

En eindelyk, dat op eenige Plaatsen in de voorsz. Landen, de Secretarissen of hunne Substituten, te gelyk van deselve Bank of Gerigte Scheepenen zyn.

Alle het welke zyn verregaande onbehoorlyke saaken, na Regten, Wetten en Privilegien van de voorsz. Landen allesints verbooden, waar door de eer der Justitie verkort, veele ongeregeltheden werden veroorsaakt, en de goede Ingezeetenen aan vexatien en exactien worden bloodgesteld, en het te dugten is, dat alle deese quaade practycquen nog langer souden continueeren, en verder algemeen uitgebreid souden werden, indien daar inne door Ons niet soude worden voorsien.

Soo is 't, dat Wy, by deliberatie van den Raad van Staate der Vereenigde Nederlanden, hebben goedgevonden, ten overvloede te verklaaren, soo als Wy verklaaren by deese, dat het niet en is toegelaaten aan Onse Onderzaaten, Officieren of der

sel-

selver Substituten, Vasallen of anderen, exerceerende hooge, middele, of laage Justitie, binnen On se voorsz. drie Landen van Overmaaze, hun profyt te doen met de voorsz. Officien van Scheepenen, Gerigtsboden of Vorsters, door voor de Commissien van dien, by middel van verkoopinge, verpagtinge, vergeldinge, als andersints, in wat maniere dat het selve soude moogen weesen, Geld of Geldswaarde te ontfangen.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van verkoping der amten van Scheepenen. Gerechtbodens of Vorsters.

Verbiedende wel expresselyk alle Onse Onderzaaten, voor de collatie, afstand, of commissie der voorsz. Officien, groote of kleine, hoedanig die souden mogen zyn, onder wat prætext, te ontfangen, te geeven, of te belooven eenige erkentenisse in Geld of Geldswaarde, directelyk of indirectelyk; op pœne van te sullen verbeuren, het vier dubbeld van de somme of waarde van het geene alsoo gegeven en ontfangen sal zyn, te verbeuren soo wel by de geene, die het selve gegeeven, als ontfangen sullen hebben; dat daarenboven de Officien, alsoo verkreegen, sullen vaceeren ipso facto, en daadelyk impetrabel zyn; en dat, boven de voorsz. pœnen, die daar inne hun sullen misgrepen hebben, gevende of ontfangende eenige dingen, door den Fiscaal van Braband terstond van hunne Officien sullen werden geremoveert, en voor onbequaam gehouden worden, om eenige andere Officien ooit te bedienen; als mede andere bequaame Persoonen in hunne plaatse sullen werden gesurrogeert, even als Wy by het veertiende Art. van Ons Reglement op de Politicque Reformatie, van dato 1 April 1660, in opsigte van de Pausgesinden, voor Luyden van de Gereformeerde Religie gepræfereerd, hebben gestatueert; sonder dat hier inne eenige conniventie, mitigatie of moderatie sal mogen werden gebruikt.

Gelyk Wy meede op deselve pœnen verbieden, dat van Scheepenen sullen werden gevordert, of door deselve sullen werden gedaan eenige belofte, hoe genaamt, als die vervat zyn in het Formulier van den Eed, agter het vyftiende Articul van Ons voorsz. Reglement gesteld; en dat vooral geen ef-

LANDEN VAN OVERMAZE.

Verbod van verkoping der amten van Scheepenen, Gerechtbodens of Vorsters.

fect sullen sorteeren, of eenigsints sullen mogen worden agtervolgt soodanige geloften of verbintenissen, het zy reeds gedaan, of nog te doen, waar door gemelde Scheepenen souden zyn belet, hunne stemmen of advisen vry, onbedwongen, en sonder aansien van Persoonen, te geeven in saaken, welke aan hun Amptshalven werden voorgesteld, of waar toe zy in Commissie zyn gesteld; mitsgaders om gratis te præsteeren eenige Diensten, waar toe sy amptshalven niet zyn verpligt, of bevoegt souden zyn der selver jura en vacatien te vorderen.

Dat, om de voorsz. onbehoorlyke practyqquen des te beeter tegen te gaan, de Scheepenen, alvoorens sylieden tot het aanvaarden hunner Bedieningen werden toegelaaten, niet alleen sullen moeten doen den Eed, volgens het voorschreve Formulier, agter het soo evengem. vyftiende Art. gesteld; en de Gerigtsbooden of Vorsters den Eed, welke van deselve tot nog toe gewoonlyk is afgevordert alvoorens hun Officie te aanvaarden; maar dat ook voorn. Scheepenen, Gerigtsbooden of Vorsters speciaal met solemneelen Eede sullen moeten sweeren. „ Dat sy, nog „ door haar selven, of door haare Huisvrouwen, Kin„ deren of Familie, op wat wyse, het zy directelyk, „ of indirectelyk hebben belooft, of gegeeven eenige „ dingen, hoe klein deselve ook mogten zyn, om te „ verkrygen haare voorsz. Officien; en dat, voor „ soo veel hun concerneert, sy desaangaande sig „ exactelyk sullen reguleeren na den inhoud van Ons „ Placaat van 10 Dec. 1715, tegens het neemen van „ verboodcn giften en gaven geëmaneert."

Waar van de respective Secretarissen gehouden sullen syn, in een der Registers van hunne Secretarye behoorlyke aanteekeningen te houden, dat de voorschreeve Eeden zyn afgelegt; mitsgaders tegens betaalinge van hun reedelyk Salaris woordelyk te Registreeren de uitgegeeven Commissien der aangestelde Scheepenen, Gerigtsbooden of Vorsters, waar van ten allen tyde aan Onsen Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Braband visie sal moeten worden gegeeven.

Ein-

Eindelyk hebben Wy goedgevonden en verstaan, dat alle de geene, welke te gelyk Scheepenen, Secretaris of substitut Secretaris zyn van een en deselve Bank of Gerigte in Onse voorsz. Landen van Overmaaze, strydig met Onse intentie, vervat in het 55ste Art. van Ons Reglement, styl en manier van Procedeeren in deselve Landen, van dato 15 Octob. 1663, binnen den tyd van veertien dagen na de Publicatie deeses sullen moeten afstand doen, het zy van het Scheepens, het zy van het Secretaris Ampt, welke sy te gelyk bekleeden; en dat dadelyk andere bequaame en gequalificeerde Persoonen in hunne plaatse sullen moeten worden aangesteld.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van verkoping van amten van Scheepenen, Gerechtboden of Vorsters.

Dat, in gevalle by vervolg in dat opsigt wederom, contrarie Onse intentie, een en deselve Persoon tot de waarneeminge van het Scheepens en Secretaris Ampt van een en deselve Bank of Gerigte wierde aangesteld, de soodanigen door de Fiscaal van Braband terstond geremoveert, en anderen in haarlieder plaatse, soo wel tot de Bedieninge van het Secretaris-, als van het Scheepens Ampt sullen worden gesurrogeert, selfs ook in de Steden, Dorpen en Heerlykheden, Particulieren toebehoorende; en sullen de Officiers haar hebben te wagten, van Ons hier inne te abuseeren, op poene van vyftig guldens, en voorts arbitrale correctie; welke boeten en amenden, uit deesen Onsen Placaate resulteerende, geapplicecrt sullen werden, de helft voor de Fiscaal van Braband, en de wederhelft voor den Aanbrenger; behalven dat den Aanbrenger sal genieten impuniteit, in gevalle hy medepligtig mogte weesen, het zy aan het neemen van de giften of geschenken, by dit Ons Placaat verbooden, het zy aan het geeven of belooven van deselve; in welk laatste geval, boven de voorsz. helfte, aan den selven gerestitueert sal werden, het geene hy soude mogen hebben gegeeven, en quytgescholden het geen hy soude mogen hebben belooft.

Lastende en beveelende voorts Onsen Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van Braband en de voorsz. Landen, sig exactelyk te informeeren op

LANDEN VAN OVERMAZE.

de observantie van het gunt voorschreven is, en tegens de Overtreeders van dien, sonder eenige conniventie, verdrag of dissimulatie te procedeeren soo als het behoord.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie komen te prætendeeren, soo sal dit Ons Placaat werden gepubliceert en geaffigeert ter audientie van de Rolle van den Raade en Leenhove van Braband alhier in den Hage, en voorts alomme ter plaatse daar men gewoon is binnen Onse Landen van Overmaaze soodanige publicatien en affixien te doen. enz.

Het tweede Placaet luidt in deze bewoordingen:

Bevel van Dienaers te houden, en de Vagabonden te weeren.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; Allen den geenen die deesen sullen sien ofte hooren leesen, salut: Doen te weeten, dat tot Onse kennisse is gekoomen, dat Ons Placaat van den 14 July 1775 op verscheyde Plaatsen in Onse drie Landen van Overmaaze tegens de Vagabonden, Schoyers en Bedelaars, niet na behooren word geobserveert en selfs ook niet behoorlyk ter executie kan worden gesteld, door dat in de Dorpen en sommige Heerlykheden niet zyn eenige Dienaars der Justitie, of soogenaamde Bedelvoogden, door welke soodanige Vagabonden, Schoyers en Bedelaars belet worden binnen Onse Landen te komen, of daar in zynde uit deselve verdreven, als mede die daar weder inne komen, geapprehendeert werden, ten einde in gevolge Ons voorsz. Placaat tegens de soodanige kan worden geprocedeert, waar door Onse goede Ingezeetenen der voorsz. Landen groote overlast komen te lyden en buiten staat gesteld worden, omme aan arme en behoeftige Ingezeetenen de noodige onderstand te geeven.

Dat ook veele Roomsche Geestelyke Persoonen van de nabuurige Landen, onder andere Mogentheden behoorende, by continuatie in Onse voorsz. Landen komen op soogenaamde getyden, en van de Ingezeetenen ophaalen Geld, Eetwaaren en wat dies

LANDEN VAN OVERMAAZE.

Bevel van Dienaers te houden, en de Vagebonden te weeren.

dies meerder is, tot groot beswaar der goede Ingezeetenen.

Zoo is 't, dat Wy daar in willende voorsien en daar op ingenomen hebbende het Advis van Onsen Raade van Braband, en de Landen van Overmaaze, goedgevonden hebben te ordonneeren en te statueeren, gelyk Wy ordonneeren en statueeren by deesen, dat Ons voorsz. Placaat van 14 July 1775 in de voorsz. Landen van Overmaaze exactelyk sal moeten worden agtervolgt; en ten einde alle Vagabonden, Schoyers en Bedelaars te beeter uit Onse Landen werden geweert en de Officieren in het apprehendeeren en bewaaren van crimineele Misdaadigers ook spoedige adsistentie kunnen bekomen, soo authoriseeren en gelasten Wy by deese de Regten en Geërfdens der respective Dorpen en Heerlykheden, van ten spoedigste in ieder Bank of Dorp, en in de Heerlykheden, met concurrentie der Heeren dier Heerlykheden, aan te stellen en voortaan te houden een of twee Beedelvoogden, na maate van de uitgestrektheid der Jurisdictie van die Plaats; op soodanige Instructie en Tractementen, ten lasten van de Gemeente van elke Plaatse, als tot executie van Ons voorsz. Placaat tegens de vreemde Beedelaaren bevonden sal werden te behooren.

Welke Beedelvoogden niet sullen mogen worden gebruikt in de particuliere dienst van de Officieren of Scheepenen, geen betrekking hebbende tot de Gemeente, of de administratie der Justitie, op pœne van cassatie van soodanige Officier en Scheepenen, welke deselve ten hunne particuliere dienst sullen hebben gebruikt gehad; maar dat de voorschreeve Bedelvoogden egter gehouden sullen zyn de Officieren te adsisteeren in het apprehendeeren en bewaaren der crimineele Misdadigers, mitsgaders by het doen executeeren der crimineele Vonnissen, niet alleen ter Plaatse, waar sy sullen zyn aangesteld, maar ook in de nabuurige Plaatsen binnen Onse voorschreeve Landen, na dat daar toe aan den Officier van de Plaats, of by syn absen-

LANDEN VAN OVERMAAZE.

tie aan den oudste der Scheepenen in rang, daar toe behoorlyk versoek sal zyn gedaan, en de versogte adsistentie sal zyn geaccordeert, waar omtrent Wy willen dat alle Onse, en der Vasal-Heeren Officieren, mitsgaders de respective Scheepenen alle facilliteit sullen gebruiken, sonder gemelde adsistentie te mogen wygeren, dan in cas sy lieden hunne Beedelvoogden ten dienste der Justitie selfs op soodanige tyd binnen hun Jurisdictie noodig mogten hebben.

Bevel van Dienaers te beaden, en de Vagebonden te weeren.

Verbiedende en interdiceerende meede wel expresselyk by deesen aan alle, en een ieder, van wat staat of conditie hy soude mogen weesen, van iets te mogen geeven aan eenige vreemde Bedelaars, of Roomsche Geestelyke Persoonen van vreemde Districten, van welke order deselve souden mogen weesen, geene uitgesondert, op verbeurte telkens van een boete van vyf en twintig guldens, te appliceeren een derde ten behoeven van den Officier, een derde ten behoeve van de Armen van de Plaats, en het resteerende derdepart ten behoeve van den Aanbrenger, welke boetens by parate executie door de Officieren sullen worden ingevordert.

Interdiceerende ook alle vreemde Roomsche Geestelyke Persoonen, van wat order deselve souden mogen zyn, om in Onse voorschreeve Landen van Overmaaze op getyden te gaan, eenig Geld, Eetwaaren of andere Goederen by de Ingezeetenen op te haalen, van deselve te ontfangen, of aan te neemen, onder wat voorwendsel of benaaminge sulks soude mogen weesen, op pœne dat deselve contrarie deese Onse Interdictie gedaan hebbende, ende daar van overtuigt werdende, voor altoos sullen worden gebannen uit Onse Landen, en daar na daar weder inkoomende, daadelyk sullen werden geapprehendeert aan den Lyve publicquelyk sullen worden gestraft, en voorts den Lande worden uitgejaagt.

En ten einde de inhoud van deese alomme geobserveert en punctueelyk nagekoomen werde,

las-

laften en beveelen Wy Onfen Advocaat Fifcaal en Procureur Generaal, mitsgaders alle Onfe en Onfer Vafallen Officieren, Jufticieren, en Onderzaaten in de Lande van Overmaaze hen exactelyk, na het geen voorfchreeven is, te reguleeren, fonder eenige conniventie, verdrag of diffimulatie.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie koome te prætendeeren, foo fal dit Ons Placaat meede alomme werden gepubliceert en geaffigeert ter plaatfe daar men gewoon is binnen Onfe Landen van Overmaaze, foodanige publicatien en affixien te doen. enz.

Het derde Placaet is vervat in deze woorden:

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; Allen den geenen die deefen fullen fien ofte hooren leefen, falut: Doen te weeten, dat Wy in ervarenifse zyn gekoomen, dat niettegenftaande Onfe Placaten van den 6 September 1661, 25 Novem ber 1665, 4 Jnny 1683 en andere, de Doodflagen, Vechteryen, het dragen van onbehoorlyk Geweer, en verdere ongeregeldheden, niet alleen niet en komen op te houden, maar felfs, vooral in Onfe Landen van Overmaaze, meer en meer toeneemen, feer veroorfaakt werdende door het dragen en gebruiken van zeer fwaare Stokken, voorfien met Knotfen, Pinnen beflaagen met Yfer, Koper en ander Metaal.

Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.

Dat ook verfcheide abuifen en faulten gecommitteert werden by eenige van Onfe en Onfer Vafallen Officieren in Onfe Landen van Overmaaze, aangaande de Crimineele faaken, ofte vervolging van Misdaden, het zy in het conniveeren, diffimuleeren, compofeeren, tranfigeeren, ofte wel in het pleegen en uiteeren van andere onbehoorlykheden, ende indirecte middelen, ten regarde van de faiten ofte delicten, ftraffe ende correctie vereiffchende, niettegenftaande Onfe voorige Placaten, Reglementen en Ordonnantien daar tegens gemaakt.

Zoo

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Zoo is 't, dat Wy daar tegens nog nader willende voorsien, alvoorens gehad hebbende het Advis van Onsen Raade van Braband ende Landen van Overmaaze, by vernieuwing van Onse voorige Placaten, Reglementen en Ordonnantien, welke Wy willen dat in allen opsigte sullen geobserveert en nagekoomen moeten worden, voor soo verre deselve niet speciaal by deesen sullen zyn gealtereert, voorts hebben goedgevonden te ordonneeren, gebieden en statueeren, gelyk Wy ordonneeren, gebieden en statueeren by deesen, dat voortaan niemand sig sal hebben te vervorderen (uitgenoomen Onse Officieren en met der selver kennisse hunne Dienaaren van Justitie) met eenige Zakpistolen of ander Schietgeweer, als meede met lange Messen met spitse punten, Stokken met Degens, Priemen, ofte die van ondere met Knotsen, Pinnen, ende met Yser, Koper ofte ander Metaal voorsien ofte beslaagen zyn (sullende oversulks aan niemand gepermitteert weesen eenige andere Stokken te dragen, dan de sulken die van ondere en boven niet excederen de dikte van een ordinaire Rietstok) ofte met eenig ander onbehoorlyk Geweer hoe genaamd, sig bedektelyk of openbaarlyk te wapenen, ofte met sig te dragen, op poene, dat by soo verre iemand met ter daad daar op bevonden werd, ofte met geloofwaardige getuigenis beweesen kan worden, sulks gedaan te hebben,

Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.

Voor de eerste reise zal verbeuren vyf en twintig Guldens, voor de tweede reise vyftig, en voor de derde reise Gonderd Guldens, boven Bannissement voor eenige jaare ter discretie van den Rechter.

En by soo verre iemand met eenig Schietgeweer op of na een ander schiet, ofte met een Mes, Stok als voorschreeven is, ofte ander onbehoorlyk Geweer op ofte tegens iemand trekt, ofte opligt, het zy den selve daar meede quetse of niet, sal verbeuren een boete van vyftig Guldens, en soo hy daar meede iemand swaarder Wonden infligeert dan een Keur-Wonde (*) vyf en seventig Guldens, en boven

(*) Een *Keur-wonde* is een wond van anderhalf lid groot. Zie KILIAEN.

ven dien nog aan den Lyve ſal geſtraft worden na exigentie van ſaaken. Ordonneerende en ſtatueerende meede, dat in gevalle eenig Delinquant de voorſchreeve boetens niet ſoude kunnen betaalen, deſelve in plaats van dien met publicque geeſſeling en banniſſement ſal werden geſtraft. Voorts ordonneeren en ſtatueeren Wy meede, dat ſoo wanneer iemand op of tegens een ander trekt een gemeen Mes, het zy daar meede iemand grieft of niet, ſal verbeuren vyf en twintig Guldens, gelyk ook verbeuren ſal, die iemand dreigt met een ſwaarder hand, het ſy Stok, Kan of anderſints te ſlaan, ſchoon hy den ſelve daar meede niet en raakte of quetſte.

LANDEN VAN OVERMAEZE. *Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.*

En nadien Wy verders in ervaringe gekomen zyn, dat verſcheide Slageryen en Vechteryen geſchieden met voorbedagte weete, koele moede, en met opſet, by daage en by nachte, ſoo in publicque Huiſen, Herbergen, als op publicque Heeren Straaten en Wegen by aanrandinge, ſamenrottinge als anderſints, en dat veele Officieren over ſoodanige Deliƈten met de Delinquanten composeeren, en ſig met Geldboeten contenteeren, ſelfs buiten kennis en decreet van de Rechters; ſoo hebben Wy goedgevonden tot voorkoming van al het ſelve, te ordonneeren en te ſtatueeren, gelyk Wy ordonneeren en ſtatueeren by deeſen, dat voortaan Onſe Officieren tegens ſoodanige Delinquanten, als publicque Straatſchenders en Perturbateurs van de gemeene ruſte, extraordinarie ſullen procedeeren, het ſy by apprehenſie ofte indaging in Perſoon, ſullende de Rechters gehouden weeſen deſelve boven de geincurreerde amende en de vergoedinge van de koſten, ſchaden en intereſſen, de gequetſte toegebragt (het welk Wy willen en begeeren, dat door den Rechter, welke ſal zyn competent, om te oordeelen over het voorſchreeve deliƈt, te gelyk by deſſelfs Vonniſſe tot eene ſeekere ſomme na billykheid en de qualiteit van den Gequetſten ſal moeten worden getaxeert) te ſtraffen met in-

car-

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.

carceratie, bannissement, en zelfs met Lyfstraffe, na exigentie van saaken. En ten einde des te beeter ontdekt worden de Daaders van soodanige faiten, gelasten en beveelen Wy aan alle Herbergiers, dat soo dra ten hunnen Huise eenige Slagerye sal zyn voorgevallen of dat deselve by of ontrent hunne Huisen werde geperpetreert, na dat eenige rusie of oneenigheeden ten hunne Huise is geweest, dáar van aanstonts sullen moeten kennis geeven aan den Officier hunner Woonplaatsen, of by dessells absentie aan die geene, welke de saaken van den selven Officier waarneemt, en in gevalle bevonden mogt worden, dat soodanig Herbergier daar omtrent in gebreeke soude komen te blyven, of onwillig waare, van het geen ten synen Huise en in syn byweesen voorgevallen is, een behoorlyke Verklaaring onder Eede, of presentatie van dien te passeeren, soodanige Herbergier verbeuren sal, de eerste reyse, een boete van drie Guldens voor elke dag, dat hy daar inne nalatig of onwillig is geweest, en de tweedemaal, boven gelyke boete, den tyd van ses weeken, en de derdemaal voor altoos sal werden geinterdiceert eenige Herberg te houden binnen Onse Landen; en dat in cas eenig Herbergier aan den Officier of Rechter van syne Woonplaats bevonden word tegens de waarheid voorgegeeven te hebben, den Dader of Daders niet te weeten of niet gekent te hebben, deselve voor altoos sal worden gebannen uit Onse Landen van Braband en Overmaaze, sonder ooit of ooit daar inne wederom te komen, op pœne van swaarder straffe.

En nadien de menigvuldige Kermissen ende Feestdaagen dewelke van tyd tot tyd op verscheide tyden en plaatsen door de Ingezeetenen van Onse Landen van Overmaaze gehouden en geviert worden, veel de oorsaaken zyn en aanleyding geeven tot Vechteryen, Slageryen en andere ongeregeldheeden, soo hebben Wy goedge-

von-

vonden alle deselve Kermissen te verbieden, mits-gaders voor altoos af te schaffen in Onse voor-schreeve Landen, in soodanige Kermis-Week als men tot nog toe gewoon is geweest deselve te vieren, soo als Wy deselve verbieden en afschaf-fen by deesen, sullende geen der selver Kermis-sen voortaan op eene andere tyd meer gehouden moogen worden als op den eersten Sondag na den 11 November jaarlyks, en welke generaale Ker mis uiterlyk en ten langsten niet meer, als drie daagen, sal mogen duuren; sonder dat op die daagen in de Roomsche Kerken eenige buitenge-woone dienst sal mogen werden verrigt, als die tot nog toe op de gemelde drie daagen gewoone-lyk is verrigt geworden.

LANDEN VAN OVERMAEZE. *Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.*

En alsoo Wy verder in ervaaring zyn gekoo-men, dat sommige Schouten, Scheepenen, Se-cretarissen en Bodens de Officieren door Ons aan-gesteld, of der selver Substituten, met swaare kosten beswaaren, soo in het neemen van Infor-matien, Visitatien en Gerigtskosten, in saaken, waar in alleen pro Justitia word geageert, sonder dat de Officieren daar uit voor sig selven eenig voordeel genieten, en dan ter contrarie van som-mige Officieren, door Onse Vasallen aangesteld, niets desweegens word gevordert, waar door de Officieren, door Ons aangesteld, worden afge-schrikt na behooren te informeeren en te ageeren in saaken, waar van geen præmien, amenden of boetens kunnen worden getrokken;

Soo is 't, dat Wy tot voorkoming van het sel-ve, by deese verklaaren Onse wille en intentie te zyn, dat de respective Schouten, Scheepenen, Secretarissen en Bodens niets ten lasten van On-se, en Onser Vasallen Officieren mogen vorde-ren, maar ter contrarie gratis der selve Officie respectivelyk gehouden zyn te præsteeren in saa-ken, waar in deselve Officieren alleen pro Justi-tia informeeren en ageeren buiten eige profyt, soo wanneer van de Delinquanten niets te haalen is,

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.

is, of dat tegens deselve als voortvlugtig by contumacie word geprocedeert, dan dat daar en tegen in die gevallen, waar in de Officieren ontvangen eenige amendes, sy te gelyk sullen sorg dragen, dat voldaan werde het gunt Schout, Scheepenen; Secretaris en Bode respectivelyk is competeerende, soo wegens het hooren van Getuigen als anderzints, of dat, by nalatigheid van dien, soodanig Officier voor de voldoeninge dier jura sal zyn aansprekelyk en verbonden. Sullende ook alle Officieren, in gevalle de saake tot compositie over de poene en mulcte gedisponeert is, gehouden weesen over het gecomposeerde fait in een gebonde Register, daar toe affonderlyk te houden, Acte te laten opstellen onder de Signature van den Secretaris, en eenen Scheepen van het Ressort van den Misdaadiger, waar inne de amende of mulcte, mitsgaders de onkosten, doch separatelyk en distinctelyk van den andere sullen werden gespecificeert en uitgedrukt de soorte van het fait, misdaad of crimen, waar over deselve compositie geschied, in welk Register ook sullen worden geschreeven alle propositien van den Officier, omme Decreet van apprehensie of Dagvaardinge in Persoon, met de dispositie daar op gevallen, als meede alle crimineele Vonnissen, soo interlocutoir als diffinitief, waar af de Secretarissen gehouden sullen zyn voor het einde van de maand February, van jaar tot jaar, een dubbeld Cohier of Extract authenticq te senden aan Onsen Raade van Braband, onder haare Signature, om door het Officie Fiscaal gevisiteert en geëxamineert te worden, op verbeurte van vyftig Guldens in cas van nalatigheid, of voor elk defect, dat daar inne bevonden sal worden door den Secretaris gecommitteert te zyn. En by aldien bevonden word, dat de Officieren voortaan mogten hebben gecomposeert over eenig fait, sonder dat daar van is gemaakt een Acte in voege voorschreeve, sal soodanig Officier verbeuren

ter-

telke reyse drie dubbeld van het gunt, deselve Officier, wegens zodanige Compositien heeft ontfangen, onverminderd de correctie of straffe plaats hebbende tegens onbehoorlyke compositien, by aldien deselve souden zyn geschied over faiten en delicten, waar over na rechte of Onse voorige Placaaten geene compositien zyn toegelaaten.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

En alle welke boetens by de Officieren of Secretarissen verbeurt werdende sullen worden geprofiteert, voor een derde door de Hooge Overheid, een derde door den Fiscaal van Braband en het overige derde door den Aanbrenger.

Verbod van 't draegen van Geweer, van vegten enz.

En in gevalle de Officieren voortaan nalaatig mogten weesen, om na behooren de bewysen of informatien in te winnen, soo dra tot hunne kennisse sal zyn gekoomen, dat eenig delict is geperpetreert waar over aan hen de kennisneeminge competeert, soo authoriseeren en ordonneeren Wy by deesen Onsen Procureur Generaal ten koste van soodanige nalatige Officieren de bewysen en informatien in te winnen, en tegens den selven Officier, als meede tegens den Misdadigen voor Onsen Raade en Leenhove van Braband alhier in den Hage, sonder eenige conniventie of dissimulatie te procedeeren, gelyk hy bevinden sal te behooren.

En op dat niemand van het geen voorschreeven staat eenige ignorantie hebbe te pretendeeren, soo ordonneeren Wy, dat dit Ons Placaat meede alomme sal worden gepubliceert en geaffigeert ter plaatse daar men gewoon is binnen Onse Landen van Overmaaze soodanige publicatien en affixien te doen. enz.

In het vierde Placaet verbieden hunne Hoog Mog. scherpelyk het wegnemen, afsnyden of uittrekken van de veldvrugten, uitschudden van schooven of gerven, te velde staende, of anderzints die te rooven en te neemen, geweldelyk

LANDEN VAN OVERMAZE.

delyk of bedriegelyk tegens de wille van den eigenaer; het breeken, kappen en schenden van boomen enz. op straffen, als breeder uit het placaet zelf kan worden afgenomen.

Verbod van steelen van groentens, kappen van boomen enz.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, Alle de geene die deese sullen sien of hooren leesen, salut; Doen te weeten: Alsoo tot Onser kennis gekoomen is, dat, vooral in Onse Landen van Braband Overmaaze, veele moetwillige en baatzoekende Menschen sig verstouten, soo by daagen als by nagten, de Granen en Veldvrugten uit den Velde te steelen en te rooven, de besaayde Landen af te snyden, en de wasschende Vrugten uit de Aarde te delven en te haalen, als meede, dat deselve zig niet ontsien alle soort van Hout in de Bosschen of elders staande, weg te neemen en te rooven, door de Takken van de Boomen en ander groeyend groen Hout af te scheuren en af te hakken, en verders omme onder scheyn of voorwendsel van het droog- of soogenaamt Kraakhout te gaan raapen, en dorre Takken van Boomen af te breeken in de Bosschen of Plantagien, als ook uit puur geweld en moetwil het groen groeyend Hout te kreuken, te breeken, om het selve daar na als droog Hout met haar te sleepen en vervoeren, waar door die Plantagien en Bosschen seer werden geruïneert, de Boomen geschonden en de Bosschen seer dun en ydel van Hout werden gemaakt, mitsgaders uit de groene of dorre Heggen en Tuynen, om de Weyden en Beempden gesteld, ten einde de Ingezeetenen door des andere weydende Beesten geen schaade werde toegebragt, het Hout te breeken, en deselve Heggen en Tuynen te beschaadigen; dat ook verders deselve sig durven onderwinden, van de Heyningen, Heggen, Muuren en Poorten te beklimmen, ja die met geweld te breeken, en alsoo te koomen in de

particuliere Thuynen, Boomgaarden en Plantagien, om de Aard- en Boomvrugten en andere saaken daar uit te steelen, de daar in geplante Boomen en Heggen uit de grond te haalen, of aan stukken te hakken en te breeken.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Dat ook sommige Veldboden quasi voor hun oppassen en vigileeren in den Oogst, sig niet ontsien om ongevraagt of buiten weeten of toestemming van den Eigenaar, een Winter- en Soomergerve by nagt en ontyden uit het Veld te neemen en na Huis te haalen. Alle welke moetwilligheden, dieveryen en geweldenaryen ten hoogsten strafbaar zyn.

Verbod van steelen van groentens, kappen van boomen enz.

Soo is 't, dat Wy daar inne willende voorsien, en daar op ingenoomen hebbende het Advis van Onse Raaden van Braband en de Landen van Overmaaze goedgevonden hebben te ordonneeren en te statueeren, gelyk Wy ordonneeren en statueeren by deese, dat niemand gepermitteert sal weesen eenigerhande Graanen, Veldvrugten of Groentens ten Velde staande, weg te neemen, af te snyden of uit te trekken, nogte eenige Schooven ofte Gerven te Velde zynde, uit te schudden, nogte andersints die te rooven, en te neemen, geweldelyk ofte bedriegelyk tegens den wille van den Eigenaar, onder wat voorwendsel sulks soude mogen weesen: Soo als meede aan niemand, van wat staat of conditie hy zy, geoorloft sal weesen in de Bosschen, Plantagien, publiecque Weegen of andersints eenig groen Hout of Takken te raapen, van de Boomen af te breeken, trekken of kappen, of deselve eenigsints te schenden; sonder daar toe alvoorens te hebben verkreegen het consent en toestemming van de respective Eigenaars, gelyk ook geen dor Hout of Takken, om onder prætext van dor Hout te sprokkelen of kappen geen occasie te hebben het groen Hout te verderven, of ietwes anders te onderneemen, waar door de groene en groeyende Plantagien, en de Boomen souden kunnen wor-

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van steelen van groentens, kappen van boomen enz.

den gekrenkt en geschonden, de Bosschen ydel en dunne van Hout gemaakt, en de Weegen van Boomen ontbloot, op pœne dat soodanige het een en ander doende als openbaare Dieven en Geweldenaaren, aan den Lyve of andersints na exigentie van zaaken, zonder eenige conniventie, gestraft sullen worden: Gelyk als ook met gelyke pœne, en selfs na exigentie van saaken met de straf des doods, tegen de inbraaken gestatueert, sullen gestraft worden die geene, dewelke sig des nagts over Gragten, Heyningen, Muuren of Poorten begeeven; ofte die met geweld breeken, en alsoo komen in particuliere Thuynen, Boomgaarden en Plantagien, om daar uit eenige Peulryssen, Boonstaken, Aard- en Boomvrugten of andere saaken daar gevonden wordende te steelen, weg te neemen en te bederven; en by soo verre eenige Eigenaar of Huurder van Landen, Thuynen, Plantagien en Boomgaarden, iemand daar inne bevind, die zig des nagts over Gragten, Heyningen ofte Muuren begeeven, ofte over deselve hadde geklommen, de voorsz. of andere Goederen quam te vervoeren, steelen of verderven, sal het den Eigenaar, Huurder, of der zelver Dienaaren vry staan op soodanige Rover of Rovers met Roers of ander Geweer te mogen afgaan en schieten, ook met voorkennis van den Officier van de Plaats, Voetangels, Sprenkels en diergelyke Instrumenten te leggen, mitsgaders Honden op haar los te laaten; en indien iemand het zelve doende, eenige van al sulke Rover of Rovers daar over quaame te grieven en quetsen, ook alwaar het den alsoo Gequetsten van de quetsuur quam te sterven, zal daar om in geen pœne, straffe, boete, of breuke vervallen, maar zal het zelve als gedaan tot bescherminge van syn of haar eige goed verstaan worden wel en wettelyk gedaan te zyn; en nadien soodanige Nagtdieven en Geweldenaaren dikwils niet kunnen worden ontdekt en agterhaald, soo

ſoo werden alle Officieren in de drie Landen van Overmaaze by deeze geauthoriſeert en gequalificeert, om wanneer zal conſteeren by geregtelyke viſitatie, dat de voorſchreeve dieverye is geſchied door middel van breekinge van Deuren en Heggen of ander geweld, een Præmie te belooven van twee honderd guldens Hollands, die den Daader of Daaders weeten aan te wyſen, ſoodanig dat deſelve in handen der Juſtitie geraaken en van het fait worden overtuigt, met belofte van impuniteit aan die geene, welke meedepligtig mogte weeſen, zullende de voorſz. Præmie werden voldaan door den Rentmeeſter Onſer Domainen in den voorſz. Landen, ſullende voorts die geene, dewelke op het Veld zullen komen, om te oogſten, voor en aleer alle de Gerven en Schooven ofte Veldvrugten door den Eigenaar van het Land zyn afgehaald en weggebragt, incurreeren eene pœnaliteit van vyf en twintig guldens, en ſullen de Ouders voor hunne Kinderen, en de Meeſters voor hunne Dienſtbooden verantwoordelyk zyn; verbiedende verders aan een ieder eenige van voorſz. geroofde Goederen op deszelfs Erven te ontfangen ofte in haare Huiſen ofte Schuuren te verbergen, op pœne, dat die geene, welke ſullen kunnen werden overtuigt, dat ſy niet onkundig zyn geweeſt, dat de by hun geborge goederen zyn geroofr ofte buiten weeten en toeſtemming van den Eigenaar van ſyn Landen of Erven zyn vervoert, met gelyke pœne als de Dieven en Roovers ſonder eenige conniventie ſullen werden geſtraft; verbiedende ook wel expreſſelyk aan alle Veldbodens, eenige Gerven het zy Winter- of Soomervrugten, van de Ingezeetenen in de Velden te vraagen, veel minder eigener authoriteit deſelve te neemen, maar met het vraagen van deſelve Gerven te wagten tot dat de Ingezeetenen hunne Vrugten hebben ingeſaameld, ſullende het aan de Ingezeetenen vry ſtaan, om ſoodanige Gerven te geeven of te weigeren,

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van ſteelen van groentens, kappen van boomen enz.

 ſon-

LANDEN VAN OVERMAEZE.

Verbod van steelen van groentens, kappen van boomen enz.

sonder dat henlieden desweegens eenige overlast sal werden gedaan, op poene, dat die geene der Veldbodens, welke hier tegen sal komen te handelen aanstonds sonder eenige oogluiking sal worden afgeset, en nooit of ooit binnen Onse Landen tot eenige Bedieningen sal mogen werden aangesteld. Vorders beveelen Wy aan alle Officieren, met alle mogelyke naarstigheid te letten op de executie van deese Onse Ordonnantie, deselve, soo ook alle Magistraaten, Scheepenen en andere Justicieren verders ordonneerende tot lasten der Delinquanten de plano te procedeeren, en deselve zonder uitstel te doen straffen, authoriseerende daarenboven een iegelyk te mogen aantasten, apprehendeeren, en den Officier van de Plaatse te mogen overleeveren alle de geene, die sy tegens deese Onse Ordonnantie bevinden sullen gedaan te hebben, en dat hier inne den een den andere sal moeten bystaan, helpen en assisteeren, met verdere last aan alle Officieren en Regeerders van, in gevolge Ons Placaat van den eersten April 1738, de Rondes en Patrouilles soo by daage als by nagte te doen doen, soo op de groote en andere Weegen, als op de Velden, voornamentlyk ten tyde van den Oogst en wanneer de Graanen op de Velden zyn staande.

En ten einde den inhoud van deese alomme geobserveert en punctueelyk nagekoomen werde, lasten en beveelen Wy Onsen Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal, mitsgaders alle Onse en Onser Vasallen Officieren, Justicieren en Onderzaten in den Lande van Overmaaze, hen exactelyk na het geene voorsz. is te reguleeren, sonder eenige conniventie, verdrag of dissimulatie.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie koome te pretendeeren, soo sal dit Ons Placaat alomme werden gepubliceert en geaffigeert ter plaatse, daar men gewoon is binnen Onse Lande van Overmaaze, soodanige publicatien en affixien te doen. enz.

Ein-

Eindelyk hebben ook de Algemeene Staten ten zelfden tyde den uitvoer van Graenen uit de drie Landen van Overmaeze, uit den Vroenhove, mitsgaders uit de verdere Banken en Districten, onder Gebied van deze Republiek by en omtrend Maestricht gelegen, by de navolgende Publicatie wederom opengezet.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden; Allen den geenen die deesen sullen sien ofte hooren leesen, Salut; Doen te weeten: Alsoo door eenige agter een volgende gezecgende Oogsten, de prys der Graanen niet alleen merkelyk is gedaalt, maar ook in de nabuurige Landen van die van Overmaaze, Partage van deesen Staat, het verbod van uitvoer van deselve reeds is opgeheeven geworden, gelyk het zelve noch laatstelyk ook in den Lande van Luyk geschied is, en dat daar door zyn komen te cesseeren de reedenen en motiven, welke Ons hebben bewoogen tot het doen emaneeren van Ons Placaat van den 28 September 1770, waar by Wy den uitvoer van Graanen uit de drie Landen van Overmaaze, Partage van deezen Staat, uit den Vroenhove, mitsgaders uit de verdere Banken en Districten onder Ons gebied, by en omtrent Maastricht geleegen, goedgevonden hebben te verbieden en te interdiceeren tot Ons kennelyk weederseggen toe.

De uitvoer van granen, uit de Landen van Overmaze toegestaan.

Soo is 't, dat Wy reguard neemende op de voorsz. omstandigheeden, en ten einde Onse goede In- en Opgezeetenen in de voorsz. Landen geleegendheid te verschaffen, om sig van der selver Graanen te konnen ontdoen, goedgevonden hebben, Ons bovengemelde Placaat van den 28 September 1770. op te heffen en buiten effect te stellen, soo als Wy het selve opheffen en buiten effect stellen by deesen.

LANDEN VAN OVERMAEZE.

En op dat niemand hier van onkundig zy, lasten en beveelen Wy, dat deese, soo binnen de Stad van Maastricht als in de Landen van Overmaaze, onder Ons gebied staande, den Vroenhof en Banken hier vooren gemeld alomme gepubliceert en geaffigeert sal worden ter plaatse daar men gewoon is soodanige publicatie en affixie te doen. enz.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DORDRECHT. Den 20 dezer Bloeimaend is de Heer Mr. *Caspar Balthazar Doll van Ouryk*, Raed en Oud-Burgemeester dezer Stad, en wegens dezelve afgezonden in het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit op de Maze enz. in den ouderdom van 81 jaeren overleden.

'S GRAVENHAGEN. De Heeren Staten van Holland en Westvriesland hebben op verkiezinge van zyne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, den Heere Mr. *Gerard Daniel Denick*, regeerend Burgemeester der Stad Rotterdam, en Fiscael ter Admiraliteit op de Maze, gecommitteerd in het Collegie van de Edele Mogende Heeren Commissarissen der Posteryen van Holland en Westvriesland.

Ook hebben hooggem. Heeren Staten den Heer Mr. *Hendrik Samuel van Wickevoort Crommelin*, Secretaris van de Weeskamer en van de Kleine Bank van Justitie der Stad Haerlem, tot Secretaris van Kennemerland benoemd, in plaets van wylen den Heer Nicolaes Gallé.

Wyders hebben de Algemeene Staten Jonkh. *Dirk Wolter* Baron *van Lynden*, die ter hunner vergaderinge wegens de Provincie Zeeland zitting heeft, benoemd tot Hoogstderzelver buitengewoon Gezant aen het Hof van den Koning van Zweden.

LEI-

LEIDEN. De Hoogeerwaerde en Hooggeleerde Heer *Nicolaes Hoogvliet*, S. S. Theol. Doctor & Professor aen 's Lands Universiteit, en Predikant alhier, is op den laetsten van den afgelopene Grasmaend 's namiddags, na eene kwynende teeringagtige ziekte, in den ouderdom van 47 jaeren en ruim 7 maenden overleeden.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Ook is volgens alhier ingekoome berigten de Heer *Marcus van Peene*, Veertig in Raede dezer Stad, op zyne ondernoome buitenlandsche reize, onlangs in den ouderdom van ruim 53 jaeren overleeden.

In wiens plaets den 17 dezer Maend door de groote Vroedschap tot Veertig in Raede dezer Stad is verkoren de Heer Mr. *Cornelis Adriaen van Hoogstraaten*, Artillery-Meester.

ROTTERDAM. Den 30 van de afgelopene Grasmaend, zynde de gewoone dag tot verandering van de Regeering dezer Stad, zyn uit de Edele Groot Agtbare Vroedschap Boonheeren geworden, de Heeren Mr. *Jean Bichon*, Heer van Yssselmonde; Mr. *Adriaen Reepmaker*, Heer van Stevelshoek, Noordwaddinxveen en Sleewyk; Mr. *Johan Hendrik van der Does*, Mr. *Pieter Johan van Berckel* en Mr. *Thymon Abraham Elsevier*. Vervolgens heeft zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, uit den door gemelde Heeren gemaekten Naemlyst, verkoren tot Burgemeesteren de Heeren JACOB COSSARD, Mr. GERARD DANIEL DENICK, Mr. PAULUS BOOGAERT, Heer van Alblasserdam, en HENDRIK VAN BERFTING. Tot Scheepenen de Heeren *Bastiaen Molewater*, *Gerbrand de Reus*, *Abraham Baertmans*, *Egbert Thesingh*, *Aert Johan Verstolk*, Heer van Soelen en Aldenhaeg; *Pieter van Tzendoorn*, Dr. *Francois Willem de Monchy*; en tot Scheepenen-Commissarissen de Heeren *Gerbrand de Reus*, *Pieter van Tzendoorn* en Dr. *Francois Willem de Monchy*.

Ook is op den eersten dezer Bloeimaend alhier, in den ouderdom van ruim 67 jaeren overleden,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

de Heer Mr. *Hugo Cornets de Groot*, Oud-Voorzittend-Burgemeester en Raed dezer Stad, gecommitteerd wegens hunne Edele Groot Mogende in het Collegie van de Edele Mog. Heeren Commissarissen van de Posteryen van Holland en Westvriesland, mitsgaders Bewindhebber van de Oost-Indische Maetschappy ter Kamer alhier.

SCHIEDAM. Uit eenen overgeleverden Naemlyst zyn door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren, de Heeren Mr. HENDRIK VAN BULDEREN, JACOB DE HOJER en JAN JACOB MISPELBLOM BEYER, Heer van Zuidscharwoude; tot Scheepenen de Heeren *Leonardus den Beer*, *Jacob Heereman*, *Isaec Tromer*, Mr. *Thomas Joannes Pigeaud*, Mr. *Hendrik van der Heim*, Heer van Baerland, Bakendorp en Oudelande, Mr. *Gerardus van den Berg* en *Johannes Hogerwaard*; en tot Scheepenen-Commissarissen van des Gemeenelands-Middelen, de Heeren *Jacob Heereman*, *Isaec Tromer* en Mr. *Thomas Joannes Pigeaud*, en verders nog tot Raed in de Vroedschap, in plaetse van wylen den Heer Dr. Jean Le Roy, den Heer *Jan David Pichot*.

ALKMAER. Den 11 van Bloeimaend hebben hun Edele Groot Mogende, vermits het verzogt en bekomen ontslag van den Heer Mr. *Pieter Binkhorst*, tot Hoofdofficier dezer Stad, voor den tyd van drie jaeren, aengesteld den Heer Mr. *Jacob van Foreest*, Heer van Petten en Nolmerban enz.

Ook is tot Secretaris dezer Stad, in plaets van wylen den Heer Mr. Jan Winder, door de Heeren Burgemeesteren en Vroedschap, aengesteld, Jonkh. *Jacob Nannig Du Tour*.

Verders is den 25 dezer Bloeimaend, na een langduerig verval van kragten, in den ouderdom van 67 jaeren en ruim 6 maenden overleden, de Heer Mr. *Jan Hendrik de Carpentier*, Raed en Oud-Burgemeester dezer Stad, en wegens dezelve afgezonden ter Vergaderinge van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raeden in Westvriesland

en

en het Noorderkwartier, Bailliuw en Dykgraef van de Wieringerwaerd, enz.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HOORN. Op den laetsten dezer Maend overleedt alhier, in den ouderdom van 77 jaeren en ruim 3 maenden, aen een verval van kragten, de Heer *Pieter Binkhorst*, Raed in de Vroedschap en Oud-Burgemeester dezer Stad, gecommitteerde Raed van de Staten van Holland en Westvriesland, in Westvriesland en het Noorderkwartier, zedert het Jaer 1718 Secretaris van 's Lands Vlooten, Bewindhebber van de Oostindische Maetschappy, enz.

PURMERENDE. Den 2 dezer Bloeimaend is alhier in den ouderdom van 63 jaeren en ruim 5 maenden, na een ziekte van eenige dagen, overleeden de Heer Mr. *Willem van Neck*, Oud-Burgemeester en Raed dezer Stad, mitsgaders Ontvanger van des Gemeenelands-Middelen, Secretaris van de Wyde Wormer enz.

Als mede in den ouderdom van ruim 34 jaeren, na een ziekte van 12 dagen, de Heer *Marten Huysman*, regeerend Schepen dezer Stad.

MIDDELBURG. Den 30 van Grasmaend laetstleden heeft de Hoogeerw. Heer *Andries Andriessen*, als Professor in de Heil. Godgeleerdheid op de Illustre School alhier, ter aenvaerding van dien post, in de Nieuwe Kerk openlyk, met de gewoone plegtigheden, eene deftige redenvoering gedaen over *de Waerheid van den Christelyken Godsdienst, by uitstek betoogd, door de wonderdadige uitstorting van den H. Geest, op den eersten Christen Pinxterdag.*

VLISSINGEN. Op den 3 van Bloeimaend is naer Jaerlyksche gewoonte het Collegie van de Weth veranderd, en heeft zyne Doorluchtige Hoogheid als Heer der Stad, uit eene overgeleverde Naemlyst, voor een jaer verkoren, tot Burgemeesteren, de Heeren Mrs. JOHANNES MAURITZ en CORNELIS CAEN; en tot Scheepenen, Mr. *Robert Hendrik du Pon*, *Hendrik Booms*, Mr. *Cornelis Christiaen Bertling*, Mr. *Hendrik Verwout Noiret*, Dr. *Arent Rocbussen Jongerheld*, *Benjamin Catteau*, *Hen-*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Hendrik de Zitter, *Adriaen Jan*, Baron *van Borsſele* en Dr. *Abraham Muller*.

THOLEN. Den 13 dezer Maend zyn door zyne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinſe Erfſtadhouder, uit eenen overgeleverden Naemlyſt verkoren, tot Burgemeeſteren, de Heeren DIDERIK VLEUGELS en JOHAN JACOB VAN LICHTENBERG; en tot Scheepenen de Heeren *Gerrit ten Hage*, *Pieter Bruynviſch*, Med. Doct.; *Jacob Johan van Stapele*, *Adriaen van der Schoor*, Mr. *Emmericus de Weert*, *Jan van Manen*, Mr. *Lodewyk Fisquet*, Mr. *Bonoventura Johan Turcq*.

LEEUWARDEN. Den 13 van Bloeimaend is door de Edele Mog. Heeren Volmagten van het Kwartier der Zevenwouden de volgende Naemlyſt gemaekt, namelyk de Heeren *Auguſtinus Lycklama à Nyeholt*, Grietman over Utingeradeel, *Edo Alma van Idema*, Grietman over Engwirden, en *Vincentius van Glinſtra*, Grietman over Stellingwerf Ooſteinde, welke aan zyne Doorl. Hoogheid overgezonden zynde, heeft Hoogſtdezelve daar uit tot Curator van Vrieslands Hooge Schoole te Franeker, in plaats van den overleden Heere M. Coehoorn van Scheltinga, aengeſteld, den Heer *Auguſtinus Lycklama à Nyeholt*.

Ook heeft Hoogſtged. zyne Hoogh. in plaets van voorſch. Heere van Scheltinga, aengeſteld tot Meeſterknaap van 't Jachtgerichte in Vriesland, den Heere *Edo Alma van Idema*, Grietman over Engwirden.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 26 May.	by de Z. Zak.	*Rotterdam den 26 May.*	by 't Last.
TARW Oude Witte Z.	18 a 20½ ß	GERST Zomer	10 a 11 £
—— Nieuwe dito	15 a 20 ß	HAVER Zeeuws dito	6 a 10 £
—— Blauwe dito	14 a 16 ß	PAERDEBOONEN	13 a 15 £
—— Zomer dito	11 a 14 ß		by den Steen.
ROGGE Zeeuwſche	9 a 11 ß	VLAS Allerbeſt	44 a 46 ſt.
	by 't Last.	—— Beſt	36 a 38 ſt.
BOEKWEIT, op 154 ℔	15½ £	—— Ordinair	30 a 32 ſt.
dito zonder Wigt	13 a 14 £	—— Gemeen	24 a 25 ſt.
GERST Winter	12 a 14 £	—— Slegt	21 a 22 ſt.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN,

JUNY. MDCCLXXVII.

GELDERLAND.

BORKELO.

Eene der aenzienlykste Heerlykheden in deze Provincie is die van *Borkelo* of *Borkulo* (*), welke oudtyds zelfs eene eigene Ridderschap hadt, en begrypt onder zig behalven het Steedje van dien naem, ook nog *Gelzelaer*, *Geesteren*, *Eibergen*, *Rekken* en *Nede*. Zy wierdt in 't jaer 1726. door Leopold, Grave van Stirum, verkogt aen den Grave van Flodorf, als Gemagtigden van den Grave van Flemmingh, Saxische Veldmaerschalk. Daer na is ze gekomen aen Karel Filips, Geboren Ryksgrave van Wartensleben en Flodorf, en vervolgends aen Adam Vorst Czartoryski, Generael van Podolien, Lieutenant Generaal des Koningryks en Republiecq van Polen, en Hoogstdeszelfs Gemalinne Isabella Vorstinne Czartoryski, Geborene Gravinne van Flemmingh, van welken deze Heerlykheid *Borkelo*, benevens die van *Ligtenvoorde*, en de Ha- BOR-KELO.

(*) Aldus genaemd van de Rivier *Berkel* of *Borkel*. Zie TEGENW. STAET VAN GELDERLAND. bladz. 415.

Ccc

BOR- Havezathe *Marbulzen* door zyne Doorl. Hoogh.
KELO. WILLEM DEN V. Prinse van Orange en Nassau, Nederland's Erfstadhouder is aengekogt voor de somma van sesmael honderd duizend guldens, zynde de overdragt daer van door den Heere Dirk Westrik, Koopman te Amsteldam, als gevolmagtigden van Hooggem. Vorst en Vorstinne Czartoryski, voor den Gerigten, onder welke deze Heerlyke goederen gelegen waren, plegtiglyk in dezer voege verrigt.

Zyne Doorlugtige Hoogheid de Heer Prins Erfstadhouder hadt tot het aenvaerden van het bezit dier Heerlykheden afgezonden den Heer Raed en Rekenmeester van Hoogstdeszelfs Domeinen, Baron van der Borch, benevens den Griffier, Mr. Andreas Ardesch, welken den 15 van Louwmaend dezes jaers te *Borkulo* aengekomen, door de Regeering der Stede *Borkulo* ontvangen en verwelkomd wierden, terwyl eene bende Burger-Vrygezellen onder de wapenen gekomen, welgem. Heeren met Krygseertekenen inhaelden. Den 17 van gem. maend begaven de Heeren van der Borch en Ardesch zig naer de Stad Grol of Groenlo om de overdragt van de Havezathe *Marbulzen* in 't Schependom dier Stad gelegen, met alle deszelfs toebehooren te ontvangen. Het welk verrigt zynde, deze Heeren nog dien zelfden dag naer *Ligtenvoorden* vertokken, en aldaer op het Slot insgelyks de overdragt dier Stede en Heerlykheid ontvongen, met het hoog, laeg en middelbaer Rechtsgebied, hooge en andere regtens. De Kerkenleeraer der plaetse was met de Ingezetenen, den Heeren afgezondenen van zyne Doorlugtige Hoogheid, by hunnen aenkomst een end weegs te gemoed gegaen,

gaen, om dezelven in te haelen. Eenige goederen, tot de Heerlykheid Ligtenvoorde behoorende, liggen omtrend Aelten, dog onder het Gerecht van Bredevoorde, zynde mede een Heerlykheid van den Prinse van Orange; dus welgem. Heeren zig ook naer Aelten, alwaer het Gerecht van Bredevoorde gehouden wordt, begaven, en van hier naer Vreeden, eene Stad in Munsterland, alwaer zy op den 18 van gem. Louwmaend, in name van den Prinse van Orange, het verlei ontvingen van den Hof te Vaerwerk, eene aenzienlyke erve in de Heerlykheid Borkelo gelegen, maer aen het Kapittel van Vreeden leenroerig. Van hier op dien zelfden dag terugkeerende, wierden welgem. Heeren, op het grondgebied van *Borkulo* even buiten het steedje *Eibergen* genaderd, door eene bende Burger Vrygezellen ontvangen en ingehaeld, en uit de koets getreden zynde, door de Burgemeesteren en Kerkenleeraer begroet, waer na zy omtrend den avond de reis verder naer Borkulo voortzetteden. Dog het was op den 20 van gem. Louwmaend, dat de plegtige opdragt van den hooge Huize, Stad en Heerlykheid Borkulo, op het Kasteel, in tegenwoordigheid van alle Amtenaeren verrigt, en het bezit van dezelven met de hooge; laege en middelbaere Jurisdictie, Regalien, Præeminentien, Prærogativen, en verdere hooge Regten en Gerechtigheden, door deze Heeren in naeme van den Prinse van Orange aenvaerd, de pligtsplegingen van Gelukwensching van alle Amtenaeren zo van Borkulo als Ligtenvoorde en Bredevoorde ontvangen, en den zelven den eed van Getrouwheid afgenomen wierdt; waer na gem. Amtenaeren, mitsgaders de Predikanten van Borkulo,

BORKELO.

BOR-KELO. lo, en onderhoorige plaetsen, als *Eibergen*, *Rekken*, *Geesteren*, *Gelzelaer* en *Nede*, ook de Heeren Burgemeesteren en Secretarissen der nabuerige Steden Groenlo en Lochem, door de Heeren Domeinraed van der Borch en Griffier *Ardesch*, op het Kasteel pragtig ter maeltyd onthaeld zyn, en het overige van den dag in vreugde is doorgebragt. Eene bende Burgers rondsom het Kasteel geschaerd, bragten het hunne toe met telkens by het drinken der hooge gezondheden, uit hunne geweeren te vueren, en geduerig *boezé*, en *vivat Orange* te roepen. enz.

HOLLAND.

HAERLEM.

Hoe zeer 'er altyd menschen worden gevonden, die uit eene ongelukkige gesteldheid van geest, alles met een norsch oog beschouwen, steeds over verval van wetten, zeden, welvaert klaegen; menschen, die blinde aenbidders en verheffers der voorledene eeuwen, thans niet goeds in hunne oogen kunnen vinden; het is egter voor die geenen, die met wat meerder oplettendheid de wisselingen der ondermaensche dingen gade slaen, niet onduister, dat hoe zeer niets hier de volmaektheid bereikt, alles egter daer naer streeft, en voortgaet; en niets, dan buitengewoone toevallen en omkeeringen, dezen loop, en zulks nog maer voor eenen tyd, kan stremmen.

In 't byzonder, vergelykt men in onze Geschiedschriften, den staet, aerd, zeden en geneigdheden der volkeren na den ondergang van 't Roomsche Ryk, met de tegenwoordige tyden; wie staet

den niet over het groot verschil verwonderd? Daer de sterkste trekken van woestheid, domheid, bygeloof, wreedheid, en ontembare oorlogzucht in de voorige eeuwen ons verbaezen; hebben beschaefdheid, kennis, doorzigt, bloei van kunsten en wetenschappen, ook gematigheiden edelmoedigheid zelfs in het voeren van oorlogen thands derzelver plaets ingenomen. En daer nog in de voorgaende eeuw de kragt van oorlogzucht zynen rol speelde, en ieder volk zyne grootheid zogt met eens anders goed door geweld van wapenen te bemagtigen, is dit heilloos stelzel eindelyk zodanig gekneust, en zyn daer en tegen de banden der betrekkingen tusschen de volkeren zodanig toegetrokken, dat Europa byna maar één volk schynt, van 't welk de byzondere Ryken en Staten als zo veele huisgezinnen zyn, die niet meer door plunderen en rooven, maer door yver, vlyt, naerstigheid en verbeetering van den inwendigen huishouding, ieder zig boven anderen zoeken te verheffen. HAERLEM.

Hier van die gansch verschillende wyze van Staetsbestier, die thans byna overal doordringt, en die byzondere toeleg om zyne huishoudelyke staet te verbeeteren in plaets van verdervende oorlogen te voeren; hier van die nayver tusschen de volkeren, om ieder hunnen Landbouw, Handwerk en Koophandel te bevorderen waer toe men over al de kragten ziet vereenigen, en maetschappyen opregten. Dit was al reeds lang de aerd van Nederlandsch volk, welks omstandigheden, voorwaer gelukkige omstandigheden! niet toelieten, buiten nood aen oorlogszucht den teugel te vieren. Het bloeide dus voorspoedig, en was onbekommerd, daer niemand naer gelyk voor-

HAER-LEM. deel dong. Maer de ſtaet van zaken en geneigdheden der volkeren veranderd zynde, en de nayver rondsom opgewekt, zal het behouden van zyne voordeelen moeilyker zyn, dan het verkrygen geweeſt is.

Het is dan niet zeer te verwonderen, dat kundige en Vaderlandminnende mannen zyn opgewekt om hunne gedagten te veſtigen op middelen, om de bronnen van onze welvaerd niet alleen te behouden, maer ook zo veel mogelyk te vermeerderen. Onder dezen verdient in 't byzonder genoemd te worden, de Heer Mr. HENDRIK HERMAN VAN DEN HEUVEL, Griffier van het Hof van Juſtitie te Utrecht, die door zyne blaekende zucht tot het welzyn van zyn Vaderland, een algemeen recht op de erkentenis zyner Burgeren heeft verkregen. Deze Heer op de Prys-Vraeg wegens den Hollandſchen Koophandel (*) zyne aendagt geveſtigd, daerover gewerkt, zyne Verhandeling aen de Maetſchappy gezonden, en den Prys behaeld hebbende, vergenoegde zig hier niet mede, maer bewuſt hoe de beſchouwinge der nuttige zaeken de oeffening wel moet vooraf gaen, maer zonder de daedelyke uitvoering van weinig belang is, was hy byzonderlyk bedagt op middelen, om het geen men over dit gewigtig onderwerp mogt hebben uitgedagt en op het papier geſteld, ook dadelyk ter uitvoer te brengen. Hy liet zyne gedagten gaen om, even gelyk reeds in sommige andere Landen geſchied was, eene byzondere Maetſchappy ter bevordering van Konſten, Handwerken en Koophandel op te regten, welke jaerlyks verſcheidene Prysvraegen tot dit

einde

(*) Zie N. NEDERL. JAERB. 1774. bl. 560.

HAERLEM.

einde zoude uitſchryven, de verdienſten beloonen, en het beproeven van nieuwe uitvindingen te hulp komen, en bevorderen enz. Dog verſcheidene zamenlopende omſtandigheden zyn oorzaek, dat men heeft goedgevonden tot bevordering van voorgem. einde niet eene byzondere Maetſchappy, maer eene byzondere Oeconomiſche of Huishoudelyke Tak van de Hollandſche Maetſchappy der Wetenſchappen alhier te maken, gelyk dan ook deze Maetſchappy in hare Vyfentwintigjarige Vergadering, den 21 van Bloeimaend laetſtleden zulks heeft vaſtgeſteld, en by een Programma een *Plan* heeft bekend gemaekt, *ter meerdere bevordering van den* KOOPHANDEL, LAND- *en* AKKERBOUW, VISCHERYEN *enz. in ons Vaderland, en de Volkplantingen van dezen Staet*, zynde van dezen inhoud:

Ontwerp van eene Oeconomiſche Tak der Holl. Maetſch. der Wetenſch.

De Hollandſche Maatſchappy der Wetenſchappen te Haarlem, den 21 Mey 1752 opgericht, als noch met dezelfde gevoelens, als toen, bezield, volhardt wel by haar eerſte oogmerk en ſchikkingen, om *God en het Vaderland te dienen.* Zy denkt des haar eerſte ontwerp en wetten in zoo verre onveranderd te laaten, dat zy, gelyk tot hier toe, zonder eenig onderſcheid, allerhande Konſten, Wetenſchappen, enz. zal trachten aan te moedigen en te bevorderen.

Dan, van harte genegen, om het lieve Vaderland *naar al haar vermogen*, te dienen, en daar toe niet minder genegenheid onder haare Vaderlanderen beſpeurende, als dezelve zoo loflyk by onze Nabuuren plaats vind; —— heeft Zy in ernſtige overweeginge genoomen, dat in andere Landen zaaken bekend zyn, ten minſten by ſommigen, die men by ons niet kent, ofte dat over het algemeen een en ander noch onbekend is, welks kennis van zeer groot nut voor ons Vaderland zou zyn,

HAERLEM. zoo die in het zelve overgebragt wierd, enz. (*)

Dan, weetende hoe zeer uitgebreid en gewichtig een werk dit is, en welke groote kosten het vereisschen zou, wanneer aan het zelve, met hoope van goede uitkomste, gearbeid, en aan dit oogmerk behoorlyk voldaan zou worden, heeft Zy, naa ingenomen *advis* en met goedvinden van Zyne Doorl. Hoogheid, 's Lands geliefden Erf-Stadhouder, op heden, den 21 Mey 1777. in eene opzetlyk daartoe beschreevene Vergaderinge besloten, aan haare Mede-Vaderlanderen *voor te slaan*, om eenen *byzonderen Tak* van deeze Maatschappye geheel en alleen te schikken tot *regtstreeksche* bevorderinge der Welvaart van ons Land, en der Geassocieerde Landschappen, mitsgaders der Colonien van den Staat, ter bevorderinge van den *Koophandel*, *Land- en Akkerbouw*, *Handwerken*, *Visscheryen*, enz. in dezelven.

Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.

Zy zou voorneemens zyn, om aan dat deel der Maatschappye, den naam van *den* OECONOMISCHEN *Tak deezer Maetschappye* te geeven; —— byzondere schikkingen alleen en afzonderlyk voor dien Tak te maaken; —— en een geheel *byzonder* bestier en huishouding ten behoeve van dien Tak aanteleggen.

Haare gedachten zouden daar heenen loopen, dat hier toe de na te noemene Wetten tot eenen grondslag zouden kunnen gelegd worden.

§. I.

Voor eerst zullen in vollen stand en waarde blyven alle Wetten, Schikkingen, enz. gemaakt ten behoeve van de Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen; —— en zullen dus haare *Directeuren*, *Leden* en *Secretaris* enz. blyven, als tot hier toe geweest

(*) Men zie een Boeksken in Octavo, getyteld: *Pryzen door de Maatschappye ter bevorderinge van Konsten, Handwerken en Koophandel, te Londen aangeboden*, met een Voorrede van den Wel Edele Gestr. Heer Mr. HENDRIK HERMAN VAN DEN HEUVEL, ——— onlangs te *Utrecht* uitgegeven; waaruit men tevens nader het oogmerk deezer onderneeminge zal kunnen begrypen.

weest zyn, als mede al het geene daaromtrent vastgesteld is; en zullen derhalven de Heeren *Directeuren* in der tyd, gelyk over het geheel, zoo ook over deezen byzonderen *Oeconomischen Tak van deeze Maatschappy* het opzicht en de directie hebben.

De tegenwoordige en volgende *Leden* van de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen, zullen niet gehouden weezen tot de natenoemene contributien enz. iets het minste toe te brengen, maar ook geene sessie of stem hebben in eenige vergaderinge of zaaken van deezen *Oeconomische Tak* van deeze Maatschappy, ten zy dan, dat dezelven ook *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* waren of wierden.

HAERLEM. *Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.*

§. II.

Aan den Heer *Præsident* van de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen in der tyd, zullen by meerderheid der stemmen van Heeren *Directeuren*, twee Heeren *Vice-Præsidenten* worden toegevoegd, om, by afweezigheid van den Heer *Præsident*, naar maate van hunnen rang in de Maatschappye, in de algemeene en byzondere Vergaderingen, dewelken te *Haarlem*, betrekkelyk tot deezen Tak, gehouden zullen worden, voortezitten.

III.

In ieder Stad of onderhoorige Landschappen der vereenigde Provintien, alwaar zulks bekwaamlyk kan geschieden, zullen eenige Heeren tot *Leden van deze* OECONOMISCHEN *Tak van de Holl. Maatschappy der Weetenschappen* worden aangenomen.

Dezelven zullen alleen zitting en stem hebben in de Vergaderingen van deezen *Oeconomischen Tak*, ten zy dan dat zy *Directeuren* of *Leden* van de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen waren of wierden.

Zy zullen derhalven ook in de gewoone Vergaderzaal der Maatschappy, op eenen *anderen dag*, dan dezelve Maatschappy, vergaderen.

§. IV.

Zoo ras in eenige Stad of Plaats enz. een getal van *zes Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschap-

HAER-LEM.

Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.

schappye zyn zal, zullen dezelven één tot *dirigeerend Lid* verkiezen: Is dat getal tot *vyftig* aangegroeid; *twee*; en zoo vervolgens van ieder *vyftig Leden* één. —— Zoodanig *dirigeerend Lid* zal in hunne Vergaderingen præsideeren, en twee jaaren dien post bekleeden, dan in gééne twee daar op volgende jaaren verkiesbaar zyn, maar een ander in zyne plaats verkoren worden.

En is'er in die Stad of Plaats een Heer, *Directeur* van de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen, dan zal dezelve in hunne Vergaderingen mede als *dirigeerend Lid* kunnen en mogen verschynen, zonder dat dit in het *getal* der voorgemelde Heeren *dirigeerende Leden* eenige verandering zal maaken.

§. V.

Het zal aan de Heeren *Leden*, in ieder Stad of Plaetse, vry staan, zoo veele persoonen zonder onderscheid van rang of geboorte, tot LEDEN van deezen *Oeconomischen Tak der Maatschappye* aan te neemen, als zy daar toe bekwaam en genegen zullen vinden, en daar van binnen veertien dagen aan den Heer *Secretaris* kennis worden gegeeven.

Van dezelve *Leden* zal jaarlyks een Naamlyst gedrukt, en aan ieder van dezelven een Exemplaar daar van ter hand gesteld worden.

Vooral zal men by het aanneemen van *Leden* gadeslaan, dat dezelven met zoodanige Patriottische gevoelens zyn bezield, als ten algemeene nutte noodzaaklyk vereischt worden, en met der daad bereidwillig zyn, om, door het begunstigen van alle Inlandsche voortbrengelen en handwerken boven vreemden, ook in den Koophandel, en in het algemeen, het loflyk oogmerk dezer Patriottische Maatschappye, zoo veel in hen is, bevorderen.

§. VI.

Tot het uitdeelen van Pryzen, en betaalinge van andere noodige onkoste van deezen Tak der Maatschappye, zal jaarlyks door de Heeren *Leden* worden betaald de som van *twee Ducaaten*, welke betaaling zal moeten geschieden voor den eersten Februa-

bruary in ieder jaar, in handen van eenen der Heeren *dirigeerende Leden*, tegen behoorlyke Quitantie, ter plaatse, alwaar die Heeren *Leden* aangesteld of woonachtig zyn. Dewelken voor den eersten April daaraan volgende die pennigen zal moeten overmaaken aan den *Secretaris* der Maatschappye.

HAERLEM. *Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maatsch. der Wetensch.*

Dan, wanneer iemand twee jaaren nalaatig bleef deeze somme voor den eersten February te betaalen, zal deszelven naam op den Lyst der *Leden* worden doorgeschrapt, en hy van zyn recht, als Medelid, versteken zyn.

§. VII.

De Maatschappy zich in deezen tot hoofdoogmerk gesteld hebbende de bevordering van *Konsten*, *Weetenschappen*, *Koophandel*, *Land- en Akkerbouw*, *Handwerken*, *Visscheryen*, enz. zal jaarlyks eenige Vraagen voorstellen, op welker voldoende beantwoording Zy eenen zekeren Prys zal stellen; het zy dezelve prys bestaa in de gewoone *Medaille*, het zy in iets anders, als waarin de Maatschappy naar gelegenheid van zaaken en haar beste oordeel zal handelen.

De Maatschappy zal geene Voorstellen aanneemen, van welke natuur die ook zyn mogten, waardoor dezelve zich zou kunnen schynen te mengen in zaaken, die by den *Souvrain* in deliberatie, of door Hoogstdenzelven beslist zyn, ofte waar door het Hooge gezach, ofte de schikkingen van den *Souvrain*, op eenigerhande maniere zouden kunnen schynen gesuggilleerd te worden.

§. VIII.

Iemand genegen zynde eene extraordinaire *Præmie* te belooven aan den geenen, dewelke ter beoordeelinge van deezen *Oeconomischen Tak* best zal beantwoorden, zeker voorstel van zyne uitvindinge, zal zulks tydig aan de Maatschappye ter goedkeuringe moeten communiceeren, en wel voor primo February.

§. IX.

Niemand zal eenigen prys kunnen begeeren, die een *uitsluitend* recht tot het maaken of uitvoeren van het

HAERLEM. het een of ander, waaromtrent hy den prys verzoekt, van 's Lands Hooge Machten verkreegen heeft, of tracht te verkrygen.

Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.

§. X.

Alle toezendingen ter beoordeelinge aan de Maatschappye zullen *Franco* moeten geschieden, en zal *dat alles*, ook de *werktuigen*, die met eenigen prys vereerd worden, aan de Maatschappye in eigendom toebehooren, en voor altyd aldaar moeten blyven. Insgelyks zal de Opsteller van eenige Verhandeling, by het ontvangen van den Prys, gehouden zyn, om zich te verbinden, dezelve nooit in het geheel ofte gedeeltelyk te doen drukken.

§. XI.

Het zal aan een ieder, ook aan de Heeren *Præsident*, *Vice-Præsident*, *Directeuren*, en allen *Leden* van deezen *Oeconomische Tak* deezer Maatschappye vrystaan, eenige voorstellen van hunne uitvinding aan de Maatschappye te doen, mits zulks aan den Heer *Secretaris* deezer Maatschappy besloten worde toegezonden, en het alleen kenbaar zy aan eene *Zinspreuke*, waarby een besloten *Billet*, waarin de naam en woonplaats des Schryvers, met zyne eigene hand vol-uit geschreeven, gemeld zullen moeten zyn.

§. XII.

By het toezenden van alle Verhandelingen, Opstellen, Brieven, enz. zal men zich, *zoo veel mogelyk*, van de *Nederduitsche* taale, maar anders ook van de *Latynsche*, *Fransche*, *Engelsche* en *Hoogduitsche* moeten bedienen.

De *Antwoorden* op de voorgestelde Vraagen, en *Opschriften* van de Billetten, moeten daarenboven door derzelver Opstellers niet met hunne eigene hand geschreeven, nogte met hunnen eigenen naam ofte woonplaats ondertekend zyn; maar met eene *Zinspreuk*, waarby een verzegeld *Billet*, in het welke de naam en woonplaats des Schryvers, met zyne eigene hand vol-uit geschreeven, vermeld staan.

Indien men eenig *Werktuig* of andere stoffe aan de

de Maatschappye, voor deezen *Oeconomischen Tak*, mogt goedvinden te zenden, zal het zelve met een kenbaar *Merk* moeten getekend zyn, en met een evengelyk *Billet*, als voren gemeld is, en met het zelfde merk van buiten geteekend, vergezeld gaan.

HAERLEM. *Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maatsch. der Wetensch.*

§. XIII.

Het zal aan de Maatschappy vryſtaan, zodanige gepaste getuigenissen, nopens de waarheid van het geen iemand voorgeeft, in beantwoordinge der voorstellen van deeze Maatschappye, of anders ten algemeenen nutte uitgevoerd te hebben, te vereischen, als dezelve naar de omstandigheden der zaaken zal noodig oordeelen.

§. XIV.

Iemand bevonden wordende op eene slinksche wyze de Maatschappy misleid te hebben, ofte te hebben willen misleiden, zal niet alleen voor die reize, maar ook voor het vervolg, alle belooningen der Maatschappye onwaardig gekeurd worden; —— en zo hy (onverhoopt) mogt *Lid* zyn van deezen Tak der Maatschappye, zal zyn naam op den Lyst der *Leden* worden uitgeschrapt, zonder ooit weder daartoe aangenomen te worden.

§. XV.

Het opgeeven der *Vraagen*, en de *Uitspraaken* over de Stukken, daarop ter beantwoordinge toegezonden, zullen geschieden in eene ALGEMEENE VERGADERING, door Heeren *Directeuren*, mitsgaders de als dan præsent zynde Heeren *Leden*, van deezen *Oeconomischen Tak der Maatschappye*, welke Vergadering ten dien einde op den *eersten Woensdag* na den agtsten Juny te *Haarlem*, in de gewoone Vergaderkamer der Maatschappy, alle jaaren zal gehouden worden.

§. XVI.

Ook zullen in laatstgemelde Vergadering door den Heer *Præsident*, *Vice-Præsidenten*, *Directeuren* en de *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye, niet alleen de *Pryzen* toegeweezen worden, nopens het ingekomene in voldoeninge van de voorstellen van deezen Tak der Maatschappye; ——

maar

HAERLEM. *Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.*

maar ook zullen naar verdiensten beloond worden, die *iets* tot volmaakinge van Konsten en Weetenschappen, Koophandel, Landbouw, Handwerken, Akkerbouw, Visscheryen, enz. in Nederland of de Volkplantingen van deezen Staat, voor den laatsten *December* van ieder Jaar aan dezelve zal hebben medegedeeld, en door de *ordinaire* Vergaderingen, te *Haarlem* residerende, de oplettendheid van deezen Tak der Maatschappye waardig is geoordeeld.

§. XVII.

De Maatschappy behoud aan zich de macht, om aan de Beantwoorders der Voorstellen, door *haar zelve* gedaan, alleen *eenig gedeelte* van den Prys te geeven, in zoo verre, het geene in voldoeninge van dezelven is uitgewerkt, zal geoordeeld worden te verdienen.

§. XVIII.

Aan eenen Heer *Directeur* of aan eenig *Lid* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye, zal tot eene belooninge mogen worden toegeweezen, het zy de Goude of Zilvere *Medaille*, het zy de beloofde *Præmie*, ter zyner keuze; doch zal de uitspraak daar over moeten gedaan worden *in zyne afweezigheid*. Ook zal de Maatschappy, tot vergoedinge van de gemaakte onkosten, kunnen en mogen denzelven daarenboven eenige schadeloosstelling toeleggen.

§. XIX.

Geene *Billetten* zullen *geopend* worden, dan de zoodanigen, welker Toezenders door deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye eenige belooning waardig zullen geoordeeld worden.

§. XX.

Ten einde de zaaken voor het houden van de *algemeene Vergadering* in *Juny* mogen behoorlyk voorbereid zyn, zullen de Heeren *Præsident*, *Vice-Præsidenten*, *Directeuren* en de *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye, te *Haarlem* hun verblyf houdende, alle Maanden, uitgezonderd de Maanden *Juny* en *July*, den *derden Dingsdag* in ieder Maand, des namiddags ten *vyf* uuren,

in

in de gewoone Kamer der Maatſchappye vergaderen, om te onderzoeken al het geene geduurende dien tyd is ingekoomen, en beſluiten, of het zelve ter mededeeling aan de Algemeene Vergadering dienſtig zy, dan niet. Ook zullen zy gemachtigd zyn, om aangaande nieuwe proefneemingen of ontdekkingen, die hun medegedeeld worden, inmiddels de noodige bewyzen te vorderen.

HAERLEM. *Ontwerp van eene Oeconomiſche Tak der Holl. Maetſch: der Wetenſch:*

§. XXI.

Insgelyks zal in ieder Stad of Plaats van de Vereenigde Provintien en onderhoorige Landſchappen, of ook Colonien van deezen Staat, alwaar eenige Heeren *Leden* van deezen *Oeconomiſchen Tak* der Maatſchappye zich bevinden, alle vierde deelen 's jaars, op den *eerſten Dingsdag* in de Maanden *January*, *April*, *Juny* en *October*, eene Vergadering worden gehouden, en daarin beoordeeld, het geen aan de Heeren Dirigeerende *Leden* van deezen *Oeconomiſchen Tak* aldaar mogt medegedeeld zyn, of zulks ten algemeenen nutte aan de voorſchreevene Heeren, te *Haarlem* reſideerende, zou kunnen voorgedraagen worden; in welke, en alle andere Vergaderingen, het oudſte dirigeerend Lid zal voorzitten.

§. XXII.

Wat verder het *gebruik der Penningen*, ten voordeele van deezen Tak der Maatſchappye inkomende, aangaat, dezelven zullen, voor zoo verre zy uit de jaarlykſche *contributien der Leden* voorſpruiten, voor drie vierde deelen kunnen geſchikt worden tot betalinge van Pryzen, door de Maatſchappye voorgeſteld, mitsgaders andere beloningen en onkoſten, dewelken ten beſte van deezen *Oeconomiſchen Tak* moeten gedaan worden; en het overige vierde gedeelte, zoo ook het geene deezen Tak der Maatſchappye by Erfeniſſe, Legaat, of Donatie, mogt aankoomen, aangelegd worden in *Obligatiën*, ten laſte van het Gemeene Land van *Holland* en *Weſt-Friesland*, ofte van de *Generaliteit* der *vereenigde Nederlanden*, tot een *Fonds*, ten einde te dienen, om deezen *Oeconomiſchen Tak*

HAER-LEM. deezer Maatschappye meer en meer te bevestigen.

§. XXIII.

Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.

Indien de Algemeene Vergadering, ofte wel de Heeren *Præsident*, *Vice-Præsidenten*, *Directeuren*, mitsgaders de *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye in hunne *ordinaire* Vergadering te *Haarlem* zulks goedvinden, zal een gedeelte der Penningen, dewelken tot jaarlyksche uitdeelingen bestemd zyn, mogen gebruikt worden tot het doen vertaalen en drukken van eenig Werk, buiten 's Lands gedrukt of geschreeven, behelzende eene nieuwe ontdekking, beantwoordende aan het oogmerk van deezen Tak der Maatschappye; —— ofte wel tot het laaten doen van *Proeven* in den Landbouw of Handwerken enz. —— mitsgaders het laaten bezien van vreemde *Manufacturen*, zoo ras het hun voorkoomt, dat zulks tot verbeteringe van onze Vaderlandschen zou kunnen dienen; —— en in het algemeen, om schadeloos te stellen die geenen, dewelken, op last van deeze Maatschappy, of van voornoemde Heeren, iets ten algemeenen nutte onderneemt, behoudens dat zulks eene *gepaste* schadeloos-stelling niet zal moogen te boven gaan, en de pryzen alleen uitgedeeld zullen worden, ingevolge de besluiten der Algemeene Vergaderinge.

§. XXIV.

Des daags voor het houden der Algemeene Vergaderinge, §. XV. gemeld, zal ten overstaan van vier Heeren *dirigeerende Leden*, daartoe door den Heer *Præsident* verkoren, en ten aanhooren van alle aanweezende Leden, gesloten worden den algemeene rekening van wegens deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye, van het laatst voorgaande Jaar, het welke zal eindigen met den laatsten *December* van ieder Jaar.

§. XXV.

Aan den tegenwoordigen Heere *Secretaris* zal, van wegens de vermeerdering zyner moeite, eene behoorlyke jaarlyksche wedde uit de kasse van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye worden toegevoegd.

Voorts

Voorts zal dezelve *Secretaris* verplicht zyn: HAERLEM.

Eerstelyk, om altoos de algemeene en byzondere Vergaderingen, betrekkelyk tot deezen *Oeconomischen Tak*, te *Haarlem* gehouden wordende, by te woonen, en aldaar voorteleezen zoodanige berichten, als daartoe inkoomen. Dan, ingevalle dezelven in eenige vremde taalen mogten zyn opgesteld, zal hy dezelven alvorens in de Hollandsche taale doen overzetten. Ook zal hy dezelven, ingevolge het daarop genomen besluit, beantwoorden. *Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.*

Ten *tweeden*, zal hy houden, ofte onder zyn opzicht doen houden een *Jaarlyksch Historiesch Regifter* van al het geene in de Maatschappye, betrekkelyk deezen haaren *Oeconomischen Tak*, is voorgevallen.

Als mede een afzonderlyk Regifter van het geen in de *byzondere* Vergaderingen te *Haarlem*, daartoe betrekkelyk, word verhandeld.

Het *eerste* Regifter zal behelzen eene aanteekening van alle de uitgedeelde *Pryzen* met de *naamen* der *Persoonen*, die dezelven ontvangen hebben; voorts wat *Pryzen* verder de Maatschappy voor het volgende Jaar ofte Jaar heeft besloooten uit te deelen; —— het *getal* en de *naamen* van de Heeren *Præsident*, *Vice-Præsident*, *Directeuren*, mitsgaders de Heeren *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye; uit het welke hy jaarlyks zal opstellen en doen drukken behoorelyke *lysten* der *Naamen*, en bekendmaakinge van de uittedeelene *Pryzen*.

Ten *derden*, hy zal houden, of door iemand onder zyn opzicht doen houden een behoorelyk Regifter van alle *Brieven* en *Berichten*, die aan de Maatschappye, betrekkelyk deezen Tak, worden toegezonden, —— mitsgaders van de *Antwoorden*, daar op gevallen.

En, ingeval eenig Lid van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye van een of ander een afschrift begeert, zal het zelve hem gegeeven worden, mits betaalende voor ieder honderd woorden

HAER-LEM.

Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.

twee stuivers ten behoeve van den *Clercq* des *Secretaris* van deeze Maatschappye.

Voorts zal de *Secretaris* deeze Registers ten allen behoorlyken tyde van de Vergaderingen open houden, en vertoonen aan de Heeren *Leden*, die zulks begeeren.

En tot meerder gemak, zal hy ook al, het geene voorzegd is, moeten brengen onder een *kort Alphabetisch Register*, het welk alle zaaken beknoptelyk zal moeten behelzen.

Insgelyks zal hy behoorelyke *aantekening* moeten houden van alle *Werktuigen*, en van al het geene verder aan deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye toebehoort.

Ten *vierden*, zal hy hebben den ontvang van alle de Penningen, dewelden aan deezen Tak der Maatschappye, door de *jaarlyksche* betaalinge der Heeren *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maetschappye, te goede koomen; als mede van alle *Legaaten* of *Erffenissen*, dewelken aan denzelven Tak worden besproken: van welke *extraordinaire Donatien*, *Legaaten* of *Erffenissen*, dat jaar ingekoomen, met de *naamen* van derzelver Geevers, op de *jaarlyksche lysten* boven aan melding zal gedaan worden.

Van al het zelve zal hy gehouden zyn in de *eerstvolgende Vergadering* van deezen *Oeconomischen Tak* der Maatschappye kennis te geeven, en de ontvangene Penningen overteleren, ten einde in de *Geldkist*, behoorende tot deezen Tak der Maatschappye, gesloten worden: van welke kist de Heer *Præsident*, één der Heeren *Vice-Præsidenten*, en de *Secretaris* ieder eenen afzonderlyken sleutel zullen hebben.

By *alle* Vergaderingen der Heeren *Directeuren* en *Leden* van deezen *Oeconomischen Tak*, te *Haarlem* gehouden wordende, zal de *Secretaris* zorgen, in staat te weezen, om *eenen korten Staat van ontvang en uitgaave* te vertoonen, ten einde zou kunnen beslooten worden, wat gebruik van de ingekomene Penningen te maaken.

Dan,

Dan, offchoon alle de voor handen zynde Penningen, deezen *Oeconomifchen Tak* der Maatfchappye toebehoorende, in bovengem. Geldkift bewaard zullen blyven, tot den tyd toe, dat op derzelver employ door deezen Tak der Maatfchappy zy geresolveerd; zal nochtans de Heer *Secretaris* altyd *Zeshonderd* guldens in *Caffa* behouden, en niet meer. HAERLEM. *Ontwerp van eene Oeconomifche Tak der Holl. Maetfch. der Wetenfch.*

Ten *vyfden*, zal de *Secretaris* geene *betaalingen* mogen doen, dan op uitdrukkelyken laft van deezen Tak der Maatfchappye, getekend door den Heer *Præfident*, ofte by deszelven *abfentie*, Ziekte, enz. door éénen der Heeren *Vice-Præfidenten*, ingevolge daartoe genomen befluit, het welke, zoo veel de *Pryzen* en *belooningen* aangaat, in eene *algemeene* Vergaderinge; —— en voor zoo verre het de *noodwendige* uitgaaven ten behoeve van deezen *Oeconomifchen Tak* betreft, in eene *byzondere* Vergaderinge van de Heeren *Præfident*, ofte *Vice-Præfidenten*, *Directeuren*, en de *Leden* van deezen *Oeconomifchen Tak* te *Haarlem*, zal moeten genoomen zyn.

Wordende de Heeren *Præfident*, *Vice-Præfidenten*, *Directeuren* en de *Leden* van deezen Tak, te *Haarlem* refideerende, by deezen gemachtigd, om alles, wat den *ontvang* en de *jaarlykfche noodzaaklyke uitgaave* betreft, in *hunne* Vergaderingen te befchikken, mits niet afwykende van het geene by deezen word vaftgefteld.

§. XXVI.

Op dat de *Secretaris* niet te veel mooge belaft zyn met het bezorgen en gadeflaan van kleinigheden, zal noch door de Heeren *Præfident*, *Vice-Præfident* en *Directeuren*, by de eerfte Vergadering aangefteld worden een *Klerk* der Maatfchappye, op eene behoorlyke jaarwedde.

Deszelven plicht zal zyn:

Alle de Boeken, en in het algemeen *alles*, wat tot de Maatfchappye behoort, en hem ter bewaaringe *aanbetrouwd* word, in gepafte orde te houden.

Hy zal verplicht zyn, om zoodanige Boeken, ten dienfte van deezen *Oeconomifchen Tak* der Maat-

HAER-LEM.

Ontwerp van eene Oeconomische Tak der Holl. Maetsch. der Wetensch.

schappy, te houden, als hem door den Heer *Secretaris* zal opgegeeven worden.

Gemelde *Klerk* zal voorts moeten oppassen by alle Vergaderingen.

En, in het algemeen, in *alles*, met schryven als anders'ints, ten allen tyden moeten gereed zyn, ten dienste van den *Secretaris*, en van deeze Maatschappye. ——

B E S L U I T.

De Maatschappy wil niet in twyffel trekken, dat gemelde haar Ontwerp en Wetten, hier toe betrekkelyk, hier en daar, eenige verbeteringen zouden kunnen bekoomen. —— Gaarne zal zy ook, daar van overtuigd, van alle verbeteringen het noodige gebruik maaken.

Dan, alvorens met de *uitvoeringe* van dit Ontwerp zelve, het geen van zoo grooten omslag zou moeten zyn, onder onze Landsgenooten te beginnen, oordeelt zy raadzaamst, by deezen te onderzoeken, of 'er, gelyk men vertrouwt, onder dezelven een zoodanig aantal van regtgeaarde Beminnaaren van het lieve Vaderland te vinden zy, het geen genoegzaam is, om, met hoope van goeden uitslag, een zoodanig heilzaam Ontwerp te *beginnen*, en ter *uitvoer* te brengen.

Zy verzoekt derhalven aan alle de geenen, dewelke geneegen zouden zyn, om in dit allesints Patriottisch Ontwerp deel te neemen, zich, het zy in Persoon, het zy door gefranqueerde Brieven, te vervoegen by eenen der Heeren Directeuren of by eenen der Heeren, aan welken dit *Programma* is gezonden, en welker naamen hier agter op eenen byzonderen Lyst, agter dien der Heeren *Directeuren* en *Leden* van de Maatschappye der Weetenschappen, zullen vermeld worden; ofte direct aan den *Secretaris* van deeze Maatschappye, C. C. H. VANDER AA, en wel uitterlyk voor *primo October* 1777., ten einde daarna een finaal besluit te neemen.

Naa

Naa thans den tyd van *vyf en twintig* Jaaren het Vaderland met alle liefde gediend te hebben, zou het der Maatschappye ten hoogste aangenaam zyn, haaren Mede-Ingezetenen ook nog dit nut te kunnen doen. Gelukt het haar niet, zy zal 'er in berusten, dat in alles, zoo ook hier, vast staat: HAERLEM.

In Magnis semper laudanda voluntas.

Wy vertrouwen aen onzen Lezeren geen ondienst te zullen doen, indien wy den zelven den Aenspraek mede deelen, die den welmeenende Griffier *van den Heuvel* by deze gelegenheid op den 21 van Bloeimaend dezes jaers in de Vergadering der Maetschappy heeft gehouden, woordelyk aldus luidende:

Aenspraek van den Griffier van den Heuvel *in de Vergad. der Maetschappy.*

WEL EDELE HEEREN!

De blyk van hoogachtinge, met welke het U Wel Eds. behaagd heeft my te vereeren, door my tot Mede-Directeur uwer loffelyke Maatschappye te verkiezen, en heden zitting te vergunnen in uwe aanzienlyke Vergadering, spoort my natuurlyk aan tot dankbaare erkentenis.

Ik ben verzekerd, dezelve niet beter te kunnen beantwoorden, dan door, naar myne geringe krachten, zoo veel mogelyk, mede te werken, ten bereikinge van het heilzaame doelwit, het welke deeze Maatschappy, van het begin haarer oprechtinge af, zich heeft voorgesteld, en met zoo veel roems, geduurende nu vyfentwintig Jaaren, *pro Deo & Patria* werkende, heeft in 't oog gehouden.

Deeze overdenking, en daarby de zucht voor het gemeene welvaren, doet my de vrymoedigheid gebruiken, U Wel Eds. aandagt een weinig op te houden over het Ontwerp, door onzen waardigen Heer *Præsident* ter overweeginge voorgesteld, en wel byzonder over de redenen, welken ons billyk eenen goeden uitslag, en eene gereede deelneeming on-

HAERLEM.

Aenspraek van den Griffier van den Heuvel *in de Vergad. der Maetschappy.*

zer Landsgenooten mogen doen verwachten. Ik vertrouwe, dit hoofde van myn hart, even als voorheen, eene gunstige verschooning wegens het gebrekkige in dit myn Voorstel, by U Wel Eds. te zullen vinden.

Te meer word ik hier toe aangemoedigd, terwyl het niet noodig zal zyn, Uwe aandagt te misbruiken, met in het breede over de nuttigheid van deeze instellinge uittewyden; want dat het geluk van eene Burgerlyke Maatschappye bestaat, in het welweezen van ieder byzonder Lid van dezelve, is eene waarheid, niet minder zeker, en ontwyffelbaar, dan wel het *axioma* in de Wiskunde, dat het geheel gelyk is aan alle zyne deelen. Was het geen gebrek aan kennisse en doorzicht by sommigen, eene te blinde aankleeving aan oude ingewortelde vooroordeelen by anderen, een ieder zoude aan het eerste, zoo min als aan het *laatste voorstel*, eenigsints twyffelen; daar zoude geene andere tegenstreevers, dan dat laage en verachtelyke soort van menschen overblyven, welken eene kwalyk begrepene, doch daarom niet minder doemwaardige eigenliefde, hunne ooren voor de stem der reden doet sluiten, hunne harten ongevoelig maakt voor de bitterste armoede, de akeligste elende hunner Medeburgeren, wanneer zy zich maar kunnen vleijen met daarin niet te zullen deelen. Dat deeze gevoelens in Barbaarsche tyden by onbeschaafde Volken ingang gevonden, dat dezelve noch hedendaags onder *despotycque* Regeeringen, alwaar de onzekerheid der bezittingen alleen het oogenblikkelyk genot derzelver toelaat, de overhand genomen hebben, is misschien niet te verwonderen; maar dat zoo ontaarde schepselen, den naam van Menschen onwaardig, de vrye lucht van ons gezegend *Nederland* zouden inademen, willen wy liefst niet gelooven.

Te beklaagen, ja ten hoogsten te beklaagen is het ondertusschen, dat by veele Ingezetenen van deeze Republycq, eene wyze van denken dagelyks schynt veld te winnen, welke, schoon in derzelver beginsel geensints zoo verfoeijelyk, ofte van liefde tot

zy-

zynen evenmensch ontbloot, nochtans in haare gevolgen even schadelyk voor het Gemeenebest zyn moet. — Wanneer naamlyk de Burgers van ieder Stad zich als afgescheidene Leden van den Staat, dus door en uit zich zelven bestaande, beschouwen, is het niet te verwonderen, dat men zyne Vaderlands-liefde niet verder uitstrekke, dan tot zyne Provincie, tot zyne Stad, dikwyls alleen tot het Ligchaam, waartoe men onmiddelyk behoore; zoo draa deeze daarin niet gemengd zyn, het hun gevolgelyk om het even is, of zylieden Vreemdelingen, dan wel Medeleden van het zelve Gemeenebest begunstigen. Hier van daan, dat eenige Kooplieden liever buitenlandsche, dan inlandsche Fabrycquen verhandelen; zich streelende met het denkbeeld, dat, hoe beterkoop de inkoop geschiede, hoe meerder wel in de eerste plaatse hun, maar, gevolglyk ook hunner Stede winst bedraage. Zoodanigen zouden ras van het verkeerde begrip, het geen zylieden zich van het belang van hunne Stad, ja zelfs van hun eigen waarachtig belang vormen, kunnen overtuigd worden, indien zy maar een ogenblik geliefden optemerken, dat, even als de Wyze Voorzienigheid in het Gemeenebest der Byen gewild heeft, dat eenigen ter voortteelinge, anderen tot het verzamelen van Wasch, de derden tot het bereiden van Honing geschikt zyn; zoo ook de Landbouw, de eerste noodwendigheden des levens, en de ruwe materialen voortbrengt, dat de konst dezelven daarna bewerkt, en de Koophandel eindelyk de waarde van dien, als eene beloning van het werk, aan allen verschaft. Dus word, door het uitbreiden en volmaaken van den Landbouw, de eerste stoffe vermeerderd; door het begunstigen der Fabrycquen derzelver bereiding bevorderd; en aan den Koopman, door het vertier van dezelven, de gelegenheid tot handel gegeeven.

Hoe zonneklaar en onwederspreekelyk ook deeze aaneenschakeling van waarheden zyn moge, is de Landbouwer te veel bezet met de zorg, om zich de eerste noodwendigheden des levens te verschaffen; de Fabrikeur te zeer gebonden aan zyn dage-

HAERLEM. *Aenspraek van den Griffier van den Heuvel in de Vergad. der Maetschappy.*

HAARLEM.

Aanspraek van den Griffier van den Heuvel *in de Vergad. der Maetschappy.*

lyks eens verkoren werk; zoo ook de Koopman aan zyne onophoudelyke wederkeerende bezigheeden, om zich de juiste denkbeelden te kunnen vormen, op welke wyze ieder deezer takken, ieder springader der algemeene welvaart, tot bereikinge van het groot einde, het welzyn van allen moet werken: hier toe worden uitgestrekte kundigheden vereischt, welken het aan veelen, by gebrek van opvoedinge en beschaavinge, niet mogelyk geweest is te verkrygen. Ieder nochtans is bekwaam, om de nuttigste onderrichtingen in zynen tak te geeven.

Het was om deeze reden, dat meest in alle Ryken en Gemeenebesten van *Europa*, eenige kundige lieden, en daaronder veelen van eene uitgebreide ondervinding in zaaken van regeering voorzien, wel eenige uuren van hunnen ledigen tyd hebben willen aanleggen, om, zonder vooringenomenheid, te overdenken, wat aan de *Nationaale Oeconomie*, en dus aan de welvaart hunner Mede Ingezetenen voordeelig zoude kunnen zyn, en vervolgens deeze hunne ontdekkingen aan het *publycq* mede te deelen.

Niets is immers regtmaatiger, niets nuttiger, dan dat waarheeden, welken zoodanigen invloed op het algemeene welweezen hebben, ook in het algemeen bekend worden, op dat een ieder zich op de betrachtinge derzelver meer en meer zoude kunnen toeleggen.

Wy beleeven thans den glorieryken dag, dat wy, in naavolging van het geen in veele Ryken, wier Vorsten hunnen roem stelden *in het geluk* hunner Onderdaanen, gebeurd is, ook nu een voorstel van dezelfde natuur aan alle onze Medeburgeren, door deeze Maatschappye zien aanbieden: en

Dat onze doorluchtigste Heer PROTECTOR ruim zoo veel luister aan den tytel van 's Lands Vader, als wel aan dien van Erf-Stadhouder hechtende, wel die goedheid wil hebben, van de loflyke pogingen deezer Maatschappye met Zyn heerlyk voorbeeld, vermogend gezag, en nooit volpreezenen yver voor het Gemeenebest, kragtdaadig te ondersteunen.

De Opperbestierder van het Geheelal behaagt het, ge-

HAERLEM.

Aenspraek van den Griffier van den Heuvel in de Vergad. der Maetschappy.

genadiglyk aan dien geliefden Vorst, in vergeldinge Zyner Vaderlyke zorge, noch lang te laaten ondervinden het aanzienlyk nut, door dit Ontwerp aan het algemeen te veroorzaaken, dat dus het innerlyk genoegen, spruitende uit eene zelf bewuste deugd, zyn menschlievend hart dagelyks meer en meer vervulle met die waare vreugde, welke alle aardsche vergenoeging en grootheid verre overtreft, welke de voorspoedigste Overwinnaar hem te vergeefsch zoude benyden; dat hy dit volzalig lot eene lengte van jaaren met zyne Koninglyke Gemalinne, het Pronkjuweel van *Nederland*, mooge deelen; dat eindelyk de luisteryke Naakomelingen van dit doorluchtige Huis, by aanhoudenheid, die rype vruchten van deeze Instellinge mogen plukken, welke Hoogstdezelven boven alle *Nederlanderen*, met recht daar van te wachten hebben!

Billyk mogen wy ons vleijen, dat dit doorluchtig voorbeeld alle welgeaarte Vaderlanderen ten krachtigsten ter naavolginge zal aanspooren.

Hebben onze Voorvaderen in min verlichte tyden altoos hun eigen voordeel voor dat van het algemeen opgeofferd; is door hen vrywillig een last gedraagen op alles, wat vreemd was, om de inlandsche Welvaart te doen bloeijen: hebben zy niet alleen hun goed, maar zelf hun bloed, hun leven niet te dierbaar geacht, om ons te stellen in het geruste genot van den waaren Godsdienst, zonder gewetensdwang, Vryheid en Welvaart: Zoude het hunnen Nakomelingen dan aan moed ontbreeken, om eenige vooroordeelen te boven te komen? Zouden deezen, wel Erfgenaamen van hunner Voorouderen goed, maar geensints van derzelver edelmoedige deugd en Vaderlands liefde, ontaart genoeg zyn, om eene niet noemenswaardige uitkeering te weigeren tot vermeerderinge, tot behoud van de welvaart en voorspoed, welker verkryging dien Voorzaaten zoo veel gekost heeft? waar door zy vertrouwd hebben, dat dit gezegend Land ten allen tyde by deszelfs Ingezetenen bemind, by Vreemdelingen beroemd, by Vyanden gevreesd zyn zoude.

Neen!

HAARLEM. *Aanspraek van den Griffier van den Heuvel in de Vergad. der Maetschappy.*

Neen! zyn deeze Patriottische gevoelens by veelen onzer Landgenooten eenigen tyd slaapende geweest, met genoegen zien wy thans dagelyks de blyken, dat dezelve geensints zyn uitgedoofd, dat men hoe langer hoe meer begrypt, dat, willen wy door den vlyt onzer Nabuuren niet geheel van allen Koophandel, Konsten en Handwerken ontzet worden, het meer dan tyd is hun voorbeeld te volgen, en Pryzen, ter aanmoediging in alle die takken, aan onze Landgenooten voortestellen.

Getuigen hier van zyn de menigvuldige Maatschappyen, ter bevorderinge van de gemeene Welvaart, sedert korte jaaren in verscheide Steden van ons Vaderland opgericht, de Vereeniging van alle deeze welmeenende pogingen alleen ontbreekt 'er noch aan; deeze is het, waarna alle waare Patriotten, sedert eenen geruimen tyd, met ongeduld verlangd hebben; want zo ooit, het is in deezen waar, dat eendracht macht maakt. De onderwerpen immers, op welken, willen wy onze Naabuuren evenaaren, hoe eer hoe beter *Præmien* dienden gesteld te worden, zyn menigvuldig in getal, zeer zwaarwichtig, en kostbaar in de uitvoering. Het *fonds*, welke hiertoe vereischt word, kan niet dan met bezwaar door een eenige Provincie of Stad by een gebracht worden, terwyl het door allen gezamenderhand ongevoelig geschied. Wat middel kan hiertoe bekwaamer worden uitgedacht, dan de vriendelyke uitnoodiging ter vereeniginge en deelneemingen in eenen algemeenen *Oeçonomischen Tak*, welke op dit Jubelfeest aan alle Leden van de verscheidene Genootschappen, aan alle welmeenende Patriotten, van wegen de oudste, en, zonder roem gezegd, de aanzienlykste Maatschappye in *Nederland* geschiedt? Wie kan zich anders, dan ten hoogsten vereerd vinden, hierdoor de gelegenheid geboren te zien, om zich met eene, sedert een reeks van jaaren, van het Vaderland zoo veel verdienende Maatschappye, in den *Oeconomischen Tak* ten algemeenen nutte te vereenigen? Denken eenigen, dat de belangen van hunne Provincien en Steden onderscheiden zyn van de

de overigen: deeze vereeniging is best geschikt, om hen van die dwaaling op eene vriendelyke wyze by ondervindinge zelfs te doen te rug komen, en met der daad te overtuigen, dat alle deeze byzondere belangen, hoe zeer in schyn strydende, met eenige maatiginge zeer wel zyn te vereenigen; jaa, dat dezelven, even als het bloed, door onderscheidene aderen in het hart, tot voedinge van het lighaam, zoo ook deezen tot welzyn van het geheele Gemeenebest, in één punt kunnen zamenloopen.

HAERLEM. *Aenspraek van den Griffier* van den Heuvel *in de Vergad. der Maetschappy.*

Tot bereikinge van zoodanig loflyk doelwit, waardige Heeren Directeuren deezer Maatschappye! zyn dan Uwe nooit volprezene, Uwe onvermoeide pogingen, Uwe vriendelyke uitnodigingen aan alle Medeburgeren van het lieve Vaderland, zonder onderscheid van rang of staat, blykbaar strekkende. Billyk kunt gylieden verwachten, dat, even als by andere Volken, Edelen van den Lande, Heeren van de Regeeringe, Officieren van rang en verdiensten, Professoren, Leeraars, Kooplieden, Handwerkers, en welgestelde Landbouwers, gereedlyk uit dit Uw Patriottisch Ontwerp zullen deel neemen, dat zy allen geenen anderen naaryver, dan in de liefde des Vaderlands, kennende, ieder naar zynen staat, kundigheid en beroep, alles zullen toebrengen, wat tot bevordering van een zoo heilzaam Ontwerp eenigsints kan strekken.

Boven alle andere Landen, kan immers ons Vaderland met recht op de liefdaadigheid zyner Ingezetenen roemen: waarom zouden wy dan niet mogen vaststellen, dat onze edelmoedige Landgenooten te recht begrypen zullen, dat door deeze maatige gifte in der daad een aalmoes aan hunne noodlydende Medeburgeren gegeeven word, welke, wegens de manier van besteedingen, honderdmaal in waarde vermeerdert, doordien zy den luijaart tot het werk noodzaakt, den naarstigen aanmoedigt, en dat in alle gevallen beterkoop tien, ja twintig werkenden, dan een eenige lediggaande, kunnen onderhouden worden.

Het

HAERLEM.

Aanspraek van den Griffier van den Heuvel *in de Vergad. der Maetschappy.*

Het is waar, myne Heeren! wy kunnen geene andere middelen, dan die der overredinge gebruiken, om onze Medeburgeren tot die deelneeminge over te haalen; maar, om de woorden van den grooten MONTESQUIEU de mynen te maaken: *Uitnoodigen, wanneer men niet moet noodzaaken; zachtlyk leiden, wanneer men niet moet beveelen, is de hoogste bekwaamheid: de reden heeft een natuurlyk gebied, zy heeft een Tyrannisch gebied: men staat haar tegen, maar deeze wederstand is haare overwinning; noch een weinig tyd, en men zal gedwongen zyn tot dezelve wederom te koomen.*

Wat een wyd veld zoude hier noch geopend zyn, indien ik de nuttigheid onzer pogingen ten deezen niet alleen uit de gezonde reden afleiden, maar ook met de dagelyksche ondervindinge wilde staaven; genoeg zy het gezegd, dat naauwlyks eenig beschaafd Land ten deezen dage in *Europa* gevonden word, waarin niet een diergelyk Genootschap opgerecht, en reeds met den allergewenschten uitslag bekroond is.

Ons Ontwerp, beken ik, is uitgebreid, en van veel omslags; maar wat zyn wy niet aan het Vaderland verschuldigd? Indien wy weinig vermogen; laaten wy ten minsten doen, het geen wy vermogen; misschien gelukt het ons, onder Gods zegen, boven verwachtinge; misschien zien wy door onze pogingen dien edelen naaryver, dien Patriottischen geest, weleer den roem van *Nederland*, wederom herleeven. Mogt dit ons Jubelfeest hierdoor altyd in Geschiedenissen der Republyk vermaard blyven, en de Naakomelingschap, aangemoedigd door ons voorbeeld, om stryd arbeiden, om ons Vaderlandsliefde, in yver voor het gemeene welweezen, te overtreffen; zoodanig, dat ieder Jubelfeest deezer Maatschappye, by alle welmeenende *Nederlanderen*, als een Jubelfeest van *Nederlands* vermeerderde Welvaart, met vreugde gevierd wierde tot het einde der Eeuwen.

De Opperzegenaar voleindige deeze hartgrondigen wensch, even als Hy my heden het onuitspree-

ke-

kelyke genoegen laat genieten van myne vorigen vervuld te zien, en met volle overredinge U Wel Ed. te kunnen verzekeren, dat Uwe naamen, Edele Heeren! al over lange in de Jaarboeken van dit Gemeenebest met volle recht der onsterffelykheid toegewyd, ook wegens deeze op nieuw betoonde Vaderlands-liefde, in de dankbaare harten van alle welgeaarte *Nederlanderen* eeuwig zullen leeven. HAERLEM.

Verders heeft de Hollandsche Maetschappye der Weetenschappen, in haere Vergadering, gehouden op den 21 van Bloeimaend 1777:

I. Geoordeeld over de Antwoorden, ingekome op haere Vragen, waervan.

A. De eerste in het jaer 1771. voor de eerste, en in het jaer 1773. voor de tweede reize opgegeeven, en waertoe men in het jaer 1776. nog eenige Supplementen verlangd heeft, was: *Daer het door de ondervindinge bekend is, dat 'er uit de Natuerlyke gesteldheid, en andere omstandigheden der Rivieren van ons Vaderland, voornaemlyk van den Neder-Rhyn of Lek, zekere gebreken noodzaeklyk voortvloeijen, waerdoor aen den eenen kant derzelver Kanalen, tusschen dezelfde of soortgelyke Dyken beslooten, te eeniger tyd onbekwaem zouden kunnen worden, om, behoudens de veiligheid der aenpalende Landen, dezelfde hoeveelheid Waters af te brengen; en aen den anderen kant de Dyken, in buitengewoone gevallen, zo van Ys-dammen, als andersints, in gevaer gebragt worden van te bezwyken;* — zo wordt gevraegd: — *Kunnen die gebreken zelven, of ook derzelver gevolgen, door andere middelen, dan door Afleidingen, voorgekoomen worden? zo ja, welken zyn dan*

HAER-LEM. *dan die middelen? —Maer, indien één of meer Afleidingen de eenigste middelen zyn mogten, waerdoor zodanig oogmerk op eene duerzaeme wyze bereikt kan worden, zyn dezelven, naer de gelegenheid der Landen, mogelyk? zo ja, waer, en op welke wyze moeten zy dan gemaekt worden, en kunnen zy veilig ondernomen worden, zonder de vaerbaerheid der Rivieren te benadeelen?* Men onderstelt by deze Vrage het sluiten der Bywegen langs den Boven-Rhyn, als het eerste en natuerlykste middel, om niet alleen de Vaerbaerheid der Rivieren, bovenwaerts, te behouden; maer ook tevens eene geregelde verdeeling tusschen de Takken te weege te brengen; des men by het beantwoorden niet noodig hebbe in aenmerking te neemen die buitengewoone hoeveelheid van Water, dewelke men, sedert eenige jaeren, door het openliggen der Bywegen, op den Neder-Rhyn en Yssel, ondervonden heeft.

Zy heeft geoordeeld, dat zy aen den Schryver van het Antwoord, onder de zinspreuke: *Uit liefde voor het Vaderland*, die by opening van het Billet bevonden is te zyn *Cornelis Zillesen*, te Schoonhoven, den prys van een gouden Eerpenning moest toewyzen. Dan, zy heeft tevens besloten, om aen den Schryver, die tot zinspreuke gebruikt heeft: *Zyt wys en voorzigtig enz.*, eene zilveren Gedenkpenning, als een *Accessit* te geeven, by aldien dezelve goedvind, binnen den tyd van zes weeken, na de eerste bekendmaeking van haer *Programma* in de publiecque Nieuwspapieren, vryheid tot het openen van zyn Billet te geeven; ook zal zyn Antwoord, doch zonder het daer by gevoegde *Supplement*, mede ter drukperse gebragt worden.

B. De

B. De tweede Vraeg, in het jaer 1774. voorgesteld, is bevonden niet voldoende aen het oogmerk der Maetschappye beantwoord te weezen. Zy was: *Welke Boomen en Planten, door ondervindinge onfeilbaer bevonden ter geneezinge van Ziekten, heeft de goede Voorzienigheid aen onze zeven Vereenigde Gewesten en geassocieerde Landschappen geschonken?* HAERLEM.

C. Zy heeft geoordeeld, dat op de Vraeg: *Welke Boomen, Graenen, Wortels, Peulvruchten, of Planten, ons nog by aenkweeking onbekend, zou men met vrucht in ons Land kunnen invoeren; en welken van dezelven, en van de geenen die wy bezitten, kunnen naer de gesteldheid der lucht en gronden, met het beste voordeel, tot voedsel van Menschen en Dieren, in onze Gewesten worden geteeld?* In het jaer 1772 voor de eerste, en in het jaer 1775 voor de tweede reize opgegeven (behalven de twee Antwoorden voor 't jaer 1775. by haer ontvangen), het ééne onder de zinspreuke: *Virtus sibi ipsa præmium*, en het tweede ondertekend:

De wondren die Natuer in haeren boezem sluit,
Rukt arbeid, tyd en drift ten duistren kerker uit;

deze reize geene Antwoorden zyn ingekomen, dewelken den prys verdienen; en is derhalven beslooten, den gouden Eerpenning toe te wyzen aen den Schryver onder den zinspreuke: *Virtus sibi ipsa præmium*, en een zilveren Gedenkpenning, als een *Accessit* aen den Schryver van het Antwoord, ondertekend: *De wondren, die Natuer enz.* Indien dezelve Schryver binnen den tyd van zes weeken na de eerste bekendmaekinge van dit *Programma* in de publiecque Couranten, aen de Maetschappye gelieft te veroorlooven zyn toegezonden Billet te openen. Doch by het openen

 van

HAER-LEM. van het eerstgenoemde Billet onder den zinspreuke: *Virtus sibi ipsa præmium*, bevonden zynde, dat de Schryver was wylen de Heer *Job Baster*, in leven waerdig Lid van deze Maetschappye, en de Wet aen geene Leden veroorlooft den Eereprys der Maetschappye weg te dragen, kan zy de gemelde gouden Eerpenning, ook niet aen den geenen, die zyn recht verkregen hebben, doen geworden.

D. Over de Antwoorden op de Vraeg: *Welke Boomen, Heesters en Planten zyn 'er, behalven den Helm* (Arundo Arenaria), *en den Sleedoorn* (Prunus Silvestris), *dewelke op de Zandduinen, ter weeringe der Zandverstuivinge, kunnen geplant worden? Kan men ook eenige andere Planten aen onze Zeestranden met voordeel gebruiken? Zyn daer mede hier te lande al eenige proeven gedaen, en welke is de uitkomst daer van geweest?* zynde geoordeeld, is beslooten den gouden Eerpenning te geeven aen den Schryver van het Antwoord onder den zinspreuke:

Ter weering van 't verstuivend zand,
Zoekt kruiden, plant in 't Vaderland;

Waer van by opening van 't Billet gebleeken is de Schryver te zyn de Heer *Joannes le Francq van Berkhey*, H. N. Lector, en Medic. Doctor te Leiden: voorts eene zilveren Gedenkpenning als een *Accessit* aen te bieden op bovengemelde voorwaerde, aen den Schryver van het Antwoord, in het Fransch geschreeven, onder de zinspreuke: *Namque aliæ nullis hominum cogentibus, ipsæ sponte sua veniunt &c.* Ook zal zy, als een *Accessit* mede doen drukken het Antwoord, onder den zinspreuke: *Utilitati publicæ*; dan by het zelve is geen Billet gevonden: dus kan zy aen den Schryver, hoe gaerne zy wilden, geen zilve-

ve-

veren Gedenkpenning ten bewyze van haere ag- tinge geeven. HAERLEM.

E. De Antwoorden op de Vraeg: *Welke is de waere reden van het verminderen onzer Zee-Visscheryen, ten minsten op sommige plaetsen, kort voor onze Wal? En van waer komt het, dat de Visch van tyd tot tyd aldaer hoe langer hoe verder in Zee loopt?* overwogen zynde, is besloten die Vraeg nog eens op te geeven, ten einde vollediger Antwoorden, zo veel mogelyk met bewyzen gestaefd, te bekomen voor het jaer 1778.

II. De Maetschappy heeft vervolgens besloo- ten, tot eene Vraeg, om beantwoord te worden voor het jaer. 1780 voor te stellen:

1. *Welke zyn de geschiktste en gereedste middelen in ons Land, tot verbeteringe* 1. *van het* Verstand, *en* 2. *van het* Hart *en de zeden van* geringe Lieden, *zo in de Steden, als ten platte Lande? byzonder om dezelven daerdoor tot meerder naerstigheid aen te moedigen en te gewennen?*

2. En uit het byzondere Fonds, (volgens bekendmaeking in het *Programma* 1773) door een der Heeren Directeuren gevestigd, stelt zy voor om te beantwoorden voor het jaer 1779, de Vraeg: *Welke is de waere natuer der* Zeevlammen? *Hoedanige Uitwerkingen brengen zy te wege, en welke zyn de beste Middelen, om derzelver nadeelige gevolgen voor te komen?*

III. Ook heeft de Maetschappy besloten, om, daer zy nu het genoegen heeft, van, geduerende den tyd van 25 jaeren, het Vaderland gediend te hebben, haeren aenhoudenden blakenden yver voor het Gemeenebest te betoonen, met de proef te neemen, of zy niet eenen byzonderen tak van haer zou kunnen geheel en al schikken, om, door het belooven en geeven van Pryzen, den Koop-

 han-

HAERLEM. handel, Land- en Akkerbouw, Fabriequen, Visscheryen, enz. enz. in ons lieve Vaderland en de Colonien van onzen Staet aentemoedigen en te bevorderen; waertoe elk, die 'er deel in neemt, twee Ducaeten jaerlyks zal fourneeren; waervan zy binnen kort een uitvoerig *Programma*, behelzende haer ontwerp daer van, en eene uitnoodiging aen alle regtgeaerte Liefhebberen van het Vaderland, om daerin deel te neemen, aen 't licht zal geeven. En worden alle de Heeren Directeuren, benevens alle de Heeren Leden van de Hollandsche Maetschappy der Weetenschappen, die in deze oprichtinge zullen gelieven deel te neemen, verzogt, om zodanige ordentelyke persoonen, zonder onderscheid van rang, hoe genaemd, die mede daerin willen deelen, by voorraed aen te neemen, en den Secretaris daervan kennis te geeven (*).

IV. De Vragen, door deze Maetschappy by voorgaende *Programma* bekend gemaekt, zyn:

A. *Welke is de nuttigheid der* Zielkunde (Psychologie) *in de opvoeding en bestieringe van den Mensch, en met opzicht tot het geluk der Maetschappye? En welke zou de beste manier zyn, om die schoone Weetenschap te volmaeken, en haeren voortgang te bevorderen?* In het jaer 1775 opgegeven, om te beantwoorden voor het begin van 1778.

B. *Welken zyn de beste middelen, om voor de Dyken aen de* Zuiderzee *geleegen, op de minstkostbaere wyze,* Voorland *aen te winnen, of, daer reeds Voorland is, het zelve te bewaeren?* In het jaer 1773. voor de eerste, en in het jaer 1776 voor de tweede reize opgegeve, om te beant-

(*) Wy hebben het Plan reeds hier voren medegedeeld.

antwoorden voor het begin van 1778. Zy heeft verklaerd te vereisschen, dat men haer vooral melde, welken de *minstkostbaere middele zyn*, al ware het, dat de uitwerking daer van niet zo spoedig genooten mogt worden. HAERLEM.

C. De derde Vraeg is in het jaer 1774 opgegeeven, maer onbeantwoord gebleeven zynde, den eersten van Bloeimaend 1776 wederom voorgesteld, en om genoegzaem tyd ter beantwoordinge te geeven, daer toe verleend den tyd tot den eersten van Louwmaend 1784. Zy luidt: *Kan men, behalven de Koffy, Suiker, Cacao en Katoen, in de Westindische Volkplantingen van den Staet, ook eenige andere Planten, Boomen ofte Gewassen, met voordeel aenleggen, welke geschikt zyn tot Leevensmiddelen, ofte in gebruik kunnen weezen in Manufacturen en Fabriquen van dit Land? De Proeven, eenige jaeren geleeden met den* Indigo, *hebben in zo verre niet beantwoord, terwyl men deszelfs Culture ondervonden heeft, voor de gezondheid der Negers nadeelig te zyn; maer zyn 'er dan niet wel anderen? Zo ja: welken?*

D. De Vraeg: *Kan men den juisten tyd en geboorte der* Texelsche Zeegaten, *uit echte Historische bewyzen, bepaelen? Welken zyn de voornaemste Veranderingen, die dezelven ondergaen hebben? En van welken invloed is dit een en ander op de Zuiderzee en het Ye, mitsgaders op de Kusten en Zeeweeringen der Provincien, welken aen deze Wateren paelen?* In het jaer 1776 opgegeeven, om te beantwoorden voor het jaer 1778.

E. De Vraeg, in het jaer 1776 voorgesteld, om te beantwoorden voor het begin van 1779, is: *De ongelykheeden der* Trawanten van Jupiter *te verklaeren uit hunne wederzydsche Aentrekkingen;*

HAERLEM. *gen; de* Massen *of* Grootheden, *van deeze Trawanten te bepaelen uit hunne waergenomene onregelmatigheden*; Hoe dikmaels *en* binnen welke tyden *de ongelykheden, daeruit ontstaende, voorvallen?*

Alle de Antwoorden op de Vragen, de Opschriften der Billetten, moeten niet met de eigene hand des Schryvers geschreeven, nogte met derzelver eigenen naem, nogte met meldinge van hunne woonplaetse, maer met eene zinspreuke, ondertekend, en met een verzegeld Billet, het welke dezelfde zinspreuk tot opschrift heeft, waerin des Schryvers naem en adres, door hem eigenhandig geschreeven, voluit gemeld zyn, aen *C. C. H. vander Aa*, Secretaris dezer Maetschappye, zeer leesbaer geschreeven, in het Nederduitsch, Fransch of Latyn, vragtvry gezonden worden.

De Schryver van de Verhandeling over de afleiding der Rivieren, onder de zinspreuk: *Zyt wys en voorzigtig*, aen welken de zilveren Eerpenning is toegewezen, vryheid gegeven hebbende om zyn briefje te openen, is dezelve bevonden te zyn de Heer *Cornelis Redelykheid* in 's Hage.

Insgelyks is gebleeken, dat de Schryver van het Antwoord op de Vraege, wegens *het aenkweeken van Gewassen in ons Land*, onder de zinspreuk: *De wond'ren die Natuer* enz. is de Heer WILLEM VAN HAZEN te Leiden; en wegens *het beletten van de Zandverstuiving*, onder de zinsprenk: *Namque alia nullis hominum &c.* de Heer DENTAN, *Citoyen de Geneve à la Haye*; als mede van 't Antwoord onder de zinspreuk: *Utilitati publicæ*, de Heer NICOLAES MEERBURG, Hortulanus van de Kruidtuin van 's Lands Universiteit te Leiden.

's GRA-

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE.

Het is moeilyk om eenen ieder te vergenoegen: het geen voor den eenen heilzaem is, agt den ander zyn verderf. Het verschil van belang zal steeds eene wryving en botsing veroorzaeken, die zomtyds de werking van de *politike machine* of het Staetswerktuig niet weinig stremt. Naeuwlyks was tot genoegen van de Branders hier te Landen het vervoeren van ketels, helmen, slangen en andere Gereedschappen tot Branderyen behoorende, naer buiten 's Lands, by placaet van 31 van Louwmaend 1776. verboden (zie N. NEDERL. JAERB. 1776. bl. 125 en volgg.), of de Kooplieden in Koper en Eigenaers van Kopermolens en Fabriquanten van Kopergereedschappen, kwamen hier tegens op, vertoonden by een Verzoekschrift op den 4 van Bloeimaend daer aen volgende, dat het verbod hen in hunne kostwinning benadeelde, zonder eenig nut aen de Branders te kunnen toebrengen, en verzogten mitsdien, dat gem. placaet in zo verre mogt worden veranderd en opgeheven. dat de uitvoer van koperen Gereedschappen, als Keetels, Helmen, Slangen enz. in de Branderyen gebruikt wordende, en hier te Lande gemaekt, wederom vry wierde gesteld, ten minsten naer zodanige plaetsen, op welken het oogmerk van hunne Hoog Mog. niet konde worden toegepast. De hoofdzakelyken inhoudt van hun Verzoekschrift kwam hier op uit: „ dat zy met de uiterste verbaesing hadden „ vernomen het Placaet van haer Hoog Mog. in „ dato 31 January 1776. houdende verbod te„ gens het vervoeren buiten 's Lands van eenige „ Keetels, Helmen, Slangen, Bakken, Kuypen, „ &c. in de Branderyen gebruikt wordende, en

'S GRA-VENHAGE.

„ alle het geene verder tot het in gereedheid brengen van Branderyen souden kunnen worden gerequireert, het zy bereids gecomponeert, of gebragt in staet om nader in een gevoegt te worden, met verscheide prohibitien, voorsieningen en ordres, ter selven einde strekkende.

„ Dat de Suppliantten daer door op het gevoeligste in hunne Kostwinningen wierden benadeelt, dog teffens overtuigt, dat haer Hoog Mog. niets minder hadden bedoelt, en door abusive informatien van de Branders uit sommige Steden, terwyl die van Rotterdam (in welke Stad egter der selver getal seer notabel was) daer in geen deel *hadden* genoomen, moesten gesub- en obripieert *zyn*, te raede waren geworden, en van hunnen *indispensabelen* pligt *hadden geoordeelt*, de vryheid te *moeten* neemen om by de voorsz. Requeste aen haer Hoog Mog. te remonstreeren de welgegronde reedenen, om welke sy Supplianten vermeenden, dat het voorsz. Placaet, soo veel het Koperwerk aengaet, van veele nadeelige suites soude zyn, soo voor het algemeen, als voor de Supplianten in het bysonder, en teffens geen nut aen de Branderyen hier te Lande soude kunnen toebrengen.

„ Dat het in de eerste plaets van selfs sprak, dat het gemelde verbod van uitvoer noodwendig ten gevolge moest hebben een merkelyke verminderinge van invoer van de eerste Stoffen, welke tot het maeken van Koper Materiael wierd gebruikt, en dat dus daer door, niet enkel de uitgaende, maer ook de inkomende Regten en andere gemeene Middelen van den Lande, en teffens de Rheederyen en Scheepvaert, door het gemis der Vragten, en

„ de

„ de Zeehandelaars in hunne winsten of provi- 's GRA-
„ sien in dat Articul van Commercie, een conside- VANHA-
„ rabel decres souden ondergaen. GE.

„ Dat ten tweeden daer door ook grootelyks
„ soude souffreeren het aensienlyk getal Koper-
„ molens, welke in deese Landen, en speciael
„ op de Veluwe, gevonden wierden, en aen vee-
„ le Huisgesinnen, soo door het werk van die
„ Molens selve, waer al het Koper Materiael ge-
„ fabriceert wierd, als die tot in staet houding
„ van deselve daer aen hunne Kostwinning von-
„ den, en meede door de importante leveran-
„ cien van daer toe benoodigde Houtskoolen,
„ hun bestaen verschaften; in voegen het voorsz.
„ Quartier, ja de geheele Provincie van Gelder-
„ land, uit welkers Bosschen het Hout getrok-
„ ken wierd, wel ras gevoel soude hebben van
„ den quynende staet, waer inne die Fabricquen
„ door het voorsz. verbod van uitvoer souden
„ worden gebragt.

„ Dat ten derden, door het generael verbod,
„ van geene Keetels, &c. in de Branderyen ge-
„ bruikt wordende, buiten 's Lands te mogen ver-
„ senden, sonder onderscheid of deselve reeds
„ geheel gecomponeert, of maer alleen in staet
„ gebragt waren om nader in een gevoegt te wor-
„ den, noogwendig allen uitvoer van grof Ko-
„ perwerk absolut gestremt, en dus die geheele
„ affaire den bodem ingeslagen wierd; dewyl geen
„ Koopman in het gevaer soude willen zyn van
„ onschuldig eene poene van duisend Ducaten, of
„ openbaere geesseling, te incurreeren, en dus
„ met syn Aenhoorigen onherstelbaer bedorven
„ te worden, nadien het selve Materiael konde
„ worden opgemaekt tot Brouwkeetels, Raffina-
„ derypannen, &c. soo wel als tot Branders Kee-

'S GRAVENHAGE.

„ tels, en hy dus niet weeten konde, tot welke „ eindens syne Correspondenten of der selver „ Principalen de ontboodene Materialen souden „ doen dienen, gelyk een der Suppliancen zig „ reeds door die onseekerheid in de uiterste ver„ leegentheid hadde bevonden.

„ Ten vierden, dat al verder, door dat verbod, „ van de voorgemelde Keetels, &c. niet buiten 's „ Lands te mogen vervoeren, sonder eenige di„ stinctie werwaerts, dan ook soude volgen, dat „ de Supplianten voortaen souden zyn verstoo„ ken van den uitvoer van hunne Ketels, &c. na „ Spagne en Vrankryk voor de Brandewynstoo„ kers, *als mede na de Colonien van den Staet en* „ andere Buitenlandschen, waer heen zy sedert „ lange jaeren considerabele *versendingen* hadden „ gehad, *en van welke leverantie sy dus sonder* „ eenig het minste nut voor de Branderyen dee„ ser Landen, en tot hunne totale ruïne, al mede „ souden zyn geprïveert, in soo verre, dat hun„ ne Kopermolens meerendeels souden moeten „ stilstaen, en verscheide der Supplianteu sig ge„ noodsaakt souden sien hunne Negotie te quit„ teeren.

„ Dat eindelyk, ten vyfden, uit alle de voo„ rengemelde nadeelen en inconvenienten niet „ konden gebooren worden eenige de minste, „ veel min equivalente of overweegende voor„ deelen voor de Branderyen hier te Lande, maer „ wel in tegendeel seer apparente nadeelen voor „ die Trafiquen selve, gelyk de Supplianten, in„ dien sy niet bevreest waren de attentie van haer „ Hoog Mog. te lang en gantsch noodeloos te oc„ cupeeren, ligtelyk souden kunnen betoogen; „ alle welke redenen de Supplianten sig waren „ vleyende, dat by haer Hoog Mog. van veel ge-

„ wigt

„ wigt souden worden geoordeelt; versoekende 's GRAVENHAGE.
„ derhalven, en met de geruste hoope op een gun-
„ stig succes, dat het haer Hoog Mog. gelieven
„ mogte, het Placaet van dato 31 January 1776
„ in soo verre te altereeren, dat den uitvoer van
„ Kopere Gereedschappen, als Keetels, Helmen,
„ Slangen &c. in de Branderyen gebruikt wor-
„ dende, en hier te Lande gemaakt, weder vry-
„ gesteld worden, ten minsten na soodanige
„ Plaetsen, op welke de intentie van haer Hoog
„ Mog. Placaet niet kan applicabel zyn."

Dit Verzoekschrift by de Gedeputeerde van de Provincie van Holland en Westvriesland zynde overgenomen, en niet te min commissorael gemaekt, is op den 22 van gem. Bloeimaend 1667, ingevolgen het besluit, by de Staten van Holland en Westvriesland gemaekt, en ter vergaderinge van hunne Hoog Mog. ingebragt; by de gezamentlyke Bondgenooten goedgevonden en verstaen,
„ dat aen de Collegien ter Admiraliteit zoude
„ worden aengeschreven, dat het oogmerk van
„ het Placaet van den 31 January deeses jaers ee-
„ niglyk geweest zynde, om door verbod van
„ uitvoer moeyelyk te maaken de acquisitie van
„ Gereedschappen tot een Koornbrandewyns-
„ Branderye absolutelyk vereischt wordende; en
„ daer door te belemmeren het opregten van soo-
„ danige Branderyen buiten 's Lands, waer door
„ die Traficq hier te Lande merkelyk soude kun-
„ nen worden benadeelt, haer Hoog Mog. niet
„ verstaen te hebben verbooden den uitvoer van
„ Keetels, Helmen, Slangen en diergelyke Ge-
„ reedschappen of de gedeeltens van dien, de-
„ welke sigtbaer tot Traficquen buiten die der
„ Koornbrandewyn of Moutwyn en Jenever-
„ Brandery, en dus tot het stooken van Brande-

„ wyn

'S GRAVENHAGE.

„ wyn van Wyn, Bierbrouweryen en diergelyke „ behooren, veel min den uitvoer van het ongefatcoeneerde Materiael, waer van soo wel de „ eene als de andere kunnen worden gefabriceert.

„ Dat derhalven by haer geen swarigheid sal „ behoeven te worden gemaekt. om Posporten „ tot uitvoer te doen verleenen voor allerlei ongefatcoeneerde Koper Materiael of grof Koperwerk, soo als het selve op de Kopermolens hier „ te Lande, en wel speciael in Gelderland, tot „ allerlei gebruiken vervaerdigt word, en sulks „ sonder onderscheid na welke Plaetsen al het selve soude moogen worden uitgevoert; dog dat „ met betrekking tot den uitvoer van de daer uit „ gefatcoeneerde gedeeltens tot Branders Keetels, „ Helmen en Slangen, of *wel ook die* Keetels, „ Helmen en *Slangen selve*, geene Pasporten sullen mogen worden verleent, als na het District „ van de Generaliteit, de Colonien van den Staet, „ Italien, Spagne en de Plaetsen van Duitsland en „ van Vrankryk, alwaer de Wyn vakt, en de Brandewyn van Wyn gestookt word, of soodanige „ verre afgeleegene Plaetsen door dewelke de „ Branderyen hier te Lande niet kunnen worden „ benadeelt; maer dat sy vooral sullen moeten „ sorg dragen dat daer onder niet worden begrepen eenige Plaetsen geleegen aen de Kusten van „ Vlaenderen, de kleine Oost en diergelyke, omtrent dewelke sy het voorsz. Placaet met alle „ mogelyke rigeur en preciesheid sullen moeten „ executeeren, alsoo de Traficq hier te Lande door „ conniventie daer omtrent soude worden benadeelt.

„ En dat ten dien einde geen Pasporten ter versending van de bovengem. Keetels, Slangen of „ Helmen, geheel of in stukken, sullen worden

„ ver-

„ verleent, als onder beneficie van een deeser na- 's GRAVENHAGE.
„ volgende Declaratoiren, by den Versender on-
„ der presentatie van Eede te onderteekenen.

„ Eerstelyk, in geval de versending als boven
„ geschied na de Colonien van den Staet of het
„ District van de Generaliteit.

„ *Dat het selve Koperwerk nergens elders*
„ *als ter plaetse by hem gegeeven, sal worden*
„ *vervoert, en voor soo veel hem bekend is al-*
„ *daer sal verblyven.*

„ Ten tweeden, in gevalle de versending ge-
„ schied na Plaetsen alwaer Koornbrandewyn-
„ Branderyen gevonden worden, en na welke
„ den uitvoer van de bovengemelde gefatcoe-
„ neerde Gereedschappen is gepermitteert.

„ *Dat het voorsz. Koperwerk nergens el-*
„ *ders, als ter Plaetse by hem opgegeeven (en*
„ *alwaer hy volkomen bewust is, dat bereids*
„ *Koornbrandewyn-Branderyen geëxerceert*
„ *worden) sal worden vervoert, en voor soo*
„ *veel hem bekend is, aldaer sal verblyven.*

„ Ten derden, in gevalle eenige Kopere Kee-
„ tels, Slangen, of Helmen, in het geheel of by
„ Stukken, souden moeten worden versonden na
„ Plaetsen, daer geen Koornbrandewyn-Brande-
„ ryen zyn.

„ *Dat dit voorgemeld Koperwerk niet is ge-*
„ *destineert ten gebruike in een Koornbrande-*
„ *wyn-Brandery, maar alleen geschikt is voor*
„ *de Traficq by hem opgegeeven, en in syn ver-*
„ *soek om Pasport uitgedrukt.*

AMSTELDAM.

HET GENEESKUNDIG GENOOTSCHAP, onder de zinspreuk *Servandis Civibus*, de menig-vul-

AMSTEL-DAM.

vuldige papieren ter beantwoording van de Vrage: *Kan de begting der bloedvaten, na het afzetten van een voornaem deel, ooit veilig worden nagelaeten? Welke voordeelen zouden aen zulk eene behandeling verknogt zyn? Onder welke bepaeling verdient zy onze goedkeuring; en met hoe veel regt kunnen de beroemdste middelen eigenlyk als bloedstelpende aengemerkt worden, zo in deze gevallen, als in alle overige bloedstortingen, welke door eene uitwendige oorzaek zyn te wege gebragt?* verleeden jaer opgegeeven, hebbende geleezen, heeft den gouden Eerpenning toegeweezen aen de Verhandeling, welke tot devies voerde:

Het is wreedheid, wanneer Heelkonst zonder noodzaek pyn verwekt,
Van gelyken wen zy pyn spaert, daer de pyn tot heil verstrekt.

En heeft goedgevonden in dit geval twee zilveren Gedenkpenningen te geeven, als een aen den Schryver der Verhandeling die tot zinspreuk hadt *Statutum est in Theoria & Praxi*, en den anderen aen Schryver der Verhandeling, getekend *Pressio Palmam præfert.* Wyders heeft bovengemeld Genootschap met ongemeen genoegen geleezen de twee Verhandelingen, *Laudatur ab his, culpatur ab illis*, en *Cito, tuto & jucunde, fata gemitus levant*, en goedgevonden dezelve, ten nutte van onze Landslieden, te doen drukken: verzoekende nu den Schryveren hunne naemen, indien zy zulks voedvinden, te openbaeren, op dat die by de uitgave mogen genoemd worden.

Tegen Bloeimaend 1778 wordt de volgende Vraeg ter beantwoording voorgesteld: *Kunnen wy*

ons

ons overtuigd houden, dat een waere Kanker immer zonder de afzetting tot geneezing is gebragt? Welke ongemakken zyn het veelal, die zig onder de gedaente van deze woedende kwael vertoonen, en onder dien naem of geneezen, of, door erger dwaeling, als ongeneeslyk behandeld worden? Hoe veelerlei is de oorsprong van dusdanige misslagen, naer de verscheidenheid der lydende deelen, naar de onderscheiden soorten van Kankers, of naer den byzonderen aerd van het bedrieglyk ongemak, 't welk men 'er te onrecht voor aenziet? En kan, eindelyk, ook zodanig een ongemak ooit wel tot wezenlyken kanker ontaerden? Met verzoek van de Antwoorden, (enkel getekend met een devies, dog met naem en adres in een gezegeld briefje, getekend met het zelfde devies daer boven op) vragtvry te zenden; af te geeven by den Boekverkoper PETRUS CONRADI alhier. AMSTELDAM.

P. S. Het Genootschap nu berigt ontvangende dat de respective Schryveren der drie eerstgemelde Verhandelingen zyn de Heeren JAN MARTENS, D. VAN GESSCHER, en G. J. VAN WY, allen alhier woonagtig, vindt ditmael goed zulks het het Publiek by dezen bekend te maken, maer heeft besloeten om vervolgens, wanneer men in de gezegelde Biljetjes den naem verzwygt, daervan geene nadere Bekendmaking te doen.

ROTTERDAM.

Tot voorkominge der ongelukken van dolle honden, is den 25 dezer Zomermaend, van wegen de Regeering dezer Stad de navolgende Publicatie gedaen.

Schout,

ROTTERDAM.

Publicatie tegens 't loslopen van honden.

Schout; Burgemeesters en Schepenen der Stad Rotterdam, zoo veel in hun vermogen is willende voorzien tegens ongelukken, dewelke veroorzaakt zouden kunnen worden door het losloopen van Honden gedurende het Zomersaisoen, hebben goedgevonden te verbieden:

Dat na het einde van deze maand Juny, en dus van den eersten July dezes Jaars tot den 15 October daar aan volgende niemand, onder wat voorgeven het zoude mogen zyn, eenige Honden buiten zyn Huis of Erf zal vermogen te laten loopen, zonder dezelve aan een halsband met een koord of leidzel vast te houden of te doen houden, op een boete van zes Guldens, by den eigenaar of houder te verbeuren ten behoeven van den genen, die de bekeuring zal doen, waar toe by dezen een yder zonder onderscheid word gemagtigd; gelyk de Dienaars der Justitie en Stads-*Hellebardiers* boven dien uitdruklyk worden gelast, om alle *Honden*, die binnen den voorsz. tyd op de *Straten* of *Wegen* dezer Stad of onder de Jurisdictie van die zouden mogen los loopen, dood te slaan en te werpen in de Graften der buiten Stad of de Rivier de Maze; terwyl de eigenaars of houders van Honden des niettemin gehouden blyven tot vergoeding van alle schaden en ongemakken, die door hunne Honden zouden mogen worden veroorzaakt.

En dat voorts ook niemand, die door Diaconen of Armbezorgers, van wat Gezindheid ook, bedeeld word, eenige Hond of Honden zal mogen hebben nog houden, op pœne van anderzints zonder de minste oogluiking van zyne bedeeling te zullen worden versteken.

ENKHUIZEN.

Den dag der uitzeilingen van de Haringbuizen uit de haven dezer Stad, ten getale van 57 schepen, zo van hier als uit de Ryp, op den 14 dezer Zomermaend bepaeld zynde, is door

de

de Regeering vastgesteld, dat des avonds van te voren de Buizenbiddag zoude gevierd worden, om den Goddelyken zegen zo over den Haringvangst als over de behoudene ryze af te smeken.

ENKHUIZEN.

Van 't Noord-einde twee, en Egmond aen Zee één Haringbuis vaerende, maekt met de bovengemelde, te zamen 60 schepen uit Noordholland, waer by gevoegd 113 uit de Maes, maekt 173 Haringschepen, behalven 21 Haring-jagers. De Yslandsvaerders zyn 22, en dus 14 minder dan in 't voorleden jaer, terwyl het getal van haringvaerders 6 schepen minder beloopt.

U T R E C H T.

UTRECHT.

Wegens de doorvaert door de Ophaelbrug buiten de Tolsteegpoort, is by de Vroedschap op den 2 dezer Maend eene publicatie vastgesteld en den 14 daer aen volgende afgekondigd, zynde van dezen inhoud:

Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht in ervaring gekoomen zynde, dat sommige Keulsche en andere zwaar-geladen Scheepen, wanneer het water onder de Stads-Pyl staat, zich in de Brug buiten de Tolsteegpoort, zodanig vast varen, dat daardoor een zeer geruimen tyd, zo de passage over de Brug, tot groot hinder der In- en Opgezetenen dezer Stad en Vryheid, als de doorvaart door de Brug voor andere Schepen en Beurtschippers, tot hun groot ongerief en nadeel wordt belet en gestremd: hebben om daarinne te voorzien, en tevens alle faciliteit aan de doorvaart der Keulsche en andere Schepen toe te brengen, goedgevonden te ordonneeren en te statueeren, als volgt:

Publicatie nopens het doorvaeren buiten de Tolsteegpoort.

U-TRECHT.

Publicatie nopens het doorvaeren buiten de Tolsteeg-poort.

Art. I.

Dat de Brugman gehouden zal zyn dagelykfch te zien, of het Water aan den Pyl, welke thans by de Brug gefteld is, ftaat; en het Water onder den Pyl vindende, niet vermogen de Brug optehalen, of een Keulfch of ander zwaar geladen Schip door de Brug te laten paffeeren, veel min te gedoogen dat een Keulfch of ander zwaar geladen Schip met force door de Brug getrokken of doorgewonden worde, zullende Hy verpligt zyn, de Schippers van alzulke Schepen aan te zeggen, om op eene bekwaame en door hem aan te wyzen plaats te blyven leggen, tot dat 'er eene genoegzame quantiteit Water zal weezen om de doorvaart zonder hinder te konnen doen.

II. Dat wanneer het Water aan de Pyl zynde, een Keulfch of ander zwaar geladen Schip, zich onverhoopt in de Brug mochte vaft varen, de Schippers van alzulke Schepen verpligt zullen zyn, op vermaan van den Brugman hunne Schepen te rug te doen trekken, op dat de paffage over en door de Brug niet gehinderd worde; en zullen de Schippers by weigering incurreeren eene boete van drie zilvere Specie-Ducatonnen ten behoeve van dezer Stads Aalmoeffeniers-Kamer.

III. Dat de Brugman, bevindende dat het Water aan de Brug onder Pyl is, en verwittigd wordende, dat een Keulfch of ander zwaar gelaaden Schip, ftaat te paffeeren, zal verplicht zyn, met de eerfte naar de Vaart vertrekkende Schuyt, een Briefje aan den Heer Droffaart of deszelfs Sluiswachter aldaar, te fchryven, met verzoek, dat eene genoegzame quantiteit Water mag gegeeven worden, tot het doorpaffeeren der voorgemelde Schepen.

En zal de Schipper op de Vaart, dat Briefje, zonder Vragt daar voor te genieten, moeten mede voeren, en immediaat by deszelfs aankomft aan de Vaart beftellen; en den Sluiswachter aan den Doorflag aanzeggen, om de Sluis aldaar, toe te maken en

U-TRECHT.

Publicatie nopens het doorvaeren buiten de Tolsteeg-poort.

en toe te houden, ten einde het Water niet den Yssel oploope.

IV. En zal de Brugman, om Water naar de Vaart geschreeven hebbende, hier van kennisse doen geeven aan den Sluiswachter buiten de Weerd-poort, ten einde die de Sluis aldaar, zoo veel mogelyk toehoude, op dat des te spoediger het Water tot eene genoegzaame hoogte kan oploopen, en de Keulsche Schippers des te eerder geholpen worden.

V. En dat op de Keulsche Schippers in hunne doorvaart niet mochten verhinderd maar op alle mogelyke wyze spoedig geholpen worden, zullen zy gehouden zyn, by hunne aankomst van Amsterdam, aan de Roodebrug of Sluis buiten de Weerdpoort, van hun arrivement kennisse te doen geeven aan den Brugman buiten de Tolsteegpoort, ten einde dezelve het Water aan de Brug, beneden Pyl vindende, de nodige schikkingen, Art. III vermeld, kan neemen; gelyk zy ook van de Lec herwaards komende, en verneemende, dat het Water op den Rhyn laag is, den Heer Drossaard aan de Vaart, zullen moeten verzoeken om eene genoegzame quantiteit Water te willen laten doorlopen.

VI. En zullen de Schippers van Keulsche of andere zwaar geladen Schepen aan den Brugman buiten de Tolsteegpoort, wanneer Hy, om Water te krygen, naar de Vaart heeft moeten schryven, en de verdere schikkingen, Art. III. gemeld, waarneemen, voor deszelfs moeite betalen telken reize zes stuivers boven het ordinaire Brug-geld.

VII. En wordt by deeze, den Brugman buiten de Tolsteegpoort, speciaal verboden des Zondags voornoens van acht tot twaalf uuren, en des nanoens van een tot vier uuren, de Brug op te haalen, of eenige zwaar geladen of Keulsche Schepen door te laten passeeren, ten einde de passage over de Brug daar door niet worde gestremd en verhinderd. Enz.

OVERYSSEL.

ZWOLLE.

ZWOLLE.

Wanneer Ridderschap en Steden, uitmakende de Staten dezer Provincie, den 24 van Sprokkelmaend laestleden vergaderd waren, meende Jr. J. D. VAN DER CAPELLEN, ter handhavinge van de grondwetten der Regeeringe, de navolgende Memorie te moeten voorlezen en overgeven.

EDELE MOG. HEEREN!

Vertoog van Jr. v. d. Capellen over de grondwetten der Regeeringe.

Indien ik deeze tegenwoordige Regeering minder welmeenend ware toegedaan, of my kon verheugen met een vooruitzigt van uit verwarring verandering te zien gebooren worden, zo zou ik omtrent het handhaaven der Grondwetten, waarop deeze onze Constitutie rust, onverschilliger kunnen zyn.

Bezield derhalve met eene zugt niet om nieuwigheeden in te voeren, maar om die te weeren; — maar om ons Staatsgestel ongeschonden te bewaren, heb ik 't van mynen onvermydelyken pligt geoordeeld, ter gelegenheid van de aanstaande begeeving der Provintsiaalen Commissien den Heer Drost van Salland te herinneren, dat het Reglement op de Regeering, welk wy allen zonder eenige uitzondering hebben bezwooren (*), uitdrukkelyk vordert,

(*) Het Formulier van dezen eed is aldus vastgesteld den 16 van Grasmaend 1750.

„ Ik love, sekere en zweere, dat ik de Staten van Overyssel wil trouw ende holt syn, Derzelver souverainiteit in 't geheel of ten dele nooit aan iemant sal defereren, nogte gedogen, dat deselve werde gedefereert. Dat ik Derselver „ Pri-

dert, dat 'er voor de vaceerende Commissien door de Ridderschap van elk Quartier en door elke Stad eene Nominatie van 4 persoonen aan zyne Doorlugtigste Hoogheid den Heere Prince Erfstadhouder worde aangebooden, om uit dezelve, en wel voor eenen by dit Reglement bepaalden tyd, of ook wel, als Hoogstgemelde zyne Hoogheid dit zal goedvinden, buiten dezelve, eenen ter vervulling daarvan te verkiezen. Ik heb zyn Hoog Welgebooren Gestrenge ook tevens verzogt de Ridderschap des Quartiers van Salland, waar onder ik be-

ZWOLLE.

Vertoog van Jr. v. d. Capellen, *over de grondwetten der Regeeringe.*

„ Privilegien en geregtigheden wil helpen maintineren ende „ verdedigen. Dat ik een voorstander ben van de ware Chris- „ telyke gereformeerde Religie, die volgens het besluit van „ de Synode nationaal van Dordrecht in den jaare 1619 ge- „ houden, binnen dese Provintie opentlyk geëxerceerd en „ geleerd word, ende dat ik geen andere openbare Religie sal „ toelaten, een ieder dan nog in syn Conscientie onbedwongen. „ Dat ik de gemeene saake der Geunieerde Nederlandse Pro- „ vintien, in conformité van de Unie van Utrecht van den „ jaare 1579, vernieuwt in den jaare 1651, tegen alle open- „ bare en heimelyke vyanden wil helpen defenderen, ende „ handhouden, sonder met deselve vyanden op eenigerhande „ wyse te correspondereren.

„ Dat ik voorts sal observeren en nakomen, en so veel in „ my is sal doen observeren en nakomen het Reglement op „ de Regeringe deser Provintie gearresteert den 19 February „ 1675, door Ridderschap en Steden geinhæreert, vernieuwt „ en herdrukt den 29 Maart 1748, en waarop *syne* DOORLUG- „ TIGSTE HOOGHEID *den tegenwoordigen Heere Prince* ERF- „ STADHOUDER tot die Hoge waardigheid is verheven en „ aangestelt, *als een fundamenteele en permanente wet op „ de Regeringe deser Provincie:* onverminderd de vorige „ Reglementen op de Regeringe deser Provintie gearresteert, „ voor zo veel deselve daar tegen niet syn Contrarierende.

„ Dat ik secreet sal houden het gene in de Vergaderingen „ van Ridderschap en Steden sal worden getracteerd en be- „ sloten, voor soo veel den dienst van 't Landt vereyscht, dat „ secreet gehouden behoord te worden; renuntieerende van „ alle dispensatien, die my desen ter contrarie souden kun- „ nen ofte mogen releveren."

ZWOLLE.

Vertoog van Jr. v. d. Capellen, *over de grondwetten der Regeeringe.*

behoor, ten deezen einde te willen vergaderen; doch, zyn Hoog Welgeb. Gestr. zwaarigheid maakende om aan dit myn zo billyk en regtmaatig verzoek te voldoen; zo zie ik my genoodzaakt deeze geheele zaak, mids deezen, ter kennis van UE: Mo: te brengen. Ik ben niet onbewust, Ed. Mog. Heeren, dat dit artikel des gezegden Reglements eenige jaaren in onbruik is geweest; als ook nog een ander, namelyk dat, welk met de duidelykste woorden verbiedt „Dat in geene Vergaderinge van Ridderschap sullen mogen Compareeren, ook in geene functie van Magistraaten der Steden sullen mogen werden geadmitteert eenige persoonen, Edele of Onedele, die aan de Landtschap in eenige deelen of pointen, ter sake van den ontfang of administratie van eenige penningen directl: of indirectl: comptabel of redevabel zyn" ——; dat, zeg ik, dit artikel meer dan eens, ook nog onlangs by de aanstelling van mynen Neeve den Heere van *Ittersum*, Rentmeester van Sipculo en Albergen tot Burgemeester van Campen is ter zyde gesteld; —— Edoch ik zou aan het doorzigt van deze Vergadering te kort doen, indien ik Hoogst dezelve bestond te verveelen met een uitvoerig betoog, dat niet de *misbruiken*, al waren zy zelfs eenigzints ingeworteld, of ook met den naam van *dispensatien* vernischt; neen maar de eeuwigblyvende *Letter* der Wet de rigtsnoer van ons gedrag zyn; —— dat het weezenlyk onderscheid tusschen *Grondwetten* en *gemeene wetten* hierin bestaat, dat de eersten uit haaren aart onveranderlyk zyn en in geene gevallen, hoe genaamd, eenige uitzonderingen of opschortingen dulden; —— dat inzonderheid het niet naarkoomen dier Grondwetten, welken de lyn trekken tussen het *Staats* en *Stadhouderlyk* gezag, en op welken alleen de vryheid en veiligheid dezer Natie rusten, de akeligste gevolgen moet, en zo men daar in voortgaat, zal na zig sleepen; alles 't onderste boven keeren en het Volk onfeilbaar van deeze Regeering vervreemden, door onder het zelve eenen argwaan te verwekken, als hadde men eenen toeleg om onbepaald

ZWOLLE.

Vertoog van Jr. v. d. Capellen, *voor de grondwetten der Regeeringe.*

paald en naar willekeur te regeeren; —— Om nu niet te zeggen, dat Wy in de Provintsie elkanders omstandigheden van naby kennende best geschikt zyn om den Heer Erfstadhouder in het doen der gevoeglykste keuze voor te lichten. 't Is waar Ed. Mogende Heeren! Sommigen geven voor, dat dit maaken der nominatien eene niets beteekende Ceremonie is. —— 't Zy zo; doch wy hebben in de tegenwoordigheid van een Alweetend GOD, wien 't zeeker niet onverschillig kan zyn ten getuige geroepen te worden van eene verbindtenis, die wy niet zouden denken te volbrengen, deeze niets beteekenende Ceremonie bezwooren; en hier door alleen word dezelve reeds eene zaak van 't grootste gewigt; behalven dat het verwaarloozen *eerst* van de geringste punten van eenige grondwet *vervolgends* al de overigen in 't zelfde gevaar brengt, terwyl aan den anderen kant het streng onderhouden zelfs van beuzelagtige kleinigheden, in 't Staatkundige zo wel als in het Krygsweezen, zyne nuttigheid heeft, al was het maar enkel om steeds tot eene heilzaame herinnering te strekken, dat in dit VRYGEVOGTEN LAND niet naar goeddunken, maar naar het rigtsnoer van heilige, onschendbaare grondwetten geregeerd wordt. 't Is aan dit ongevoelig voortkruipend veronagtzaamen dier instellingen, door welker middel men de gepaste verdeeling en bepaaling der magt in de Burgermaatschappy, voor altoos dagt en scheen verzekerd, en op eenen onwrikbaaren voet gevestigd te hebben, dat men het verval en de onbestendigheid van zo *veele* vrye regeeringen te wyten heeft. Om dit een en ander, zo ver myne zwakke poogingen kunnen strekken, in de ONZE voortekoomen, neem ik de vryheid het bovengezegde, waarmede ik noodig oordeelde Uwer Ed. Mog. aandagt een oogenblik te moeten beezig houden, U E Mo: in dit Schrift aantebieden, met verzoek van het, ingeval U E Mo: onverhoopt andere begrippen dan ik, zo over den aart zelven van onze verpligtingen, als over de bekwaamste wyze om daaraan te voldoen, mogten voeden, alsdan in de Notulen dee-

ZWOLLE. zer Provintsie te willen insereeren en geinsereerd te laaten blyven, om, ten allen tyde tot myne *openlyke* decharge by het tegenwoordige en toekomende Geslagt te kunnen dienen. (was get.)

J. D. VAN DER CAPELLEN.

Dog wanneer geaerzeld wierdt, of dit Vertoog in de Notulen van de Staten zouden ingevoegd worden, heeft Hooggem. Jr. VAN DER CAPELLEN, den 27 van Lentemaend dezes jaers ter vergaderinge der Staten eene mondelinge aenspraek gedaen, van dezen inhoud:

EDELE MOG. HEEREN!

Mondel. Vertoog over het niet insereeren van bovengem. Memorie.

Het scheiden deezer Vergadering op morgen bepaald zynde, en ik tot heden alnog in 't onzekere zynde aangaande *Uwer E. Mo.* finaale intentie raakende het al of niet insereeren van myne *Memorie* van den 24 Feb. deezes jaars over het *maintineeren van het Reglement op de Regeering dezer Provintsie en wel speciaalyk met betrekking tot het formeeren der Nominatien voor de vaceerende Commissien en het fungeeren van hun, die 's Lands penningen administreeren, als Magistraaten der Steden*; Zo vind ik my gedrongen *U E. Mo.* te verklaaren, dat ik my grievend getroffen voel door de vreemde, ongehoorde, ja ik mag zeggen, harde behandeling, die ik zo onverdiend telkens in deeze Vergadering moet ondergaan.

Ik ben tans niet *U E Mog.* onderdaan; ik ben een Regent, U E Mo. Mederegent. 't Is in deze hoedanigheid dat ik my op dit tydstip aan U E Mo. addresseer: en ik doe dit onbeschroomder, naardien ik meen my geduurende den tyd van dit myn publiek Karakter als een eerlyk Man gedraagen en by herhaling blyken gegeven te hebben, dat ik niet eeniklyk voor my zelven in de Regeering ben; neenmaar het eigenbelang zeer wel durf opofferen aan het gene ik oordeel myn pligt te zyn.

Een ruim veld tot klaagen E. M. H. H. zou 'er voor my openstaan, indien ik wilde uitweiden over al de ver-

ZWOLLE.

Mondel. Vertoog over het niet insereeren van bovengem. Memorie.

verdrietelykheden, die my over myn berugt Advys in de zaak der Schotsche Brigade zyn wedervaaren. De Nazaat zal naauwlyks gelooven 't gene het tegenwoordige Geslagt met verbaasdheid heeft zien gebeuren, dat namelyk de meerderheid eener Staatenvergaderinge (en E. M. H. H. 't was geene zaak tussen Overheid en Onderdaan; maar tussen meerderheid en minderheid der Leden van de Hooge Regeeringe) dat, zeg ik, die meerderheid, zonder weerhouden te worden door het zeekere vooruitzigt van ingevolg van dit gevaarlyk voorbeeld, by voorkomende gelegenheid, op haare beurte, ongetwyffeld het zelfde lot te zullen ondergaan, onvoorzigtig genoeg heeft kunnen zyn van het tedere point der vrye deliberatien, dat Palladium, daar onze VRYHEID mede valt of staat, zo diep eene wonde te geeven.

Ik versmelt E. M. H. H. wanneer ik my herinner, hoe U E. Mo. by Hoogstderzelver Resolutie van den 14 Maart 1776. hebben gelieven goedtevinden *uit byzondere consideratien en redenen U E. Mo. daar toe permoveerende*; —— doch van welker gewigt en aanbelang niemand kan oordeelen, aangezien U E. Mo. raadzaam hebben gedagt dezelven voor het oog van 't Publiek te verbergen; —— *En om de onvoegzaame expressien, welken daar in gevonden worden*; —— doch die U E. Mo. eerst in het zelve niet hebben ontdekt en daarna niet hebben gelieven aantewyzen; —— dit myn Advys, welk zonder iemands tegenspraak van den eenen Landdag tot den anderen openlyk in de Notulen had gestaan, en ik daar *meo jure* en in myn Publiek Karakter, dat ik, Gode zy dank, tot heden onbesmet bewaard heb, had geplaatst, met zo veel veragting als mogelyk was daar uit te werpen en my —— een geboorcn Regent *permissie* —— verneederend woord! *permissie* te geeven om te adviseeren; ja, 't is ongehoord! voorteschryven hoe en wat ik adviseeren zal.

Waarom, indien U E. Mo. weezenlyk overtuigd waren, dat ik my in dit Advis dus verregaande had vergreepen, dat ik deeze *éclatante* en eeuwigduurende tentoonstelling verdiende; waarom my dan niet, zo als toen zo ernstig verzogt, met eene openlyke en

ZWOLLE.

Mondel. Vertoog over het niet insereeren van bovengem. Memorie.

billyke regtspleeging aangetaſt ? Waarom, indien ik onſchuldig ben, (gelyk ik ben); indien ik de weezenlykſte belangen en voorregten van myn Vaderland heb verdedigd; indien ik voor den ALWEETENDEN kan verklaaren (gelyk ik kan) geſprooken te hebben het gene ik zonder misdaad niet meende te mogen zwygen; —— waarom my dan met zo veel veragting behandeld? —— Waarom myne nagedagtenis, ware 't mogelyk, door middel eener geheimzinnige Reſolutie gebrandmerkt; eene Reſolutie door welke de Nakomelingſchap over den waren aart van myne misdaad onzeeker gelaaten noodwendig in een vermoeden zal vallen, dat ik my tegen Land of Kerk grovelyk moet hebben vergreepen; —— En waarom myne reſerve van aanteekening tegen U E. M. Reſolutie, waarby U E. Mo. goedvonden de Schotſche Brigade aan Zyne Majeſteit van England te leenen, een point dat voorzeeker *met* geene meerderheid mogt geconcludeerd worden, insgelyk *met* dien zelfden *penneſtreek* doorgehaald en geroieerd? —— Hier in, als hebbende deze aantekening tot op dit oogenblik geen aanweezen, konden immers geene *onvoegzaame expreſſien* gevonden worden; hoewel trouwens U E. Mo. onbekende *permoveerende* redenen tot deezen ſtap kunnen gehad hebben.

Nu wederom maaken U E. M. zwaarigheid om my iet te accordeeren, waartoe elk Lid der Regeering bevoegd is, en dat een der weezenlykſte en noodigſte deelen van onze bediening uitmaakt. Het regt en de faculteit om een ſchriftelyk *voorſtel* aan U E. Mo. te doen, en het zelve in de Notulen te inſereeren, opdat het en een point van deliberatie worde en tot myne verantwoording by het tegenwoordige en toekomende geſlagt ſtrekke, wordt my tot heden afgeſneeden. Een verzoek laatſtleeden Maandag aan U E. Mog. gedaan, houdende: *dat my ſtaande deeze vergadering U E. Mo. finaale intentie hier over moge worden te verſtaan gegeeven*, wordt voor NOTICICATIE aangenomen. Nu wordt ik afgeweezen tot op het *Recès*! —— Wat toch kan U E. M. beweegen om my ſteeds tot eene uitzondering van den algemeenen regel te maaken? —— Waarmede toch kan ik, en juiſt

ik

ik alleen, allen eisch op die toegevendheid en heusch-heid, die de Leden van eene zelfde Regeering zig onderling schuldig zyn, verbeurd hebben? — Zien U E. Mo.; — Ziet Gy Heeren *van de* Ridderschap niet, dat *alle* onze voorregten, *alle* onze bezittingen, *al* wat ons dierbaar is, onzeker worden en op losse schroeven komen te staan, zo wanneer het grootste voorregt, dat ooit in eene burgermaatschappy kan genooten worden, het regt namelyk van uit kragt der geboorte tot de Regeering geroepen te zyn, niet meer heilig is? —

Zwolle. *Mondel. Vertoog over het niet in-fereeren van bovengem. Memorie.*

Is'er in U E. Mo. scherpziend oog iet wezenlyk onbetaamlyks in deeze Memorie, doe my, mag ik bidden, E. M. H. H. de gunst van 't my te toonen. Die niets anders dan den dienst zynes Vaderlands bedoelt, kan immers geenen toeleg hebben om iemand te beleedigen; — men zal my daarom steeds geneegen vinden alle voldoening te geeven die ik zal bevonden worden schuldig te zyn: Maar zo niet, zo in dit stuk niets gevonden wordt, dan eene pligtelyke, eene hoognoodige, eene gepaste pooging om ons Staatgestel te behouden, en zo lang doenlyk te verhinderen dat het niet nederstort over die zelfde zyde, naar welke meest al de Regeering van dit ons weleer zo *vry* Werelddeel zo onweerstaanbaar toe overhellen, zo reclameer ik het regt, dat den Leden dezer Vergadering toekomt, en zonder eene onbelemmerde uitoeffening van het welke wy niet anders zouden zyn dan veragtelyke Leden van eenen spraakloozen Raad, volkoomen gelyk aan dien van 't slaafsche Rome ten tyde der Keizeren.

Dat *in eene vrye Republiek de gemoederen en de tongen behooren vry te zyn* was eene waarspreuk, die, en ziet zo veel vermag de kragt der waarheid! zelf het ondier *Tiberius* ter keele uitvloog: — en zou my dan in een Land, welk met dien schoonen naam praalt, belet worden voortestellen het gene ik *e Republica* oordeel te zyn? —

De menigte der bezigheden kunnen geene voldoende reden voor verdere verwyling zyn. Het stuk is sedert het begin dezes Landdags reeds in elks handen. 't Is, zo ik meen, in eenvouwdig en verstaanbaar

Ne-

ZWOL-LE.

Mondel. Vertoog over het niet insereeren van bevangem. Memorie.

Nederduitsch opgesteld. Desselfs onderwerp is overbekend en duizendmaal het voorwerp aller discoursen geweest. Een ieder heeft overvloedig tyd gehad om het zelve te beoordeelen. Het vereischt noch behoeft derhalve geene langwylige deliberatie. In minder dan 5 minuten kan alles worden afgedaan. Ik eindig dan met UE. Mo. alnog te verzoeken, en my dunkt waarlyk Ed. H. H. dat het gering is het gene ik vraag! dat U Ed. Mog. het insereeren van myne memorie nog staande deezen Landdag gelieven te accordeeren of finaal te weigeren; zo als ik de vryheid neem UE. Mo. nader by dit schrift te doen, over het welke ik UE. Mo. door myne hoewel vrywillige en ongehoudene absentie uit deze vergadering eene vrye deliberatie zal geven.

Waerop dan eindelyk by de Staten den 12 van Grasmaend dezes jaers, het invoegen der Memorie van Jr. v. D. CAPELLEN is beslooten by de navolgende Resolutie.

Deventer den 12 April 1777.

De Heeren de Droste van Twente en andere hunner Ed. Mo. Gecommitteerden tot de zaaken van Financie, ingevolge en ter voldoeninge van derzelver Resolutie Commissoriaal van den 25 Febr. jongstleden hebbende geëxamineerd de Memorie door den Heere van der Capellen tot den Pol ter vergadering van Ridderschap en Steden overgegeeven, concerneerende het formeeren van nominatien tot de vacante Commissien volgens het Reglement op de Regeeringe, als mede de instantien van denzelven by eene nadere Memorie op den 27 Maart laatstleden over het al of niet insereeren van deszelfs eerste Memorie in de Notulen ter Vergadering gedaan, hebben ter Vergadering gerapporteerd, dat, aangezien den inhoud der voorsch. eerste Memorie in verscheiden opzigten opmerkelyk is, en van dat gewigt en delicatesse, dat dezelve een nauwkeurig en omzigtig onderzoek verdient, van advise zouden weezen, dat, in afwagting van het nader rapport door *Hun* Heeren Gecommitteerden hier over te *doen*, en

waar

waar toe zy zich op 't volgende Reces van den Land-dag in de Maand October gehouden zullende worden, zullen zoeken in staat te stellen, de voorschr. eerste Memorie, in conformiteit van het verzoek door den Heere van der Capellen tot den Pol gedaan, zou behooren te worden geinsereerd in de Notulen van Ridderschap en Steden, ten einde de respective Leden van den inhoud van dezelve Memorie behoorlyk zouden kunnen worden geinformeerd en in staat gesteld ter zyner tyd daar op en over zodanig te kunnen adviseeren en helpen resolveeren, als met het gewigt der zaake zullen oordeelen over een te komen en te behooren. ZWOLLE.

Het ingesereerd wordt besloten.

Waarop zynde gedelibereerd hebben Ridderschap en Steden zig met het voorschr. Rapport geconformeerd en zal dezelve eerste Memorie dien ten gevolge in de Notulen van dezen dag worden insererereerd.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ZUTPHEN. Den 17 van Grasmaend dezes jaers is Jr. *Frans Jan* Baron *van Heekeren*, Heer van Beurse, en den 5 van deze Zomermaend Jr. *Gerrit Jurrien Johan Adriaen Adolf* Baron *van Dorth*, Heer van Holthuizen, door de Ed. Mog. Heeren Staten dezes Graefschap in de Ridderschap verschreven, hebbende ieder op gem. tyd den gewoonen eed afgelegd, en zitting genomen.

GROENLO. Den 21 van de afgelopene Bloeimaend is in den ouderdom van 74 jaeren overleden, de Heer Mr. *Daniel ten Katen*, Burgemeester en Raed en gewoon afgezondene des Graefschaps Zutphen.

In wiens plaets op vertoonde Acte van zyne Hoogheid tot gewoon Afgezondene van wegens deze Stad in de binnenlandsche Deputatie van dit Graefschap, voor den tyd van den 1sten van Zomermaend 1777 tot den laetsten van Grasmaend 1778. is opgevolgd de Heer Mr. *Bernard Engelbert Abbinck*, Burgemeester en Raed dezer Stad; aen welken wederom als afgezondene ter Vergaderinge van de Algemee-

ne

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ne Staten dezer Lande, op de beurte van deze Stad voor den tyd van anderhalf jaer, ingaende met den eersten van Slachtmaend 1778 opvolgt de Heer Mr. *Pieter Wentholt*, insgelyks Burgem. en Raed.

ARNHEM. In de afgelopene Bloeimaend overleedt in den ouderdom van ruim 60 jaeren, de Heer Mr. *Arnoldus Goris*, gewoon Raed in den Hove dezes Vorstendoms en Graefschaps.

AMSTELDAM. Den 7 dezer Zomermaend is alhier in den ouderdom van 69 jaeren en omtrend 6 maenden overleden de Heer Mr. *Isaac Sweers*, Oud-Voorzittend Scheepen en Raed dezer Stad, Bewindhebber der Oost-Ind. Maetschappy ter Kamer alhier, en Directeur van de Hollandsche Maetschappye der Wetenschappen te Haerlem.

ROTTERDAM. Zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, heeft uit eene overgeleverde Naemlyst tot Raed in de Vroedschap dezer Stad verkoren, den Heer Mr. *Jacob Mossel*, Oud-Scheepen, in plaets van den Heer Burgemeester Mr. Johan Wilhelm Lormier, Heer van Kethel en Spaland, die daer van vrywilligen afstand gedaaan heeft.

GORNICHEM. Alhier is in den ouderdom van 85 jaeren en ruim 5 maenden overleden, de Heer *Cornelis van der Does*, in leeven Raed in de Vroedschap en Oud-Burgemeester dezer Stad.

ALKMAER. De Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stad, hebben, op voorstelling van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, den Heer Mr. *Pieter Ouwens*, Raed en regeerend Burgemeester dezer Stad, aengesteld om, in de plaets van wylen den Heer Mr. *Jan Hendrik de Carpentier*, in het Collegie van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raeden in Westvriesland en het Noorderkwartier, wegens deze Stad zitting te neemen.

PURMERENDE. Op hooggunstige aenpryzinge van zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, is den 27 dezer Maend, by de Ed. Groot Agtb. Vergadering van de Vroedschap dezer Stad, tot Raed in dezelve Vroedschap aengesteld, de Heer Mr. *Cornelis van Neck*, in plaetse van wylen deszelfs

zelfs Heer Vader den Heer Mr. Willem van Neck, in zyn Ed. leeven Burgemeester en Raed alhier.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GOES. Door zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, zyn uit eene overgeleverde Naemlyst tot Burgemeesteren verkoren, de Ed. Agtb. Heeren Mr. WILLEM VAN DER BILT, Heer van Cloetinge, en Mr. DIGNUS CORNELIS KEETLAER; En tot Scheepenen, de Ed. Agtb. Heeren *F. de Keyzer*. *M. de Meyer*, Mr. *J. A. van Dorth*, Mr. *W. Canisius*, Mr. *W. C. de Crane*, *P. Ossewaerde P. Z.*, *J. B. Petræus*, Mr. *A. W. van Citters* en Mr. *Ant. Ossewaerde*.

LEEUWARDEN. Den 23 dezer Maend is op aenpryzinge van zyn Doorl. Hoogheid door de Heeren Gedeputeerde Staten aengesteld tot Collecteur Generael van de Lakenen en Krameryen enz. over de Provincie van Vriesland, de Heer *Ludolph Reinier Wentholt*, Gecommitteerde Staat ten Landsdage, in plaets van Jr. Jacob Nanning Baron du Tour, die daer van vrywillig afstand gedaen heeft.

Verders zyn op den 25. door de Stem-Gerechtigde Ingezetenen van de vacante Grietenye Schoterland, in plaets van wylen den Heere Menno Coehoorn van Scheltinga op de Naemlyst gebragt, de Heeren *Daniel Block van Scheltinga*, Oud-Burgemeester der Stad Ylst, *Hector Livius van Haersma*, Grietman over Smallingerland, en *Martinus van Scheltinga*, Ontvanger-Generael van het Collegie ter Admiraliteit in Vriesland, welke Nominatie den 28 aen zyn Doorl. Hoogheid gezonden zynde, heeft Hoogstdezelve daar uit tot Grietman verkoren, de Heer *Martinus van Scheltinga*.

HULST. Den 7 dezer Zomermaend is door hunne Hoog Mog. Heeren Gedeputeerden de Regeering alhier voor den tyd van twee jaren veranderd en aengesteld tot Burgemeester, de Heer OTTO OBREEN; en tot Scheepenen de Heeren Mr. *J. A. J. Rauwerts*, Voorzittend; *Pieter van den Boogaert*, Mr. *Cornelis Schrevelius*, *J. J. van Dortmont*, *J. J. Tegelberg* en *H. van Golffen*.

En over Hulster-Ambacht voor den tyd van twee

jac-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

jaeren: Tot Burgemeester, de Heer BENJAMIN JACOB VAN VLISSINGEN; en tot Scheepenen de Heeren *Adriaen Anthony Wouters*, Voorzittend; *Jacob van Dortmont*, *Johan Benjamin Dignies van Vlissingen*, *Pieter Tegelberg*, *Pieter Lensboek*, en *Adriaen Sebastiaen van Fenema*.

SAS-VAN-GENT. Den 11 dezer Maend is door de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde van Hun Hoog Mog. de Magistraet alhier veranderd en aengesteld: Tot Burgemeester, de Heer JEAN DU BON FABER; en tot Scheepenen, de Heeren *Anthony van Doeveren*, Voorzittend; *Johan van Monsjou*, *Hendrik Heunder*, *Sybrandus Haersma*, *Pieter Lughten* en Dr. *Anthonius Eltzman*.

AXEL. Den 20 dezer Maend zyn alhier door Hun Ed. Mog. Gedeputeerden van Hun Hoog Mog. ter Magistraets-bestelling in Staets-Vlaenderen, voor den tyd van twee jaeren, over de Steden en Ambagten van Axel en Neuse aengesteld: Tot Burgemeester, JACOBUS VERLINDE; en tot Scheepenen, *Jan de Jonge*, *Michiel Schele*, *Hermanus de la Fontaine*, *Michiel Doeselaer*, *Julius Henric Wieben*, *Abraham Klaesen*, *Samuel du Pont* Joh. zoon, *Daniël van Wege*, *Pieter de Regt*, *Leendert Baerdaman*, *Pieter Willemsen*, *Jan Nousen* en *Abraham de Kraker*.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 23 Juny.		*Rotterdam den 23 Juny.*	
	by de Z. Zak.		by 't Last.
TARW Oude Witte Z.	18 a 20½ ß	GERST Zomer	10 a 11 ƒ
—— Nieuwe dito	16 a 20 ß	HAVER Zeeuws dito	6 a 10 ƒ
—— Blauwe dito	14 a 16 ß	PAERDEBOONEN	13 a 15½ ƒ
—— Zomer dito	11 a 14 ß		by den Steen.
ROGGE Zeeuwsche	9 a 10 ß	VLAS Allerbest	44 a 46 st.
	by 't Last.	—— Best	36 a 38 st.
BOEKWEIT, op 154 ℔	16 ƒ	—— Ordinair	31 a 32 st.
dito zonder Wigt	14 a 15 ƒ	—— Gemeen	25 a 26 st.
GERST Winter	12 a 13½ ƒ	—— Slegt	22 a 23 st.